

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

40

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

40

prosinec 1919 — duben 1920

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA
PRAHA 1988

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 40, Politizdat, Moskva 1977,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1977
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1988

PŘEDMLUVA

Čtyřicátý svazek Sebraných spisů V. I. Lenina zahrnuje práce napsané v prosinci 1919—dubnu 1920. Bylo to období krátkého oddechu začátkem roku 1920 po rozhodujícím vítězství sovětských vojsk nad spojenými silami Dohody a domácí kontrarevoluce.

V Leninových pracích z tohoto období jsou zobecněny obrovské zkušenosti bolševické strany z organizování obrany socialistické vlasti před zahraničními i domácími nepřáteli a z upevňování sovětského státního zřízení. Na podkladě zkušeností Říjnové socialistické revoluce a prvních let existence sovětské moci rozvíjí Lenin nejdůležitější teoretické poučky marxismu o přechodném období od kapitalismu k socialismu, odhaluje zákonitosti třídního boje v období diktatury proletariátu a vypracovává politiku strany zaměřenou na vybudování socialistické společnosti.

V práci Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu, která je úvodní prací tohoto svazku, a v článku Od rozbití odvěkého řádu k vytvoření nového zdůvodňuje Lenin na základě dvou let existence prvního socialistického státu typu sovětů na světě nezbytnost diktatury proletariátu a objasňuje, jaké jsou její úkoly. V těchto pracích Lenin ukazuje, že *»státní moc v ruce jedné třídy, proletariátu, se může a musí stát nástrojem k získání neproletářských pracujících mas na stranu proletariátu, nástrojem k vybojování těchto mas na buržoazii a maloburžoazních stranách«* (s. 35).

Lenin píše o velkých přednostech sovětské demokracie

před buržoazní pseudodemokracií a demaskuje oportunistické vůdce sociálně demokratických stran, kteří hlásají »čistou demokracii« a odmítají diktaturu proletariátu. »Bez důkladné a všestranné přípravy *revoluční* části proletariátu k vyhnání a vymýcení oportunismu nemá smysl na diktaturu proletariátu ani pomyslet. Toto poučení z revoluce v Rusku by si měli zapsat za uši vůdcové »nezávislé« německé sociální demokracie, francouzského socialismu apod., kteří se teď chtějí vykroutit tím, že diktaturu proletariátu uznávají slovy,« napsal Lenin v prosinci 1919 (s. 30). Lenin dokazuje, že v říjnu 1917 bolševici zvítězili v Rusku hlavně proto, že za nimi šla obrovská většina proletariátu a především jeho nejuvědomilejší, nejrozhodnější a nejrevolučnější část, skutečný předvoj této pokrokové třídy.

Lenin vysvětloval, že proletariát je jediným spolehlivým vůdcem neproletářských pracujících mas, a dále rozvinul učení o svazku dělnické třídy s rolnictvem jako nejvyšší zásadě diktatury proletariátu. Protože v přechodném období ještě existují třídy, Lenin vysvětloval, že po nastolení diktatury proletariátu třídní boj pokračuje, ale v jiné formě a jinými prostředky. Diktatura proletariátu znamená třídní boj dělnické třídy a jedním z jeho úkolů je na podkladě dlouhodobých zkušeností a na mnoha praktických příkladech dokázat neproletářským vrstvám pracujících, že je pro ně výhodnější být pro diktaturu proletariátu než pro diktaturu buržoazie. Zkušenosti SSSR potvrdily správnost těchto jeho myšlenek.

Vítězný proletariát musí využít státní moc v zájmu svých třídních cílů, musí potlačit odpor buržoazie, získat pracující rolnictvo na svou stranu a zabezpečit socialistickou přestavbu zemědělství, zavést strojovou velkovýrobu a vybudovat socialismus.

Články, referáty a projevy obsažené ve 40. svazku odrážejí Leninovu mnohostrannou politickou a organizační činnost zaměřenou na upevňování diktatury pro-

letariátu, na mobilizaci všech sil k obnově národního hospodářství a na řízení komunistické strany a sovětského státu. Objasňují se v nich otázky zahraniční a vnitřní politiky sovětské moci a nejdůležitější problémy světového komunistického hnutí.

V urputných bojích roku 1919 Rudá armáda postupně rozdrtila chráněnce Dohody — Kolčaka, Děnikina, Juděniče, Millera — a osvobodila od interventů a bělogvardějců téměř celé území Sovětského svazu. Bylo to světodějné vítězství, které svědčilo o síle sovětského zřízení, založeného na svazku dělnické třídy a pracujícího rolnictva, na přátelství pracujících všech národů Ruska. »Ze světovládné moci Dohody už strach nemáme: v rozhodujících bitvách jsme nad ní zvítězili,« prohlásil Lenin 1. března 1920 na I. celoruském sjezdu pracujících kozáků (s. 206).

Po vítězstvích Rudé armády na frontách občanské války se výrazně změnilo mezinárodní i vnitřní postavení sovětského státu, mezinárodní postavení Sovětského Ruska se zlepšilo. Vládnoucí kruhy Velké Británie, Francie a Itálie byly v lednu 1920 nuceny zrušit hospodářskou blokádu. Sovětská vláda, věrná zásadám své mírové zahraniční politiky, uzavřela začátkem února 1920 mírovou smlouvu s Estonskem, po níž následovaly mírové smlouvy s Lotyšskem, Litvou a Finskem. Bylo to obrovské vítězství proletářského státu na mezinárodním poli a velká porážka světového kapitalismu.

Vítězství sovětského lidu nad interventy a domácí kontrarevolucí je výsledkem velkých vymožeností socialistické revoluce, velké a nezdolné síly pracujících, kteří svrhli kapitalismus, výsledkem organizující a usměřující činnosti bolševické strany, které masy zcela důvěřují. »A jen díky tomu, že strana byla na stráži«, řekl Lenin, »že strana byla přísně ukázněná, a proto, že autorita strany sjednocovala všechny ústřední úřady a instituce a že po vydání hesla ústředního výboru šly v jednom šiku desítky,

stovky, tisíce a nakonec milióny lidí, a jen proto, že jsme přinesli nesmírné oběti, jen proto se mohl stát zázrak, který se stal. Jen proto jsme dokázali zvítězit, i když proti nám dvakrát, třikrát, čtyřikrát podnikli tažení imperialisté Dohody a imperialisté celého světa» (s. 266).

V řadě prací obsažených v tomto svazku, jako je Zpráva o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů na prvním zasedání CÚVV sedmého volebního období, Projev na konferenci železničářů moskevského uzlu, interview dopisovatelům zahraničních listů a v dalších, Lenin všestranně charakterizuje mezinárodní postavení sovětského státu, odhaluje dravčí politiku světového imperialismu a staví proti ní sovětskou politiku míru, přátelství a spolupráce mezi národy. Vysvětluje národům malých zemí loupeživé cíle velkých imperialistických států, které pošlapávají národní důstojnost a svrchovanost těchto národů, pranýřuje britské, francouzské a americké imperialisty, kteří si počínali jako lupiči a násilníci na dočasně obsazených územích Sovětského Ruska, a stejně tak ve Finsku, Polsku a Lotyšsku.

Zároveň Lenin neúnavně prosazoval zásadu mírového soužití sovětského státu s kapitalistickými zeměmi, zdůrazňoval ustavičnou snahu Sovětského Ruska zachovat mír a navázat obchodní, hospodářské styky se všemi zeměmi. Ukazoval, že tomu však brání imperialismus »amerických (stejně jako všech ostatních) kapitalistů« (s. 171). Na otázku berlínského dopisovatele americké zpravodajské agentury Universal Service, jaké jsou základní předpoklady míru s Amerikou, Lenin 18. února 1920 odpověděl: »Ať nás američtí kapitalisté nechají na pokoji. My je na pokoji necháme . . . My jsme pro styky se všemi zeměmi bez výjimky« (s. 170—171).

V rozhovoru s dopisovatelem amerického buržoazního listu *The World*, jehož záznam je zahrnut do Leninových Sebraných spisů poprvé, Lenin 21. února 1920 řekl: »Ne-

jednou jsme prohlásili, že usilujeme o mír . . . Nehodláme však připustit, aby nás ve jménu míru někdo zardousil.

Nevidím žádné důvody, proč by takový socialistický stát jako náš nemohl udržovat neomezené obchodní styky s kapitalistickými zeměmi« (s. 178). V tomto interview Lenin ukázal, jak jsou různé země na sobě ekonomicky závislé, a konstatoval, že svět potřebuje ruské zboží. Evropa je závislá na Rusku, řekl, bez Ruska se Evropa nedokáže postavit na nohy, a když je Evropa vysílená, stává se situace Ameriky kritická (s. 178—179).

Leninskou mírovou zahraniční politiku sovětského státu podporovaly a podporují všechny národy světa. Díky tomu, řekl Lenin, jsme získali sympatie všech národů, získali jsme milióny spojenců ve všech zemích. »To znamená, že naši mírovou politiku schvaluje obrovská většina obyvatelstva na světě« (s. 203). Tato slova, která Lenin pronesl roku 1920, jsou zvláště přesvědčivá dnes, kdy se rozvinulo mohutné hnutí za mír, v jehož prvních řadách kráčí sovětský lid vedený komunistickou stranou. Leninské zásady mírové zahraniční politiky jsou mocným prostředkem internacionálního sjednocení národů všech zemí v jejich boji za mír. Na obranu míru dnes vystupují na všech kontinentech stamilióny lidí, kteří energicky bojují za mír na celém světě. Národy socialistických zemí a pokrokové síly celého světa úspěšně bojují za vymýcení světových válek ze života společnosti. Vítězství socialismu na celém světě jednou provždy odstraní sociální a nacionální příčiny vzniku jakýchkoli válek.

Obrovskou úlohu v rozdrčení interventů a domácích kontrarevoluce sehrála leninská národnostní politika, politika úzkého spojení všech národů Ruska. V Dopisu ukrajinským dělníkům a rolníkům u příležitosti vítězství nad Děnikinem a v některých dalších pracích Lenin ukazuje podstatu národnostní politiky komunistické strany a sovětské moci. Vysvětluje, že komunisté jsou odpůrci

národnostní nevraživosti, národnostních svárů, úzce národnostních hledisek, komunisté jsou internacionalisté. Zájmy socialismu podle Lenina vyžadují naprostou důvěru a co nejužší svazek mezi pracujícími různých zemí. Kapitál je mezinárodní síla, a k tomu, aby byl poražen, je nutný mezinárodní svazek dělníků.

Lenin upozorňoval, že pokud jde o přežitky národnostní nedůvěry, je třeba jednat velice opatrně, trpělivě, dělat ústupky. Dobrovolný svazek národů, psal, nelze vytvořit náraz, k němu je třeba se dopracovat s obrovskou trpělivostí a opatrností. V Dopisu ukrajinským dělníkům a rolníkům u příležitosti vítězství nad Děnikinem Lenin zdůrazňoval, že je pro budoucnost sovětského státu a pro východisko z občanské války neobyčejně důležité přátelství a svazek ruského a ukrajinského lidu. »Kdo rozbíjí jednotu a velmi těsný svazek velkoruských a ukrajinských dělníků a rolníků, pomáhá Kolčakům, Děnikinům a kapitalistickým dravcům všech zemí« (s. 69). Podle Leninových pokynů vytvořily pracující masy Ruska a Ukrajiny nerozborný politický, vojenský a hospodářský svazek, jehož pevnost byla prověřena za občanské války, v letech obnovy národního hospodářství a budování socialismu a za Velké vlastenecké války v letech 1941—1945. V těsném svazku postupují všechny národy Sovětského svazu ke komunismu.

Začátkem roku 1920 nápor občanské války poněkud zeslábl a do popředí se dostaly úkoly mírové výstavby. Zvláštnost mírového oddechu té doby viděl Lenin v tom, že válečné nebezpečí dosud nepominulo, pokračovala intervence na Dálném východě, v Zakavkazsku a na Krymu. Dohoda vyvíjela zvlášť silný tlak na Polsko a pobaltské země, kde se pod vedením britské a francouzské soldatesky vytvářely z bělogvardějských band armády pro nové tažení Dohody. Ve svých projevech a článcích vyzýval tehdy Lenin sovětský lid k bdělosti a k obraně socialistické vlasti. »Rusko, které se osvobodilo a které si během dvou

let protřpělo svou sovětskou revoluci, toto Rusko budeme bránit do poslední kapky krve!» řekl Lenin (s. 207).

Sovětská republika nemohla ihned zahájit demobilizaci Rudé armády, v zájmu obrany sovětského státu byla nucena ponechat svou armádu v bojové pohotovosti. Na otázku zahraničního dopisovatele, zda se Rusko musí ještě obávat kontrarevolučního vměšování zvenčí, Lenin odpověděl: »Bohužel ano. Kapitalisté jsou totiž lidé hloupí a chamtiví. Podnikli řadu tak hloupých a chamtivých pokusů o vměšování, že se musíme obávat, aby je nezopakovali, dokud dělníci a rolníci ve všech zemích své kapitalisty *nepřevychovají*« (s. 172).

Z rozhodnutí strany a sovětské vlády byla část armády převedena na obnovu dopravy a do palivového průmyslu. Některé armády byly reorganizovány v pracovní armády. Vytvoření pracovních armád se považovalo za dočasné opatření, vynucené určitými konkrétními podmínkami mírového oddechu. Sovětský stát byl v tomto období nucen řešit hospodářské úkoly cestou válečného komunismu.

Ve vítězných bojích na frontách občanské války dobyla Rudá armáda zpět nejdůležitější surovinové, palivové a potravinářské oblasti Sovětského Ruska. Avšak počátkem roku 1920 prožívalo hospodářství Sovětské republiky hluboký rozvrat, způsobený čtyřletou imperialistickou válkou a dva roky trvající zahraniční vojenskou intervencí a občanskou válkou. V katastrofálním stavu byla železniční doprava, hutní a palivový průmysl. Ve většině tovarů se nepracovalo, mnohé doly a lomy byly zatopeny, nebyl dostatek paliv a surovin pro průmysl. Interventi a bělogvardějci prchající pod úder Rudé armády zničili tisíce mostů, demontovali železniční tratě, zdemolovali továrny, odvezli nebo zlikvidovali velké zásoby paliv a surovin. Těživá situace byla i v zemědělství: zmenšily se osevní plochy, snížily se hektarové výnosy, klesl početní stav skotu. Pracující masy Sovětské republiky nesmírně

strádaly. V zemi byl hlad, řádila epidemie skvrnitého tyfu a jiné choroby. Zvláště těžko se žilo pracujícím v Moskvě, v Petrohradě, v Ivanovu-Vozněsensku a v dalších průmyslových městech.

Za těchto nesmírně těžkých podmínek komunistická strana a sovětská vláda podnikaly pod vedením Lenina všechno možné k překonání hospodářského rozvratu a ke zlepšení životních podmínek pracujících. V první řadě se věnovalo veškeré úsilí obnově železniční dopravy a těžbě paliv. Aby se zvýšila produktivita práce, byly zavedeny pro dělníky pracovní přídělky potravin a odměny v naturáliích. V projevech na konferenci politicky neorganizovaných dělníků a rudoarmějců Preseňského obvodu, na III. celoruském sjezdu národohospodářských rad v lednu 1920 a v projevu na II. celoruském sjezdu lékařů a zdravotníků 1. března Lenin vyzývá, aby se všechny zkušenosti z organizování obrany země využily při plnění úkolů na hospodářské frontě a při plnění úkolů spjatých s mírovou výstavbou nového státu. Tisíce odborníků spolu s dělníky komunisty zastávaly odpovědné funkce. Na začátku revoluce ještě představitelé staré inteligence nedůvěřovali dělnické třídě a snili o návratu k buržoaznímu zřízení, ale za dva roky sovětské moci se většina z nich přesvědčila, že Rusko může dosáhnout kulturního rozkvětu jedině v čele s proletariátem. Lenin byl přesvědčen, že »před spojenectvím představitelů vědy, proletariátu a techniky žádná temná síla neobstojí« (s. 214). Jedině spolupráce vědeckých pracovníků a dělníků může odstranit veškerou tíhu bídy, zaostalosti a nemocí.

Hospodářskou činnost považoval Lenin za hlavní a trvalou funkci socialistického státu. Na jeho návrh byla Rada dělnické a rolnické obrany začátkem dubna 1920 reorganizována v Radu práce a obrany, jejímž hlavním úkolem bylo kromě mobilizace sil na obranu země koordinovat a zintenzívnovat práci všech resortů na poli hospodářské výstavby.

Lenin stanovil jako prvořadý úkol vypracovat jednotný hospodářský plán obnovy a přestavby národního hospodářství na základě elektrifikace země. Kdykoli o tomto plánu hovořil, zdůrazňoval, že základem obnovy a rozvoje ekonomiky Ruska musí být moderní technika. Elektrifikace země byla pro něho jedinou správnou a nejkratší cestou k přeměně zbídačené a zaostalé země v bohatou a mocnou průmyslovou socialistickou velmoc. Proto Lenin zformuloval hlavní směrnice k vypracování plánu elektrifikace Ruska. Leninovy pokyny dostaly konkrétní podobu v rezoluci Celoruského ústředního výkonného výboru sovětu o elektrifikaci Ruska, která byla schválena v únoru 1920.

Z podnětu Lenina a pod jeho vedením začala Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO) vypracovávat plán elektrifikace Ruska na období 10—15 let; byl to v dějinách první vědecky zdůvodněný perspektivní plán rozvoje národního hospodářství proletářského státu. Lenin považoval za důležité vzbudit zájem široké veřejnosti o plán elektrifikace Ruska. Ve svých projevech k dělníkům a rolníkům, vědeckým a školským pracovníkům a na stranických schůzích neustále propagoval myšlenku elektrifikace země, poukazoval na to, jak velký význam má práce Státní komise pro elektrifikaci Ruska. O plánu elektrifikace Ruska mluvil ve zprávě o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru sovětu a rady lidových komisařů přednesené na prvním zasedání CÚVV sedmého volebního období 2. února 1920, v projevu na III. celoruské poradě o mimoškolním vzdělávání 25. února a v dalších svých vystoupeních.

V referátu na I. celoruském sjezdu pracujících kozáků 1. března Lenin velice ostře postavil otázku vytvoření potravinového fondu, bez něhož není možné obnovit průmysl, dopravu a zahájit práce spojené s elektrifikací. Aby bylo možné začít budovat průmysl a přistoupit k elektrifikaci země, bylo třeba shromáždit velké zásoby obilí a po-

travin a dopravit je do průmyslových center Sovětského Ruska.

Plán elektrifikace Ruska předpokládal rozsáhlou výstavbu elektráren, obnovu národního hospodářství a přestavbu ekonomiky země. V odpovědi na otázky dopisovatele anglického listu Daily Express o významu elektrifikace Lenin 18. února 1920 napsal: »Elektrifikace bude znamenat přerod Ruska. Elektrifikace na základě sovětského zřízení bude znamenat definitivní vítězství základů komunismu v naší zemi, základů kulturního života bez vykořisťovatelů, bez kapitalistů, bez statkářů a bez obchodníků« (s. 174).

V rozhovoru s dalším zahraničním dopisovatelem řekl: »Elektrifikace je podle mého názoru nejdůležitějším ze všech velkých úkolů, které nás čekají« (s. 182).

Leninův plán obnovy a socialistické přestavby národního hospodářství byl středem pozornosti IX. sjezdu strany, který se konal koncem března 1920.

V Dopisu organizacím KSR o přípravě sjezdu strany Lenin upozorňoval, že cílem sjezdu je nastínit praktické úkoly hospodářské výstavby. »Musíme postupovat kupředu, musíme se dívat dopředu a musíme přijít na sjezd s promyšlenými *praktickými zkušenostmi* z hospodářské výstavby, které *byly* společnou prací a společným úsilím všech členů strany pozorně *zhodnoceny*« (s. 167). V projevu při zahájení sjezdu 29. března a v projevu při zakončení sjezdu vyzýval, aby se všechno podřídilo uskutečnění jednotného hospodářského plánu. Podle Lenina boj na hospodářské frontě vyžaduje maximální vypětí sil a jednotu vůle, které lid projevoval v boji proti nepřátelům a které teď musíme projevit my.

Leninovy myšlenky a pokyny týkající se plánu elektrifikace Ruska, které prostupují usneseními IX. sjezdu strany, se staly celostranickou směrnicí. Sjezd zdůraznil, že je nezbytné co nejvíce propagovat hospodářský plán a usilovat o jeho splnění. V usneseních sjezdu o jednot-

ném hospodářském plánu a o programu elektrifikace země byly konkretizovány Leninovy zásady socialistického plánování.

Plán elektrifikace země byl základem leninského programu budování socialismu v Sovětském Rusku.

Proti tomuto plánu se postavily oportunistické síly, jejichž postoj v podstatě znamenal zmaření plánu vybudování materiálně technické základny socialismu. Ve dnech, kdy se konal IX. sjezd, kdy strana schvalovala Leninovy směrnice k vypracování plánů elektrifikace Ruska a stanovila, jakým způsobem se bude provádět obnova a přestavba země na základě moderní techniky, trockisté vytýčili vlastní »hospodářský plán«, v němž se odráželo jejich kapitulantské tvrzení, že v Sovětském Rusku nemůže socialismus zvítězit. Lenin pranýřoval trockisty, pravicové oportunisty, skeptiky a všechny malověrné, kteří nevěřili v možnost vybudování socialismu v SSSR.

Na sjezdu Lenin také demaskoval a podrobil ostré kritice protistranickou skupinu »demokratického centralismu« (decisty T. V. Sapronova, N. Osinského, V. M. Smirnova a další), která rovněž vystupovala proti linii strany v hospodářské výstavbě, odmítala uplatňovat ve výrobě zásadu řízení jednou osobou, kterou zavedla sovětská moc, a prosazovala neomezené uplatňování zásady kolektivního řízení. Názory decistů, které na sjezdu podporoval A. I. Rykov a M. P. Tomskij, neměly nic společného s marxistickým, bolševickým pojetím demokratického centralismu. Uplatňovat tuto zásadu v jejich pojetí by vedlo k neodpovědnosti v řízení průmyslu a hospodářských organizací, k podkopávání vedoucí úlohy strany v sovětském státě a zejména v socialistické výstavbě. Sjezd se postavil skupině decistů rázně na odpor a odmítl jejich protistranické návrhy. V rezoluci O nejbližších úkolech hospodářské výstavby sjezd zakotvil leninskou zásadu forem a metod řízení národního hospodářství.

Ve sjezdové zprávě Lenin zdůraznil úlohu ústředního výboru jako kolektivního orgánu řízení strany a země. Konstatoval, že »tajemník ÚV strany realizoval pouze ta kolektivní usnesení ústředního výboru, která schválilo organizační či politické byro nebo plenární zasedání ústředního výboru. Jinak by se práce ústředního výboru nemohla dařit« (s. 264).

IX. sjezd KSR(b) měl velký význam v životě komunistické strany a sovětského státu. Orientoval stranu, dělnickou třídu a všechny pracující na boj proti hospodářskému rozvratu, na praktické řešení úkolů spojených s obnovou národního hospodářství, nastínil konkrétní opatření k rozvíjení tvůrčí iniciativy a pracovního elánu lidových mas. V závěrečném projevu na sjezdu Lenin vyjádřil hluboké přesvědčení, že dělnická třída a pracující masy rolnictva pod vedením komunistické strany splní úkol obnovy národního hospodářství, který vytyčil IX. sjezd.

»Věřím, že budeme-li vycházet z usnesení našeho sjezdu a dosáhneme-li toho, aby 600 000 členů naší strany svorně pracovalo, dosáhneme-li užšího spojení s hospodářskými a odborovými orgány, dokážeme tento úkol vyřešit stejně úspěšně, jako jsme vyřešili úkol vojenský« (s. 312).

Skupina delegátů IX. sjezdu navrhla, aby závěrečné zasedání bylo věnováno oslavě blížících se Leninových padesátin. Lenin však byl proti tomu, protože neměl rád, když ho někdo vychvaloval a zveličoval jeho zásluhy. Ale i přes Leninovy protesty všichni sjezdoví delegáti podpořili tento návrh bouřlivými ovacemi. Když Lenin vyslechl dva řečníky, opustil zasedání. 22. dubna 1920 si celá země připomenula jeho padesáté narozeniny. Na slavnostním zasedání v Moskvě promluvili o Leninovi A. M. Gorkij, A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij a další. Lenin se dostavil teprve ke konci zasedání a svůj děkovný projev věnoval komunistické straně a jejím velikým historick-

kým úkolům. Varoval stranu před nebezpečím sebeuspokojení a své vystoupení zakončil přáním, aby bolševici »žádným způsobem nepřivedli naši stranu do postavení strany, která zpsychla« (s. 350).

Komunistická strana se řídí Leninovými pokyny, nikdy se neopájí svými úspěchy, nezůstává u toho, čeho dosáhla, a snaží se dosáhnout dalších úspěchů. Nejsilnější zbraní proti sebeuspokojení a domýšlivosti a hlavní podmínkou bojeschopnosti strany je kritika a sebekritika jako osvědčená metoda práce, jako cesta k odhalování a napravování chyb a nedostatků a jako cesta ke správné výchově kádrů.

Lenin viděl v sovětském zřízení, v tvůrčí činnosti pracujících mas nevysychající zdroj sil jak pro vítězství na válečném poli, tak pro překonání potíží socialistické výstavby. V Dopisu organizacím KSR o přípravě sjezdu strany a ve zprávách a projevech na IX. sjezdu KSR(b), v člancích, referátech a ve výzvách k masám se Lenin zabývá organizací řízení hospodářství, pověřováním dělníků odpovědnými funkcemi ve státním aparátě, účastí odborů na hospodářské výstavbě a bojem proti byrokratismu. Záruku úspěchu při řešení velice obtížných hospodářských úkolů viděl Lenin v jednotě a semknutosti proletariátu, ve výchově lidí k nové pracovní kázní. Pracovní kázeň považoval za těžiště veškeré hospodářské výstavby socialismu. Byl přesvědčen, že nejlepší příslušníci dělnické třídy a rolnictva, kteří prokázali nevídané hrdinství v boji proti vykořisťovatelům, kteří vydrželi neuvěřitelné strádání a přinesli nesmírné oběti, dokáží překonat i hospodářský rozvrat. Vyzýval, aby se lidé učili pracovat novým způsobem.

V referátu o subotnicích na moskevské městské konferenci KSR(b) 20. prosince 1919 Lenin poukazuje na zákonitosti přechodného období, rozvíjí myšlenku o socialismu a komunismu jako o dvou fázích jedné a téže společenskoeconomické formace, jedné a téže společnosti.

V prvních subotnicích rozpoznal výhonky nové, komunistické práce, tj. bezplatné práce, nenormované žádnou mocí, žádným státem, práce jednotlivců ve prospěch celku. Zároveň konstatoval, že »to není sousedská výpomoc, která na vesnici existovala vždycky, nýbrž práce v zájmu potřeb celého státu, která je organizována v širokém měřítku a je bezplatná« (s. 59).

V článku Od rozbití odvěkého řádu k vytvoření nového podal Lenin klasickou definici komunistické práce: »Komunistická práce v užším a přesnějším smyslu slova je bezplatná práce ve prospěch společnosti, práce, která se nevykonává proto, aby byla splněna určitá povinnost, ne proto, aby se získal nárok na určité výrobky, ne podle předem stanovených a uzákoněných norem, nýbrž práce dobrovolná, nenormovaná, práce bez nároku na odměnu, nepodmíněná odměnou, práce vykonávaná z návyku pracovat ve prospěch celku a z uvědomělého postoje (z něhož se stal návyk) k nutnosti pracovat ve prospěch celku, práce jako potřeba zdravého organismu« (s. 339). Lenin všemožně podporoval nové výhonky socialistické organizace práce v průmyslu, v dopravě, v zemědělství a v dalších odvětvích národního hospodářství a vyzýval, aby byly dále podporovány a rozvíjeny.

Ve Směrnici politického byra ÚV KSR(b) k dělnické inspekci a v dokumentu nazvaném Připomínka a dodatek k návrhům ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci, které jsou zahrnuty do Sebraných spisů V. I. Lenina poprvé, je zachycena Leninova činnost spojená s vytvářením a upevňováním orgánů socialistické kontroly. Úlohu mas považoval Lenin za rozhodující faktor v socialistické výstavbě, a proto vyžadoval, aby se kontrolní orgány vytvářely na základě aktivního zapojení pracujících do jejich činnosti, aby se staly školou komunistické výchovy lidu a přípravy mas na řízení státu. V Dodatku k návrhům ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci vytyčil Lenin úkol »zapojit do činnosti dělnicko-rolnické

inspekce *veškerou* pracující masu, muže a *zejména* *ženy*« (s. 88).

Na základě tohoto dekretu CÚVV RSFSR ze 7. února 1920 byly orgány státní kontroly na všech stupních reorganizovány v jednotný orgán socialistické kontroly — v lidový komisariát dělnicko-rolnické inspekce.

Lenin učil, že nelze řešit grandiózní úkoly hospodářské výstavby a upevňovat Sovětskou republiku bez aktivní účasti žen. Strana a sovětský stát musí zapojovat ženy do hospodářského a politického života země. »Potřebujeme, aby pracující žena dosáhla rovnosti s pracujícím mužem nejenom podle zákona, ale i v životě. K tomu je zapotřebí, aby se pracující ženy ve stále větší míře podílely na řízení podniků, jež patří společnosti, a na správě státu . . . Proletariát se nemůže úplně osvobodit, nevybojuje-li úplnou svobodu pro ženy« (s. 183—184). V duchu Leninových pokynů vytvářela komunistická strana a sovětská vláda sovětským ženám široký prostor pro budování nového života. Rovnoprávnost žen v Sovětském svazu je zaručena Ústavou SSSR.

V projevu na IV. konferenci guberniálních mimořádných komisí, který je zařazen do Sebraných spisů V. I. Lenina poprvé, charakterizuje Lenin změny v mezinárodním a vnitřním postavení Sovětské republiky a vtyčuje úkoly mimořádných komisí v nových historických podmínkách přechodu od války k mírové výstavbě, vymezuje jejich úlohu při řešení a překonávání hospodářských potíží sovětské moci, a zejména při likvidaci rozvratu v dopravě. Zároveň Lenin vyzývá pracovníky mimořádných komisí, aby nepolevovali ve své bdělosti a nadále byli v plné bojové pohotovosti, aby neoslabovali aparát vytvořený pro potlačování odporu vykořisťovatelů a svou práci přizpůsobovali novým podmínkám přechodu od války k míru. V návrhu usnesení Rady obrany O dopravním oddělení Celoruské mimořádné komise Lenin požaduje, aby pracovníci dopravního oddělení Celoruské mimořádné

komise vykonávali svou práci v úzkém spojení s komunistickými a odborovými buňkami.

V Návrhu (neboli v tezích) odpovědi Komunistické strany Ruska na dopis Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, v práci O kompromisech a v jiných Lenin objasňuje otázky mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Mnoho pozornosti věnuje činnosti mladých komunistických stran v zahraničí. Učil, že hlavním znakem proletářské strany musí být uznávání nezbytnosti diktatury proletariátu v praxi. Lenin vedl komunistické strany k věrnosti zásadám diktatury proletariátu a proletářského internacionalismu a vysvětloval nejdůležitější otázky taktiky bratrských komunistických stran.

Lenin odhaloval oportunistus sociálně demokratických vůdců II. internacionály — Kautského, Scheidmanna, Rennera a dalších zrádců socialismu, kteří vychvalovali buržoazní demokracii a buržoazní pořádky, a vyzýval, aby masy pracujících proti nim nelítostně a energicky bojovaly jako proti pomahačům kontrarevoluce.

Velmi zajímavé jsou Poznámky k návrhu rezoluce Francouzské socialistické strany, zahrnuté do Sebraných spisů V. I. Lenina poprvé. Tyto poznámky souvisejí s Leninovým článkem Poznámky publicisty, v němž jsou podrobeny zevrubné kritice centristické síly ve Francouzské socialistické straně v čele s J. Longuetem a P. Faurem. Pro Lenina byly návrhy rezolucí longuetovců pro sjezd strany ve Štrasburku názorným důkazem toho, že vůdové II. internacionály, když viděli, jak masy nezadržitelně tíhnou k diktatuře proletariátu, začali tuto diktaturu uznávat jen slovy. Ve skutečnosti zůstávali nadále buď nepřáteli diktatury proletariátu, nebo lidmi, kteří nejsou s to pochopit její význam a uskutečňovat ji.

Ve svazku je otištěno 23 dokumentů, které jsou do Sebraných spisů V. I. Lenina zahrnuty poprvé. Z toho jich 21 bylo už dříve otištěno rusky jinde. Dva dokumenty jsou v Sebraných spisech zveřejněny poprvé — Usnesení politického byra ÚV KSR(b) k pokusu Dohody navázat obchodní styky s Ruskem prostřednictvím ruských družstev a Usnesení politického byra ÚV KSR(b) o porušení stranické kázně členy frakce v Celoruské ústřední radě odborů.

Značnou část dokumentů poprvé zahrnutých do Sebraných spisů V. I. Lenina tvoří návrhy usnesení strany a směrnic strany. Patří k nim Směrnice politického byra ÚV KSR(b) k dělnické inspekci, Pokyny k činnosti agitačních a instruktorských vlaků a parníků, Poznámky k návrhu tezí Trockého Nejblíží úkoly hospodářské výstavby, Doplnky k návrhu ustanovení o subotnicích a dva dokumenty týkající se ukrajinské strany borořbistů, a to Návrh rezoluce o ukrajinské straně borořbistů a Poznámky k rezoluci exekutivy Komunistické internacionály o borořbistech.

Z nových dokumentů je velmi zajímavý Projev na IV. konferenci guberniálních mimořádných komisí 6. února 1920 a Vystoupení na poradě předsedů guberniálních a újezdních výkonných výborů sovětů 1. února 1920. Pět dokumentů odráží Leninovu činnost v radě lidových komisařů a v Radě dělnické a rolnické obrany: O dopravním oddělení Celoruské mimořádné komise. Návrh usnesení Rady obrany, Poznámky k návrhu prémiového řádu pro dělníky a zaměstnance, O souzení nezletilých, O opatřeních ke zlepšení organizace sovchozů. Návrh usnesení RLK a Poznámky k dekretu o pracovním přídelu potravin.

Tři dokumenty jsou věnovány zahraniční politice Sovětské republiky a otázkám mezinárodního dělnického a komunistického hnutí — Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b), Rozhovor s dopisovatelem amerického

listu The World Lincolnem Eirem a Předmluva k anglickému vydání brožury Proletářská revoluce a renegát Kautsky.

Přípravné materiály obsahují šest dokumentů: Poznámky k návrhu dekretu o rekvizicích a konfiskacích, Dopis P. I. Popovovi (O spotřebě obyvatelstva RSFSR před Říjnovou revolucí a po ní), Návrh usnesení Rady obrany o situaci v dopravě, Dodatek k usnesením Rady obrany o situaci v dopravě, O výhodách pro dělníky opravující lokomotivy. Návrh usnesení RLK a Poznámky k návrhu rezoluce Francouzské socialistické strany.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU
PŘI ÚV KSSS

VOLBY DO ÚSTAVODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ A DIKTATURA PROLETARIÁTU

Ve sborníku socialistů-revolucionářů Rok ruské revoluce. 1917—1918^[7] (Moskva 1918, moskevské nakladatelství Zemlja i volja) byl uveřejněn neobyčejně zajímavý článek N. V. Svjatického Výsledky voleb do celoruského Ústavodárného shromáždění (předmluva)^[106]. Autor uvádí čísla z 54 volebních okruhů, kterých je celkem 79.

Autor zahrnul do průzkumu téměř všechny gubernie evropského Ruska a Sibiře. Nezahrnul do něho gubernii Oloněckou, Estonskou, Kalužskou, Besarabskou, Podolskou, Orenburskou, Jakutskou a Donskou.

Uvedeme nejdříve hlavní výsledky zveřejněné N. V. Svjatickým a potom rozebereme politické závěry, jež z těchto údajů vyplývají.

I

V 54 okruzích bylo v listopadu 1917 odevzdáno celkem 36 262 560 hlasů. Autor uvádí číslo 36 257 960 rozdělené podle sedmi oblastí (plus armáda a námořnictvo), avšak součet jeho čísel podle jednotlivých politických stran se rovná číslu, které uvádím já.

Rozdělení hlasů podle stran je následující: ruští eseři dostali 16,5 miliónu hlasů, a připočteme-li k nim esery jiných národností (ukrajinské, muslimské aj.), pak dostali 20,9 miliónu hlasů, tj. 58 %.

Menševici dostali 668 064 hlasy, a připočteme-li k nim analogické skupiny »lidových socialistů« (312 000), Jed-

noty (25 000), družstevníků (51 000), ukrajinských sociálních demokratů (95 000), ukrajinských socialistů (507 000), německých socialistů (44 000) a finských socialistů (14 000), vyjde nám celkem 1,7 miliónu hlasů.

Bolševici dostali 9 023 963 hlasy.

Kadeti získali 1 856 639 hlasů. Připočteme-li k nim Svaz pozemkových vlastníků a držitelů půdy (215 000), »pravicové skupiny« (292 000), staroobřadníky (73 000), nacionalisty židovské (550 000) a muslimské (576 000), Baškiry (195 000), Lotyšé (67 000), Poláky (155 000), kozáky (79 000), Němce (130 000), Bělorusy (12 000) a »kandidátky různých skupin a organizací« (418 000), vyjde nám celkem 4,6 miliónu hlasů odevzdaných pro statkářské a buržoazní strany.

Víme, že eseři a menševici tvořili blok po celé období revoluce od února do října 1917. Kromě toho vývoj událostí v tomto období i po něm jasně ukázal, že obě tyto strany dohromady představují maloburžoazní demokracii, která se stejně mylně pokládá za socialistickou a nazývá se socialistickou jako všechny strany II. internacionály.

Shrneme-li tři hlavní skupiny stran ve volbách do Ústavodárného shromáždění, docházíme k tomuto výsledku:

strana proletariátu (bolševici)	9,02	miliónu	=	25 %
strany maloburžoazní demokracie (socialisté-revolucionáři, menševici apod.)	22,62	“	=	62 %
strany statkářů a buržoazie (kadeti apod.)	4,62	“	=	13 %
<i>Celkem</i>	36,26	miliónu	=	100 %

Ted' uvedeme údaje, které N. V. Svjatickij uvádí podle oblastí:

Počet odevzdaných hlasů v tisících

Oblasti* (a armáda samostatně)	Pro esery (ruské)	%	Pro bolše- viky	%	Pro ka- dety	%	Celkem
Severní	1140,0	38	1177,2	40	393,0	13	2975,1
Centrální průmyslová	1987,9	38	2305,6	44	550,2	10	5242,5
Povolžská černozemní	4733,9	70	1115,6	16	267,0	4	6764,3
Západní	1242,1	43	1282,2	44	48,1	2	2961,0
Východo- uralská	1547,7	43 (62 %**)	443,9	12	181,3	5	3583,5
Sibiřská	2094,8	75	273,9	10	87,5	3	2786,7
Ukrajina	1878,1	25 (77 %***)	754,0	10	277,5	4	7581,3
Armáda a námořnictvo	1885,1	43	1671,3	38	51,9	1	4363,6

Z těchto údajů je vidět, že bolševici byli v období voleb do Ústavodárneho shromáždění stranou proletariátu a eseri stranou rolnictva. V ryze rolnických oblastech, velkoruských (povolžská černozemní, Sibiř, východouralská) a na Ukrajině, dostali eseri 62 %—77 % hlasů. V průmyslových centrech měli bolševici převahu nad esery. Tato převaha není tak velká v údajích, které Svjatickij uvádí podle oblastí, neboť nejprůmyslovější okruhy spo-

* Autor trochu netradičně rozdělil Rusko na tyto oblasti: *Severní*: gubernie Archangelská, Vologedská, Petrohradská, Novgorodská, Pskovská a Livonská. *Centrální průmyslová*: gubernie Vladimírská, Kostromská, Moskevská, Nižněnovgorodská, Rjazaňská, Tulská, Tverská a Jaroslavská. *Povolžská černozemní*: gubernie Astrachaňská, Voroněžská, Kurská, Oreľská, Penzská, Samarská, Saratovská, Simbirská a Tambovská. *Západní*: gubernie Vitebská, Minská, Mogilevská a Smolenská. *Východouralská*: gubernie Vjatecká, Kazaňská, Permská a Ufská. *Sibiřská*: gubernie Tobolská, Tomská, Altajská, Jenisejská, Irkutská, Zabajkalská a Poamurská. *Ukrajina*: gubernie Volyňská, Jekatěrinoslavská, Kyjevská, Poltavská, Tavridská, Charkovská, Chersonská a Černigovská.

** K 62 % v závorce dospěl Svjatickij tím, že připočetl muslimské a čuvašské esery.

*** 77 % v závorce uvádím já, protože jsem připočetl ukrajinské esery.

juje s okruhy se slabě rozvinutým průmyslem a s okruhy zcela neprůmyslovými. Údaje Svjatického podle gubernií o eserské, bolševické a kadetské straně, jakož i o »národních« a dalších skupinách ukazují například toto:

V severní oblasti se zdá převaha bolševiků nepatrná — 40 % proti 38 %. Ovšem v této oblasti jsou spojeny neprůmyslové okruhy (gubernie Archangelská, Vologedská, Novgorodská a Pskovská), kde měli převahu eseři, s průmyslovými okruhy: sídelní město Petrohrad — 45 % bolševiků (podle počtu hlasů) a 16 % eserů; Petrohradská gubernie — 50 % bolševiků a 26 % eserů; Livonská gubernie — 72 % bolševiků a vůbec žádní eseři.

Z gubernií centrální průmyslové oblasti dostali bolševici v Moskevské gubernii 56 % hlasů a eseři 25 %; v okruhu sídelního města Moskvy bolševici 50 % a eseři 8 %; v Tverské gubernii bolševici 54 % a eseři 39 %; ve Vladimírské gubernii bolševici 56 % a eseři 32 %.

Mimochodem z uvedených faktů je vidět, jak směšné jsou řeči o tom, že za bolševiky šla a jde »menšina« proletariátu! A takové řeči slyšíme i od menševiků (668 000 hlasů a s připočtením Zakavkazska dalších 700—800 000 proti devíti miliónům hlasů pro bolševiky), i od sociál-zrádců II. internacionály.

II

Jak se tedy mohl stát takový zázrak, že bolševici, kteří dostali čtvrtinu hlasů, zvítězili nad maloburžoazními demokraty, kteří šli do voleb ve svazku (koalici) s buržoazií a spolu s ní dostali tři čtvrtiny hlasů?

Vždyť popírat fakt vítězství dnes, kdy Dohoda¹, která vládne světem, už dva roky pomáhá všem odpůrcům bolševismu, je prostě směšné.

Podstata je v tom, že zavlá politická nenávist poražených, včetně stoupenců II. internacionály, jim nedovoluje

dokonce si ani položit nanejvýš zajímavou historickou a politickou otázku, proč bolševici zvítězili. Podstata je v tom, že o »zázraku« tu lze mluvit jen z hlediska vulgární maloburžoazní demokracie, a sama otázka, proč bolševici zvítězili, a odpověď na ni jen usvědčují tuto demokracii z její naprosté nevědomosti a předsudků.

Z hlediska třídního boje a socialismu, z tohoto hlediska, jehož se II. internacionála vzdala, je odpověď na otázku jednoznačná.

Bolševici zvítězili především proto, že za nimi šla obrovská většina proletariátu, jeho nejuvědomělejší, nejrozhodnější a nejrevolučnější část, skutečný předvoj této pokrokové třídy.

Vezměme si obě sídelní města, Petrohrad a Moskvu. Ve volbách do Ústavodárného shromáždění v nich bylo odevzdáno celkem 1 765 100 hlasů. Z toho pro

esery	218 000
bolševiky	837 000
kadety	515 400

I kdyby se maloburžoazní demokraté, kteří si říkají socialisté nebo sociální demokraté (Černovové, Martovové, Kautští, Longuetové, MacDonaldové apod.), sebevíc kořili bohyňím »rovností«, »všeobecného volebního práva«, »demokracie«, »čistě demokracie« nebo »důsledné demokracie«, hospodářská a politická *nerovnost* mezi městem a vesnicí tím nezmizí.

To je nevyhnutelná skutečnost za kapitalismu, a zejména při přechodu od kapitalismu k socialismu.

Město se nemůže rovnat vesnici. Vesnice se nemůže za historických podmínek této epochy rovnat městu. Město nutně *vede za sebou* vesnici. Vesnice nutně *jde za městem*. Jde pouze o to, *kteřá třída z »městských« tříd dokáže vést za sebou vesnici, která třída zvládne tento úkol a jakou formou město toto vedení uskuteční.*

V listopadu 1917 šla za bolševiky obrovská většina proletariátu. Strana konkurující bolševikům mezi proleta-

riátem, strana menševiků, byla tehdy poražena na hlavu (9 miliónů hlasů proti 1,4 miliónu, jestliže k 668 000 připočteme 700—800 000 hlasů v Zakavkazsku). A přitom byla tato strana rozbita v průběhu patnáctiletého boje (1903—1917), v němž se *zocelil*, *vypěl* a zorganizoval se předvoj proletariátu, *vykoval se* z něj skutečně revoluční předvoj. Přitom první revoluce, revoluce v roce 1905, připravila další vývoj, *prakticky* vymezila vzájemný vztah mezi oběma stranami a byla generální zkouškou na veliké události z let 1917—1919.

Maloburžoazní demokraté, kteří si říkají »socialisté« II. internacionály, rádi odbývají nanejvýš závažnou historickou otázku medovými frázemi o prospěšnosti »jednoty« proletariátu. Pro tyto medové fráze zapomínají na historický fakt, že se totiž v letech 1871—1914 v dělnickém hnutí *nahromadil oportunismus*, zapomínají (nebo nechtějí) *se zamyslet* nad tím, proč oportunismus v srpnu 1914 zkrachoval, proč došlo k rozkolu v mezinárodním socialismu v letech 1914—1917.

Bez důkladné a všestranné přípravy *revoluční* části proletariátu k vyhnání a vymýcení oportunismu nemá smysl na diktaturu proletariátu ani pomyslet. Toto poučení z revoluce v Rusku by si měli zapsat za uši vůdcové »nezávislé« německé sociální demokracie², francouzského socialismu apod., kteří se teď chtějí vykrotit tím, že diktaturu proletariátu uznávají slovy.

Dále. Za bolševiky šla nejen většina proletariátu, nejen *revoluční* předvoj, *zocelený* v dlouhém a úporném boji proti oportunismu. Šla za nimi, použijeme-li vojenského termínu, mohutná »úderná pěst« v sídelních městech.

Mít drtivou převahu sil v rozhodující chvíli na rozhodujícím úseku — tento »zákon« vojenských úspěchů je rovněž zákonem politického úspěchu, zvláště v tak urputném, vášnivém boji tříd, který se nazývá revoluce.

Sídelní města nebo vůbec velká obchodní a průmyslová centra (u nás v Rusku se tyto pojmy kryly, ale vždycky

se nekryjí) do značné míry rozhodují o politickém osudu národa — pochopitelně za předpokladu, že je v dostatečném počtu podpoří provinciální, venkovské síly, i kdyby to třeba nebylo hned.

V obou sídelních městech, v obou pro Rusko nejdůležitějších obchodních a průmyslových centrech, měli bolševici drtivou, rozhodující převahu sil. Dostali jsme zde *téměř čtyřikrát* více hlasů než eseri. Dostali jsme zde *více hlasů než eseri a kadeti dohromady*. Naši odpůrci byli navíc nejednotní, neboť »koalice« kadetů s esery a menševiky (menševici získali v Petrohradě i v Moskvě pouze po třech procentech hlasů) se mezi pracujícími krajně zkompromitovala. O nějaké *skutečné* jednotě eserů a menševiků s kadety proti nám nemohla být tehdy ani řeč*. Je známo, že v listopadu 1917 dokonce i vůdcové eserů a menševiků, kteří měli stokrát blíže k myšlence bloku s kadety než eserští a menševičtí dělníci a rolníci, dokonce i tito vůdcové uvažovali (a smlouvali s námi) o koalici s bolševiky *bez kadetů!*³

Sídelní města jsme v říjnu až listopadu 1917 dobyli *najisto*, protože jsme měli drtivou převahu sil a velice solidní politickou průpravu v tom, jak shromažďovat, soustřeďovat, cvičit, zkoušet a zocelovat bolševické »armády«, i v tom, jak rozkládat, ochromovat, tříštit a demoralizovat »armády« »nepřítele«.

A protože jsme měli možnost opravdu rychlým, rozhodným úderem najisto dobýt obě sídelní města, obě centra kapitalistické státní mašinérie (dobýt ekonomicky i politicky), mohli jsme přes zuřivý odpor byrokracie a »intelligence«, přes sabotáž atd. za pomoci ústředního aparátu státní moci *skutky dokázat* pracujícím *neproletářským* masám, že proletariát je jejich jediný spolehlivý spojenec, jejich přítel a vůdce.

* Je zajímavé povšimnout si, jak se i ve výše uvedených údajích odráží jednota a semknutost strany proletariátu a obrovská roztržitost maloburžoazních a buržoazních stran.

III

Než však přejdeme k té nejdůležitější otázce — k otázce vztahu proletariátu k neproletářským pracujícím masám, musíme se zmínit ještě o *armádě*.

Za imperialistické války armáda pohltila veškerý výkvět lidových mas, a jestliže oportunistická sebranka II. internacionály (nejen sociálšovinisté, tj. nejen Scheidemannové a Renaudelové, kteří bezprostředně přešli na stanovisko »obranu vlasti«, ale i centristé⁴) svými slovy a svými činy upevňovala podřízení armády vedení imperialistických lupičů německé i anglo-francouzské skupiny, pak opravdoví proletářští revolucionáři nikdy nezapomněli na Marxova slova, která pronesl v roce 1870: Buržoazie »vycvičila . . . proletariát ve zbrani . . .«⁵ O »obraně vlasti« v imperialistické, tj. z obou stran loupeživé, válce mohli mluvit jen rakouští, němečtí, angličtí, francouzští a ruští zrádci socialismu, kdežto proletářští revolucionáři věnovali veškerou pozornost (od srpna 1914) revolucionování armády, jejímu využití *proti* imperialistickým buržoazním lupičům, přeměně nespravedlivé a loupeživé války mezi dvěma skupinami imperialistických dravců ve spravedlivou a oprávněnou válku proletářů a utlačovaných pracujících mas každé země *proti* »své«, »národní« buržoazii.

Zrádcové socialismu *nepřipravili* v letech 1914—1917 využití armád *proti* imperialistickým vládám *každého* národa.

Bolševici takové využití armád připravili veškerou svou propagandou, agitací a ilegální organizátorskou prací od srpna 1914. Ovšem zrádci socialismu, Scheidemannové a Kautští všech národů, odbývali tuto věc frázemi, že prý bolševická agitace *rozkládá* armádu, ale my jsme *hrdí*, že jsme splnili svou povinnost, když jsme rozkládali síly našeho třídního nepřítele a vyrvali jsme *mu* ozbrojené masy dělníků a rolníků *pro boj* proti vykořisťovatelům.

Výsledky naší práce se projeví mimo jiné i při hlasování ve volbách do Ústavodárného shromáždění v listopadu 1917, neboť hlasování se v Rusku účastnila i armáda.

Hlavní výsledky hlasování vypadají podle N. V. Svjatického tedy takto:

*Počet hlasů (v tisících) odevzdaných v listopadu 1917
při volbách do Ústavodárného shromáždění*

Útvary armády a námořnictva	Pro eseřy	Pro bolševiky	Pro kadety	Pro národní a jiné skupiny	Celkem
Severní front	240,0	480,0	?	60,0**	780,0
Západní front	180,6	653,4	16,7	125,2	976,0
Jihozápadní front	402,9	300,1	13,7	290,6	1007,4
Rumunský front	679,4	167,0	21,4	260,7	1128,6
Kavkazský front	360,0	60,0	?	—	420,0
Baltské loďstvo	—	(120,0)*	—	—	(120,0)*
Černomořské loďstvo	22,2	10,8	—	19,5	52,5
<i>Celkem</i>	1885,1	1671,3	51,8	756,0	4364,5
		+ (120,0)*	+ ?		+ (120,0)*
		1791,3			+ ?

Úhrnem dostali eseři 1 885 100 hlasů, bolševici 1 671 300. Připočteme-li k hlasům pro bolševiky 120 000 (přibližně) hlasů Baltského loďstva, vychází nám, že bolševici získali 1 791 300 hlasů.

Bolševici tedy dostali *o něco méně* hlasů než eseři.

Armáda tedy už v říjnu až listopadu byla *z poloviny bolševická*.

Bez toho bychom byli nemohli zvítězit.

* Číslo je přibližné: byli zvoleni dva bolševici. N. V. Svjatický počítá v průměru 60 000 hlasů na jednoho zvoleného. Proto uvádím číslo 120 000.

** O tom, která strana dostala 19 500 hlasů od Černomořského loďstva, údaj chybí. Ostatní čísla v tomto sloupci se zřejmě týkají téměř jen ukrajinských socialistů, protože bylo zvoleno 10 ukrajinských socialistů a jeden sociální demokrat (tj. menševik).

Téměř polovinu hlasů jsme získali v armádě jako celku, ale naprostou převahu jsme získali na frontách *nejblíže sídelních měst* a vůbec v jednotkách nepříliš vzdálených od těchto měst. Vyloučíme-li Kavkazský front, vidíme, že bolševici mají celkem nad esery převahu. A vezmeme-li Severní a Západní front, zjistíme, že bolševici dostali *víc než milión hlasů*, kdežto eseri 420 000 hlasů.

Jak je vidět, také v armádě měli bolševici už v listopadu 1917 *politickou »údernou pěst«*, která jim na rozhodujícím úseku v rozhodující chvíli zajistila drtivou převahu sil. O nějakém odporu armády proti Říjnové revoluci, která byla dílem proletariátu, a proti vybojování politické moci proletariátem nemohla být vůbec řeč, protože na severní a západní frontě měli bolševici obrovskou převahu a na ostatních frontách, vzdálených od centra, měli čas i možnost *vybojovat rolníky na eserské straně*, o čemž se zmíníme dále.

IV

Na základě údajů o volbách do Ústavodárného shromáždění jsme prozkoumali tři podmínky vítězství bolševismu: 1. drtivá většina mezi proletariátem; 2. téměř polovina v armádě; 3. drtivá převaha sil v rozhodující chvíli na rozhodujících úsecích, a to v sídelních městech a v armádě blízko centra.

Tyto podmínky by nám však mohly poskytnout jen velice krátkodobé a nepevné vítězství, kdyby bolševici nebyli s to získat na svou stranu většinu *neproletářských* pracujících mas, kdyby je nevybojovali na eserské straně a ostatních maloburžoazních stranách.

Právě v tom je podstata.

A hlavní příčinou, proč »socialisté« (rozuměj maloburžoazní demokraté) II. internacionály nechápou diktaturu proletariátu, je nepochopení toho, že

státní moc v rukou jedné třídy, proletariátu, se může a musí stát nástrojem k získání neproletářských pracujících mas na stranu proletariátu, nástrojem k vybojování těchto mas na buržoazii a maloburžoazních stranách.

Páni socialisté z II. internacionály, kteří jsou v zajetí maloburžoazních předsudků a to nejdůležitější z Marxova učení o státě zapomněli, pohlížejí na *státní moc* jako na nějakou svátost, idol nebo výslednici formálního hlasování, jako na absolutno »důsledné demokracie« (a jak se ještě jinak říká podobným nesmyslům). Prostě nevidí ve státní moci *nástroj*, kterého *různé* třídy mohou a musí využívat (a umět využívat) *v zájmu svých třídních cílů.*

Buržoazie využívala státní moci jako nástroje třídy kapitalistů proti proletariátu, proti všem pracujícím. Tak tomu bylo i v těch nejdemokratičtějších buržoazních republikách. Jedině zrádci marxismu na to »zapomněli«.

Proletariát musí (když nashromáždil dostatečně silné politické a vojenské »úderné pěsti«) svrhnout buržoazii, zbavit ji státní moci a využít tohoto *nástroje v zájmu svých třídních cílů.*

A jaké jsou třídní cíle proletariátu?

Potlačení odporu buržoazie.

»Neutralizace« rolnictva a podle možnosti jeho získání — rozhodně však většiny jeho pracujících, nevykořisťovatelské části — na svou stranu.

Zorganizování strojové velkovýroby v továrnách, které byly vyvlastněny buržoazii, stejně jako všechny výrobní prostředky.

Budování socialismu na rozvalinách kapitalismu.

Páni oportunisté včetně kautskistů »učí« lid, na výsměch Marxovu učení, že proletariát musí nejdříve získat většinu pomocí všeobecného volebního práva, pak na základě takového hlasování většiny získat státní moc a teprve po-

tom na základě »důsledné« (jiní říkají »čisté«) demokracie budovat socialismus.

Ale my na základě Marxova učení a zkušeností z revoluce v Rusku říkáme:

Proletariát musí nejdříve svrhnout buržoazii a vybojovat si státní moc a potom této státní moci, tj. diktatury proletariátu, využít jako nástroje své třídy k získání sympatií většiny pracujících.

Jakým způsobem se může státní moc v rukou proletariátu stát nástrojem jeho třídního boje o získání vlivu na neproletářské pracující masy, o jejich získání na stranu proletariátu, o jejich odtržení od buržoazie a o jejich vybojování na buržoazii?

Za prvé toho proletariát může dosáhnout tím, že starý aparát státní moci *nevyužívá*, ale naopak ho napadrť *roz-bíjí*, nenechává z něho kámen na kameni (přes všechno bédování vyděšených měšťáků a přes výhrůžky sabotérů) a vytváří *nový* státní aparát. Tento nový státní aparát je přizpůsoben diktatuře proletariátu a jeho boji proti buržoazii za získání neproletářských pracujících mas. Tento nový aparát nikdo jen tak nevymyslel, ten *vyrůstá* z třídního boje proletariátu, z jeho rozšiřování a prohlubování. Tímto novým aparátem státní moci, novým *typem* státní moci je *moc sovětů*.

Jakmile proletariát Ruska vybojoval státní moc, ihned, za několik hodin, prohlásil starý státní aparát (po staletí přizpůsobovaný k tomu, jak ukázal Marx, aby sloužil třídním zájmům buržoazie i v té nejdemokratičtější republice⁶⁾ za rozpuštěný a předal *veškerou moc sovětům*. A do sovětů měli přístup jen pracující a vykořisťovaní, vykořisťovatelé byli z účasti na státní moci vyloučeni.

Tímto způsobem, okamžitě, naráz, hned, *poté*, kdy proletariát vybojoval státní moc, *vymaňuje* z vlivu na buržoazii i *obrovskou masu* jejich stoupenců, příslušníků malo-

buržoazních a »socialistických« stran, neboť tato masa — pracující a vykořisťovaní, které buržoazie (a s ní její přítakávači — Černovové, Kautští, Martovové apod.) klamala — získává *v sovětské moci poprvé nástroj k masovému boji proti buržoazii za své vlastní zájmy.*

Za druhé proletariát může a musí ihned nebo alespoň velice rychle vybojovat na buržoazii a maloburžoazní demokracii »jejich« masy, tj. masy, které šly za nimi, vymanit je z vlivu buržoazie tak, že *uspokojí jejich nejnaléhavější ekonomické zájmy na základě revolučních vymožeností, na základě vyvlastnění statkářů a buržoazie.*

Buržoazie to udělat *nemůže*, i kdyby měla v rukou jakoukoli »silnou« státní moc.

Proletariát to *může* udělat hned druhý den po vybojování státní moci, protože má k tomu jak aparát (sověty), tak ekonomické prostředky (vyvlastnění statkářů a buržoazie).

Právě tímto způsobem proletariát Ruska *vybojoval* na eserech *rolnictvo*, a to doslova *za několik hodin* poté, co vybojoval státní moc. Neboť za několik hodin po vítězství nad buržoazií v Petrohradě vydal vítězný proletariát »dekret o půdě«^[34]*, a v tomto dekretu úplně a okamžitě, s revoluční rychlostí, energií a obětavostí *uspokojil* všechny nejnaléhavější ekonomické potřeby *většiny* rolníků, úplně a bez náhrady vyvlastnil statkáře.

Aby bolševici, kteří zvítězili, rolníkům dokázali, že jim proletáři nechtějí vnucovat svou vůli, že jim nechtějí poroučet, nýbrž pomáhat jim a být jejich přáteli, nevsunuli do »dekretu o půdě« *jediné vlastní slovo*, nýbrž doslova jej opsali z rolnických návrhů (samozřejmě těch nejrevolučnějších), které *eseři* zveřejnili v *eserském listu*⁷.

Eseři zuřili, rozčilovali se, byli pobouřeni a běsnili, že jim »bolševici ukradli jejich program«, ale lidé se eserům jen smáli: Co je to za stranu, když ji bylo třeba potřít

* Viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 50—52. *Red.*

a vyhnat z vlády, aby bylo možné z jejího programu uskutečnit všechno revoluční, všechno prospěšné pro pracující!

Zrádci, tupci a školometi II. internacionály totiž nikdy nedokázali pochopit dialektiku, že proletariát nemůže zvítězit, nezíská-li většinu obyvatelstva. Avšak omezovat nebo podmiňovat toto získání mas obdržením většiny hlasů ve volbách za situace, kdy je *u moci buržoazie*, je totální slabomyslnost nebo obyčejné balamucení dělníků. Aby proletariát získal většinu obyvatelstva, musí za prvé svrhnout buržoazii a uchopit státní moc; za druhé musí nastolit moc sovětů a napadřít rozbít starý státní aparát, čímž okamžitě podlomí moc, autoritu a vliv buržoazie a maloburžoazních kompromisníků na neproletářské pracující masy. Za třetí musí *eliminovat* vliv buržoazie a maloburžoazních kompromisníků mezi *většinou* pracujících neproletářského původu tím, že *revolučním* způsobem uspokojí *jejich* ekonomické potřeby *na úkor vykořisťovatelů*.

To všechno je pochopitelně možné jen na určitém stupni vývoje kapitalismu. Bez této základní podmínky se proletariát nemůže ani zformovat ve zvláštní třídu, ani dosáhnout úspěchu v dlouhodobé přípravě, výchově a zocelování během dlouhých let stávkového boje, demonstrací, pranýřování a vyhánění oportunistů. Bez této základní podmínky nemohou hrát takovou hospodářskou a politickou úlohu centra, jejichž dobytím proletariát dobývá veškerou státní moc, neboli přesněji její centrální nerv, srdce a mozek. Bez této základní podmínky nemůže vzniknout spřízněnost, blízkost a spojitost mezi postavením proletariátu a postavením neproletářských pracujících mas, které (spřízněnost, blízkost a spojitost) jsou nezbytné k tomu, aby proletariát mohl ovlivňovat tyto masy, aby na ně mohl s úspěchem působit.

Pojďme dále.

Proletariát může dobýt státní moc, nastolit sovětské zřízení a hospodářsky uspokojit většinu pracujících na úkor vykořisťovatelů.

Stačí to ale k úplnému a definitivnímu vítězství?

Nestačí.

Jedině maloburžoazní demokraté, »socialisté« a »sociální demokraté« jako jejich hlavní součástí představitelé, si mohou dělat iluze, že pracující masy jsou s to za kapitalismu získat tak vysoké uvědomění, pevný charakter, prozíravost a široký politický přehled, aby se mohly *pouhým hlasováním* nebo vůbec jakkoli *předem*, bez dlouholetých zkušeností z boje, *rozhodnout* pro tu či onu třídu, pro tu či onu stranu.

To je iluze. To je limonádová báhorka školometů a limonádových socialistů typu Kautských, Longuetů a MacDonaldů.

Kapitalismus by nebyl kapitalismem, kdyby na jedné straně neodsuzoval *masy* k zaostalosti, zdeptanosti a strachu, k roztržštěnosti (vesnice!) a nevzdělanosti a kdyby na druhé straně nedával buržoazii do rukou obrovský aparát lži a klamu, masového podvádění dělníků a rolníků, jejich otupování atd.

Dovést pracující od kapitalismu ke komunismu je tedy schopen jedině proletariát. Nemá smysl ani pomyslet na to, že by maloburžoazní nebo polomaloburžoazní masy pracujících dokázaly předem vyřešit velice složitou politickou otázku, zda »jít s dělnickou třídou nebo s buržoazií«. *Kolísání* neproletářských pracujících vrstev je nevyhnutelné, je nutné, aby získaly vlastní *praktické zkušenosti*, které by jim umožnily *porovnat*, jak vede masy buržoazie a jak je vede proletariát.

A právě na to vyznaváči »důsledné demokracie« neustále zapomínají; domnívají se, že nejzávažnější politické

otázky lze vyřešit hlasováním. Ve skutečnosti se tyto otázky, jsou-li palčivé a vyhrocené bojem, řeší *občanskou válkou*, a v této občanské válce hrají obrovskou úlohu *zkušenosti* neproletářských pracujících mas (především rolníků), zkušenosti získané porovnáváním, konfrontováním moci proletariátu s mocí buržoazie.

Volby do Ústavodárného shromáždění v Rusku v listopadu 1917 jsou ve srovnání s občanskou válkou v letech 1917—1919 v tomto směru velice poučné.

Všimněte si, které oblasti byly nejméně bolševické. Za prvé východouralská a sibiřská: v první z nich dostali bolševici 12 % a v druhé 10 % hlasů. Za druhé Ukrajina: tam dostali bolševici 10 % hlasů. Z ostatních oblastí dostali bolševici nejméně hlasů v kraji, kde žije převážně rolnické obyvatelstvo, ve Velkorusku, v povolžské černozemní oblasti, ale i tam získali 16 % hlasů.

A právě v oblastech, v nichž v listopadu 1917 dostali bolševici nejméně hlasů, je patrný největší úspěch kontrarevolučních hnutí, povstání a organizování kontrarevolučních sil. Právě v těchto oblastech se dlouhé měsíce držela moc Kolčaka a Děnikina.

Kolísání maloburžoazního obyvatelstva tam, kde byl vliv proletariátu nejmenší, se v těchto krajích projevilo obzvlášť výrazně:

zpočátku, když dostalo od bolševiků půdu a demobilizovaní vojáci přinesli zprávu o míru, bylo toto obyvatelstvo pro bolševiky. Později, když bolševici v zájmu internacionálního vývoje revoluce a zachování jejího ohniska v Rusku přistoupili na brestlitevský mír⁸, čímž »urazili« nejhlubší maloburžoazní cítění a cítění vlastenecké, bylo maloburžoazní obyvatelstvo proti bolševikům. Diktatura proletariátu se nelíbila rolníkům hlavně tam, kde měli nejvíce přebytků obilí, a když bolševici dali najevo, že budou tvrdě a kategoricky usilovat o to, aby tyto přebytky byly za pevné ceny odevzdány státu. Rolnictvo na Uralu, na Sibiři a na Ukrajině se obrací ke Kolčakovi a Děnikinovi.

Dále, zkušenosti s kolčakovskou a děnikinovskou »demokracií«, kterou kdejaký pisálek v Kolčakově říši a Děnikinově říši vychvaloval v každém čísle bělogvardějských novin, rolníkům ukázaly, že fráze o demokracii a o Ústavodárném shromáždění jsou ve skutečnosti jen pláštíkem k zastření diktatury statkářů a kapitalistů.

Začíná nový obrat k bolševismu: v týlu Kolčaka a Děnikina se rozrůstají rolnická povstání. Rolníci vítají rudá vojska jako osvoboditele.

Nakonec právě toto kolísání rolnictva jako hlavního představitele maloburžoazní masy pracujících rozhodlo o osudu sovětu a moci Kolčaka a Děnikina. Jenže tomu »nakonec« předcházelo poměrně dlouhé období těžkého boje a mučivých zkoušek, které v Rusku po dvou letech ještě neskončily, neskončily právě na Sibiři a na Ukrajině. A nelze zaručit, že *definitivně* skončí řekněme během roku nebo podobně.

Stoupenci »důsledné« demokracie se nezamýšleli nad významem tohoto historického faktu. Chlácholili se a chlácholí se dětskou báhorkou, že za kapitalismu proletariát může »přesvědčit« většinu pracujících a natrvalo je získat na svou stranu hlasováním. Ukazuje se však, že *kolísající* maloburžoazie jen po trpkých zkušenostech dlouhého a urputného boje, teprve když srovnává diktaturu proletariátu s diktaturou kapitalistů, *dospívá* k závěru, že první diktatura je lepší než druhá.

Teoreticky všichni socialisté, kteří studovali marxismus a chtějí využívat zkušeností z politických dějin vyspělých zemí, které nashromáždily v 19. století, přiznávají, že *kolísání* maloburžoazie mezi proletariátem a třídou kapitalistů je nevyhnutelné. Ekonomické kořeny tohoto kolísání velmi dobře odhaluje ekonomická věda, o jejíchž pravdách se miliónkrát psalo v novinách, letácích a brožurách socialistů II. internacionály.

Lidé však neumějí aplikovat tyto pravdy na svérázné období diktatury proletariátu. Místo *třídního boje* přichá-

zejí s maloburžoazně demokratickými předsudky a iluzemi (o »rovnosti« tříd, o »důsledné« nebo »čisté« demokracii, o řešení velkých historických problémů hlasováním apod.). Nechtějí pochopit, že dobytím státní moci nekonečí proletariát svůj třídní boj, nýbrž pokračuje v něm jinou formou, jinými prostředky. Diktatura proletariátu je třídní boj proletariátu vedený pomocí takového nástroje, jako je státní moc, je to třídní boj, jehož jedním z úkolů je ukázat na dlouhodobých zkušenostech a na dlouhé řadě praktických příkladů neproletářským pracujícím vrstvám, že je pro ně výhodnější být pro diktaturu proletariátu než pro diktaturu buržoazie a že nic třetího být nemůže.

Údaje o volbách do Ústavodárného shromáždění v listopadu 1917 nám ukazují hlavní pozadí onoho obrazu, který nám po celé dva roky poté ukazuje vývoj občanské války. Hlavní síly v této válce jsou jasně vidět už při volbách do Ústavodárného shromáždění: je patrná úloha »úderné pěsti« proletářské armády, je patrná úloha kolísajícího rolnictva a je patrná úloha buržoazie. N. V. Svjatickij ve svém článku píše: »Kadeti zaznamenali největší úspěch ve stejných oblastech jako bolševici: v severní a v centrální průmyslové« (s. 116). Je samozřejmé, že v nejnáročnějších kapitalistických centrech byly nejslabší vrstvy stojící mezi proletariátem a buržoazií. V těchto centrech byl přirozeně třídní boj nejostřejší. Právě tady byly hlavní síly buržoazie, právě tady a jedině tady mohl proletariát porazit buržoazii. A jedině proletariát ji mohl na hlavu porazit. Teprve když ji na hlavu porazil, mohl si proletariát pomocí takového nástroje, jakým je státní moc, s konečnou platností získat sympatie a podporu maloburžoazních vrstev obyvatelstva.

Údaje o volbách do Ústavodárného shromáždění, umíme-li jich využít a umíme-li v nich číst, nám znovu a znovu potvrzují základní pravdy marxistického učení o třídním boji.

Mimo jiné tyto údaje také svědčí o tom, jakou úlohu a význam má národnostní otázka. Vezměte si Ukrajinu. Na posledních poradách o ukrajinské otázce obviňovali někteří soudruzi autora těchto řádek, že příliš »vypichuje« národnostní otázku na Ukrajině. Údaje o volbách do Ústavodárného shromáždění ukazují, že už v listopadu 1917 dostali na Ukrajině většinu hlasů *ukrajinští* eseri a socialisté (3,4 miliónu hlasů + 0,5 = 3,9 miliónu proti 1,9 miliónu hlasů pro ruské esery, při celkovém počtu 7,6 miliónu hlasů odevzdaných na celé Ukrajině). Na jihozápadní frontě dostali ukrajinští socialisté 30 % a na rumunské frontě 34 % všech hlasů (ruští eseri dostali v prvním případě 40 % a v druhém 59 %).

Za takové situace ignorovat význam národnostní otázky na Ukrajině, což velice často dělají Velkorusové (a snad jen o něco méně často než Velkorusové to dělají Židé), znamená dopouštět se hrubé a nebezpečné chyby. Není náhoda, že už v roce 1917 byli na Ukrajině ruští a ukrajinští eseri rozděleni. A jako internacionalisté jsme povinni za prvé zvlášť energicky bojovat proti přežitkům (někdy bezděčným) velkoruského imperialismu a šovinismu mezi »ruskými« komunisty; za druhé jsme povinni právě v národnostní otázce jako otázce relativně méně důležité (pro internacionalistu je otázka hranic mezi státy na druhém místě, ne-li na desátém místě) učinit ústupky. Důležité jsou jiné otázky, důležité jsou hlavní zájmy diktatury proletariátu, důležité jsou zájmy jednoty a kázně Rudé armády bojující proti Děnikinovi, důležitá je vedoucí úloha proletariátu vůči rolnictvu; mnohem méně důležité je, bude-li Ukrajina samostatným státem nebo ne. Vůbec nás nesmí překvapit — a nesmí nás lekat — dokonce ani taková perspektiva, že ukrajinští dělníci a rolníci vyzkoušejí různé systémy a řekněme během několika let vyzkoušejí v praxi jak sloučení s RSFSR, tak oddělení od ní a vytvoření samostatné USSR, i různé formy jejich těsného svazku atd. atd.

Pokoušet se předem řešit tuto otázku jednou provždy, »s konečnou platností« a »nezvratně« by bylo úzkoprsé nebo prostě tupohlavé, protože kolísání neproletářských pracujících mas v *takové* otázce je naprosto přirozené, dokonce nevyhnutelné, ale pro proletariát to není nic strašného. Představitel proletariátu, který opravdu dokáže být internacionalistou, musí zaujímat k *takovému* kolísání velice opatrný postoj, musí být tolerantní a trpělivý a musí ponechat na neproletářských pracujících masách *samých*, aby *překonaly* toto kolísání na základě vlastních zkušeností. Netolerantní a nesmlouvaví, nesmiřitelní a neústupní musíme být v jiných, závažnějších otázkách, o nichž jsem se částečně zmínil už výše.

VI

Srovnání voleb do Ústavodárného shromáždění z listopadu 1917 s vývojem proletářské revoluce v Rusku od října 1917 do prosince 1919 umožňuje učinit závěry platné pro buržoazní parlamentarismus i pro proletářskou revoluci v kterékoli kapitalistické zemi. Pokusíme se stručně vyložit nebo aspoň nastínit hlavní z těchto závěrů.

1. Všeobecné volební právo je ukazatelem toho, do jaké míry si různé třídy uvědomují své úkoly. Ukazuje, jak si různé třídy *představují* řešení svých úkolů. Samo *řešení* těchto úkolů není dáno hlasováním, nýbrž všemi formami třídního boje až po občanskou válku.

2. Socialisté a sociální demokraté II. internacionály zastávají stanovisko vulgární maloburžoazní demokracie, jsou v zajetí jejího předsudku, že prý hlasování může vyřešit základní otázky boje tříd.

3. Účast v buržoazním parlamentu je pro stranu revolučního proletariátu nutná k uvědomování mas, které se získává ve volbách a v parlamentním boji stran. Ovšem omezovat boj tříd na boj uvnitř parlamentu nebo považo-

vat tento boj za nejvyšší, rozhodující formu boje, nadřazenou všem ostatním formám boje, znamená ve skutečnosti přecházet na stranu buržoazie a proti proletariátu.

4. Na stranu buržoazie takto fakticky přecházejí všichni představitelé a stoupenci II. internacionály a všichni vůdcové německé takzvané »nezávislé« sociální demokracie, kteří sice slovy uznávají diktaturu proletariátu, ve skutečnosti však svou propagandou vnucují proletariátu myšlenku, že nejdříve musí dosáhnout formálního vyjádření vůle většiny obyvatelstva za kapitalismu (tj. většiny hlasů v buržoazním parlamentu), aby potom mohl politickou moc převzít.

Všechn pokřik německých »nezávislých« sociálních demokratů a jim podobných vůdců prohnílého socialismu proti »diktatuře menšiny« apod., vycházející z tohoto předpokladu, znamená jen to, že tito vůdcové nepochopili, že dokonce i v těch nejdemokratičtějších republikách fakticky existuje diktatura buržoazie, a nepochopili, za jakých podmínek může být odstraněna třídním bojem proletariátu.

5. Toto nepochopení spočívá zejména v tomto: zapomínají, že buržoazní strany jsou u moci převážně díky tomu, že klamou masu obyvatelstva a že kapitál masu utlačuje, k čemuž se ještě přidružuje sebeklam, pokud jde o podstatu kapitalismu, sebeklam nejpříznačnější pro maloburžoazní strany, které obvykle chtějí nahradit třídní boj více či méně zastřenými formami smířování tříd.

»Ať se nejdříve většina obyvatelstva při zachování soukromého vlastnictví, tj. při zachování moci a útlatu kapitálu, vysloví pro stranu proletariátu, a teprve pak tato strana může a musí převzít moc,« říkají maloburžoazní demokraté, faktičtí přísluhovači buržoazie, kteří si říkají »socialisté«.

»Ať revoluční proletariát nejdříve svrhne buržoazii, zlomí jařmo kapitálu, rozbije buržoazní státní aparát, a pak, až proletariát zvítězí, dokáže si rychle získat sym-

patie a podporu väčšiny neproletárských pracujúcich mas tím, že uspokojí jejich potreby na úkor vykošťovateľů,« říkáme naopak my. Opak by byl v dějinách vzácnou výjimkou (ale i za takové výjimky se může buržoazie uchýlit k občanské válce, jak se ukázalo v případě Finska⁹).

6. Čili jinými slovy:

»Nejdříve se zavážeme, že budeme uznávat princip rovnosti neboli důsledné demokracie při zachování soukromého vlastnictví a útlaku kapitálu (tj. faktické nerovnosti při formální rovnosti) a na tomto základě budeme usilovat o rozhodnutí většiny,« říká buržoazie a její přitačkáči, maloburžoazní demokraté, kteří si říkají socialisté nebo sociální demokraté.

»Nejprve třídní boj proletariátu dobytím státní moci zboří pilíře a základy faktické nerovnosti, a pak proletariát zvítězí nad vykošťovateli, povede za sebou všechny pracující masy k *odstranění tříd*, tj. k oné jediné socialistické *rovnosti*, která není klamem,« říkáme my.

7. Ve všech kapitalistických zemích existují vedle proletariátu nebo oné části proletariátu, která si uvědomila své revoluční úkoly a je schopna bojovat za jejich uskutečnění, četné neuvědomělé proletářské, zpola proletářské, zpola maloburžoazní vrstvy pracujících mas, které jdou za buržoazií a za buržoazní demokracií (tedy i za »socialisty« II. internacionály), ačkoli je tato buržoazní demokracie oklamala, protože nevěří ve vlastní síly nebo v síly proletariátu a neuvědomují si, že je možné jejich aktuální potřeby uspokojit vyvlastněním vykošťovateľů.

Z těchto vrstev pracujících a vykošťovaných se rekrutují spojenci předvoje proletariátu, s nimiž proletariát tvoří pevnou většinu obyvatelstva, ale získat tyto spojence může jen pomocí takového nástroje, jako je státní moc, tj. teprve až svrhne buržoazii a rozbije její státní aparát.

8. Síla proletariátu v kterékoli kapitalistické zemi je nesrovnatelně větší než podíl proletariátu na celkovém počtu obyvatelstva. To proto, že proletariát je economic-

kým centrem a nervem celého hospodářského systému kapitalismu, a také proto, že proletariát ekonomicky i politicky vyjadřuje skutečné zájmy obrovské většiny pracujících za kapitalismu.

Proto proletariát, dokonce i když tvoří menšinu obyvatelstva (nebo když uvědomělý a skutečně revoluční předvoj proletariátu tvoří menšinu obyvatelstva), je s to svrhnout buržoazii a pak získat na svou stranu četné spojence z té masy poloproletářů a maloburžoazie, která se nikdy předtím pro moc proletariátu nevysloví a podmínky a úkoly této moci nepochopí, dokud se z vlastních zkušeností nepřesvědčí, že diktatura proletariátu je nevyhnutelná, správná a zákonitá.

9. A konečně v každé kapitalistické zemi vždycky existují velmi početné vrstvy maloburžoazie, které nutně kolísají mezi kapitálem a prací. Aby proletariát zvítězil, musí za prvé správně zvolit chvíli rozhodujícího úderu proti buržoazii, využít mimo jiné chvíle, kdy se buržoazie rozchází se svými maloburžoazními spojenci nebo kdy její svazek s nimi není pevný atd. Za druhé proletariát musí po svém vítězství využít tohoto kolísání maloburžoazie tak, aby ji neutralizoval, aby jí znemožnil postavit se na stranu vykořisťovatelů, musí se umět po určité době udržet i *přes její kolísání* a tak dále a tak podobně.

10. Jednou z nezbytných podmínek přípravy proletariátu na jeho vítězství je dlouhodobý, houževnatý a nelítostný boj proti oportunistu, reformismu, sociálšovinismu a podobným buržoazním vlivům a proudům, které jsou nevyhnutelné, pokud proletariát vyvíjí činnost v kapitalistických podmínkách. Bez takového boje, bez předběžného naprostého vítězství nad oportunismem v dělnickém hnutí se nedá o diktatuře proletariátu vůbec mluvit. Bolševismus by v letech 1917—1919 nad buržoazií nezvítězil, kdyby se nenaučil už dříve, v letech 1903—1917, vítězit nad menševiky, tj. nad oportunisty,

reformisty a sociálšovinisty, a nelítostně je vyhánět ze strany proletářské avantgardy.

Velmi nebezpečným sebeklamem — někdy i obyčejným napalováním dělníků — je dnes to, když vůdcové německých »nezávislých« nebo francouzští longuetovci¹⁰ apod. slovy uznávají diktaturu proletariátu, ale *ve skutečnosti* pokračují ve staré, navyklé politice menších či větších ústupků oportunistu, smiřují se s ním, patolízalsky přitakávají předsudkům buržoazní demokracie (»důsledné demokracie« nebo »čisté demokracie«, jak říkají), buržoazního parlamentarismu a tak dále.

16. 12. 1919

*Otištěno v prosinci 1919
v časopisu *Kommunističeskij
internacional*, č. 7 a 8
Podepsán N. Lenin*

*Podle rukopisu
porovnaného
s textem časopisu*

N A Š Í S M Ě Ň I I

Zdravím dělnickou a rolnickou mládež Petrohradské gubernie u příležitosti rudého týdne.

Pracujte, mladí soudruzi, v tomto směru intenzivněji, abychom mohli s čerstvými mladými silami budovat nový, lepší život.

V. Uljanov (Lenin)

Směna, č. 1
18. prosince 1919

Podle textu Směny

PROJEV K VÝROČÍ
PROSINCOVÉHO POVSTÁNÍ
Z ROKU 1905
NA SHROMÁŽDĚNÍ
V PRESEŇSKÉM OBVODU
19. PROSINCE 1919

Soudružky a soudruzi, sešli jsme se dnes, abychom vzpomněli prosincového povstání v Moskvě a bitvy v Presni, k nimž došlo před čtrnácti lety.

Soudružky a soudruzi, povstání v Moskvě v roce 1905 bylo jedním z největších hnutí ruských revolučních dělníků, a přestože tehdy ještě nemohlo skončit úspěšně, přece byl jeho význam obrovský. Teprve dnes, když před sebou vidíme celou mnohaletou historickou přípravu revoluce v Rusku, můžeme patřičně ocenit význam prosincového povstání z roku 1905 a bitev, které tehdy proti silám carismu sváděli rudí dělníci v Presni. Soudruzi, dnes jasně vidíme, jak byly tehdy síly ruských dělníků ještě slabé; vidíme, že tehdejší oběti nebyly přineseny nadarmo.

Musím však říci, že carismus už v prosinci 1905 byl nucen vynaložit všechny své síly, aby potlačil i toto povstání dělníků, byť bylo dosud slabé, teprve zárodečné. Moskevská organizace naší strany vydala nedávno dva sborníky vzpomínek na prosincové povstání, na dny v Presni, na to, jak slabá ilegální organizace strany tenkrát toto povstání připravovala a jaké obrovské sympatie nejen u dělníků, ale u všeho pracujícího obyvatelstva v Moskvě mělo^[10]. V těchto nových, nedávno zveřejněných dokumentech je zvláště zajímavé doznání jednoho četníka a policisty, který říká, že revolucionáři tehdy v prosinci 1905 ještě nevěděli, jak oni, stoupenci caris-

mu, byli slabí. »Kdyby byl úder revolucionářů jen o málo silnější a trval o něco déle,« přiznává tento přísluhovač cara, »pak bychom se při tom rozkladu, který se u nás už tenkrát začal projevovat, nebyli udrželi.« To je obzvlášť zajímavé doznání strážce pořádku, které ukazuje, že preseňší dělníci tehdy nepřinesli své oběti ve jménu svobody a osvobození pracujících nadarmo, že i tehdy ukázali svým hrdinským činem všem nepřátelům sílu dělnické třídy a svým příkladem zažehli milióny jisker, které se pak po mnoho let dlouho a obtížně rozhořivaly a jejich výsledkem byla vítězná revoluce.

Po roce 1905 bylo nuceno dělnické hnutí v Rusku prožívat nejtěžší a nejkrvavější stránky svých dějin. Carismus se s hrdiny povstání v Moskvě z roku 1905 vypořádal neobyčejně krutě. Po potlačení povstání v Moskvě se dělnická třída Ruska ještě několikrát pokusila vzchopit k masovému boji. Na jaře roku 1906 vzplanuly masové stávky a začalo se rozvíjet rolnické hnutí. V roce 1907 byl učiněn ještě jeden pokus, ale tyto pokusy jen zpomalovaly nápor reakce, úplně ji však zastavit nemohly. A pak se hnutí muselo dlouhá léta uchýlit do ilegality, stovky a tisíce synů dělnické třídy hynuly na šibenicích, v žalářích, ve vyhnanství a na nucených pracích.

A potom vidíme, jak od roku 1910, 1911 či 1912 začala dělnická třída znovu shromažďovat síly, jak se po masakru na Leně v dubnu 1912 začala zvedat vlna mohutných masových stávek, které se šířily z jednoho konce země na druhý a podlomily carismus natolik, že se v létě 1914 začaly stavět barikády v Petrohradě; a možná že jednou z příčin, které urychlily zoufalé rozhodnutí carské vlády zahájit válku, možná že jednou z příčin byla její naděje, že touto cestou zlomí revoluční hnutí. Ale místo aby revoluční hnutí zlomila, vedla válka k tomu, že se přeneslo do všech vyspělých zemí.

Čtyři roky trvající válku, jak jasně vidíme, vedli dravci — nejen německý imperialismus, ale i imperialismus an-

glický a francouzský — s loupeživými záměry. Když nám Němci v roce 1918 vnutili lupičský brestlitevský mír, Francie a Anglie donekonečna tento mír odsuzovaly, ale když v roce 1918, rok nato, utrpělo Německo porážku, když německé císařství padlo, tehdy vnutili francouzští a angličtí kapitalisté poraženému Německu versailleský mír¹², který je dnes příkladem ještě brutálnějších a ještě násilnějších opatření než náš mír uzavřený v Brestu.

Teď už vidíme, jak se týden co týden ve Francii, v Anglii a v Americe otevírají oči stovkám, tisícům a milionům dělníků, kteří byli podvedeni, kteří byli ujišťováni, že válčí proti německému imperialismu, a kteří poznali, že v této válce padly a byly zmrzačeny desetimilióny lidí. A kvůli čemu? Kvůli obohacení nepatrné hrstky milionářů, z nichž se po této válce stali miliardáři a kteří dovedli všechny země na pokraj krachu.

Soudružky a soudruzi, prožíváme teď těžkou dobu plnou útrap, které dolehly na průmyslové dělníky, a hlavně na dělníky ve městech. Víte, jak je těžké tuto dobu přežít, jak naše dělnická třída nesmírně hladoví a trpí zimou. Ale víme také, že nejen zaostalé Rusko, které bylo po čtyři roky drásáno válkou a dva roky poté opět pokračuje ve válce, která mu byla vnučena za pomoci Anglie a Francie, že nejen Rusko je zruinováno, ale že i nejvyspělejší a nejbohatší země, země vítězné, jako například Francie a Amerika, stojí na pokraji úplného krachu. Mají tam uhelnou krizi, musejí zastavovat železniční dopravu, protože průmysl a doprava jsou po čtyřleté válce neuvěřitelně zdecimovány a rozvráceny. Milióny nejlepších produktivních sil v této imperialistické válce zahynuly a tak nakonec vidíme, že cesta, kterou dělnická třída v Rusku ukázala dělníkům a celému světu už v roce 1905, kdy povstala proti carismu, cesta, po níž šla dál dělnická třída Ruska, když svrhávala buržoazii, že tato cesta je onou cestou, která poutá pozornost a sympatie dělníků všech, dokonce i nejvyspělejších zemí.

Už jsem, soudruzi, hovořil o tom, že tuto zimu budeme muset přestát neslýchané útrapy a těžkosti. Ale říkáme si: vydržíme až do konce, protože přes všechny těžkosti a útrapy nám nejlepší představitelé dělníků, nejuvědomělejší dělníci a rolníci pomáhali, pomáhali nám při budování Rudé armády, jejíž zásluhou se blížíme ke konečnému vítězství. Víme, že teď, když jsou definitivně rozdrce na Kolčakova vojska, když nedávná povstání na Sibiři pravděpodobně znemožnila přesunout zbytky Kolčakovy armády na pomoc Děnikinovi, když byly u Novonikolajevska zajaty obrovské vojenské síly, je zřejmé, že žádná Kolčakova armáda neexistuje. Na jihu, kde se Děnikin mohl chvástat úspěchy, jsme dnes svědky neustále sílící ofenzívy naší Rudé armády. Víte, že Kyjev, Poltava a Charkov byly obsazeny a náš postup k Doněcké pánvi, která je zdrojem uhlí, pokračuje velice rychle.

Vidíme tedy, soudruzi, že všechny ty neslýchané útrapy, které dělnická třída přestála, aby jednou provždy zvítězila nad kapitalismem, že všechny tyto oběti nebyly koneckonců přineseny nadarmo. Vidíme, jak v zahraničí, kde kapitalisté dosud poskytovali milióny rublů a všelijakou vojenskou pomoc nejdříve Kolčakovi a potom Juděničovi a Děnikinovi, vidíme, jak zakolísali.

Víte, že odřízli Rusko od ostatních zemí železným kruhem blokády, víte, že nepouštěli naše představitele do zahraničí. Víte, že soudruh Litvinov, jeden z revolucionářů, který už před rokem 1905 bojoval spolu s bolševiky proti carismu, víte, že když byl v Anglii jako vyslanec, že tam nebyla jediná dělnická schůze, na níž by Litvinov nebyl vítán potleskem a takovou bouří protestu proti vlastní vládě, že se Angličané postarali o jeho vypovězení. A dnes ti, kteří Litvinova z celé duše nenáviděli, mu dali nejen průjezdní povolení, ale umožnili mu i cestu do Kodaně (soudruh Litvinov tam přicestoval na anglickém křižníku). Víme, že každý den pobytu soudruha Litvinova

v Kodani je čím dál větším vítězstvím Ruska. Neustále se tam na něho obracejí zástupci dělníků a také dopisovatelé tisíců buržoazních listů s žádostmi, aby jim vysvětlil, v čem spočívá tento obrat. A my víme, že tento obrat spočívá v tom, že západní buržoazie už nemůže déle pokračovat v blokádě a pomáhat milióny rublů ruským kontrarevolučním generálům, protože jí to nedovolí dělníci v žádné z těchto bohatých a vyspělých zemí.

Možná že nejnázornějším projevem obratu v politice evropských zemí je hlasování poslanců v italské sněmovně, o němž víme z rádiové zprávy, kterou Francie sdělila Americe a kterou zachytila naše rádiová stanice. Podle této zprávy se v italské sněmovně jednalo o ruské otázce, a když socialisté předložili návrh neprodleně uznat Sovětskou republiku, dostal tento návrh sto hlasů, a proti bylo dvě stě hlasů. To znamená, že pouze dělníci byli pro uznání Sovětské republiky, kdežto všichni představitelé buržoazie tento návrh zamítli. A poté se celá italská sněmovna jednomyslně usnesla, aby italská vláda naléhala na spojence, aby zrušili blokádu a plně zanechali jakéhokoli vměšování do ruských záležitostí. Tak rozhodla poslanecká sněmovna, která se skládá ze dvou třetin, ne-li ze tří čtvrtin ze statkářů a kapitalistů; takové usnesení schválila jedna z vítězných zemí jednoduše pod tlakem dělnického hnutí.

Toto usnesení jasně ukazuje, že k obratu v mezinárodní politice skutečně dochází, že obrovské vnitřní síly dělnického hnutí v každé zemi skutečně vedly k tomu, v co jsme vždycky doufali, na co jsme dělníky v Rusku upozorňovali a kvůli čemu — jak jsme jim říkali — stojí za to a je nutné přinést v boji těžké oběti, kvůli čemu se vyplatí snášet útrapy a muka hladu a zimy. Tím totiž nejen zachraňujeme Sovětské Rusko, ale každým týdnem boje získáváme také sympatie a podporu miliónů a miliónů dělníků jiných zemí. Proto i dnes, kdy vzpomínáme našich padlých soudruhů a hrdinů rudé Presni, dodávají

nám tyto vzpomínky ještě větší sebevědomí a pevné přesvědčení, že vítězství není daleko.

Přes všechny obtíže a oběti dospějeme sami k úplnému vítězství nad kapitálem a dovedeme k němu i dělníky všech zemí. (Potlesk.)

Stručná novinová zpráva

otištěna 20. prosince 1919

v listu Izvěstija VCIK, č. 286

V plném znění poprvé

otištěno roku 1950

Sočinenija V. I. Lenina

sv. 30, 4. vydání

Podle stenografického zápisu

REFERÁT O SUBOTNICÍCH
NA MOSKEVSKÉ MĚSTSKÉ
KONFERENCI KSR(b)¹³

20. PROSINCE 1919

Soudružky a soudruzí, jak mi sdělili pořadatelé konference, rozhodli jste se pro referát o subotnicích rozdělený na dvě části, aby bylo možné důkladně projednat to, co je v této otázce hlavní: za první organizování subotníků v Moskvě a jejich výsledky a za druhé praktické závěry pro jejich další organizování. Chtěl bych se omezit jen na obecné teze, na myšlenky, které se vynořují ve spojitosti s organizováním subotníků jakožto nového jevu ve vývoji naší strany a sovětského státu. Proto se o praktické stránce zmíním jen velice stručně.

Když byly komunistické subotniky organizovány poprvé, dalo se ještě těžko odhadnout, jak velkou pozornost si tento jev zasluhuje a může-li se z něho stát něco velkého. Vzpomínám si, že když se o tom začaly ve stranickém tisku objevovat první zprávy, byla zpočátku odezva soudruhů, kteří měli blízko k budování odborových organizací a k lidovému komisariátu práce, velice zdrženlivá, ne-li pesimistická. Zdálo se jim, že není opodstatněné přikládat těmto subotníkům velký význam. Od té doby se subotniky tak rozšířily, že jejich důležitost v naší výstavbě už nikdo nemůže zpochybňovat.

Ostatně, velice často používáme slovo »komunismus«, tak často, že jsme ho dokonce pojali i do názvu naší strany. Když se však nad touto otázkou zamyslíme, napadne nás, že kromě toho pozitivního, co z toho vyplynulo, vzniklo pro nás možná i určité nebezpečí. Hlavním motivem pro změnu názvu strany bylo přání co nejvíce se distancovat od socialismu II. internacionály. Poté, co pře-

vážná většina oficiálních socialistických stran přešla za imperialistické války prostřednictvím svých vůdců na stranu buržoazie své země nebo své vlády, bylo nám zcela jasné, že nastala veliká krize a že starý socialismus zkrachoval. Abychom co nejvýrazněji zdůraznili, že nemůžeme považovat za socialisty lidi, kteří za imperialistické války postupovali společně se svými vládami, abychom ukázali, že starý socialismus ztrouchnivěl, že je mrtvý, hlavně proto jsme přišli s myšlenkou přejmenovat naši stranu. Tím spíše, že z ryze teoretického hlediska není název »sociální demokracie« už dávno správný. Už ve čtyřicátých letech, kdy se tohoto názvu začalo poprvé široce používat v politickém smyslu, si ho ve Francii přivlastnila strana maloburžoazního socialistického reformismu, a ne strana revolučního proletariátu. A tak hlavním motivem, pohnutkou pro změnu názvu strany, který se stal názvem nové internacionály, bylo přání rázně se distancovat od starého socialismu.

Zeptáme-li se sami sebe, co představuje komunismus na rozdíl od socialismu, musíme říci, že socialismus je společnost, která vyrůstá bezprostředně z kapitalismu, že je to první podoba nové společnosti. Komunismus je vyšší stadium společnosti a může se rozvíjet teprve tehdy, až socialismus zapustí pevné kořeny. Socialismus předpokládá práci bez pomoci kapitalistů, společenskou práci za co nejpřísnější evidence, kontroly a za co nejpřísnějšího dohledu organizovaného předvoje, pokrokové části pracujících; přitom musí být stanovena jak míra práce, tak míra jejího odměňování. Je to nutné proto, že kapitalistická společnost nám zanechala takové dědictví a takové návyky, jako je roztržitost práce, nedůvěra ke společnému hospodaření, staré návyky drobného hospodáře, které existují ve všech rolnických zemích. To všechno je v rozporu s opravdu komunistickým hospodářstvím. Komunismem pak nazýváme takové zřízení, kdy si lidé zvykají plnit společenské povinnosti bez zvláštního donucovací-

ho aparátu, kdy bezplatná práce ve prospěch všech se stává obecným jevem. Samozřejmě že z hlediska těch, kdo dělají první krůčky k úplnému vítězství nad kapitalismem, je pojem »komunismus« příliš vzdálený. Proto i kdyby byla změna názvu naší strany sebesprávnější, i kdyby přinesla sebevětší užitek a i kdyby dílo, které jsme vykonali a které nabylo obrovského rozmachu, bylo sebevětší — vždyť komunistické strany dnes už existují na celém světě, a třebaže neuplynul ještě ani rok od založení Komunistické internacionály¹⁴, je tato internacionála z hlediska dělnického hnutí nesrovnatelně silnější než umírající stará II. internacionála — přesto ale, bude-li název »komunistická strana« vykládán tak, jako že se komunistické zřízení formuje právě teď, bude to znamenat obrovské překrucování pravdy a vznikne tím praktická škoda, která se zvrhne v nejpustší chvastounství.

Proto je třeba se slovem »komunistický« zacházet velice opatrně a proto jsou komunistické subotniky, které se začínají uplatňovat v praxi, obzvlášť cenné, neboť právě v tomto neobyčejně drobném jevu se začalo projevovat cosi komunistického. Vyvlastněním statkářů a kapitalistů jsme získali pouze možnost vytvářet ty nejelementárnější formy socialismu, ale komunistického v tom ještě nic není. Podíváme-li se na naše současné hospodářství, uvidíme v něm jen velice slabé výhonky socialismu a obrovskou převahu starých forem hospodaření, což se projevuje buď v převaze drobného hospodářství, nebo v zběsilé, bezuzdné spekulaci. Ale když nám naši odpůrci, maloburžoazní demokraté, menševici a eseři namítají, že jsme zlikvidovali kapitalistickou velkovýrobu a místo toho u nás všude bují ten nejhorší spekulantský, lichvářský kapitalismus, odpovídáme jim na to: jestli jste si představovali, že od kapitalistické velkovýroby můžeme přejít rovnou ke komunismu, pak nejste revolucionáři, nýbrž reformisté nebo utopisté.

Kapitalistická velkovýroba je od základu podkopána všude, dokonce i v těch zemích, kde žádné kroky k socia-

lismu ještě ani učiněny nebyly. Proto veškerá kritika a všechny námitky našich odpůrců proti nám jsou naprosto nemístné. Jistě, poté, co byla zlikvidována kapitalistická velkovýroba, začínají se na jejím místě objevovat výhonky drobného spekulantského kapitalismu. Svádíme úporný boj s pozůstatky kapitalistické velkovýroby, která se vrhla na veškerou drobnou spekulaci, kde je obtížnější ji odhalit a kde nabývá té nejhorší, nejneorganizovanější formy obchodu.

Boj, který byl za války mnohem urputnější, vyvolal ty nejodpornější projevy spekulace, zejména tam, kde měl kapitalismus širší základnu, a představovat si revoluční přechod jinak by bylo naprosto nesprávné. Tak to vypadá se současnou ekonomikou. Položíme-li si otázku, jaké vlastně je současné hospodářské zřízení v Sovětském Rusku, budeme muset říci, že klade základy socialismu ve velkovýrobě a že přebudovává staré kapitalistické hospodářství za nesmírně houževnatého odporu kapitalismu, který se projevuje v miliónech a miliónech forem. Západoevropské země, které válkou utrpěly stejně jako naše země, například Rakousko, se od nás liší jen tím, že se tam tento rozklad kapitalismu, tato spekulace projevuje ještě intenzivněji, ale zárodky budování socialismu, toho, co klade odpor kapitalismu, se tam nevyskytují. Ale komunistického v našem hospodářském zřízení prozatím není nic. »Komunistické« začíná teprve tehdy, když se začínají objevovat subotniky, tj. bezplatná, žádnou mocí, žádným státem nenormovaná práce jednotlivců v širokém měřítku ve prospěch společnosti. To není sousedská výpomoc, která na vesnici existovala vždycky, nýbrž práce v zájmu potřeb celého státu, která je organizována v širokém měřítku a je bezplatná. Proto by bylo správnější, kdyby se slova »komunistický« používalo nejen v názvu strany, ale výjimečně i pro ty jevy v našem hospodářském životě, které uskutečňují ono komunistické v praxi. Je-li v současném zřízení Ruska vůbec něco komunistického, pak jsou

to jenom subotniky, kdežto všechno ostatní je pouze boj proti kapitalismu za upevnění socialismu, z něhož bude muset po jeho úplném vítězství vyrůst onen komunismus, který pozorujeme na subotnikách, takže to nemáme vyčtené z knih, nýbrž odpozorované ze živé skutečnosti.

Takový je zásadní význam subotníků; ukazují, že se tu vytváří a rodí ve formě bezplatné práce, v rozsáhlé míře organizované v zájmu potřeb celého státu, něco úplně nového, zcela odlišného od všech starých kapitalistických pravidel, něco vyššího než socialistická společnost vítězí nad kapitalismem. Když se tedy letos na výzvu ústředního výboru strany, aby občané pomohli zemi¹⁵, ozvali nejdříve železničáři Moskevsko-kazaňské dráhy, kteří nejvíce strádají hladem a žijí v největší bídě, a když se objevily náznaky toho, že komunistické subotniky přestávají být ojedinělým jevem, že se začínají šířit a setkávají se s pochopením mas, mohli jsme říci, že tu jde o zásadní jev obrovského významu a že jej musíme všemožně podpořit, chceme-li být komunisty nejen ve smyslu zásad, nejen ve smyslu boje proti kapitalismu. Pro praktickou výstavbu socialistické společnosti to však ještě nestačí. Můžeme říci, že v praxi by se dalo hnutí realizovat v masovém měřítku. Zdali jsme to dokázali, si netroufám říci, protože celkový přehled o rozsahu tohoto hnutí, kterému říkáme komunistické subotniky, není ještě zpracován. Mám jen kusé zprávy a četl jsem ve stranickém tisku, že tyto subotniky se čím dál víc a víc šíří v celé řadě měst. Petrohradští soudruzi říkali, že v Petrohradě jsou subotniky rozšířeny mnohem víc než v Moskvě. Pokud jde o venkov, říkali mi mnozí ze soudruhů, kteří jsou s tímto hnutím prakticky obeznámeni, že se u nich shromažďuje rozsáhlý materiál o této nové formě společenské práce. Ale souhrnné údaje se nám podaří získat, teprve až tuto otázku mnohokrát prodiskutujeme v tisku a na stranických konferencích v mnoha městech, a na základě těchto údajů pak budeme moci říci, zda se subotniky staly

opravdu masovým jevem a zda jsme v této oblasti dosáhli opravdu výrazných úspěchů.

Ať je to jak chce, ať získáme souhrnné a ověřené údaje dříve nebo později, pro nás musí být nesporné, že ze zásadního hlediska tu není jiný jev, který by ukazoval na to, že se komunisty nejen nazýváme a nejen jimi chceme být, ale že opravdu něco komunistického — nejen socialistického — uskutečňujeme, že tu jiný jev kromě subotníků není. Proto každý komunista, každý, kdo chce zůstat věrný zásadám komunismu, musí veškeré své úsilí, veškerou svou pozornost zaměřit na to, aby pomohl tento jev objasnit a prakticky ho využívat. Takový je zásadní význam subotníků. Proto je třeba na každé konferenci strany neustále o této otázce jednat a posuzovat ji z teoretického i praktického hlediska. Nesmíme tento jev posuzovat jen z teoretické, zásadní stránky. Komunistické subotníky mají pro nás obrovský význam nejen proto, že v praxi uskutečňují komunismus. Kromě toho subotníky mají pro nás ještě dvojí význam: z hlediska státního je to ryze praktická pomoc státu, a z hlediska stranického — což pro nás jako pro členy strany nesmí být druhořadé — mají význam pro očistu strany od živlů, které se do ní vetřely, pro boj proti vlivům, jimž je strana vystavena v podmínkách rozkládajícího se kapitalismu. Z hospodářského hlediska jsou subotníky velice nutné, aby Sovětská republika vybědla z hospodářského rozvratu a začala budovat socialismus. O této druhé stránce problému bych chtěl ještě trochu podrobněji pohovořit . . .*

*Stručná novinová zpráva
otištěna 21. prosince 1919
v listu Izvestija VCIK, č. 287
V plném znění otištěno
poprvé 26. října 1927
v Pravdě, č. 245*

Podle stenografického zápisu

* Tím stenografický zápis končí. *Red.*

D O P I S
U K R A J I N S K Ý M D Ě L N Í K Ů M
A R O L N Í K Ů M
U P Ř Í L E Ž I T O S T I
V Í T Ě Z S T V Í N A D D Ě N I K I N E M

Soudružky a soudruzi! Před čtyřmi měsíci, koncem srpna 1919, jsem se obrátil s dopisem k dělníkům a rolníkům^[43, 44] u příležitosti vítězství nad Kolčakem.*

Nyní přetiskuji tento dopis v plném znění pro ukrajinské dělníky a rolníky u příležitosti vítězství nad Děnikinem.

Rudá vojska obsadila Kyjev, Poltavu, Charkov a vítězně postupují na Rostov. Na Ukrajině vře povstání proti Děnikinovi. Je nezbytné sebrat všechny síly a na hlavu porazit Děnikinova vojska, která se snaží obnovit moc statkářů a kapitalistů. Je nezbytné zlikvidovat Děnikina a tím se pojistit před sebemenší možností nového útoku.

Ukrajínští dělníci a rolníci si musí vzít ponaučení, které pro všechny ruské rolníky a dělníky vyplynulo z obsazení Sibiře Kolčakem a pak po dlouhých měsících statkářského a kapitalistického útlaku z osvobození Sibiře rudými vojsky.

Děnikinova vláda na Ukrajině byla stejně těžkou zkouškou jako Kolčakova vláda na Sibiři. Nikdo nepochybuje, že ponaučení z této těžké zkoušky umožní ukrajinským dělníkům a rolníkům — tak jako uralským a sibiřským — lépe pochopit úkoly sovětské moci a že ji budou odhodlaněji bránit.

Ve Velkorusku je statkářskému pozemkovému vlastnictví definitivní konec. Na Ukrajině je třeba udělat totéž a sovětská moc ukrajinských dělníků a rolníků musí zajis-

* Viz Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 171—179. *Red.*

1

Мислене 4 работни и
крестьянам Украины по поводу
побед над Деникинскими

Милые мои! Вспомните, как в конце
августа 1919 года, наша главная опасность с мил-
лионами работниками и крестьянами по поводу победы
над Колчаком.

Меняте и переживали это мислене по поводу
для работни и крестьян Украины по поводу победы
над Деникинскими.

Красная Донско Армия Киев, Харьков, Каховка
и победителем Деникина на Волге. В Украине
крупная революционная армия Деникина. Необходим со-
вместе с вами, чтобы бороться до конца ^{с деникинцами} войны, перебеж-
цы, беззастенчивые враги Деникина. Необходим со-
^{необходимо} ~~необходимо~~ (уничтожить) Деникина, чтобы избежать
судьбы и материальной помощи. Только так можно выжить!

Работники и крестьяне Украины свободны
отрабатывать с теми условиями, которые не все
решают крестьян и рабочих Донских ^{на основе} ~~на основе~~ фак-
тов. Свобода Украины и освобождение Украины
красная Армия не только добрых людей но
и не только и коммунистическая идея.

На Украине не надо Деникина да

První strana Leninova rukopisu
Dopis ukrajinským dělníkům a rolníkům
u příležitosti vítězství nad Děnikinem
28. prosince 1919
Zmenšeno

tit naprostou likvidaci statkářského pozemkového vlastnictví a úplné osvobození ukrajinských dělníků a rolníků od veškerého útlatku statkářů i od statkářů samých.

Ale kromě tohoto úkolu i řady dalších úkolů, které musely a musí řešit jak velkoruské, tak i ukrajinské pracující masy, čekají sovětskou moc na Ukrajině zvláštní úkoly. Jeden z těchto zvláštních úkolů zasluhuje nyní mimořádnou pozornost. Je to otázka národnostní neboli otázka, má-li být Ukrajina samostatnou a nezávislou Ukrajinskou sovětskou socialistickou republikou, která by s Ruskou socialistickou federativní sovětskou republikou tvořila svazek (federaci), anebo má-li se Ukrajina spojit s Ruskem a vytvořit jednu Sovětskou republiku. Všichni bolševici, všichni uvědomělí dělníci a rolníci se musí nad touto otázkou důkladně zamyslet.

Nezávislost Ukrajiny uznal jak CÚVV (Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů) RSFSR (Ruské socialistické federativní sovětské republiky), tak Komunistická strana Ruska (bolševiků). Proto je zcela zřejmé a všichni to jednoznačně uznávají, že jedině ukrajinští dělníci a rolníci sami mohou na svém celoukrajinském sjezdu rozhodnout, má-li se Ukrajina s Ruskem spojit, nebo má-li Ukrajina zůstat samostatnou a nezávislou republikou a v případě, že nezávislou a samostatnou zůstane, jaký federativní svazek by bylo třeba zvolit mezi touto republikou a Ruskem.

Jak se má řešit tato otázka z hlediska zájmů pracujících, z hlediska úspěchu jejich boje za úplné osvobození práce od jařma kapitálu?

Za prvé zájmy práce vyžadují naprostou důvěru, co nejužší svazek mezi pracujícími různých zemí a různých národů. Stoupenci statkářů a kapitalistů, buržoazie, se snaží dělníky rozdělit a vystupňovat národnostní neshody a nepřátelství, aby dělníky oslabili a aby upevnili moc kapitálu.

Kapitál je síla mezinárodní. K jeho porážce je potřeb-

ný mezinárodní svazek dělníků, jejich mezinárodní bratrství.

Jsme odpůrci nepřátelství mezi národy, národnostních neshovívavostí a národnostní výlučnosti. Jsme internacionálové, internacionalisté. Usilujeme o naprosté sjednocení a úplné splynutí dělníků a rolníků všech národů světa v jedinou celosvětovou sovětskou republiku.

Za druhé pracující nesmějí zapomínat, že kapitalismus rozdělil národy na nevelký počet utlačujících, velmocenských (imperialistických), plnoprávných a privilegovaných národů a na obrovskou většinu utlačovaných, závislých nebo polozávislých, nerovnoprávných národů. Nejvyšší zločinná a reakční válka z let 1914—1918 ještě posílila toto dělení, vyhrotila zášť a nenávisť v národnostní otázce. Po staletí se hromadilo pobouření a nedůvěra neplnoprávných a závislých národů k národům velmocenským a utlačujícím, takových národů, jako je ukrajinský, k takovým národům, jako je velkoruský.

Jsme pro *dobrovolný* svazek národů, takový svazek, který by nepřipouštěl žádné násilí jednoho národa vůči druhému, takový svazek, který by byl založen na naprosté důvěře, na jasném vědomí bratrské jednoty, na zcela dobrovolném souhlasu. Takový svazek nelze vytvořit naráz; k němu je třeba se s obrovskou trpělivostí a obezřetností dopracovat, aby se celá věc nepokazila, aby to nezbudilo nedůvěru, aby byla překonána nedůvěra, po staletí živěná útlakem statkářů a kapitalistů, soukromým vlastnictvím a nepřátelstvím kvůli rozdělování a znovu-rozdělování tohoto vlastnictví.

Proto musíme neustále usilovat o jednotu národů a neúprosné odstraňování všeho, co je rozděluje, ale přitom musíme být velice opatrní, trpěliví a shovívaví k přežívající nedůvěře mezi národy. Netolerantní a nesmiřitelní musíme být ve všem, pokud jde o základní zájmy práce v boji za její osvobození od jařma kapitálu. A otázka, jak stanovit státní hranice teď, dočasně — neboť usi-

lujeme o zrušení jakýchkoli státních hranic — není otázka základní a důležitá, je to otázka druhořadá. S touto otázkou je možné počkat a musí se počkat, protože nedůvěra, která dosud přetrvává mezi národy, se v širokých masách rolníků a drobných podnikatelů často udržuje velice neúprosně a uspěchanost by ji mohla ještě posílit, tj. úplné a definitivní jednotě by to mohlo uškodit.

Zkušenosti z revoluce dělníků a rolníků v Rusku, revoluce z listopadu 1917, zkušenosti z jejího dvouletého vítězného boje proti útokům mezinárodních i ruských kapitalistů nad slunce jasněji ukázaly, že se kapitalistům podařilo načas využít nedůvěry mezi rolníky a drobnými podnikateli polské, lotyšské, estonské a finské národnosti k Velkorusům, podařilo se jim na podkladě této nedůvěry načas zasít nesváry mezi nás a tyto národy. Zkušenosti ukázaly, že tato nedůvěra se překonává a mizí jen velice pomalu, a čím opatrnější a trpělivější jsou Velkorusové, kteří byli dlouhou dobu utlačujícím národem, tím spíše tato nedůvěra mizí. Právě tím, že jsme uznali nezávislost polského, lotyšského, litevského, estonského a finského státu, získáváme pomalu, ale jistě důvěru nejzaostalejších, kapitalisty nejvíce oklamaných a zdeptaných pracujících mas sousedních malých států. Právě tímto způsobem je nejlépe vymaňujeme z vlivu »jejich« vlastních kapitalistů, nejspolehlivěji je vedeme k naprosté důvěře, k budoucí jednotné mezinárodní sovětské republice.

Dokud Ukrajina nebude od Děnikina úplně osvobozena, je její vládou až do celoukrajinského sjezdu sovětů Celoukrajinský revoluční výbor¹⁶. V tomto revolučním výboru spolu s ukrajinskými komunisty-bolševiky pracují jako členové vlády ukrajinští komunisté-borořbisté¹⁷. Borořbisté se liší od bolševiků mimo jiné tím, že jsou pro bezpodmínečnou nezávislost Ukrajiny. Bolševici *v tom* nevidí důvod k rozchodu a k odtržení, nevidí *v tom* žádnou překážku pro svornou práci proletářů. Hlavní je, aby bylo dosaženo jednoty v boji proti útlaku kapitálu, v boji

za diktaturu proletariátu, ale kvůli otázce národních hranic, kvůli federativnímu či jinému svazku mezi státy se komunisté rozcházet nesmějí. Mezi bolševiky jsou stoupení úplné nezávislosti Ukrajiny, stoupení víceméně těsného federativního spojení i stoupení úplného splynutí Ukrajiny s Ruskem.

Rozcházet se kvůli těmto otázkám je nepřípustné. Tyto otázky bude řešit celoukrajinský sjezd sovětů.

Jestliže velkoruský komunista trvá na splynutí Ukrajiny s Ruskem, mohou ho Ukrajinci snadno podezřívát, že prosazuje takovou politiku nikoli proto, že je pro jednotu proletářů v boji proti kapitálu, nýbrž pod vlivem předsudků starého velkoruského nacionalismu, imperialismu. Taková nedůvěra je přirozená, do jisté míry nevyhnutelná a oprávněná, protože Velkorusové pod útlakem statkářů a kapitalistů po staletí do sebe vstřebávali hanebné a ostudné předsudky velkoruského šovinismu.

Jestliže ukrajinský komunista trvá na bezpodmínečné státní nezávislosti Ukrajiny, může být podezříván z toho, že prosazuje takovou politiku nikoli proto, že to odpovídá dočasným zájmům ukrajinských dělníků a rolníků v jejich boji proti útlaku kapitálu, nýbrž proto, že sám je v zajetí maloburžoazních, malovlastnických nacionálních předsudků. Vždyť zkušenosti nám stokrát ukázaly, jak se maloburžoazní »socialisté« různých zemí — všelijací polští, lotyšští a litevští rádobysocialisté, gruzínští menševici, eseři a jiní — prebarvovali na stoupence proletariátu s jediným cílem — podvodem propašovat politiku paktování s »vlastní« národní buržoazií proti revolučním dělníkům. To jsme viděli na příkladu kerensťiny v únoru až říjnu 1917 v Rusku, to jsme viděli a vidíme v nejrůznějších zemích.

Vzájemná nedůvěra mezi velkoruskými a ukrajinskými komunisty vzniká tudíž velice snadno. Jak tedy bojovat proti této nedůvěře? Jak ji překonat a dospět k vzájemné důvěře?

Nejlepším prostředkem je spolupráce k uhájení diktatury proletariátu a sovětské moci v boji proti statkářům a kapitalistům všech zemí, v boji proti jejich pokusům obnovit svou svrchovanou moc. Takový společný boj v praxi jasně ukáže, že ať bude otázka státní nezávislosti nebo státních hranic řešena jakkoli, je pro velkoruské i ukrajinské dělníky nezbytně nutný těsný vojenský a hospodářský svazek, neboť jinak kapitalisté Dohody, tj. svazku nejbohatších kapitalistických zemí — Anglie, Francie, Ameriky, Japonska a Itálie — nás jednoho po druhém zardousí. Náš boj proti Kolčakovi a Děnikinovi, jimž tito kapitalisté poskytovali peníze i vojenskou výzbroj, jasně toto nebezpečí ukázal.

Kdo rozbíjí jednotu a velmi těsný svazek velkoruských a ukrajinských dělníků a rolníků, pomáhá Kolčakům, Děnikinům a kapitalistickým dravcům všech zemí.

Proto my, velkoruští komunisté, musíme ve svých řadách co nejpřísněji stíhat sebemenší projevy velkoruského nacionalismu, neboť tyto projevy, znamenající zradu na komunismu, způsobují obrovskou škodu, protože nás rozdělují s ukrajinskými soudruhy a tím nahrávají Děnikinovi a děnikinovštině.

Proto my, velkoruští komunisté, musíme při neshodách s ukrajinskými komunisty-bolševiky a borofbisty učinit ústupek, pokud se tyto neshody týkají státní nezávislosti Ukrajiny, forem jejího svazku s Ruskem a vůbec národnostní otázky. Neústupní a nesmiřitelní musíme být všichni, komunisté velkoruští i ukrajínští i komunisté kteréhokoli jiného národa, v zásadních, stěžejních otázkách proletářského boje, společných pro všechny národy, v otázkách diktatury proletariátu, v otázkách boje proti paktování s buržoazií a boje proti tříštění sil, které nás chrání před Děnikinem.

Zvítězit nad Děnikinem, zničit ho, znemožnit, aby se podobný útok opakoval — na tom mají životní zájem jak velkoruští, tak ukrajínští dělníci a rolníci. Boj bude dlou-

hý a obtížný, protože kapitalisté celého světa Děnikinovi pomáhají a budou pomáhat různým Děnikinům.

V tomto dlouhém a obtížném boji musíme my, velkoruští i ukrajínští dělníci, postupovat v těsném svazku, protože každý sám opravdu nic nesvedeme. Ať jsou hranice Ukrajiny s Ruskem jakékoli, ať jsou formy jejich státních vztahů jakékoli, není to tak důležité, v tom je možné a nutné dělat ústupky, je možné vyzkoušet to i ono, tím věc dělníků a rolníků, vítězství nad kapitalismem neutrpí.

Jestliže však nedokážeme udržet co nejtěsnější svazek, svazek proti Děnikinovi, svazek proti kapitalistům a kulakům našich zemí a vůbec všech zemí, pak zájmy práce určitě mohou být na dlouhá léta poškozeny v tom smyslu, že kapitalisté budou s *to* jak sovětskou Ukrajinu, tak i sovětské Rusko rozdrtit a zardousit.

Buržoazie všech zemí i nejrůznější maloburžoazní strany, »kompromisnické« strany, které připouštějí spolek s buržoazií proti dělníkům, se ze všeho nejvíce snažily rozdělit dělníky různých národností, roznítit nedůvěru a rozbít těsný mezinárodní svazek a mezinárodní bratrství dělníků. Když se to buržoazii podaří, je věc dělníků prohraná. Kéž se komunistům Ruska a Ukrajiny podaří trpělivou, usilovnou a houževnatou společnou prací zmařit nacionalistické pikle veškeré buržoazie, zdolat nejrůznější nacionalistické předsudky a podat pracujícím na celém světě příklad opravdu těsného svazku dělníků a rolníků různých národů v boji za sovětskou moc, za odstranění útlaku statkářů a kapitalistů, za celosvětovou federativní sovětskou republiku.

N. Lenin

28. 12. 1919

*Pravda, č. 3
a Izvěštija VCIK, č. 3
4. ledna 1920*

*Podle textu Pravdy
porovnaného
s rukopisem*

PŘEDMLUVA
KE KNIZE JOHNA REEDA
DESET DNŮ,
KTERÉ OTŘÁSLY SVĚTEM

Předmluva k americkému vydání¹⁸

S obrovským zájmem a neochabující pozorností jsem přečetl knihu Johna Reeda Deset dnů, které otřásly světem^[160] a vřele ji doporučuji dělníkům všech zemí. Přál bych si, aby tato kniha byla rozšířena v miliónech výtisků a přeložena do všech jazyků, protože podává pravdivý a neobyčejně živě napsaný výklad událostí, které jsou tak důležité pro pochopení toho, co je to proletářská revoluce a co je to diktatura proletariátu. O těchto otázkách se v současné době široce diskutuje, ale dříve než budou tyto myšlenky přijaty či odmítnuty, je nutné v plné šíři pochopit význam rozhodnutí. Kniha Johna Reeda nepochybně pomůže objasnit tuto otázku, která je základním problémem dělnického hnutí na celém světě.

N. Lenin

*Napsáno koncem roku 1919
Poprvé otištěno v neúplném znění
6. listopadu 1920 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 14
Poprvé otištěno v plném znění
roku 1923 v knize
Džon Rid, 10 dněj, kotoryje
potrjasli mir. Vydalo nakladatelství
Krasnaja nov v Moskvě*

Podle textu knihy

O OČISTĚ RUSKÉHO JAZYKA

(ÚVAHY VE VOLNÝCH CHVÍLÍCH,
TJ. PŘI
POSLOUCHÁNÍ PROJEVŮ NA SCHŮZÍCH)¹⁹

Kazíme ruský jazyk. Zbytečně používáme cizí slova. Používáme je nesprávně. Proč říkat »defekty«, můžeme-li říci vady, nedostatky či mezery?

Pochopitelně že člověk, který se nedávno vůbec naučil číst, a zvláště číst noviny, čte je tak horlivě, že si bezděčně osvojuje novinové slovní obraty. Ale právě jazyk novin se u nás také začíná kazit. Člověku, který se nedávno naučil číst, můžeme odpustit, že jako novotu používá cizí slova, ale publicistům to odpustit nelze. Není načase vyhlásit boj zbytečnému používání cizích slov?

Přiznávám, že zbytečné používání cizích slov mě sice zlobí (protože ztěžuje náš vliv na masy), ale některé chyby lidí píšících do novin mě už přímo pobuřují. Používají například slovo »budirovat« ve smyslu povzbuzovat, postrkovat, budit. Jenže francouzské slovo »bouder« znamená hněvat se, vzdorovat. Proto budirovat znamená ve skutečnosti »hněvat se«, »vzdorovat«. Přejímat nižněnovgorodské používání francouzských slov znamená přejímat to nejhorší od nejhorších představitelů statkářské třídy v Rusku, která se francouzštině učila, ale za prvé nenaučila a za druhé komolila ruský jazyk.

Není načase vyhlásit boj komolení ruského jazyka?

*Napsáno roku 1919 nebo 1920
Poprvé otištěno 3. prosince 1924
v Pravdě, č. 275
Podepsán N. Lenin*

Podle rukopisu

PŘEDSEDNICTVU
SJEZDU ŽEN
PETROHRADSKÉ GUBERNIE²⁰

Soudružky! Protože se nemohu zúčastnit vašeho sjezdu, rád bych vás pozdravil písemně a popřál vám mnoho úspěchů.

Teď šťastně končíme občanskou válku. Sovětská republika se upevňuje svými vítězstvími nad vykořisťovateli. Sovětská republika může a musí od nynějška soustředit své síly na důležitější, nám všem, všem pracujícím bližší, všem společný úkol: na nekrvavou válku, na válku za vítězství nad hladem, zimou a hospodářským rozvratem. A v této nekrvavé válce musí zaměstnané ženy a rolnice sehrát zvlášť významnou úlohu.

Ať tedy sjezd žen Petrohradské gubernie pomůže založit, semknout a zorganizovat armádu pracujících žen v této nekrvavé válce, která musí přinést a přinese sovětské moci ještě větší vítězství.

S komunistickým pozdravem
V. Uljanov (Lenin)

10. 1. 1920

*Petrogradskaja pravda, č. 11
16. ledna 1920*

Podle rukopisu

O DOPRAVNÍM ODDĚLENÍ
CELORUSKÉ
MIMOŘÁDNÉ KOMISE²¹
NÁVRH USNESENÍ RADY OBRANY²²

16. 1. 1920

Celoruská mimořádná komise je povinna do tří týdnů vydat podrobnou instrukci, v níž je třeba stanovit nejen způsob práce dopravního oddělení Celoruské mimořádné komise, ale také přísnou odpovědnost pracovníků dopravního oddělení CMK za nedbalý dohled nebo neoznámení případů sabotáže a spekulace.

Pracovníci dopravního oddělení CMK musí být hlavně ve spojení s komunistickými a odborovými buňkami opravdu proletářské části železničních dělníků, kteří nezneužívají svého služebního postavení k soustavné spekulaci.

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b)

Uložit lidovému komisariátu zahraničních věcí, aby vůči ázerbájdžánské vládě prováděl politiku maximální zdrženlivosti a nedůvěry, protože odmítla^[58] náš návrh na společné vojenské akce proti Děnikinovi a prokazuje služby vojenským silám Anglie, které proti nám operují v Kaspickém moři. Lidový komisariát zahraničních věcí musí rozhodně protestovat proti takovému jednání ázerbájdžánské vlády²³, ale současně jednoznačně zdůrazňovat, že bezvýhradně uznáváme právo pracujících mas každého národa na sebeurčení.

*Napsáno nejdříve 17. ledna 1920
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

USNESENÍ POLITICKÉHO
BYRA ÚV KSR(b)
K POKUSU DOHODY
NAVÁZAT OBCHODNÍ STYKY
S RUSKEM
PROSTŘEDNICTVÍM
RUSKÝCH DRUŽSTEV

Protože se Dohoda snaží o výměnu zboží prostřednictvím družstev se zjevným záměrem využít jich jako aparátu k obnově kapitalismu, ukládá ústřední výbor předsedovi Ústředního svazu spotřebních družstev, lidovému komisariátu zásobování, předsedovi Nejvyšší národohospodářské rady a lidovému komisariátu obchodu, aby z tohoto hlediska důkladně posoudili otázku družstev a okamžitě vypracovali opatření, která by nám zajistila úplné ovládnutí družstevního aparátu, především ve všech místech, přes která by mohla být organizována výměna zboží (Ukrajina, Dálný východ).

Napsáno 17. nebo 18. ledna 1920

*Otištěno poprvé,
podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

N Á V R H (N E B O L I T E Z E)
O D P O V Ě D I
K O M U N I S T I C K Ě S T R A N Y
R U S K A
N A D O P I S N E Z Á V I S L Ě
S O C I Á L N Ě D E M O K R A T I C K Ě
S T R A N Y N Ě M E C K A²⁴

Když jsme se nyní dočkali, že nezávislí (v Německu) podali *oficiální* návrh na jednání, musíme jim jako strana odpovědět naprosto otevřeně, bez »diplomacie«, která je do jisté míry nutná pro Komunistickou internacionálu.

Odpovědět musíme tak, abychom vysvětlili situaci masám dělníků sympatizujících s diktaturou proletariátu a se sovětským systémem, dělníků, které nejen v Německu, ale i ve Francii a v Anglii a ještě v dalších zemích *kla-mou* (vědomě i bezděčně, tj. proto, že podléhají sebeklamu) vůdcové, kteří tato hesla mezi dělníky tak populární (diktatura proletariátu a moc sovětů) podepisují jen nako, ve skutečnosti však vyvíjejí činnost a provádějí propagandu, agitaci a jiné formy práce postaru, ne v duchu těchto hesel, nýbrž v duchu, který je s nimi v rozporu.

Níže je uveden hrubý náčrt tezí této odpovědi (Komunistické strany Ruska Nezávislé sociálně demokratické straně Německa):

(pořadí bodů je třeba *také* ještě změnit)

1. Diktatura proletariátu znamená umění, odhodlání a rozhodnost získat na svou stranu (na stranu revolučního předvoje proletariátu) celou masu pracujících a vykořisťovaných, získat je revolučními opatřeními, vyvlastněním vykořisťovatelů.

To se v běžné agitaci německých nezávislých (napří-

klad ve Freiheit²⁵) neprojevuje. Neprojevuje se to ani u longuetovců.

2. Taková agitace je obzvlášť nutná mezi proletáři a poloproletáři na vesnici a také mezi drobnými rolníky (rolníky, kteří nepoužívají námezdní práce ani v době největšího vypětí o žních apod., rolníky, kteří neprodávají obilí anebo jen velice málo). Těmto vrstvám obyvatelstva je třeba denně, velmi jednoduše, populárně a co nejkonkrétněji vysvětlovat, že jakmile proletariát převezme státní moc, přinese jim, *na úkor vyvlastněných statkářů*, okamžité zlepšení jejich postavení. Zbaví je útlaku velkých pozemkových vlastníků, poskytne jim jako celku velké usedlosti, zbaví je dluhů a tak dále a tak podobně. Totéž přinese neproletářské nebo ne docela proletářské mase pracujících ve městech.

Takovou agitaci němečtí nezávislí (stejně jako longuetovci) neprovádějí.

3. Sovětský systém znamená vyvrácení buržoazní lži, která »svobodou tisku« nazývá svobodu podplácet tisk, svobodu boháčů a kapitalistů kupovat si tisk, svobodu kapitalistů skupovat stovky listů a tím zkreslovat takzvané »veřejné mínění«.

Němečtí nezávislí (budeme-li o nich mluvit, *vždycky* tím budeme rozumět i longuetovce, anglické nezávislé atd. apod.) si tuto pravdu neuvědomují, neprosazují ji, neagitují každodenně, aby bylo revoluční cestou odstraněno toto zotročení tisku kapitálem, zotročení, které buržoazní demokracie lživě nazývá svobodou tisku.

* Protože nezávislí takovou agitaci neprovádějí, uznávají sovětskou moc pouze slovy (Lippenbekenntniss), ale ve skutečnosti zůstávají zcela v zajetí předsudků buržoazní demokracie.

Že je třeba vyvlastnit tiskárny a sklady, zásoby papíru — to *hlavní* vysvětlit neumějí, neboť to sami nechápou.

4. Totéž platí o svobodě shromažďování (pokud boháči vlastní nejlepší budovy nebo kupují veřejné budovy,

je svoboda shromažďování lež), o »ozbrojení lidu«, o svobodě svědomí (= svobodě kapitálu kupovat a podplácet celé církevní organizace k ohlupování mas opiem náboženství) i o všech ostatních buržoazně demokratických svobodách.

5. Diktatura proletariátu znamená svržení buržoazie jednou třídou, proletariátem, a to právě jeho revolučním předvojem. Žádat, aby si tento předvoj *předem* získal na svou stranu *většinu lidu* hlasováním do buržoazních parlamentů, do buržoazních ústavodárných shromáždění aj., tj. hlasováním *za existence námezdního otroctví*, *za existence vykořisťovatelů*, pod jejich útlakem, *za existence soukromého vlastnictví výrobních prostředků*, žádat to nebo to předpokládat znamená ve skutečnosti zcela opouštět stanovisko diktatury proletariátu a fakticky přecházet na stanovisko buržoazní demokracie.

Právě tak si počínají němečtí nezávislí a francouzští longuetovci. Opakováním frází maloburžoazních demokratů o většině »lidu« (oklamaného buržoazií a zdeptaného kapitálem) stojí tyto strany objektivně dosud na straně buržoazie proti proletariátu.

6. Diktatura proletariátu předpokládá a znamená jasněji si uvědomit onu pravdu, že proletariát vzhledem ke svému objektivnímu ekonomickému postavení v každé kapitalistické společnosti *správně* vyjadřuje zájmy *celé* masy pracujících a vykořisťovaných, všech poloproletářů (tj. těch, kteří částečně žijí z prodeje své pracovní síly), všech drobných rolníků apod.

Tyto vrstvy obyvatelstva jdou za buržoazními a maloburžoazními stranami (a také za »socialistickými« stranami II. internacionály) ne proto, že svobodně projevují svou vůli (jak se domnívá maloburžoazní demokracie), ale proto, že jsou svou buržoazií nepokrytě klamány, proto, že je utlačuje kapitál, proto, že maloburžoazní vůdcové podléhají sebeklamu.

Tyto vrstvy obyvatelstva (poloproletáře a drobné rolní-

ky) získá proletariát na svou stranu, dokáže je získat na svou stranu, teprve až sám zvítězí, teprve až získá státní moc, tj. poté, až svrhne buržoazii a tím osvobodí *všechny* pracující od útlaku kapitálu a v praxi jim *ukáže*, jaké dobro (dobro spočívající v osvobození od vykořisťovatelů) jim poskytuje proletářská státní moc.

Němečtí nezávislí a francouzští longuetovci tuto myšlenku, která je základem a podstatou ideje diktatury proletariátu, nechápou, nešíří ji mezi masami a každodenně ji nepropagují.

7. Diktatura proletariátu znamená uvědomit si, že odpor vykořisťovatelů je nezbytné potlačit násilím, znamená odhodlanost, umění a rozhodnost to uskutečnit. A protože se buržoazie, dokonce ta nejrepublikánštější a nejdemokratičtější (například v Německu, ve Švýcarsku, v Americe) soustavně uchyluje k pogromům, lynčování a vraždám, k vojenskému násilí, k teroru proti komunistům a prakticky vystupuje proti každému revolučnímu kroku proletariátu, pak za těchto podmínek se zříkat násilí a teroru znamená stávat se ufnukaným maloměšťákem, znamená to šířit reakční maloburžoazní iluze o sociálním míru, znamená to, konkrétně řečeno, zaleknout se zkušeného oficíra.

Vždyť nejzločinnější a nejreakčnější imperialistická válka v letech 1914—1918 vchovala ve všech zemích a vynesla do popředí politického života ve všech, dokonce i v těch nejdemokratičtějších republikách právě desítky a desítky tisíc reakčních důstojníků, připravujících a uskutečňujících teror proti proletariátu ve prospěch buržoazie, ve prospěch kapitálu.

Proto postoj německých nezávislých a francouzských longuetovců k teroru, který ve skutečnosti zauímají ve svých vystoupeních v parlamentech, v novinových článcích a vůbec ve veškeré agitaci a propagandě, znamená fakticky naprosté zřeknutí se podstaty diktatury proletariátu, znamená faktický přechod na stanovisko maloburžo-

azní demokracie, znamená *rozvracení* revolučního uvědomění dělníků.

8. Totéž se týká občanské války. Po imperialistické válce, za situace, kdy reakční generálové a důstojníci terorizují proletariát, za situace, kdy současná politika *všech* buržoazních států *už připravuje nové* imperialistické války — a připravuje je nejen vědomě, ale kdy tyto války i objektivně nutně vyplývají z celé jejich politiky, za takových podmínek, za takové situace ronit slzy nad občanskou válkou proti vykořisťovatelům, odsuzovat ji a bát se jí znamená stávat se ve skutečnosti reakcionářem.

Znamená to bát se vítězství dělníků, které si může vyžádat desetitisíce obětí, a rozhodně souhlasit s novými jatkami imperialistů, které stály včera a stály by i zítra milióny obětí.

Znamená to fakticky *povzbuzovat* reakční a násilnické manýry, záměry a přípravy buržoazních generálů a buržoazních důstojníků.

Právě tak reakční je úlisné maloburžoazní, sentimentální stanovisko německých nezávislých a francouzských longuetovců v otázce občanské války. Zavírají oči před intrikami bílé gardy, před tím, že buržoazie financuje její výcvik, že ji formuje, a licoměrně, farizejsky (nebo zbaběle) se odvracejí od formování rudé gardy, rudé armády proletářů, která by dokázala potlačit odpor vykořisťovatelů.

9. Diktatura proletariátu a sovětská moc znamenají jasně si uvědomit, že je nutné *rozbít*, nadobro rozmetat buržoazní (třebas i republikánsko-demokratický) státní aparát, soudnictví a byrokracii civilní i vojenskou atd.

Němečtí nezávislí a francouzští longuetovci si tuto pravdu neuvědomují, ani pro ni soustavně neagitují. A co je ještě horší, provádějí *veškerou* agitaci v *opačném* duchu.

10. Každá revoluce (na rozdíl od reformy) sama o sobě znamená krizi, a to velmi hlubokou krizi, jak politickou,

tak hospodářskou, a přitom to nezávisí na krizi způsobené válkou.

Úkolem revoluční proletářské strany je vysvětlovat dělníkům a rolníkům, že je třeba se k této krizi statečně a směle postavit a *zdroj síly* k jejímu překonání nacházet v revolučních opatřeních. Proletariát může zvítězit nad vykořisťovateli a jednou provždy zbavit lidstvo válek, útlaku kapitálu a námezdního otroctví, jen když dokáže překonávat nejtěžší krize s revolučním nadšením, s revoluční energií a s revolučním odhodláním přinášet i nejtěžší oběti.

Jiné východisko není, protože reformistický postoj ke kapitalismu vyvolal včera (a nutně vyvolá i zítra) imperialistické masakrování miliónů lidí a nejrůznější nekonečně dlouhé krize.

Tuto základní myšlenku, bez níž je diktatura proletariátu pustá fráze, nezávislí a longuetovci nechápou, nepoukazují na ni ve své propagandě a agitaci a nevysvětlují ji masám.

11. Nezávislí a longuetovci neprohlubují a nevštěpují masám vědomí, že reformismus, který fakticky převládal ve II. internacionále (1889—1914) a zahubil ji, je prohnílý a zhoubný, zatemňují toto vědomí, zastírají ne-duh, neodhalují a nepranířují jej.

12. Tím, že nezávislí z II. internacionály vystoupili a slovy ji odsuzují (například v Crispienově brožuře^[133]), podávají ve skutečnosti ruku Friedrichu Adlerovi, členu rakouské strany pánů Nosků a Scheidemannů.

Nezávislí trpí mezi sebou publicisty, kteří šmahem odmítají všechny základní pojmy diktatury proletariátu.

Tento rozpor mezi slovy a činy je příznačný pro veškerou politiku *vůdců* strany nezávislých v Německu a longuetovců ve Francii. Právě vůdcové sdílejí předsudky maloburžoazní demokracie a reformismem zkorumpované horní vrstvy proletariátu, přestože dělnické *masy* sympatizují s revolucí a tíhnou k sovětskému systému.

13. Nezávislí a longuetovci nechápu a nevysvětlují masám, že mimořádné zisky imperialistů ve vyspělých zemích jim umožnily (a umožňují i dnes) *podplácet* horní vrstvu proletariátu, házet mu drobky z mimořádných zisků (vyždímaných z kolonií a z finančního vykořisťování ekonomicky slabých zemí), vytvářet privilegovanou vrstvu kvalifikovaných dělníků apod.

Bez odhalování tohoto zla, bez boje nejen proti trade-unionistické byrokracii, ale i proti všem projevům kastovních maloměšťáků a dělnické aristokracie, proti privilegiím horní vrstvy dělníků, bez nemilosrdného vyhnání takto uvažujících lidí z revoluční strany a bez apelování na *prostý lid*, na stále širší a širší *masy*, na opravdovou *většinu* vykořisťovaných, nemůže být o diktatuře proletariátu vůbec řeč.

14. Fakt, že si nezávislí a longuetovci nepřejí nebo že se neumějí rozejít s úzkou horní vrstvou dělníků nakažených imperialismem, se u nich projevuje také v tom, že neagitují pro přímou a bezpodmínečnou podporu *všech* povstání a revolučních hnutí *koloniálních* národů.

Za takových podmínek je odsouzení koloniální politiky a imperialismu pokrytectvím nebo pouhým vzdycháním omezeného maloměšťáka.

15. Nezávislí a longuetovci neagitují v armádě (pro vstup do armády, *aby* se armáda připravovala přejít na stranu dělníků *proti* buržoazii). Za tímto účelem nevytvářejí žádné organizace.

Na násilí buržoazie, na *její* věčné porušování »zákonosti« (za imperialistické války i *po* jejím ukončení) neodpovídají soustavným propagováním *ilegálních organizací* a *vytvářením* takovýchto organizací.

Bez spojování legální práce s prací ilegální, legálních organizací s organizacemi ilegálními se nedá vůbec mluvit o skutečně revoluční straně proletariátu ani v Německu, ani ve Švýcarsku, ani v Anglii, ani ve Francii, ani v Americe.

16. Veškerá propaganda, veškerá agitace a veškerá organizace nezávislých a longuetovců je celkem vzato spíš maloměstšácky demokratická než revolučně proletářská — pacifistická, a nikoli revolučně sociální.

Proto je »uznání« diktatury proletariátu a sovětské moci jen slovní fráží.

Závěr: V takové situaci považuje KSR za jediné správné nespojovat se s nezávislými a longuetovci v jednu internacionálu, nýbrž *vyčkat*, až revoluční masy francouzských a německých dělníků *napraví* slabiny, chyby, předsudky a nedůslednost takových stran, jako jsou nezávislí a longuetovci.

Podle názoru KSR není pro takové strany v Komunistické internacionále místo.

KSR však neodmítá *porady* se všemi stranami, které si přejí poradit se s ní a znát její názor.

Napsáno 20. ledna 1920
V neúplném znění otištěno
22. března 1920 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 9
V plném znění poprvé
otištěno roku 1924
v časopisu Kommunističeskij
international, č. 8

Podle rukopisu

Glebe Maximilianoviči!

Článek jsem dostal a přečetl.²⁶

Je to skvělé.

Takových článků potřebujeme *celou řadu*. Pak bychom je vydali jako brožurku.²⁷ Chybějí nám právě odborníci s rozletem a s plány do budoucna.

Je třeba za prvé poznámky *zatím* zredukovat nebo zkrátit. Pro noviny je jich příliš mnoho (s redaktorem budu mluvit zítra).

Za druhé. Nedal by se připojit *plán*, ne technický (to je pochopitelně záležitost *mnoha* lidí a nedá se uspěchat), nýbrž politický nebo státní, tj. úkol proletariátu?

Například: do deseti (pěti?) let vybudujeme 20—30 (30—50?) elektráren, aby celá země byla pokryta elektrárnami ve vzdálenosti 400 verst (nebo 200, nedokážeme-li náhodou víc); na rašelinu, na vodu, na hořlavé břidlice, na uhlí, na ropu (*přibližně* probrat celé Rusko, s *hrubým* odhadem). Zmínit se o tom, že hned začneme s nákupem potřebných strojů a modelů. Za deset (dvacet?) let učiníme z Ruska Rusko »elektrifikované«.

Myslím, že takový »plán«, opakují, ne technický, nýbrž státní — návrh plánu — byste mohl vypracovat.

Měl by se udělat hned, aby jasná a přesvědčivá (v podstatě zcela *vědecká*) perspektiva strhla masy jeho názorností a populárností: dáme-li se do práce, za 10—20 let uděláme z celého Ruska — průmyslového i zemědělského — Rusko *elektrifikované*. Dotáhneme to na *tolik a to-*

lik (tisíc či miliónů koňských sil nebo kilowattů?? kdo se v tom vyzná) strojových otroků apod.

Kdyby tak ještě byla *dokonalá* mapa Ruska s vyznačenými centry a okruhy? Nebo to ještě není možné?

Opakuji, musíme strhnout *masu* dělníků a uvědomělých rolníků *velkým* programem na 10—20 let.

Promluvíme si telefonicky.

Váš *Lenin*

23. 1.

P. S. Krasin říká, že elektrifikace železnic u nás není možná. Je to pravda? A je-li to pravda, tak třeba bude možná za 5—10 let? Na Uralu by byla možná?

Neměl by se napsat zvláštní článek o »státním plánu« sítě elektráren s mapou nebo s jejich přibližným výčtem (počtem), s perspektivami centralizace energie v celé zemi?

Zatelefonujte mi prosím, až dostanete tento dopis, pohovoříme si.

Napsáno 23. ledna 1920

Poprvé otištěno 22. ledna 1925

v listu Ekonomičeskaja žizň, č. 18

Podle rukopisu

S M Ě R N I C E
P O L I T I C K Ě H O B Y R A Ú V K S R (b)
K D Ě L N I C K Ě I N S P E K C I ²⁸

Uložit předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a státní kontrole, aby se řídily touto směrnicí ústředního výboru KSR:

1. Nezřizovat v žádné oblasti státní správy nové instituce, nýbrž zdokonalovat dosavadní lidové komisariáty.

2. Dělnickou a rolnickou inspekci všestranně rozvíjet, posilovat a rozšiřovat a ve veškeré činnosti se snažit o úplné »podělničtění« (a »porolničtění«) státní kontroly.

3. Práci v dělnické inspekci nepověřovat kvalifikované dělníky, ale pouze nekvalifikované, a hlavně ženy.

4. Za účasti Avaněsova neprodleně vypracovat nový návrh na zřízení dělnické a rolnické inspekce při státní kontrole a předložit jej politickému byru nejpozději 28. ledna 1920.

Napsáno 23. ledna 1920

Poprvé otištěno roku 1928

v publikaci Leninskij sbornik VIII

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKA A DODATEK
K NÁVRHŮM USTANOVENÍ
O DĚLNICKO-ROLNICKÉ
INSPEKCI

Soudruhu Stalinovi, kopie Avanešovovi,
Tomskému a členu předsednictva
Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů
Kiseljovovi

Na základě směrnice ústředního výboru* je třeba podle mého názoru zpracovat všechny tři návrhy v jeden.

Podle mého je záhodno dodat:

1. »Oddělení« dělnicko-rolnické inspekce při státní kontrole musí být dočasné, jeho úkolem musí být zavést dělnicko-rolnickou inspekci *do všech* oddělení státní kontroly a potom musí být jako zvláštní oddělení zrušeno.

2. Cílem je zapojit do činnosti dělnicko-rolnické inspekce *veškerou* pracující masu, muže a *zejména* ženy.

3. K tomu účelu vypracovat místní seznamy (na základě ústavy^[31]), s vyloučením úředníků atd.

— všechny ostatní *postupně* zapojit do činnosti dělnicko-rolnické inspekce.

4. Toto zapojení diferencovat podle stupně vzdělanosti účastníků této činnosti: počínaje tím, že negramotní a zcela neuvědomělí dělníci a rolníci budou při »výsleších« v úloze svědků nebo přisedících anebo se budou učit, a konče tím, že gramotným, vyspělým a tak či onak *zkušeným* lidem budou dána všechna (nebo téměř všechna) práva.

5. Zvláště dbát na to (a stanovit přísnými předpisy), aby dělnicko-rolnická inspekce zavedla *rozsáhlejší* kontrolu nad evidencí potravin, *zboží*, skladů, náradí, materiálu, paliva atd. apod. (zejména v jídelnách aj.).

* Viz tento svazek, s. 87. *Red.*

Do této práce *bezpodmínečně* zapojovat ženy, a to *všechny bez výjimky*.

6. Aby při zapojování mnoha lidí nedošlo ke zmatku, je třeba stanovit, jak se mají postupně zapojovat, jejich pořadí atd. Je také nutné důkladně promyslet formy účasti (po dvou až třech lidech, ne příliš často a ve zvláštních případech i více lidí, aby zaměstnance zbytečně neodváděli od práce).

7. Musí být vypracována podrobná instrukce.

8. Pracovníkům státní kontroly musí být uloženo (zvláštní instrukcí) za prvé, aby ke všem svým akcím přibírali zástupce (nebo skupiny) dělnicko-rolnické inspekce, a za druhé, aby na konferencích *politicky neorganizovaných* dělníků a rolníků pořádali přednášky (populární přednášky podle zvlášť schváleného programu o podstatě státní kontroly a metodách její práce: místo přednášek by snad mohla být přečtena a komentována brožura, kterou vydáme (tj. vydá ji orgán státní kontroly, Stalin a Avanešov, za aktivní součinnosti strany)).

9. *Postupně* přizvávat místní rolníky (bezpodmínečně bezpartijní rolníky), aby se podíleli na činnosti státní kontroly prováděné v ústředí: začít alespoň s jedním či se dvěma rolníky z gubernie (není-li možné s více) a potom podle situace v dopravě a jiných podmínek tuto účast *rozšiřovat*. Totéž se týká bezpartijních dělníků.

10. Postupně prostřednictvím strany a odborů prověřovat; jak se pracující podílejí na činnosti státní kontroly, tj. kontrolovat jejich prostřednictvím, zda jsou všichni zapojeni a jaké jsou výsledky jejich účasti, tj. jak se učí spravovat stát.

24. 1. 1920

Lenin

PROJEV NA KONFERENCI
POLITICKY
NEORGANIZOVANÝCH
DĚLNÍKŮ A RUDOARMĚJCŮ
PRESEŇSKÉHO OBVODU
24. LEDNA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

V souvislosti s posledními vítězstvími Rudé armády se naše mezinárodní postavení podstatně změnilo a je třeba hledat nové cesty k řešení našich internacionálních úkolů.

Jakmile byla nastolena moc sovětů, vrhly se na ni všechny síly mezinárodního kapitálu, a tyto síly byly mnohem větší než síly sovětské moci, takže kolísavci mohli zapochybovat o jejím vítězství. A přece tato moc zvítězila. Měli bychom se zamyslet nad tím, jakým způsobem sovětská moc zvítězila, abychom pochopili, co je třeba dělat, aby zvítězila i nadále.

Soudruh Lenin vysvětluje, jaké veliké je vítězství nad silami kapitálu, jaká veliká je porážka Kolčaka, když donutila spojence, aby zrušili blokádu a upustili od plánu zlikvidovat Rusko.

Toto naše vítězství nad mnohem silnějším nepřítelem svědčí o tom, že pravdu měli bolševici, a ne ti, kdo tvrdili, že se pouštíme do věci předem ztracené, když bojujeme proti světové buržoazii. I když zrušení blokády naši situaci do určité míry ulehčí, přesto se buržoazie na Západě určitě ještě pokusí bojovat proti nám. Už teď, po zrušení blokády, štvě proti nám polské bělogvardějce; proto musíme být znovu ve střehu, připravovat se na nové útoky a využít zkušeností z dvouletého boje, využít

těch prostředků, s jejichž pomocí jsme dosud vítězili.

Menševici často říkali: proletáři na Západě nás nepodporují, nechají nás rdousit, jako nechali zardousit Maďarsko²⁹. Zdánlivě to zní věrohodně, ale proč tedy odešla vojska dohodových zemí ze severu a z Oděsy? To proto, že čím hlouběji jejich vojáci, kteří jsou sami dělníky, pronikají do nitra Sovětského Ruska, tím rozhodněji odmítají bojovat proti nám. To znamená, že jednou z příčin našeho vítězství je, že bojovat proti nám lze jen s velkou silou, a velkou armádu lze dát dohromady jen z dělníků a rolníků, jenomže tito dělníci ze Západu proti nám bojovat nechtějí. To znamená, že jsme nezvítězili proto, že bychom byli silnější, nýbrž proto, že pracující dohodových zemí měli blíž k nám než ke své vlastní vládě.

Druhou příčinou vítězství je nezdar »tažení čtrnácti států«³⁰. To znamená, že malé státy se nemohou spojit k boji proti bolševikům, protože se bojí, že v případě jejich vlastního vítězství a zároveň vítězství děnikinovštiny by byla obnovena Ruská říše, která by znovu nenechala volně žít malé národy. A my uzavíráme mír s Estonskem, což znamená, že už jsme fakticky prolomili blokádu, tím spíše, že formální zrušení blokády je jen podvod.

Dohodové velmoci se nemohou spojit k boji proti sovětské moci, protože se navzájem příliš nenávidí. Německo tajně sní o pomstě na Francii za lupičský versailleský mír, Francie šve proti nám Polsko a Anglie dovoluje Estonsku smířit se s námi, jen když toto Estonsko bude obchodovat s Anglií. Japonsko, které má na Sibiři silnější armádu než je naše, nemůže proti nám bojovat, protože se bojí útoku Ameriky, s níž žije v nepřátelství kvůli koloniálním zájmům imperialismu v Číně. Druhou příčinou našeho vítězství je tedy to, že dělníci jsou solidární, kdežto příslušníci buržoazie, protože zůstávají buržoay, se nemohou mezi sebou nervat a nebojovat proti sobě kvůli sebemenšímu zisku.

A tak jsme z prvních dvou let občanské války vyšli vítězně. A byly to nesmírně těžké dva roky, protože nás imperialistická válka zruinovala, byli jsme odříznuti od obilnářských oblastí i uhelných pánví. Ale teď už máme obilí i paliva dost. Na Sibiři jsme jen z povinného odvádění přebytků získali 21 miliónů pudů* obilí. Nemůžeme ho sice hned odvézt, ale vždyť doprava je rozvrácená v celé Evropě, a u nás ji zcela záměrně rozvraceli bělogvardějci. Vyhodili do vzduchu všechny mosty přes Dněpr kromě kyjevského, čímž lze vysvětlit jak zdržení vojenských operací, tak i zdržení v přepravě obilí. Máme k dispozici gurjevskou ropu a dovezeme ji, jakmile roztaže led u pobřeží Kaspického moře. Na všechno pamatujeme a chystáme se ji dovézt. V zájmu obnovení dopravy vytváříme pracovní armády³¹, z nichž jedna už začala stavět železnici Alexandrov Gaj—Gurjev, aby mohla být přivezena ropa. Nemůžeme demobilizovat armádu, protože máme ještě nepřátele, jako je Polsko. Demobilizaci znemožňuje i rozvrácená doprava. Proto využijeme armády k obnovení dopravy.

Bělogvardějci ve všech svých plátcích píší, že bolševici mají skvělou agitaci a že nelitují peněz na agitaci. Ale vždyť lidé slyšeli nejrůznější agitaci — bělogvardějskou, i agitaci stoupenců Ústavodárného shromáždění. Je k smíchu myslet si, že lidé šli za bolševiky jen proto, že jejich agitace byla obratnější. Celá věc je v tom, že jejich agitace byla pravdivá.

Už samo počínání Kolčaka a Děnikina agitovalo proti nim, agitovalo pro sovětskou moc. A právě proto jsme zvítězili. Cara jsme svrhli snadno v několika hodinách. Statkáře a kapitalisty jsme svrhli v několika týdnech. Ale to je teprve polovina práce. Musíme se naučit pracovat novým způsobem. Dříve organizovali práci vykořisťovatelé, dříve sjednocoval práci hlad, ale teď musí práci sjed-

* Pud — 16,38 kg. *Čes. red.*

nocovat vědomí dělníků a rolníků, že je třeba pracovat, abychom vybredli z těžké situace.

Tohle si však dosud všichni neuvědomují. A my zahajujeme nový, nekrvavý boj za toto uvědomění. Dosud všechny revoluce skončily tak, že z nich měla výhody hrstka kapitalistů a vykořisťovatelů. A to proto, že pracujícím, kteří povstali, chybělo vědomí solidárnosti. Každý myslel jen na sebe, všichni bojovali navzájem proti sobě a nahoru se dostávali darebáci a spekulanti.

Vezměte si třeba rolníka, který má obilí, a vedle něho hladovějícího člověka, a tento rolník raději prodá obilí hladovějícímu za 1000 rublů, než aby je dal na dluh dělnické moci. A i tady někdo řekne: »Správně!« Vždyť i Děnikin a Kolčak se pokoušeli volně obchodovat, ale nejlepší, uvědomělí dělníci a rolníci se v praxi přesvědčili, co to znamená, a odvrátili se od nich.

Dřív se říkalo: »Každý za sebe, jen bůh za všechny«, a kolik hoře z toho vzešlo.

My říkáme: »Každý za všechny a bez boha se nějak obejdeme.« Budeme bojovat za bratrský svazek dělníků a rolníků, kteří dávají státu obilí na dluh — to proto na dluh, že jim za to prozatím nemůžeme nic dát, a barevné papírky nejsou peníze. Dosud jsme museli bojovat jen o to, aby nás nepřítel nezardousil, ale teď, kdy je mnohem silnější nepřítel poražen, máme ruce volné a musíme začít budovat nový život, a především musíme obnovit dopravu.

Na jihu máme tovární dílny, které dobyla Rudá armáda, a to v blízkosti obilnic; tak roztočme tyto dílny na plné obrátky na tři směny, ale jinak, než pracují hladoví lidé.

Na obnovení dopravy musíme zaměřit veškerou sílu naší komunistické agitace, s jejíž pomocí jsme zvítězili nad zahraničním nepřítelem.

Kdysi jsme »skvěle« obchodovali se zahraničím, vyváželi jsme 700 miliónů pudů obilí. Z toho tyli ruští i zahra-

niční milionáři, kdežto ruští dělníci a rolníci hladověli. Teď však musíme všechny přesvědčit, že jedinou záchranou je: »Všichni za všechny!« Musíme za každou cenu vymýtít volný obchod a spekulaci, které poskytují chleba jen hrstce, kdežto ostatním přinášejí jenom hlad. Musíme rolníky přesvědčit — a oni nám uvěří, protože »dobrodiní« svobodné spekulace jim předvedl Děnikin — a oni pochopí, že jedinou záchranou je dát obilí na dluh dělníkovi a řemeslníkovi, a ti jim dluh splatí nikoli barevnými papírky, nýbrž průmyslovými výrobky včetně textilu.

Zahájili jsme velký boj, který hned tak neukončíme: je to nekrvavý boj pracovních armád proti hladu, zimě a skvrnitému tyfu za vzdělané, radostné, nasycené a zdravé Rusko, a tento boj ukončíme stejně rozhodným vítězstvím, jakým jsme ukončili i boj proti bělogvardějcům.

Na dotaz, za jakých podmínek byl uzavřen mír s Estonskem, soudruh Lenin odpověděl, že jsme učinili mnoho ústupků, z nichž hlavním je, že jsme mu postoupili sporné území, obydlené smíšeným ruským a estonským obyvatelstvem. Ale nechceme prolévat krev dělníků a rudoarmějců pro kousek země, tím spíše, že tento ústupek neděláme navěky. Estonsko prožívá období kerenštiny, dělníci si začínají uvědomovat podlost svých vůdců v Ústavodárném shromáždění, kteří vyplenili odbory a zavraždili dvacet komunistů, dělníci brzy tuto moc svrhnou a vytvoří sovětské Estonsko, které s námi uzavře nový mír.

*Pravda, č. 18
a Izvěstija VCIK, č. 18
28. ledna 1920*

Podle textu Pravdy

POKYNY K ČINNOSTI
AGITAČNÍCH
A INSTRUKTORSKÝCH VLAKŮ
A PARNÍKŮ³²

1. Dílčí pokyny:

1. Zintenzívnit ekonomickou a praktickou činnost vlaků a parníků tím, že do jejich politických oddělení budou zapojeni agronomové a technici, že pro ně bude vybrána technická literatura, filmy s příslušným zaměřením aj.

2. Prostřednictvím výboru pro kinematografii vyrobit filmy z výrobního prostředí (z různých výrobních odvětví), o práci v zemědělství a v průmyslu, filmy s protináboženskou tematikou a filmy vědecké. Filmový materiál okamžitě objednat ze zahraničí prostřednictvím soudruha Litvinova. Telegrafickou objednávku dát k podpisu soudruhu Leninovi.

3. Vypracovat názornou mapu jednotlivých volostí ve velkém měřítku, která by ukázala, co všechno se udělalo a kde. Tuto mapu vystavit v místě, kde se shromažďují lidé a které je volně přístupné.

4. Zpracovat materiál získaný během cesty a vydat schémata, diagramy aj.

5. Věnovat pozornost pečlivému výběru filmů a během promítání si všimat, jak zapůsobí každý film na obyvatelstvo.

6. Rozšířit činnost vlaků a parníků do míst vzdálenějších od železničních tratí a řek a používat k tomu ve větší míře pomocných dopravních prostředků (motocyklů, aut, jízdních kol), přivezených ve vlcích a na parnicích, a rovněž místních dopravních prostředků.

7. Zřídit v zahraničí zastupitelství pro nákup a dovoz filmů a různého filmového materiálu.

8. Věnovat pozornost výběru pracovníků pro vlaky a parníky.

9. Soudruhu Burovovi se poskytuje právo obracet se v naléhavých případech, jde-li o práci instruktorských vlaků a parníků Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, na soudruha Lenina přímo a v méně naléhavých případech na soudruha Lenina prostřednictvím jeho tajemníka.

2. Všeobecné pokyny:

1. Prostřednictvím ústředního výboru strany ihned svolat aktiv zástupců Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, ústředního výboru, lidových komisariátů a politických pracovníků, kteří už působili ve vlcích a na parnicích. Tento aktiv se musí seznámit s výsledky činnosti vlaků a parníků a jménem Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, ústředního výboru a rady lidových komisařů vypracovat ustanovení o cestách agitačních vlaků a parníků.

2. Vypracované ustanovení předloží soudruh Lenin ke schválení ústřednímu výboru a radě lidových komisařů.

3. Plánuje se vytvořit při radě lidových komisařů zvláštní stálou komisi pro řízení agitačních cest v souladu s vypracovaným ustanovením.

Napsáno 25. ledna 1920

V neúplném znění otištěno roku 1920

ve sborníku Agitparpojezda VCIK.

Ich istorija, apparat, metody i formy.

Moskva

V plném znění poprvé otištěno roku 1932

v knize N. K. Krupskaja. Sobranije

sočiněnij, sv. II. Politprosvětrabota

Podle textu knihy

N Á V R H Y U S N E S E N Í
A S M Ě R N I C E
O D R U Ž S T E V N I C T V Í³³

Zítرا předložit v radě lidových komisařů návrh dekretu ne o sloučení družstev, ale o konečném sjednocení všech druhů družstev; návrh O. J. Šmidta přepracovat tak, aby se vůči místním nespotebním družstvům výrobního typu postupovalo co nejbezpečněji a aby Rada družstevních sjezdů byla co nejdříve zrušena.

Směrnice:

α) Více se starat o zájmy pracujících, a ne jen zámožných a kulackých družstev. V tomto duchu změnit formulaci úvodní části dekretu.

β) V širší míře poskytovat pomoc výrobním družstvům, zvlášť přitom rozvíjet místní iniciativu a podporovat vyšší formy zemědělství a řemeslné výroby.

γ) Konkrétní opatření nového ústředí družstev k sjednocení výrobních družstev provádět se souhlasem rady lidových komisařů.

a) Uložit Cjurupovi a Ležavovi, aby předložili radě lidových komisařů návrh usnesení (nerozhodovat předem, má-li být zveřejněn); v tomto usnesení musí být přesněji, systematictější a jasněji formulovány předpisy o účasti družstev na výkupu různých produktů, uvedeny druh, formy, podmínky a způsob této účasti.

b) Uložit Ústřednímu statistickému úřadu, aby do . . . po dohodě s Ústředním svazem spotřebních družstev, lidovým komisariátem zásobování a Nejvyšší národohospodářskou radou vypracoval program výběrového prů-

zkumu, jakým způsobem a s jakými výsledky jsou vykupovány potravinářské výrobky v jednotlivých místech za účasti družstev i bez jejich účasti.

Program předložit ke schválení radě lidových komisářů, která stanoví i sám způsob provedení průzkumu.

Promyslet, zda by se nedal použít též dotazník, a v případě, že ano, předložit RLK jeho stručný návrh.

Cílem průzkumu je detailně prozkoumat alespoň některá, ale typická a přesně zjištěná fakta o tom, jakým způsobem, jakých produktů a kolik jich bylo vykoupeno, svezeno, uskladněno a rozvezeno, na jakou vzdálenost atd., počet případů donucení a jakým způsobem, vydání zboží výměnou, kolik a jakého, kolik ho bylo vykoupeno v procentech na základě povinného odvádění přebytků a v jakém termínu, účast různých skupin rolnictva na dodávkách obilí (a na získání zboží, pokud je dostaly).

Napsáno 26. ledna 1920 Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1950

Sočiněnija V. I. Lenina

sv. 30, 4. vydání

PROJEV
NA III. CELORUSKÉM SJEZDU
NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH
RAD³⁴

27. LEDNA 1920

NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudruh Lenin říká, že se jen zběžně dotkne otázek, s nimiž se v poslední době častěji setkával. Jednou z takových otázek je organizace řízení, otázka kolektivního řízení a řízení jednou osobou.³⁵ Ve sporech o této otázce se zachází do abstraktních úvah, v nichž se právě dokazuje, že kolektivní řízení je lepší než řízení jednou osobou. To nás však značně odvádí od praktických úkolů dneška. Takové úvahy nás přenášejí do období počáteční výstavby sovětské moci, které už máme za sebou. Je načase přejít k praktičtější organizaci.

Kolektivní řízení jako základní typ organizace sovětské státní správy je cosi zárodečného, nezbytného pro první stadium, kdy je třeba něco budovat úplně znova. Ale jakmile se už vžily víceméně pevné formy, je přechod k praktické činnosti spojen se zásadou řízení jednou osobou jako se systémem, který zaručuje co nejlepší využití lidských schopností a reálnou, ne jen formální kontrolu práce.

Zkušenosti sovětské moci z budování armády nelze chápat jako zkušenosti izolované. Válka se dotýká nejrůznějších oblastí výstavby. Budování naší armády mohlo být úspěšné jedině proto, že probíhalo v duchu celé sovětské výstavby, na základě třídních vztahů, které se promítají v kterékoli oblasti výstavby. Zde vidíme tutéž tenkou mezivrstvou vedoucí třídy, proletariátu, a masu rolnictva.

A jestliže se v jiných oblastech podstata tohoto vztahu neprojevila zcela markantně, pak byl tento vztah podroben opravdové zkoušce v armádě, která stojí tváří v tvář nepříteli a za každou svou chybu těžce platí. Nad těmito zkušenostmi se musíme zamyslet. Tyto zkušenosti se zákonitě rozvíjely od nahodilé, rozbředlé kolektivnosti přes kolektivnost povýšenou na systém organizace, který postupoval všechny instituce armády, a dnes jako obecná tendence vyústily v řízení jednou osobou jako v jediné správnou organizaci práce. Na kterémkoli úseku práce sovětských státních orgánů se setkáte s nevelkým počtem uvědomělých proletářů, s masou méně vyspělých lidí a jako s podkladem všeho s obrovskou masou rolnictva se všemi návyky k individuálnímu hospodaření, a tedy k volnému obchodu a spekulaci, kterou menševici, eseri a bezpartijní nazývají svobodou, kdežto my dědictvím kapitalismu. To je ona situace, v níž je třeba jednat, a tato situace vyžaduje příslušné metody jednání. Zkušenosti z armády nám ukázaly zákonitost vývoje organizace řízení od počátečních forem kolektivního řízení k zásadě řízení jednou osobou, která se teď v armádě uplatňuje přinejmenším z jedné poloviny.

Kolektivní řízení v nejlepším případě znamená obrovské mrhání silami a neodpovídá rychlosti a přesnosti práce, kterou vyžaduje centralizovaný velkopřemysl. Vezmete-li si rezoluce zastánců kolektivního řízení, uvidíte v nich velmi abstraktní formulaci, že každý člen kolektivního orgánu musí nést osobní odpovědnost za splnění úkolů. To se pro nás stalo abecedou. Ale každý z vás, kdo má praktické zkušenosti, ví, že v praxi se to uplatňuje v jednom ze sta případů. V obrovské většině případů to zůstává jen na papíře. Nikdo z členů kolektivního orgánu nedostává přesné úkoly a za plnění úkolů nikdo nenese osobní odpovědnost. U nás není vůbec žádná kontrola práce. Představte si, že ústřední výbor odborového svazu navrhne za kandidáta Vasilije Vasiljeviče Vasiljeva a vy

požádáte, aby vám dali seznam úkolů, které splnil a které prověřily kompetentní osoby. Nic takového nedostanete. My všichni teprve začínáme jednat opravdu věcně.

Naše chyba je v tom, že se snažíme všechno udělat vlastními silami. Máme jeden opravdu veliký nedostatek, a sice nedostatek pracovníků, a neumíme si je najít mezi prostými dělníky a rolníky, mezi nimiž je utajeno mnoho talentů pro státní správu i organizaci. Bude mnohem lepší, přejdeme-li co nejrychleji od obecných a většinou zcela neplodných sporů k praktickému řešení. Pak opravdu splníme povinnosti organizátorů vyspělé třídy a budeme vybírat stovky a tisíce nových organizátorských talentů. Musíme je pověřovat funkcemi, vyzkoušet je, dávat jim úkoly, a to stále náročnější. Doufám, že toho dosáhneme a že po sjezdu národohospodářských rad a po zhodnocení pracovních výsledků vykročíme touto cestou, rozmnožíme a rozšíříme počet organizátorů, abychom tuto nepoměrně úzkou vrstvu, která se za tyto dva roky vyčerpala, doplnili a zvětšili, protože pro plnění úkolů, které si vytýčujeme a které musí Rusko vyvést z bídy, hladu a zimy, potřebujeme desetkrát více organizátorů, kteří by byli odpovědni desítkám miliónů lidí.

Druhou otázkou, která nás nejvíce zajímá, je otázka pracovních armád.

Zde stojíme před úkolem přejít od jedné etapy naší činnosti k druhé. Období spojené jen s válkou ještě neskončilo. Celá řada jevů nasvědčuje tomu, že ruští kapitalisté nebudou s to pokračovat ve válce. Že se však budou snažit Rusko rozvracet, o tom není pochyb. A my musíme být na stráži. Ale celkem vzato válka, kterou proti nám vedli dva roky, skončila pro nás vítězně a my přecházíme k mírovým úkolům.

Je třeba si uvědomit zvláštnost tohoto přechodu. Země je zpustošená na nejvyšší míru, hladoví a mrzne, bída dosáhla nejkritičtějšího bodu a v této zemi žije lid, který dokázal povstat a nabyt sebedůvěry, když se

přesvědčil, že je schopen vypořádat se s celým světem, bez nadsázky s celým světem, vždyť přece celý kapitalistický svět utrpěl porážku — a právě za této svérázné situace vytváříme pracovní armádu k řešení neodkladných úkolů.

Musíme se soustředit na to hlavní — vykoupit obilí a dopravit je do centra. Každý jiný úkol, sebemenší uhýbání od hlavního úkolu by znamenaly obrovské nebezpečí a záhubu pro naši věc. A abychom mohli využít našeho aparátu co možná nejrychleji, musíme vytvořit pracovní armádu. K této otázce jste už dostali teze ústředního výboru a vyslechli referáty³⁶, takže o konkrétnostech této otázky nebudu mluvit. Chtěl bych jen upozornit, že ve chvíli přechodu od občanské války k novým úkolům musíme všechno vrhnout na pracovní frontu a s vojenskou rozhodností a pevným odhodláním soustředit na ni s maximálním vypětím všechny síly. Žádné odchylky dnes nepřipustíme. Zároveň s proklamováním tohoto hesla konstatujeme, že musíme maximálně napnout všechny činnorodé síly dělníků a rolníků a žádat od nich, aby nám v tom všemožně pomohli. A pak, až vytvoříme pracovní armádu a až dělníci a rolníci napnou všechny síly, splníme náš hlavní úkol. Podaří se nám vykoupit stamilióny pudů obilí. My je máme. Ale k tomu, aby tyto stamilióny pudů obilí byly vykoupeny a dopraveny do centra, je třeba nadlidského úsilí, vypětí všech sil země, vojenské rozhodnosti a energie. Zde, v centru, se budeme hlavně zabývat vypracováváním plánu, jak tento úkol splnit, a především o tom hovořit, ale všemi ostatními otázkami, otázkami financování, budování průmyslu a všemi otázkami týkajícími se dalekosáhlých programů — těmi se teď rozptylovat nebudeme. Před sebou teď máme tento hlavní úkol — postavit se proti nebezpečným pokusům nechat se unést dalekosáhlými plány a úkoly. Musíme se soustředit na to, co je nejdůležitější a zásadní, nesmíme připustit žádné odchylování od hlavního úkolu, který

jsme si vytkli, tj. od úkolu vykoupit obilí a potravinářské výrobky, vykoupit je po státní linii a za pevné ceny, socialistickou cestou dělnického státu, a nikoli cestou kapitalistické spekulace, a po překonání rozvratu v dopravě je dopravit do centra. Bylo by trestuhodné, kdyby někdo na tento úkol zapomněl.

Abychom tento náš hlavní úkol víceméně dobře zorganizovali, musí vedoucí pracovníci všech státních orgánů, zvláště národohospodářských rad, podnítit aktivitu desetimilionů dělníků a rolníků. K tomu bude vypracován rozsáhlý plán přestavby Ruska. Máme k tomu dost prostředků, materiálů, technických možností, surovin, dostatek všeho, abychom začali s touto přestavbou ze všech stran a zapojili do ní všechny dělníky a rolníky. Rozvine-me úporný boj, soudruzi, boj, který si v tomto období vyžádá těžké oběti na pracovní frontě, ale nutně musíme tento boj podstoupit, protože je u nás hlad, zima, rozvrácená doprava a šíří se skvrnitý tyfus. Proti všem těmto pohromám musíme bojovat a po všech stránkách začít budovat náš stát na základě strojového velkopřemyslu, abychom učinili z naší země zemi kulturní a abychom správným bojem za socialismus vybředli z bahna, v němž se v současné době utápějí země světového kapitalismu a imperialismu.

V neúplném znění otištěno

28. ledna 1920 v listu

Izvěstija VCIK, č. 18

V plném znění otištěno

29. ledna 1920

v Pravdě, č. 19

Podle textu Pravdy

1. 2.

Situace v železniční dopravě je přímo katastrofální. *Obilí se přestalo přivážet.* Abychom se zachránili, musíme učinit opravdu mimořádná opatření. Musíme na dva měsíce (únor—březen) učinit tato opatření (a ještě další podobná opatření vymyslet):

I. Dosavadní přiděl chleba *snížit* těm, kdo v dopravě nepracují, a *zvýšit* těm, kdo v dopravě pracují.

Tisíce budou muset ještě zahynout, ale země bude zachráněna.

II. Tři čtvrtiny odpovědných pracovníků ze všech ústředních úřadů, kromě lidového komisariátu zásobování a lidového komisariátu vojenství, odvolat na tyto dva měsíce na práci v železniční dopravě a na opravářské práce. Obdobně na dva měsíce přerušit (nebo omezit na desetinu) práci ostatních komisariátů.

III. V pásmu 30—50 verst po obou stranách *železnic zavést výjimečný stav*, vyhlásit pracovní mobilizaci na odklizení sněhu z tratí a *do volostí v této oblasti* převést tři čtvrtiny odpovědných pracovníků z volostních a újezdních výkonných výborů sovětů *celé příslušné gubernie.*

*Napsáno 1. února 1920
Poprvé otištěno roku 1924
v časopisu Prožektor, č. 4*

Podle rukopisu

РОССИЙСКАЯ
ФЕДЕРАТИВНАЯ
СОВЕТСКАЯ РЕСПУБЛИКА.

Председатель Совета
РАБОЧЕЙ И КРЕСТЬЯНСКОЙ
ОБОРОНЫ.

— 0 —
Москва, Кремль.

1-й 1920
№ 1
Кавчу и резины
вручить семье супруге
вотудато

§4 - совершено производство
средств труда (50% - работ
50% - от "каучуки", т. е. от каучу-
ки материя и др. др. свои
производства. Которые в Японии?
Мудаварь каучука из каучука?
Или собираю их для Н.-Мехо. Орд.
и т. п., каучука в Европе?)

Проговорил пред: воина пре-
мий. Ордера об этом не издано.
Вино. Не судят - в мода

První strana Leninova rukopisu

Poznámky k návrhu prémiového řádu pro dělníky a zaměstnance

1. února 1920

POZNÁMKY K NÁVRHU
PRÉMIOVÉHO ŘÁDU
PRO DĚLNÍKY
A ZAMĚSTNANCE

1. 2. 1920

Pokud jde o prémiování, vzbuzuje velké pochybnosti.

Článek 4 — naprosto svévolné stanovení normy (50 % — rovných 50 % — z té »nejlepší«, tj. při nejlepších strojích apod. To je úplná svévole. Nešlo by to stanovit přesněji? Zveřejňovat normy kvůli kontrole? Anebo je shromažďovat pro vědeckotechnické oddělení apod. a zveřejňovat je v bulletinu?).

Celkový výkaz: výše prémie. Vykazování stanoveno nebylo. Nebudou pak vlastně uzákoněny samé zlořády?

Je třeba zapojit do kontroly norem *spotřebitele*. Neexistují pro to nějaké příklady? V družstvech apod.?

Návrh je mnohomluvný, abstraktní, postrádá věcnost, všechno slibuje, ale nic nekontroluje.³⁸

Lenin

Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci *Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

VYSTOUPENÍ NA PORADĚ
PŘEDSEDŮ GUBERNIÁLNÍCH
A ÚJEZDNÍCH VÝKONNÝCH
VÝBORŮ SOVĚTŮ

1. ÚNORA 1920

Na poradě předsedů výkonných výborů sovětů před zahájením zasedání³⁹ soudruh Lenin o současné situaci řekl:

Protože je mezinárodní situace stále stejná a celkové poměry i celkový vývoj událostí svědčí o její stabilitě, musíme považovat úkoly na hospodářském úseku za prvořadé. A pokud jde o dopravu, tu musíme nejen považovat za prvořadou, ale opravdu jí pomoci na nohy a zachránit ji před hrozící katastrofou. Zůstávají stát vlaky s obilím, a obilí máme víc, než ho můžeme přepravit. Vojenské operace často ztěžuje nedostatek dopravních prostředků. Únor je pro dopravu nejtěžší měsíc a my se opravdu ocitáme před katastrofou.

Hrozí nám nebezpečí zhroucení dopravy, ještě větší, než tomu bylo v říjnu, kdy Juděnič a Děnikin slavili největší úspěchy. Pro záchranu dopravy je nezbytné vynaložit více energie. Musíme znovu a znovu vyhlášovat mobilizaci. Pro boj proti rozvratu v dopravě musíme vytáhnout z celé řady institucí další a další pracovníky.

Veškeré umění řídit a dělat politiku spočívá v tom, umět včas postřehnout a vědět, kam soustředit hlavní síly a pozornost. Teď musíme během dvou měsíců postavit na nohy dopravu. Jestliže během dvou měsíců neuděláme s dopravou stejný zázrak jako s Kolčakem, hrozí nám katastrofa.

Je třeba učinit řadu energických a revolučních opatře-

ní. Je to vojenský a bojový úkol a musíme si počínat bojově, po vojensku.

*Krasnaja gazeta
(Petrohrad), č. 24
3. února 1920*

Podle listu Krasnaja gazeta

ZPRÁVA O ČINNOSTI
CELORUSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO
VÝKONNÉHO VÝBORU SOVĚTŮ
A RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
NA PRVNÍM ZASEDÁNÍ CÚVV
SEDMÉHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ
2. ÚNORA 1920

Soudružky a soudruzí, moje zpráva o činnosti rady lidových komisařů a CÚVV, jehož funkce plnilo v období mezi zasedáními předsednictvo CÚVV, má přirozeně dvě hlavní části: první o mezinárodní politice a o mezinárodním postavení Sovětské republiky a druhou o vnitřní výstavbě a hlavních hospodářských úkolech. Dovolte mi, abych v tomto pořadí pohovořil také o hlavních výsledcích naší práce v hodnoceném období, tj. v posledních dvou měsících.

Pokud jde o mezinárodní postavení Sovětské republiky, byly hlavním faktorem určujícím toto postavení úspěchy Rudé armády. Víte, že poslední zbytky Kolčakovy armády na Dálném východě jsou téměř zlikvidovány; přitom mezi Japonskem a Amerikou, které jsou formálně spojeneckými mocnostmi, se stále jasněji projevuje soupeření a nepřátelství, které jim nedovoluje nasadit všechny síly k náporu proti Sovětské republice. Po likvidaci Juděničových vojsk, poté, kdy byl začátkem ledna na jihu dobyt Novočerkassk a Rostov na Donu, byl hlavní částí jejich vojsk zasazen tak rozhodný úder, že se vojenské postavení Sovětské republiky radikálně změnilo, a přestože válka ještě neskončila, je každému státu jasné, že se jejich někdejší naděje na případné rozdrcení vojenských sil Sovětské republiky zhroutily.

Radikální změna v mezinárodním postavení Sovětské republiky byla vzata na vědomí, což se projevilo v tom, že nám Nejvyšší rada Dohody radiotelegraficky sdělila (nikoli oficiálně) své usnesení. Schválila je 16. ledna a spočívalo v tom, že se ruší blokáda Sovětské republiky. V hlavní části tohoto usnesení Nejvyšší rady se říká: (čte)⁴⁰.

Je zbytečné kritizovat diplomacii, jež se skrývá v této formulaci; ta příliš bije do očí, takže nestojí za to pozastavovat se nad tím, že se postoj zemí Dohody k Rusku nezměnil. Chápou-li svou politiku tak, že zrušení blokády neznamena změnu dřívější politiky, pak tím ukazují, jak je jejich politika planá. Pro nás však není důležitá politická, nýbrž ekonomická stránka tohoto usnesení. Zrušení blokády je fakt nesmírného mezinárodního významu a dokazuje, že nastala nová fáze socialistické revoluce. Vždyť blokáda byla ve skutečnosti hlavní, opravdu pevnou zbraní v rukou imperialistů celého světa k zardoušení Sovětského Ruska.

Už na posledním sjezdu sovětů jsem nadhodil a rozváděl myšlenku, že boj proti Sovětskému Rusku vedl nejen k tomu, že dělníci a rolníci ve Francii, v Anglii a v jiných vyspělých zemích donutili tyto země vzdát se boje, ale že tento boj vedl i k tomu, že přímo v těchto zemích se maloburžoazní masy obyvatelstva začaly stavět do opozice vůči blokádě.* A pochopitelně opozice středních vrstev obyvatelstva v takových zemích, jako je Anglie a Francie, nemohla zůstat bez vlivu na politiku mezinárodních imperialistů. A protože známe jejich diplomatickosti, nemůžeme očekávat, že by jednali přímo, bez jakýchkoli výhrad, že by si nepřáli vrátit to, co bylo, nějakou lstí propašovat svou dřívější politiku, tu, kterou teď otevřeně provádět nemohou. Je však třeba říci, že v tom hlavním jsme dosáhli obrovských vítězství a že zbraň, kterou měly

* Viz Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 401—403. *Red.*

v rukou pouze země Dohody — loďstvo, dokonce i tuto zbraň jsme jim vyrvali. Vyrvali jsme jim ji i přesto, že nás kolísavé živly strašily a říkaly, že loďstvo je nepřemožitelné. Vývoj politických poměrů však ukázal, že ani toto nepřemožitelné loďstvo nebylo s to zakročit proti nám. I když jsme neměli možnost klást vojenský odpor na moři, přiměli jsme imperialistické mocnosti vzdát se této zbraně.

Tato změna politiky se samozřejmě neprojeví v mezinárodním měřítku hned, faktem však je, že jsme se octli ve sféře světových mezistátních vztahů, čímž se nám naskýtá možnost získat podporu vyspělejších zemí. Hospodářská a finanční situace těchto zemí je ovšem velmi žalostná, se všemi to jde z kopce a moc od nich očekávat nemůžeme, ale protože máme možnost rozvíjet vlastní průmysl, můžeme počítat s tím, že od nich dostaneme stroje, abychom mohli vyrábět, abychom mohli obnovit náš průmysl. To hlavní, čím jsme byli úplně odříznuti, odříznuti blokadou od vyspělých zemí, padlo.

Jakmile byla Nejvyšší rada nucena vzdát se této zbraně, naše vítězství v oblasti mezinárodní politiky pokračovala, a největším z těchto vítězství bylo uzavření míru s Estonskem^[16]. Dnes jsme dostali zprávu od Ioffeho a Gukovského, v níž se říká: »Dnes, 2. února ve dvě hodiny v noci moskevského času, byl podepsán mír mezi Ruskem a Estonskem. K podpisu se dostavil z Revelu ministr zahraničních věcí Estonska Birk.«

Soudruzi, text tohoto mírového dokumentu, který byl velice důkladně projednáván, a je to dokument nesmírně důležitý, byl poslán kurýrem, který by měl přijet zítra ráno, ale my jsme teď dostali doslovný text telegraficky a už zítra bude rozdán.^[56] Bude projednán a ratifikován. Tento dokument má pro nás obrovskou cenu. Mírová smlouva Ruska s Estonskem má obrovský světodějný význam, a proto když jsme dosáhli mírové smlouvy s vládou, která se také stává demokratickou a nyní bude mít s námi

trvalé styky, ale kterou dosud podporoval celý imperialistický svět, musíme to považovat za akt nesmírné historické důležitosti.

Víme, že lidé, kteří stojí mezi imperialismem a demokracií, obvykle vždycky přebíhají na jednu nebo na druhou stranu. Jak vidíte, nepochybně jsme dosáhli tímto způsobem vítězství, protože mír je podepsán, a teď se musí tento stát postavit proti našemu nepříteli. Zásadní význam tohoto faktu spočívá v tom, že v epoše imperialismu se celý svět rozpadá na obrovské množství velkých a malých států, přičemž malé státy jsou zcela bezmocné, představují jen nepatrnou hrstku proti velmi bohatým mocnostem, které si úplně podmaňují řadu malých a slabých států. Imperialismus vytvořil epochu, v níž dochází k rozdělování celého světa, všeho obyvatelstva na zemi na menšinu zemí vykořisťovatelských — zemí utlačujících a na většinu zemí s početně malým, bezmocným obyvatelstvem, které je na této menšině koloniálně závislé.

Vybojováním míru s Estonskem jsme dokázali, že jsme schopni postupovat kupředu jako stát proletářský a komunistický. Čím jsme to dokázali? Všem válčícím mocnostem Dohody, které byly proti míru, jsme dokázali, že sympatie, které umíme vzbuzovat u našich odpůrců i buržoazních vlád, že sympatie malé země jsou silnější než celý ten vojenský útlak, než celá ta finanční pomoc a všechny ty ekonomické nitky, které spojují tuto malou zemi se silnými světovými mocnostmi. Dohoda se přesvědčila, že umíme vítězit nejen s použitím násilí — tuto lež a tuto pomluvu, kterou o nás šíří buržoazní vlády celého světa, jež tvrdí, že bolševici se drží jedině násilím, jsme s to vyvrátit. Čím jsme nabyli převahy nad spojenými silami světového imperialismu, pokud jde o Estonsko, které vždycky zakoušelo násilí carského statkářského Ruska? Tím, že jsme dokázali, že se dovedeme v pravý čas a bez vedlejších úmyslů zřici násilí a přejít k mírové

politice; a právě tím jsme si získali sympatie buržoazní vlády malého státu přes veškerou podporu, kterou mu poskytoval mezinárodní kapitál. To je fakt, který má historický význam. Estonsko je malá země, malá republika, ale je tisíci způsoby, ekonomickými i vojenskými, tak ušlápnutá světovým imperialistickým kapitálem, že to poctíuje všechno estonské obyvatelstvo. A teď tento mír dokazuje, že přes veškerou únavu, slabost a roztržičnost dokážeme vítězit nad bělogvardějskou armádou, kterou oni podporovali. Mocná Dohoda dovede na násilí odpovědět násilím, které jí přinese ještě větší úspěchy, ale tento mír svědčí o tom, že my dokážeme získávat sympatie a podporu buržoazie jinak než násilím.

Tady nás čekal nejobtížnější mezinárodní úkol. Vývoj kapitalismu v různých zemích postupuje různým tempem, za různých podmínek, různými způsoby a metodami. Socialistická republika jedné země se ocitá vedle kapitalistických zemí celého světa a nutí jejich buržoazii ke kolísání. Z toho se vyvozovalo: »To znamená, že vaše situace je beznadějná. Nad bělogvardějci jste sice zvítězili násilím, ale co ostatní svět? Co s ním uděláte?« I nad ním zvítězíme. Že to není fráze, dokazuje mír s Estonskem. Veškerý tlak mezinárodního kapitálu byl přemožen všude tam, kde uznali, že jsme se zřekli násilí bez vedlejších úmyslů. Mezinárodní kapitál prohlašoval: »Neuzavírejte mír s bolševiky, jinak vás vyhladovíme, neposkytneme vám ani finanční, ani hospodářskou pomoc.« A Estonsko bylo jednou z těch malých, formálně nezávislých zemí, která si řekla: »Spoléháme víc na to, že bolševici jsou s to žít v míru s jinými národy, slabšími, dokonce s takovými, které mají buržoazní vládu, spoléháme na to víc než na světovládnou demokracii Dohody.«

Demokracie se nejvíc projevuje v základní otázce, otázce války a míru. Všechny mocnosti jsou ve stavu příprav nové imperialistické války. Dělníci na celém světě to všechno den co den pozorují. Každým dnem se do sebe

mohou pustit Amerika a Japonsko. Anglie se po vítězství nad Německem zmocnila tolika kolonií, že se s tím jiné imperialistické státy nikdy nesmíří. Chystá se nová zběsilá válka a masy si to uvědomují. A tu najednou dochází k demokratickému míru mezi Estonskem a mocným Ruskem, které je obviňováno z toho, že až skoncuje s Juděničem, Kolčakem a Děnikinem, vrhne všechny své síly proti malému státu. Přitom jsme uzavřeli mír za takových podmínek, že jsme učinili řadu územních ústupků, takových, které zcela neodpovídaly přísnému dodržování zásady sebeurčení národů, čímž jsme skutkem dokázali, že otázka hranic je pro nás otázka druhořadá, kdežto otázka mírových vztahů, otázka umění vyčkat, až vykrytalizují životní podmínky uvnitř kteréhokoli národa, je pro nás otázka nejen zásadně důležitá, ale i otázka, v níž jsme dokázali získat důvěru nám nepřátelských národů. Jestliže jsme to dokázali v případě Estonska, nebyla to žádná náhoda, byl to jen projev toho, že osamocená a zdánlivě bezmocná, slabá proletářská republika začala získávat na svou stranu země závislé na imperialistických zemích, a takových zemí je valná většina. Proto má náš mír s Estonskem světodějný význam. Ať se Dohoda sebevíc namáhá rozpoutat válku — dokonce i když se jí podaří ještě jednou změnit tento mír ve válku — v každém případě zůstane v dějinách nezvratným faktem, že jsme přes nátlak světového kapitálu dokázali vzbudit u malé země spravované buržoazií větší důvěru než zdánlivě demokratická, ale ve skutečnosti lupičská imperialistická buržoazie.

Pokud jde o to, jakou se tu ukázala naše politika v porovnání s politikou zdánlivě demokratických, ale ve skutečnosti lupičských mocností celého světa, máme náhodou k dispozici obzvlášť zajímavé dokumenty, s nimiž bych vás rád seznámil. Tyto dokumenty nám předal jeden bělogvardějský důstojník či úředník jménem Olejnikov, kterého jedna bělogvardějská vláda pověřila, aby do-

ručil velmi důležité dokumenty jiné vládě, ale on je předal nám.⁴¹ (Potlesk.) Tyto dokumenty se podařilo převést do Ruska a já vám je přečtu, i když to zabere trochu víc času. Jsou však velice zajímavé, protože zcela jasně odhalují zákulisí politiky. Prvním dokumentem je Sazonovův telegram ministru Gulkevičovi:

Paříž 14. října 1919, č. 668.

S. D. Sazonov s projevem hluboké úcty ke Konstantinu Nikolajeviči má tu čest poslat pro informaci kopie telegramů B. A. Bachmetěva č. 1050 a I. I. Sukina č. 23 o situaci v pobaltských provinciích.

Dále ještě zajímavější dokument — telegram z Washingtonu z 11. října:

Došlo 12. října 1919. Č. j. 3346.

Bachmetěv ministrovi.

Washington 11. října 1919, č. 1050.

Odvolávám se na svůj telegram č. 1045.

(šifra) Státní department mě ústně seznámil s instrukcí, která byla dána Gadovi. Říká se mu komisař americké vlády v pobaltských provinciích Ruska. Není akreditován při žádné z ruských vlád. Jeho posláním je pozorovat a informovat. Jeho chování nesmí u místního obyvatelstva vzbuzovat naděje, že by americká vláda byla ochotna podpořit separatistické směry požadující víc než autonomii. Americká vláda naopak doufá, že obyvatelstvo Pobaltí pomůže svým ruským bratřím v jejich celostátním úsilí. Základem instrukce je interpretace úmluvy dohodových vlád s nejvyšším vládcem tak, jak je vyložena v mém memorandu vládě ze 17. června. Gade dostane výňatky z posledních projevů prezidenta, v nichž spílal bolševikům.

Americká vláda tedy oznámila, že její představitel může dávat jakékoli pokyny, jen ne podporovat nezávislost, tj. nezaručovat ji těmto státům. Přímo či nepřímou tak vycházelo najevo a nemohlo zůstat Estonsku utajeno to, že ho velmoci klamou. Domýšlet se to mohli pochopitelně všichni, ale my máme dokumenty a ty budou zveřejněny:

Došlo 12. října 1919. Č. j. 3347.

Sukin ministrovi.

Omsk 9. října 1919, č. 28.

(šifra) Nox předal nejvyššímu vládcovi zprávu britského ministerstva vojenství, v níž toto ministerstvo upozorňuje na tendence pobaltských

států uzavřít mír s bolševiky, kteří jim zaručují okamžité uznání nezávislosti. Britské ministerstvo vojenství přitom klade otázku, zda by vláda neměla tyto sliby paralyzovat tím, že by vyhověla přáním uvedených států. V odpovědi Noxovi jsme poukázali na zásady, které nejvyšší vládce vysvětlil mocnostem v nótě ze 4. června, a zároveň jsme upozornili, že uzavření míru mezi pobaltskými státy a bolševiky nesporně znamená nebezpečí, protože to umožní uvolnit část sovětských vojsk a prorazí to bariéru, která brání pronikání bolševismu na Západ. Už sama ochota mluvit o míru svědčí podle našeho názoru o krajní demoralizaci stran těchto samosprávných jednotek, které se samy nemohou bránit . . . pronikání agresivního bolševismu.

V přesvědčení, že mocnosti nemohou trpět další šíření bolševismu, jsme upozornili na to, že je nutné zastavit další pomoc pobaltským státům, což je v rukou mocností účinný prostředek nátlaku a přitom účelnější než předhánění se ve slibech s bolševiky, kteří už nemají co ztratit.

Až budete tlumočit tyto myšlenky, prosím, abyste přednesl příslušné návrhy v Paříži a v Londýně; na Bachmetěva se obracím zvlášť.

Došlo 9. října 1919. Č. j. 3286.

Sablin ministroví.

Londýn 7. října 1919, č. 677.

(šifra) Náčelník operačního oddělení ministerstva vojenství, jemuž G. nabídl naši tonáž, aby se Angličanům usnadnila doprava zásob Juděničovi, sděluje v dopise Gučkovovi, že podle názoru ministerstva vojenství má teď J. všechno a že pro Anglii je nesnadné dál ho zásobovat. Dodává však, že když máme lodě, mohli bychom zajistit Juděničovo zásobování na komerčním základě za podmínky, že získáme úvěr. Generál Radcliffe zároveň přiznává, že Juděničova armáda musí být patřičně vybavena, protože je »jedinou silou mezi pobaltskými státy, která je s to podniknout aktivní operace proti bolševikům«.

Ministr Bachmetěvovi do Washingtonu.

Paříž 30. září 1919, č. 2442.

(šifra) Z velmi důvěrného švédského pramene se dovídám, že americký velvyslanec ve Stockholmu Morris mluví o tom, že v Americe vzrůstají sympatie k bolševikům a že se pomýšlí na zastavení pomoci Kolčakovi, aby bylo možné navázat styky s Moskvou v zájmu amerického obchodu. Takové výroky oficiálního představitele vyvolávají podivný dojem.

Došlo 5. října 1919. Č. j. 3244.

Bachmetěv ministrovi.

Washington 4. října 1919, č. 1021.

Odvolávám se na váš telegram č. 2442.

(šifra) Ve státním departmentu mi důvěrně sdělili, že velvyslanec Morris ve Stockholmu, a hlavně Hapgood v Kodani jsou skutečně známi svými osobními sympatiemi k levicovým silám, ale že žádný vliv ani autoritu tu nemají a že vláda je nucena čas od času je poučit a kategoricky jim připomenout, že americká politika se nekompromisně orientuje na podporu naší vlády v boji proti bolševikům.

To všechno jsou dokumenty, které zveřejníme a které názorně ukazují, jak probíhal boj kolem Estonska, jak Dohoda spolu s Kolčakem a Amerikou, Anglie a Francie vyvíjely na Estonsko tlak, jen aby nebyl uzavřen mír s bolševiky, a jak bolševici, kteří slibovali územní ústupky a zaručovali Estonsku nezávislost, v tomto soupeření zvítězili. Podotýkám, že toto vítězství má obrovský historický význam, protože ho bylo dosaženo bez použití násilí, je to vítězství dosažené nad světovým imperialismem, vítězství, které získává bolševikům sympatie celého světa. Toto vítězství vůbec neznamená, že hned teď bude uzavřen všeobecný mír, zato však dokazuje, že nám jde o mírové zájmy většiny obyvatelstva na světě, což se nedá říci o válkychtivých imperialistických dravcích. A takovýto postoj vedl k tomu, že buržoazní Estonsko s námi uzavřelo mír, přestože je nepřitelem komunismu. Jestliže my jakožto proletářská organizace a jakožto Sovětská republika uzavíráme mír, postupujeme mírumilovně vůči buržoazním vládám, které jsou utlačovány velkými magnáty imperialismu, pak je třeba z toho vyvodit, jak má vypadat naše mezinárodní politika.

Jako hlavní úkol si dnes vytyčujeme zvítězit nad vykořisťovatelem a získat na svou stranu kolísavé živly; to je úkol celosvětový. Ukazuje se, že kolísá i celá řada buržoazních států, které nás jakožto buržoazní státy nenávidí, ale jako státy utlačované dávají přednost uzavření míru s námi. Tím lze vysvětlit i mír, který jsme uzavřeli

s Estonskem. Tento mír je ovšem teprve prvním krokem a projeví se až v budoucnu, ale že se projeví, o tom nelze pochybovat. S Lotyšskem jsme dosud jednali jen přes Červený kříž, stejně jako s polskou vládou.⁴² Opakuji, uzavření míru s Estonskem se nutně musí projevit, protože motivy jsou stejné — imperialisté se snaží poštvat Lotyšsko a Polsko do války proti Rusku stejně jako Estonsko. Třeba se jim to i podaří, a tak musíme být na stráž, protože válka s Polskem je možná, ale jsme přesvědčeni, a naše hlavní úspěchy to dokázaly, že můžeme uzavírat mír a dělat ústupky, které umožní rozvíjet každou demokracii. Teď to nabývá zvláštního významu, protože otázka Polska je velice vyhrocená. Máme celou řadu zpráv, že kromě buržoazního, konzervativního, statkářského Polska, kromě působení všech stran polských kapitalistů se mohou i dohodové státy přetrhnout, aby poštvaly Polsko do války proti nám.

Víte, že rada lidových komisařů vydala provolání k pracujícímu lidu Polska.⁴³ Požádáme vás o schválení tohoto provolání, abychom čelili štvání statkářských kruhů v Polsku. Předložíme polským pracujícím masám doplňující text. Tímto provoláním zasadíme úder imperialistickým mocnostem, které se snaží poštvat Polsko proti nám, pro nás však jsou zájmy pracující většiny prvořadé.

Teď si dovolím přečíst telegram, který jsme včera zachytili a z něhož je patrné, jak se americký kapitál činí, aby nás ukázal v určitém světle a poštvál nás do války s Polskem. V tomto telegramu se říká (čte). Nic podobného jsem neřekl ani neslyšel, ale ať si lžou, protože jen tak pro nic za nic nevydávají svůj kapitál na určitý cíl — na rozšíření nepravdivých zpráv. To jim umožňuje jejich buržoazní vláda. (Pokračuje ve čtení telegramu.) Tenhle telegram putuje z Evropy do Ameriky na útraty kapitalistů a koná dílo, na jehož základě nás budou chtít bez nejmenšího studu poštvat do války s Polskem. Americký kapitál se všemi silami snaží vyvíjet tento tlak na

Polsko a dělá to zcela nepokrytě; celou věc líčí tak, že bolševici chtějí skoncovat s Kolčakem a Děnikinem, aby mohli vrhnout všechna svá »železná vojska« proti Polsku.

Je důležité, abychom hned tady schválili usnesení rady lidových komisařů, a potom musíme udělat to, co už jsme dělali dříve vůči jiným státům, a rovněž to, co jsme podnikali proti Kolčakovým a Děnikinovým vojskům. Musíme se totiž okamžitě obrátit na polské demokraty a vysvětlit jim, jak se věci doopravdy mají. Velice dobře známe tento náš prostředek, který na jejich rozklad působí opravdu skvěle. Tento způsob vede koneckonců na cestu, kterou potřebujeme a na kterou už přivedl pracující obyvatelstvo všech zemí. I kdyby to bylo sebetěžší, musí tato politika stanovit určitou zásadu, a když už s ní začneme, dovedeme ji až do konce.

Musím konstatovat, že vůči ostatním státům jsme prováděli stejnou politiku. Nabízeli jsme Gruzii a Ázerbájdžánu uzavření dohody proti Děnikinovi.^[64] Odmítly ji s odvoláním na to, že se nevměšují do záležitostí jiných států.^[58, 100] Uvidíme, jak se na to budou dívat gruzínští a ázerbájdžánští dělníci a rolníci.

Tato politika byla vůči západním národům ještě opatrnější, než když šlo o národy Ruska. Rusko přicházelo do styku jednak s takovými státy, jako je Lotyšsko, Estonsko a Polsko, a jednak s celou řadou států na Východě, jejichž vývoj je na úrovni obrovské většiny koloniálních zemí, které tvoří většinu obyvatelstva celého světa. Jsou zdeptány Anglií, která stále ještě vládne koloniálním otrokům. Jestliže je naše politika vůči západoevropským státům tak obezřetná, je tomu tak proto, že to chce určitý čas, aby prožily vlastní kerenštinu. Ale na Východě, kde jsou mnohem zaostalejší země, zatížené náboženským fanatismem a mající větší nedůvěru k ruskému národu, země, které po desetiletí a po staletí ujařmovala carská kapitalistická politika a imperialismus, politika, kterou vůči nim

provádělo velmocenské Rusko — tady musí být naše politika ještě opatrnější a trpělivější.

Poskytli jsme autonomii Baškirské republice.⁴⁴ Musíme vytvořit autonomní Tatarskou republiku;⁴⁵ stejnou politiku nadále uplatňujeme vůči všem východním národům a říkáme si: My, kteří bojujeme proti imperialismu a stojíme proti obrovské frontě imperialistických mocností, tvoříme svazek, který vyžaduje, abychom se těsně vojensky semkli, a každý pokus narušit toto semknutí považujeme za naprosto nepřijatelný, za zradu zájmů boje proti mezinárodnímu imperialismu. Při provádění této politiky musíme však být ještě opatrnější. Jestliže evropské země budou muset prožívat období křesťanství, pak země na mnohem nižším vývojovém stupni jsou ještě nedůvěřivější. Na ty je třeba působit delší dobu. Podporujeme nezávislost a samostatnost těchto států. Apelujeme na jejich pracující masy. Říkáme, že je nezbytná jednota vojenských sil a že porušit tuto jednotu je nepřijatelné.

Jsme přesvědčeni, že budeme-li soustavně pokračovat v naší politice těsného svazku, dosáhneme u národů na Východě většího úspěchu než dosud. A tyto úspěchy jsou velké. Sovětská republika je mezi všemi národy na Východě velmi populární také proto, že se nám podařilo uzavřít mír s malým západním státem, a právě proto, že v nás vidí neúnavného bojovníka proti imperialismu a že jsme jediná republika, která vede válku proti imperialismu a která umí využívat každou situaci, aniž při tom používá násilí, a umí také bez použití násilí vítězit.

Je zcela pochopitelné, že stejnou politiku, jen mnohem vyhraněnější, uplatňujeme vůči Ukrajině. Zde je problém jednodušší, protože už dříve byla uzavřena smlouva mezi Celoruským ústředním výkonným výborem sovětu a Ústředním výkonným výborem Ukrajinské sovětské republiky.⁴⁶ Na základě této smlouvy, která znamená těsnou federaci dvou republik v boji proti imperialistickým zemím, budujeme stále pevnější svazek. Masa

ukrajinských rolníků a dělníků se po trpkých zkušenostech s Děnikinovou vládou přesvědčuje o tom, že jedině velmi pevný svazek s Ruskou republikou bude pro mezinárodní imperialismus opravdu nepřemožitelný a že státní oddělení nemůže být výhodné za situace, kdy se bojuje proti imperialismu, protože imperialismus využije každého rozdělení země k zardoušení sovětské moci. Takové rozdělení by bylo zločinem. Naše politika zapouští na Ukrajině hluboké kořeny a my jsme přesvědčeni, že připravovaný celoukrajinský sjezd sovětů dělníků a rolníků tuto politiku slavnostně schválí. To jsou tedy stručné poznámky k mezinárodní situaci, na něž se musím omezit, a praktické návrhy, které jsem nucen předložit jménem rady lidových komisařů a Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, a žádám vás proto, abyste všechny návrhy, které jsem vyjmenoval, schválili na tomto zasedání.

Nyní přejdu k vnitřní výstavbě. Nejdříve musím pohovořit o některých jednotlivých opatřeních naší vlády a pak o tom hlavním — o přechodu na novou cestu vývoje, o přechodu od vojenských úkolů k úkolům státní výstavby.

Pokud jde o základní opatření v naší vnitřní politice, která v těchto měsících, o nichž podávám zprávu, začínají víceméně vystupovat do popředí ve spoustě každodenní práce, je tu obzvlášť důležité usnesení, které musí potvrdit Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů. Je to usnesení o zrušení trestu smrti^[84]. Víte, že soudruh Dzeržinskij, stojící v čele Celoruské mimořádné komise a lidového komisariátu vnitra, hned po rozhodujícím vítězství nad Děnikinem, po dobytí Rostova, předložil v radě lidových komisařů a realizoval ve svém resortu návrh, aby každý trest smrti, který závisí na mimořádné komisi, byl zrušen. Jestliže demokracie v Evropě ze všech sil šíří lži, že Sovětské Rusko je převážně teroristické, jestliže to šíří buržoazní demokracie i socialisté II. internacionály, je-

stliže Kautsky mohl o tom napsat speciální knihu nazvanou Terorismus a komunismus^[144], v níž hlásá, že komunistická moc se opírá o terorismus, dovedete si jistě představit, jaké výmysly se šíří na toto téma, a abychom je vyvrátili, dospěli jsme k opatření, které učinil soudruh Dzeržinskij a které rada lidových komisařů schválila. Teď je třeba, aby je potvrdil Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů.

Teror nám vnutil terorismus Dohody, když se nejmocnější státy světa před ničím nezastavily a vrhly proti nám své hordy. Kdybychom na tyto pokusy důstojníků a bělogvardějců nemilosrdně neodpověděli — což znamenalo uchýlit se k teroru, k němuž nás dohnaly teroristické metody Dohody —, neudrželi bychom se ani dva dny. Jakmile jsme však dosáhli rozhodného vítězství ještě před skončením války, hned po dobytí Rostova, upustili jsme od trestu smrti a tím jsme dokázali, že svůj vlastní program plníme tak, jak jsme slíbili. Říkáme, že použití násilí vyplývá z nutnosti potlačit vykořisťovatele, potlačit statkáře a kapitalisty. Až bude tento úkol splněn, upustíme ode všech mimořádných opatření. Dokázali jsme to skutky. Myslím, doufám a jsem přesvědčen, že CÚVV toto opatření rady lidových komisařů jednomyslně potvrdí a zařídí to tak, aby trest smrti byl v Rusku nemožný. Pochopitelně že každý pokus Dohody vrátit se k válečným metodám nás donutí obnovit dřívější teror. Víme, že žijeme v době plné dravosti, kdy se dobrým slovem nic nepořídí. To jsme měli na mysli, a jakmile rozhodný boj skončil, hned jsme začali rušit opatření, jichž se ve všech ostatních státech používá trvale.

Dále bych se chtěl zmínit o projednávání otázky dělnické inspekce. K této otázce vyslechnete zvláštní referát a nebylo by dobré, kdybych se o ní dlouho šířil. V prvé řadě tu jde o úkol zapojit do správy státu široké masy, a to je úkol mnohem aktuálnější než úkoly rozsáhlé výstavby. Dostanete podrobné návrhy, a až je posoudíte

a navrhnete jejich zlepšení, pochopíte, že tato výstavba musí v budoucnu probíhat za mnohem větší účasti širokých dělnických mas. To je náš hlavní úkol, k jehož plnění se dá za současného hospodářského rozvratu těžko přikročit, ale neochvějně se k jeho plnění přibližujeme.

Máme před sebou ještě jeden problém — družstevnictví. Vytkli jsme si za úkol sdružit všechno obyvatelstvo v družstvech, která by se lišila od starých družstev, jež v nejlepším případě sdružovala jen horní vrstvy.

Socialismus by nebyl možný, kdyby se nenaučil využívat techniku, kulturu a aparát, který vytvořila kultura buržoazní, kultura kapitalismu. K takovému aparátu patří i družstevnictví, které se rozvíjí tím víc, čím víc je v zemi rozvinut kapitalismus. Našemu družstevnictví jsme uložili úkol podchytit celou zemi. Družstevnictví dosud podchycovalo horní vrstvy, poskytovalo výhody tomu, kdo mohl zaplatit podíl, ale pracujícím masám neumožňovalo, aby využívaly jeho služeb. S tímto družstevnictvím jsme rázně skoncovali, ale nikoli tak, že bychom družstevnictví úplně ztratili; v březnu a v dubnu 1918 jsme totiž družstevnictví uložili podchytit všechno obyvatelstvo^[12]. Máme-li družstevníky, kteří si váží odkazu zakladatelů družstevního hnutí (původním úkolem družstevnictví bylo uspokojovat zájmy pracujících), musí to pochopit. Jsme přesvědčeni, že většina členů družstevních organizací to pochopí, i když si neděláme iluze, že bychom se setkali s pochopením u většiny vedoucích činitelů družstev, kteří zastávají buržoazní a maloburžoazní postoje a kteří v družstevnictví vidí jen nový druh kapitalistického hospodaření a neblaze proslulý volný obchod, jenž znamená snadný zisk jen pro některé a bídu pro většinu. Místo toho jsme vyhlásili jako státní úkol přejít k družstevnictví, které by opravdu sloužilo pracujícím masám a podchytilo všechno obyvatelstvo. To nešlo udělat naráz. Po vyhlášení tohoto úkolu jsme se tím systematicky zabývali a teď ještě budeme dále pracovat na tom,

abychom dovedli celou věc do konce a aby družstva sdružovala všechno obyvatelstvo. Můžeme s jistotou říci, že se celá sovětská republika možná za několik týdnů nebo za několik málo měsíců stane jediným velikým družstvem pracujících. Pak se bude iniciativa pracujících a jejich zapojování do výstavby rozvíjet v širším rámci.

Teď, když tuto věc dokončujeme, rozhodli jsme se všechny druhy družstev, nejen spotřební, ale také úvěrová, výrobní atd., postupně a obezřetně sjednotit v Ústřední svaz spotřebních družstev. Jsme přesvědčeni, že kroky, které jsme v tomto směru už učinili, podpoří Ústřední výkonný výbor sovětů i místní pracovníci sovětů, kteří po formálním sjednocení družstev dosáhnou uskutečňováním hospodářské výstavby a zapojením většiny dělníků a rolníků do této výstavby — a to jsme si vytyčili jako jeden z nejdůležitějších úkolů — toho, aby se družstevnictví mimo jiné stalo velmi důležitým faktorem v boji proti byrokratismu, který jsme zdědili po starém kapitalistickém státu, v boji, který jsme i v našem programu^[97] označili za velmi důležitý úkol. Tento boj povedeme ve všech úřadech, všemi způsoby, mimo jiné i sjednocováním družstev a tím, že se budeme místo na horní vrstvy družstevníků z řad buržoazie zaměřovat na skutečné pracující masy, které musí samostatně začít budovat družstva.

Pokud jde o vnitřní výstavbu, chtěl bych se teď zmínit o tom, co se udělalo v zemědělství. Aby byl zaveden pořádek v užívání půdy, vydal lidový komisař zemědělství v červenci 1919 oběžník o opatřeních proti častému znovurozdělování přidělené půdy. Tento oběžník byl uveřejněn 1. července v listu Izvěstija VCIK a byl zahrnut do Sbírký zákonů a nařízení dělnicko-rolnické vlády^[85]. Oběžník je důležitý proto, že reaguje na četné připomínky a upozornění rolníků, na to, že časté znovurozdělování půdy znemožňovalo za drobného hospodaření zvyšovat pracovní kázeň a produktivitu práce. Stejného názoru

je i rada lidových komisařů, která dala komisariátu zemědělství pokyn, aby předložil návrh nařízení o postupu při znovurozdělování půdy. Tento návrh bude v nejbližší době projednán.⁴⁷ Stejně tak si lidový komisariát zemědělství klade za úkol učinit řadu neodkladných opatření k obnově živého i mrtvého hospodářského inventáře. V tomto směru má velký význam systematická činnost právě místních pracovníků a my doufáme, že členové Celoruského ústředního výkonného výboru sovětu vyvinou náležitý tlak na mocenské orgány a přispějí k tomu, aby tato opatření lidového komisariátu zemědělství byla v co nejkratší době realizována.

Teď přecházím k poslední otázce naší výstavby a v podstatě k té nejdůležitější — k otázce pracovních armád a pracovní mobilizace. Nejtěžším úkolem při velkých převratech a změnách v životě společnosti je postihnout specifickou každého přechodu. Jak mají socialisté bojovat v kapitalistické společnosti, to není těžký úkol a je už dávno vyřešen. Jak si představit rozvinutou socialistickou společnost, to také není těžké. I tento úkol je vyřešen. Ale jak prakticky uskutečnit přechod od starého, tj. vžitého a všem dobře známého kapitalismu, k novému, tj. k socialismu, který se teprve rodí a dosud nemá pevnou základnu, to je úkol nejtěžší. V nejlepším případě tento přechod potrvá mnoho let. Během tohoto období naše politika zaznamená ještě řadu menších přechodů. Celá obtížnost úkolu, který nás čeká, celá obtížnost politiky a veškeré umění politiky spočívá v tom, umět vystihnout specifické úkoly každého takového přechodu.

Právě jsme v hlavních a základních rysech vyřešili otázku války, i když ještě ne úplně. Vytkli jsme si za úkol za každou cenu odrazit nápor bělogvardějců. Říkali jsme si, že všechno musíme podřídit válce. Byla to správná politika. Velmi dobře víme, že tato politika přinášela neslýchané těžkosti v týlu, zimu, hlad a bídu, ale právě ta skutečnost, že Rudá armáda, již se mimo jiné dostalo ta-

kového ocenění, jak jsem je právě přečetl, řešila tento úkol v nejzaostalejší zemi, dokazuje, že nové síly v této zemi existují; jinak by nebylo vůbec myslitelné vybudovat takovou vzornou armádu a zvítězit nad armádami vybavenými mnohem lépe. Ale poté, co jsme na to zaměřili celý státní aparát a dokázali vyřešit tento specifický úkol — naprosto všechno podřídit válce —, vyžaduje situace rychlý a rázný přechod. Válku jsme ještě neukončili. Je třeba zcela zachovat plnou bojovou pohotovost, je třeba zničit Děnikinova vojska a je třeba ukázat statkářům a kapitalistům v kterékoli zemi, že budou-li ještě chtít účtovat s Ruskem pomocí války, stihne je stejný osud jako Kolčaka a Děnikina. Proto nesmíme udělat jediný krok, který by oslabil naše vojenské síly. Zároveň však musíme převést celou zemi na jiné koleje, přebudovat celý mechanismus. Není možné a ani není nutné všechno podřizovat válce, protože otázka války je v podstatě vyřešena.

Vyvstává úkol přejít od války k mírovému budování v podmínkách tak svérázných, že nemůžeme rozpustit armádu, protože musíme počítat, byť s možností, s útokem Polska, o němž jsme mluvili, nebo některé jiné mocnosti, které proti nám neustále štvě Dohoda. Tato specifická úkolu, kdy nemůžeme oslabit své vojenské síly, ale musíme celý aparát sovětské moci, zaměřený na válku, převádět na nové koleje mírové hospodářské výstavby, vyžaduje mimořádnou pozornost a je příkladem toho, že tu nevystačíme s obecnými poučkami, s obecnými programovými tezemi, s obecnými zásadami komunismu, ale že musíme vystihnout specifickou podmínku přechodu od kapitalismu ke komunismu, přechodu ze situace, kdy země věnovala veškerou pozornost válce, do situace, kdy země dosáhla rozhodného vítězství na válečném poli a musí přejít k vojenskému řešení hospodářských úkolů, k vojenskému řešení proto, že situace, jak všichni víme, je neobyčejně svízelná. Konec zimy přinesl a přináší pra-

cujícím masám neslýchané těžkosti — hlad, zimu a bídu. Tohle všechno musíme za každou cenu překonat. Jsme přesvědčeni, že to dokážeme. Dokázala nám to energie Rudé armády.

Jestliže jsme dosud dokázali bojovat ze všech stran obklíčení a odříznuti od nejbohatších obilnářských a uhelných oblastí, pak dnes, kdy tohle všechno máme, kdy máme možnost společně s Ukrajinou řešit úkoly národohospodářské výstavby, můžeme řešit i hlavní úkol — soustředit velké množství obilí a jiných potravin a dopravit je do průmyslových center, abychom mohli začít budovat průmysl. Na tento úkol musíme soustředit všechny síly. Odbíhat od něho k nějakým jiným praktickým úkolům je nepřijatelné; tento úkol je třeba řešit vojenskými prostředky, naprosto nekompromisně, a potlačit všechny ostatní zájmy. Víme, že to bude na úkor celé řady těch nejoprávněnějších požadavků a zájmů, ale kdybychom na to nepřistoupili, ve válce bychom nezmítžili. Teď je třeba rychle a rázně přejít k vybudování základny pro mírovou hospodářskou výstavbu. Takovou základnou se musí stát vytvoření velkých zásob potravin a jejich přísun do centrální oblasti. Úkolem dopravy je přepravit suroviny a potraviny. Jestliže jsme od srpna 1917 do srpna 1918 vykoupili 30 miliónů pudů obilí, v dalším roce 110 miliónů pudů a nyní, za pět měsíců, 90 miliónů, a to prostřednictvím aparátu našeho lidového komisariátu zásobování, socialistickým, a nikoli kapitalistickým způsobem, za pevné ceny, pomocí toho, že rolníci povinně odvádějí všechny přebytky potravin a neprodávají je na volném trhu, znamená to, že jsme cestu našli. Jsme přesvědčeni, že je správná a že nám umožní dosáhnout takových výsledků, které by nám zajistily rozsáhlou hospodářskou výstavbu.

Tomuto úkolu musí být věnovány všechny síly a všechny vojenské síly, které se osvědčily při budování armády, musí být převedeny na tyto nové koleje. To je tedy ta specifická situace, ten specifický přechod, z něhož se zro-

dila myšlenka pracovních armád, z něhož vzešel zákon o vytvoření první pracovní armády na Uralu a ukrajinské pracovní armády a posléze zákon o používání záložní armády k pracovním úkolům a konečně usnesení sovětské vlády o výběrech pro pracovní povinnost⁴⁸. Ke všem těmto zákonům vám v podrobném a obsáhlém referátu podá výklad člen Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. Já se pochopitelně nemohu zabývat těmito problémy, protože to lze vysvětlit jen ve zvláštním referátu. Já pouze zdůrazňuji význam všech těchto věcí pro naši celkovou politiku, význam tohoto přechodu, z něhož pro nás vyplývají specifické úkoly — po vojensku napnout všechny síly, zorganizovat je, abychom shromáždili velké zásoby potravin a dopravili je do center průmyslové výstavby. K tomu musíme za každou cenu vytvořit pracovní armády, po vojensku se zorganizovat, zredukovat, omezit nebo dokonce uzavřít celou řadu institucí, abychom v nejbližších měsících stůj co stůj zdolali dezolátní stav dopravy a dostali se z této zoufalé situace, kdy koncem zimy tolik trpíme mrazem, hladem a bídou. Z toho se musíme dostat a můžeme se dostat. A když Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů schválí všechna opatření týkající se pracovní povinnosti a pracovních armád, když bude tuto myšlenku ještě více propagovat mezi širokými masami obyvatelstva a bude ode všech místních pracovníků požadovat její uskutečnění, jsme pevně přesvědčeni, že se s tímto velmi těžkým úkolem vypořádáme a přitom ani v nejmenším neoslabíme naši bojovou pohotovost.

Musíme stůj co stůj, aniž oslabíme naši bojovou pohotovost, převést Sovětskou republiku na nové koleje hospodářské výstavby. Tento úkol musí být splněn v nejbližších týdnech, možná v nejbližších měsících. Každá státní nebo stranická organizace musí napnout všechny síly, aby se skoncovalo s dezolátním stavem dopravy a aby se zvětšily zásoby obilí.

Potom a jedině potom budeme mít základnu, pevnou

základnu pro rozsáhlou výstavbu průmyslu a pro elektrifikaci Ruska. Abychom obyvatelstvu a hlavně rolnictvu ukázali, že máme v tomto směru dalekosáhlé plány, které se nezrodily z naší fantazie, ale jsou podepřeny technikou a připraveny vědou, k tomu budeme muset podle mého názoru schválit rezoluci — doufám, že ÚVV ji potvrdí — ukládající Nejvyšší národohospodářské radě a komisariátu zemědělství, aby po vzájemné dohodě vypracovaly návrh elektrifikace Ruska.

Díky pomoci Státního nakladatelství a energii dělníků bývalé Kušněrevovy tiskárny, dnes 17. státní tiskárny, se mi podařilo dosáhnout toho, aby byla ve velmi krátké době vydána brožura Kržižanovského Hlavní úkoly elektrifikace Ruska^[33]. Zítra bude tato brožura rozdána všem členům CÚVV. Tato brožura soudruha Kržižanovského, který pracuje v elektrotechnickém oddělení Nejvyšší národohospodářské rady, shrnuje, co už bylo uděláno, a vytyčuje otázky, jejichž propagování — nejen jejich praktická realizace, nýbrž propagování — je teď jedním z nejdůležitějších úkolů.

Doufám, že ÚVV schválí rezoluci, která jménem ÚVV ukládá Nejvyšší národohospodářské radě a lidovému komisariátu zemědělství, aby během několika měsíců — naše praktické úkoly budou v této době jiné — vypracovaly za spolupráce vědeckých a technických pracovníků rozsáhlý plán elektrifikace celého Ruska. Autor brožury naprosto správně zvolil jako moto brožury výrok: Století páry je stoletím buržoazie, století elektřiny je stoletím socialismu. Pro novou hospodářskou výstavbu musíme mít novou technickou základnu. A touto novou technickou základnou je elektřina. Na této základně pak budeme muset budovat všechno ostatní. Potrvá to dlouhá léta. Neleká nás deset ani dvacet let práce, musíme však rolnictvu ukázat, že místo dřívější odtrženosti průmyslu od zemědělství — tohoto nejhlubšího rozporu, který živil kapitalismus a zaséval nesváry mezi průmyslové a země-

dělské dělníky — si klademe za úkol vrátit rolnictvu všechno, co jsme od něho dostali jako půjčku ve formě obilí, protože víme, že papírové peníze pochopitelně nejsou ekvivalentem obilí. Tuto půjčku musíme vrátit tím, že budeme budovat průmysl a zásobovat rolníky jeho výrobky. Musíme rolníkům dokázat, že budování průmyslu na nejmodernějším technickém základě, na základě elektrifikace, která spojí město s vesnicí, skoncuje s nesváry mezi městem a vesnicí, umožní kulturně pozvednout vesnici a skoncovat i v těch nejzapadlejších koutech se zaostalostí, nevzdělaností, bídou, nemocemi a primitivismem. K tomu přistoupíme okamžitě, jakmile zvládneme náš nejnaléhavější, hlavní úkol. Kvůli tomu však ani na chvíli nezanedbáme náš hlavní praktický úkol.

V nejbližších měsících je nutné soustředit všechny síly na přepravu potravin a na rozšíření potravinové základny. S tím nelze v žádném případě otálet. Zároveň by měli vědečtí a techničtí odborníci vypracovat plán elektrifikace celého Ruska na mnoho let dopředu.⁴⁹ To spojení s vnějším světem, s kapitalistickou Evropou, které jsme navázali, okno, které jsme prorazili uzavřením míru s Estonskem, by nám mělo dopomoci k tomu, abychom hned získali nezbytnou technickou pomoc. Až v nejbližších měsících vyřešíme hlavní úkoly v dopravě a zásobování, až vyřešíme úkoly týkající se pracovní povinnosti, na něž plně soustředíme všechny své síly, a v nejbližší době se nebudeme ničím jiným rozptylovat, až tyto úkoly vyřešíme, dokážeme, že jsme s to přejít k dlouholetým budovatelským úkolům, k převedení celého Ruska na modernější technickou základnu, která odstraní nesváry mezi městem a vesnicí a umožní beze zbytku a rázně skoncovat se zaostalostí, rozdrobeností, rozptýleností a nevzdělaností vesnice, která je dosud hlavní příčinou veškeré strnulosti, veškeré zaostalosti a veškerého útlaku. A budeme-li v této oblasti, v oblasti tohoto mírového vítězství na nekrvavé frontě reorganizace průmyslu využí-

vat všeho, nač jsme si zvykli za války, vynaložíme-li všechnu energii k splnění tohoto úkolu a sjednotíme-li pro to všechny síly, dosáhneme v této oblasti ještě rozhodnějšího a ještě většího vítězství než na válečném poli. (Potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 3. února 1920
v listech Pravda, č. 23
a Izvěstija VCIK, č. 23
V plném znění poprvé
otištěno roku 1950
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. 30, 4. vydání*

Podle stenografického zápisu

PROJEV NA KONFERENCI
ŽELEZNIČÁŘŮ

MOSKEVSKÉHO UZLU

5. ÚNORA 1920⁵⁰

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

V. I. Lenin, uvítán bouřlivým potleskem, přednesl dlouhý projev.

V mezinárodní situaci, řekl soudruh Lenin, je nejvýznamnějším faktem uzavření míru s Estonskem. Tento mír je oknem do Evropy. Tímto mírem získáváme možnost zahájit směnu zboží se zeměmi na Západě. Naši odpůrci tvrdili, že revoluce na Západě je v nedohlednu a že se bez ní neudržíme. Ale my jsme se nejen udrželi, ale i zvítězili.

Zvítězili jsme, přestože jsme odnikud nedostali jediný náboj, zvítězili jsme proto, že dělníci a rudoarmějci věděli, zač bojují.

Jestliže malé národy, které jsou hračkou v rukou Dohody, začínají tíhnout k míru se Sovětským Ruskem, je to tím, že jsme skutky dokázali, jak je imperialisté oklamali a jak ochotně jim podává ruku k míru proletariát Ruska. Po Estonsku následuje Polsko. Dostali jsme zprávu, že Polsko bude projednávat mírový návrh Sovětského Ruska^[70]. Toto nekrvavé vítězství má obrovský význam.

V. I. Lenin pak přešel k vnitřní situaci v zemi a ukázal, že za dané situace je nejdůležitější bojovat proti dezolátnímu stavu dopravy. Železniční doprava teď visí na vlásku. Jestliže se vlaky zastaví, bude to pro proletářská centra znamenat konec. Masy dělníků musí vynaložit hrdinské úsilí a pomoci dopravě, aby se ulehčil boj proti hladu a zimě. Jestliže v občanské válce, která stála tolik obětí, lidé prokázali tak nevídaná hrdinství, která vyřešila situa-

ci v náš prospěch, pak jsou stejná hrdinství a oběti nutné i dnes, kdy se válka přenesla na jinou frontu — na frontu průmyslovou. Teď jsou nutná vítězství na této nekrvavé frontě.

Musíme si uvědomit, že i tu je nutné přinášet oběti. Hospodářství země je třeba pozvednout i za cenu obětí. »Smrt, nebo vítězství« — to musí být heslem na průmyslové frontě. Je třeba, aby si dělníci uvědomili, že vítězství na této frontě vyžaduje ten nejurputnější boj. Boj bude velmi těžký a budou ho muset vést unavení a hladoví dělníci. Když ale pochopí, že na jeho výsledku závisí osud dělnické třídy, dosáhnou svého.

Otázka dopravy se teď projednává v Radě obrany.⁵¹ Jenže k boji proti rozvratu v dopravě a proti spekulaci, která tomuto rozvratu napomáhá, se musí spojit sami dělníci. Ti, kdo neodevzdávají přebytky obilí státu a ze železnic dělají nástroj spekulace, ti jsou proti nám a uvědoměli dělníci musí proti nim společně bojovat.

Rudou armádu jsme vedli k vítězství nejen pomocí agitace, ale i pomocí přísné, železné kázně. To, co bylo zavedeno v Rudé armádě, musí být zavedeno na všech frontách práce. Všechny zkušenosti z budování Rudé armády je třeba přenést do armády železničářů, abychom ji pozvedli na stejnou výši, na jakou se pozvedla Rudá armáda. Bez obětí, bez železné kázně a bez využití odborníků by Rudá armáda nezvítězila a nezvítězí ani armáda železničářů. (Potlesk.)

*Petrogradskaja pravda, č. 28
7. února 1920*

*Podle listu
Petrogradskaja pravda*

PROJEV NA IV. KONFERENCI
GUBERNIÁLNÍCH
MIMOŘÁDNÝCH KOMISÍ⁵²
6. ÚNORA 1920

Soudruzí, teď budete muset pracovat v situaci, kdy Sovětské Rusko přechází k nové etapě činnosti. Jistě všichni víte, že tuto situaci v přechodném období vyvolaly jak mezinárodní, tak vnitřní podmínky, či správněji to, že se v poslední době změnila situace i na mezinárodní, i na vnitřní frontě.

Zásadní změna spočívá v tom, že hlavní síly bělogvardějské kontrarevoluce byly po porážce Juděniče a Kolčaka a po vítězství nad Děnikinem zlomeny. Přesto však musíme být v tomto směru opatrní, protože v poslední době jsme se zdrželi u Rostova a v Novočerkassku, takže hrozí nebezpečí, že by se Děnikin mohl vzpamatovat. Ale i tak hlavní vítězství vytvářejí novou situaci. Je jasné, že buržoazie už nemůže vážně počítat s obratem ve svůj prospěch, tím spíš ne, že se velmi změnila i mezinárodní situace, změnila se natolik, že Dohoda byla nucena zrušit blokádu. Podařilo se nám uzavřít mír s Estonskem. V tomto směru jsme dosáhli závažného úspěchu, čímž se velice upevnilo naše postavení a je velmi pravděpodobné, že se nám podaří uzavřít mír se všemi ostatními sousedními státy, a pak už žádné tažení Dohody prakticky nebude možné.

A tak tedy první nebezpečný okamžik boje s kontrarevolucí, s bělogvardějskými ozbrojenými silami — skrytými i zjevnými, toto první nebezpečné období máme, jak se zdá, za sebou. Je ale víc než pravděpodobné, že se pokusy o kontrarevoluční hnutí a povstání různého druhu budou opakovat, a kromě toho zkušenosti z revolučního

hnutí v Rusku dokazují, že pokusy vyloženě teroristického rázu bývají často provázeny masovým ozbrojeným bojem, a proto lze přirozeně očekávat, že ozbrojení kontra-revoluční důstojníci, kteří si snad nejvíc navykli zacházet se zbraní a používat jí, se nebudou rozpakovat použít této zbraně ve svůj prospěch.

Takže, i když po dobytí Rostova byl z podnětu soudruha Dzeržinského zrušen trest smrti^[84], od samého začátku jsme se netajili tím, že případně trest smrti zastřešením obnovíme. V této otázce se řídíme účelností. Samozřejmě že sovětská moc neponechá trest smrti v platnosti déle, než bude nutné, a v tomto směru udělala zrušením trestu smrti takový krok, jaký neudělala ani jediná demokratická vláda v žádné buržoazní republice.

Víte, že velká většina dělníků a rolníků na všech okrajových územích, která byla pod nadvládou bělogvardějců, přešla na naši stranu tím odhodlaněji, čím déle se tam bělogvardějci zdrželi. Proto víme, že všechny pokusy buržoazie jsou předem odsouzeny k nezdaru. Ovšem za dva roky existence sovětské moci jsme poznali, že k těmto pokusům může dojít. Viděli jsme, jak desetitisíce důstojníků a statkářů páchaly nejrůznější zločiny, jak se dohadovaly s agenty cizích imperialistických států o vyhazování mostů do povětří. Jsme přesvědčeni, že podobné pokusy neustanou. I když se situace v celém státě změnila, přesto musíme bezpodmínečně zůstat na stráži a nezapomínat, že období ozbrojeného boje velkého historického rozsahu sice končí, ale vůbec to nevylučuje, že musíme být připraveni.

Orgány pro potlačování kontrarevoluce, orgány mimořádné komise, stály a dosud stojí před poměrně složitým a obtížným problémem. Na jedné straně je třeba pochopit, vzít na vědomí, že nastal přechod od války k míru, a na druhé straně je třeba být neustále na stráži, protože nevíme, za jak dlouho se nám podaří dosáhnout trvalého míru; musíme pamatovat na to, jak přijmou tuto

novou situaci buržoazní vrstvy, musíme mít na zřeteli a prakticky vyzkoušet, co tyto změny přinesou, a teprve podle toho a na základě těchto praktických zkušeností provést určité změny.

Zkrátka, musíme i nadále udržovat plnou bojovou pohotovost, abychom odrazili nepřítele. Možná že dojde k pokusům o útok, možná že Děnikin upevní své pozice, aby mohl pokračovat v občanské válce, možná že se skupiny kontrarevolucionářů pokusí o teror, a proto je naší povinností zachovat bojovou pohotovost. Avšak zároveň s tím, že budeme udržovat bojovou pohotovost a nebudeme oslabovat aparát k potlačování odporu vykořisťovatelů, budeme muset mít na zřeteli nový přechod od války k míru a pozměňovat taktiku a charakter potlačování.

Myslím si, že jste o této otázce široce jednali, a jistě máte mnohem více podkladů pro konkrétní praktické řešení než já. Nepochybuji, že se vynasnažíte tento materiál konkrétně a prakticky prostudovat. Musíte promyslet, v jakém smyslu se změní činnost orgánů pro potlačování kontrarevoluce v nedávno osvobozených oblastech Ruska, na Sibiři a na Ukrajině a jak bychom měli v souladu s tím pozměnit svou činnost. Nebudu to detailně rozebírat a dlouze o tom mluvit, protože jsem se nemohl seznámit s fakty, ale opakuji, že nejdůležitější je vycházet z konkrétních faktů, s nimiž se skutečně setkala každá mimořádná komise. Mimo jiné úkolem takových sjezdů je tyto faktické zkušenosti co nejpodrobněji projednat, aby se žádný místní pracovník neuzavíral do svého úzkého okruhu a mohl si na základě výměny názorů stanovit trvalejší, dlouhodobější taktiku.

Zejména bych chtěl upozornit na problém, který vystává před orgány pro potlačování kontrarevoluce, před orgány pro potírání špionáže a spekulace, a to na nekřavou frontu práce, která se teď z hlediska budování sovětské moci, z hlediska posílení dělnicko-rolnické moci a obnovy rozvráceného hospodářství dostává do popředí.

Víte, že boj proti Kolčakovi, Juděničovi a Děnikinovi, které podporovala Dohoda, boj proti kontrarevolučním statkářům a kapitalistům, kteří byli až dosud přesvědčeni o svém vítězství, neboť na jejich straně stály nejbohatší mocnosti celého světa, víte, že tento boj vyžadoval vypětí všech sil v zemi, protože jsme museli ubránit samu existenci Sovětské republiky.

Dá se říci, že za tyto dva roky sovětské moci bylo uděáno tolik, že se to dá nazvat zázrakem, protože se v boji proti mezinárodnímu kapitálu podařilo dosáhnout tak nevídaného a neuvěřitelného vítězství, jaké svět ještě nepoznal. Zvítězili jsme, protože všechny naše síly byly semknuté a diktatura proletariátu byla opravdu nastolena v tom smyslu, že přední oddíl, nejlepší, poctivý oddíl dělnické třídy prokázal za ty dva roky sovětské moci neuvěřitelné hrdinství a rozhodnost a všechny kolísavé živly z méně vyspělé části dělnické třídy a rolnictva, které skutečně nevěděly, ke komu se mají přidat, se tím víc přiklápěly na naši stranu, čím víc kolísaly. Čím víc trpěly, tím spíš se přidávaly k nám.

Abychom dosáhli takového soustředění sil, museli jsme se přes všechny vzdechy, nářky a stesky uchylovat k donucovacím opatřením. Před Říjnovou revolucí i po ní jsme zastávali názor, že zrod nového zřízení není možný bez revolučního násilí, že všechny stesky a nářky, jež slycháme od politicky neorganizované maloburžoazní inteligence, jsou pouhou reakcí. Dějiny, jejichž hybnou silou je nelítostný třídní boj, ukázaly, že statkáři a kapitalisté, když si uvědomili, že jde o poslední, rozhodující boj, se před ničím nezastavovali.

Dějiny ukázaly, že bez revolučního násilí nelze zvítězit. Bez revolučního násilí proti bezprostředním nepřátelům dělníků a rolníků nelze zlomit odpor těchto vykořisťovatelů. Ale na druhé straně musí revoluční násilí pocítit i kolísavci, nepevní příslušníci samotných mas pracujících.

Dnes jsme svědky obrovského vítězství Rudé armády, ale při pohledu zpět na dva uplynulé roky sovětské moci a při pomýšlení, jak jsme k těmto vítězstvím dospívali, se nám nutně vybaví, že Říjnová revoluce začínala za naprostého rozkladu armády, za naprosté vojenské dezorganizace. Neměli jsme armádu, museli jsme ji dlouho a složitě dávat dohromady, stmelovat ji a soustřeďovat, prostě budovat tuto armádu znova. Při tomto budování nové, ukázněné Rudé armády bylo nutné sahat k revolučnímu násilí. A toto revoluční násilí jsme zcela oprávněně uplatňovali vůči prospěchářům. Zatímco pokroková část lidí věnovala všechny své síly boji proti kontrarevoluci, zatímco tisíce lidí s nesmírným sebeobětováním umíraly na bitevních polích, zaostalá část rolníků, jež dostala půdu, a zaostalá část dělníků pracovaly jen pro sebe. Pokroková část musela tehdy vytvářet a upevňovat novou kázeň, která byla udržována revolučním násilím a která se mohla udržovat jen proto, že celá uvědomělá část dělníků a rolníků a vůbec všech mas pracujících s tímto násilím sympatizovala a uvědomovala si, že bez této železné kázně bychom Rudou armádu nevybudovali, že bychom dva roky boje nevydrželi a vůbec bychom proti organizovanému, sjednocenému kapitálu neobstáli. V tomto směru se teď postupně mění úkoly spojené s výchovou ke kázni, s udržováním kázně a se stmelováním našich sil, aby-chom obstáli v dalším boji. Zpočátku jsme všechny síly, všechny síly zpustošené země vrhali do války. Tím byla celá země odsouzena k ještě většímu zpustošení.

Před dvěma roky nikdo nevěřil, že by Rusko, zpustošené čtyřletou imperialistickou válkou, mohlo vydržet ještě dva roky občanské války. Opravdu, kdyby se nás byl koncem října 1917 někdo zeptal, zda vydržíme dva roky občanské války proti světové buržoazii, nevím, kolik z nás by odpovědělo kladně. Ale události ukázaly, že masy dělníků a rolníků dokázaly vyvinout více energie, než předpokládali lidé, kteří uskutečňovali Říjnovou revoluci.

A tak jsme nakonec zjistili — a vnitřní fronty nám to ukázaly —, že zdroj nové síly je mnohem větší, než jsme očekávali. Zároveň tento zdroj ukázal, že Rudá armáda, která dovede vítězit na válečných frontách, naráží na novou překážku na vnitřních frontách — teď se to projevuje zejména v dopravě. Máme dnes ovšem potíže i se zásobováním, zakoušíme teď větší hlad a zimu než kdykoli předtím, ale díky tomu, že jsme osvobodili nejdůležitější obilnářské gubernie, zásobování potravinami se zlepšuje, a hlavní krizi dnes pociťujeme v dopravě. A je třeba podotknout, že stejnou krizi pociťují i všechny bohaté země, které takovou nepřetržitou válku nezažily. I tyto země mají nedostatek vagónů. Jistě si dovedete představit, jak to vypadá u nás v Rusku, které šest let válčilo a v němž byly záměrně ničeny mosty a lokomotivy.

Naše situace je v tomto směru opravdu velmi těžká, a proto je úkolem dopravních oddělení mimořádné komise, všech jejích orgánů a všech uvědomělých revolučních sil pomoci nám z této kritické situace, o níž lze bez nadsázky říci, že má blízko ke katastrofě. K tomu je třeba ještě dodat, že v únoru, po zimě, bývá situace v dopravě v důsledku sněhových závějí vždycky, i v normálních dobách, horší než v kteroukoli jinou roční dobu. Krize v naší dopravě se nyní tak vyhroutil, že hrozí zastavení veškerého provozu na železnicích. V poslední době byly v Moskvě zásoby obilí na tři dny, a přitom desítky vlaků se zastavily, protože neměly palivo a nemohly obilí dovézt.

Dobře víme, jakými způsoby jsme během dvou let války bojovali proti takovéto katastrofální situaci — zvyšovali jsme uvědomělost mas a obraceli jsme se přímo na masy. V každé takové bezvýchodné situaci jsme považovali za svou povinnost obracet se na masy dělníků a rolníků a vylíčit jim, jaká těžká situace vznikla. Obraceli jsme se na ně a ukazovali jsme jim, na kom závisí záchrana Sovětského Ruska a jaké vypětí sil je nutné, aby mohly být všechny síly vrženy na jeden konkrétní

úkol. V době, kdy sovětská moc bojovala proti svým nepřátelům, se tyto úkoly nejednou měnily, takže pochopit situaci ve státě znamená správně stanovit úkoly, do nichž je třeba se pustit, abychom překonali hospodářský rozvrat a mohli přejít k normální výstavbě. Tak i dnes víte, že nejvíce pozornosti jsme věnovali tomu, abychom vysvětlili dělníkům a rolníkům, že situace v dopravě je kritická. V tomto směru musí proletariát a rolnictvo napnout všechny síly. Taková věc, jako dovoz paliva, je úkol těžký a zcela nesplnitelný, jestliže se dělnické a rolnické obyvatelstvo nezaktivizuje a jestliže nebudou všichni pracovat kolektivně jako v nejlepších dobách vítězství Rudé armády. Například dovoz paliva a čištění železničních tratí jsou dnes ztíženy, protože se rolníkům naslibovalo, že dostanou za odměnu zboží. Dovoz se přirozeně neobejde bez koňských potahů, ale rolníci nejsou s to tyto potahy dodat, stavějí se k tomu velmi neochotně a nevraživě, protože nedostávají za odměnu určité množství zboží; a my, protože doprava úplně stagnuje, nejsme schopni dát rolníkům aspoň něco. Říkáme jim, že to mají udělat ve formě půjčky svému dělnicko-rolnickému státu, aby byli zachráněni hladovějící dělníci a mohl být obnoven průmysl. Rolníci to musí udělat ve formě půjčky, protože v některých oblastech například má rolnictvo strašlivý nedostatek soli, a my jí přitom máme obrovské zásoby, jenomže ji nemůžeme dovézt, protože doprava nestačí přepravit ani absolutně nezbytné množství obilí.

Za takové situace je potřebná také kázeň, je potřebná propaganda a agitace, která by všechny dělníky a rolníky uvědomovala a sjednocovala. Použití revolučního násilí mění tuto kázeň v realitu, ve skutečnost, která ukazuje, že uvědomělá dělnická třída vytyčila náročný praktický úkol, který beze zbytku splníme. Stejně jako jsme za největšího boje proti Juděničovi, Kolčakovi a Děnikinovi stavěli do prvních řad komunisty a odpovědné pracovníky a přinášeli obrovské oběti, když jsme obětovali životy

těchto nejlepších bojovníků, a zároveň jsme zaváděli kázeň a trestali prospěcháře — stejně jako jsme tehdy dokázali maximálně vybičovat energii lidí a vítězili jsme, musíme téhož cíle dosáhnout týmiž osvědčenými metodami za každou cenu i dnes, abychom zachránili dopravu.

Máme obilí, sůl, máme dostatek surovin a paliva, můžeme obnovit průmysl, ale to vyžaduje mnoho měsíců intenzivního boje, a v tomto boji se musí orgány mimořádné komise stát nástrojem prosazování soustředěné vůle proletariátu, nástrojem poznání takové kázně, jakou jsme dokázali zavést v Rudé armádě.

Jsem přesvědčen, že se po této poradě vaše orgány při své praktické činnosti i vy zde dohodnete, jakou úlohu hrají správy dopravních oddělení mimořádné komise, jak se budou muset zreorganizovat, jak budou muset vyčleňovat ze svého středu další pracovníky pro boj proti spekulantům a sabotérům, kterých je mezi železničáři víc než kde jinde. Tento úkol vyplývá z vašich praktických zkušeností a je to úkol, který budete muset po vzájemné výměně názorů splnit. Železničářské prostředí se vyznačuje tím, že většina dělníků tam opravdu smýšlí jako dělníci a menšina se podílí na spekulaci, a zde je úkolem dopravních oddělení mimořádné komise dosáhnout úsilím komunistů z řad železničářů správného rozdělení práce a odpovědnosti za hospodárné využití pracovních sil. Jenom tehdy, budeme-li se opírat o tyto nejlepší masy, dokážeme vytvořit takovou sílu, která přemůže tento živel spekulace, přemůže tyto živly pocházející z nejhorších dob carismu. K přemožení této síly, kterou jsme zdědili po kapitalismu, máme jeden prostředek: co nejvíce upevnit kázeň a rozvinout revoluční energii. Mimořádné komise se musí opírat o komunistické buňky a o odbory — spojit svou práci s propagandou a agitací a probudit mezi železničáři uvědomělý postoj k boji.

Jsem přesvědčen, že za pomoci organizace a našich došavadních zkušeností dosáhneme ve své další práci stej-

ných vítězství, jakých jsme dosáhli v ozbrojeném boji.
(Hlasitý, dlouhotrvající potlesk.)

*Poprvé otištěno roku 1957
v časopisu Kommunist, č. 5*

Podle stenografického zápisu

N Á V R H R E Z O L U C E
O U K R A J I N S K É S T R A N Ě
B O R O Ť B I S T Ů

Prohlásit boroťbisty za stranu, která svým propagováním rozdělení vojenských sil a podporováním banditismu porušuje hlavní zásady komunismu, což přímo nahrává bělogvardějcům a mezinárodnímu imperialismu.

Stejně tak odporuje zájmům proletariátu jejich boj proti heslu pevného, co nejpevnějšího svazku s RSFSR.

Veškerou politiku je třeba soustavně a vytrvale zaměřovat tak, aby boroťbisté byli v blízké budoucnosti zlikvidováni. V zájmu dosažení tohoto cíle nenechat ani jediný prohřešek boroťbistů bez okamžitého a přísného potrestání. Shromažďovat především údaje o neproletářském charakteru a velké nespolehlivosti většiny členů jejich strany.

V krátké době stanovit, kdy mají být zlikvidováni, termín určí politické byro a oznámí jej ukrajinskému revolučnímu výboru.⁵³

*Napsáno 6. února 1920
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

K D Y Ž V Á L K A, T A K P O V O J E N S K U

Statkáři a kapitalisté, které svrhli dělníci a rolníci Ruska, nám vnutili za pomoci kapitalistů celého světa dvouletou občanskou válku.

Tuto válku končíme vítězně.

Vybojovali jsme už první mír, který ukázal převahu naší mezinárodní politiky nad politikou sjednocených kapitalistů všech zemí. Tito kapitalisté ze všech sil bránili uzavření míru mezi Estonskem a námi. Přemohli jsme je. Uzavřeli jsme s Estonskem mír — první mír, po němž bude následovat další, a to nám umožní obchodovat s Evropou i Amerikou.

Krvavou válku, kterou nám vnutili vykořisťovatelé, končíme vítězně. Během dvou let jsme se naučili vítězit a zvítězili jsme.

Teď je na řadě válka nekrvavá.

Vstříc vítězství na frontě nekrvavé války proti hladu a zimě, proti skvrnitému tyfu a bídě, proti nevzdělanosti a hospodářskému rozvratu!

K této nekrvavé válce nás donutilo zpusťování země, jež je výsledkem čtyřleté imperialistické a dvouleté občanské války. Abychom zvítězili nad nouzí a chudobou, nad hladem a utrpením, jež tyto války způsobily, musíme si dobře zapamatovat, opravdu dobře si vštípit do paměti a stůj co stůj všude prosazovat zásadu:

Když válka, tak po vojensku.

Dělníci a rolníci dokázali vybudovat Rudou armádu bez statkářů a kapitalistů, proti statkářům a kapitalistům a dokázali zvítězit nad vykořisťovateli.

Dělníci a rolníci dokážou vybudovat rudé armády mírové práce — dokážou si vydobýt znovu štěstí obnovou zemědělství a průmyslu.

Prvním a základním krokem k tomu je *obnovení dopravy*, k němuž je třeba přikročit okamžitě, za každou cenu, s revoluční energií a s vojenskou rozhodností, semknutostí, rychlostí a obětavostí.

Všichni do práce, soudruzi!

Dokažme, že na poli mírové práce jsme s to konat ještě větší divy hrdinství a vítězství než na válečném poli proti vykořisťovatelům.

7. února 1920

Pravda, č. 28
8. února 1920
Podpísán N. Lenin

Podle textu Pravdy

PROJEV NA KONFERENCI
POLITICKY
NEORGANIZOVANÝCH
V BLAGUŠEVSKO -
- LEFORTOVSKÉM OBVODU
9. ÚNORA 1920
NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudruh Lenin se ve svém projevu dotýká dvou palčivých otázek sovětské současnosti: mezinárodního postavení republiky a pracovní fronty.

»Naše Rudá armáda,« prohlašuje soudruh Lenin, »upevnila svými vítězstvími postavení Sovětského Ruska a přinesla nám první vítězství nad imperialisty Dohody. Čím lze toto vítězství vysvětlit? Je jasné, že jsme ho nedosáhli pouze vítězstvími na frontě, ale tím, že jsme získali na svou stranu vojáky zemí bojujících proti nám. Vyloděním vojsk si samy země Dohody rozložily vlastní armádu a byly nuceny brzy ji stáhnout. Vojáci odmítli bojovat proti nám. Už jen pouhá slova »sovětská moc«, tj. moc pracujících, naplňují radostí srdce proletářů celého světa.

Agitací a propagandou jsme připravili Dohodu o její vlastní vojska. Zvítězili jsme nad imperialisty nejen za pomoci našich vojáků, ale i tím, že jsme se opírali o sympatie jejich vlastních vojáků k nám. Na druhé straně jsme nikoli slovy, ale skutky dokázali svou mírumilovnou politiku vůči malým sousedním státům. Anglie nám prostřednictvím Churchilla vyhrožovala tažením čtrnácti států, ale toto tažení selhalo, když jsme zároveň se svými vítězstvími neustále opakovali naše mírové návrhy. Nabídli jsme Estonsku mír bez ohledu na jeho hraniční nároky,

měli jsme na zřeteli pouze to, že nechceme prolévat krev dělníků a rolníků kvůli nějakým hranicím.

Zrušení blokády lze vysvětlit jediné sympatiemi, které sovětská moc vzbuzuje mezi dělníky nepřátelských zemí. V Itálii došlo až k tomu, že sjezd socialistických stran jednomyslně schválil rezoluci^[141] požadující zrušení blokády Sovětského Ruska a obnovení obchodních styků s ním. Buržoazní vlády malých zemí sice nemají bolševiky v lásce, ale přesvědčily se, že bolševici s nimi chtějí udržovat dobré sousedské vztahy, zatímco ti, s nimiž je spřážen generál Děnikin nebo některý jiný generál, by všechny dokumenty o nezávislosti malých národů hned druhý den po vítězství zničili. Uzavřeli jsme mír bez jediného děla, bez jediného kulometu, bez jediného výstřelu a položili jsme základ k uzavření míru se všemi zeměmi, které proti nám válčí. Fakticky jsme dokázali, že v konfrontaci s mírovou politikou sovětské moci musí složit zbraně všechny vlády.

Prorazili jsme už okno do Evropy a vynasnažíme se toho široce využít. Vyskytují se pokusy poštvat proti nám Polsko, ale tyto pokusy ztroskotají a není daleko doba, kdy uzavřeme mír se všemi, i když říkají, že nás neuznávají. Jako ohně se bojí toho, aby se u nich doma nerozšířila nákaza bolševismu, ale i kdyby se obehnali čínskou zdí, nákaza bolševismu pronikla přece jen už do každé z těchto zemí a bezprostředně se v nich usadila. Tuto nákazu přinesli francouzští a angličtí vojáci, kteří byli v Sovětském Rusku a nadýchali se jeho vzduchu. Dobyli jsme tak dvojího vítězství. Rozdrtili jsme na všech frontách bělogvardějské bandy a dobýváme mír v mezinárodním měřítku, a to nikoli děly, nýbrž sympatiemi, které jsme dokázali vzbudit nejen u dělníků, ale dokonce i u buržoazních vlád malých národů.«

Soudruh Lenin se potom stručně zmiňuje o pracovní frontě.

Říká: »Soudružky a soudruzi, po neobyčejně těžké zi-

mě, provázené mrazy, hladem, skvrnitým tyfem a rozvratem v železniční dopravě, se blíží jaro. Musíme zvítězit i na této frontě. Jestliže jsme za války dokázali obětovat všechno včetně svých nejlepších sil — nejuvědomělejší dělníci, komunisté a frekventanti vojenských učilišť umírali v prvních liniích a povzbuzovali tak svými činy celou armádu —, říkáme si i dnes: Musíme obstát na této frontě hospodářského rozvratu. Stejně jako tehdy, komunisté a nejuvědomělejší dělníci, nejsvědomitější, nejčestnější, nejlepší a nejrozhodnější — kupředu! Musíme bojovat, musíme se bít o každý vlak, o každou lokomotivu! A k tomu vyzýváme konferenci politicky neorganizovaných.

Soudružky a soudruzi, dříve než skončím svůj referát, chtěl bych říci ještě několik slov o opatřeních, která schválil na svém posledním zasedání Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů. Na zasedání byla schválena řada opatření, jež budou v těchto dnech uveřejněna v novinách a jež je třeba číst a rozebírat na všech dělnických schůzích, v klubech, v továrnách a v útvech Rudé armády. Jedním z důležitých usnesení CÚVV, jemuž by se měla podle mého názoru věnovat velká pozornost, je usnesení o boji proti byrokratismu v našich úřadech. Jedním z takových opatření je usnesení CÚVV o přebudování našeho aparátu státní kontroly v aparát dělnicko-rolnické kontroly neboli dělnické inspekce.⁵⁴ Staré úředníky nebudeme vyhánět, jako jsme z armády nevyháněli odborníky, ale stejně jako jsme k vojenským odborníkům stavěli dělnické komisaře, musíme k těmto buržoazním odborníkům postavit skupiny dělníků, kteří by práci okoukali, naučili se jí a sami se jí chopili. Je třeba, aby se dělníci dostali do všech státních úřadů, aby kontrolovali celý státní aparát, a to musí udělat politicky neorganizovaní dělníci, kteří si musí volit své zástupce na konferencích politicky neorganizovaných dělníků a rolníků. Je třeba pomoci komunistům, kteří klesají pod neúnosným břemenem. Musíme vyslat do tohoto aparátu co nejvíce

dělníků a rolníků. Pustíme se do toho, uděláme to a tak vymýtíme z našich úřadů byrokratismus. Je nutné, aby široké masy bezpartijních kontrolovaly veškeré státní záležitosti a naučily se samy spravovat stát.«

Pravda, č. 32
13. února 1920

Podle textu Pravdy

I

Občan Jean Longuet mi poslal dopis, jehož hlavním obsahem jsou tytéž stížnosti jako v Longuetově článku Jak jsou Rusové klamáni (Populaire⁵⁵ z 10. 1. 1920)^[149]. Toto číslo svého listu mi Longuet také poslal spolu s letákem Výboru pro obnovení internacionály (Comité pour la Reconstruction de l'Internationale)⁵⁶. V letáku jsou otištěny dva návrhy rezolucí pro nadcházející sjezd Francouzské socialistické strany ve Štrasburku⁵⁷. Za Výbor pro obnovení internacionály podepsalo leták 24 osob: Amédée Dunois, Fanny Clarová, Caussey, Delépine, Paul Faure, L.-O. Frossard, Eugène Frot, Gourdeaux, Leiciagneová, Le Troquer, Paul Louis, Jean Longuet, Maurice Maurin, Mayéras, Mouret, Mauranges, Palicot, Pécher, Marianne Rauzeová, Daniel Renoult, Servantier, Sixte-Quenin, Tommasi a Verfeuil.

Odpovídat na stížnosti a invektivy Jeana Longueta se mi zdá zbytečné: dostatečnou odpovědí je článek F. Loriota ve Vie Ouvrière⁵⁸ ze 16. 1. 1920 pod názvem Opatrněji, Longuete! (Tout doux, Longuet!)[¹⁵⁰] a článek Trockého^[112] v 7.—8. čísle časopisu Kommunističeskij internacional⁵⁹ pod názvem Jean Longuet. K tomu stačí dodat docela málo; snad že by se měl shromáždit materiál o historii nazdařené stávky z 21. 7. 1919⁶⁰. Ale z Moskvy to udělat nemohu. Viděl jsem jen v jednom rakouském komunistickém listu výňatek z Avanti!⁶¹, v němž byla odhalena nekalá úloha, kterou při této stávce sehrál jeden z nejodpornějších sociálzrádců (nebo anarchozrádců?), bývalý syndikalistický a protiparlamentaristický křikloun

Jouhaux. Proč by Longuet nemohl někomu svěřit práci, která se dá v Paříži snadno udělat, totiž shromáždit všechny dokumenty, všechny poznámky a články z evropských komunistických listů, všechna speciální interview se všemi zainteresovanými vůdci a účastníky stávky z 21. 7. 1919 o jejím nezdaru? Takovou práci bychom vydali s radostí. Pod »socialistickou výchovou«, o níž »centristé« celého světa (nezávislí v Německu, longuetovci ve Francii, ILP⁶² v Anglii apod.) tak mnoho a rádi mluví, je třeba rozumět nikoli školometsky doktrinářské opakování všeobecných frází o socialismu, které se už všem zprotivily a kterým po letech 1914—1918 stejně nikdo nevěří, nýbrž neúnavné *odhalování chyb* vůdců a chyb hnutí.

Například: Všichni vůdcové, všichni významní představitelé socialistických stran, odborů a dělnických družstev, kteří byli za války 1914—1918 pro »obranu vlasti«, si počínali jako zrádci socialismu. Neustále odhalovat jejich chybu a soustavně vysvětlovat, že tato válka byla z *obou* stran válkou lupičů o rozdělení naloupené kořisti a že se taková válka *nevyhnutelně* bude opakovat, nedojde-li k revolučnímu svržení buržoazie proletariátem —, tohle znamená v praxi uskutečňovat »socialistickou výchovu«.

Právě rezoluce, o nichž jsem se zmínil, sice o takové výchově hovoří, ale ve skutečnosti socialistické hnutí rozvracejí, protože zastírají a zamlčují zrady, věrolomnost, rutinérství, zkosnatělost, prospěchářství, šosáctví, ony chyby, jejichž překonání a uvědomělé odstranění je právě cílem skutečné výchovy.

II

Obě rezoluce longuetovců nejsou k ničemu. Vlastně se velmi dobře hodí k jednomu zvláštnímu účelu: k ilustraci toho, co je pro dělnické hnutí na Západě v současné době

snad nejnebezpečnějším zlem. Toto zlo spočívá v tom, že staří vůdcové, když vidí, jak masy neudržitelně tíhnou k bolševismu a k sovětské moci, hledají (*a často nalézají!*) východisko v tom, že *slovy* uznávají diktaturu proletariátu a sovětskou moc, ale ve skutečnosti zůstávají buď nepřáteli diktatury proletariátu, nebo lidmi, kteří nejsou s to, anebo nechtějí pochopit její význam a uskutečňovat ji.

Jak obrovské, jak nedozírné nebezpečí plyne z takového zla, ukázal zvláště názorně pád první republiky rad v Maďarsku (po první, poražené, bude následovat druhá, vítězná). Řada článků^[142, 145, 166, 168, 169] v Rudém praporu (Die Rote Fahne, Vídeň⁶³), ústředním orgánu rakouské komunistické strany, odhalila jednu z hlavních příčin tohoto pádu: zradu »socialistů«, kteří slovy přešli na stranu Bély Kuna a prohlásili se za komunisty, ale ve skutečnosti politiku odpovídající diktatuře proletariátu neprováděli, nýbrž kolísali, propadali malodušnosti, přebíhali k buržoazii a zčásti přímo sabotovali proletářskou revoluci a zrazovali ji. Světovládní imperialističtí lupiči (tj. buržoazní vlády Anglie, Francie atd.), obklopující Maďarskou republiku rad, dokázali samozřejmě využít tohoto kolísání *uvnitř* maďarské vlády rad a bestiálně ji zardousili rukama rumunských katanů.

Není pochyb, že část maďarských socialistů *upřímně* přešla na stranu Bély Kuna a *upřímně* se prohlásila za komunisty. Ale tím se na podstatě věci vůbec nic nemění: člověk, který se »upřímně«⁶³ prohlásil za komunistu, avšak ve skutečnosti místo nelítostně tvrdé, rozhodné a nanejvýš odvážné a hrdinné politiky (jedině taková politika odpovídá uznání diktatury proletariátu) kolísá a klesá na mysli — takový člověk se dopouští svou bezcharakterností, svým kolísáním a svou nerozhodností stejné zrady jako přímý zrádce. Z osobního hlediska je mezi zrádcem ze slabosti a zrádcem z úmyslu a vypočítavosti velmi značný rozdíl; z politického hlediska však takový rozdíl *neexistuje*, neboť politika — to je faktický osud miliónů lidí, a na

tomto osudu se nic nezmění, jsou-li zrazeny milióny dělníků a chudých rolníků zrádci ze slabosti nebo zrádci z prospěchářství.

Jaká část longuetovců, kteří podepsali zmíněné rezoluce, se octne mezi lidmi první či druhé z uvedených kategorií nebo nějaké třetí kategorie, to teď nemůžeme vědět a snažit se řešit takovou otázku by bylo opravdu zbytečné. Důležité je, že tito longuetovci *jako politický směr* dnes provádějí právě politiku maďarských »socialistů« a »sociálních demokratů«, kteří zahubili sovětskou moc v Maďarsku. Longuetovci provádějí právě takovou politiku, neboť slovy prohlašují, že jsou pro diktaturu proletariátu a sovětskou moc, ale ve skutečnosti jednájí postaru a dále ve svých rezolucích hájí a prakticky uskutečňují starou politiku drobných ústupků sociálšovinismu, oportunismu a buržoazní demokracii, politiku kolísání, nerozhodnosti, vyhýbavosti, vytáček, zamlčování apod. Tyto drobné ústupky, kolísání, nerozhodnost, vyhýbavost, vytáčky a zamlčování ve svém souhrnu nevyhnutelně znamenají *zrazování* diktatury proletariátu.

Diktatura je velké a silné slovo spojené s krveproléváním, slovo, které vyjadřuje nelítostný boj na život a na smrt mezi dvěma třídami, dvěma světy a dvěma světodějnými epochami.

Taková slova nelze říkat jen tak.

Dávat na program nastolení diktatury proletariátu a zároveň »se bát urazit« Alberty Thomase, pány Bracky, Sembaty a jiné rytíře nejpodlejšího francouzského sociálšovinismu, hrdiny zrádcovských listů L'Humanité, La Bataille⁶⁴ a jim podobných znamená zrazovat dělnickou třídu z lehkomyšlnosti, z nedostatku uvědomělosti, z bezcharakternosti nebo z jiných důvodů, ale v každém případě to znamená zrazovat dělnickou třídu.

Druhou internacionálu zahubily rozpory mezi slovy a činy. Od vzniku III. internacionály neuplynul ještě ani rok, ale už se stává módou a vábničkou pro politikáře,

kteří jdou tam, kam jdou masy. III. internacionále už začíná hrozit, že se její slova budou rozcházet s činy. Toto nebezpečí musíme stůj co stůj, za všech okolností a všude odhalovat a každý projev tohoto zla hned v zárodku potlačovat.

Rezoluce longuetovců (stejně jako rezoluce^[171] posledního sjezdu německých nezávislých⁶⁵, těchto německých longuetovců) dělají z »diktatury proletariátu« stejnou ikonu, jakou byly pro vůdce, pro odborové funkcionáře, pro poslance parlamentu a pro funkcionáře družstev rezoluce II. internacionály: před ikonou je nutné se pomodlit, před ikonou je možné se pokřičovat, ikoně je nutné se poklonit, ale ikona ani v nejmenším nemění praktický život, praktickou politiku.

Ne, pánové, my nepřipustíme, aby se z hesla »diktatura proletariátu« stala ikona, nesmíme se s tím, aby se slova III. internacionály rozcházela s jejími činy.

Jste-li pro diktaturu proletariátu, pak se vzdejte té vyhýbavé, polovičaté a smířlivecké politiky vůči sociálšovinismu, kterou provádíte a která je vyjádřena hned v prvních řádcích vaší první rezoluce: válka, jak ráčíte vidět, »rozmetala« (a déchiré) II. internacionálu, odtrhla ji od »socialistické výchovy« (éducation socialiste) a »některé oddíly této internacionály« (certaines de ses fractions) »se oslabily« tím, že se rozdělily o moc s buržoazií, a tak dále apod.

Tak se nevyjadřují lidé, kteří uvědoměle a upřímně sdílejí myšlenku diktatury proletariátu. Tak se vyjadřují buď lidé, kteří dělají krok vpřed a dva kroky vzad, nebo politikáři. Chcete-li se takhle vyjadřovat — či správněji, dokud se takhle vyjadřujete, dokud sledujete takovouto politiku, zůstaňte si v II. internacionále, tam je vaše místo. Anebo ať vás dělníci, kteří vás svým masovým náporrem tlačí ke III. internacionále, nechají ve II. a ať sami, bez vás, přejdou do III. internacionály. Takovým dělníkům, jak z Francouzské socialistické strany, tak z Nezávislé sociálně demokratické strany Německa i z an-

glické Nezávislé labouristické strany, řekneme, a to za stejných podmínek: Buďte vítáni!

Kdo uznává diktaturu proletariátu a zároveň mluví o válce z let 1914—1918, musí mluvit jinak: to byla válka anglických, francouzských a ruských imperialistických lupičů proti německým a rakouským imperialistickým lupičům o rozdělení kořisti, kolonií a »sfér« finančního vlivu. Hlásání »obranu vlasti« v takové válce bylo zradou na socialismu. Nevysvětlíme-li tuto pravdu až do konce, nepodaří-li se nám vypudit tuto zradu z hlav, ze srdcí a z politiky dělníků, *nelze* se uchránit hrůz kapitalismu, *nelze* se uchránit nových válek, které jsou *nevyhnutelné*, dokud existuje kapitalismus.

Vy se nechcete, vy se nemůžete takhle vyjadřovat a provádět *takovouhle* propagandu? Chcete »šetřit« sebe nebo své přátele, kteří hlásali »obranu vlasti« včera v Německu za Viléma nebo za Noskeho, v Anglii a ve Francii za vlády buržoazie? Pak ale *ušetřte* III. internacionálu! Obšťastněte ji svou nepřítomností!

III

Mluvil jsem až dosud o první z oněch dvou rezolucí. Druhá není o nic lepší. »Slavnostní« (»solennelle«) odsouzení »pletichaření«, a dokonce »každého kompromisu« (»toute compromission« — to je planá revoluční fráze, protože nelze odmítat *každý* kompromis), a zároveň vyhýbavé a polovičaté operování pojmem »diktatura proletariátu«, přičemž tento pojem rezoluce nevysvětluje, ale naopak zatemňuje, omílání všeobecných frází, útoky na »politiku pana Clemenceaua« (to je obvyklá metoda buržoazních politikářů ve Francii, kteří vykládají střídání klik jako střídání režimů), výklad programu, ve svém základě *reformistického* — daně, »znárodnění kapitalistických monopolů« apod.

Longuetovci nepochopili a *nechtějí* pochopit (zčásti *nejsou s to* pochopit), že hlavním zlem II. internacionály, hlavní příčinou jejího hanebného krachu, příčinou toho, že »socialisté« podporovali válku, v níž bylo zabito deset miliónů lidí, jen aby byla vyřešena válečná otázka, zda má drancovat celý svět anglo-rusko-francouzská nebo německá skupina kapitalistických dravců, byl reformismus, zastíraný revolučními frázemi.

Longuetovci zůstali ve skutečnosti stejnými reformisty jako předtím, reformisty, kteří zastírají svůj reformismus revolučními frázemi a užívají nového výrazu »diktatura proletariátu« jen jako revoluční fráze. Takové vůdce, stejně jako vůdce Nezávislé sociálně demokratické strany Německa či jako vůdce Nezávislé labouristické strany Anglie, proletariát nepotřebuje. S takovými vůdci proletariát svou diktaturu nastolit nemůže.

Uznat diktaturu proletariátu neznamena za každou cenu v *kteroukoli* chvíli jít do útoku, do povstání. To je nesmysl. Aby povstání bylo úspěšné, je třeba se na ně dlouhodobě, promyšleně a vytrvale připravovat, a tato příprava se neobejde bez velkých obětí.

Uznat diktaturu proletariátu znamená rozhodně, nelítočně, a hlavně naprosto vědomě a důsledně se rozejít s oportunistem, reformismem, polovičatostí a vyhýbavostí II. internacionály; rozejít se s vůdci, kteří *nemohou nepokračovat* ve staré tradici, se starými (nikoli věkem, ale metodami) poslanci parlamentu, odborovými a družstevními funkcionáři apod.

Je třeba se od nich odtrhnout. Litovat je je trestuhodný čin: znamenalo by to zrazovat pro malicherné zájmy desetitisíců nebo statisíců základní zájmy desetimiliónů dělníků a drobných rolníků.

Uznat diktaturu proletariátu znamená od základu přebudovat každodenní práci strany, sejít dolů, mezi milióny dělníků, *zemědělských dělníků* a drobných rolníků, jež nelze uchránit před útrapami kapitalismu a válek bez so-

věťů, bez svržení buržoazie. Vysvětlovat to konkrétně, prostě a jasně masám, desetimiliónům lidí, říkat jim, že *jejich* sověty musí převzít *veškerou* moc, že jejich předvoj, strana revolučního proletariátu, musí *řídít* boj — to je diktatura proletariátu.

Longuetovci ani v nejmenším nechápou tuto pravdu, vůbec nemají chuť a nejsou s to každodenně ji prosazovat.

IV

V Rakousku překonal komunismus velice těžké období, které zřejmě ještě ani zcela neskončilo: nemoci růstu, iluzi, že skupina, která se prohlásí za komunistickou, se může stát silou, aniž bude vážně bojovat o vliv v masách, chyby ve výběru osob (chyby, kterých se *nutně* dopouští každá revoluce; my jsme se dopustili *celé řady* takových chyb).

Komunistický deník Die Rote Fahne, který redigují Koritschoner a Toman, ukazuje, že se hnutí dostává na správnou cestu.

Do jaké stupidnosti, ubohosti a ničemnosti upadají rakouští sociální demokraté, to až příliš zřejmě dokazuje celá politika Rennerova a jemu podobných rakouských Scheidemannů, jimž — částečně z velké hlouposti a bezcharakternosti — pomáhají Ottové Bauerové a Friedrichové Adlerové, z nichž se stali tuctoví zrádci.

Uvedu jeden příklad: brožuru Otto Bauera Cesta k socialismu^[131]. Mám před sebou berlínské vydání nakladatelství Freiheit, které je zřejmě nakladatelstvím nezávislé strany, jež má stejně ubohou, banální a hanebnou úroveň jako tato brožura.

Stačí se podívat na několik míst z § 9 (Vyvlastnění vyvlastňovatelů):

»K vyvlastnění nemůže ani nesmí dojít formou brutální (brutaler, násilné) konfiskace kapitalistického a statkářského vlastnictví, neboť

touto formou by mohlo být provedeno jedině za cenu obrovského zničení produktivních sil, které by přivedlo na mizinu samy lidové masy a ochromilo by zdroje národního důchodu. Vyvlastnění vyvlastňovatelů musí být naopak provedeno spořádaně a musí se regulovat . . . « prostřednictvím daní.

A učený muž na příkladech vysvětluje, jak by bylo možné odčerpat daněmi »čtyři devítiny« důchodu těchto majetných tříd . . .

Myslíte, že to stačí? Pokud jde o mne, já jsem to po těchto slovech (a to jsem začal číst brožuru od § 9) už dál nečetl, a pokud to nebude zvlášť nutné, nehodlám brožuru pana Otto Bauera vůbec číst. Je totiž jasné, že tento nejlepší ze sociálzrádců je v nejlepším případě učený hlupák, který je naprosto nenapravitelný.

Je to vzor školometa, skrz naskrz prosáklého maloměšťáctvím. Před válkou psal užitečné vědecké práce a články, v nichž »teoreticky« připouštěl, že třídní boj se může vyhrotit až v občanskou válku. Dokonce se podílel (pokud jsem správně informován) na vypracování basilejského manifestu v roce 1912⁶⁶, který přímo předvídá *proletářskou revoluci* právě ve spojitosti s válkou, která skutečně v roce 1914 vypukla.

Když však k této proletářské revoluci opravdu došlo, převládla u něho povaha školometa, šosáka, který se polekal *a začal kropit zuřící revoluci olejem reformistických frází.*

Dobře si zapamatoval (školometi neumějí přemýšlet, dokáží si jen věci zapamatovat, naučit se je nazpaměť), že vyvlastnění vyvlastňovatelů je teoreticky možné bez konfiskace. Vždycky to opakoval. Tohle si zapamatoval. To znal nazpaměť roku 1912 a z paměti to opakoval roku 1919.

Přemýšlet nedovede. K tomu, aby člověk mohl po imperialistické válce, a přitom po takové válce, která přivedla na pokraj zkázy i vítěze — poté, co v řadě zemí vypukla občanská válka — poté, co fakta v mezinárod-

ním měřítku dokázala, že je nutné přeměnit imperialistickou válku ve válku občanskou, hlásat léta páně 1919 ve Vídni, že je třeba »spořádaně« a »regulováním« odčerpat kapitalistům »čtyři devítiny« jejich důchodu, k tomu musí být člověk buď duševně chorý, nebo být oním starým hrdinou veliké staré německé poezie, který s nadšením přechází »od knihy ke knize«⁶⁷.

Dobrák od kosti, který je asi počestným otcem rodiny, velice poctivým občanem, velmi svědomitým čtenářem a autorem vědeckých prací, zapomněl na nepatrnou maličkost: zapomněl, že takový »spořádaný« a »regulovaný« přechod k socialismu (přechod, který by byl, abstraktně řečeno, pro »lid« nepochybně nejvýhodnější) předpokládá, aby proletariát dosáhl absolutně trvalého vítězství, aby situace kapitalistů byla absolutně beznadějná, předpokládá absolutní nutnost a absolutní ochotu kapitalistů co nejčestněji se podřídít.

Je taková shoda okolností možná?

Teoreticky, tj. v daném případě zcela abstraktně řečeno, samozřejmě ano. Připusťme například, že v devíti zemích, z toho ve všech velmocích, jsou Wilsonové, Lloydové Georgeové, Millerandové a další hrdinové kapitalismu už v takové situaci jako u nás Juděnič, Kolčak a Děnikin se svými ministry. Připusťme, že v desáté, malé zemi pak kapitalisté dělníkům navrhnou: poctivě vám pomůžeme, podřídíme se vašemu rozhodnutí uskutečnit »spořádané« a pokojné (bez ničení!) »vyvlastnění vyvlastňovatelů«, dostaneme-li za to první rok pět devítin a druhý rok čtyři devítiny dřívějšího důchodu.

Je docela přípustné, že za těchto podmínek by kapitalisté desáté země takový návrh v jedné z nejmenších a »nejpokojnějších« zemí učinili, a dělníci této země by se nedopustili ničeho špatného, kdyby tento návrh věcně posoudili a (po jistém smlouvání, obchodník se totiž bez předražování neobejde) přijali.

Pochopí snad teď, po tomto populárním výkladu, i vědec Otto Bauer a filozof (stejně zdatný i jako politik) Friedrich Adler, oč jde?

Ještě ne? Nedá se to pochopit?

Uvažte, milý Otto Bauere a milý Friedrichu Adlere, podobá se snad situace světového kapitalismu a jeho vůdců v tuto chvíli situaci Juděniče, Kolčaka a Děnikina v Rusku?

Ne, nepodobá. V Rusku byli kapitalisté po svém zoufalém odporu poraženi. Na celém světě jsou ještě u moci. Jsou pány.

Pokud jste, milý Otto Bauere a Friedrichu Adlere, ani teď nepochopili, oč jde, řeknu vám to ještě srozumitelněji:

Představte si, že když stál Juděnič u Petrohradu, Kolčak ovládal Ural a Děnikin celou Ukrajinu, když všichni tito tři hrdinové měli v kapse balíčky telegramů od Wilsona, Lloyda George, Milleranda a spol. o tom, že jim posílají peníze, děla, důstojníky a vojáky, představte si, že by tehdy přišel k Juděničovi, Kolčakovi nebo Děnikinovi zástupce ruských dělníků a řekl: Nás, dělníků, je většina, dáme vám pět devítin vašich důchodů, a potom si »spořádaně« a pokojně vezmeme to ostatní. Ujednáno, »bez ničení«, platí?

Kdyby byl tento zástupce dělníků prostě oblečen a přijal ho jen ruský generál, dejme tomu Děnikin, pravděpodobně by poslal dělníka do blázince nebo by ho jednoduše vyhodil.

Kdyby však byl zástupcem dělníků dobře oblečený příslušník inteligence, a navíc syn váženého tatínka (něco jako hodný a milý Friedrich Adler), a kdyby přitom Děnikin nebyl sám, ale přijímal ho ve společnosti francouzského nebo anglického »poradce«, pak by tento poradce bezpochyby Děnikinovi řekl:

»Poslyšte, generále, vždyť tento zástupce dělníků je tak inteligentní, že by u nás mohl být klidně ministrem, jako

třeba Henderson v Anglii, Albert Thomas ve Francii nebo Otto Bauer a Friedrich Adler v Rakousku.«

14. 2. 1920

*Otištěno v březnu 1920
v časopisu *Kommunističeskij
internacional*, č. 9
Podepsán N. Lenin*

*Podle rukopisu
porovnaného
s textem časopisu*

ЛИЧНАЯ КАРТОЧКА ЧЛЕНА МОССОВЕТА *

№ билета.....1 Число { вступл. Февраль 1920 г.
выбыт.

Фамилия, имя, отчество..... Ленин (Ульянов) Владимир Ильич
Адрес..... Кремль телефон..... 5—06, д. 5
Кем делегирован..... Государственная ф-ка № 3 быв. А. Сиу и К^о
Петроградское шоссе, 13. Район..... Пресненский
Количество избират.: мужч. — женщ. — подр. — всего..... 1390
Возраст..... 50 л. Семейн. полож..... Женат национал..... русский
образов..... высшее

Профессия..... Литератор Род занятия..... Председатель Сов. Нар. Ком.
Участие: в профес. союз..... в кооперативн. организ.....

Партийность..... Коммунист							
Политический стаж	Время вступления в партию.	Сколько раз привл. по полит. делам.	Сколько времени пров. в заключ.			Эмигриров. ли и сколько врем.	Примечание
			В тюрьме	В ссылке	и/ка-торге		
	1893 (до партии) 1898 --- год основ. партии	3 1) 1887 2) 1895 3) 1900	14 мес. + неск. дней	3 года	Не был	1900—1905 и 1908—1917	

Подпись..... В. Ульянов (Ленин)

*Выпнѣно mezi 16. a 19. únorem 1920
 Poprvé otišeno roku 1959
 v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

*Podle formuláře
 vyplněného V. I. Leninem*

* Osobní karta člena moskevského sovětu. Odpovědi v horní části karty jsou napsány na stroji; v rubrice Politický staž vyplnil údaje V. I. Lenin. Red.

D O P I S O R G A N I Z A C Í M K S R O P Ř Í P R A V Ě S J E Z D U S T R A N Y

Vážené soudružky, vážení soudruzi!

Sjezd strany je stanoven na 27. března. Program sjezdu byl uveřejněn⁶⁸ a všechny organizace strany se už nepochybně začaly na sjezd připravovat. Ústřední výbor strany považuje za svou povinnost vyslovit v souvislosti s touto prací několik úvah.

Naše strana, která houževnatým bojem během patnácti let (1903—1917) dokázala, že je spjata s dělnickou třídou Ruska a že je schopna bojovat proti vlivu buržoazie v dělnické třídě a řídit za nejrůznějších a nejtěžších podmínek revoluční boj proletariátu, musela přirozeně na sebe vzít i přímé uskutečnění úkolů diktatury proletariátu od Říjnové revoluce. Sjezd naší strany má proto neobyčejně velký význam nejen pro celé dělnické hnutí, ale i pro celou výstavbu sovětské moci, pro veškeré řízení komunistického hnutí v Rusku — a do jisté míry i mezinárodního komunistického hnutí.

Tento význam našeho sjezdu strany se ještě zvětšuje v souvislosti se zvláštnostmi dané situace, kdy sovětská moc musí uskutečňovat velice obtížný přechod od vojenských úkolů, které ji až dosud plně pohlcovaly, k úkolům mírové hospodářské výstavby.

Naše strana se početně značně rozrostla hlavně obrovským přílivem dělníků a rolníků za stranických týdnů, které byly organizovány v nejtěžším období naší revoluce, když se Juděnič a Děnikin přiblížili až k Petrohradu a Moskvě. Dělníci a rolníci, kteří vstoupili do strany v této těžké chvíli, tvoří nejlepší a nejspolehlivější kádry vůdců revolučního proletariátu a té části rolnictva, která ne-

vykořisťuje cizí práci. Čeká nás úkol co nejrychleji, nejúspěšněji a nejčinnoroději přispět k dokončení výchovy těchto nových členů strany, přispět k tomu, aby se z nich staly kádry nejuvědomělejších budovatelů komunismu, kteří by byli s to plnit nejdopovědnější funkce a zároveň by byli co nejúže spjati s masami, tj. s většinou dělníků a rolníků nevykořisťujících cizí práci.

Stěžejním bodem programu blížícího se sjezdu je vzhledem k zvláštnosti dané historické chvíle otázka hospodářské výstavby, zejména otázka forem, metod, způsobů: pověřování dělníků různými funkcemi v hlavních správách, ústředních orgánech a vůbec v celém aparátě sovětské moci.

Tato otázka se musí stát hlavní otázkou sjezdu strany, neboť hlavní otázkou celé státní výstavby v Rusku (a protože se Rusko stalo hlavním ohniskem světové revoluce — do značné míry i otázkou mezinárodního komunismu) je přechod od boje na krvavé frontě k boji na frontě nekrvavé, na frontě práce, na frontě boje proti hospodářskému rozvratu, za obnovu, zdokonalení, reorganizaci a rozvoj celého národního hospodářství Ruska.

Shromáždit a dopravit velké státní zásoby potravin, obnovit rozvrácenou dopravu a uskutečnit tato opatření s vojenskou rychlostí, s vojenskou energií a s vojenskou kázní; zároveň s tím a v nerozlučné spojitosti s tím »podělničit« aparát sovětské moci; vymýtit z něho sabotáže a byrokratismus; dosáhnout co největší produktivity práce a co nejvíce napnout všechny síly země k obnově jejího hospodářství — to je neodkladný úkol, který nám kategoricky diktují okolnosti a který je nutné splnit vynaložením bezmezné revoluční energie miliónů a miliónů dělníků a rolníků.

Sjezd strany musí přihlédnout ke zkušenostem pracovních armád, této mladé a nové instituce; přihlédnout ke zkušenostem z více než dvouleté práce celého aparátu sovětské moci a přijmout řadu takových usnesení, která by

umožnila, aby celá naše socialistická republika mohla dvojnásob pevně, rozhodně, energicky a účinně zaměřit všechny síly pracujících na co nejúspěšnější splnění neodkladného úkolu — rychle a definitivně překonat hospodářský rozvrat.

Vyzýváme všechny členy strany, všechny organizace strany, aby ke splnění tohoto úkolu soustředili maximum sil, ať už jde o praktickou činnost všech státních institucí, tak o práci spojenou s přípravou sjezdu. Tyto úkoly totiž tvoří jeden nerozborný celek.

Naštěstí je už pryč doba čistě teoretických úvah, sporů o obecných otázkách a přijímání zásadních rezolucí. Toto stadium už máme za sebou, tento úkol jsme řešili včera a přede včirem. Musíme postupovat kupředu, musíme pochopit, že teď nás čeká *praktický* úkol, že teď musíme napnout všechny síly a s opravdu revoluční energií, se stejnou obětavostí, s níž vítězili nad Kolčakem, Juděničem a Děnikinem naši nejlepší soudruzi, dělníci a rolníci rudoarmějci, splnit *konkrétní* úkol — co nejrychleji zvítězit nad hospodářským rozvratem.

Musíme postupovat kupředu, musíme se dívat dopředu a musíme přijít na sjezd s promyšlenými *praktickými zkušenostmi* z hospodářské výstavby, které *byly* společnou prací a společným úsilím všech členů strany pozorně *zhodnoceny*.

Lecčemu jsme se naučili, a abychom mohli postupovat kupředu, abychom se vypořádali s hospodářským rozvratem, není třeba začínat znovu, kdeco reorganizovat, ale umět v co největší míře *využít* toho, co už bylo vytvořeno. Co nejméně všeobecných reorganizací, co nejvíc věcných, prakticky vyzkoušených a dosaženými výsledky už prověřených opatření, postupů, metod a směrnic k dosažení našeho hlavního cíle: ještě více, ještě ve větší míře, ještě rychleji, ještě lépe »podělničit«*»* náš aparát — získat ještě více dělníků a pracujících rolníků pro řízení průmyslu a vůbec celého národního hospodářství — získat neje-

nom jednotlivé, v práci nejlépe osvědčené rolníky a dělníky, ale určitě ve větší míře zapojit *odbory* a potom i konference politicky neorganizovaných dělníků a rolníků — získat všechny do jednoho (protože jich máme neuvěřitelně málo) buržoazní, tj. v buržoazních poměrech vychované odborníky, kteří si osvojili plody buržoazní kultury, a zařídit to tak, aby se naše pracující masy opravdu *od nich učily*, jak to vyžaduje program naší strany, a zároveň aby »masa řadových dělníků pod vedením uvědomělých komunistů, soudružsky a ruku v ruce s buržoazními odborníky spolupracovala« (jak se to uvádí v programu naší strany^[97]) — takové jsou naše hlavní praktické úkoly.

Soudružky a soudruzi! Dokázali jsme dosud překonávat neslýchané těžkosti, které dějiny postavily do cesty první socialistické republiky, neboť proletariát správně chápal své úkoly diktátora, tj. vůdce, organizátora a vychovatele všech pracujících. Dokázali jsme vítězit, protože jsme správně stanovili nejneodkladnější, nejnaléhavější a nejaktuálnější úkol a soustředili na něj opravdu všechny síly všech pracujících, všeho lidu.

Vojenská vítězství jsou snadnější než vítězství hospodářská. Zvítězit nad Kolčákem, Juděničem a Děnikinem bylo mnohem lehčí než překonat staré maloburžoazní zvyky, vztahy, návyky a hospodářské podmínky, které obhajují a znovuvytvářejí milióny a milióny drobných hospodářů vedle dělníků, spolu s nimi a mezi nimi.

K tomu, abychom zvítězili na tomto poli, k tomu je potřeba více vytrvalosti, více trpělivosti, více úsilí, více houževnatosti, více systematickosti v práci, více organizátorského umění a umění spravovat stát v širokém měřítku. A toho se nám, zaostalému národu, nejvíc nedostává.

Všichni členové strany by tedy měli napnout síly a přijít na sjezd strany s prověřenými, zhodnocenými a shrnutými *praktickými* zkušenostmi. Napneme-li všechny síly a dokážeme-li pozorně, uvážlivě a věcně shromáždit, pro-

věřit a zhodnotit právě *praktické* zkušenosti, právě to, co každý z nás dělal, dopracovával a viděl, jak to vedle něho dělali a dopracovávali jiní, pak a jedině pak náš sjezd strany a po něm i všechny naše státní instituce vyřeší *praktický* úkol: jak se co nejrychleji a co nejsprávněji vypořádat s hospodářským rozvratem.

Od sjezdů a schůzí, na nichž se projednávaly obecné otázky, ke sjezdům a schůzím, na nichž se budou bilancovat *praktické zkušenosti* — to je heslo dneška. Využít praktických zkušeností, abychom mohli odvrhnout to, co je škodlivé, a dát dohromady všechno cenné, abychom mohli přesně stanovit řadu nejbližších praktických opatření a za všech okolností je uskutečnit bez ohledu na oběti — tak chápeme úkoly dané chvíle a úkoly sjezdu strany.

Napsáno mezi 17. a 26. únorem 1920 *Podle rukopisu*

Otištěno 2. března 1920

v listu Izvěstija CK RKP(b), č. 13

ODPOVĚĎ NA OTÁZKY
BERLÍNSKÉHO DOPISOVATELE
AMERICKÉ
ZPRAVODAJSKÉ AGENTURY
UNIVERSAL SERVICE
KARLA WIGANDA⁶⁹

1. »Zda hodláme napadnout Polsko a Rumunsko?«
Ne. Jméнем RLK^[70] a jméнем CÚVV^[63] jsme slavnostně a oficiálně vyhlásili své mírumilovné úmysly. Bohužel francouzská kapitalistická vláda podněcuje Polsko (a pravděpodobně i Rumunsko), aby nás napadlo. Svědčí o tom dokonce i řada amerických radiotelegramů z Lyonu.

2. »Jaké jsou naše plány v Asii?«

Jsou stejné jako v Evropě: mírové soužití s národy, s dělníky a rolníky všech národů, které se probouzejí k novému životu, k životu bez vykořisťování, bez statkářů, bez kapitalistů a bez obchodníků. Imperialistická válka 1914—1918, válka kapitalistů anglo-francouzské (a ruské) skupiny proti kapitalistům německo-rakouské skupiny za rozdělení světa probudila Asii a posílila tam, tak jako všude, touhu po svobodě a po pokojné práci, touhu po tom, aby v budoucnu už nebyly války.

3. »Jaké jsou základní předpoklady míru s Amerikou?«

Ať nás američtí kapitalisté nechají na pokoji. My je na pokoji necháme. Jsme dokonce ochotni zaplatit jim zla-

tem za stroje, náradí aj., které potřebujeme pro dopravu a výrobu. A nejenom zlatem, ale i surovinami.

4. »Co brání takovému míru?«
Z naší strany nic. Ze strany amerických (stejně jako všech ostatních) kapitalistů imperialismus.

5. »Jaké jsou naše názory na deportaci ruských revolucionářů z Ameriky?«

Přijali jsme je. My se u nás revolucionářů nebojíme. My se vůbec nikoho nebojíme, a jestliže se Amerika bojí ještě několika stovek nebo tisíců svých občanů, jsme ochotni zahájit jednání o přijetí všech občanů, z nichž má Amerika strach (samozřejmě kromě zločinců).

6. »Jsou možné hospodářské styky mezi Ruskem a Německem?«

Tato možnost je bohužel malá. Scheidemannové jsou totiž špatní spojenci. My jsme pro styky se všemi zeměmi bez výjimky.

7. »Jaký je náš názor na požadavek spojenců vydat viníky války?«

Máme-li mluvit seriózně, jsou viníky války kapitalisté všech zemí. Vydejte nám všechny statkáře (z nichž každý má více než 100 hektarů půdy) a kapitalisty (jejichž kapitál přesahuje 100 000 franků) — my je vychováme k užitečné práci a odnaučíme je haňběné, odporňé a krvavé úloze vykořisťovatelů a viníků válek za rozdělení kolonií. Pak budou války velmi brzy absolutně nemožné.

8. »Ovlivní mír uzavřený s námi hospodářskou situací v Evropě?«

Může být směna strojů za obilí, len a jiné suroviny pro Evropu neblahodárná? Zřejmě nemůže být neblahodárná.

9. »Jaký je náš názor na další vývoj sovětů jako světové síly?«

Budoucnost patří sovětskému zřízení na celém světě. Dokázala to fakta: stačí spočítat, dejme tomu po čtvrtletích, jak v kterékoli zemi přibývalo brožur, knih, letáků a novin, které hájí sověty a sympatizují s nimi. Jinak tomu ani být nemůže: jakmile dělníci ve městech, dělníci, zemědělní dělníci a nádeníci na vesnicích, a potom i drobní rolníci, tj. ti, kteří nevykořisťují námezdní dělníky, jakmile tato obrovská většina pracujících pochopila, že jim sověty dávají všechnu moc a osvobozují je z jařma statkářů a kapitalistů, jak by se dalo zabránit vítězství sovětského zřízení na celém světě? Já aspoň takový prostředek neznám.

10. »Musí se Rusko ještě obávat kontrarevolučního vměšování zvenčí?«

Bohužel ano. Kapitalisté jsou totiž lidé hloupí a chamtiví. Podnikli řadu tak hloupých a chamtivých pokusů o vměšování, že se musíme obávat, aby je nezopakovali, dokud dělníci a rolníci ve všech zemích své kapitalisty *nepřevychovají*.

11. »Je Rusko ochotné navázat obchodní styky s Amerikou?«

Jistěže ano, stejně jako se všemi zeměmi. Mír s Estonskem^[56], kterému jsme udělali obrovské ústupky, doká-

zal, že jsme v zájmu věci ochotni přistoupit za určitých podmínek i na koncese.

V. Uljanov (N. Lenin)

18. 2. 1920

Otištěno anglicky

21. února 1920 v listu

New York Evening Journal,

č. 12671

Rusky poprvé otištěno

22. dubna 1950

v Pravdě, č. 112

Podle rukopisu

ODPOVĚĎ NA OTÁZKY
DOPISOVATELE
ANGLICKÉHO LISTU
DAILY EXPRESS⁷⁰

1. »Jaké je naše stanovisko ke zrušení blokády?«

Vidíme v tom velký krok vpřed. Naskýtá se nám možnost přejít od války, kterou nám vnuly kapitalistické vlády Dohody, k mírovému budování. A to je pro nás nejdůležitější. Věnujeme všechny síly obnově hospodářského života země, zpusťšené nejdříve válkou mezi kapitalisty o Dardanely a o kolonie a potom válkou dohodových a ruských kapitalistů proti dělníkům Ruska, a zároveň, mimo jiné, vypracováváme s pomocí řady vědců a techniků plán elektrifikace celého Ruska. Tento plán je propočítán na mnoho let. Elektrifikace bude znamenat přerod Ruska. Elektrifikace na základě sovětského zřízení bude znamenat definitivní vítězství základů komunismu v naší zemi, základů kulturního života bez vykořisťovatelů, bez kapitalistů, bez statkářů a bez obchodníků.

Zrušení blokády nutně přispěje k uskutečnění plánu elektrifikace.

2. »Jaký vliv má rozhodnutí spojenců upustit od útoku na ofenzivní akce sovětské moci?«

Útočila na nás Dohoda a její spojenci a přísluhovači: Kolčak, Děnikin, kapitalisté sousedních států. My jsme neútočili na nikoho. Uzavřeli jsme mír s Estonskem^[56] a přistoupili jsme dokonce na hmotné oběti.

Netrpělivě čekáme, až spojenci potvrdí své »rozhodnutí« činy. Historie versailleského míru a jeho důsledky bo-

hužel ukazují, že slova spojenců se většinou rozcházejí s činy a že rozhodnutí zůstávají na papíře.

3. »Zda považujeme nynější status quo za uspokojivý pro sovětskou politiku?«

Ano, protože v politice je každý status quo přechodem od starého k novému. Nynější status quo je v mnoha směrech přechodem od války k míru. Takový přechod je pro nás žádoucí. Proto a z tohoto hlediska považujeme status quo za uspokojivý.

4. »Jaké jsou naše cíle v souvislosti se zastavením válečných operací spojenců?«

Naším cílem je, jak už bylo řečeno, mírová hospodářská výstavba. Její podrobný plán založený na elektrifikaci teď vypracovává v souladu s rezolucí¹⁰³ únorového (z roku 1920) zasedání CÚVV komise (správněji několik komisí) vědců a techniků.

Napsáno 18. února 1920

Podle rukopisu

Otištěno anglicky 23. února 1920

v listu Daily Express, č. 6198

Rusky poprvé otištěno 22. dubna 1950

v Pravdě, č. 112

ROZHOVOR
S DOPISOVATELEM
AMERICKÉHO LISTU
THE WORLD
LINCOLNEM EIREM⁷¹

SPOJENCI »HRAJÍ ŠACHY«

Ke zprávě^[107], že se spojenci rozhodli zrušit blokádu, Lenin řekl:

Je těžké uvěřit, že takový neurčitý návrh, který se zřejmě spojuje s přípravami k útoku proti nám přes polské území, je upřímný. Na první pohled se zdá záměr Nejvyšší rady — obnovit obchodní styky prostřednictvím ruských družstev — dost věrohodný. Jenže družstva už neexistují — spojili jsme je s našimi státními distribučními orgány. Co tedy mohou znamenat řeči spojenců o tom, že chtějí obchodovat s družstvy? To je ovšem nejasné.

Proto říkám, že pozornějším zkoumáním docházíme k přesvědčení, že toto pařížské rozhodnutí je pouhý tah v šachové hře spojenců, jejíž motivy jsou dosud nejasné.

Lenin se na chvíli odmlčel a potom s dobromyslným úsměvem dodal:

Jsou nejasnější než například úmysl maršála Foch navštívit Varšavu.

Zeptal jsem se, zda si myslí, že polský útok je opravdu možný. (Je nutné podotknout, že se v Rusku mluvilo o útoku Poláků proti bolševikům, a ne naopak.)

Nepochybně, odpověděl Lenin. Clemenceau i Foch jsou velice seriózní pánové, ale přitom jeden z nich vypracoval tento agresivní plán a druhý se jej chystá usku-

4

10. Должна ли Коммуна быть
"Коллективно-революционной властью
своей целью"?

Должна, и обязательно. Это кандида-
турой своей мычало и фадное. Опе-
сднати под ржик дурноа и фадных нон-
док аметнафлогва, что надо бороться
новимперии; ноа рабочие и крестьяне
каждой страны на перевосмугаю
своих кандидатур.

11. Тонна ли Коммуна должна в деле
"Вся мощь с Америки"?

Конечно, должна, так и со всеми гра-
нами. Мир с Японией; Коммуна и
сднати грошегная уезуки, доказат
каму революцию иду ради эрси, ири
убедных уловда, даде на Конференции.

18/11/20. (М. П. С. С. С.)

Čtvrtá strana Leninova rukopisu
Odpověď na otázky berlínského dopisovatele
americké zpravodajské agentury Universal Service
Karla Wiganda
18. února 1920

Zmenšeno

tečnit. Je to jistě vážné nebezpečí, ale my jsme už měli co dělat s vážnějším nebezpečím. Nevzbuzuje to ovšem v nás ani tak strach jako spíš rozčarování z toho, že spojenci stále ještě usilují o nemožné. Vždyť polský útok by stejně nevyřešil ruskou otázku tak, jak by si oni přáli, jako ji svého času nevyřešil útok Kolčakův či Děnikinův. Nezapomeňte, že Polsko má spoustu vlastních starostí. A přitom je jasné, že mu nemůže poskytnout pomoc žádný z jeho sousedů, ani Rumunsko.

Zdá se však, že mír je dnes blíže než předtím, vyslovil jsem domněnku.

Ano, to je pravda. Je-li mír přirozeným důsledkem obchodu s námi, pak se mu spojenci nebudou moci déle vyhýbat. Slyšel jsem, že Clemenceauův nástupce Millerand projevuje přání prozkoumat otázku obchodních styků s ruským lidem. Svědčí to možná o pronikavé změně názorů mezi francouzskými kapitalisty. Churchill má však v Anglii stále ještě silné pozice, a Lloyd George, který s námi pravděpodobně chce obchodovat, se neodvažuje otevřeně rozejít s politickými a finančními kruhy, které podporují Churchillovu politiku.

SPOJENÉ STÁTY PRONÁSLEDUJÍ SOCIALISTY

A co Amerika?

Je těžké se vyznat v tom, co se tam děje. Vaši bankéři se nás, jak se zdá, bojí víc než kdykoli předtím. V každém případě vaše vláda uplatňuje ve srovnání s kteroukoli jinou vládou, dokonce i ve srovnání s reakční francouzskou vládou, mimořádně tvrdé represálie nejen proti socialistům, ale proti celé dělnické třídě. Nepokrytě pronásleduje cizince. A přitom, co by si Amerika počala bez svých

dělníků-přistěhovalců? Jsou pro váš hospodářský rozvoj absolutně nezbytní.

Avšak někteří američtí podnikatelé jako by si začínali uvědomovat, že je rozumnější s Ruskem výhodně obchodovat než s ním bojovat, a to je dobré znamení. Budeme potřebovat americké průmyslové výrobky — lokomotivy, automobily apod. — více než zboží z kterékoli jiné země.

A jaké jsou vaše mírové podmínky?

Škoda času o tom mluvit. Celý svět ví, že jsme ochotni uzavřít mír za podmínek, jejichž spravedlivost nemohou popřít ani nejimperialističtější smýšlející kapitalisté. Nejednou jsme prohlásili, že usilujeme o mír, že potřebujeme mír a že jsme ochotni poskytnout cizímu kapitálu nejrozsáhlejší koncese a záruky. Nehodláme však připustit, aby nás ve jménu míru někdo zardousil.

Nevidím žádné důvody, proč by takový socialistický stát jako náš nemohl udržovat neomezené obchodní styky s kapitalistickými zeměmi. Nejsme proti používání kapitalistických lokomotiv a zemědělských strojů, tak proč by ony měly mít námitky proti naší socialistické pšenici, lnu a platině? Vždyť socialistické obilí chutná stejně jako jiné obilí, nemyslíte? Budou ovšem muset obchodovat s ukrutnými bolševiky, tj. se sovětskou vládou. Ale obchodovat se Sověty nebude pro americké podnikatele, vyrábějící například ocel, o nic těžší, než když museli za války jednat s vládami Dohody o vojenské výzbroji.

EVROPA JE ZÁVISLÁ NA RUSKU

Proto se nám tyto řeči o obnovení obchodu s Ruskem prostřednictvím družstev zdají neupřímné nebo přinejmenším nejasné — je to spíše tah na šachovnici než otevřený, přímý návrh, který by se dal hned akceptovat a uskutečnit. Kromě toho má-li Nejvyšší rada opravdu

v úmyslu zrušit blokádu, proč nás neinformuje o svých záměrech? Nedostali jsme z Paříže žádné oficiální zprávy. To málo, co víme, vyvozujeme z novinových zpráv, zachycených naší radiotechnikou.

Státníci v Evropě ani ve Spojených státech si zřejmě neuvědomují, že nynější hospodářský rozvrat v Rusku je pouhou součástí světového hospodářského rozvratu. Dokud se hospodářská problematika nebude zkoumat z mezinárodního hlediska, ale z hlediska jednotlivých národů nebo skupin národů, nebude ji možné vyřešit. Bez Ruska se Evropa nedokáže postavit na nohy. A když je Evropa vysílená, stává se situace Ameriky kritická. Jaký užitek má Amerika ze svého bohatství, když za ně nemůže dostat, co potřebuje? Vždyť Amerika nemůže jíst nebo nosit zlato, které nahromadila, nemyslíte? Nebude moci výhodně obchodovat s Evropou, tj. obchodovat na základě, který má pro ni reálnou cenu, do té doby, dokud jí Evropa nebude moci poskytnout zboží, které chce Amerika získat výměnou za to, pro co nutně potřebuje najít odbyt. Evropa jí nebude moci toto zboží poskytnout, dokud se hospodářsky nepostaví na nohy.

SVĚT POTŘEBUJE RUSKÉ ZBOŽÍ

Máme v Rusku pšenici, len, platinu, potaš a mnoho užitkových nerostů, které celý svět naléhavě potřebuje. Nakonec si svět pro to bude muset k nám přijet bez ohledu na to, zda u nás je, nebo není bolševismus. Jsou náznaky, že si svět tuto pravdu postupně uvědomuje. Ale zatímco nejen Rusko, nýbrž i celá Evropa se otřásá v základech, Nejvyšší rada si stále ještě dovoluje provádět politiku vytáček. Rusko, stejně jako Evropa, může být zachráněno před naprostým zruinováním, ale k tomu je třeba jednat bezodkladně a rychle. Jenže Nejvyšší rada jedná velmi pomalu, strašně pomalu. Zdá se, že prakticky

už je rozpuštěna, aniž co vyřešila, a postoupila své funkce radě vyslanců, a její místo má zaujmout zatím neexistující Společnost národů, která je mrtvě narozeným dítětem. Může však Společnost národů začít fungovat bez Spojených států, které by měly být její hlavní oporou?

Zeptal jsem se, jak je sovětská vláda spokojena s vojenskou situací.

Je velmi spokojena. Jediné náznaky další vojenské agrese proti nám se projevují, jak jsem o tom už mluvil, pouze ze strany Polska. Pustí-li se Polsko do takového dobrodružství, povede to k novému utrpení na obou stranách a k zbytečné ztrátě dalších lidských životů. Ale dokonce ani Foch nedokáže Polákům zajistit vítězství. Nedokázali by porazit naši Rudou armádu, ani kdyby spolu s nimi bojoval sám Churchill.

Zde se Lenin zasmušile pousmál a zaklonil hlavu. Pak pokračoval vážnějším tónem:

Může nás ovšem zdolat kterákoli dohodová velmoc, dokáže-li proti nám poslat vlastní armádu. Ale žádná si to netroufne. Je neobyčejně paradoxní, že jakkoli je Rusko ve srovnání s neomezenými zdroji Dohody slabé, nejenže dokázalo porazit kterékoli ozbrojené síly včetně britských, amerických a francouzských vojsk, která se Dohodě podařilo proti němu poslat, ale dosáhnout i diplomatických a morálních vítězství v zemích sanitního kordónu. Finsko odmítlo proti nám válčit. Uzavřeli jsme mír s Estonskem^[56] a brzy bude podepsán mír se Srbskem* a Litvou⁷². Tyto malé státy i přes lákavé sliby a děsivé výhrůžky Dohody na jejich adresu daly přednost mírovým vztahům s námi.

* V novinách je chyba. Srbsko nebylo se Sovětským Ruskem ve válečném stavu. Zřejmě šlo o Lotyšsko. *Red.*

VNITROPOLITICKÁ SITUACE MÁ DOBRÉ VYHLÍDKY

To bezpochyby svědčí o naší obrovské morální síle. Pobaltské státy, naši nejbližší sousedé, si uvědomují, že jedině my nemáme žádné úmysly, které by ohrožovaly jejich nezávislost a klidný život.

A co vnitropolitická situace v Rusku?

Je kritická, ale má dobré vyhlídky. Do jara bude překonán nedostatek potravin alespoň natolik, aby obyvatelstvo ve městech nehladovělo. Do té doby bude i dost paliva. Díky obdivuhodnému hrdinství Rudé armády jsme už začali obnovovat národní hospodářství. V současné době jsme část této armády přeměnili v pracovní armádu; tento neobvyklý jev byl možný pouze v zemi, která bojuje za vznešené ideály. V kapitalistických zemích by to pochopitelně možné nebylo. V minulosti jsme obětovali všechno, abychom zvítězili nad našimi ozbrojenými nepřáteli, ale teď zaměříme veškeré své úsilí na obnovu hospodářství. Bude to trvat léta, ale nakonec zvítězíme.

Kdy bude podle vašeho názoru dokončena v Rusku výstavba komunismu? Myslel jsem si, že to bude nesnadná otázka, ale Lenin na to odpověděl okamžitě.

Máme v úmyslu elektrifikovat celý náš průmysl vybudováním elektráren na Uralu a v jiných místech. Naši inženýři říkají, že si to vyžádá deset let. Dokončení elektrifikace bude prvním důležitým stupněm na cestě ke komunistické organizaci hospodářského života společnosti. Celý náš průmysl získá energii ze společného zdroje, který bude s to zásobovat stejnou měrou všechna jeho odvětví. Tím bude odstraněno neproduktivní soupeření v hledání paliv a bude vybudován pevný ekonomický základ pro podniky zpracovatelského průmyslu; bez toho bychom

nemohli doufat, že bychom dosáhli takové úrovně směny běžného spotřebního zboží, která by odpovídala zásadám komunismu.

Mimo jiné předpokládáme, že za tři roky bude v Rusku svítit 50 miliónů žárovek. Podle mého odhadu je ve Spojených státech asi 70 miliónů žárovek, ale pro zemi, kde je elektřina teprve v plenkách, jsou víc než dvě třetiny tohoto množství obrovským úspěchem. Elektrifikace je podle mého názoru nejdůležitějším ze všech velkých úkolů, které nás čekají.

OSTRÁ KRITIKA SOCIALISTICKÝCH PŘEDÁKŮ

Na závěr našeho rozhovoru vyslovil Lenin, ovšem ne pro tisk, řadu ostrých kritických poznámek na adresu některých socialistických předáků v Evropě a v Americe; vysvítá z nich, že nevěří, že by tito pánové byli schopni nebo si alespoň přáli úspěšně rozvíjet světovou revoluci. Zřejmě si myslí, že si bolševismus proklesí cestu spíš navzdory těmto »oficiálním« socialistickým vůdcům než s jejich pomocí.

*Otištěno anglicky 21. února 1920
v listu The World, č. 21368
Rusky poprvé otištěno roku 1957
v časopisu Kommunist, č. 15*

*Podle listu The World
Přeloženo z angličtiny*

K P R A C U J Í C Í M Ž E N Á M

Soudružky! Volby do moskevského sovětu ukazují, že komunistická strana upevňuje své postavení v dělnické třídě.

Je třeba, aby se pracující ženy ve větší míře účastnily voleb. Sovětská moc jako první a jediná na světě úplně odstranila všechny staré, hanebné, buržoazní zákony, které stavěly ženu do nerovnoprávného postavení s mužem a dávaly mužům privilegia například v oblasti manželského práva nebo ve vztahu k dětem. Sovětská moc jako první a jediná na světě, jako moc pracujících, zrušila všechny výsady týkající se vlastnictví, které se v rodinném právu přiznávají muži ve všech, i v těch nejdemokratičtějších, buržoazních republikách.

Kde jsou statkáři, kapitalisté a obchodníci, tam nemůže existovat rovnost mezi mužem a ženou ani podle zákona.

Kde nejsou statkáři, kapitalisté a obchodníci, kde vláda pracujících buduje bez těchto vykořisťovatelů nový život, tam existuje rovnost mezi mužem a ženou podle zákona.

Ale to nestačí.

Rovnost podle zákona ještě neznamená rovnost v životě.

Potřebujeme, aby pracující žena dosáhla rovnosti s pracujícím mužem nejenom podle zákona, ale i v životě. K tomu je zapotřebí, aby se pracující ženy ve stále větší míře podílely na řízení podniků, jež patří společnosti, a na správě státu.

Budou-li se ženy podílet na státní správě a řízení, brzy se tomu naučí a dohoní muže.

Volte tedy do sovětu více pracujících žen, komunistek i bezpartijních! Když to bude poctivá pracovnice, která umí uvážlivě a svědomitě pracovat, i když je bezpartijní, volte ji do moskevského sovětu!

Více pracujících žen do moskevského sovětu! Ať moskevský proletariát dokáže, že je odhodlán dělat a že dělá všechno pro boj, který vede k vítězství, pro boj proti dřívější nerovnoprávnosti, proti starému, buržoaznímu ponižování ženy!

Proletariát se nemůže úplně osvobodit, nevybojuje-li úplnou svobodu pro ženy.

N. Lenin

21. února 1920

Pravda, č. 40
22. února 1920

Podle textu Pravdy

POZNÁMKY K REZOLUCI
EXEKUTIVY KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY
O BOROŤBISTECH

1. Rozhodně trvám na tom, aby boroťbisté *nebyli* obviňováni z nacionalismu, *ale* z kontrarevolučnosti a maloburžoaznosti.

2. Nelze nepřipojit obvinění, že se na své učitele z ukrajinské Spilky *nedívají* s *takovým* pohrdáním (nevedou proti nim nelítostný boj) jako my na *náš* maloburžoazní Celoruský svaz učitelů.⁷³

Lenin

22. 2.

*Napsáno 22. února 1920
Poprvé otištěno roku 1933
v knize N. N. Popov,
Očerkek istorii Kommunističeskoj
partii (bolševikov) Ukrainy.
Kyjev*

Podle strojopisné kopie

PROJEV
NA III. CELORUSKÉ PORADĚ
VEDOUČÍCH ODDĚLENÍ
PRO MIMOŠKOLNÍ
VZDĚLÁVÁNÍ
PŘI GUBERNIÁLNÍCH
ODBORECH ŠKOLSTVÍ
A LIDOVÉ OSVĚTY
25. ÚNORA 1920

Dovolte mi, abych jménem rady lidových komisařů pozdravil vaši poradu a vyslovil při této příležitosti několik myšlenek.

Pokud jde o naše mezinárodní postavení, mohu se zmínit o radiotelegrafické zprávě^[104], kterou jsme dnes dostali z Anglie a která toto mezinárodní postavení charakterizuje nejlépe. Sděluje se v ní, že včera, 24., dospěla Nejvyšší rada dohodových mocností k závěru, že požádají-li ji státy sousedící s Ruskem o radu, jakou politiku mají provádět, řekne jim, že jim nemůže doporučit válku, která by patrně poškodila jejich zájmy, a že tím méně jim může doporučit útočnou válku proti Rusku; kdyby však Ruská sovětská republika zaútočila na jejich zákonné hranice, rada složená ze zástupců Dohody jim poskytne podporu. Dále chtějí tito páni z dohodových zemí poslat do Ruska komisi podléhající komisi pro otázky práce ve Washingtonu. Pořadatelé konference, sociálzrádci s Albertem Thomasem, se dohodli na některých sociálních reformách a chtěli by toto panstvo, které je součástí Společnosti národů⁷⁴, poslat do Ruska, aby prozkoumalo, do jaké míry odpovídají poměry v Rusku obvyklým požadavkům »civilizovaných« států.

Tato zpráva o včerejším rozhodnutí zástupců Dohody jasně ukazuje, do jaké spleťtí situace se tito pánové dostali a co můžeme z jejich zmatku vytěžit ve svůj prospěch. Vyhodili stamilióny na podporu války (rozpoutané anglickým státem), a teď prohlásili, že válku dál už podporovat nemohou. Tím jejich útočný plán skončil, i když v dodávkách vojenské výstroje do Polska pokračují: dál se tam dovážejí zbraně; máme přesné zprávy, že Polsko přeskupuje vojska, s nimiž se počítá pro útok, takže s jistotou spoléhat na to, co prohlašují, nemůžeme. I když teď z devíti desetin přestalo hrozit vnější nebezpečí ze strany Dohody, přesto určité nebezpečí stále trvá; až skončíme válku proti Děnikinovi, budeme muset udržovat vojenskou pohotovost. S úplnou demobilizací počítat nemůžeme.

Z devíti desetin tedy nebezpečí útoku mezinárodního kapitalismu proti Rusku pominulo; kapitalisté zkrachovali natolik, že — pokolikáté už — navrhují vyslat do Ruska komisi. Budou-li v této komisi pánové jako Albert Thomas, který jezdil do Ruska za války, nic z toho kromě skandálu pro ně a báječného důvodu k agitaci pro nás nevzejde. Přivítáme je tak, že se co nejdřív budou z Ruska klidit, a kromě agitace pro dělníky v jiných zemích jim z toho nic nevzejde. Chtějí nás postrašit, ale když jim řekneme, že vzácné hosty přivítáme, vzdají se svého pokusu. Ukazuje to, jak dalece jsou zmateni. Díky míru s Estonskem máme teď okénko do Evropy a můžeme odtud dostávat nejdůležitější výrobky. V našem mezinárodním postavení nastal skutečně obrovský pokrok a zlepšení: z devíti desetin veškeré vnější nebezpečí pro Sovětskou republiku pominulo.

Čím více mizí, tím víc se můžeme věnovat mírové výstavbě, a počítáme s vaší činností, s vámi, kteří pracujete na úseku mimoškolního vzdělávání. Abychom postavili školní vzdělávání na solidnější základ, neobejdeme se bez mnoha materiálních změn: bez výstavby škol, výběru učí-

telů, vnitřních reforem v organizaci a výběru učitelů. Všechny tyto věci vyžadují dlouhodobou přípravu. Pokud jde o mimoškolní vzdělávání, pak tato dlouhodobá příprava vás příliš neomezuje. Potřeba, aby se obyvatelstvu dostalo vzdělání mimo zavedenou školskou soustavu, a potřeba pracovníků v této sféře značně vzrůstají. Jsme přesvědčeni, že při vzájemné pomoci a společným úsilím uděláme víc než dosud.

Závěrem bych se chtěl zmínit o charakteru mimoškolního vzdělávání, které souvisí s propagandou a agitací. Jedním ze základních nedostatků organizace školství a osvěty v kapitalistické společnosti bylo to, že byly natolik odtrženy od hlavního úkolu organizovat práci, nakolik si kapitalista potřeboval vychovat a vydrežítovat poslušné a vycepané dělníky. Mezi skutečným úkolem organizovat práci lidí a mezi vyučováním nebyla v kapitalistické společnosti žádná souvislost. V důsledku toho bylo vyučování odtrženo od života, scholastické a suchopárné, bylo zaneřáděno kněžourskými vlivy, což všude, i v těch nejdemokratičtějších republikách, vedlo k tomu, že všechno svěží a zdravé muselo jít stranou. Bezprostřední živá práce byla ztížena, protože bez aparátu státní moci, bez materiální a finanční pomoci se školství nedá široce rozvinout. Pokud se můžeme a musíme připravovat k přechodu celého našeho sovětského života od válečných příprav a vojenského odporu k mírové výstavbě, potud vy, pracovníci mimoškolního vzdělávání, musíte a jste povinni vzít tuto změnu na vědomí a ve své propagandistické činnosti, v jejích úkolech a programu se této změně přizpůsobit.

Abych ukázal, jak já chápu úkoly a celý charakter vzdělávání, vyučování, výchovy a studia v souladu se změněnými úkoly Sovětské republiky, připomenu rezoluci o elektrifikaci^[103], která byla schválena na posledním zasedání CÚVV; pravděpodobně ji všichni znáte. V těchto dnech se v tisku objevila zpráva, že do dvou měsíců

(v oficiálně uveřejněné zprávě bylo uvedeno: do dvou týdnů — a to je chyba), že do dvou měsíců bude vypracován plán elektrifikace země propočítaný na 2—3 roky podle minimálního programu a na 10 let podle maximálního programu. Veškerá naše propaganda — jak čistě stranic-
ká, tak školní výuka a vzdělávání či mimoškolní vyučování — musí změnit svůj charakter nikoli v tom smyslu, že by se změnily samy základy a zaměření výuky, nýbrž tak, aby se charakter činnosti přizpůsobil přechodu k mírové výstavbě, spojené s rozsáhlým plánem průmyslové a ekonomické přeměny země, protože celkové hospodářské obtíže a společný úkol spočívají v takové obnově hospodářských sil země, aby proletářská revoluce mohla vedle maloroľnického hospodářství vytvořit nové základy ekonomického života. Rolník dosud musel obilí dělnickému státu uvěřovat: barevné papírky — peníze, které roľník za obilí dostává, ho nemohou uspokojit. Rolník s nimi není spokojen a právem požaduje výměnou za odevzdané obilí průmyslové výrobky, které mu nemůžeme poskytnout, dokud neobnovíme hospodářství. Obnovit ho — to je hlavní úkol, jenže my ho nemůžeme obnovit na starém ekonomickém a technickém základě. Není to možné ani technicky, a bylo by to nerozumné; musíme nalézt nový základ. A tímto novým základem je plán elektrifikace.

Vysvětlujeme roľnictvu, nejméně vyspělé mase, jak je nový přechod k vyššímu stupni kultury a technického vzdělání nezbytný pro úspěch celé výstavby sovětského státu. Musíme tedy obnovit hospodářství. I ten nejzaostalejší roľník si uvědomuje, že je rozvrácené válkou a že dokud ho neobnovíme, nedostane se ani on z bídy, nedostane výměnou za obilí výrobky, které nutně potřebuje. A právě na tuto nejbezprostřednější, naléhavou potřebu roľnictva musí být zaměřena a soustředěna veškerá činnost na poli propagandy, vzdělávání, osvěty i mimoškolního vzdělávání, aby nebyla odtržena od nejnaléhavějších potřeb každodenního života, aby sledovala právě roz-

voj rolnictva, byla pro rolníka srozumitelná a současně zdůrazňovala, že dostat se z této situace můžeme jedině obnovením průmyslu. Ale průmysl nemůže být obnoven na starém základě a je nutné jej obnovit na základě moderní techniky. To znamená — elektrifikace průmyslu a zvýšení kultury. Výstavba elektráren si vyžádá až deset let práce, ale práce na vyšší kulturní úrovni a práce uvědomělejší.

Vypracujeme rozsáhlý plán práce, který musí být v povědomí širokých mas rolníků spjat s jasným, prakticky vytyčeným cílem. To se nedá udělat za několik měsíců. Minimální program nelze stanovit na méně než tři roky. Dá se však říci, aniž to bude utopie, že za deset let budeme s to pokrýt celé Rusko sítí elektráren a dospět k takovému stavu elektrárenského průmyslu, který by uspokojoval současné požadavky techniky a skoncoval se starým rolnickým zemědělstvím. To vyžaduje vyšší kulturu a vzdělání.

I když si nebudeme zakrývat, že teď je bezprostředním praktickým úkolem obnovit dopravu a dovézt potraviny a že se za nynějšího stavu produktivity nelze zabývat rozsáhlými úkoly, přece jen budete muset mít při propagandistické a osvětové činnosti na zřeteli tento úkol úplné přestavby na úrovni odpovídající kulturním a technickým potřebám a budete jej muset splnit. Velmi rychle budeme upouštět od starých metod propagandy, které byly zastaralé a až dosud předkládaly rolníkům všeobecné fráze o třídním boji, na jejichž základě se pak vymýšlely všemožné banality o proletářské kultuře⁷⁵ atd., budeme se zbavovat tohoto haraburdí, které se velice podobá dětským nemocem raného věku. V propagandě, agitaci, ve vzdělávací a osvětové činnosti budeme přecházet ke střízlivějšímu a věcnějšímu pojetí otázky, jež je hodné sovětských lidí, kteří se za dva roky leccemu naučili a kteří přicházejí za mužiky s praktickým, věcným a jasným plánem přestavby celého průmyslu a vysvětlují jim, že dnes,

za nynějšího stavu vzdělání, muži a dělníci tento úkol nesplní a ze špíny, bídy, ze skvrnitého tyfu a jiných nemocí se nedostanou. Tento praktický úkol, jasně spjatý se zvýšením kulturní úrovně a vzdělání, se musí stát klíčovým bodem, kolem něhož by se měla soustředit veškerá naše stranická propaganda a činnost, naše vyučování a školení. To se pak hluboce dotkne nejnaléhavějších zájmů rolnické masy, takže bude všeobecný vzestup kultury a vědění spojen s palčivými hospodářskými potřebami do té míry, že se ještě stonásobně zvýší potřeba vzdělání dělnických mas. Jsme si absolutně jisti, že když jsme během dvou let vyřešili velice těžký vojenský úkol, vyřešíme během 5—10 let úkol ještě obtížnější, kulturně vzdělávací a osvětový.

S tímto přáním jsem se chtěl na vás obrátit. (Potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 2. března 1920
v listu Večernije Izvěstija
moskovskogo sověta rabočich
i krasnoarmejskich deputatov, č. 481
V plném znění poprvé
otištěno 25. dubna 1930
v listu Pravda, č. 114*

*Podle stenografického zápisu
porovnaného
s textem Pravdy*

REFERÁT
NA I. CELORUSKÉM SJEZDU
PRACUJÍCÍCH KOZÁKŮ
1. BŘEZNA 1920⁷⁶

Soudruzi! Dovolte mi, abych především pozdravil sjezd jménem rady lidových komisařů. Velmi lituji, že jsem nemohl být přítomen na vašem shromáždění první den při zahájení sjezdu a že se mi nepodařilo vyslechnout referát soudruha Kalinina^[26]. Ale z toho, co mi říkal, soudím, že ve svém projevu osvětlil velmi mnoho věcí, které se týkají nejbližších a bezprostředních úkolů výstavby sovětského státu, a zejména kozáků. Proto mi dovolte, abych ve svém referátě věnoval nejvíce pozornosti mezinárodnímu postavení Sovětské republiky a úkolům, které v souvislosti s tímto mezinárodním postavením vyvstávají před veškerým pracujícím lidem, tedy i před kozáctvem.

Mezinárodní postavení Sovětské republiky nebylo nikdy tak příznivé a nezaznamenalo taková vítězství jako nyní. Zamyslíme-li se nad podmínkami, za nichž během dvou let neslýchaných obtíží a neuvěřitelného množství obětí vykrytalizovalo naše mezinárodní postavení, zamyslíme-li se nad příčinami tohoto jevu, pak každý uvažující člověk jasně vidí základní síly, hybné páky a základní poměr sil v celé světové revoluci, která už začala.

Když jsme před více než dvěma roky, na samém počátku revoluce v Rusku, mluvili o tom, že se tato mezinárodní, světová revoluce blíží, bylo to jen předvídaní a do jisté míry předpověď, ale obrovská většina pracujících mas, které nežijí ve velkých městech a neprošly školou strany, se k těmto řečem o blížící se světové revoluci stavěla buď nedůvěřivě, nebo lhostejně, ale v každém případě s nedostatečným porozuměním. Nedalo se ostatně ani

čekat a bylo by to nepřirozené, že by si obrovské masy pracujících obyvatelstva, zvláště rolnického, zemědělského, které jsou rozptýleny na nesmírně rozlehlých prostorech, mohly předem udělat aspoň částečně správnou představu o tom, proč se blíží světová revoluce, a o tom, že je opravdu světová. To, co jsme za tyto dva neslýchaně těžké roky prožili, zkušenosti, které získávají pracující masy ve vzdálených končinách, tyto zkušenosti si zaslouží, abychom se nad nimi zamysleli a neodbyli je pouze konstatováním, že to byla těžká doba a že teď nastaly lepší časy. Ne, musíme se zamyslet nad tím, proč to všechno dopadlo tak, a ne jinak, co to znamená, jaké z toho musíme vyvodit ponaučení a které strany svými názory potvrdily to, co nám naše vlastní i světové dějiny za tyto dva roky ukázaly. A právě o tom bych chtěl promluvit především.

Z hlediska mezinárodní situace je tato otázka zvláště jasná, protože podíváme-li se na věc globálně, nikoli z hlediska jedné strany či jedné země, ale z hlediska všech zemí dohromady, podíváme-li se na věc globálně, pak dílčí a nepodstatné věci odpadnou, a hlavní hybné síly, které určují světové dějiny, jasně vyniknou.

Jaké bylo naše postavení, když jsme začínali Říjnovou revoluci svržením moci statkářů a kapitalistů, když jsme vydali výzvu k ukončení války a s touto výzvou jsme se obrátili na naše nepřátele, když jsme se pak dostali pod jařmo německých imperialistů a když pak bylo v říjnu až listopadu 1918 Německo rozdrceno a Anglie, Francie, Amerika a další dohodové země se staly pány celého světa? Obrovská většina lidí říkala: Cožpak teď není jasné, že věc bolševiků je beznadějná? A mnozí dodávali: Nejenže je beznadějná, ale bolševici jsou podvodníci, slibovali mír, ale místo toho, když se jim podařilo setřást německé jařmo, když bylo Německo poraženo, stali se nepřáteli celé Dohody, tj. Anglie, Francie, Ameriky a Japonska — nejmocnějších států celého světa, a Rusko, zbí-

dačené, oslabené a vyčerpané po imperialistické válce ještě válkou občanskou, má vydržet boj proti nejvyspělejším zemím světa. Tomu se dalo snadno uvěřit a nelze se divit, že z této nedůvěry vyvěrala a stále víc se šířila lhostejnost a velice často i zcela reálné nepřátelství vůči sovětské moci. Není na tom nic divného. Podivuhodnější je to, že jsme z boje proti Juděničovi, Kolčakovi a Děnikinovi, které podporovaly všechny nejbohatší mocnosti světa vším, čím mohly — takové mocnosti, jimž se ani přibližně nevyrovná jediná vojenská síla na světě, že jsme z tohoto boje vyšli vítězně. A že tomu tak je, to vidí všichni, i slepí, a vidí to i ti, kdo jsou horší než slepí, ti, kteří to za nic na světě vidět nechtějí, a přece vidí, že jsme z tohoto boje vyšli vítězně.

Jak k takovému zázraku došlo? Především vás chci vyzvat, abyste na tuto otázku soustředili pozornost, protože se v ní nejzřetelněji projevují hlavní hybné síly celé světové revoluce. Zkoumáme-li tuto otázku věcně, můžeme na ni odpovědět, protože máme před sebou něco, co jsme už prožili: můžeme ex post mluvit o tom, co bylo.

Zvítězili jsme proto, že jsme byli a mohli jsme být jednotní, proto, že jsme mohli získávat spojence z tábora našich nepřátel. A naši nepřátelé, kteří jsou nepoměrně silnější, utrpěli porážku proto, že mezi nimi nebyla, nemohla být a nebude jednota a že každý měsíc boje proti nám znamenal pro ně rozklad uvnitř jejich tábora.

Přejdu k faktu, který toto tvrzení dokazuje.

Víte, že po vítězství nad Německem neměla Anglie, Francie ani Amerika na světě žádné odpůrce. Okradly Německo o kolonie a neexistoval jediný kousek země, jediný stát, kde by nevládly vojenské síly Dohody. Zdálo by se, že za takové situace, kdy byly nepřáteli Sovětského Ruska, si jasně uvědomovaly, že cílem bolševismu je světová revoluce. My jsme se nikdy netajili tím, že naše revoluce je teprve začátek a že bude vítězně dokončena teprve tehdy, až na celém světě zažehneme stejný plamen

revoluce, a zcela jasně jsme si uvědomovali, že kapitalisté jsou zuřivými nepřáteli sovětské moci. Je třeba konstatovat, že oni ukončili válku v Evropě s miliónovou armádou a s mohutným loďstvem, proti nimž jsme my nemohli postavit nic, co by se podobalo loďstvu a aspoň trochu silnější armádě. A k tomu, aby nás Dohoda vojensky zlikvidovala, by bylo stačilo, kdyby z této miliónové armády zasadili do války proti nám několik statisíců vojáků, jako je zasadili do války proti Německu. O tom nemohou sebe méně pochybovat ti, kdo o této otázce teoreticky uvažovali, a zvláště ne ti, kdo prožili tuto válku a kdo to znají z vlastní zkušenosti a z vlastního pozorování.

Anglie i Francie se pokusily takovým způsobem dobýt Rusko. Uzavřely smlouvu s Japonskem, které se imperialistické války téměř nezúčastnilo a které postavilo sto tisíc vojáků, aby zlikvidovali Sovětskou republiku z Dálného východu; Anglie vysadila tehdy vojáky na murmaňském pobřeží a v Archangelsku, nemluvě už o přesunech na Kavkaze, kdežto Francie vysadila své vojáky a námořníky na jihu. To byl první historický úsek boje, v němž jsme se cítí obstáli.

Dohoda tehdy měla miliónovou armádu, měla vojáky, jimž se pochopitelně zdaleka nemohla vyrovnat bělogvardějská vojska, která se tehdy formovala v Rusku a která neměla ani organizátory, ani zbraně. Dohoda proti nám tyto vojáky vrhla. Ale stalo se, co předpovídali bolševici. Říkali, že nejde jen o revoluci v Rusku, ale také o světovou revoluci a že máme spojence — dělníky všech civilizovaných zemí. Tehdy, když jsme nabídli mír všem zemím⁷⁷, se tyto předpovědi přímou formou neuskutečnily. Naše výzva se nesetkala s všeobecnou odezvou. Ale stávka v lednu 1918 v Německu⁷⁸ nám ukázala, že tam máme nejen Liebknechta, který dokázal už za císaře hovořit z řečnické tribuny o německé vládě a buržoazii jako o lupičích, ale že tam za námi stojí dosti značné síly dělníků. Tato stávka skončila krveprolitím a potlačením dělníků,

ale v dohodových zemích buržoazie dělníky samozřejmě podváděla; buď jim o našem svolání³] neřekla pravdu, nebo je vůbec neuveřejnila, takže naše svolání ke všem národům z listopadu 1917 se minulo přímým účinkem a ti, kdo si mysleli, že revoluci vyvolá už jen toto svolání, museli být pochopitelně hluboce rozčarováni. My jsme však nespoleháli na pouhé jedno svolání, spoleháli jsme na rozsáhlejší hybné síly, říkali jsme, že revoluce bude v každé zemi probíhat jinak, a přitom ovšem nepůjde jen o to odstranit nějakého chráněnce Rasputina nebo zběsilého statkáře, ale o boj proti vyspělejší, vzdělanější buržoazii.

A tak když Anglie vysadila vojska na severu a Francie na jihu, došlo k rozhodující zkoušce a konečnému rozuzlení. Ukázalo se, kdo měl pravdu. Zda bolševici, kteří říkali, že máme-li v tomto boji obstát, musíme spolehat na dělníky, nebo menševici, když říkali, že pokus provést revoluci v jedné zemi bude šílenstvím a dobrodružstvím, protože ji ostatní země zlikvidují. Takové řeči jste mohli slyšet nejen od členů strany, ale ode všech, kdo sotva začínali uvažovat o politice. A pak došlo k rozhodující zkoušce. Dlouho jsme nevěděli, jak dopadne. Dlouho jsme to nemohli odhadnout, ale teď, když je po všem, výsledek známe; už i v anglických novinách se přes nehorázné lži, které na bolševiky chrlily všechny buržoazní listy, už i v nich se začaly objevovat dopisy anglických vojáků od Archangelska, v nichž se říká, že se vojáci setkávali na ruské půdě s anglicky psanými letáky, v kterých se jim vysvětlovalo, že byli podvedeni a že jsou hnáni do boje proti dělníkům a rolníkům, kteří si ustavili svůj stát. Tito vojáci psali, že nechtějí bojovat. O Francii víme, že tam propuklo povstání námořníků, za něž jsou ještě dnes desítky, stovky a možná tisíce Francouzů na nucených pracích. Tito námořníci prohlásili, že nepůjdou bojovat proti Sovětské republice. Teď vidíme, proč dnes nejdou proti nám ani francouzská, ani anglická vojska, proč byli

angličtí vojáci od Archangelska staženi a proč-si anglická vláda netroufá vysadit je na naší půdě.

Jeden z našich politických publicistů, soudruh Radek, napsal, že ruská půda se stane půdou, na níž nedokáže bojovat žádný voják cizí země, který na ni vstoupí. Zdálo se, že je to příliš nadnesené tvrzení, že je to jen plané slibování. Ale dopadlo to opravdu tak. Půda, na níž byla provedena sovětská revoluce, se ukázala příliš nebezpečnou pro všechny země. Ukázalo se, že měli pravdu ruští bolševici, kteří dokázali za carismu vypěstovat mezi dělníky duch solidarity, a dělníci dokázali vytvořit malé buňky, jež vítaly všechny lidi, kteří jim důvěřovali, ať to byli francouzští dělníci či angličtí vojáci, agitací v jejich rodném jazyce. Je pravda, že jsme měli jen chudé letáčky, zatímco v anglickém a francouzském tisku agitovaly tisíce novin a každá věta se uveřejňovala v desetitisících sloupců. U nás se vydávaly všeho všudy dva tři letáky čtvrtkového formátu měsíčně a v lepším případě připadl jeden leták na deset tisíc francouzských vojáků.⁷⁹ A nejsem si jist, zda jich opravdu bylo tolik. Ale proč vlastně francouzští a angličtí vojáci věřili těmto letákům? Proto, že jsme říkali pravdu, a proto, že když přišli do Ruska, poznali, že byli oklamáni. Říkalo se jim, že musí bránit svou vlast, ale když přišli do Ruska, ukázalo se, že mají bránit moc statkářů a kapitalistů a že mají potlačovat revoluci. Jestliže se nám podařilo během dvou let tyto lidi získat, pak tedy proto, že i když už zapomněli, jak popravovali vlastní krále, přece jen když vstoupili na ruskou půdu, revoluce v Rusku a vítězství ruských dělníků a rolníků připomněly francouzským a anglickým vojákům jejich revoluce a události v Rusku jen oživily vzpomínky na to, co se kdysi dělo u nich.

Potvrdilo se tak, že bolševici měli pravdu, neboť naše naděje se ukázaly spolehlivější než naděje kapitalistů, přestože my jsme neměli ani prostředky, ani zbraně, kdežto Dohoda měla jak zbraně, tak nepřemožitelnou ar-

mádu. Právě tyto nepřemožitelné armády jsme získali na svou stranu. Dosáhli jsme toho, že se k nám dnes neodvážejí poslat ani anglické, ani francouzské vojáky, protože ze zkušeností vědí, že takový pokus se obrací proti nim. To je jeden ze zázraků, k nimž došlo v Sovětském Rusku.

Dnes, po čtyřleté válce, kdy bylo deset miliónů lidí zabito a dvacet miliónů zmrzačeno, dnes, kdy si imperialisté kladou otázku, proč se vedla válka, vedou takové otázky k velmi zajímavým odhalením. Nedávno byla ve Francii zveřejněna jednání, která se vedla v roce 1916. Už v roce 1916 zahájil rakouský monarcha s Francií jednání o míru, ale Francie to zatajila. Albert Thomas, který se považoval za socialistu a seděl tehdy ve vládě, přijel do Ruska, aby slíbil Mikuláši II. Cařihrad, Dardanely a Halič. A teď to všechno vyšlo na světlo boží. O těchto odhaleních se píše ve francouzských novinách. A francouzští dělníci se teď ptají Alberta Thomase: »Říkals, že jsi vstoupil do vlády, abys bránil francouzskou vlast a zájmy francouzských dělníků, ale když v roce 1916 rakouský monarcha nabízel mír, ty, Alberte Thomasi, jsi to zatajil a kvůli tomu zahynuly milióny lidí jen proto, aby se francouzští kapitalisté obohatili.« Těmto odhalením ještě není konec. Mý jsme je začali tím, že jsme uveřejnili tajné smlouvy^[105], a celý svět se přesvědčil, kvůli čemu byly zmařeny milióny životů, proč byly přineseny milióny obětí. Kvůli tomu, aby Mikuláš II. dostal Dardanely a Halič. To věděli všichni imperialisté. Věděli to i menševici, i eseři, a jestliže to nevěděli, tak byli úplní idioti, když se do té doby nenaučili politice a diplomacii ani natolik, aby věděli, o čem se dnes píše ve francouzských novinách. Tato odhalení jdou teď ještě dál a nebude jim konce. Díky tomu dnes dělníci a rolníci v každé zemi stále více a více poznávají, kde je pravda, a už chápou, proč se vedla imperialistická válka. A proto nám začínají stále víc věřit, že jsme mluvili pravdu a že imperialisté, kteří je hnali bránit vlast, jim lhali.

Proto se tedy u nás stal zázrak, že my, po vojenské stránce bezmocní a slabí, jsme získali na svou stranu anglické a francouzské vojáky. Teď už to není předpověď, nýbrž fakt. Je ovšem pravda, že jsme tohoto vítězství dosáhli za obrovských těžkostí a zaplatili jsme za ně neuvěřitelnými oběťmi. V posledních dvou letech zakoušíme nesmírná muka hladu. Tato muka nás začala sužovat zvláště poté, kdy byl od nás odříznut obilnářský východ a jih. A přesto jsme dosáhli vítězství, které je vítězstvím nejen naší země, ale všech zemí, celého lidstva. V dějinách se ještě nikdy nestalo, aby si vojensky nesmírně silné státy neporadily s nějakou vojensky slabou Sovětskou republikou. Proč se stal tento zázrak? Proto, že když jsme my, bolševici, vedli ruský lid do revoluce, moc dobře jsme věděli, že tato revoluce si vyžádá mnoho utrpení, věděli jsme, že nás bude stát milióny obětí, ale věděli jsme také, že pracující masy ve všech zemích budou při nás a že naše pravda bude po odhalení všech lží stále více a více vítězit.

Když potom taženě proti Rusku zkrachovalo, zkusily mocnosti jinou zbraň: jejich buržoazie má staleté zkušenosti, a tak dokázala nahradit vlastní nespolehlivou zbraň jinou zbraní. Předtím Rusko deptali a podryvali její vojáci. Teď zkouší buržoazie podryvat Rusko pomocí států, které s ním sousedí.

Carismus, statkáři a kapitalisté utlačovali celou řadu sousedních států — Lotyšsko, Finsko aj. Staletým útlakem probudili jejich nenávist. Slovo »Velkorus« se stalo nejnenáviděnějším slovem u všech národů tonoucích v krvi. A když Dohoda ztroskotala v boji proti bolševikům s vlastními vojáky, sází na malé státy: Pokusíme se jimi zlikvidovat Sovětské Rusko!

Churchill, který provádí stejnou politiku jako Mikuláš Romanov, chce bojovat a bojuje, a přitom se vůbec neohlíží na parlament. Chvástal se, že pošle proti Rusku 14 států — to bylo v roce 1919 — a že v září bude obsazen

Petrohrad a v prosinci Moskva. S tím chvástáním to trochu přehnal. Sázel na to, že všude v těchto malých státech lidé nenávidí Rusko, zapomněl však, že v těchto malých státech si lidé umějí jasně představit, co jsou Juděnič, Kolčak a Děnikin zač. Byla doba, kdy už jim k úplnému vítězství chybělo jen několik týdnů. Za Juděničova tažení, když stál Juděnič nedaleko Petrohradu, byl v anglickém listu Times, nejbohatším anglickém listu⁸⁰, uveřejněn článek^[136] — sám jsem ten úvodník četl —, který naléhal na Finsko, přikazoval mu a žádal ho: Pomozte Juděničovi, dívá se na vás celý svět, zachráníte svobodu, civilizaci a kulturu na celém světě — pusťte se do boje proti bolševikům. To říkala Anglie Finsku, Anglie, která má celé Finsko v hrsti — Finsko, které je u ní zadluženo až po krk a nesmí ani pípnout, protože bez Anglie by nemělo obilí ani na týden.

Tak se tedy naléhalo na všechny tyto malé státy, aby bojovaly proti bolševikům. A tyto pokusy dvakrát ztroskotaly, a sice proto, že se mírová politika bolševiků ukázala jako politika, která je míněna vážně, a že ji začali oceňovat i její nepřátelé jako politiku poctivější, než byla mírová politika všech ostatních zemí, protože si celá řada zemí řekla: i když sebevíc nenávidíme Velkorusko, které nás utlačovalo, víme, že nás deptal Juděnič, Kolčak, Děnikin, a ne bolševici. Bývalý premiér bývalé bělogvardějské finské vlády nezapomněl, jak v listopadu 1917 osobně přebíral z mých rukou dokument, v němž jsme bez sebemenšího zaváhání psali, že bezpodmínečně uznáváme nezávislost Finska⁸¹.

Tedy to vypadalo jako pouhé gesto. Myslelo se, že po povstání finských dělníků se na to zapomene. Kdepak, na takové věci se nezapomíná, když je navíc potvrzuje celá politika určité strany. I finská buržoazní vláda, dokonce i ona tvrdila: »Uvažme, že za těch 150 let útlaku ruských carů jsme se přece jen leccěmu naučili. Vystoupíme-li proti bolševikům, znamená to, že pomůžeme k moci Ju-

děničovi, Kolčakovi a Děnikinovi. Co jsou oni zač? Cožpak je neznáme? Cožpak to nejsou tíž carští generálové, kteří přivedli na mizinu Finsko, Lotyšsko, Polsko a celou řadu dalších národů? A my budeme těmto našim nepřátelům pomáhat proti bolševikům? Ne, ještě počkáme.«

Neodvázily se přímo odmítnout, protože jsou na Dohodě závislé. Nepomohly nám přímo, vyčkávaly, protahovaly celou věc, psaly nóty, posílaly delegace, zřizovaly komise, vysedávaly na konferencích a konferovaly tak dlouho, dokud Juděnič, Kolčak a Děnikin nebyli rozdrceňeni a Dohoda neuspěla ani v druhém tažení. My jsme zvítězili.

Kdyby všechny tyto malé státy šly proti nám — kdyby dostaly stamilióny dolarů, nejlepší děla a výzbroj a kdyby měly anglické instruktory, kteří měli zkušenosti z války — kdyby šly proti nám, není sebemenších pochybností, že bychom utrpěli porážku. To si každý velice dobře uvědomuje. Ale nešly proti nám, protože uznaly, že bolševici jsou poctivější. Když bolševici říkají, že uznávají nezávislost každého národa, že carské Rusko bylo vybudováno na útlaku jiných národů a že bolševici tuto politiku nikdy neprosazovali, neprosazují a prosazovat nebudou, že válku v zájmu toho, aby mohli někoho utlačovat, nikdy nerozpoutají, když tohle bolševici říkají, věří se jim. Tohle nevíme od lotyšských nebo polských bolševiků, ale od polské, lotyšské a ukrajinské buržoazie apod.

V tom se projevil mezinárodní význam politiky bolševiků. Byla to zkouška nikoli na ruské, nýbrž na mezinárodní půdě. Byla to zkouška ohněm a mečem, nikoli jen slovy. Byla to zkouška v posledním, rozhodujícím boji. Imperialisté si uvědomovali, že vlastní vojáky nemají a že bolševismus mohou vymýtít, jen když dají dohromady mezinárodní síly; nu a teď byly všechny mezinárodní síly poraženy.

Co je to imperialismus? Imperialismus je, když hrstka nejbohatších mocností ruinuje celý svět, když tyto moc-

nosti vědí, že mají na celém světě ve své moci půldruhé miliardy lidí a deptají je, a tato půldruhá miliarda lidí na sobě cítí, co je to anglická kultura, francouzská kultura a americká civilizace. To znamená, aby si každý naloupil, co je schopen. Dnes si už tři čtvrtiny Finska koupili američtí multimilionáři. Důstojníci přijíždějící z Anglie a Francie do států našich sousedů instruovat jejich vojska se tam chovali jako drzá ruská knížátka v poražené zemi. Všichni spekulovali napravo i nalevo. A čím víc finští, polští a lotyšští dělníci hladovějí, tím víc je hrstka anglických, amerických a francouzských multimilionářů a jejich přísluhovačů přivádí na mizinu. A to se děje na celém světě.

Teprve Ruská socialistická republika pozvedla prapor války za skutečné osvobození a na její stranu se obracejí sympatie celého světa. Prostřednictvím malých zemí jsme si získali sympatie všech národů světa, a to jsou stovky a stovky miliónů lidí. Dnes jsou utlačené a zakřiknuté, je to nejméně vospělá část obyvatelstva, ale válka je poučila. Do imperialistické války byly vtahovány obrovské masy národů. Anglie přivlekla pluky z Indie, aby bojovaly proti Němcům. Francie povolala do zbraně milióny černochů, aby bojovali proti Němcům. Byly z nich vytvářeny úderné oddíly, byli posíláni na nejnebezpečnější místa, kde je kulomety kosily jako trávu. Ale lecčemu se naučili. Tak jako si ruští vojáci za cara říkali, že když už mají umírat, tak půjdou proti statkářům, říkali si i černoši, že když už mají umírat, tak ne proto, aby pomáhali francouzským lupičům okrádat lupičského německého kapitalistu, ale proto, aby se zbavili německých i francouzských kapitalistů. Ve všech zemích světa, v téže Indii, kde je utlačováno tři sta miliónů zemědělských dělníků pracujících na Angličany, se probouzí uvědomění a každým dnem tam sílí revoluční hnutí. A všichni vzhlížejí k jedné hvězdě, k hvězdě Sovětské republiky, protože vědí, že Sovětská republika přinesla v boji proti imperialismu největší oběti a obstála v nejtěžších zkouškách.

To tedy znamená, že jsme přebili i druhou kartu Dohody. To znamená vítězství v mezinárodním měřítku. To znamená, že naši mírovou politiku schvaluje obrovská většina obyvatelstva na světě. To znamená, že se počet našich spojenců ve všech zemích zvyšuje, i když je pravda, že mnohem pomaleji, než bychom si přáli, ale přece jen se zvyšuje.

Vítězství, jehož jsme dosáhli, když jsme čelili ofenzívě, kterou proti nám připravil Churchill, dokazuje, že naše politika je správná. A potom jsme dosáhli třetího vítězství, vítězství nad buržoazní inteligencí, nad esery a menševiky, kteří proti nám ve všech zemích zuřivě brojili. Ale všichni se postavili proti válce se Sovětským Ruskem. Buržoazní inteligence, eseři a menševici ve všech zemích — tento druh lidí se naneštěstí vyskytuje ve všech zemích (potlesk) — odsoudili vměšování do záležitostí Ruska. Ve všech zemích tito lidé prohlásili, že je to hanebné.

Když Anglie navrhla Němcům, aby blokovali Sovětské Rusko, a Německo to odmítlo, došla anglickým i ostatním eserům a menševikům veškerá trpělivost a prohlásili: »Jsme proti bolševikům a považujeme je za násilníky a lupiče, ale nemůžeme podporovat návrh předložený Němcům, aby spolu s námi likvidovali pomocí hladu Rusko.« A tak uvnitř nepřátelského tábora, v jejich vlastních zemích, v Paříži, v Londýně atd., kde se štve proti bolševikům a jedná se s nimi tak, jako se za cara jednalo s revolucionáři, ve všech městech vystoupila buržoazní inteligence s výzvou Ruce pryč od Sovětského Ruska! V Anglii je to heslo, pod nímž buržoazní inteligence pořádá manifestace a píše proklamace.

Proto se tedy musela blokáda zrušit. Estonsko si nedokázali udržet, kdežto my jsme s ním podepsali mír^[56] a můžeme s ním navázat obchodní styky. Prorazili jsme okno do civilizovaného světa. Sympatizuje s námi většina pracujících a buržoazie má starosti, jak co nejrychleji začít obchodovat s Ruskem.

Ted' se nás imperialisté bojí a mají se čeho bát, protože Sovětské Rusko vyšlo z této války silnější než kdykoli předtím. Angličtí publicisté psali, že se armáda na celém světě rozkládá, a je-li na světě země, kde armáda sílí, pak je to Sovětské Rusko. Snažili se pomluvit soudruha Trockého a říkali, že je to proto, že ruská armáda je udržována železnou kázní, která se zajišťuje nelítostnými opatřeními a také skvělou a rozsáhlou agitací.

My jsme to nikdy nepopírali. Válka je válka a vyžaduje železnou kázeň. Cožpak jste vy, páni kapitalisté, nepoužívali takových prostředků? Cožpak jste vy, páni kapitalisté, neagitovali? Nemáte snad stokrát víc papíru a tiskáren? A srovnáme-li naše množství literatury s vaším, nebude na naší straně pouhá hromádečka, a na vaší straně celé hory? Avšak vaše agitace zkrachovala, kdežto naše zvítězila.

Eseři a menševici udělali pokus, zda by nebylo možné dohodnout se s kapitalisty v klidu a přejít postupně k sociálním reformám. Chtěli v Rusku přejít k sociálním reformám po dobrém, jen aby neublížili kapitalistům. Zapomněli, že páni kapitalisté jsou kapitalisté a že je možné jen jedno — porazit je. Říkají, že za občanské války bolševici utopili zemi v krvi. Ale cožpak jste vy, páni eseři a menševici, neměli na svůj pokus osm měsíců? Cožpak jste nebyli od února do října 1917 u moci spolu s Kerenským, kdy vám pomáhali všichni kadeti a celá Dohoda, všechny nejbohatší země na světě? Tehdy byly vašim programem sociální reformy bez občanské války. Myslíte, že by se byl našel na světě jediný hlupák, který by byl pro revoluci, kdybyste skutečně začali se sociálními reformami? Proč jste to neudělali? Protože váš program byl plytký, bylo to jen pošetilé snění. Protože není možné se s kapitalisty dohodnout a v klidu si je podřídit, zejména po čtyřleté imperialistické válce. Myslíte si snad, že v Anglii, ve Francii a v Německu nejsou chytrí lidé, kteří si neuvědomují, že šli do této války kvůli dělení kolonií? Že

bylo 10 miliónů lidí zabito a 20 miliónů zmrzačeno kvůli dělení kořisti? Taková je pravá tvář tohoto kapitalismu. Cožpak je možné ho přesvědčit, cožpak je možné souhlasit s tímto kapitalismem, který 20 miliónů lidí zmrzačil a 10 miliónů jich připravil o život? My říkáme menševíkům a eserům: »Měli jste možnost udělat pokus, proč vám tedy nevyšel? Protože vaším programem byla pouhá utopie, utopie nejen v Rusku, ale dokonce i v Německu, v tom Německu, kde jsou dnes u moci němečtí menševici a eseři, kterým nikdo nedopřává sluchu, v tom Německu, v němž po zuby ozbrojený německý Kornilov připravuje reakci⁴², v té německé republice, kde bylo v ulicích měst zabito 15 000 dělníků. A tomu se říká demokratická republika!« A to si němečtí menševici a eseři ještě dovolují tvrdit, že bolševici jsou špatní, neboť přivedli zemi k občanské válce, kdežto u nich je prý sociální mír a na ulicích bylo u nich prý zabito jen 15 000 dělníků!

Říkají, že u nás je občanská válka a krveprolití proto, že jsme zaostalá země. Ale řekněte, proč se totéž děje i v takových nezaostalých zemích, jako je Finsko? Proč v Maďarsku panuje takový bílý teror, jímž je pobouřen celý svět? Proč v německé republice, v níž jsou po svržení císaře u moci menševici a eseři, proč tam byli zavražděni Luxemburová a Liebknecht? A proč tam nejsou silní menševici, nýbrž Kornilov, ale ještě jsou tam silní i bolševici, kteří, ač zatlačeni, jsou silní svým přesvědčením, správností své věci a svým vlivem na masy?

Tak to je ta světová revoluce, o níž se říkalo, že jí bolševici klamou lid, ale ve skutečnosti to dopadlo tak, že všechny naděje na dohodu vyšly naprázdno.

Mezi samotnými buržoazními zeměmi začíná velká rvačka. Mezi Amerikou a Japonskem to vypadá tak, že se brzy vrhnou jeden na druhého, protože Japonsko imperialistickou válku přečkalo a pak si zabralo skoro celou Čínu, která má 400 miliónů obyvatel. Páni imperialisté si říkají: »Jsme pro republiku, jsme pro demokracii, ale

proč nám Japonci sebrali rovnou před nosem víc, než je záhodno?« Japonsko a Amerika jsou na prahu války a tuto válku, v níž bude dalších 10 miliónů lidí zabito a 20 miliónů zmrzačeno, nelze odvrátit. Francie také říká: »Komu připadly kolonie? — Anglii.« Francie sice zvítězila, ale je zadlužená až po uši, neví kudy kam, kdežto Anglie zbohatla. Tam už opět začínají nové kombinace a spolky, tam už se opět chtějí vrhnout jeden na druhého kvůli dělení kolonií, opět se schyluje k imperialistické válce a odvrátit ji nelze; ne proto, že by jednotlivý kapitalista byl zlý člověk, každý z nich sám o sobě je člověk jako každý jiný, ale proto, že jiným způsobem nejsou s to se vymanit z finančních pout, protože celý svět je zadlužen, zotročen, protože soukromé vlastnictví vedlo a povede i v budoucnu k válce.

To všechno vyvolává stále příznivější a příznivější podmínky pro světovou revoluci. Díky tomu jsme získali na svou stranu francouzské a anglické vojáky, díky tomu jsme získali důvěru malých států a naše mezinárodní postavení je teď tak dobré jako nikdy. Snadno si však spočítáme, že nás čeká ještě hodně těžkostí, ale to nejtěžší už máme za sebou. Ze světovládné moci Dohody už strach nemáme: v rozhodujících bitvách jsme nad ní zvítězili. (Potlesk.)

Je sice pravda, že proti nám mohou ještě poštvat Polsko. Polští statkáři a kapitalisté zuří a vyhrožují, že chtějí dostat zpátky území z roku 1772⁸³ a že si chtějí podmanit Ukrajinu. Víme, že Francie podněcuje Polsko a strká tam milióny, protože už tak jako tak utrpěla fiasko a teď sází poslední kartu na Polsko. My však říkáme soudruhům v Polsku^[63, 70], že svobodu Polska střežíme jako svobodu každého jiného národa, že ruští dělníci a rolníci, kteří zakusili útlak carismu, dobře vědí, jaký to byl útlak. Víme, že největším zločinem bylo, když si Polsko rozdělil německý, rakouský a ruský kapitál, a že tímto rozdělením byl polský lid na dlouhá léta odsouzen k útlaku, kdy se

považovalo za trestuhodné mluvit mateřským jazykem a kdy všechen polský lid žil jedinou myšlenkou — zbavit se tohoto trojího útlaku. A proto chápeme nenávisť, jíž je naplněna duše každého Poláka, a prohlašujeme, že hranici, na níž dnes stojí naše vojska — a stojí mnohem dál, než žije polské obyvatelstvo —, nikdy nepřekročíme. A na tomto podkladě nabízíme mír, protože víme, že tím Polsko nesmírně získá. Nechceme vést válku pro pohraniční území, protože chceme skoncovat s onou prokletou minulostí, kdy byl každý Velkorus považován za utlačovatele.

Ale odpovídá-li Polsko na naše mírové návrhy mlčením, ponechává-li dál svobodu v jednání francouzskému imperialismu, který je števě do války proti Rusku, přijíždějí-li denně do Polska nové vlaky s vojenskou výzbrojí, vyhrožují-li nám polští imperialisté, že vypovědí Rusku válku, říkáme jim: »Zkuste to! Dostanete takovou lekci, že na ni nikdy nezapomenete.« (Potlesk.)

Když za imperialistické války vojáci umírali kvůli obohacení cara a statkářů, říkali jsme přímo a otevřeně, že obrana vlasti v imperialistické válce je zrada, že je to ochrana ruského cara, který má dostat Dardanely, Cařihrad atd. Když jsme však zveřejnili tajné smlouvy, když jsme rozpoutali revoluci proti imperialistické válce, když jsme pro tuto revoluci podstoupili neslýchaná muka a dokázali, že kapitalisté v Rusku jsou potlačeni a že se už vůbec neodvážjí ani pomyslet na návrat ke starému zřízení, pak prohlašujeme, že nehájíme právo okrádat jiné národy, ale že hájíme svou proletářskou revoluci a budeme ji hájit až do konce. Rusko, které se osvobodilo a které si během dvou let protrpělo svou sovětskou revoluci, toto Rusko budeme bránit do poslední kapky krve! (Potlesk.)

Víme, že máme za sebou dobu, kdy nás ze všech stran svíraly armády imperialistů a kdy pracující v Rusku ještě plně nechápali naše úkoly. Vládla partyzánština, každý se snažil urvat zbraň jen pro sebe a nemyslel na ostatní a na

venkově nebylo výjimkou řádění a drancování. Za tyto dva roky jsme vybudovali jednotnou ukázněnou armádu. Tento úkol byl velice obtížný. Víte, že vojenskému řemeslu se nelze naučit naráz. Rovněž tak víte, že vojenskou vědu znají pouze důstojníci — plukovníci a generálové, kteří nám zůstali po carské armádě. Slyšeli jste samozřejmě, že tito staří plukovníci a generálové mají na svědomí mnoho zrad, které stály desetitisíce životů. Všechny takové zrádce bylo třeba odstranit a zároveň bylo nutné doplňovat velitelský sbor z bývalých důstojníků, aby se dělníci a rolníci mohli od nich učit, neboť bez vědy nelze moderní armádu vybudovat, a proto ji musíme svěřit vojenským odborníkům. Tento úkol byl těžký, ale i ten jsme zvládli.

Vybudovali jsme jednotnou armádu, kterou dnes vede vyspělá část zkušených komunistů, kteří všude dokázali zorganizovat agitaci a propagandu. Imperialisté pochopitelně také provádějí svou agitaci, ale dnes už začínají rolníci chápat, že není agitace jako agitace. Začínají svým instinktem vyciťovat, kde je pravda a kde lež. Agitace, kterou provádějí menševici a kterou prováděli Kolčak a Děnikin, dnes už rozhodně nemá takový úspěch. Vezměte si jejich plakáty a brožury. Mluví se v nich o Ústavodárném shromáždění, o svobodě a republice, ale dělníci a rolníci, kteří zaplatili za svobodu vlastní krví, už vědí, že za výrazem »ústavodárné shromáždění« se schovává kapitalista. A jestliže něco rozhodlo o výsledku boje proti Kolčakovi a Děnikinovi v náš prospěch, přestože Kolčaka a Děnikina podporovaly velmoci, pak to bylo to, že nakonec jak rolníci, tak pracující kozáci, kteří dlouho stáli mimo, teď přešli na stranu dělníků a rolníků, a jediné to nakonec rozhodlo o výsledku války a přineslo nám vítězství.

Tohoto vítězství musíme využít k tomu, abychom je všemi silami upevnili teď už na druhé frontě, na frontě nekrvavé, na frontě války proti hospodářskému rozvratu,

který způsobila válka proti statkářům a kapitalistům, proti Kolčakovi a Děnikinovi. Víte, co nás toto vítězství stálo, víte, jaký strašlivý boj jsme museli podstoupit, když jsme byli odříznuti od obilnářských krajů, od Uralu a Sibiře. V té době byli moskevští a petrohradští dělníci nuceni snášet nesnesitelná muka hladu. Vás strašili slovy »diktatura proletariátu«. Tím strašili rolníky i pracující kozáky ve snaze jim namluvit, že diktatura znamená drzé roztahování dělníků. Ve skutečnosti však v době, kdy se Anglie a Amerika snažily podporovat Kolčaka a Děnikina, uskutečňovali dělníci sídelních měst svou diktaturu tak, aby svým příkladem všem ukázali, jak je nutné odtrhnout se od statkářů a kapitalistů a jít společně s pracujícími, protože práce lidi sjednocuje, kdežto vlastnictví je rozděluje. To je poučení, které jsme získali v průběhu dvou let a které nás dovedlo k vítězství. Nás spojila právě práce, kdežto Dohoda se stále rozkládá, protože vlastnictví učinilo z imperialistů dravou zvěř, která neumí nic jiného než rvát se o kořist. Z nás však učinila práce sílu, která sjednocuje všechny pracující. A tak už dnes slovo »diktatura« může vylekat lidi jen velice nevědomé, pokud takoví ještě v Rusku zůstali.

Nevím, zda zůstal byt' jediný člověk, který by se nepoučil na příkladu Kolčaka a Děnikina a který by nechápal, že diktatura proletariátu znamená, že proletariát sídelních měst a průmyslových center ještě nikdy nebyl v tak těžké situaci jako po tyto dva roky. Rolníci v guberniích produkujících obilí jsou na tom dnes tak, že mají půdu a všechno, co vypěstují, si nechají pro sebe. Poprvé za tisíce let, po revoluci bolševiků, pracují ruští rolníci pro sebe a mohou se lépe najíst. Zároveň však dělnický proletariát, uskutečňující svou diktaturu, zakouší během těchto dvou let boje neslýchaná muka hladu. Teď je vám jasné, že diktatura znamená vedení, to znamená sjednocování rozptýlených, roztroušených pracujících mas, semknutý, jednolitý celek proti kapitalistům v zájmu ví-

těžství nad nimi, aby se už nikdy neopakovalo krveprolévání, které si už vyžádalo 10 miliónů zabitých a 20 miliónů zmrzačených. Abychom zvítězili nad takovouto silou, která se opírá o mohutnou armádu a moderní kulturu, k tomu je nutná semknutost všech pracujících, k tomu je nutná jednotná železná vůle. A tuto jednotnou železnou vůli jsou s to zajistit pouze masy pracujících, pouze dělnický proletariát, pouze ti uvědomělí dělníci, které desítky let vychovávala bojová škola stávek a demonstrací a kteří dokázali svrhnout carismus, ti dělníci, kteří po dva roky přetěžké občanské války nesli všechno na svých bedrech, bojovali v prvních řadách jimi vybudované jednotné Rudé armády, do níž vstoupily desetitisíce nejlepších dělníků, rolníků a frekventantů vojenských učilišť, kteří šli na smrt jako první, kteří v Moskvě, v Petrohradě, v Ivanovu-Vozněnsku, v Tveru, v Jaroslavli, ve všech průmyslových centrech zakoušeli neslýchaná muka hladu. A právě tato muka dělníky sjednotila a přiměla rolníky a pracující kozáky gubernií produkujících obilí, aby uvěřili pravdě bolševiků, neboť tato víra jim usnadnila vydržet v boji proti bělogvardějcům.

Proto tedy má dělnická třída právo prohlásit, že těmito oběťmi, které po dva roky přinášela, a válkou dokázala všem pracujícím rolníkům, každému pracujícímu kozákovvi, že se musíme sjednotit, že se nutně musíme semknout. Musíme bojovat proti těm, kdo spekulují s hladem, vždyť je výhodné prodávat obilí po tisíci rublech za pud, a nikoli za pevnou cenu. Dá se na tom zbohatnout, ale vede to zpátky, k starým časům, a my bychom se tak znovu dostali do oné prokleté jámy, kdy vládl carismus a kdy kapitalisté kvůli svým ziskům hnali lidstvo na imperialistická jatka. To by vedlo zpátky, a to nelze připustit. Po skončení boje proti Kolčakovi a Děnikinovi pracující rolníci a kozáci pochopili, že je správné a nutné se semknout, a tak se připojují k dělníkům a v dělnické třídě vidí své vůdce. Pracující rolníci neviděli a nemohou vidět v děl-

nické moci žádné příkoří. Příkoří v ní viděli pouze statkáři, kapitalisté a kulaci, a to jsou nejhorší nepřátelé pracujících, to jsou spojenci imperialistů, kteří způsobili všechno utrpení obyvatelstva a vyvolali krvavou válku. Je nutné, aby se všichni dělníci, všichni pracující semkli, a teprve pak zvítězíme.

Krvavá válka skončila, teď vedeme válku nekrvavou proti hospodářskému rozvratu, proti zpusťování země, bídě a nemocem, do nichž nás uvrhla čtyřletá imperialistická a dvouletá občanská válka. Víte, že zpusťování země je katastrofální. Dnes jsou na okrajových územích Ruska, na Sibiři a na jihu desítky miliónů pudů obilí; milióny pudů jsou už sklizeny a svezeny, jen je odeslat, a přitom je v Moskvě strašlivý hlad. Lidé hladem umírají, protože není možné obilí přivést, a přivést je není možné proto, že občanská válka zemi úplně zpusťovala, ochromila dopravu a zničila desítky mostů. Jsou poškozony lokomotivy a nemáme možnost je rychle opravit. Jen obtížně dnes získáváme pomoc ze zahraničí. Víme však, že teď máme možnost přejít k obnově veškerého průmyslu.

Ale jak máme obnovovat průmysl, když nemůžeme vyměnit obilí za průmyslové zboží, protože je nemáme?

Víme, že když sovětská moc získává od rolníků obilí za pevné ceny, dává jim za ně jen papírové peníze. Jakou cenu mají tyto papírky? To není cena obilí, ale my jim můžeme dávat jen tyto papírové peníze. Říkáme však, že je to nezbytné, že nám rolníci musí poskytnout obilí na úvěr. A odmítne snad jediný sytý rolník poskytnout obilí hladovému dělníkovi, když ví, že až se tento dělník nasytí, vrátí mu to v průmyslových výrobcích? Ani jeden poctivý a uvědomělý rolník nám neodmítne dát obilí na úvěr. Rolníci, kteří mají přebytky obilí, je musí dát státu za papírové peníze — a to znamená úvěr. Tohle nechápe a neuvědomuje si jen stoupenec kapitalismu a vykořisťování, ten, kdo si přeje, aby sytý ještě více bohatl na úkor hladového. Dělnická moc tohle připustit nemůže; bude-

me proti tomu bojovat bez ohledu na jakékoli oběti. (Potlesk.)

Ted' jsme vrhli všechny své síly na obnovu průmyslu a vytrvale pokračujeme v této nové válce, v níž zvítězíme stejně tak, jako jsme vítězili až dosud. Uložili jsme komisi vědců a techniků, aby vypracovala plán elektrifikace Ruska. Tento plán bude za dva měsíce hotov a umožní nám udělat si zcela jasnou představu o tom, jak bude v několika letech celé Rusko propojeno sítí elektrického vedení a jak bude postaveno na nohy nikoli starým, nýbrž novým způsobem, a jak dosáhne té kulturní vyspělosti, jakou naši zajatci viděli v Německu.

Takovým způsobem musíme obnovit náš průmysl a pak stonásobně více splatíme úvěr, který přijímáme od rolníků ve formě obilí. Víme, že taková věc se nedá udělat za rok nebo za dva; minimální program elektrifikace je propočítán nejméně na tři roky, kdežto vybudování moderního průmyslu si vyžádá nejméně deset let. Ale když jsme dokázali vydržet dva roky takové krvavé války, dokážeme přes všechny těžkosti vydržet deset i více let. Prostřednictvím dělníků jsme získali z vedení mas pracujících takové zkušenosti, které nám pomohou překonat všechny těžkosti na této nekrvavé frontě boje proti hospodářskému rozvratu a dovedou nás k větším vítězstvím, než bylo naše vítězství nad mezinárodním imperialismem. (Potlesk.)

*V neúplném znění otištěno
2. března 1920 v listu
Izvěstija VCIK, č. 47
V plném znění otištěno
2., 3. a 4. března 1920
v Pravdě, č. 47, 48 a 49*

*Podle textu Pravdy porovnaného
s textem brožury V. I. Lenin
Reč na prvom Vserossijskom
sjezdě trudovych kozakov.
Moskva 1920*

P R O J E V
N A I I. C E L O R U S K É M S J E Z D U
L É K A Ř Ů A Z D R A V O T N Í K Ů⁸⁴

1. B Ř E Z N A 1 9 2 0
P R O T O K O L Á R N Í Z Á P I S

(Soudruh Lenin, uvítaný dlouho neutuchajícím potleskem a zpěvem Internacionály, pronesl krátký pozdravný projev.) Soudružky a soudruzi, dovolte mi, abych jménem rady lidových komisařů pozdravil váš sjezd. Není třeba dlouze hovořit o úkolech sjezdu a o práci, kterou jste vykonali. Po skončení bojů na válečné frontě si snad žádná jiná práce nevyžádala tolik obětí jako vaše. Čtyři roky trvající imperialistická válka zanechala lidstvu několik miliónů mrzáků a řadu epidemií.

Připadl nám obrovský, těžký a odpovědný úkol. Boje na válečné frontě ukázaly, že pokusy imperialistů k ničemu nevedly. Největší válečné těžkosti už máme za sebou, ale teď musíme plnit úkoly mírové výstavby. Zkušenosti, které jsme získali na krvavé frontě, využijeme i na nekrvavé frontě, kde se setkáme s mnohem větším pochopením.

Dokázali jsme zapojit do našich služeb tisíce odborníků a velice mnoho důstojníků a generálů, kteří spolu s komunisty z řad dělnické třídy zastávají odpovědné funkce. Všechno odhodlání a všechny zkušenosti z občanské války musíme využít v boji proti epidemiím.

Kdysi byli i příslušníci lékařského povolání plni nedůvěry k dělnické třídě, kdysi i oni snili o návratu buržoazního zřízení. Teď se však i oni přesvědčili, že je možné dovést Rusko ke kulturnímu rozkvětu jedině společně s proletariátem. Jedině spoluprací představitelů vědy a dělníků, jedině takovou spoluprací budeme schopni

odstranit tíživou bídu, nemoci a špínu. A my to dokážeme.

Před spojenectvím představitelů vědy, proletariátu a techniky žádná temná síla neobstojí.

*Stručná novinová zpráva
otištěna 6. března 1920
v listu Izvěstija VCIK, č. 51
V plném znění otištěno roku 1920
v knize Vtoroj Vserossijskij sjezd
rabotnikov léčebno-sanitarnogo děla
Sojuza Vsemediksantrud.
Protokoly i rezoljucii. Moskva*

Podle textu knihy

P O Z N Á M K Y
K N Á V R H U T E Z Í T R O C K É H O
N E J B L I Ž Š Í Ú K O L Y
H O S P O D Á Ř S K É V Ý S T A V B Y

Poznámky k návrhu

K článku 1

a) Článek 1 nazvat *O pracovním nadšení*⁸⁵. Slova »posílení vůle k práci« v druhém řádku nahradit slovy »*pracovního nadšení*«.

b) Doplnit:

zásada zavedení přísné odpovědnosti každého pracovníka (člena kolegia, organizátora, vedoucího apod.) za splnění určitých úkonů, prací nebo úkolů, uznávaná všemi a potvrzená mnoha sjezdy národohospodářských rad a jinými shromážděními, musí být houževnatě a vytrvale, za každou cenu, zaváděna do praxe. Dosud se uplatňuje velice, velice nedostatečně.

c) Spotřebitelé — prostřednictvím spotřebních družstev — musí být systematicky zapojováni do kontroly nad výrobou.

d) Dělnicko-rolnická inspekce musí být vedena k tomu, aby se stále více podílela na kontrole výroby a rozdělování.

e) Boj proti spekulaci a zdlouhavému vyřizování věcí a rovněž proti byrokratismu se musí stát prvořadým úkolem.

f) Veškeré úsilí je nutné vynaložit na organizaci soutěžení. Mezi opatření k upevnění kázně a zvýšení produktivity práce musí patřit i snížení přídělu pro nenapravitelné lajdáky apod.

g) Konec 4. článku u Trockého (posledních devět

řádků) vypustit nebo zmírnit anebo formulovat obecněji.

(To jsou moje první předběžné připomínky.)

Lenin

3. 3.

Napsáno 3. března 1920

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1934

v knize Děvjatyj sjezd RKP(b).

Mart—aprel 1920 g.

K MEZINÁRODNÍMU DNI ZAMĚSTNANÝCH ŽEN

Kapitalismus spojuje formální rovnost s rovností hospodářskou, a tedy se sociální nerovností. V tom je jedna z hlavních zvláštností kapitalismu, kterou stoupenci buržoazie, liberálové, zastírají lživými řečmi a kterou maloburžoazní demokraté nechápou. Z této zvláštnosti kapitalismu mimo jiné vyplývá, že při rozhodném boji za hospodářskou rovnost je nutné otevřeně uznat kapitalistickou nerovnost a za určitých podmínek dokonce vzít toto otevřené uznání nerovnosti za základ proletářské státnosti (Sovětská ústava^[31]).

Ale ani ve formální rovnosti (v rovnosti podle zákona, v »rovnosti«[»] sytého a hladového, vlastníka a nemajetného) *nemůže* být kapitalismus důsledný. Jedním z nejkřiklavějších projevů této nedůslednosti je *nerovnoprávnost* muže a ženy. Úplnou rovnoprávnost nezavedl ani jeden, ani ten nejpokrokovější republikánský, demokratický, buržoazní stát.

Ruská sovětská republika ihned vymýtila ze zákonodárství *všechny* stopy nerovnosti ženy *bez výjimky* a ihned jí zajistila úplnou rovnost podle zákona.

Říká se, že úroveň kultury se nejlépe pozná podle právního postavení ženy. V tomto výroku je zrnko hluboké pravdy. A z tohoto hlediska jedině diktatura proletariátu, jedině socialistický stát mohly dosáhnout a také dosáhly vyšší kulturní úrovně.

Nový, nevídaně silný impuls ženskému dělnickému hnutí dal tedy nepochybně vznik (a upevnění) první So-

větské republiky a zároveň a v souvislosti s tím i Komunistická internacionála.

Mluvíme-li už o těch, koho kapitalismus přímo či nepřímou, zcela nebo částečně utlačoval, musíme říci, že právě sovětské zřízení a jedině sovětské zřízení zajišťuje demokracii. Je to jasně vidět na postavení dělnické třídy a nejchudšího rolnictva. Je to jasně vidět na postavení ženy.

Sovětské zřízení však znamená poslední rozhodující bitvu za *odstranění tříd*, za hospodářskou a sociální rovnost. Jenže demokracie, dokonce ani demokracie pro ty, koho kapitalismus utlačoval, včetně demokracie pro utlačované pohlaví, *nám nestačí*.

Ženské dělnické hnutí si jako svůj hlavní úkol vytyčuje bojovat za hospodářskou a sociální rovnost ženy, a ne pouze rovnost formální. Hlavním úkolem je zapojit ženu do společenské produktivní práce, vyrvat ji z »domáčího otroctví«, vysvobodit ji z otupující a ponižující podřízenosti, z věčného a výlučného prostředí kuchyně a dětského pokoje.

Bude to boj dlouhý a vyžádá si zásadní změnu jak společenské techniky, tak zvyklostí. Ale tento boj skončí úplným vítězstvím komunismu.

4. března 1920

Pravda, 8. března 1920
(zvláštní vydání)
Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

O SOUZENÍ NEZLETILÝCH⁸⁶

POZNÁMKY A ZMĚNY K NÁVRHU DEKRETU

1. Teorie stanovení věkových hranic je *nevhodná*.
2. Soudy a věznice člověka *kazí*.
3. *Kdo* zná psychologii dětí? Soudci nebo experti?
4. Zvláštní ústavy?
5. Spekulantí a jiní? *Recidiva?*

1. Uložit lidovému komisariátu spravedlnosti, aby po dohodě s lidovým komisariátem zdravotnictví a lidovým komisariátem školství a osvěty a Ústředním statistickým úřadem vypracoval způsob podávání zpráv o každém případě soudního stíhání a vyšetřování nezletilých.

2. Uložit lidovému komisariátu školství a osvěty a lidovému komisariátu zdravotnictví, aby se více staraly o zřizování léčebných a výchovných ústavů pro defektní nezletilé osoby.

Uložit lidovému komisariátu spravedlnosti, aby přísněji dohlížel na personální složení členů komisí pro nezletilé a na to, jak plní tyto komise své povinnosti.

Napsáno 4. března 1920

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXIV

Podle rukopisu

PROJEV NA ZASEDÁNÍ
MOSKEVSKÉHO SOVĚTU
DĚLNICKÝCH
A RUDOARMĚJSKÝCH
ZÁSTUPCŮ
6. BŘEZNA 1920

Soudruzi, velmi lituji, že se mi pravděpodobně nepodaří splnit povinnosti, o nichž se teď zmínil soudruh předseda s odvoláním na mé členství v moskevském sovětu⁸⁷, ale v každém případě jsem velmi rád, že mohu pozdravit moskevský sovět v jeho novém složení. Dovolte mi, abych řekl několik slov o úkolech, které v souvislosti s celkovou situací v zemi čekají zejména moskevské dělníky a hlavně a především moskevský sovět.

Soudruzi, jak se zdá, máme velkou naději, že v brzké budoucnosti zcela úspěšně skončíme válku, kterou nám vnutili statkáři a kapitalisté, spolčení s kapitalisty celého světa. Právě dnes jsem dostal telegram od člena revoluční vojenské rady Kavkazského frontu z poslední významné fronty, na níž se ještě dnes bojuje. V tomto telegramu sděluje, že tvrdošíjný odpor nepřítele byl na všech úsecích zlomen (potlesk), takže teď po zlikvidování Kolčakovy fronty a archangelské fronty zřejmě už není daleko den, kdy bude definitivně zlikvidována i Děnikinova fronta. Jenže, soudruzi, jakkoli jsou výsledky občanské války i mezinárodní situace pro nás příznivé, třebaže už zřejmě chybí jen málo k tomu, aby byly imperialistické mocnosti definitivně poraženy, třebaže všechny jejich pokusy dát dohromady kohokoli k válce proti nám skončily nezdarem — jakkoli je pro nás tato situace příznivá, je třeba říci, že nebezpečí, a to ani nebezpečí zvenčí, není zažehnáno. Ještě se podnikají pokusy, o to se pokouší

hlavně imperialistická Francie, veštvat Polsko do války proti Rusku. Všichni samozřejmě víte z tisku, z usnesení Ústředního výkonného výboru sovětů, ze všech prohlášení, která byla učiněna na sjezdu kozáků a na mnoha dalších sjezdech, že Sovětská republika udělala ze své strany všechno možné, aby této válce předešla, víte, že jsme polskému lidu nabídli mír^[63, 70] nejen oficiálně, ale i nanejvýš přátelsky, že jsme co nejslavnostněji uznali nezávislost polského státu velice jednoznačnými prohlášeními. Z vojenského hlediska jsme udělali všechno, abychom znemožnili polským statkářům a kapitalistům uskutečnit jejich záměry, možná že ani ne tak jejich, jako spíše záměry imperialistické Francie, bez níž se nemohou ani hnout, protože jsou u ní po krk zadluženi. Udělali jsme všechno, abychom zabránili těmto kapitalistům a statkářům v uskutečnění jejich záměrů veštvat polský lid do války proti Rusku. Ale přesto, že jsme udělali všechno možné, další vývoj už nezávisí na nás. Dokonce ani sami polští statkáři a kapitalisté nevědí, co udělají zítra. Vnitřní situace Polska je tak těžká, že právě vzhledem k zřejmému ohrožení svého třídního postavení, jen proto, že tuší svou záhubu, by se mohli pustit do takového dobrodružství. Proto ani z hlediska vnější bezpečnosti, přestože jsme už dosáhli mnoha vítězství, nemáme žádné záruky a musíme být ve střehu, musíme zachovat, rozšířit a posílit svou vojenskou pohotovost, abychom mohli splnit úkol, který čeká dělnickou třídu. Jestliže přes všechno naše úsilí polští imperialisté za podpory Francie rozpoutají proti Rusku válku a uskuteční své válečné dobrodružství, budou muset narazit a narazí na takový odpor, na němž jejich křehký kapitalismus a imperialismus definitivně ztroskotá.

Nijak se netajíme tím, a především se tím netajíme před moskevskými a ostatními dělníky v Rusku, že teď je třeba nového vypětí sil, nových obrovských obětí, ještě větších, neboť teď máme konec zimy — únor a březen,

kteří přinesly mnohem větší bídu, hlad a útrapy způsobené rozvratem v naší dopravě. A musím vám říci, že jestliže válka na krvavé frontě, občanská válka proti imperialistům, podle všeho končí a nepřítel nás už v žádném případě vážně ohrožovat nemůže, protože pokusy Dohody rozpoutat proti nám všeobecnou válku úplně ztroskotaly, pak v každém případě trvá a dlouho bude trvat válka na nekrvavé frontě, protože čím dále jsme se vzdálili nebezpečí válečnému, tím víc na nás doléhají úkoly spojené s vnitřní výstavbou, a ty nutně musí vyřešit dělnická třída, která na sebe vzala poslání vést masy pracujících. Tyto úkoly — obnovit zničenou zemi, rozvrácené hospodářství a zorganizovat socialistickou společnost — nelze splnit bez války na nekrvavé frontě. Toto si musí vyspělit dělníci, kteří teď tvoří nový moskevský sovět, velmi pevně vštípit do paměti, protože moskevští dělníci vždycky byli a určitě ještě nějaký čas budou vzorem, který budou následovat dělníci ostatních měst.

Musíme si uvědomit, že uskutečňujeme socialistickou revoluci v zemi, kde větší část obyvatelstva tvoří rolnictvo. Teď se k nám připojily masy sibiřského rolnictva, kde rolníci mají přebytky obilí, kde jsou rolníci kapitalismem demoralizováni, lpí na dávno vžitém volném obchodu a považují za své posvátné právo, v čemž je matou menševici a eseři — to už je jejich smutný úděl a nic víc ani nedokážou —, považují za své posvátné právo volně obchodovat přebytky obilí v domnění, že toto právo jim zůstane. Neuvědomují si, že tato zdánlivá občanská rovnost znamená, že sytý vykořisťuje hladového, neboť rolníci, kteří mají přebytky obilí a nechtějí je dát hladovějícím, vytvářejí základy kapitalistických vztahů. Jsou to lidé, kteří po staletích, kdy byli sami vykořisťováni, poprvé hospodaří pro sebe a svými přebytky obilí si mohou podmanit dělníky, kteří vzhledem k rozvrácenému průmyslu nemají možnost poskytnout jim za obilí ekvivalentní úhradu. Proto je naším úkolem proti těmto maloburžoaz-

ním vlastníkům, proti drobným spekulantům, kterých je příliš mnoho a kteří si myslí, že čím dál my půjdeme, tím víc oni budou bohatnout díky svým přebytkům obilí, že čím větší je hlad, tím je to lepší pro vlastníky obilí — proto je naším úkolem bojovat proti nim. Říkáme to otevřeně a je to základem diktatury proletariátu, který otevřeně říká všem dělnickým a rolnickým masám: »Pracující rolník je náš spojenec, náš přítel a bratr, ale když rolník vystupuje jako vlastník, který má přebytky obilí, nutně je nepotřebuje pro své hospodářství a chová se k nám jako vlastník, jako sytý vůči hladovému, takový rolník je náš nepřítel a my proti němu budeme rázně a nelítostně bojovat.« Zvítězit nad drobnými vlastníky, nad drobnými spekulanty je těžké. Nezlikvidujeme je za rok, to si vyžádá dlouhou řadu let, k tomu je potřebný organizovaný, dlouhodobý nápor, je nutné postupovat krok za krokem, vyvíjet vytrvalý, každodenní boj, který je mimořádně těžký a většinou v něm vítězí spekulující rolník nad dělníkem. Ale my budeme bojovat na nekrvavé frontě, aby hladový dostal od sytého jeho přebytky, a nebudeme se ohlížet na nic, nebudeme se ohlížet na to, že by eseři a menševici chtěli prosadit volný obchod a ponechat systému tyto přebytky.

Během těchto dvou let jsme vykonali obrovskou práci. Získali jsme pro tuto práci masu rolníků a dělníků, dokázali jsme vzít si odevšad to, co jsme potřebovali. Zatímco bělogvardějszí důstojníci, bývalí carští důstojníci, bojovali proti nám na straně našich nepřátel, získali jsme desítky a stovky vojenských odborníků na naši stranu a převychovali je v naší práci. Pomáhali nám v práci spolu s našimi komisaři. Oni se také od nás při práci učili a výměnou za to nám poskytovali své technické poznatky. Jedině s jejich pomocí mohla Rudá armáda dosáhnout těch vítězství, jichž dosáhla. Teď musíme veškerou tuto práci převést na jiné koleje. Tato práce musí být prací mírovou, musíme všechno převést na frontu práce. Musíme

usměrňovat naše bývalé vlastníky, kteří byli našimi nepřáteli. Musíme mobilizovat všechny, kdo jsou schopni pracovat, a donutit je, aby pracovali spolu s námi. Musíme za každou cenu zahladit jakékoli stopy po politice menševiků a eserů, která proklamuje svobodu osobnosti atd., protože tato politika nás odsuzuje k hladu. Toto stanovisko musí prolínat celou naší prací. Vyspělá část proletariátu se ujímá vedení ostatního obyvatelstva a prohlašuje: »Musíme vás dovést tak daleko, abyste do všech důsledků pochopili a prosazovali naše ideje, stejně jako jsme vás dovedli k tomu, že se stále více a více stavíte na naši stranu.«

Naším prvořadým úkolem je zbavit Moskvu špíny a zanedbanosti, do níž se dostala. Musíme to udělat, abychom dali příklad celé zemi, do níž stále více a více tato špína proniká a způsobuje epidemie a choroby. Musíme jít příkladem zde, v Moskvě, jak tomu bylo v Moskvě už nejednou.

Musíme mít na paměti, že nás čeká úkol obnovit dopravu. Počínaje jarem musí dělnické masy zahájit kontrolu. Musíme kontrolovat zelináře v okolí Moskvy, kteří využívají toho, že vedle nich žije jejich hladový bratr, a plní si kapsy milióny. Jestliže každý větší zelinář může vydělávat na svém chudém sousedovi neuvěřitelné peníze, dochází k nehorázně nespravedlnosti, kterou nemůžeme připustit.

Co musíme udělat? Je třeba, aby nám odborníci předali své vědomosti, abychom mohli uskutečnit své ideje. Je třeba, aby se třída, která dnes nově zasedla v moskevském sovětu, pustila do této práce. Je třeba, aby se tato práce prováděla reálněji a důkladněji než předtím.

Víme, že proletariát není početně tak silný, ale víme také, že petrohradští dělníci, kteří bojovali v prvních řadách Rudé armády, nám dávali své nejlepší síly ve chvílích, kdy jsme to potřebovali, dávali je do boje s nepřítelem, a dávali jich víc, než jsme předpokládali, že jich mohou dát. Říkali jsme, že Petrohrad, Moskva, Ivanovo-Vozněsensnk nám poskytly obrovský počet lidí, ale to ještě

není všechno: musí nám jich poskytnout tolik, kolik jich potřebujeme. Dnes potřebujeme využít všechny buržoazní odborníky, kteří získali své vědomosti v minulosti a dnes by nám jimi měli platit. A právě s pomocí těchto odborníků musíme uskutečnit naši práci, s jejich pomocí musíme zvítězit všude tam, kde to potřebujeme, zvítězit a vytvořit naše bojové pracovní šiky, které by se u těchto odborníků učily a usměrňovaly by je a které by ustavičně tyto zkušenosti předávaly širokým dělnickým masám. To všechno bude muset moskevský sovět jako jeden z nejvýznamnějších a jako jeden z největších proletářských sovětů za každou cenu prosazovat. Půldruhého tisíce členů moskevského sovětu plus kandidáti — to je aparát, s jehož pomocí můžete získávat lidi ze širokých mas a neustále tyto dosud nezkušené masy zapojovat do správy státu.

Dělnické a rolnické masy, které musí vybudovat celý náš stát, musí nyní vytvořit státní kontrolu. Vytvoříte tento aparát pomocí dělnických a rolnických mas, pomocí dělnicko-rolnické mládeže, v níž se v nevídané míře probudilo z vlastního popudu přání, odhodlání a rozhodnutí spravovat stát. Poučení válečnými zkušenostmi pověříme tisíce schopných lidí, kteří prošli sovětskou školou, prací na správě státu. Do dělnické inspekce musíte zapojit i ty nejbázněvší a nejméně vyspělé, ty nejostýchavější dělníky, aby na této práci vyrostli. Měli by se v této práci dostávat nahoru. Měli by okoukat, jak se dělnická inspekce podílí na státních záležitostech, a pak od nejjednodušších úkolů, na něž stačí — nejdřív jen jako pozorovatelé při inspekcích —, přecházet postupně k důležitějším úkolům ve státních záležitostech. Tak získáte na základě velkých rezerv pomocníky, kteří převezmou břemeno státní správy, přijdou nám pomoci a budou pro nás pracovat. Potřebujeme desetitisíce nových vyspělých dělníků. Opírejte se o bezpartijní dělníky a rolníky, opírejte se o ně, protože naše strana, odevšad obklopená nepřáteli, musí zůstat málo početnou organizací. V tomto období, kdy se nepřá-

telské živly snaží všemi prostředky boje, podvodu a provokace vetřít do strany a využít toho, že členství ve vládní straně přináší určité výhody, je třeba pracovat spolu s bezpartijními. Zákony o dělnicko-rolnické inspekci dávají právo zapojovat bezpartijní dělníky a rolníky a jejich konference do správy státu. V tomto aparátu máte jeden z prostředků, který nám umožní zvýšit počet dělníků a rolníků, abychom během několika let zvítězili na vnitřní frontě. Toto vítězství se ještě dlouho neprojeví tak snadno, tak rozhodně a jasně, jako se projevilo na válečné frontě. Toto vítězství vyžaduje bdělost a úsilí, a vy je můžete zajistit tím, že budete plnit úkoly spojené s budováním Moskvy a okolí a pomáhat při celkové obnově dopravy, při obnově oné společné hospodářské organizace, která nám pomůže zbavit se přímého i nepřímého působení spekulantů a překonat staré tradice kapitalismu. Na to není škoda obětovat několik let. Dokonce i za takových podmínek budou podobné společenské přeměny něčím nevídaným a vytyčovat si tu krátkodobé úkoly by bylo velkou chybou.

Dovalte, abych závěrem vyjádřil naději a přesvědčení, že moskevský sovět v novém složení využije všech zkušeností, jež za občanské války získali předchozí členové sovětu, načerpá nové síly z řad mládeže a pustí se do hospodářské výstavby tak energicky a rozhodně a s takovou houževnatostí, s jakou jsme bojovali za války, abychom dosáhli nikoli okázalých, ale zato solidnějších a podstatnějších vítězství.

*Stručná novinová zpráva
otištěna 7. března 1920
v listu Izvěstija VCIK, č. 52
V plném znění poprvé
otištěno roku 1921
v knize Stenografičeskije
otčoty zasedanij plenuma
Moskovskogo sověta rabočich,
krest'janskich i krasnoarmejskich
deputatov, Moskva*

Podle textu knihy

PROJEV

NA SLAVNOSTNÍM ZASEDÁNÍ MOSKEVSKÉHO SOVĚTU U PŘÍLEŽITOSTI PRVNÍHO VÝROČÍ III. INTERNACIONÁLY 6. BŘEZNA 1920

Soudružky a soudruzi, od založení Komunistické internacionály uplynul rok. Během tohoto roku dosáhla Komunistická internacionála takových vítězství, jaká se nedala očekávat, můžeme směle říci, že při jejím založení nikdo tak obrovské úspěchy nečekal.

V prvním období revoluce mnozí doufali, že v západní Evropě vypukne socialistická revoluce hned, jakmile skončí imperialistická válka, protože ve chvíli, kdy masy byly ozbrojeny, mohla revoluce velmi úspěšně proběhnout i v některých zemích na Západě. Mohlo by k tomu dojít, kdyby se nebylo ukázalo, že v západní Evropě má rozštěpení proletariátu hlubší kořeny a že bývalí socialističtí vůdcové se tam dopouštěli větší zrady.

Dodnes přesně nevíme, jak proběhla demobilizace a jak probíhá likvidace války. Nevíme například, co se událo v Holandsku, a jen z jednoho článku, v němž se psalo o projevu holandského komunisty — takových článků bylo mnoho —, jsem se náhodou dověděl, že v Holandsku, v neutrální zemi, která byla méně zapletena do imperialistické války, se revoluční hnutí tak rozrostlo, že se už začaly vytvářet rady [sověty], a Troelstra, jedna z nejvýznamnějších postav holandské oportunistické sociální demokracie, přiznal, že by dělníci mohli převzít moc.

Kdyby internacionála nebyla v rukou zrádců, kteří v kritické chvíli zachraňovali buržoazii, byly by velké vy-

hlídky, že v mnoha válčících zemích a rovněž v některých neutrálních zemích, kde byl lid ozbrojen, dojde hned po skončení války k revoluci, která by mohla proběhnout rychle, a pak by všechno dopadlo jinak.

Jak je vidět, nestalo se to, revoluci se tak rychle provést nepodařilo, bude totiž třeba projít celou vývojovou cestu, kterou jsme my nastoupili už před první revolucí, před rokem 1905, a tak jen díky tomu, že do roku 1917 uplynulo přes deset let, jsme byli s to vést proletariát.

V roce 1905 jsme absolvovali jakousi generální zkoušku revoluce, a částečně proto se pak v Rusku podařilo využít moment, kdy imperialistická válka ztroskotala, moment, který umožnil proletariátu převzít moc. Historické události a úplná prohnitost absolutismu přispěly k tomu, že se nám podařilo snadno začít revoluci, ale čím snadnější bylo revoluci začít, tím těžší bylo pro tuto osamocnou zemi v ní pokračovat, a pokud jde o tento uplynulý rok, můžeme si říci, že v jiných zemích, kde jsou dělníci vyspělejší, kde je více průmyslu a kde je dělnictvo mnohem početnější, pokračoval vývoj revoluce pomaleji. Rozvíjela se stejnou cestou jako naše revoluce, ale mnohem pomaleji.

Dělníci jdou po této cestě pomalu kupředu a klestí cestu vítězství proletariátu, které se blíží nepochybně rychleji, než tomu bylo u nás, neboť podíváme-li se na III. internacionálu, musíme se až divit, jak rychle se III. internacionála šířila a dobývala jedno vítězství za druhým.

Všimněte si, jak se v celém světě šíří naše neobratná slova jako například »bolševismus«. Přestože se nazýváme stranou komunistickou, přestože název »komunista« je název vědecký, celoevropský, je v evropských i jiných zemích rozšířen méně než slovo »bolševismus«. Naše ruské slovo »sovět« je jedním z nejrozšířenějších slov, dokonce se ani nepřekládá do jiných jazyků, všude se vyslovuje jako v ruštině.

Přes všechny lži buržoazního tisku a přes zuřivý odpor

veškeré buržoazie jsou sympatie dělnických mas na straně sovětů, sovětské moci a bolševismu. Čím víc buržoazie lhala, tím víc pomáhala v celém světě šířit zkušenosti, které jsme měli s Kerenským.

Část bolševiků, kteří přijeli z Německa, byla u nás přivítána útoky a štváním, které proti nim bylo čistě po americku zorganizováno v »demokratické republice« a kterému Kerenskij, eseři a menševici všemožně napomáhali. Tím rozhýbali vrstvy proletariátu a přivedli je na myšlenku, že bolševici asi dělají něco dobrého, když se proti nim tak štve. (Potlesk.)

Když člověk občas získá nějaké útržkovité zprávy ze zahraničí, když si například přečte — protože nemá možnost sledovat všechen tisk — výtisk nejbohatšího anglického listu Times a když zjistí, jak se v něm uvádějí slova bolševiků na důkaz toho, že bolševici už za války šířili myšlenku o občanské válce, dospěje k závěru, že i ti nejchytřejší představitelé buržoazie zcela ztratili hlavu. Jestliže anglický list vyzvedává knihu Proti proudu [49], jestliže ji doporučuje anglickým čtenářům a uvádí z ní citáty, aby ukázal, že bolševici jsou ti nejhorší z nejhorších, kteří mluví o zločinnosti imperialistické války a přitom šíří myšlenku o občanské válce, pak se člověk přesvědčí, že veškerá buržoazie, která nás tak nenávidí, nám vlastně pomáhá; díky jí za to, vřelé díky! (Potlesk.)

Náš denní tisk není k dispozici ani v Evropě, ani v Americe, informace o naší práci jsou velmi skrovné, naši soudruzi jsou totiž tvrdě pronásledováni. Když však člověk vidí, že nejbohatší imperialistický tisk dohodových zemí, z něhož přebírají informace statisíce dalších novin, natolik ztratil smysl pro míru, že ve snaze porazit bolševiky uvádí nesčetné citáty z děl bolševiků, doluje je z publikací vydaných za války, aby dokázal, že jsme mluvili o zločinnosti války a snažili jsme se ji změnit v občanskou válku, znamená to, že se z těchto velemoudrých pánů stanou stejní hlupáci, jako byl náš Kerenskij a jeho

společníci. Proto nepochybujeme o tom, že tito lidé, vůdcové anglického imperialismu, vykonají své dílo — pokud jde o pomoc komunistické revoluci — čistě a důkladně. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzi, před válkou se zdálo, že dělnické hnutí se dělí hlavně na socialisty a anarchisty. Nejenže se to zdálo, ale také tomu tak bylo. Po dlouhé období před imperialistickou válkou a před revolucí v převážné většině evropských zemí objektivně revoluční situace neexistovala. Tehdy vyvstal úkol využít této poklidné práce k přípravě revoluce. Socialisté s přípravou začali, anarchisté tento úkol nechápali. Válka vytvořila revoluční situaci a ukázalo se, že se toto staré dělení přežilo. Na jedné straně se z anarchistických a socialistických špiček stali šovinisté, kteří ukázali, co znamená hájit vlastní buržoazní lupiče proti ostatním buržoazním lupičům, kvůli nimž zahynuly ve válce milióny lidí. Na druhé straně se mezi řadovými členy starých stran zrodily nové směry vystupující proti válce, proti imperialismu, za sociální revoluci. Válka tedy způsobila velmi hlubokou krizi a anarchisté a socialisté se rozštěpili, protože špičky parlamentních socialistických vůdců se octly na křídle šovinstů, zatímco dole se s nimi stále rostoucí menšina řadových členů rozcházela a přecházela na stranu revoluce.

Dělnické hnutí ve všech zemích se tedy dalo novou cestou, nikoli cestou anarchistů a socialistů, nýbrž cestou, po níž lze dospět k diktatuře proletariátu. Tento rozkol započal a projevil se v celém světě už před založením III. internacionály.

Jestliže jsme měli úspěch, pak tedy proto, že jsme vystoupili, když byla situace revoluční a když dělnické hnutí už existovalo ve všech zemích; proto dnes vidíme, že uvnitř socialismu i anarchismu došlo k rozkolu. To má za následek, že na celém světě komunističtí dělníci zakládají nové organizace a sjednocují se v III. internacionále. Takový přístup je nejsprávnější.

Jestliže znovu dochází k neshodám, například v otázce využití parlamentarismu, pak po zkušenostech z revoluce a z občanské války v Rusku, poté, co před celým světem stanula osobnost Liebknechta a mezi představiteli parlamentarismu se projevila jeho úloha a význam, není vhodné odmítat revoluční využití parlamentarismu. Stoupencům starého ražení je už jasné, že otázka státu se dnes postaru stavět nedá, že se místo starého, knižního pojetí této otázky zrodilo díky revolučnímu hnutí pojetí nové, praktické.

Proti veškeré sjednocené a centralizované síle buržoazie je nutné postavit sjednocenou a centralizovanou sílu proletariátu. Otázka státu se tedy nyní dostala na druhou kolej, staré neshody začaly ztrácet smysl. Místo starého dělení dělnického hnutí vzniklo dělení nové, jehož úhelným kamenem se stal postoj k sovětské moci a k diktatuře proletariátu.

Sovětská ústava^[31] názorně ukázala, co vykonala revoluce v Rusku. Naše zkušenosti a studium těchto zkušeností způsobily, že nejrůznější dřívější úkoly se zredukovaly na jeden úkol: pro sovětskou moc, nebo proti ní — buď pro moc buržoazie, pro demokracii, pro ony formy demokracie, které slibem rovnosti sytých a hladových, rovnosti kapitalisty a dělníka při odevzdávání volebních lístků, rovnosti vykořisťovatelů a vykořisťovaných zakrývaly kapitalistické otroctví, anebo pro moc proletářskou, pro nelítostné potlačení vykořisťovatelů, pro stát sovětů.

Pro buržoazní demokracii mohou být pouze stoupenci kapitalistického otroctví. Vidíme to na Kolčakově a Děnikinově bělogvardějské literatuře. Po očištění mnoha ruských měst od této sebranky byla jejich literatura shromážděna a převáží se do Moskvy. Můžeme si přečíst písemné výplody ruských inteligentů, jako je Čirikov, nebo buržoazních myslitelů, jako je J. Trubeckoj; je zajímavé podívat se, co si mysleli o Ústavodárném shromáždění, o rovnosti atd., když pomáhali Děnikinovi. Jejich výroky

o Ústavodárném shromáždění nám pomáhají; když takhle agitovali mezi bělogvardějskými masami, pomáhali nám stejně jako celý průběh občanské války, jako vývoj událostí. Svými argumenty sami dokazovali, že pro sovětskou moc jsou upřímní revolucionáři, sympatizující s bojem proti kapitalistům. To se v průběhu občanské války projevuje naprosto zřetelně.

Mít námitky proti tomu, aby se nejvyspělejší část proletariátu sjednocovala, aby se proletariát rozvíjel, postavil stát na nový základ a přitom měl moc pevně ve svých rukou, mít proti tomu námitky a psát úvahy na toto téma není po získaných zkušenostech možné — po tom, co se stalo v Rusku, ve Finsku a v Maďarsku, po ročních zkušenostech v demokratických republikách, v Německu. Demokracie sama beze zbytku ukázala, co představuje; proto se ve všech zemích v nejrůznějších podobách nezadržitelně projevují četné příznaky toho, že komunistické hnutí za sovětskou moc, za diktaturu nezadržitelně sílí.

Zesílilo natolik, že i takové strany, jako jsou němečtí nezávislí a francouzská socialistická strana, v nichž vládnou vůdcové starého typu, kteří nepochopili ani novou agitaci, ani nové podmínky, kteří se ani v nejmenším nezpronevěřili své činnosti v parlamentu, ba naopak z ní činí prostředek k tomu, aby se planým řečením vyhnuli závažným úkolům a upoutali pozornost dělníků debatami v parlamentu — dokonce i tito vůdcové jsou nuceni uznat diktaturu proletariátu a moc sovětů. Je tomu tak proto, že masa dělníků, která o sobě dává vědět, je k tomu donutila.

Víte z projevů jiných soudruhů, že toto odpadnutí německé strany nezávislých, toto uznání diktatury proletariátu a sovětské moci bylo poslední rozhodující ranou zasazenou II. internacionále. Po zvážení situace můžeme konstatovat, že II. internacionála je znemožněna a masy dělníků v Německu, v Anglii a ve Francii se přidávají ke komunistům. V Anglii je také strana nezávislých, která

dál zastává stanovisko legality a odsuzuje násilí bolševiků. Nedávno zavedli ve svém listu diskusní rubriku. Diskuse — to znamená výměna názorů. A tak se tam diskutuje o otázce sovětů a vedle článku uveřejněného v anglických dělnických novinách vidíme článek jistého Angličana, který nemíní brát na vědomí teorii socialismu a dál teorií hloupě opovrhuje, ale vzhledem k životním podmínkám v Anglii dospívá k jednoznačnému závěru a říká: Nemůžeme sověty odsuzovat, musíme být pro sověty.

To je známkou toho, že dokonce i v zaostalých vrstvách dělnictva v zemích, jako je Anglie, dochází k obratu, a můžeme říci, že staré formy socialismu jsou navždy pochovány.

Evropa nespěje k revoluci tak, jako jsme k ní dospěli my, ale v podstatě prodělává totéž. Každá země musí prodělávat a začala prodělávat po svém vnitřní boj jak proti vlastním menševikům, tak proti vlastnímu oportunistu a eserství, které existuje pod jiným názvem ve větší či menší míře ve všech zemích.

A právě proto, že země prožívají tyto zkušenosti samostatně, můžeme říci, že komunistická revoluce nevyhnutelně zvítězí ve všech zemích, a čím víc nepřátelé kolísají a jsou v nejistotě, jež se projevuje v jejich tvrzení, že bolševici jsou zločinci a že nikdy s námi mír neuzavěrou, tím lépe pro nás.

Teď říkají: obchodovat budeme, ale bolševiky neuznáme. Nic proti tomu nemáme; prosím, zkuste to, pánové. Pokud jde o to, že nás neuznáte, my to chápeme. Kdybyste nás uznali, považovali bychom to za vaši chybu. Ale když už jste se tak zapletli, že nejdříve prohlašujete bolševiky za porušovatele všech zákonů božích i lidských, tvrdíte, že se s nimi nebudete bavit a přátelit, a pak zase říkáte, že s námi začnete obchodovat, ale naši politiku neuznáte — tak to pro nás znamená takové vítězství, které v lidových masách každé země povzbudí komunistické

hnutí a prohloubí ho. Toto hnutí má tak hluboké kořeny, že kromě těch, kdo se oficiálně hlásí k III. internacionále, se ve vyspělých zemích objevila celá řada hnutí, která neinklinují ani k socialismu, ani ke komunismu a nadále odsuzují bolševismus, ale zároveň se k němu pod tlakem událostí přibližují.

Válka ve 20. století v civilizované zemi nutí vlády, aby se samy usvědčily. V jednom francouzském listu^[154] byly uveřejněny dokumenty bývalého rakouského císaře Karla, který v roce 1916 nabídl Francii mír. Teď byl jeho dopis zveřejněn a dělníci se obracejí na předáka socialistů Alberta Thomase a ptají se: Vy jste byl tehdy ve vládě a vaší vládě byl nabízen mír. Co jste tenkrát dělal? Když se ho na to ptali, Albert Thomas mlčel.

S usvědčováním se teprve teď začalo. Lidové masy nejsou negramotné a ani v Evropě, ani v Americe se nemohou stavět k válce postaru. Ptají se: Kvůli čemu bylo 10 miliónů lidí zabito a 20 miliónů zmrzačeno? Položit tuto otázku znamená přimět lidové masy, aby se připojily k diktatuře proletariátu. Položit tuto otázku znamená odpovědět na ni takto: 10 miliónů lidí bylo zabito a 20 miliónů zmrzačeno proto, aby se rozhodlo, kdo víc zbohatne, zda kapitalisté němečtí, nebo angličtí. Taková je pravda, a i kdyby byla sebevíc zastírána, stejně vyjde najevo.

Krach kapitalistických vlád je neodvratný. Vždyť přece všichni vidí, že zůstanou-li u moci imperialisté a buržoazie, je nová, stejná válka nevyhnutelná. Mezi Japonskem a Amerikou narůstají nové spory a konflikty. Připravovaly se po celá desetiletí dějin diplomacie obou zemí. Dokud existuje soukromé vlastnictví, jsou války nevyhnutelné. Válka mezi Anglií, která naloupila kolonie, a mezi Francií, která se cítí ošizena, je nevyhnutelná. Nikdo neví, kde a jak vypukne, ale všichni vidí, vědí a mluví o tom, že válka je nevyhnutelná a znovu se chystá.

Tato situace ve 20. století v zemích, kde vesměs všichni umějí číst a psát, je zárukou, že o starém reformismu

a anarchismu nemůže být ani řeči. Válka je znemožnila. Říkat, že kapitalistická společnost, která vydala stovky miliard rublů na válku, by se dala předělat reformami, říkat, že tato společnost by se dala předělat bez revoluční moci a násilí, bez velkých otřesů — tak mluvit nelze. Kdo takhle mluví a uvažuje, stává se zcela bezvýznamným člověkem.

Komunistická internacionála je silná tím, že si bere poučení z imperialistického vraždění na celém světě. Správnost jejího stanoviska stále více potvrzují zkušenosti miliónů lidí v každé zemi a tíhnutí ke Komunistické internacionále je dnes stokrát širší a hlubší, než bylo dosud. Během jednoho roku přivedlo II. internacionálu k úplnému krachu.

Není na světě jediná země — ani ta nejzaostalejší, v níž by se všichni rozumně uvažující dělníci nepřipojili ke Komunistické internacionále, v níž by se k této internacionále ideově nehlásili. A v tom je naprostá záruka, že Komunistická internacionála zvítězí v nepříteli vzdálené době na celém světě a že toto vítězství je jisté. (Potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 7. března 1920
v listech Pravda, č. 52 a
Izvěstija VCIK, č. 52
V plném znění otištěno
11. května 1920 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 10
Podepsán N. Lenin*

Podle textu časopisu

O OPATŘENÍCH KE ZLEPŠENÍ ORGANIZACE SOVCHOZ Ů⁸⁸

NÁVRH USNESENÍ RLK

Těžištěm veškeré snahy o zlepšení organizace sovchozů a jejich hospodaření se musí stát rozhodný boj za prvé proti zlořádům zjevně statkářského charakteru, jež se projevíly při pachtu za peníze i za polovinu sklizně apod.; za druhé proti krajně nedostatečné pracovní kázní a neobyčejně nízké produktivitě práce.

Od guberniálních zemědělských oddělení a sovchozů si vyžádat přesné údaje o tom, jaká opatření k nápravě učinily a jakých praktických výsledků skutečně dosáhly. Jmenovat odpovědné osoby a v případě, že toto usnesení nesplní a zlořády neodstraní, pohnat je před soud. V nejhorších sovchozech neváhat úplně vyměnit celé vedení. Rozdělit sovchozy na vzorné, na jejichž příkladu by bylo možné se učit, na speciální, výrobní a čistě spotřební a registrovat fakta o stavu každého typu těchto hospodářství.

*Napsáno 9. března 1920
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

P R O J E V
N A I I I . C E L O R U S K Ě M
S J E Z D U P R A C O V N Í K Ů
V O D N Í D O P R A V Y⁸⁹
1 5 . B Ř E Z N A 1 9 2 0

Práce vodní dopravy je dnes pro Sovětské Rusko mimořádně důležitá a významná, a proto věřím, že úkoly, které čekají pracovníky vodní dopravy, projedná sjezd s maximální pozorností a pečlivostí. Dovolte, abych se zastavil u otázky, která v současné době nejvíce zajímá stranu komunistů a odbory a o níž nesporně i vy živě diskutujete — u otázky řízení průmyslu. Tato otázka byla speciálně zařazena na pořad sjezdu strany. K této otázce se uveřejňují teze^[73]. Je třeba, aby ji projednali i soudruzi z vodní dopravy.

Víte, že jedním ze sporných bodů, který vyvolává v tisku i na schůzích vzrušené spory, je otázka řízení jednou osobou a kolektivního řízení. Myslím, že přednost, která se v této otázce většinou dává kolektivnímu řízení, svědčí o nedostatečném chápání úkolů, před nimiž republika stojí, ba co víc, často svědčí o nízké úrovni třídního uvědomění. Kdykoli o této otázce přemýšlím, vždy mám chuť říci: dělníci se ještě od buržoazie dost nenaučili. Nápadně se to projevuje v těch zemích, kde vládnou demokratičtí socialisté nebo sociální demokraté, kteří se teď v Evropě i v Americe pod různými firmami, v té či oné formě spojenectví s buržoazií podílejí na řízení. Podle božího přikázání ulpívají na starých předsudcích, ale u nás, po dvou letech vlády proletariátu, je třeba si nejen přát, ale také usilovat o to, aby třídní uvědomění proletariátu nepokulhávalo za třídním uvědoměním buržoazie. Jen se podívejte, jak spravuje stát buržoazie? Jak zorganizovala

buržoazní třídu? Našel by se dříve alespoň jediný člověk, který by zastával stanovisko buržoazie a byl by jejím věrným obhájcem a zároveň by uvažoval o tom, co je to za řízení státu, když existuje moc jedné osoby? Kdyby se mezi buržoazií takový hlupák našel, jeho druhové z vlastní třídy by se mu vysmáli a na žádné důležité schůzi pánů kapitalistů a buržoů by nemohl ani mluvit, ani vyslovit svůj názor. Řekli by mu: Cožpak otázka, má-li spravovat jedna osoba nebo kolektivní orgán, cožpak má taková otázka co dělat s třídou?

Nejchytřejší a nejbohatší je buržoazie anglická a americká; anglická buržoazie je v mnoha směrech zkušenější a dovede lépe spravovat než americká. A nedává nám snad příklady toho, jak při maximální diktatuře jedné osoby, při co nejpružnější správě plně drží moc v rukou své třídy? To je poučení, soudruzi, a myslím, že když se nad ním zamyslíte, když si připomenete nepříliš vzdálenou dobu, kdy v Rusku vládli pánové Rjabušinští, Morozovové a další kapitalisté, když si vzpomenete, jak po svržení samoděržaví po osm měsíců vlády Kerenského, menševiků a eserů dokázali skvěle a obdivuhodně rychle měnit barvu, všelijak si říkat, v čemkoli navenek formálně ustoupit, ale zcela udržet moc v rukou své třídy, domnívám se, že když se zamyslíte nad poučením z Anglie a nad tímto konkrétním příkladem, dá vám to pro pochopení otázky řízení jednou osobou víc než četné abstraktní, čistě teoretické a předem připravené rezoluce.

Kolektivnost prý znamená dělnické řízení, kdežto řízení jednou osobou je nedělnické. Už samo pojetí této otázky, sama argumentace dokazuje, že nám dosud chybí dostatečně jasné třídní uvědomění, a nejen dostatečně jasné uvědomění, ale že naše třídní uvědomění je méně jasné než uvědomění pánů buržoů. Je to pochopitelné. Oni se učili spravovat nikoli dva roky, nýbrž dvě stě let, a vezmeme-li si evropskou buržoazii, pak mnohem déle než dvě stě let. Není třeba si zoufat, že jsme se za dva roky

nestačili všemu naučit, důležité je — vyžaduje si to situace —, abychom se to naučili rychleji než naši nepřátelé. Ti se mohli učit celá staletí, mají možnost učit se znovu a znovu a napravovat své chyby, protože ve světovém měřítku jsou nekonečně silnější než my. My nemáme na učení čas, my musíme při otázce kolektivního řízení vycházet z pozitivních konkrétních faktů. Jsem přesvědčen, že dospějete k linii, kterou v této otázce zaujal ústřední výbor strany, která byla uveřejněna⁹⁰ a diskutuje se o ní na každé stranické schůzi, a lidé znalí věci, pracovníci vodní dopravy, kteří mají za sebou dva roky práce, nebudou o ní pochybovat. Věřím, že drtivá většina zde přítomných, kteří vědí z praxe, co je to řízení, pochopí, že se nesmíme spokojit obecnou formulací otázky, ale že se z nás musí stát praktičtí, seriózní lidé, kteří likvidují kolegia a řídí bez nich.

Každá řídicí práce vyžaduje speciální vlastnosti. Člověk může být tím největším revolucionářem a agitátorem, ale naprosto neschopným vedoucím pracovníkem. Avšak ten, kdo si všímá praktického života a má životní zkušenosti, ví, že k řízení jsou potřebné odborné znalosti, že je třeba důkladně a přesně znát všechny výrobní podmínky, že je nutné znát úroveň současné technologie této výroby a mít určité teoretické znalosti. To jsou podmínky, jež musíme za každou cenu splnit. Když však schvalujeme všeobecné rezoluce, v nichž s vážnou tváří znalců vykládáme o kolektivním řízení a řízení jednou osobou, postupně se přesvědčujeme, že o řízení téměř nic nevíme, ale na základě zkušeností se začínáme leccemu učit, vážit každý krok a pověřovat odpovědnou prací každého schopnějšího správního úředníka.

Z diskusí v ústředním výboru víte, že nejsme proti tomu, stavět do čela dělníky; říkáme však, že řešení otázky musí být podřízeno zájmům výroby. Čekat nemůžeme. Země je tak zruinována a utrpení — hlad, zima a všeobecná bída — dosáhlo dnes takového stupně, že dál už

to takhle pokračovat nemůže. Žádná oddanost, žádná obětavost nás nezachrání, nezachráníme-li fyzickou existenci dělníků, nedáme-li jim chleba, nedokážeme-li vytěžit obrovské množství soli, abychom neplatili rolníkům barevnými papírky, u nichž dlouho zůstat nemůžeme, nedokážeme-li správně zorganizovat směnu zboží. Tady už je v sázce sama existence veškeré moci dělníků a rolníků, sama existence Sovětského Ruska. Zastávají-li řídicí funkce lidé, kteří nemají potřebné znalosti, není-li včas dovezeno palivo, nejsou-li opraveny lokomotivy, parníky a vlečné lodi, je v sázce sama existence Sovětského Ruska.

Naše železniční doprava je rozvrácená nesrovnatelně víc než vodní. Je rozvrácená občanskou válkou, která se odehrávala hlavně na pozemních komunikacích. Obě strany ničily především mosty, což vedlo k nesmírnému rozvrácení celé železniční dopravy. Ale my ji obnovíme. Téměř denně vidíme, jak ji kousek po kousku obnovujeme. Ale hned tak ji neobnovíme. Je-li doprava v dezolátním stavu i ve vyspělých a kulturních zemích, jak ji pak máme obnovit v Rusku? A přitom ji musíme dát do pořádku rychle, neboť další takovou zimu, jako byla ta letošní, by obyvatelstvo už nevydrželo. Dělníci přes veškeré své hrdinství, přes veškerou obětavost už nemohou vydržet strádání způsobené hladem, zimou, skvrnitým tyfem apod. Proto zaujměte k řízení postoj jako lidé znalí věci. Snažte se o to, aby řízení fungovalo s co nejmenší ztrátou sil, aby ti, kdo řídí, byli schopní lidé, ať už to jsou odborníci nebo dělníci, aby skutečně pracovali a řídili, aby se považovalo za zločin nepodílet se na řízení. Učte se z vlastních praktických zkušeností. Učte se také od buržoazie. Ta uměla držet své třídní panství, ta měla zkušenosti, bez nichž se my neobejdeme. Nevyužívat je by znamenalo velikou domýšlivost a veliké nebezpečí pro revoluci.

Dřívější revoluce hynuly právě proto, že se dělníci nemohli udržet pevnou diktaturou a nechápali, že pouhou

diktaturou, pouhým násilím a donucováním se udržet nelze. Udržet se je možné pouze s využitím všech zkušeností kulturního, technického, pokrokového kapitalismu, s využitím všech jeho lidí k našim službám. Jestliže se dělníci poprvé ujímají řízení a nechovají se zrovna přátelsky k odborníkovi, k buržoovi, ke kapitalistovi, který byl ještě včera ředitelem, hromadil milióny a utiskoval dělníky, říkáme — a většina z vás říká asi totéž —, že tito dělníci teprve začali přistupovat ke komunismu. Kdyby bylo možné budovat komunismus s odborníky, kteří nejsou nasáklí buržoazními názory, bylo by to velmi snadné, jenže takový komunismus by byl fantazií. Víme, že z nebe nám nic nepadne, víme, že komunismus vyrůstá z kapitalismu, že komunismus je možné budovat jen na jeho troskách, sice špatných, ale jiné nemáme. A toho, kdo sní o takovém vyfantazírovaném komunismu, je třeba hnát z každé pracovní schůze a nechat na ní jen lidi, kteří umějí budovat na troskách kapitalismu. Potíže přitom budou obrovské, ale bude to práce plodná, a každého odborníka je třeba si vážit stejně jako jedinečného statku technické a kulturní hodnoty, bez níž nic, žádný komunismus vybudovat nelze.

Jestliže naše Rudá armáda dosáhla vítězství na jiném úseku, pak jenom proto, že jsme tento úkol, pokud jde o Rudou armádu, dokázali vyřešit. Tisíce bývalých důstojníků, generálů, plukovníků carské armády nás zrazovaly a zaprodávaly, a proto umíraly tisíce skvělých rudoarmějců — vy to víte, ale desetitisíce nám jich také slouží, i když zůstávají stoupenci buržoazie, jenže bez nich by Rudá armáda nebyla. A vy víte, že když jsme se před dvěma lety pokoušeli vybudovat Rudou armádu bez nich, vznikla z toho partyzánština a chaos; dopadlo to tak, že jsme měli 10—12 miliónů bodáků, ale ani jednu divizi. Neexistovala jediná bojeschopná divize a s milióny bodáků jsme nedokázali bojovat proti nepatrné hrstce pravidelné armády bílých. Tyto zkušenosti nás stály mnoho

krve a těchto zkušeností je třeba využít v průmyslu.

Tyto zkušenosti říkají, že si musíme vážit každého představitele buržoazní kultury, buržoazní vědy a buržoazní techniky. Bez nich komunismus vybudovat nedokážeme. Dělnická třída jako třída vládne, a když vybudovala sovětskou moc, má tuto moc jako třída ve svých rukou a může každého představitele buržoazních zájmů chytout za límec a vyhodit. V tom spočívá moc proletariátu. Ale máme-li vybudovat komunistickou společnost, musíme si otevřeně přiznat, že vůbec neumíme řídit, být organizátory a správci. Musíme jednat s maximální opatrností, nezapomínat, že uvědomělý je pouze ten proletář, který dokáže připravit pro úkoly, které nás čekají, buržoazního odborníka a nepromarní ani jedinou minutu na mrhání lidskou silou, jako je tomu při kolektivním řízení.

Opakuji, že na nadcházející plavební sezóně závisí náš osud možná víc než na válce s Polskem, pokud nám bude vnucena. Vždyť i válka uvázla kvůli zničené dopravě. Vojska máme spoustu, ale nemůžeme ho přepravit, nemůžeme ho zásobovat potravinami, nemůžeme dovézt sůl, které máme spoustu, ale bez této směny zboží nejsou žádné pravidelné styky s rolnictvem myslitelné. Proto tedy celá republika, celá sovětská moc, celá existence dělnicko-rolnické moci ukládají pracovníkům vodní dopravy v současné plavební sezóně tak mimořádné, nanejvýš závažné úkoly. Nesmíme ztratit ani týden, ani den, ani minutu, musíme zastavit tento rozvrat a ztrojnásobit či zečtyřnásobit možnosti přepravy.

Všechno možná závisí na palivu, ale s palivem je to teď lepší než v loňském roce. Nepřipustíme-li nepořádek, můžeme po vodě dopravit dřeva víc. Jsme na tom mnohem lépe s ropou, nemluvě už o tom, že vbrzku se pravděpodobně octne v našich rukou Groznyj, a jestliže to přece jen nevyjde, máme ve svých rukou embský průmysl a tam je teď už k dispozici 10—14 miliónů pudů ropy. A pomůže-li vodní doprava včas a rychle dopravit k Sara-

tovu velké množství stavebního materiálu, dáme do pořádku železnici k Embě. A co znamená pro vodní dopravu ropa, to dobře víte. Dát v krátké době úplně do pořádku železnice nedokážeme. Dej bůh — samozřejmě to neznamena boha, nýbrž umění překonat staré předsudky dělníků —, aby se nám podařilo trochu zlepšit stav železnic za 4—5 měsíců. Vodní doprava musí tedy během plavební sezóny hrdinně zvládnout obrovský úkol.

Pouhým elánem, nadšením, entuziasmem se ničeho nedosáhne. Tady pomůže jedině organizace, vytrvalost a uvědomělost, když pronese pádné slovo nikoli ten, kdo se bojí buržoazního odborníka, kdo se ohání všeobecnými frázemi, nýbrž ten, kdo umí upevnit, prosadit pevnou moc, třeba osobní, ale prosadit ji v zájmu proletariátu, s vědomím toho, že všechno závisí na vodní dopravě.

Abychom pokročili kupředu, musíme stanovit stupně; abychom postrčili nevěřícího na vyšší stupeň, musíme věc připravit, musíme vybírat a pověřovat funkcemi lidi, kteří dokážou vodní dopravu zorganizovat. Jsou u nás lidé, kteří o vojenské kázni říkají: »To by nám ještě scházelo! K čemu to je?« Takoví lidé nechápou situaci Ruska, nechápou, že na krvavé frontě u nás boj končí, kdežto na nekrvavé začíná, a že tu je zapotřebí stejného vypětí, sil a obětí a že riziko tu není menší a odpor slabší, ale mnohem větší. Každý zámožný rolník, každý kulak, každý představitel staré správy, který nechce pracovat pro dělníky — to všechno jsou nepřátelé. Nedělejte si žádné iluze. K vítězství je nezbytný urputný boj, je nezbytná železná, vojenská kázeň. Kdo to nepochopil, nepochopil nic z toho, co je potřebné pro zachování dělnické moci, a svými názory právě tuto dělnicko-rolnickou moc velice poškozují.

Proto, soudruzi, končím svůj projev s nadějí a přesvědčením, že k nastávajícím úkolům v nadcházející plavební sezóně přistoupíte s velkou odpovědností a uložíte si ne-

zastavovat se před žádnými oběťmi, zavést opravdu železnou, vojenskou kázeň a konat ve vodní dopravě stejné divy, jaké konala po dva roky naše Rudá armáda. (Poltesk.)

*Pravda, č. 59 a 60
17. a 18. března 1920
a Izvěstija VCIK,
č. 59, 61 a 62
17., 20. a 21. března 1920*

Podle textu Pravdy

PROJEV NA ZASEDÁNÍ
KOMUNISTICKÉ FRAKCE
V CELORUSKÉ
ÚSTŘEDNÍ RADĚ ODBORŮ

15. BŘEZNA 1920⁹¹

PROTOKOLÁRNÍ ZÁPIS

Soudružky a soudruzi, soudruh Lozovskij prohlásil, že soudruh Bucharin a já s ním částečně souhlasíme. To je pravda. Teze jste napsali, ale co v nich obhajujete? Vaše teze pak bude třeba vypustit, protože v nich stojí: »hlavní zásada«, jenže my nevycházíme z praxe. Tak to tedy napište. Ale co z vašich tezí zůstane? Dnes jsem byl na schůzi pracovníků vodní dopravy a polemizoval jsem tam, a soudruh Iščenko prohlásil: »V každém případě zaručujeme, že budeme k otázce přistupovat jako praktikové.« Tak to takhle napište, jenže jste to nenapsali. Vy jste napsali: »hlavní zásada«. Kde máte základ? Kdo to obhájí? Nikdo. Couvají. Napište to a polovina neshod odpadne. Vždyť to, co jste napsali, není správné: kde odpovídáte na argument proti kolektivnímu řízení? Kde je účast širokých mas, podílí-li se na kolektivním řízení tři, pět, sedm dělníků? Chcete účast širokých mas nebo nechcete? Samozřejmě kdo si to nepřeje, zasluhuje pohlovek a dost, ale to přece není argument. Říkáte »široké bezpartijní dělnické masy«. Takové masy nejsou ani v jediném kolektivním orgánu, to není pravda, takhle se uvažovat nedá. Pro zapojení širokých bezpartijních mas není tento systém nutný: je třeba lidi učit, pověřovat úkoly, aktivizovat. Kolik dělníků vybral ústřední výbor Svazu pracovníků textilního průmyslu a kolik ostatní? Kolik z nich se za tři měsíce dostalo nahoru a kolik kleslo dolů? Uved'te čís-

la a pak vám řeknu: to jsou ti praví lidé. Napsat »zásady« — vždyť to je dětinství: dva roky jste se učili, a napíšete zásady; vždyť se vám každý vysměje. Argument je tu v rozporu se závěrem, účast širokých mas je zajištěna v kolektivním orgánu sedmi — třemi lidmi. Tomu se každý zasměje; to je první námitka.

Druhá má námitka se týká buržoazie: u koho se máme učit, když ne u buržoazie? Jak řídila? Řídila jako třída, když byla u moci, ale cožpak nestavěla do čela vedoucí? Jejich úrovně jsme dosud nedosáhli. Ti uměli vládnout jako třída a řídit prostřednictvím kohokoli, prostřednictvím jedné osoby za sebe jako celek, nahoře měli menší kolektivní orgán a vůbec neuvažovali o hlavních zásadách a nesepisovali takové rezoluce — veškerou moc měli ve svých rukou a kompetentní byl ten, kdo věci rozuměl. Dělníci k této úrovni ještě nedospěli, a abychom zvítězili, musíme se zbavit starých předsudků. Hegemonie dělnické třídy je zakotvena v ústavě, ve vlastnictví a v tom, že právě my vším hýbáme, kdežto řízení je jiná věc, je to věc schopností, věc šikovnosti. Buržoazie si to moc dobře uvědomovala, ale my jsme to ještě nepochopili. Učme se. Už zde bylo řečeno, že je třeba pevně držet moc v rukou, ale jak je třeba řídit, to jsme se nenaučili; umění řídit se musíme ještě mnoho, mnoho učit.

Třetí argument: kompetentnost. Jak můžete řídit bez kompetentnosti, bez úplné znalosti věci, bez znalosti vědy o řízení? To je směšné! Kde je tu nějaká logika, k čemu jsou všechna ta vaše slova? Aby někdo mohl řídit, musí věc znát a musí být schopným vedoucím. Kde je řečeno, že k tomu je nutné kolektivní řízení? To vyplývá naopak z toho, že máme málo zkušených pracovníků, a z toho zase plyne, že kolektivní řízení je nepřipustné. Schvalte tedy teze, v nichž bude řečeno: postavte k odborníkovi komisaře, komisi apod. Pokud neuznáváte zásadu odbornosti a nevážíte si odborníků, jsou naše názory primitivní. Takhle žádnou průmyslovou frontu nevy-

tvoříme. Je třeba jednoty vůle! Bez ní nebude na frontě žádná diktatura, všechno se potáhne na dlouhé lokte. Vždyť je to typický jev, že bez ní vznikají třenice a řízení chybí. Pověřme řízením zkušeného odborníka, jenomže dnes víme, že když v kolektivním orgánu postavíme vedle člověka, který věci rozumí, člověka, který věci nerozumí, nevznikne jednota vůle a dojde k neshodám. To je pátý argument.* Všichni sepisují rezoluce, že každý odpovídá za svůj úkol. A kde se to plní? Ať se řekne, kde jsme takhle odpovědnost rozdělili? Dva roky jsme se učili spravovat stát, a stále se ještě píše »hlavní zásada«. Vždyť je to směšné, tak by to napsal žák druhé třídy gymnázia (hlavní je abeceda), ale uveďte vlastní zkušenosti a podle nich pak zjistíme, nakolik jste schopni a v čem se projevuje nedostatek schopností. Říká se, že v resortu dělostřelecké výzbroje byla vedení závodů špatná. Tento příklad přece uvádí Lozovskij a Tomskij. Kdy? Soudruhu Lozovskij, je třeba přihlížet ke stavu Sovětské republiky: vždyť čím jsme začínali, kdo byl v čele? — Krylenko, Dybenko, Podvojskij až po Trockého, a my jsme s tímto kolegiem pracovali, a jestliže do nás Kolčak a Děnikin bušili, tak proč? Protože když nás sedělo v kolektivním orgánu sedm, museli jsme se dva roky učit, a od kolektivního řízení jsme přešli k zásadě řízení jednou osobou. Je s tím třeba počítat, nebo ne? To je hloupost vygumovat dva roky historie republiky. Proč? Nelíbí se vám? Předějte ji tedy od začátku. A co udělal Rykov — mimořádný zmocněnec pro sovětskou obranu? Rykov začal se zásadou řízení jednou osobou. Neznáte vlastní historii, historii vlastní Nejvyšší národohospodářské rady a Sovětské republiky. Historie říká: od kolektivního řízení dělníky se přecházelo k desetičlennému, docházelo k bitkám a Kolčak do nás bušil, a dobře dělal, alespoň jsme se lecčemu naučili;

* Zřejmě existoval ještě čtvrtý argument proti kolektivnímu řízení, ale v protokolárním zápisu nebyl zachycen. *Red.*

naučili jsme se, že kolektivnost je třeba držet zkrátka. Vypracovali jsme čtyři systémy, schvalte tyto čtyři systémy⁹², schvalte teze ústředního výboru^[73]. Vstoupíte na půdu dvouleté historie sovětské moci, jejích zkušeností, a ne primitivních úvah, které vás popletou . . .* vyspělému pracovníkovi, který se nebojí žádného odborníka a říká, že »zapojíte-li zkušené lidi, pak to u nás půjde«. Tak uvažuje vyspělý dělník, kdežto ti bázkiví říkají: »jen aby mě nenechali bez odborníka«. To je známka slabosti. Přestaňte fňukat a buďte dospělí.

*Poprvé otištěno roku 1924
v knize N. Lenin (V. I. Uljanov),
Stalji i reči po voprosam
professionalnogo dviženija,
vyd. CÚRO*

*Podle textu knihy
poroznaného
se stenografickým zápisem*

* Zde následuje v stenografickém zápisu nejasný záznam. *Red.*

PROJEV NA ZASEDÁNÍ
VĚNOVANÉM PAMÁTCE

J. M. SVERDLOVA⁹³

16. BŘEZNA 1920

STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Soudruh Lenin poukázal na to, že zesnulý soudruh Sverdlov měl obrovský organizátorský talent, a konstatoval, že to mimoděk nutí zamyslet se nad významem organizace a úlohou organizátorů při výstavbě sovětského státu. Upozornil na mimořádný význam organizace a uvedl, že právě organizace je hlavní zbraní dělnické třídy v revolučním boji. Když hovořil o poměru společenských sil v různých okamžicích po Říjnové revoluci, řekl, že diktatura proletariátu by nebyla možná, kdyby se pracující nebyli semkli. Dospěl k závěru, že hlavní síla všech vojenských úspěchů na našich frontách a rovněž tak úspěchů, jichž postupně dosahujeme v boji proti hospodářskému rozvratu, spočívá právě v organizaci. Z tohoto hlediska pak Lenin hodnotil práci zesnulého soudruha Sverdlova jakožto organizátora a konstatoval, že takový předvoj organizátorů jsme měli díky tomu, že tito lidé prošli těžkou školou života už tehdy, když se muselo pracovat v ilegality. Právě takový předvoj organizátorů potřebují zvláště naléhavě v Německu, které prožívá kornilovovštinu. Lenin poukázal na to, že mezi pracujícími, dokonce i mezi bezpartijními dělníky a rolníky je mnoho organizátorských talentů, ale my jsme se ještě nenaučili vyhledávat je a stavět na místa, na něž se hodí. Vyjádřil přesvědčení, že v budoucnu bude z tohoto prostředí vycházet stále víc a víc organizátorů, kteří budou mít na pa-

měti práci soudruha Sverdlova a půjdou pevně v jeho stopách.

Pravda, č. 59
17. března 1920

Podle textu Pravdy

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

U S N E S E N Í P O L I T I C K É H O
B Y R A Ú V K S R (b)
O P O R U Š E N Í S T R A N I C K É
K Á Z N Ě Č L E N Y F R A K C E
V C E L O R U S K É
Ú S T Ř E D N Í R A D Ě O D B O R Ů⁹⁴

Politické byro ve složení Bucharin, Krestinskij a Lenin projednalo 17. března 1920 prohlášení frakce v Celoruské ústřední radě odborů, které podepsali soudruzi Tomskij a Lutovinov, a v jejich přítomnosti konstatovalo, že

1. soudruh Krestinskij v soukromých rozhovorech se soudruhy Iščenkem, Glebovem, Tomským a Lutovinovem nevydával své obavy, pokud jde o vzniklé nenormální vztahy (a sice že členové strany prosazovali na sjezdech politicky neorganizovaných, a ne v komunistických frakcích na těchto sjezdech, rezoluce rozcházející se s rezolucí ústředního výboru strany), za usnesení ústředního výboru;

2. soudruh Krestinskij navrhl, aby tato otázka nebyla až do příštího dne, kdy měla být projednána v politickém byru za účasti zástupců byra frakce, ve frakci projednávána;

3. soudruh Krestinskij se v těchto rozhovorech poněkud ukvapil;
a na druhé straně,

že za takových podmínek bylo projednávání této otázky ve frakci naprosto nemístné a nutně muselo konflikt zbytečně vyhrotit, čili správněji řečeno učinit z neshody mezi ústředním výborem a frakcí skutečný konflikt;

že ve výše zmíněném prohlášení spatřuje každý člen strany nejen ukvapenost, ale velmi nechutné vyvolávání svárů.

Proto se politické byro usneslo doporučit soudruhům, kteří jsou členy byra frakce v Celoruské ústřední radě odborů, aby

frakce anulovala (zrušila) své usnesení a uznala celý konflikt za vyřešený.

Politické byro ve složení Bucharin, Lenin a Krestinskij projednalo 17. března 1920 nenormální stav, kdy členové strany prosazují na sjezdech politicky neorganizovaných rezoluce, jež jsou v rozporu s rezolucemi ústředního výboru strany.

Politické byro se usneslo, že z hlediska stranické kázně je tento jev naprosto nesprávný a nepřijatelný.

Avšak zcela výjimečné okolnosti tohoto případu (a sice to, že se blíží sjezd strany, že byly zveřejněny teze soudruha Tomského^[111] a že ve straně dosud sporná otázka kolektivního řízení s připuštěním zásady řízení jednou osobou v jednotlivých případech nebo naopak je relativně málo důležitá) vedou byro k názoru, že je politicky menším zlem dovolit členům frakce v Celoruské ústřední radě odborů, aby na probíhajících sjezdech jednotlivých odborových svazů (až do rozhodnutí sjezdu strany) vystupovali s rezolucí frakce v Celoruské ústřední radě odborů.

Napsáno 17. března 1920

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

PŘEDMLUVA K ANGLICKÉMU
VYDÁNÍ BROŽURY
PROLETÁŘSKÁ REVOLUCE
A RENEGÁT KAUTSKÝ⁹⁵

Předmluva k anglickému vydání

Soudruzi, kteří vydávají v angličtině mou brožuru proti Kautskému, jež vyšla i v němčině⁹⁶, mě požádali, abych napsal k anglickému vydání předmluvu.

Místo stručné předmluvy bych raději podrobně rozebral některou práci J. Ramsaye MacDonalda, který, pokud vím, patří k nejvlivnějším a nejčtenějším anglickým publicistům téhož, v podstatě »kautskistického« směru. Nesehnal jsem bohužel knihu J. Ramsaye MacDonalda Parliament and Revolution^[151] (Parlament a revoluce)⁹⁷, obsahující kapitoly o »sovětské demokracii« a o »sovětském volebním právu«, ale z článku téhož autora Socialist Review Outlook^[152] (Socialistický přehled a perspektivy), uveřejněného v časopisu The Socialist Review (říjen—prosinec 1919), který MacDonald rediguje, naprosto jasně vyplývá autorovo »kautskistické« stanovisko. MacDonald není marxista a marxisticky zbarvený oportunistus, který je zvláštností Kautského, není pro Anglii typický.

Protože nyní nemohu pro nedostatek času podrobně rozebrat MacDonalldovy názory, pokusím se je alespoň stručně charakterizovat, tak jak jsou známy z jeho veškeré politické činnosti, z listu jeho strany (»Nezávislé« — slovy nezávislé, ale prakticky zcela závislé na buržoazních předsudcích — »labouristické strany«, ILP), z jeho časopisu, a hlavně z článku, který jsem právě uvedl.

Nejprve uvedu několik nejtýpějších citátů z tohoto článku:

MacDonald nejdříve charakterizuje politickou situaci a píše: »Nikdy nebyly poctivé plnění povinností a poctivá práce tak málo ceněny . . .« (Never was honest service and labour held in lower esteem, page 306). »Naše válečné lodě dál hubí ženy a děti hladem. Podílíme se na všech hanebných a prokletých spiknutích, jen aby byla v Evropě svržena demokracie. Ačkoli je náš stát na pokraji zhroutilí, může kdejaký ministr k uspokojení osobní ješitnosti a malá třída finančníků v zájmu osobního zisku zvětšit v budoucnosti břemeno doléhající na britské daňové poplatníky o dalších přibližně sto miliónů liber šterlinků vynaložených na ruské dobrodružství . . .« (We are in every mean and wicked conspiracy to subvert democracy in Europe. Though the State is tottering on the verge of bankruptcy, a Minister to gratify his personal vanity, and a small class of financiers to secure personal profit in the future, can add what will probably amount to £ 100 000 000 further burden upon the British taxpayer, for a Russian venture . . . p. 307). Parlamentní labouristická strana »ukazuje, že má stejný sklon poddávat se hanebnému zastrašování« (shows this same proneness

in the Party to be stampeded by trivial fears), jak to ukázala bouře ve sklenici vody jenom proto, že Neil Maclean zůstal sedět, když ostatní členové strany v parlamentu prokázali povstáním úctu ministerskému předsedovi, který přivezl z Paříže mír. Labouristická strana se polekala, že odpůrci o ní při volbách v letácích říkají: »Labouristická strana je shovívavá (condones) vůči urážkám našeho nejmilostivějšího monarchy« (our Gracious Sovereign). »Taková situace,« směle prohlašuje smělý pan MacDonald, »není zdravá; neslibuje žádné velké reformy« (Such a state of things is not healthy; it contains no promise of great reform) . . .*

*Napsáno nejpozději v březnu 1920
Poprvé otištěno roku 1958
v časopisu Voprosy istorii KPSS, č. 4*

Podle rukopisu

* Zde rukopis končí. Red.

DVA PROJEVY
NA GRAMOFONOVÝCH
DESKÁCH⁹⁸

1

O PRÁCI V DOPRAVĚ

Soudruzi! Velká vítězství Rudé armády nás zbavila nebezpečí Kolčakova a Juděničova útoku a téměř zlikvidovala Děnikina.

Vojska statkářů a kapitalistů, kteří chtěli za pomoci kapitalistů celého světa obnovit v Rusku svou svrchovanou moc, jsou rozdrčena.

Avšak imperialistická válka a pak válka proti kontrarevoluci strašně zpusťořily a vyčerpaly celou zemi.

Je třeba vynaložit veřkeré úsilí, abychom zdolali hospodářský rozvrat, abychom obnovili průmysl a zemědělství, abychom mohli dát rolníkům za obilí výrobky, které nutně potřebují.

Teď, když jsme zvítězili nad statkáři, když jsme osvobodili Sibiř, Ukrajinu a Severní Kavkaz, máme plnou možnost obnovit hospodářství země.

Máme hodně obilí, máme dnes uhlí i ropu. Vřechno teď záleží na dopravě. Źeleznice jsou zničeny. Je třeba dát do pořádku dopravu. Potom dovezeme do továren obilí, uhlí a ropu, potom dovezeme sůl, pak začneme obnovovat průmysl a tovární i Źelezniční dělníci přestanou hladovět.

Ať se všichni dělníci a rolníci pustí do obnovování dopravy, a to co nejhouběvnatěji a co nejobětavěji.

Vřechny práce potřebné k obnovení dopravy je třeba vykonávat s náruživostí, s revoluční energií a s bezvýhradnou oddaností.

Zvítězili jsme na frontě krvavé války.
Zvítězíme na frontě nekrvavé, na pracovní frontě.
Všichni do práce na obnovování dopravy!

*Prosloveno koncem března 1920
Poprvé otištěno 21. ledna 1928
v Pravdě, č. 18*

*Podle záznamu
na gramofonové desce*

O P R A C O V N Í K Á Z N I

Proč jsme zvítězili nad Juděničem, Kolčákem a Děnikinem, i když jim pomáhali kapitalisté celého světa?

Proč jsme přesvědčeni, že teď zvítězíme nad hospodářským rozvratem a obnovíme průmysl a zemědělství?

Zvítězili jsme nad statkáři a kapitalisty proto, že rudoarmějci, dělníci a rolníci věděli, že bojují za svou vlastní věc.

Zvítězili jsme proto, že nejlepší lidé z řad celé dělnické třídy a z řad veškerého rolnictva projeví v této válce proti vykořisťovatelům nevídané hrdinství, prokázali udivující chrabrost, snášeli neslýchané útrapy, obětovali vlastní životy, nemilosrdně vyháněli prospěcháře a zbabělce.

Dnes jsme přesvědčeni, že překonáme hospodářský rozvrat, protože nejlepší lidé z řad celé dělnické třídy a z řad veškerého rolnictva stejně uvědoměle, stejně odhodlaně a stejně hrdinně povstávají do boje.

A když se milióny pracujících spojí jako jeden muž a jdou za nejlepšími lidmi své třídy, pak je vítězství zajištěno.

Z armády jsme vyhnali prospěcháře. Všichni si teď řekněme:

»Pryč s prospěcháři, pryč s těmi, kdo myslí jen na vlastní výhody, na spekulaci, na to, jak se vyhnout práci, kdo se bojí přinést nezbytné oběti v zájmu vítězství!«

Ať žije pracovní kázeň, pracovní zápal a oddanost věci dělníků a rolníků!

Věčná sláva těm, kdo padli v prvních řadách Rudé armády!

Věčná sláva těm, kdo s obrovským nadšením jdou
v prvních řadách armády práce a vedou dnes za sebou
milióny pracujících!

Prosloveno koncem března 1920

Poprvé otištěno 21. ledna 1928

v Pravdě, č. 18

Podle záznamu

na gramofonové desce

I X. S J E Z D K S R (b) ⁹⁹

29. BŘEZNA — 5. DUBNA 1920

Otištěno: *Projev při zahájení sjezdu*
(*stručná novinová zpráva*) — 30. března 1920
v listech *Pravda*, č. 69, a *Izvěstija VCIK*, č. 69;
zpráva ústředního výboru — 30. a 31. března
v *Pravdě*, č. 69 a 70; *závěrečné slovo*
ke zprávě ústředního výboru (stručná novinová
zpráva) — 31. března v *Pravdě*, č. 70;
projev o hospodářské výstavbě (novinová zpráva) —
1. dubna v *Pravdě*, č. 71; *projev o druž-*
stevnictví (stručná novinová zpráva) — 4. dubna
v *Pravdě*, č. 74; *projev při zakončení sjezdu*
(*novinová zpráva*) — 6. dubna v listech *Pravda*, č. 75
a *Izvěstija VCIK*, č. 75

V plném znění otištěno roku 1920
v knize *Děvjatyj sjezd Rossijskoj*
kommunističeskoj partii. Stenografičeskij otčet
Závěrečné slovo ke zprávě ústředního výboru
v plném znění otištěno roku 1960 v knize
Děvjatyj sjezd RKP(b). Mart—aprel 1920 goda.
Protokoly

Podle textu knihy
porovnaného se
stenografickým
zápisem

P R O J E V
P Ř I Z A H Á J E N Í S J E Z D U
2 9 . B Ř E Z N A

Dovolte mi, abych nejprve jménem ústředního výboru Komunistické strany Ruska pozdravil delegáty, kteří se sjeli na sjezd strany.

Soudružky a soudruzí, zahajujeme řádný sjezd strany v nanejvýš vážné chvíli. Vnitřní vývoj naší revoluce vedl k opravdu velikým a rychlým vítězstvím nad nepřítelem v občanské válce a vzhledem k mezinárodní situaci nebyla tato vítězství ničím jiným než vítězstvím sovětské revoluce v první zemi, která tuto revoluci uskutečnila, v zemi nejslabší a nejzaostalejší, vítězstvím nad spojeným světovým kapitalismem a imperialismem. A po těchto vítězstvích můžeme dnes klidně a s naprostou jistotou přistoupit k aktuálním úkolům mírové hospodářské výstavby, s jistotou, že tento sjezd zhodnotí více než dvouleté zkušenosti z práce orgánů sovětské moci a dokáže využít poučení, jichž se nám dostalo, při řešení obtížnějšího a složitějšího úkolu, který nás čeká, při řešení úkolu hospodářské výstavby. V mezinárodním ohledu nebylo naše postavení ještě nikdy tak příznivé jako dnes, a co nás zvláště naplňuje radostí a optimismem, to jsou zprávy, které každý den dostáváme z Německa a které svědčí o tom, že i když se sociálistická revoluce rodí velmi těžce, přes to všechno proletářská moc rad [sovětů] v Německu nezadržitelně sílí. Německá kornilovovština sehrála v Německu stejnou úlohu jako v Rusku. Po kornilovovštině nastal obrat k dělnické moci nejen mezi masami městských dělníků, ale i mezi německým zemědělským proletariátem, a tento obrat má světodějný význam. Nejenže

nám znovu a znovu absolutně potvrzuje správnost cesty, ale také nám dává jistotu, že není daleko doba, kdy budeme postupovat ruku v ruce s německou vládou rad. (Po- tlesk.)

Prohlašuji sjezd za zahájený a prosím, aby se přistou- pilo k volbě předsednictva.

Z P R Á V A
 Ú S T Ř E D N Í H O V Ý B O R U
 2 9. B Ř E Z N A

Soudružky a soudruzí, dříve než přistoupím ke zprávě, musím říci, že má, stejně jako tomu bylo na předchozím sjezdu, dvě části: část politickou a část organizační. Toto rozdělení nám především navozuje myšlenku, jak vypadala činnost ústředního výboru po té vnější, organizační stránce. Naše strana prožila první rok bez J. M. Sverdlova a tato ztráta se musela nutně projevit na celé organizaci ústředního výboru. Nikdo nedokázal sloučit v jedné osobě organizátorskou a politickou práci tak, jak to dovedl soudruh Sverdlov, a tak nezbývalo, než se pokusit nahradit jeho práci prací kolegia.

Běžnou každodenní práci ústředního výboru v uplynulém roce vykonávala dvě kolegia zvolená na plenárním zasedání ústředního výboru — organizační byro ÚV a politické byro ÚV¹⁰⁰; přitom v zájmu koordinace a kontinuity všech rozhodnutí obou orgánů byl tajemník členem obou byr. Práce se vyvinula tak, že hlavním, aktuálním úkolem organizačního byra bylo rozmísťování stranických sil a úkolem politického byra bylo řešení politických otázek. Pochopitelně že toto rozdělení je do určité míry umělé, pochopitelně že žádnou politiku nelze provádět bez jmenování pracovníků do funkcí a jejich přeřazování do jiných funkcí. Každá organizační otázka tedy nabývá politického významu a u nás se ustálila praxe, že k tomu, aby se kterákoli otázka z těch či oněch důvodů projednávala jako otázka politická, stačí, požádá-li o to jeden člen ústředního výboru. Snaha vymezovat činnost ÚV jinak by sotva byla účelná a v praxi by sotva dosáhla svého cíle.

Tento způsob práce měl mimořádně příznivé výsledky. Nestalo se, že by mezi oběma byry vznikly nějaké těžkosti. Oba tyto orgány vcelku svorně spolupracovaly a praktickou realizaci usnadňovala přítomnost tajemníka; přitom tajemník strany plně a beze zbytku plnil vůli ústředního výboru. Aby nedošlo k nějakému nedorozumění, je třeba hned na začátku zdůraznit, že tajemník ÚV strany realizoval pouze ta kolektivní usnesení ústředního výboru, která schválilo organizační či politické byro nebo plennární zasedání ústředního výboru. Jinak by se práce ústředního výboru nemohla dařit.

Po těchto stručných poznámkách o vnitřním rozdělení práce ÚV přejdu k vlastnímu úkolu, ke zprávě ústředního výboru. Podat zprávu o politické činnosti ústředního výboru je úkol velmi obtížný, chápeme-li jej doslovně. V tomto uplynulém roce se politické byro soustřeďovalo na průběžné řešení každé nové otázky, která se týkala politiky, sjednocovalo činnost všech státních a stranických institucí, všech organizací dělnické třídy, sjednocovalo a snažilo se usměrňovat veškerou práci Sovětské republiky. Politické byro řešilo všechny otázky mezinárodní a vnitřní politiky. Je pochopitelné, že chtít alespoň zhruba vyjmenovat všechny tyto otázky není možné. V materiálech, které uveřejnil ústřední výbor k tomuto sjezdu, najdete potřebné údaje a uděláte si celkovou představu.¹⁰¹ Bylo by nad mé síly pokoušet se opakovat tyto údaje ve zprávě a myslím, že by to delegáty ani nezajímalo. Každý z nás, kdo pracuje v některé stranické nebo státní organizaci, je denně svědkem toho, jak velice rychle se střídají politické otázky, zahraničněpolitické i vnitropolitické. Samo řešení těchto otázek, tak jak se obráželo v dekretch sovětské vlády, v činnosti stranických organizací, v každé změně, bylo hodnocením ústředního výboru strany. Je třeba říci, že otázek bylo tolik, že se vesměs musely řešit ve velkém spěchu, a zvládnout práci bylo možné jen díky tomu, že se členové kole-

gia navzájem dobře znali, věděli o vzájemných názorových nuancích a vzájemně si důvěřovali. Jinak by to bylo nad síly i třikrát většího kolegia. Často bylo třeba řešit složité otázky místo na schůzi telefonickým rozhovorem. Dělo se to v přesvědčení, že se některé opravdu složité a sporné otázky nebudou obcházet. Mám-li teď podat celkovou zprávu, nebudu uvádět chronologický přehled ani hovořit o skupinách problémů, ale místo toho se zastavím u hlavních, nejpodstatnějších momentů, a to u těch, které spojují zkušenosti včerejška, správněji řečeno zkušenosti uplynulého roku, s úkoly, které nás čekají.

Pro sepsání dějin sovětské moci ještě není doba. A i kdyby byla, pak řeknu za svou osobu — a myslím, že i za ústřední výbor, že nehodláme být historiky, nás zajímá přítomnost a budoucnost. Uplynulý rok, o němž podávám zprávu, bereme jako materiál, jako poučení, jako stupínek, z něhož musíme postoupit výš. Z tohoto hlediska se práce ústředního výboru dělí na dvě velké etapy: na práci, která byla spojena s úkoly vojenskými, určujícími mezinárodní postavení republiky, a na práci vnitropolitickou, spojenou s mírovou hospodářskou výstavbou, která se začala dostávat do popředí snad teprve koncem minulého nebo začátkem letošního roku, kdy se zcela jasně potvrdilo, že jsme dosáhli rozhodujícího vítězství na rozhodujících frontách občanské války. Loni na jaře byla naše vojenská situace velmi svízelná, museli jsme přestat, jak si vzpomínáte, nemálo překážek a nových, obrovských, předtím nečekaných útoků představitelů kontrarevoluce a představitelů Dohody, útoků, které jsme nepředpokládali. Proto je zcela přirozené, že po většinu tohoto období jsme plnili úkoly vojenské, úkoly občanské války, které se všem malověrným, nemluvě už o straně menševiků, eserů a dalších představitelů maloburžoazní demokracie, mase příslušníků různých mezivrstev, zdály neřešitelné, a proto zcela upřímně tvrdili, že tyto úkoly nelze vyřešit, že Rusko je zaostalé a vyčerpané a nemůže zvítě-

zit nad kapitalistickým řádem v celém světě, když se revoluce na Západě zdržela. A proto jsme museli, aniž jsme co slevili ze svého stanoviska, s veškerou důrazností a s naprostou jistotou prohlašovat, že zvítězíme, museli jsme razit heslo Vše pro vítězství!, Vše pro válku!

Kvůli tomuto heslu jsme museli zcela vědomě a otevřeně připustit, že mnohé z nejnaléhavějších potřeb zůstaly neuspokojeny, museli jsme často nechat bez pomoci velmi mnoho lidí, neboť jsme byli přesvědčeni, že všechny síly musíme soustředit na válku a v této válce, kterou nám vnutila Dohoda, zvítězit. A jen díky tomu, že strana byla na stráži, že strana byla přísně ukázněná, a proto, že autorita strany sjednocovala všechny ústřední úřady a instituce a že po vydání hesla ústředního výboru šly v jednom šiku desítky, stovky, tisíce a nakonec milióny lidí, a jen proto, že jsme přinesli nesmírné oběti, jen proto se mohl stát zázrak, který se stal. Jen proto jsme dokázali zvítězit, i když proti nám dvakrát, třikrát, čtyřikrát podnikli tažení imperialisté Dohody a imperialisté celého světa. A je samozřejmé, že tuto stránku věci nejen zdůrazňujeme, ale musíme mít také na zřeteli, že tato stránka věci je pro nás i poučením, že bez kázně a bez centralizace bychom tento úkol nikdy nesplnili. Neslýchané oběti, které jsme přinesli pro záchranu země před kontrarevolucí, pro vítězství ruské revoluce nad Děnikinem, Juděničem a Kolčákem, jsou zárukou světové sociální revoluce. K dosažení toho bylo třeba, aby ve straně byla kázeň, přísná centralizace a nezvratné přesvědčení, že nesmírně těžké oběti desetitisíců a statisíců lidí pomohou všechny tyto úkoly splnit, že to všechno se dá opravdu udělat a zajistit. A k tomu bylo třeba, aby naše strana a třída, která uskutečňuje diktaturu, dělnická třída, byly činiteli sjednocujícími milióny a milióny pracujících jak v Rusku, tak na celém světě.

Zamyslíme-li se nad tím, co bylo vlastně nakonec nejhlubším základem takového historického zázraku, že sla-

bá, vyčerpaná a zaostalá země zvítězila nad nejsilnějšími zeměmi světa, zjistíme, že to byla centralizace, kázeň a nesmírná obětavost. Z čeho to vyplývalo? Z toho, že milióny pracujících se mohly v zemi tak málo vzdělané zorganizovat a této kázně a centralizace dosáhnout jen proto, že dělníky, kteří prošli školou kapitalismu, kapitalismus sjednotil a že se proletariát ve všech vyspělých zemích sjednocoval, a to tím více, čím byla země vyspělejší; a na druhé straně proto, že vlastnictví, kapitalistické vlastnictví, drobné vlastnictví za zbožní výroby rozděluje. Vlastnictví rozděluje, kdežto my sjednocujeme, a sjednocujeme stále víc a víc miliónů pracujících na celém světě. To dnes vidí takříkajíc i slepí, nebo aspoň ti z nich, kdo to vidět nechtěli. Naši nepřátelé se rozdělovali čím dál víc. Rozdělovalo je kapitalistické vlastnictví, soukromé vlastnictví za zbožní výroby, ať už šlo o drobné hospodáře, kteří spekulují s prodejem přebytků obilí a obohacují se na úkor hladových dělníků, či o kapitalisty různých zemí, kteří třeba mají vojenskou moc a ustavují Společnost národů, »velikou jednotnou společnost« všech vyspělých národů světa. Taková jednota je vyložená fikce, vyložený podvod, vyložená lež. A viděli jsme — je to skvělý příklad —, že tato proslulá Společnost národů, která se snažila rozdávat mandáty na správu států a rozdělovat svět, že tato proslulá aliance byla mýdlovou bublinou, která hned splaskla, protože byla založena na kapitalistickém vlastnictví. Viděli jsme to v obrovském historickém měřítku a potvrzuje to základní pravdu, že naše věc je spravedlivá, naše absolutní přesvědčení o tom, že Říjnová revoluce zvítězí, že se pouštíme do takové věci, k níž se budou přes všechny těžkosti a přes všechny překážky připojovat milióny a milióny pracujících ve všech zemích. Věděli jsme, že máme spojence, že je nutné umět projevit obětavost v jedné zemi, již dějiny svěřily čestný, ale velmi obtížný úkol, aby se nám neslýchané oběti stonásobně vyplatily, neboť každý další měsíc, po který se ve své ze-

mi udržíme, nám přinese milióny a milióny spojenců ve všech zemích.

Zamyslíme-li se nakonec nad tím, proč jsme mohli zvítězit a proč jsme museli zvítězit, zjistíme, že to bylo jedně proto, že všichni naši nepřátelé, formálně spojení nej-různějšími svazky s nejsilnějšími vládami a představiteli kapitálu ve světě — ať už byli formálně jakkoli spojeni —, byli ve skutečnosti rozděleni. V podstatě je rozdělovalo právě jejich vnitřní spojení, vrhlo je navzájem proti sobě, a kapitalistické vlastnictví je rozkládalo, dělalo ze spojenců dravou zvěř, takže nepostřehli, že Sovětské Rusko získává stále více spojenců mezi anglickými vojáky, kteří se vylodili v Archangelsku, mezi francouzskými námořníky, kteří se vylodili v Sevastopolu, mezi dělníky všech zemí, všech vyspělých zemí bez výjimky, kde se sociálkompromisníci přidali na stranu kapitálu. A tato základní příčina, nejhlubší příčina, nám nakonec umožnila tak přesvědčivě zvítězit, ona byla a je ten hlavní, nepřekonatelný a nevyčerpatelný zdroj naší síly, zdroj, který nám umožňuje prohlásit: Až ve své zemi plně uskutečníme diktaturu proletariátu, až co nejvíce sjednotíme síly proletariátu prostřednictvím jeho předvoje, prostřednictvím jeho pokrokové strany, pak můžeme čekat světovou revoluci. A to je ve skutečnosti projev vůle, projev proletářského odhodlání k boji, projev proletářského odhodlání vytvořit svazek miliónů a desetimiliónů dělníků ve všech zemích.

Páni buržoové a rádoby socialisté II. internacionály to prohlásili za agitační fráze. To ale nejsou fráze, to je historická skutečnost, doložená krvavými a těžce nabytými zkušenostmi z občanské války v Rusku, neboť tato válka byla válkou proti světovému kapitálu, a tento kapitál se sám od sebe rozpadal ve rvačce, požíral sám sebe, zatímco my jsme v zemi, kde proletariát umíral hladem a na skvrnitý tyfus, vycházeli z boje zocelenější a silnější. V této zemi jsme získávali na svou stranu další a další pracu-

jící. To, co se dříve zdálo kompromisníkům agitační fráží, to, čemu se buržoazie vždy vysmívala, to se v tomto roce naší revoluce, a nejvíc v uplynulém roce, definitivně stalo nesporným historickým faktem, který nám umožňuje s naprostou jistotou prohlásit: Jestliže jsme to dokázali, je to důkaz, že máme na celém světě základnu, a to mnohem širší, než tomu bylo u kterýchkoli dřívějších revolucí. Máme mezinárodní svazek, který není nikde registrován, formálně potvrzen a z hlediska »státního práva« nic neznamena, ale v rozkládajícím se kapitalistickém světě ve skutečnosti znamená všechno. Každý měsíc, kdy jsme si vybojovávali pozice, anebo kdy jsme jen udržovali své pozice proti nebývale silnému nepříteli, dokazoval celému světu, že jsme v právu, a získával na naši stranu další milióny lidí.

Tento proces se zdál obtížný, byl provázen obrovskými porážkami. Po krutém bílém teroru ve Finsku¹⁰² následovala právě v uplynulém roce porážka maďarské revoluce, kterou zardousili představitelé Dohody, když se tajně dohodli s Rumunskem a oklamali tak své parlamenty.

Byla to nejpodlejší zrada, spiknutí mezinárodní Dohody, aby byla maďarská revoluce zardoušena bílým terorem, nemluvě už o tom, jak se všemožně paktovali s německými kompromisníky, aby zardousili německou revoluci¹⁰³; jak se tito lidé, kteří prohlásili Liebknechta za čestného Němce, jak se spolu s německými imperialisty na tohoto čestného Němce vrhli jako vztekli psi. Předstihli všechno, co jen si bylo možné představit, a každé takové potlačení z jejich strany nás jen upevňovalo a posilovalo, a jim podrývalo půdu pod nohama.

A já myslím, že k této naší hlavní zkušenosti musíme přihlížet především. Tady musíme ze všeho nejvíc myslet na to, aby se základem naší agitace a propagandy stal rozbor, objasnění toho, proč jsme zvítězili, proč se oběti občanské války stonásobně vyplatily a jak je třeba dál využívat těchto zkušeností, abychom zvítězili v jiné válce,

ve válce na nekrvavé frontě, ve válce, která jen změnila svou formu a kterou vedou proti nám stále titíž staří představitelé, přísluhovači a vůdcové starého kapitalistického světa, jen ještě zuřivěji, zběsileji a nelítostněji. Naše revoluce ještě víc než kterákoli jiná potvrdila zákon, že síla revoluce, síla náporu, energie, rozhodnost a triumf jejího vítězství zvyšují zároveň sílu odporu buržoazie. Čím víc vítězíme, tím víc se kapitalističtí vykořisťovatelé učí sjednocovat se a přecházet do rozhodnějšího útoku. Vždyť si všichni dobře pamatujete — časově to není tak dávno, ale je to dávno ve srovnání se současnou situací — pamatujete si, že na začátku Říjnové revoluce se pohlíželo na bolševismus jako na kuriozitu. A jestliže v Rusku se muselo velmi brzy od tohoto názoru upustit, pak od tohoto názoru, v němž se projevovala nevyspělost a slabost proletářské revoluce, upustili i v Evropě. Bolševismus se stal celosvětovým jevem a dělnická revoluce zvedla hlavu. Ukázalo se, že sovětský systém, který jsme podle odkazu z roku 1905 vytvářeli v Říjnu na základě vlastních zkušeností, že tento sovětský systém se stal světodějným jevem.

Dnes stojí proti sobě zcela vědomě dva tábory, a to bez sebemenší nadsázky ve světovém měřítku. Je třeba konstatovat, že stanuly proti sobě v rozhodném a konečném boji teprve v tomto roce, a my teď, právě v době, kdy zasadá sjezd, prožíváme snad jedno z největších, nejkritičtějších a neukončených přechodných období od války k míru.

Všichni víte, jak skončili vůdcové imperialistických dohodových zemí, kteří vykřikovali do celého světa: »Nikdy nezastavíme válku proti uzurpátorům, lupičům, uchvatitelům moci, proti odpůrcům demokracie, bolševikům.« Víte, jak nejdříve zrušili blokádu, jak ztroskotal jejich pokus sjednotit malé státy, protože my jsme dokázali získat na svou stranu nejen dělníky všech zemí, ale podařilo se nám získat i buržoazii malých zemí, protože imperialisté

utlačují nejen dělníky vlastních zemí, ale i buržoazii malých států. Víte, jak jsme získali na svou stranu kolísající buržoazii ve vyspělých zemích, a teď nastala chvíle, kdy Dohoda porušuje své dřívější sliby, závazky, porušuje své smlouvy, které ostatně uzavírala mnohokrát s různými ruskými bělogvardějci, a teď na tyto smlouvy jen smutně kouká, protože na ně vyhodila stamilióny a nic nevyzískala.

Teď po zrušení blokády zahájila fakticky mírová jednání se Sovětskou republikou, ale ani toto jednání není s to dokončit, a proto jí malé státy přestaly věřit, ztratily důvěru v její síly. Vidíme, že situace Dohody, její zahraničněpolitické postavení se nedá obvyklými pojmy právní vědy vůbec definovat. Dohodové státy nejsou s bolševiky ani v mírovém, ani ve válečném stavu, uznávají nás i neuznávají. A tento úplný rozklad našich odpůrců, kteří byli přesvědčeni, že něco znamenají, ukazuje, že neznamenají vůbec nic, že jsou jen hrstkou kapitalistických dravců, kteří se mezi sebou rozeštvají a vůbec nejsou s to něco proti nám podniknout.

Dnes vypadá situace tak, že Lotyšsko nám oficiálně nabídlo mír^[93]¹⁰⁴. Finsko poslalo telegram, v němž se oficiálně mluví o demarkační linii^[115], ale v podstatě je to přechod k mírové politice¹⁰⁵. A konečně Polsko, ono Polsko, jehož představitelé obzvlášť silně řinčeli a dále řinčí zbraněmi, ono Polsko, kam směřovalo a směřuje nejvíc vlaků s dělostřeleckou výzbrojí a jemuž se dostalo nejvíc slibů, že mu bude poskytnuta veškerá pomoc, jen když bude pokračovat v boji proti Rusku, dokonce i toto Polsko, jehož vláda je nucena vzhledem ke svému labilnímu postavení podstoupit jakékoli válečné dobrodružství, i toto Polsko nám zaslalo nabídku^[94] zahájit mírová jednání.¹⁰⁶ Musíme být nanejvýš opatrní. Naše politika vyžaduje ze všeho nejvíc obezřetnost. Tady je nejtěžší najít správnou linii, protože nikdo dosud neví, na které koleji vlak stojí, a ani sám nepřítel neví, co bude dál dělat. Ani

páni francouzští politikové, kteří nejvíc popichují Polsko, ani vůdcové buržoazně statkářského Polska nevědí, co bude dál, nevědí, co vlastně chtějí. Dnes říkají: »Pánové, dejte nám několik vlaků s děly, několik set miliónů, a jsme ochotni bojovat proti bolševikům.« Zatajují zprávy o stávkách, které se v Polsku rozrůstají, a nutí cenzuru, aby se pravda nedostala ven. Revoluční hnutí tam však sílí. Revoluční vzestup v Německu ve své nové fázi, na svém novém stupni, kdy dělníci po německé kornilovovštině budují rudé armády, dokazuje přímo (poslední telegramy odtud), že mezi dělníky to vře čím dál víc. Do vědomí samotných představitelů buržoazně statkářského Polska se začíná vtírat myšlenka: »Není pozdě, nebude v Polsku dřív sovětská republika, než uskutečníme státní akt, ať už mírový, nebo válečný?« Nevědí, co dělat. Nevědí, co jim přinese zítřejší den.

My víme, že každým měsícem naše síly obrovsky mohutní a budou mohutnět ještě víc. Proto je dnes naše mezinárodní postavení pevnější než kdykoli dřív. Musíme však mezinárodní krizi sledovat mnohem pozorněji a musíme být připraveni na jakékoli nečekané události. Máme oficiální mírovou nabídku od Polska. Tito pánové jsou v zoufalé situaci, v tak zoufalé, že jejich přátelé, němečtí monarchisté, lidé mnohem vzdělanější a s velkými politickými zkušenostmi a znalostmi, se pustili do dobrodružství, do kornilovovštiny. Polská buržoazie nám nabízí mír, poněvadž ví, že takové dobrodružství by mohlo být polskou kornilovovštinou. Protože víme, že náš nepřítel je v zoufale těžké situaci — jde o nepřítele, který neví, co vlastně chce dělat a co bude dělat zítra —, musíme si co nejrozhodněji říci, že nám sice mír nabídl, ale válka vyloučena není. Nemůžeme předvídat, co budou dělat dál. My jsme tyto lidi poznali, my tyto Kerenské, menševiky a esery známe. Za ty dva roky jsme poznali, jak je to táhlo dnes ke Kolčakovi, zítra málem k bolševikům, pozítří k Děnikinovi, a všechno se to zastíralo frázemi o svobodě

Российская Коммунистическая Партия (большевики).

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Личная анкета

для делегатов 9-го Съезда Р. К. П. (большевики).

1. Имя, отчество и фамилия. *Мадонин Шварзштейн (Виль)*
 2. № делегатского билета революция
социализм *381*
 3. В какой организации числитесь (уезд, губерния).
Мок.
 4. Число членов вашей организации. *35 000*
 5. Как избраны (на губконференции, уездконференции, общем собрании и т. д.) и когда.
Мок. губконференция
 6. Число представленных членов партии на губконференции, уездконференции, общем собрании, на которой вы были избраны на Съезд.
35 000
 7. Возраст. *50*
 8. Образование. *Высшее*
 9. Бывшая профессия (указать вполне определенно), или какие специальности знаете.
*Инжен. нач. упр. постр.
мушкетер*
 10. Национальность. *Белорус*
 11. Семейное положение.
Учен
- Партийная работа.**
12. С какого времени состоите членом Р. К. П. (год, месяц).
1893 года
 13. На каких Всероссийских партийных Съездах вы участвовали.
Курский, Моск. на всех
 14. Какую партийную работу исполняли, когда и где.
Замоск. Ц.К. и ред. Ц.К.

15. Сколько времени вы вели нелегальную работу.

1893-1917

16. Какую партийную работу выполняете сейчас.

Зав. отд.
Учред. ССК и СОВ.

17. Принадлежали-ли к какой-либо партии до вступления в Р. К. П., когда, сколько времени.

нет

Советская работа.

18. Какую советскую работу выполняли, когда, где.

из ССК и СОВ

19. Какую советскую работу выполняете сейчас.

из Уре

20. В каких и когда состояли Профессиональных Союзах и в каком состоите сейчас.

не состою

21. Подвергались-ли вы репрессиям за партийную работу, когда, по каким делам.

в эмиграции в 1893, 1894 и 1900

22. Где застала вас февральская революция (в ссылке, каторге, тюрьме, за границей, на военной службе, фабрике и т. д.).

в эмиграции (в Чугрее)

23. Сколько времени провели: в тюрьме,

14 мес. и более неск. дней

" " " в ссылке,

3 года

" " " на каторге,

не был

" " " в эмиграции.

1900 1905 и 1908-1907

Leninova osobní karta
jako delegáta IX. sjezdu KSR(b)
29. března 1920
Zmenšeno

Подпись

(подпись)

29 марта дня, 1920 г.

a demokracii. My tyto pány známe, a proto se chápeme mírové nabídky oběma rukama a jsme ochotni učinit maximální ústupky, protože věříme, že mír s malými státy prospěje věci nekonečně víc než válka, neboť imperialisté pomocí války klamali pracující masy a skrývali pravdu o Sovětském Rusku, a proto jakýkoli mír uvolní stokrát větší a stokrát širší cestu našemu vlivu. Náš vliv byl v těchto letech i tak dost velký. III., Komunistická internacionála dosáhla neslýchaných vítězství. Přitom však víme, že válka nám může být vnucena každým dnem. Naši nepřátelé sami ještě nevědí, čeho jsou v tomto směru schopni.

Že se válka připravuje, o tom není žádných pochyb. Do vyzbrojování státu se dnes pouštějí četní sousedé Ruska a snad i mnohé státy, které s ním nesousedí. Proto tedy musíme ve své mezinárodní politice co nejvíc manévrovat a co nejpevněji se přidržovat linie, kterou jsme si zvolili, a být připraveni na všechno. Za mír jsme bojovali s mimořádnou energií. Tento boj přináší skvělé výsledky. Na tomto bitevním poli jsme si vedli velmi dobře, rozhodně ne hůř než na bitevním poli Rudé armády, na krvavé frontě. Ovšem uzavření míru s námi nezávisí na vůli malých států, ani kdyby mír chtěly. Jsou zadluženy až po krk u dohodových zemí, a ty se mezi sebou zuřivě rvou a soupeří. Proto musíme mít na paměti, že ze světodějného hlediska, vezmeme-li přitom v úvahu občanskou válku a válku proti Dohodě, je mír pochopitelně možný.

Avšak současně s mírovými kroky musíme udržovat všechny naše síly v bojové pohotovosti a rozhodně nesmíme naši armádu odzbrojit. Naše armáda je reálnou zárukou, že imperialistické státy nepodniknou sebemenší pokusy o úklady proti nám, neboť i kdyby mohly počítat s určitými počátečními pomíjivými úspěchy, žádný z nich neujde tomu, že ho Sovětské Rusko rozdrtí. To si musíme uvědomit, to musí být základem naší agitace a propagandy, na to se musíme umět připravit a řešit úkol,

který při stále větší únavě vyžaduje, abychom to i ono spojili.

Nyní přejdu k velmi důležitým principiálním důvodům, které nás přiměly důrazně zaměřovat pracující masy na to, aby při řešení hlavních a aktuálních úkolů využívaly armádu. Starý zdroj kázně, kapitál, je oslaben, starý zdroj sjednocování zanikl. Musíme vytvořit jinou kázeň, jiný zdroj kázně a sjednocování. To, co je donucováním, vyvolává pobouření, křik, rámus a nářky buržoazní demokracie, která se ohání slovy »svoboda« a »rovnost«, ale nechápe, že svoboda pro kapitál je zločinem na dělnících, že rovnost sytého a hladového je zločinem na pracujících. My ve jménu boje proti lži zavádíme pracovní povinnost a sjednocujeme pracující. A vůbec se nebojíme používat donucování, vždyť revoluce nikde neprobíhala bez donucování a proletariát má právo používat donucování, aby stůj co stůj udržel, co si vydobyl. Vždycky, když se páni buržoové, páni kompromisníci, páni němečtí »nezávislí«, rakouští »nezávislí« a francouzští longuetovci přeli o historický faktor, vždycky zapomínali na takový faktor, jako je revoluční rozhodnost, pevnost a neoblomnost proletariátu. A v tom je právě neoblomnost a zocelenost proletariátu naší země, že říkal sobě i ostatním a skutky dokázal, že raději do jednoho zahyneme, než bychom vydali své území, než bychom se zřekli své zásady, zásady kázně a pevné politiky, pro niž musíme obětovat všechno. Ve chvíli, kdy se rozpadají kapitalistické země, kapitalistická třída, ve chvíli jejího zoufalství a krize rozhoduje pouze tento politický faktor. Fráze o menšině a většině, o demokracii a svobodě nic nevyřeší, i kdyby se jich hrdinové předchozího historického období dovolávali sebevíc. Tady rozhoduje uvědomělost a pevnost dělnické třídy. Je-li ochotna přinést oběti, dokázala-li, že dovede napnout všechny své síly, pak bude úkol vyřešen. Učiňme všechno pro vyřešení tohoto úkolu. Rozhodnost dělnické třídy, její odhodlání uskutečnit své heslo Raději

zahyneme, než bychom se vzdali! je nejen historickým faktorem, ale i faktorem rozhodujícím, vítězícím.

Od tohoto vítězství, od této jistoty přecházíme a už jsme dospěli k úkolům mírové hospodářské výstavby, jejichž řešení je hlavní náplní našeho sjezdu. Podle mého názoru tu tedy nelze mluvit o zprávě politického byra ústředního výboru či správněji o politické zprávě ústředního výboru; je třeba říci přímo a otevřeně: ano, soudruzi, to je otázka, kterou budete řešit vy, kterou musíte zvážit autoritou nejvyšší stranické instance. Tuto otázku jsme vám jasně narýsovali. Zaujali jsme určité stanovisko. Teď je na vás, abyste s konečnou platností naše rozhodnutí schválili, opravili nebo změnili. Ústřední výbor však musí ve své zprávě říci, že v této základní palčivé otázce zaujal zcela vyhraněné stanovisko. Ano, máme teď za úkol provést v souvislosti s mírovou hospodářskou výstavbou, s obnovou rozvrácené výroby všechno, co může stmelit proletariát, absolutně ho sjednotit. Zde je potřebná železná kázeň a přísný pořádek, bez něhož bychom se byli neudrželi ani dva měsíce, natožpak přes dva roky. Je třeba umět využít svého vítězství. Na druhé straně je třeba pochopit, že tento přechod vyžaduje četné oběti, kterých země už tak dost přinesla.

Zásadní stránka věci byla ústřednímu výboru jasná. Veškerá naše činnost byla podřízena této politice, probíhala v tomto duchu. Například taková otázka, která se zdá dílčí, a kdyby byla vytržena ze souvislosti, sama o sobě by pochopitelně neměla vůbec podstatný a zásadní význam, otázka kolektivního řízení a řízení jednou osobou, kterou budete řešit, se musí stůj co stůj projednávat ze zorného úhlu našich hlavních poznatků, našich zkušeností, naší revoluční praxe. Říkají nám například: »Kolektivní řízení je jednou z forem účasti širokých mas na správě.« My jsme v ústředním výboru o této otázce mluvili, řešili jsme ji a musíme vám o tom podat zprávu. Soudruzi, takový teoretický chaos nemůžeme trpět. Kdyby-

chom v základní otázce naší vojenské činnosti, naší občanské války připustili jen jednu desetinu takového teoretického chaosu, byli bychom biti a patřilo by nám to.

Dovalte mi, soudružky a soudruzi, abych ve zprávě ústředního výboru v souvislosti s otázkou, zda se má nová třída podílet na správě na zásadě kolektivního řízení, či zda se má prosadit zásada řízení jednou osobou, sáhl trochu k teorii a ukázal, jak třída spravuje a v čem se projevuje hegemonie třídy. V tomto směru nejsme přece nováčci a naše revoluce se od dřívějších revolucí liší tím, že je prosta utopismu. Jestliže stará třída byla vystřídána novou, pak se tato nová třída udrží jedině v urputném boji proti jiným třídám, a jedině tehdy definitivně zvítězí, dokáže-li zlikvidovat třídy jako takové. Obrovský, složitý proces třídního boje klade otázku takto, jinak zabřednete do bahna zmatku. V čem se projevuje hegemonie třídy? V čem se projevovala hegemonie buržoazie nad feudály? V ústavě se psalo o svobodě, o rovnosti. To byla lež. Pokud tu jsou pracující, vlastníci mohou a dokonce jsou jako vlastníci nuceni spekulovat. My říkáme, že rovnost neexistuje, sytý není roven hladovému a spekulant pracujícímu.

V čem se dnes projevuje hegemonie třídy? Hegemonie proletariátu se projevuje v tom, že je zrušeno statkářské a kapitalistické vlastnictví. Duchem, hlavním obsahem všech dřívějších ústav až po tu nejrepublikánštější, nejdemokratičtější bylo jen vlastnictví. Naše ústava^[31] má právo a vybojovala si právo na historickou existenci proto, že zrušení vlastnictví nezůstalo jen na papíře. Vítězný proletariát vlastnictví zrušil a jednou provždy s ním skoncoval; a v tom je hegemonie třídy. Především v otázce vlastnictví. Když jsme vyřešili otázku vlastnictví prakticky, byla tím zajištěna hegemonie třídy. Když potom bylo ústavou stvrzeno na papíře to, co vyřešil život — zrušení kapitalistického a statkářského vlastnictví —, a k tomu dodáno, že dělnická třída má podle ústavy více

práv než rolnictvo a že vykořisťovatelé nemají žádná práva, bylo tím stvrzeno, že hegemonii své třídy jsme uskutečnili, a tím jsme získali za spojence pracující všech vrstev a drobných skupin.

Maloburžoazní vlastníci jsou roztržštěni: ti z nich, kdo mají větší majetek, jsou nepřáteli těch, kdo mají méně, a proletáři jim rušením vlastnictví vypovídají otevřenou válku. Existuje ještě hodně lidí neuvědomělých, zaostalých, kteří jsou plně pro jakýkoli volný obchod, ale když vidí, jaká panuje kázeň a kolik obětí se přináší v zájmu vítězství nad vykořisťovatelem, nedokážou bojovat, nejdou s námi, ale nemají ani sílu vystoupit proti nám. Jedině hegemonie třídy určuje vlastnické vztahy a to, která třída je nahoře. Kdo spojuje otázku, v čem se projevuje hegemonie třídy, s otázkou demokratického centralismu, jak jsme toho často svědky, ten vnáší do věci takový zmatek, že se vůbec nedá úspěšně pracovat. Jasnost propagandy a agitace je základní podmínkou. Jestliže naši odpůrci říkali a uznávali, že jsme v rozvíjení agitace a propagandy konali divy, nelze to chápat jako projev kvantity, že jsme měli mnoho agitátorů a že bylo popsáno mnoho papíru, nýbrž jako projev kvality, že pravda, kterou tato agitace obsahovala, pronikala do myslí všech lidí. A od této pravdy se nesmíme odchýlit.

Když se třídy střídaly, měnily vztah k vlastnictví. Když buržoazie vystřídala feudalismus, změnila vztah k vlastnictví. V buržoazní ústavě se praví: »Majetný i chudák jsou si rovni.« To byla svoboda buržoazie. Tato »rovnost« poskytovala hegemonii ve státě kapitalistické třídě. A myslíte, že když buržoazie vystřídala feudalismus, že směšovala stát se správou státu? Kdepak, buržoové nebyli takoví hlupáci, ti si řekli: K tomu, abychom mohli spravovat stát, potřebujeme lidi, kteří spravovat umějí, k tomu využijeme feudály a převychováme je. A tak to také udělali. A byla to snad chyba? Vůbec ne, soudruzi. Umění spravovat nepadá z nebe a nevstupuje do nás jako duch svatý

a z toho, že určitá třída je třídou vedoucí, ještě nevyplývá, že je schopna okamžitě spravovat stát. Vidíme to na příkladu: dokud buržoazie vítězila, využívala pro správu státu příslušníky jiné, feudální třídy; ostatně odjinud je ani brát nemohla. Je třeba dívat se na věci střízlivě. Buržoazie využívala příslušníky předchozí třídy, a nás dnes čeká také úkol umět převzít, podřídit si a využít vědomosti předchozí třídy, její připravenost, a to všechno využít k vítězství naší třídy. Proto říkáme, že vítězná třída musí být vyspělá, a vyspělost se nedokazuje potvrzením nebo dobrozdáním, nýbrž zkušeností, praxí.

Buržoové zvítězili, i když stát spravovat neuměli, a zajistili si vítězství tím, že vyhlásili novou ústavu, povolali, vybrali správní úředníky z vlastní třídy a začali se učit; zároveň využívali úředníků z předchozí třídy a své nové kádry začali učit, školit je v administrativě. Využívali k tomu celého státního aparátu, zabírali feudální instituce, do škol přijímali bohaté a tímto způsobem dlouhá léta, po desetiletí připravovali správní úředníky z vlastní třídy. Dnes si musíme ve státě, vybudovaném k obrazu vládnoucí třídy, počínat tak, jak si počínali ve všech státech. Nechceme-li upadnout do vyloženého utopismu a planých frází, musíme říci, že musíme využívat zkušeností z dřívějška, že musíme zabezpečit ústavu vybojovanou revolucí, ale k spravování státu, k organizování státu musíme mít lidi, kteří znají techniku správy, kteří mají zkušenosti ze správy státu a z řízení hospodářství, a také lidé nemůžeme vzít odjinud než z předchozí třídy.

V úvahách o kolektivním řízení se vesměs projevuje naprostá nevědomost, odpor proti odborníkům. S takovými úvahami se nedá zvítězit. Abychom zvítězili, musíme pochopit celou hloubku historie starého buržoazního světa, a abychom mohli budovat komunismus, musíme převzít techniku i vědu a dát je do služeb širších vrstev, ale odjinud než od buržoazie je vzít nemůžeme. Tuto základní otázku je třeba formulovat naprosto jasně jako jeden

z hlavních úkolů hospodářské výstavby. Musíme spravovat stát s pomocí příslušníků té třídy, kterou jsme svrhli, příslušníků, kteří jsou nasáklí předsudky své třídy a které musíme přeškolit. Zároveň musíme získávat pro správu své lidi z řad vlastní třídy. Musíme využít celého státního aparátu k tomu, aby školy, mimoškolní vzdělávání, praktická příprava, to všechno aby pod vedením komunistů sloužilo proletářům, dělníkům, pracujícím rolníkům.

Jedině tak to můžeme udělat. Po našich dvouletých zkušenostech nemůžeme uvažovat tak, jako bychom se pouštěli do socialistické výstavby zčistajasna. Nadělali jsme dost hloupostí v období Smolného a kolem Smolného. Není to žádná hanba. Odkud jsme měli brát rozumy, když jsme se poprvé pouštěli do něčeho nového? Zkoušeli jsme to tak i onak. Pluli jsme po proudu, protože nebylo možné oddělit správné od nesprávného, na to nebyl čas. Dnes je to nedávná minulost a je to za námi. Tato minulost, kdy panoval chaos i nadšení, je pryč. Dokumentem této minulosti je brestlitevský mír^[57]. Je to historický dokument, ba co víc, je to historické období. Brestlitevský mír nám byl vnucen proto, že jsme byli bezmocní ve všem. Co to bylo za období? Bylo to období bezmocnosti, z něhož jsme vyšli jako vítězové. Bylo to období naprosté kolektivnosti. Z tohoto historického faktu nevyklouzneme ani tvrzením, že kolektivnost je školou řízení. Nemůžeme přece ustavičně sedět v přípravné třídě! (Potlesk.) Takhle by to nešlo. Jsme už dospělí, a budeme-li si počínat jako školáci, budeme biti ze všech stran. Je třeba jít kupředu. Musíme energicky, s jednotnou vůlí postupovat výš. Odbory čekají obrovské nesnáze. Musíme dosáhnout toho, aby tento úkol chápaly jako boj proti pozůstatkům smutně proslulého demokratismu. Všechnen pokřik proti jmenování shora, veškeré to staré škodlivé haraburdí, které se objevuje v různých rezolucích a diskusích, musí být vymeteno. Jinak nemůžeme zvítězit. Jestliže jsme se za dva roky nepoučili, zaostali jsme, a zaostalci budou biti.

Je to nesmírně obtížný úkol. Naše odbory nám velice pomohly při budování proletářského státu. Byly článkem, který spojoval stranu s miliónovou zaostalou masou. Nebudeme si hrát na schovávanou: odbory nesly celou tíži boje proti našim nesnázím, kdy bylo třeba pomoci státu s opatřováním potravin. Nebyl to snad obrovský úkol? Nedávno vyšel bulletin Ústředního statistického úřadu.¹⁰⁷ Statistikové, které ani v nejmenším nelze podezřívát z bolševismu, v něm podali souhrnné údaje. Jsou tam dvě zajímavá čísla: v roce 1918 a 1919 dostávali dělníci z gubernií neprodukcujících obilí 7 pudů obilí ročně, kdežto rolníci z gubernií produkujících obilí spotřebovali 17 pudů ročně. Před válkou spotřebovali 16 pudů ročně. To jsou dvě čísla ukazující poměr tříd v boji o potraviny. Proletariát dál přinášel oběti. A mnozí ještě křičí o násilí! Proletariát však ospravedlnil a uzákonil toto násilí a dokázal správnost tohoto násilí tím, že přinesl největší oběti. Většina obyvatelstva, rolníci v produkujících guberniích našeho hladového, zpustošeného Ruska se poprvé najedli víc než za celá léta carského, kapitalistického Ruska. My říkáme, že masy budou hladovět do té doby, dokud nezvítězí Rudá armáda. Bylo třeba, aby předvoj dělnické třídy přinesl tuto oběť. Tento boj byl pro něho školou. Když jsme tuto školu absolvovali, musíme jít dál. Tento krok teď musíme udělat za každou cenu. Staré odbory, jako každé odbory, mají svou historii a minulost. V minulosti to byly orgány bojující proti tomu, kdo utlačoval práci, proti kapitalismu. Když se třída stala třídou, která má ve státě moc, a když teď musí tato třída přinášet velké oběti, hynout a hladovět, situace se změnila.

Ne všichni si tuto změnu uvědomují a ne všichni ji chápou. Tady nám pomáhají někteří menševici a eseri, kteří žádají, aby zásada řízení jednou osobou byla nahrazena zásadou kolektivního řízení. Promiňte, soudruzí, ale takhle to nepůjde! To už máme za sebou. Čeká nás teď velice složitý úkol: po vítězství na krvavé frontě zvítězit

na frontě nekrvavé. Tato válka je těžší. Tato fronta je nejtěžší. To říkáme otevřeně všem uvědomělým dělníkům. Po válce, v níž jsme obstáli na frontě, nás čeká válka nekrvavá. Vznikla taková situace, že čím víc jsme vítězili, tím víc se vyskytovalo takových oblastí, jako je Sibiř, Ukrajina a Kubáň. Tam jsou bohatí rolníci, proletariát tam neexistuje, a pokud tam je, je demoralizován maloburžoazními zvyklostmi, a my víme, že tam každý, kdo má kousek pole, říká: »Vykašlu se na vládu. Hladového odru, jak budu chtít, a vláda mi může být ukradená.« Spekulujičímu rolníkovi, který se, když byl pod Děnikinem, přiklonil na naši stranu, bude teď pomáhat Dohoda. Válka změnila frontu i formy boje. Ted' se bojuje pomocí obchodu a spekulace, z níž válka učinila jev mezinárodní. V tezích soudruha Kameněva^[27], které byly uveřejněny v listu Izvěstija CK¹⁰⁸, je hlavní princip spekulace vyjádřen zcela jasně. Chtějí spekulaci internacionalizovat. Chtějí z mírové hospodářské výstavby udělat mírový rozklad sovětské moci. Promiňte, páni imperialisté, my jsme na stráži. My říkáme: bojovali jsme a zvítězili jsme, a proto si nadále vytyčujeme jako hlavní heslo to, které nám pomohlo zvítězit. Plně se ho dál přidržujeme a přenášíme ho do pracovní oblasti. Je to heslo — pevnost a jednota vůle proletariátu. Se starými předsudky, se starými návyky, které přežívají, je nutné skoncovat.

V závěru bych se rád zmínil o brožuře soudruha Guseva¹⁰⁹, která si podle mého názoru zasluhuje pozornost ve dvou ohledech: je dobrá nejen po formální stránce, nejen proto, že byla napsána k našemu sjezdu. Až dosud jsme si jaksí všichni zvykli psát rezoluce. Říká se, že všechny druhy literatury jsou dobré kromě nudných. Rezoluce musí být podle mého názoru řazeny k nudné literatuře. Bylo by lepší, kdybychom podle příkladu soudruha Guseva psali méně rezolucí a více brožur, i kdyby měly tolik nedostatků jako jeho brožura. Ale i přes tyto nedostatky je to dobrá věc, protože těžištěm brožury je základní hos-

podářský plán obnovy průmyslu a výroby v celé zemi, protože je v ní základnímu hospodářskému plánu všechno podřízeno. Ústřední výbor zařadil do svých tezí^[73], které jste dnes dostali, celý odstavec, který zcela převzal z tezí soudruha Guseva. S pomocí odborníků můžeme tento základní hospodářský plán rozpracovat ještě podrobněji. Musíme mít na paměti, že tento plán je propočítán na mnoho let. Neslibujeme, že zemi hned zbavíme hladu. Říkáme, že to bude boj obtížnější než na válečné frontě, ale zajímá nás víc, víc nás přibližuje k našim skutečným, základním úkolům. Vyžaduje maximální vypětí sil, onu jednotu vůle, kterou jsme projevovali dříve a kterou musíme projevit i dnes. Vyřešíme-li tento úkol, pak dosáhneme na nekrvavé frontě stejného vítězství jako na frontě občanské války. (Potlesk.)

Z Á V Ě R E Č N Ě S L O V O
 K E Z P R Á V Ě
 Ú S T Ř E D N Í H O V Ý B O R U
 3 0 . B Ř E Z N A

Soudružky a soudruzi, hlavní útoky vyvolala ta část politické zprávy ústředního výboru, kterou soudruh Sapronov nazval nadáváním. Soudruh Sapronov dodal stanovisku, které obhajoval, nanejvýš jednoznačný charakter a přičuť, a abych vám ukázal, jak se mají věci ve skutečnosti, chtěl bych nejdřív připomenout několik základních údajů. Mám před sebou Izvěstija CK RKP z 2. března: otiskujeme zde jménem ústředního výboru dopis organizacím KSR o přípravách sjezdu [39]. A v prvním dopisu říkáme: »Naštěstí už minula doba čistě teoretických úvah, sporů o obecných otázkách a předkládání zásadních rezolucí. Tuto fázi už máme za sebou, tento úkol jsme už vyřešili včera a především. Musíme jít vpřed, musíme umět pochopit, že teď nás čeká *praktický úkol*, že musíme napnout všechny síly a s energií opravdu revoluční, se stejnou obětavostí, s jakou naši nejlepší soudruzi, dělníci a rolníci rudoarmějci vítězili nad Kolčakem, Juděničem a Děnikinem, musíme vyřešit *praktický úkol* — co nejrychleji překonat hospodářský rozvrat.«

Musím přiznat, že jsem se projevil jako optimista, když jsem si myslel, že dobu teoretických úvah už máme za sebou. Vždyť po patnáct let před revolucí jsme teoretizovali, dva roky jsme spravovali stát; teď je třeba pustit se do práce, obrátit se k praxi, a proto jsme se 2. března obrátili k soudruhům, kteří mají praktické zkušenosti. Jako odpověď na to byly 10. března otištěny v listu *Ekonomičeskaja žizň*¹¹⁰ teze Tomského^[111], 23. března teze

soudruha Sapronova, Osinského a Maximovského^[67] a 27. března vyšly teze moskevského guberniálního výboru, tj. už po našem svolání ke straně. A ve všech těchto tezích je otázka formulována teoreticky nesprávně. Jestliže naše hledisko v dopisu bylo optimistické, chybné, jestliže se nám zdálo, že tuto dobu už máme za sebou, pak teze ukázaly, že ji za sebou ještě nemáme, a soudruzi z odborů nemají důvod stěžovat si, že jsme se k nim chovali nespravedlivě, a my teď stojíme před otázkou: byl správný tento názor nebo toto stanovisko, které po našem svolání z 2. března všechny tyto teze obhajovaly? V každé tezi je spousta konkrétního materiálu, a na to je třeba pamatovat. Kdyby k tomu ústřední výbor pečlivě nepřihlížel, nestál by jako instituce za nic.

Ale poslechněte si, co píše soudruh Tomskij:

»Bod 7. Hlavní zásadou při výstavbě orgánů pro regulování a řízení průmyslu, která jediná může zajistit účast širokých mas bezpartijních dělníků prostřednictvím odborů, je dnes existující zásada kolektivního řízení průmyslu, od předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady až po správy závodů. Řízení jednotlivých podniků jednou osobou lze připustit jen ve zvláštních případech, po vzájemné dohodě předsednictev Nejvyšší národohospodářské rady a Celoruské ústřední rady odborů nebo ústředních výborů příslušných odborových svazů, a to jediné za podmínky, že odbory a jejich orgány budou osobně odpovědné vedoucí kontrolovat. Bod 8. Aby byl zajištěn jednotný plán hospodářské výstavby a zavedena koordinace v činnosti odborů a hospodářských orgánů, musí být účast odborů na řízení a regulování průmyslu stanovena podle těchto zásad: a) obecné otázky hospodářské politiky projednává NNHR a její orgány za účasti odborů; b) vedoucí hospodářská kolegia ustavuje NNHR a její orgány společně s příslušnými odborovými orgány; c) kolegia hospodářských orgánů, která společně s odbory projednávají obecné otázky hospodářské politiky určitého výrobního odvětví a podávají jim pravidelně zprávy o své činnosti, jsou orgány pouze Nejvyšší národohospodářské rady a jsou povinny realizovat pouze její usnesení; d) všechna kolegia hospodářských orgánů jsou povinna bezvýhradně realizovat usnesení nejvyšších orgánů NNHR, a to jak jednotliví členové těchto kolegií, tak kolegia jako celek, a za jejich plnění jsou odpovědni pouze Nejvyšší národohospodářské radě.«

Je to strašlivá změň elementárních teoretických otázek.

Je správné, že závod řídí jeden vedoucí, ale kdo tím vedoucím bude, zda odborník nebo dělník, to závisí na tom, kolik máme vedoucích ze staré a z nové školy. Ale to jsou elementární teoretické věci. Pohovořme si o tom. Chcete-li posuzovat politickou linii ústředního výboru, nepodsunujte nám nic, s čím jsme nepřišli a o čem jsme nemluvili. Když jsme 2. března požádali soudruhy, aby nám poskytli podklady z praxe, jakou jsme dostali odpověď? Takovou, že nám soudruzi z jednotlivých míst předkládají vědomě nesprávné teoretické věci. V tezích soudruhů Osinského, Maximovského a Sapronova, které vyšly 23. března, je všechno teoreticky zkomoleno. Píší, že kolektivnost v té či oné formě je nezbytným základem demokratismu. Tvrdím, že za patnáct let předrevoluční historie sociální demokracie nic podobného nikde nenajdete. Demokratický centralismus znamená jen to, že se zástupci místních orgánů scházejí a volí odpovědný orgán a ten pak sám musí spravovat. Ale jak? To záleží na tom, kolik je v něm šikovných lidí, kolik je v něm lidí schopných spravovat. Demokratický centralismus spočívá v tom, že sjezd prověřuje činnost ústředního výboru, odvolává jej a jmenuje nový. Kdybychom však chtěli probírat všechny teoreticky nesprávné výroky v těchto tezích, nebyli bychom nikdy hotovi. Nebudu se toho raději ani dotýkat a řeknu jen, že ústřední výbor zaujal v této otázce stanovisko, které nemohl nezaujmout. Velmi dobře vím, že soudruh Osinskij a další nezastávají názory machnovců a machajskovců, ale machnovci se nutně musí jejich argumentace chytnout. Jsou s nimi spjati. Vezměte si teze moskevského guberniálního výboru strany, které vám byly rozdány. Říká se v nich, že ve vyspělé socialistické společnosti, v níž zanikne společenská dělba práce a lidé nebudou připoutáni k určité profesi, bude pravidelné střídání lidí v řídicích funkcích mož-

né jen na základě rozsáhlého kolektivního řízení atd. atd. To všechno je úplná motanice!

Obrátili jsme se na zkušené pracovníky z nižších orgánů, aby nám pomohli konkrétními připomínkami. Místo toho nám odpovídají, že ústřední výbor nepřihlíží k tomu, co se říká dole. K čemu nepřihlíží? K úvahám o socialistické společnosti? V těch není ani špetka praktičnosti, ani špetka věcnosti. Jistěže u nás máme skvělé dělníky, kteří mnohé přejímají od inteligence, ale někdy spíš to horší než lepší. Pak je třeba proti tomu bojovat. Když jste však jako odpověď na výzvu ústředního výboru o zaslání konkrétních připomínek nadhodili otázky zásadní, musíme je probrat. Musíme říci, že je nutné bojovat proti zásadním nesprávnostem. V tezích, které byly předloženy po 2. březnu, jsou obsaženy zásadní, nehorázné nesprávnosti.

Na tom trvám. Pohovořme o tom a prodiskutujme to. Nemá smysl se tomu vyhýbat. Nemá smysl odvolávat se na to, že nejsme teoretikové. Promiňte, soudruhu Saprone, vaše teze jsou teze teoretika. Uvidíte, že budou-li se uplatňovat v praxi, bude nutné jít zpátky a řešit úkoly abstraktně. Kdo by začal hledat v tezích soudruhů Maximovského, Saprónova a Tomského praktické pokyny, byl by hluboce zklamán, protože teze jsou od základu nesprávné. Náзор těchto soudruhů na vztah třídy k uspořádání státu považuji za zásadně nesprávný, za takový, který nás strhává zpátky. Prosazují ho pochopitelně všichni, kdo zůstávají pozadu, kdo to všechno ještě nepřekonali. A nebudeme vinit autory těchto tezí z toho, že vědomě prosazovali lajdáctví, ale z toho, že svou teoretickou chybou v otázce, kterou jim ústřední výbor uložil rozpracovat, do určité míry dopřávají sluchu, do určité míry dávají za pravdu nejhorším žívlům. A proč to všechno? Z nedomyšlenosti. Dá se to zcela bezpečně zjistit z pravých dokladů.

Přejdu k obvinění, které vznesl soudruh Jureněv vůči

soudruhu Šljapnikovovi. Kdyby byl ústřední výbor pověřil soudruha Šljapnikova jakožto představitele opozice jiným úkolem těsně před sjezdem, bylo by to jistě hanebné. Když jsme zjistili, že soudruh Šljapnikov na sjezd jede, řekli jsme v politickém byru, že mu před odjezdem nedáme žádné směrnice, ale soudruh Šljapnikov přišel před odjezdem za mnou a prohlásil, že neodjíždí na základě směrnic ústředního výboru. Soudruh Jureněv tedy něco zaslechl a šíří to dál. (Jureněv: »Šljapnikov mi to řekl osobně . . .«)

Nevím, jak vám to mohl říci osobně, když před odjezdem byl za mnou a říkal, že nejede na základě směrnic ústředního výboru. Kdyby ústřední výbor pověřoval opozici jinými úkoly před sjezdem, bylo by to samozřejmě nemístné. Ale mluví-li se vůbec o posílání pryč, musím říci: snažte se tedy zvolit si ústřední výbor, který by uměl správně rozmísťovat síly, ale který by neumožňoval stěžovat si. Ale jak rozmísťovat síly, aby byl každý spokojen? Nebude-li se takové rozmísťování provádět, proč tedy mluvit o centralismu? A došlo-li k porušení zásad, uveďte příklady a promluvíme si o tom. Jestliže jsme pověřovali jinými úkoly představitele opozice, uveďte příklad a probereme to; možná že došlo k chybám. Možná že byl pověřen jiným úkolem soudruh Jureněv, který si stěžoval politickému byru, že byl neprávem odvolán ze západní fronty. Když ale politické byro otázku projednalo, shledalo, že byl odvolán právem. Ať si zvolíte jakýkoli ústřední výbor, žádný z nich nebude moci upustit od rozmísťování kádrů.

Dále, pokud jde o rozdělení práce mezi organizačním byrem a politickým byrem. Soudruh Maximovskij je v organizačních otázkách zkušenější než já a říká, že Lenin vnáší do otázek organizačního a politického byra zmatek. Nu, co naplat, podívejme se na to. Mám za to, že organizační byro rozmísťuje síly, kdežto politické byro řídí politiku. Je-li takové rozdělení práce nesprávné, jak

potom vymezit činnost těchto dvou orgánů? Máme snad napsat statut? Je těžké přesně oddělit politické a organizační byro, přesně vymezit jejich činnost. Každá otázka se může stát otázkou politickou, dokonce i jmenování velitele. Navrhuje-li někdo jiné řešení, prosím. Soudruhu Sapronove, Maximovskij a Jureněve, předložte vlastní návrhy, zkuste oddělit organizační a politické byro a vymezit jejich činnost. U nás stačí pouhý protest člena ústředního výboru k tomu, aby otázka byla uznána za politickou. A za celou dobu se nevyskytl jediný protest. Iniciativa se omezuje ze všeho nejméně, kterýkoli člen ústředního výboru může označit otázku za politickou. A trochu zkušený praktický organizátor, který by se ve věci orientoval ne jako soudruh Maximovskij, ale jako pracovník, který v této oblasti pracoval alespoň půl roku, by nemohl vznášet takovou kritiku jako soudruh Maximovskij. Ať kritikové předloží konkrétní návrhy, my je přijmeme a poradíme se o volbě nového ústředního výboru, který tato přání uskuteční. Ale nám se dostalo jen bezpředmětné kritiky, falešných tvrzení.

Předpokládejme, že oddělíte organizační byro od politického vedení. Ptám se, v čem pak bude politické řízení spočívat? Kdo vlastně řídí, když ne lidé, a jak řídit bez rozmísťování? Cožpak je možné člověka donutit, není-li schopen, realizovat určité směrnice? Dostane určité pokyny, jeho práce se kontroluje, a nakonec je přeložen na jinou práci. Ale jak ještě poučit soudruhy Maximovského, Sapronova a Osinského, kteří v tezích navrhují teoretickou opravu, která byla dávno zavržena? V praxi se dopouštějí ještě horší chyby a dokazují, že materiál pro věcnou kritiku neexistuje.

Soudruh Sapronov hodně mluvil o oligarchii a iniciativě. Škoda že neuvedl příklady z Ukrajiny. Tam vidíme, jaké výpady proti oligarchii se ozývaly na místních konferencích. O této otázce bude sjezd jednat, nebo to uloží ústřednímu výboru. Ale pokud jde o konferenci na Ukra-

jině, na níž se většina se Saprnovem v čele vyslovila proti soudruhu Rakovskému a rozpoutala nepřipustnou štvanicí, prohlašujeme, že toto usnesení oblastní konference neuznáváme. Je to rozhodnutí ústředního výboru. Nebylo-li toto rozhodnutí správné, volejte nás k odpovědnosti, ale neodbývejte věc frázemi; tady jsou lidé, kteří dovedou uvažovat, a ti řeknou, že je to demagogie. Jestliže se v hodnocení ukrajinského rozkolu mylíme, uveďte důkazy, že se ústřední výbor dopustil chyby.

My řekneme, že tuto konferenci, na níž měl soudruh Saprnov většinu, neuznáváme, a jmenujeme dva dosavadní a dva nové soudruhy, soudruha Ž . . . a borořbisty. Neslyšel jsem jediný protest ani od soudruha Saprnova, ani od jiných a ani jeden věcný argument. Jestliže jsme celou ukrajinskou konferenci rozehnali a zlikvidovali, měli jste být na poplach a říkat, že jsme zločinci. A zatím všichni mlčí, protože cítí, že za těmito frázemi o vlastní iniciativě atd. se skryly, schovaly všechny dezorganizátorské živly, živly maloburžoazní a atamanské, které jsou na Ukrajině velmi silné. (Potlesk.)

Slyšel jsem jeden věcný bod v projevu soudruha Saprnova a zaujal mě. Soudruh Saprnov říká: VII. sjezd sovětů se usnesl, a my toto usnesení porušujeme, že dekret o výkupu lnu^[87] je porušením nařízení CÚVV. Nemohu si pamatovat ani desetinu všech dekretů, které schvalujeme. Informoval jsem se však o výkupu lnu v sekretariátu rady lidových komisařů.¹¹¹ Dekret byl schválen 10. února. A co se zjistilo? Ani v politickém byru, ani v CÚVV nejsou soudruzi, kteří by chtěli iniciativu brzdit. Viděli jsme je zde na této tribuně. Soudruzi vědí, že jazyk mají dobře proříznutý. Proč si tedy na toto usnesení nepostěžovali? Kde jsou vaše stížnosti? Po 10. únoru se žádné stížnosti nevyskytly. Na návrh soudruha Rykova a po dohodě se soudruhem Seredou a lidovým komisariátem zásobování jsme po dlouhém boji tento dekret schválili. Teď se nám vyčítá, že jsme udělali chybu. Možná.

Napравte to. Předějte otázku politickému byru. Bude to řešení oficiální. Sepište protokol. Prokáže-li se, že jsme porušili usnesení sjezdu, patříme před soud. Kde je jaké obvinění? Na jedné straně výtky kvůli Šljapnikovovi, a na druhé straně se tvrdí, že jsme nařízení o lnu porušili. Snažte se uvést fakta o tom, že jsme nařízení porušili. Fakta však neuvádíte. Všechny vaše řeči jsou jen pouhá slůvka, jako iniciativa, dosazování shora atd. K čemu je tedy centralismus? Udrželi bychom se však alespoň dva měsíce, kdybychom po dva roky, kdy jsme v různých místech přecházeli od úplného vyčerpání a rozvratu opět k vítězství, nedosazovali lidi shora? Proto, že se vám nelíbí odvolání soudruha Šljapnikova nebo Jureněva, házíte tato slova mezi dav, mezi neuvědomělou masu. Soudruh Lutovinov říká: »Otázka není vyřešena.« Musí se tedy vyřešit. Když se dva lidové komisaři neshodli v hodnocení Ivana Ivanoviče a jeden z nich říká, že je v tom politika, ukažte tedy, jak na to. Myslíte, že nudné otázky se vyskytují jen v předsednictvu CÚVV? Já vám říkám, že není instituce, kde by se nudné otázky nevyskytovaly, a všichni musí řešit problémy Marie Ivanovny a Sidora Ivanoviče. Nelze ale říkat, že v tom politika není, protože politika prochází každou hlavou. Soudruh Lutovinov měl . . . — nevím, jak bych to řekl, abych neurazil jemnocit soudruha Saponova, a neodvažuji se použít polemický výraz — no, prostě řekl, že soudruh Krestinskij hrozil rozkolem. Kvůli tomu se sešlo byro. Existuje zápis z byra a já prosím všechny účastníky sjezdu, aby si jej vzali a pročetli.* Dospěli jsme k závěru, že se soudruh Krestinskij unáhlil, a od vás, soudruhu Lutovinove a soudruhu Tomskij, to byly špinavé intriky. Možná že nemáme pravdu, napravte tedy naše rozhodnutí, ale když jste si nepřečetli dokumenty a nepoukázali jste na to, že kvůli tomu bylo svoláno zvláštní zasedání, že se otázka projednávala za přítom-

* Viz tento svazek, s. 251—252. *Red.*

nosti Tomského a Lutovinova, tak prosím vás takhle nemluvte.

Ještě mi zbývá dotknout se dvou bodů, především jmenování soudruhů Bucharina a Radka. Říká se, že jsme je poslali jako politické komisaře do Celoruské ústřední rady odborů, a teď je kolem toho plno řečí, že podvazujeme iniciativu, že zavádíme byrokratismus. Možná že znáte lepší teoretiky, než jsou Radek a Bucharin, tak nám je tedy dejte, možná že znáte lidi, kteří znají odborové hnutí lépe, prosím, dejte nám je. Jak to, že ústřední výbor nemá právo vyslat do odborové rady lidi, kteří teoreticky nejlépe znají odborové hnutí, jsou obeznámeni i s německými zkušenostmi a mohou ovlivnit nesprávnou linii? Ústřední výbor, který by tento úkol nesplnil, by nemohl řídit! Čím víc nás obklopují rolníci a kubáňští kozáci, tím těžší je pozice proletariátu! Proto musíme vyrovnat linii a za každou cenu ji učinit skálopevnou, a takovou linii sjezdu strany doporučujeme.

Soudruh Bubnov zde řekl, že je úzce spjat s Ukrajinou, čímž prozradil pravý charakter svých námitek. Prohlásil, že ústřední výbor má vinu na upevnění pozic borořbistů. To je velice složitá a závažná otázka, a já si myslím, že z této neobyčejně závažné otázky, v níž bylo třeba manévrovat, a velmi složitě manévrovat, jsme vyšli jako vítězové. Když jsme v ústředním výboru mluvili o maximálních ústupcích borořbistům, smáli se nám a říkali, že nejdeme přímo. Jenže bojovat přímo je možné tehdy, jde-li nepřítel přímou cestou. Jde-li nepřítel oklikou, a nikoli přímo, musíme jít za ním a lapat ho ve všech oklikách. Slíbili jsme borořbistům maximum ústupků, ovšem s podmínkou, že budou provádět komunistickou politiku. Tím jsme dokázali, že nejsme ani v nejmenším netolerantní. A že ústupky byly zcela na místě, dokládá to, že všichni nejlepší borořbisté teď vstoupili do naší strany. Provedli jsme přeregistraci této strany a místo povstání borořbistů, které se zdálo nevyhnutelné, jsme dosáhli zásluhou správné linie ústředního výboru, kterou tak skvěle

uskutečnil soudruh Rakovskij, toho, že všichni nejlepší mezi borořbisty vstoupili do naší strany pod naší kontrolou a my jsme je uznali; ostatní zmizeli z politické scény. Takové vítězství vydá za několik dobrých bitev. Říkat tedy, že ústřední výbor má vinu na posílení pozic borořbistů, znamená nechápat politickou linii v národnostní otázce.

Zmíním se ještě o vystoupení posledního soudruha, který řekl, že je třeba vyhodit z programu [⁹⁷] to, co se tam říká o odborech. To je příklad ukvapenosti. Tak snadno to nejde. My tvrdíme, že není třeba nic vyhazovat, že se to má probrat v brožurách, člancích, v tisku apod. Odbory směřují k tomu, aby převzaly řízení hospodářského života, zejména průmyslu. Říkat, že odborníci nemají být do odborů přijímáni, je předsudek. Odbory vychovávají a kladou se na ně velké nároky. Špatného vychovatele ústřední výbor nestrpí. Výchova je dlouhodobá a nesnadná záležitost. Tady nevystačíme s dekretem, s lidmi je třeba jednat trpělivě, umět k nim přistupovat, a my k tomu směřujeme a budeme směřovat. Musíme jednat opatrně, ale důrazně.

P R O J E V

O H O S P O D Á Ř S K É V Ý S T A V B Ě

3 1. B Ř E Z N A

Soudružky a soudruzí, především dvě drobné poznámky. Soudruh Sapronov mi opět vytykal zapomnětlivost, ale otázku, kterou rozvířil, stejně nevysvětlil. Dále tvrdí, že dekret o výkupu lnu porušuje usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. Prohlašuji, že na sjezdu strany je nepřípustné jen tak vznášet nepodložená obvinění, a přitom velmi závažná. Kdyby rada lidových komisařů porušila usnesení CÚVV, patřila by pohnat před soud. Ale proč se od 10. února dodnes neobjevila jediná stížnost, že dekret je porušením usnesení? Slyšíme jen nepodložená obvinění, která se velice snadno vznášejí, ale tento způsob boje vůbec není seriózní.

Soudruh Miljutin říká, že rozdílné názory se mezi námi téměř nevyskytují, a proto se jakoby zdá, že Lenin je proti hádkám, ale sám je vyvolává. Jenže soudruh Miljutin to poněkud překrucuje, a to by neměl. Měli jsme první návrh rezoluce, který načrtl soudruh Trockij, a potom se kolektivně přepracovával v ústředním výboru. Tento návrh jsme poslali soudruhům Miljutinovi a Rykovovi. Ti nám jej vrátili s tím, že proti němu budou bojovat. Tak se věci mají. Poté, kdy jsme rozvinuli agitaci a získali spojence, postavili se na sjezdu jednoznačně do opozice, a teprve když poznali, že to nikam nevede, začali prohlašovat, že s návrhem víceméně souhlasí. Ano, je to skutečně tak, ale je třeba dovést věc do konce a říci, že váš souhlas poté, kdy zde opozice nejdříve vystupovala a snažila se sjednotit na zásadě kolektivního řízení, znamená váš naprostý nezdar. Soudruh Miljutin si teprve po 15

minutách, když mu vypršela řečnická lhůta, vzpomněl, že by bylo dobře mluvit k věci. To je správné, ale obávám se, že je na to pozdě. Soudruh Rykov sice bude mít ještě závěrečné slovo, ale opozici to už nezachrání. Kdyby byli obhájci kolektivního řízení učinili ve dvou posledních měsících to, po čem volají, kdyby byli uvedli alespoň jeden příklad, ne takový, že někde je jeden ředitel a někde jeden zástupce, ale kdyby předložili dotazník s přesným průzkumem otázky, kdyby porovnali zásadu kolektivního řízení se zásadou řízení jednou osobou, jak bylo usneseno na sjezdu národohospodářských rad a v ústředním výboru, byli bychom dnes mnohem chytřejší a na sjezdu by se nevedly zásadní řeči, které nemají valný smysl, a stoupci kolektivního řízení by mohli věc rozjet. Jejich pozice by byla silná, kdyby skutečně mohli uvést alespoň deset továren, které pracují za stejných podmínek a jsou řízeny kolektivem, a seriózně je srovnali s továrnami, které jsou řízeny jednou osobou. Kterýkoli referent by mohl dostat na takovou zprávu hodinu, a tento referent by nás v této věci posunul daleko kupředu. Možná že bychom stanovili na této cestě kolektivního řízení praxí podložené stupně. Potíž je však v tom, že nikdo z těch, kdo by měl mít konkrétní materiál, ať už pracovníci národohospodářských rad, či odboroví pracovníci, nic nepředložili, protože nic neměli. Nemají nic, vůbec nic!

Soudruh Rykov tu namítal, že chci předělat francouzskou revoluci, že popírám, že buržoazie vrůstala do feudálního zřízení. Tak jsem to neřekl. Řekl jsem, že když buržoazie vystřídala feudální řád, využívala feudálů a učila se od nich spravovat stát, a to vůbec není v rozporu s tím, že buržoazie vrůstá do feudálního zřízení. A moje teze, že dělnická třída začíná po uchopení moci uskutečňovat své zásady, vůbec nikdo nevyvrátil. Dělnická třída stejně jako každá jiná třída po uchopení moci tuto moc udržuje, chrání a upevňuje tím, že změnila vlastnické vztahy a zavedla novou ústavu. To je moje první zá-

kladní teze, která je nesporná. Druhá teze, že se každá nová třída učí od třídy předchozí a využívá k řízení představitelů staré třídy, je rovněž absolutní pravda. A konečně moje třetí teze zní, že dělnická třída musí zvyšovat počet správních úředníků z vlastních řad, zřizovat školy a vytvářet ve státním měřítku kádr pracovníků. Tyto tři teze jsou nesporné a v podstatě jsou protikladem tezí odborů.

Řekl jsem soudruhovi Tomskému ve frakci, když jsme rozebírali jejich teze^[11] a když jsme byli se soudruhem Bucharinem poraženi¹², řekl jsem mu, že 7. bod těchto tezí prozrazuje naprostý teoretický zmatek. Říká se v něm:

»Hlavní zásadou při výstavbě orgánů pro regulování a řízení průmyslu, která jediná může zajistit účast širokých mas bezpartijních dělníků prostřednictvím odborů, je dnes existující zásada kolektivního řízení průmyslu, od předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady až po správy závodů. Řízení jednotlivých podniků jednou osobou lze připustit jen ve zvláštních případech, po vzájemné dohodě předsednictev Nejvyšší národohospodářské rady a Celoruské ústřední rady odborů nebo ústředních výborů příslušných odborových svazů, a to jedině za podmínky, že odbory a jejich orgány budou osobně odpovědné vedoucí kontrolovat.«

To je úplný nesmysl, protože se tu motá všechno dohromady — úloha dělnické třídy při vydobytí státní moci a různé metody práce. Takové věci nelze trpět! Takové věci nás teoreticky táhnou zpátky. Totéž můžeme říci i o demokratickém centralismu soudruhů Saprónova, Maximovského a Osinského^[67]. Soudruh Osinskij na to zapomíná, prohlašuje, že já pokládám demokratický centralismus za hloupost. Takhle se to překrucovat nedá! Co s tím má společného otázka jmenování shora, či řízení lidí prostřednictvím místních organizací? Je možné řídit prostřednictvím kolegií a je možné jmenovat také kolegia. Nemá to hlavu ani patu. Říkají, že demokratický centralismus nespočívá jen v tom, že CÚVV sám řídí, ale

i v tom, že CÚVV řídí prostřednictvím místních organizací. Co s tím má společného kolektivní řízení nebo řízení jednou osobou?

Soudruh Trockij připomněl svůj referát z roku 1918^[113], a když citoval z projevu, který tehdy přednesl, uvedl, že tehdy jsme se o hlavních otázkách nejen přeli, ale že k tomu bylo také schváleno určité usnesení CÚVV. Vyhrabal jsem svou starou brožuru Nejbližší úkoly sovětské moci^[42]*, na niž jsem úplně zapomněl, a vidím, že zásada řízení jednou osobou byla nejen nastolena, ale byla také schválena v tezích CÚVV**. Pracujeme tak, že zapomínáme nejen to, co píšeme, ale i to, na čem se usnesl CÚVV, a potom se odvoláváme na usnesení. Uvedu citáty z brožury:

»Vědomí (ale většinou asi bezděčn) představitelé ma-loburžoazní demoralizace chtěli vidět v poskytnutí „neomezené“ (tj. diktátorské) pravomoci jednotlivcům ústupek od zásady kolektivity, od demokratismu a od zásad sovětské moci. Mezi levými esery se proti dekretu o diktátorství¹¹³ leckde rozvíjela přímo výtržnická agitace, tj. agitace apelující na nízké pudy a na snahu drobného vlastníka „urvat, co se dá“ . . . »každá strojová průmyslová velkovýroba — tj. právě materiální výrobní zdroj a základ socialismu — vyžaduje bezpodmínečnou a co nejprísnější *jednotu vůle* usměrňující společnou práci stovek, tisíců a desetitisíců lidí. Technicky, hospodářsky i historicky je tato nezbytnost evidentní, všichni, kdo přemýšleli o socialismu, ji vždycky uznávali jako jeho podmínku.« Jen tak také »je možné zajistit co nejprísnější jednotu vůle . . .«

»Ale v obou případech je *bezpodmínečné podřízení se jednotné vůli bezpodmínečně nutné*, má-li být pracovní proces organizovaný podle typu strojové velkovýroby

* Viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 187—229. Red.

** Tamtéž, s. 298—301. Red.

úspěšný. Pro železnice je to dvojnásob či trojnásob nezbytné . . .«

»A celý náš úkol, úkol strany komunistů (bolševiků), která je uvědomělou představitelkou úsilí vykořisťovaných mas o osvobození, tkví v tom, abychom si tento zvrát uvědomili, pochopili, že je nezbytný, abychom se postavili do čela vyčerpaných mas, které unaveně hledají východisko, a vedli je správnou cestou, cestou pracovní kázně a slaďování úkolů spojených se schůzováním o pracovních podmínkách s úkoly bezpodmínečného podřízení se vůli sovětského vedoucího pracovníka, diktátora, *během práce* . . .«

»Bylo nutné právě říjnové vítězství pracujících nad vykořisťovateli, bylo nutné celé historické údobí, kdy si pracující mohli sami od základu prodiskutovat nové životní podmínky a nové úkoly, aby bylo možné natrvalo přejít k vyšším formám pracovní kázně, k uvědomělému pochopení nezbytnosti diktatury proletariátu, k bezpodmínečnému podřizování se nařízením, která jednotliví představitelé sovětské moci vydávají v průběhu práce . . .«

»Je třeba naučit se spojovat bouřlivý schůzovní demokratismus mas pracujících, hučící jako jarní přívál vod vylévající se ze všech břehů, s *železnou kázní při práci, s bezpodmínečným podřizováním se při práci vůli jedné osoby, sovětského vedoucího pracovníka.*«*

Dne 29. dubna 1918 schválil CÚVV rezoluci^[102], v níž vyslovil plný souhlas se základními myšlenkami, jež jsou vyloženy v tomto referátu, a uložil svému předsednictvu, aby zredigovalo základní myšlenky ve formě tezí jako hlavní úkoly sovětské moci. A tak opakujeme to, co přede dvěma lety schválil v oficiální rezoluci Celoruský ústřední výkonný výbor! A teď nás někteří táhnou zpátky v otázce dávno vyřešené, v otázce, kterou CÚVV schválil a vysvětlil, že totiž sovětský socialistický demokratismus

* Viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 219, 220—224. *Red.*

není ani trochu v rozporu se zásadou řízení jednou osobou a s diktaturou, že vůli třídy někdy uskutečňuje diktátor, který občas dokáže sám víc a často je potřebnější. Zásadní stanovisko k otázce kolektivního řízení a řízení jednou osobou bylo tedy nejen dávno vysvětleno, ale také CÚVV schváleno. V tomto směru náš sjezd dokazuje smutnou pravdu, že místo abychom od vysvětlování zásadních otázek postupovali dál k otázkám konkrétním, jdeme kupředu jako rak. Nezbatíme-li se této chyby, hospodářské úkoly nesplníme.

Chtěl bych ještě říci pár slov k některým připomínkám soudruha Rykova. Tvrdí, že rada lidových komisařů brání sjednocení hospodářských komisariátů, a na řeči, že soudruh Rykov by rád schlamstnul soudruha Cjurupu, odpovídá: »Nemám nic proti tomu, aby Cjurupa schlamstnul mě, jen když budou hospodářské komisariáty sjednoceny.« Víím, oč tu jde, a musím říci, že ústřední výbor si všiml snahy Nejvyšší národohospodářské rady zaříditi se v jakémisi izolovaném bloku hospodářských komisariátů mimo Radu obrany a radu lidových komisařů. Tato snaha byla přijata s nevolí. Teď se Rada obrany přejmenovala na Radu práce a obrany. Chcete se oddělit od lidového komisariátu vojenství, který posílá nejlepší síly do války, který je institucí, bez níž vy nedokážete splnit ani pracovní povinnost, a my nemůžeme splnit pracovní povinnost bez lidového komisariátu vnitra. Vezměte si poštu, bez lidového komisariátu pošt a telegrafů nemůžeme posílat dopisy. Vezměte si lidový komisariát zdravotnictví. Jak budete uskutečňovat hospodářskou výstavbu, když 70 % lidí onemocní skvrnitým tyfem? Z toho vyplývá, že bychom se měli v každé věci dohodnout s hospodářským komisariátem a postoupit mu ji. Takový plán je naprostý nesmysl! Soudruh Rykov pro to neměl žádné vážné důvody. Proto jsme se proti tomu postavili a ústřední výbor ho nepodpořil.

Dále soudruh Rykov vtipkoval o bloku se soudruhem

Golcmanem, který by rád vytvořil soudruh Trockij. Chtěl bych říci pár slov k tomu, že vždycky je potřebný blok mezi stranickými skupinami, které mají pravdu. V zájmu správné politiky to musí být vždycky závaznou podmínkou. Jestliže soudruh Golcman, kterého bohužel málo znám, ale slyšel jsem, že mezi kovodělníky patří ke směru, který zvláště důrazně prosazuje rozumné metody — což se zdůrazňuje i v mých tezích —, jestliže z tohoto hlediska prosazuje zásadu řízení jednou osobou, může to být samozřejmě jen nanejvýš prospěšné. Blok s tímto směrem by byl mimořádně prospěšný. Bude-li v ústředním výboru posíleno zastoupení odborů, bude užitečné, aby v něm byli vedle radikálních stoupenců kolektivního řízení, kteří se bijí ve jménu demokratismu a dopouštějí se chyb, i zástupci tohoto směru, i když třeba nemají v lecčems pravdu, ale zato jsou originální, s určitým vlastním názorem. Ať jsou v ústředním výboru zastoupeni ti i oni, a bude to blok. Ať je ústřední výbor složen tak, aby pomocí bloku bylo možné operativně pracovat po celý rok, a ne jen týden, kdy se koná sjezd strany. Neustále jsme odmítali zásadu územního zastoupení, protože je v tom mnoho lokálního strýčkování. Je-li třeba spojit se s odbory pevněji, je-li třeba sledovat každý názorový odstín v odborech, být s nimi ve styku, pak je nevyhnutelné, aby ústřední výbor byl složen tak, aby k širokým masám pracujících organizovaných v odborech (máme 600 000 členů strany a 3 milióny členů odborů) vedl převod, který by spojoval ústřední výbor současně s jednotnou vůlí šesti set tisíc členů strany a třemi milióny členů odborů. Bez tohoto převodu nedokážeme řídit. Čím dále jsme pronikali na Sibiř, na Kubáň a na Ukrajinu s jejich rolnickým obyvatelstvem, tím těžší byl úkol, tím namáhavěji pracuje mechanismus, protože na Sibiři je proletariátu málo a na Ukrajině je slabý. My však víme, že doněčtí a nikolajevští dělníci se otevřeně postavili proti polodemagogické obhajobě kolektivního řízení, které prosazoval

soudruh Saprnov. Není pochyb o tom, že proletáři na Ukrajině jsou jiní než v Petrohradě, v Moskvě nebo v Ivanovu-Vozněsensku, ne snad proto, že by byli špatní, ale z čistě historického hlediska. Nebyli nuceni tolik hladovět, mrznout a bojovat jako moskevští a petrohradští proletáři, a tím se zocelit. Proto je třeba mít takové spojení s odbory a tak zorganizovat ústřední výbor, aby znal názorové rozdíly nejen šesti set tisíc členů strany, ale i tří miliónů členů odborů, aby mohl v kteroukoli chvíli vést všechny jako jednoho člověka! Taková organizace je nezbytná. To je základní, politická nutnost, bez níž diktatura proletariátu nebude diktaturou. Když blok, tak blok. Nebát se ho, ale naopak uvítat jej, důsledněji a ve větší míře vytvářet bloky přímo v ústředních institucích strany.

PROJEV O DRUŽSTEVNICTVÍ

3. DUBNA¹¹⁴

Teprve včera večer a dnes se mi podařilo částečně se seznámit s oběma rezolucemi. Myslím, že rezoluce menšiny komise^[61] je správnější. Soudruh Miljutin ji napadl spoustou hrůzných slov, objevil v ní polovičitost a dokonce polopolovičitost a prohlásil, že je oportunistická. Mně se ale zdá, že čert není tak hrozný, jak ho malují. Podíváme-li se na kořen věci, tak právě argumenty Miljutina, který se snažil o zásadové stanovisko, prozrazují, že rezoluce obhajovaná soudruhem Miljutinem je právě z praktického, věcného a marxistického hlediska nesprávná a nevhodná. Tato nesprávnost spočívá v následujícím: Miljutin dokazoval, že v jeho rezoluci, v rezoluci většiny komise^[60], se mluví o splnutí s volostním výkonným výborem, o podřízení volostnímu výkonnému výboru, a v tom vidí správnost a důraznost své rezoluce ve srovnání s malou revolučností rezoluce menšiny. Za dlouhé období naší revoluční činnosti jsme už poznali, že když jsme své revoluční akce připravili, byly korunovány úspěchem; když byly pouze proniknuty revolučním zápallem, končily nezdarem.

Co se říká v rezoluci menšiny komise? V rezoluci menšiny se říká: Je třeba zaměřit pozornost na to, aby se ve spotřebních družstvech zlepšila práce komunistů a aby v nich byla získána většina, je třeba připravit orgány, jimž se předpokládá družstva předat a poté předávat. Srovnajte s tím linií Miljutinovu. Miljutin říká: Družstva jsou špatná, proto je předávejte do správy volostním výkonným výborům. A máte připravenou komunistickou zá-

kladnu v těchto družstvech, která chcete předat? Podstata věci, příprava, se obchází, razí se jen poslední heslo. Pokud to komunisté připravili a jsou vytvořeny orgány, které mohou družstva převzít a řídit je, pak není předání problém, není třeba na sjezdu strany nic vyhlášovat. Ale cožpak jste se málo navyhrožovali rolníkům? Cožpak se táž Nejvyšší národohospodářská rada málo navyhrožovala rolníkům a družstvům ohledně výkupu lnu? Vzpomenete-li si na praktické zkušenosti z práce našich místních orgánů a rady lidových komisařů, řeknete, že to není správný přístup k věci a že správná je ta rezoluce, v níž se říká, že je nutné lidi vychovat v komunistickém duchu a připravit kádry; bez toho není možné družstva předat.

Druhou základní otázkou je styk se spotřebními družstvy. V tom je soudruh Miljutin zvlášť nedůsledný. Kdyby spotřební družstva neplnila všechny své úkoly, tj. to, o čem se po dva roky mluvilo v řadě dekretů zaměřených proti kulakovi, pak je třeba připomenout, že stejné mocenské prostředky, které máme proti kulakovi, můžeme uplatnit i proti spotřebním družstvům. A to se také v plné míře děje. Dnes je nejdůležitější zvětšit objem výroby a množství výrobků. Nedokážou-li spotřební družstva tento požadavek splnit, budou se za to trestat. Jestliže však ve spojení s výrobními družstvy poskytnou alespoň o trochu víc výrobků, bude třeba před nimi smeknout a rozvinout jejich iniciativu. Nedokážou-li spotřební družstva ani přes užší čilý styk s místní výrobou poskytnout víc výrobků, bude to znamenat, že nesplnila úkol, který jim přímo uložila sovětská moc. Jsou-li v újezdu alespoň dva nebo tři energičtí soudruzi odhodlaní bojovat proti kulakům a buržoazii, máme vyhráno. Kde vlastně byla potlačena iniciativa soudruha Čučina? Neuvedl ani jediný příklad. Myšlenka, že je třeba spojit výrobní a spotřební družstva a učinit všemožné ústupky, jen aby byla co nejdříve zvýšena výroba, tato myšlenka vyplývá z našich dvouletých zkušeností. Nijak neomezuje ani ko-

munisty, ani pracovníky státních orgánů v boji proti kulackému, buržoaznímu typu družstev. Nejenže je neomezuje, naopak dává jim do rukou novou zbraň. Dokážeš-li jako družstvo něco zorganizovat, dostaneš odměnu, ale nesplníš-li tento úkol, budeme tě bít nejen za to, že jsi kontrarevoluční, od toho je tu mimořádná komise (Čeka), jak zde bylo správně řečeno: budeme tě bít za to, že neplníš úkoly, které ti uložila státní moc, sovětská moc, proletariát.

Proti sjednocení spotřebních družstev neuvedl soudruh Miljutin jediný věcný argument, pouze řekl, že podle něho je to oportunistus a polovičatost. Je divné, že to říká soudruh Miljutin, který se spolu se soudruhem Rykovem chystal podniknout významné kroky a přesvědčil se, že nemůže učinit ani krok. Po této stránce je spojení se spotřebními družstvy plus, umožňuje hned se pustit do výroby. Proti vměšování do politické činnosti jsou k dispozici všechny prostředky, a pokud jde o výrobní a hospodářskou podřízenost, ta plně závisí na lidovém komisariátu zemědělství a na Nejvyšší národohospodářské radě. Všechny tyto prostředky, abyste mohli v dostatečné míře kontrolovat družstva, máte k dispozici.

Nyní přecházíme k třetí otázce, k otázce postátnění, které Miljutin tak hájil, až to bylo divné. Byla vytvořena komise, v níž zůstal soudruh Krestinskij v menšině, kdežto soudruh Miljutin vyšel jako vítěz, ale teď říká: »Pokud jde o postátnění, jsem ochoten o tom nediskutovat.« Proč tedy o tom komise diskutovala? Díváte-li se na věc tak jako soudruh Čučin, pak nepostupujete správně, když od postátnění upouštíte. Bylo zde řečeno: Když jsme znárodnili kapitalisty, proč bychom neznárodnili kulaky? Tento argument zde jen tak pro nic za nic nevzbudil veselí. Ať počítáme jak počítáme bohaté rolníky, kteří se neobejdou bez vykořisťování cizí práce, vždycky jich napočítáme nejméně půl miliónu, a možná dokonce kolem miliónu, a jak je dokážete znárodnit? To je fantazie. Na to dnes nemáme sílu.

Soudruh Čučin správně říká, že v družstvech sedí hodně kontrarevolucionářů, ale to už je jiná kapitola. Tady se právem někdo zmínil o mimořádné komisi. Jestliže pro svou krátkozrakost nedokážete usvědčit jednotlivé vedoucí družstev, posaďte tam jednoho komunistu, a ten na kontrarevolucionáře ukáže, a je-li to dobrý komunista, a dobrý komunista je zároveň dobrý čekista, musí ve sportovním družstvu přiskřípnout alespoň dva kontrarevoluční družstevníky.

Proto soudruh Čučin nemá pravdu, když prosazuje, aby se s postátněním začalo hned. Bylo by to dobré, ale není to možné proto, že jde o třídu, která je nám méně přístupná a v žádném případě ji nelze znárodnit. Neznárodnili jsme ani všechny průmyslové podniky. Než se nařízení hlavních správ a ústředních úřadů dostane do územních orgánů, nemá už žádný účinek. Buď se utopí v haldách papíru, nebo někde uvízne, protože jsou v dezolátním stavu komunikace, nefunguje telegraf apod. Proto se dnes o znárodnění družstev nedá mluvit. Soudruh Miljutin nemá pravdu ani zásadně. Cítí, že je slabý, a myslí si, že je možné tento bod jednoduše stáhnout z pořadu. Ale potom si, soudruhu Miljutine, podkopáváte vlastní rezoluci, potom dokazujete, že správná je rezoluce menšiny, protože duch vaší rezoluce — podřídí volostnímu výkonnému výboru (v prvním bodu se doslova říká »učinit opatření«) — je duch čekistický, který byl nevhodně vnesen do hospodářské otázky. V druhé rezoluci se říká, že především je třeba zvýšit počet komunistů, zesílit komunistickou propagandu a agitaci, že je nutné vybudovat základnu. Není tu nic mimořádně bombastického, neslibují se hned hory doly. Jsou-li však v místních orgánech komunisté, vědí, co mají dělat, a soudruh Čučin nebude muset vysvětlovat, jak naložit s kontrarevolucionáři. Za druhé je třeba připravit orgán. »Připravit orgán a v praxi prověřit, zda se zvyšuje výroba« — tohle se říká v rezoluci menšiny. Především je nutné vybudovat zá-

kladnu, a pak se uvidí. Co bude zapotřebí udělat dál, vylplyne automaticky. Dekretů o tom, že kontrarevolucionáře je nutné předávat mimořádné komisi, a pokud mimořádná komise není, tedy revolučnímu výboru, máme spoustu. Nepřehánějme to. Je třeba schválit rezoluci menšiny, která udává základní linii.

P R O J E V

P Ř I Z A K O N Č E N Í S J E Z D U

5. D U B N A

Soudružky a soudruzí, shrnujeme-li stručně výsledky našeho sjezdového jednání, musíme se podle mého názoru především zmínit o úkolech naší strany. Sjezd schválil obsažnou rezoluci o organizační otázce^[76], v níž nejdůležitější místo, jak se dalo čekat, zaujímá otázka výchovy, vzdělávání a využití členů naší strany k organizační práci. Mandátová komise sdělila, že na tomto sjezdu je zastoupeno přes 600 000 členů naší strany. Všichni dobře víme, jak obrovské potíže musela strana překonávat v době plné bojů, jakou jsme prožívali, kdy bylo třeba bojovat proti tomu, aby se na vládní stranu — která je přirozeně otevřená, protože je to vládní strana a otevírá cestu k moci — nemohly nalepit nebo se do ní vetřít nejhorší živly, odpadky starého kapitalismu. Jedním z prostředků boje bylo vyhlášení stranických týdnů. Jen za takové situace, jen v takových chvílích, kdy strana a hnutí byly ve zvlášť těžké situaci, kdy Děnikin stál na sever od Orlu a Juděnič 50 verst* od Petrohradu, mohli vstupovat do strany pouze lidé, kteří si upřímně přejí osvobození pracujících.

Tyto podmínky se teď, alespoň v nejbližší budoucnosti, nebudou opakovat a je třeba říci, že ten obrovský počet členů naší strany, jehož bylo dosaženo a který je zde oproti minulým sjezdům zastoupen, vzbuzuje určité obavy, neboť existuje zcela reálné nebezpečí vyplývající z toho, že rychlý početní růst naší strany neodpovídal vždy

* Versta — 1,06 km. Čes. red.

tomu, jak jsme tyto masy vychovávali pro její současné úkoly. Musíme mít neustále na paměti, že tato šestsettisícová armáda musí být předvojem dělnické třídy, že bez železné kázně bychom byli během dvou let jen stěží splnili své úkoly. Hlavní podmínkou uplatňování a dodržování naší co nejpřísnější kázně je oddanost věci: všechny staré prostředky a zdroje uplatňování kázně jsou tytam, základem naší činnosti byl jen vysoký stupeň rozvahy a uvědomělosti. To nám umožňovalo zavést takovou kázeň, která předčí kázeň kteréhokoli jiného státu a spočívá na jiném základě než kázeň, která se jakžtakž udržuje, může-li se vůbec udržet, v kapitalistické společnosti. Proto si musíme uvědomit, že po skvělých úspěších ve válce není naším úkolem pro příští rok ani tak rozšiřovat stranické řady, jako spíše pracovat uvnitř strany, vychovávat členy naší strany. Naše rezoluce k organizačním otázkám tomu nadarmo nevěnují maximum pozornosti.

Je třeba za každou cenu dosáhnout toho, aby tento předvoj proletariátu, aby tato šestsettisícová armáda členů strany dostála úkolům, které jsou na ni kladeny, a jsou na ni kladeny úkoly nesmírně významné, na poli mezinárodním i vnitřním! Pokud jde o úkoly na poli mezinárodním, naše mezinárodní postavení nebylo nikdy tak skvělé jako v současné době. Zprávy ze zahraničí o životě tamějších dělníků se k nám dostávají sice velmi zřídka, ale kdykoli se k nám dostane pár dopisů nebo několik čísel evropských a amerických dělnických socialistických listů, má člověk při jejich čtení dobrý pocit, protože vidí, jak v masách, které byly předtím propagandou zcela nedotčeny nebo živořily v ubohém oportunismu, čistě parlamentním socialismu, jak všude, ve všech končinách světa, v mnohem větší míře, než je nám známo, všude je patrný obrovský vzrůstající zájem o sovětskou moc, o nové úkoly, všude probíhá hluboké revoluční hnutí, všude to vře, všude se mluví o revoluci.

Včera jsem měl možnost přečíst si noviny anglické so-

cialistické dělnické strany. Angličtí dělníci, jejichž vůdové se rekrutovali z řad inteligence, angličtí dělníci, kteří se po desítky let vyznačovali opovrhováním teorií, mluví teď naprosto jednoznačně, a i noviny dosvědčují, že angličtí dělníci se dnes zajímají o revoluci, že vznikl a vzrostl zájem o boj proti revizionismu, oportunismu a parlamentnímu socialismu, proti tomuto sociálzrádčovství, které my tak dobře známe. Tento boj se dostává na pořad dne! Můžeme s určitostí říci, že udělal dobře americký soudruh R., když vydal objemnou knihu s řadou Trockého a mých článků, která tak podává přehled dějin revoluce v Rusku^[159]. Tento soudruh říká, že francouzská revoluce zvítězila ve světodějném měřítku, a jestliže byla záhy potlačena, tak jedině proto, že byla obklopena zeměmi na evropském kontinentě zaostalejšími, v nichž nemohla hned vzniknout hnutí, která by ji následovala, sympatizovala s ní a podporovala ji. Revoluce v Rusku, která následkem útlaku carismu a celé řady dalších příčin (spojitost s rokem 1905 atd.) vypukla dříve než v jiných zemích, je obklopena zeměmi, které jsou na vyšším stupni kapitalistického vývoje a k revoluci postupují pomaleji, zato však připraveněji, odhodlaněji a pevněji. Vidíme, že každým rokem a dokonce každým měsícem se počet stoupců a přátel Sovětské republiky v každé kapitalistické zemi desetinásobně, stonásobně, tisícinásobně zvětšuje, a je třeba říci, že přátel a spojenců máme víc, než je nám známo.

Pokus světového imperialismu vojensky nás zardousit úplně zkrachoval. Dnes nám mezinárodní situace poskytl mnohem delší a pokojnější oddech než na začátku revoluce. Nesmíme však zapomínat, že je to skutečně jen pouhý oddech. Nesmíme zapomínat, že celý kapitalistický svět je po zuby ozbrojen a čeká na vhodnou chvíli, promýšlí nejlepší strategické podmínky a způsoby napadení. V žádném případě nesmíme zapomínat, že veškerá ekonomická síla a veškerá vojenská síla je dnes stále ještě

na jeho straně. Ve světovém měřítku jsme ještě slabí, ale rychle se vzmáháme, sílíme a vyrážíme nepříteli z ruky jednu zbraň za druhou, jenže nepřítel sleduje Sovětskou republiku na každém kroku. Dnes přichází mezinárodní kapitál s určitým záměrem, promyšleným plánem: hodlá totiž, když byla zrušena blokáda, spojit mezinárodní šmelinářství, mezinárodní volný obchod s naším vnitřním šmelinářstvím a na této půdě nám připravit novou válku, nastražit novou řadu léček a pastí.

Přejdeme nyní k hlavnímu úkolu, který byl hlavní otázkou, hlavním předmětem pozornosti našeho sjezdu. Je to úkol hospodářské výstavby. V tomto směru přinesl sjezd velmi mnoho: jednomyslně byla schválena rezoluce k hlavní otázce, k otázce hospodářské výstavby^[62] a dopravy. A my teď dosáhneme díky stranické výchově toho, že tuto rezoluci budou svorně realizovat celé tři milióny dělníků organizovaných v odborech. Dosáhneme toho, abychom pomocí této rezoluce zaměřili veškeré své úsilí, ukázněnost a energii na obnovu hospodářství v naší zemi, v první řadě na obnovu dopravy a pak na obnovení normální situace v zásobování.

Teď máme pro propagandu celou řadu otázek, a v tomto směru nám poskytuje materiál pro propagandu každá zpráva ze zahraničí a každých deset nových členů strany. Propaganda musí mít svůj řád, nesmí se rozptylovat, tříštit síly. Musíme si dobře uvědomit, že základem našich úspěchů, našich zázraků na poli vojenském bylo to, že jsme se vždycky soustředili na to hlavní, základní a vyřešili jsme věc tak, jak ji kapitalistická společnost vyřešit nedokázala. Kapitalistická společnost totiž všechno, zvláště to, co se týká občanů — ekonomické podmínky jejich existence, válka a mír —, to všechno kapitalistická společnost řeší potají, bez účasti společnosti. Nejdůležitější otázky, jako je válka a mír, diplomatické otázky, to vše řeší malá hrstka kapitalistů, kteří klamou nejen masy, ale často dokonce i parlament. Neexistuje na světě parla-

ment, který by někdy řekl něco seriózního k otázce války a míru. V kapitalistické společnosti rozhoduje o hlavních otázkách hospodářského života pracujících, o otázkách jejich hladové či obстойné existence sám kapitalista — jako pán, jako bůh. Ve všech kapitalistických zemích, v demokratických republikách v takových obdobích odvádí pozornost lidu prodejný buržoazní tisk, kterému se říká svoboda slova a který si navymýšlí a rozšiřuje všechno, jen aby masu oklamal, podvedl. U nás se naopak celý aparát státní moci, veškerá pozornost uvědomělého dělníka plně a výhradně soustřeďovaly na hlavní, zásadní problém, na hlavní úkol. Na poli vojenském jsme dosáhli v tomto směru obrovského úspěchu a tuto zkušenost musíme nyní využít na poli hospodářském.

Uskutečňujeme přechod k socialismu, a nejpodstatnější otázka — otázka chleba a práce — není otázka soukromá, soukromá záležitost podnikatele, nýbrž záležitost celé společnosti, kdy si každý aspoň trochu uvažující rolník musí jasně uvědomit a pochopit, že staví-li stát ve veškerém svém tisku, v každém článku, v každém čísle novin do popředí otázku dopravy, znamená to, že je to záležitost všech. Pro rolníka znamená tato hospodářská výstavba přechod od slepoty a nevzdělanosti, které ho odsuzovaly k otroctví, ke skutečné svobodě, k situaci, kdy pracující vědí o všech těžkostech, které je čekají, a zaměřují všechny síly společenské organizace, všechny síly státního aparátu, všechny síly agitace na to nejjednodušší a nejpodstatnější a odhazují cetky a tretky, odmítají hru na různé rezoluce a rafinované sliby, jimiž se zaměstnávají novinářští agitátoři v každé buržoazní zemi. Je třeba soustředit všechny síly, veškerou pozornost na tyto nejjednodušší hospodářské úkoly, které jsou srozumitelné každému rolníkovi, proti nimž nemůže nic namítat žádný alespoň trochu poctivý středník, a dokonce ani bohatý rolník, a vystoupíme-li s nimi na jakémkoli shromáždění, vždycky se ukáže, že máme absolutní pravdu. I nejméně

uvědomělá část dělnictva a rolnictva potvrdí, že hlavní teď je obnovit hospodářství natolik, aby se znovu nedostalo do rukou vykořisťovatelů, aby se nebral sebemenší ohled na člověka, který v hladovějící zemi využívá svých přebytků obilí k obohacování a chudinu nutí hladovět. Ani mezi těmi nejméně vzdělanými a nejméně uvědomělými nenajdete člověka, který by si neuvědomoval, že je to nespravedlivé, kterému by aspoň matně, nejasně, ale přece jen neprobleskla hlavou myšlenka, že argumenty stoupenců sovětské moci plně odpovídají zájmům pracujících.

Na tyto prosté úkoly, které se ve velkých kapitalistických společnostech odsunují do pozadí a pokládají se za soukromou záležitost soukromých hospodářů, na tyto otázky musíme soustředit veškerou pozornost celé šestsettisícové armády členů strany, mezi nimiž nesmíme trpět ani jediného, který by neplnil své úkoly; ve jménu toho musíme přimět dělníky, aby se k nám s maximální obětavostí a oddaností v celé své mase plně připojili. Dá se to těžko zorganizovat, ale má to obrovskou morální autoritu a nesmírnou sílu přesvědčivosti — a je to z hlediska pracujících spravedlivé. A tak s přesvědčením, že tento úkol bude zásluhou sjezdového jednání vyřešen stejně skvěle, jako byl vyřešen úkol vojenský, i když také za cenu řady porážek a chyb, s tímto přesvědčením můžeme říci, že se na nás dnes dívají dělníci všech evropských a amerických zemí, dívají se a čekají, splníme-li tento mnohem těžší úkol, který nám připadl, neboť tento úkol je obtížnější, než byl úkol zvítězit ve válce. Nedá se splnit pouhým nadšením, pouhou obětavostí a hrdinstvím. V této organizačnické práci, v níž jsme my, Rusové, byli slabší než jiní, v této výchově k sebekázi a k umění ponechávat stranou věci vedlejší a snažit se o splnění toho hlavního se nedá nic uspěchat; při tomto shromažďování obilí, obnově dopravy a hospodářství, která postupuje jen krůček za krůčkem, kde se připravuje půda a dělají se věci drob-

nější, ale zato důkladně, při této práci se na nás dívají dělníci všech zemí a čekají na naše nová vítězství. Věřím, že budeme-li vycházet z usnesení našeho sjezdu^[101] a dosáhneme-li toho, aby 600 000 členů naší strany svorně pracovalo, dosáhneme-li užšího spojení s hospodářskými a odborovými orgány, dokážeme tento úkol vyřešit stejně úspěšně, jako jsme vyřešili úkol vojenský, a půjdeme rychle a pevně vstříc vítězství celosvětové socialistické sovětské republiky. (Potlesk.)

DOPLŇKY K NÁVRHU USTANOVENÍ O SUBOTNICÍCH¹¹⁵

I. CÍLE A POSLÁNÍ SUBOTNIKŮ

1. Subotniky jsou jednou z forem, jak propagovat myšlenku pracovní povinnosti a sebeorganizování dělnické třídy.
 2. Subotniky se musí stát laboratoří forem komunistické práce.
 3. Subotniky musí začít především u zvláště důležitých a neodkladných prací.
 4. O subotnicích musí být výkony přinejmenším stejné jako platné normy, ale účastníci subotníků se musí snažit tyto normy překročit.
- + a) Zvýšení produktivity práce
 - b) zvýšení pracovní kázně
 - c) uskutečňování diktatury proletariátu
 - d) vedení rolnictva
 - e) záchrana před hladem a hospodářským rozvratem.

*Napsáno nejdříve
koncem března 1920
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

Soudruh Lansbury v rozhovoru se mnou zvláště zdůrazňoval tento argument anglických oportunistických vůdců dělnického hnutí:

bolševici uzavírají kompromisy s kapitalisty, tak například v mírové smlouvě s Estonskem^[56] přistupují na koncese na těžbu dřeva. Je-li tomu tak, pak jsou stejně oprávněné kompromisy s kapitalisty, které uzavírají umírnění vůdcové anglického dělnického hnutí.

Soudruh Lansbury se domnívá, že tento argument je v Anglii velmi rozšířen, že má pro dělníky význam a že je naléhavě třeba jej rozebrat.

Pokusím se toto přání splnit.

I

Může stoupenec proletářské revoluce uzavírat kompromisy s kapitalisty nebo s třídou kapitalistů?

Tato otázka je zřejmě základem úvahy, kterou jsem uvedl. Jenže takto obecně položená otázka svědčí buď o naprosté politické nezkušenosti a malé politické uvědomělosti tazatele, nebo o jeho nekalém záměru zakrýt sofizmatem ospravedlnování loupeže, krádeže a každého kapitalistického násilí.

Negativní odpověď na tuto obecnou otázku by byla opravdu velmi nejapná. Stoupenec proletářské revoluce pochopitelně může uzavírat kompromisy nebo dohody s kapitalisty. Všechno závisí na tom, o *jakou* dohodu jde

a za *jakých okolností* se uzavírá. V tom a jedině v tom můžeme a musíme hledat rozdíl mezi dohodou z hlediska proletářské revoluce oprávněnou a dohodou zrádčovskou, věrolomnou (z téhož hlediska).

Abych to vysvětlil, připomenu nejdříve úvahu zakladatelů marxismu a pak uvedu nejjednodušší a nejnázornější příklady.

Marx a Engels nejsou nadarmo pokládáni za zakladatele vědeckého socialismu. Byli nelítostnými nepřáteli každé fráze. Učili formulovat otázky socialismu (tedy i otázky socialistické taktiky) vědecky. A když v sedmdesátých letech minulého století Engels rozebíral manifest francouzských blanquistů, uprchlíků Komuny, řekl jim bez obalu, že jejich chvastounské prohlášení »žádné kompromisy« je pustá fráze¹⁷. Není možné odříkat se kompromisů. Jde jen o to, umět při všech kompromisech, k nimž je někdy vzhledem k okolnostem donucena i ta nejrevolučnější strana i té nejrevolučnější třídy, umět při všech kompromisech zachovat, upevnit, zocelit a rozvíjet revoluční taktiku a organizaci, revoluční uvědomění, rozhodnost a připravenost dělnické třídy a jejího organizovaného předvoje — komunistické strany.

Kdo zná základy Marxova učení, tomu takový názor nutně vyplyne z celého tohoto učení sám sebou. A protože v Anglii byl marxismus pro celou řadu historických příčin od dob chartismu¹⁸ (který byl v mnoha směrech přípravou marxismu, »předposledním slovem« k marxismu) odsunut do pozadí oportunistickými, poloburžoazními vůdci tradeunionů a družstev, pokusím se objasnit správnost vyloženého názoru na typických příkladech všem známých jevů z běžného občanského, politického a hospodářského života.

Začnu příkladem, který jsem už kdysi uvedl v jednom svém projevu^[40]*. Dejme tomu, že automobil, v němž je-

* Viz Sebrané spisy 38, Praha 1988, s. 365—366. Red.

dete, přepadnou bandité. Dejme tomu, že když vám přiloží ke spánku revolver, dáte jim automobil, peníze i váš revolver, a bandité tímto automobilem odjedou atd. páchat další loupeže¹¹⁹.

Je nepochybné, že jste uzavřeli kompromis s lupiči, že jste se s lupiči dohodli. Nepodepsaná a mlčky uzavřená dohoda přesto nepochybně zůstává zcela určitou a přesnou dohodou: »Já dám tobě, lupičovi, automobil, zbraň a peníze, a ty mě zbavíš své příjemné společnosti.«

Ted' jde o to, zda nazvete člověka, který uzavřel *takovou* dohodu s lupiči, *účastníkem* banditismu, *účastníkem* loupežného přepadení třetích osob okradených bandity pomocí automobilu, peněz a zbraně, které získali od člověka, který s nimi uzavřel tuto dohodu.

Nenazvete.

Je to naprosto jasné, až triviální.

A stejně tak je jasné, že dáte-li mlčky lupičům automobil, peníze a zbraň za jiných podmínek, bude to každý člověk se zdravým rozumem považovat za účast na banditismu.

Závěr je jasný: Je stejně nesmyslné odříkat se jakýchkoli dohod nebo kompromisů s lupiči, jako vyvozovat ospravedlnění spoluúčasti na banditismu z abstraktní teze o tom, že, obecně řečeno, dohody s lupiči jsou někdy přípustné a nutné.

A ted' vezmeme příklad politický . . .*

*Napsáno v březnu až dubnu 1920
Poprvé otištěno roku 1936
v časopisu Bolševik, č. 2*

Podle rukopisu

* Zde rukopis končí. *Red.*

PROJEV NA I. CELORUSKÉM
USTAVUJÍCÍM SJEZDU
SVAZU PRACOVNÍKŮ
DŮLNÍHO PRŮMYSLU¹²⁰

Soudruzi! Především mi dovolu, abych jménem rady lidových komisařů pozdravil první sjezd Svazu pracovníků důlního a uhelného průmyslu.

Soudruzi, tento sjezd a celé toto průmyslové odvětví má pro Sovětskou republiku mimořádný význam. Vy sami jistě všichni víte, že bez uhelného průmyslu se žádný moderní průmysl, žádný závod neobejde. Uhlí je opravdu chlebem pro průmysl, bez tohoto chleba průmysl stojí, bez tohoto chleba železniční doprava živoří a v žádném případě nemůže být obnovena; bez tohoto chleba se hrouť, rozpadá a vrací se k prvobytnému barbarství velkopřůmysl ve všech zemích, a v současné době dokonce v mnohem vyspělejších zemích, než je Rusko, v zemích, které utrpěly válkou mnohem méně než Rusko, dokonce i ve vítězných zemích mají hlad po uhlí a krize velice tíživý dopad. Tím víc je pro nás nezbytné, aby soudruzi, kteří se teď sjeli, založili pevný, silný, mocný a uvědoměný Svaz pracovníků důlního průmyslu, aby si tito soudruzi jasně uvědomili, jaké obrovské úkoly klade celá Sovětská republika, veškerá moc dělníků a rolníků na tento sjezd, na pracovníky důlního průmyslu, protože teď, po dvou letech urputného boje na život a na smrt proti bělogvardějcům a kapitalistům, které podporovali kapitalisté celého světa, dnes, po všech vítězstvích, jichž jsme dosáhli, nás znovu čeká těžký boj, neméně obtížný než ten předchozí, i když vděčnější, a to boj na nekrvavé frontě, na frontě práce.

Když se kapitalisté a statkáři snažili na krvavé frontě

zlomit sovětskou moc v Rusku, zdálo se, že věc Sovětské republiky je beznadějná, že Sovětské Rusko, nejslabší, nejzaostalejší a nejvíc zpustošená země, neodolá kapitalistům celého světa. Nejbohatší mocnosti světa v tomto boji ruským bělogvardějcům pomáhaly, vyhodily na tuto pomoc stamilióny rublů, poskytovaly bělogvardějcům střelivo a vybudovaly v zahraničí speciální tábory pro výcvik důstojníků; dodnes ještě existují v zahraničí verbířské kanceláře, kde jsou za pomoci nejbohatších kapitalistů světa verbováni ruští zajatci a dobrovolníci do války proti Sovětskému Rusku. Zdálo se samozřejmě, že sovětská moc je beznadějný podnik, že Rusko neodolá náporu válčících mocností světa, které jsou silnější než my. Ukázalo se však, že takový zázrak možný je a za tyto dva roky Sovětské Rusko tento zázrak dokázalo.

Z války proti všem nejbohatším mocnostem světa vyšlo Sovětské Rusko jako vítěz. Proč? Samozřejmě ne proto, že bychom byli vojensky silnější. To ne. Zvítězili jsme proto, že v civilizovaných státech byli vojáci, kteří se už nedali oklamat, přestože se jim snažili na celých haldách papíru dokázat, že bolševici jsou němečtí agenti, násilníci, zrádci a teroristé. A výsledkem této práce bylo, že se vojáci vraceli z Oděsy buď jako přesvědčení bolševici, nebo jako lidé, kteří prohlašovali, že »proti vládě dělníků a rolníků válčit nebudou«. Hlavní příčinou našeho vítězství bylo to, že dělníci vyspělých západoevropských zemí natolik chápali dělnickou třídu na celém světě a sympatizovali s ní, že i přes všechny výmysly buržoazního tisku, který v miliónových nákladech svých listů a časopisů chrlil proti bolševikům odporné pomluvy, přes to všechno byli dělníci na naší straně, a tato okolnost naši válku rozhodla. Všem bylo jasné, že kdyby statisíce vojáků byly proti nám bojovaly tak, jako bojovaly proti Německu, neudrželi bychom se. To bylo jasné každému, kdo ví, co je to válka. Nicméně se stal takový zázrak, že jsme nad mocnostmi zvítězili a ty že se vyčerpaly ve vzájemné

rvačce, že se z proslulé Společnosti národů vyklubala společnost vzteklych psů, kteří se navzájem rvou o kost a nemohou se dohodnout ani v jediné otázce, kdežto stoupenců bolševiků, přímých i nepřímých, uvědomělých i těch méně uvědomělých, přibývá v každé zemi nikoli den ze dne, nýbrž z hodiny na hodinu.

Všichni, kdo sympatizují se socialismem, vědí o II. internacionále, která po 25 let, od roku 1889 do roku 1914, řídila socialistické hnutí ve všech zemích, ale když začala imperialistická válka, socialisté II. internacionály přešli na stranu svých vlád, každý obhajoval svou vládu; všichni, kdo se považovali za republikány, esery a menševiky, se postavili v každé zemi na stranu svých vlád, hájili svou vlast, ukrývali tajné smlouvy, nezveřejňovali je; ti socialisté, kteří se považovali za vůdce dělnické třídy, přecházeli na stranu kapitalistů, šli proti dělnické třídě Ruska. V čele vlády v Německu stojí scheidemannovci, kteří si dodnes říkají sociální demokraté, ale přitom jsou těmi nejodpornějšími katany, kteří ve spolku se statkáři a kapitalisty zavraždili vůdce německé dělnické třídy Rosu Luxemburgovou a Karla Liebknechta a povraždili 15 000 německých proletářů. Za tu dobu, co byla založena III., Komunistická internacionála, za ten rok tato internacionála úplně zvítězila, a II. internacionála se úplně rozpadla.

Tak silný vliv na dělníky celého světa měla sovětská moc v Rusku, navzdory všemu lhaní, navzdory všem pomluvám o sovětské moci. Vojáci a dělníci jsou přesvědčeni, že moc musí patřit těm, kdo pracují, a kdo nepracuje, ať nejí, kdo pracuje, má právo mluvit do státních záležitostí, má vliv na rozhodování o státních záležitostech. To je prostá pravda a milióny příslušníků dělnické třídy to pochopily.

Teď vás čeká těžký úkol — po našich vojenských vítězstvích zvítězit na ještě těžší frontě. Toto vítězství bude o to těžší, že tady nevystačíme s pouhým hrdinstvím, tady můžeme dosáhnout úspěchu jedině houževnatou prací, tady budou zapotřebí léta usilovné práce.

Kapitalisté na celém světě shromažďují pracovní síly a rozšiřují výrobu, ale dělníci jim říkají: Nejdřív dejte dělníkům najíst, nejdřív zanechte rvačky, za kterou dělníci platí životy, nejdřív skončujte s jatkami, neboť včera v nich zahynuly milióny lidí jen proto, aby mohli vládnout angličtí dravci nebo někdo jiný. Dokud budou mít moc v rukou kapitalisté, nebudeme pomýšlet na pozvednutí výroby, ale na svržení kapitalistů.

Jakmile však jsou kapitalisté svrženi, dokažte, že umíte pozvednout produktivitu bez kapitalistů, vyvraťte lež, kterou kapitalisté rozšiřují o uvědomělých dělnících, když tvrdí, že tohle není revoluce, že tohle není nový pořádek, že je to prostě pogrom, že je to prostě pomsta kapitalistům, že sami dělníci nikdy nedokážou organizovat zemi a dostat ji z hospodářského rozvratu, že způsobí jen anarchii. Takovou lež šíří v miliónech variant kapitalisté všech zemí, a tato lež prostřednictvím nestraníků, prostřednictvím odpůrců bolševiků prosakuje tisícerým způsobem i mezi ruské dělníky, hlavně mezi ty nejméně uvědomělé, nejvíce demoralizované kapitalismem nebo nejvíce zaostalé. A jestliže jsme za dva roky sovětské moci zvítězili nad celým světem, pak jedině a především zásluhou hrdinství dělníků.

Vytýkají nám diktaturu proletariátu, železnou, nelítostnou a tvrdou moc dělníků, která se před ničím nezastává a která říká: Kdo nejde s námi, jde proti nám, a sebemenší odpor proti této moci bude zlomen. My jsme však na to hrdí a říkáme, že kdyby nebylo této železné moci dělníků, tohoto vyspělého dělnického oddílu, neudrželi bychom se ani dva měsíce, natož dva roky. Tato diktatura nám umožňovala, aby strana pokaždé, když ve válce nastalo těžké období, mobilizovala komunisty, a především komunisté umírali v prvních řadách, po tisících umírali na frontě proti Juděničovi a Kolčakovi; umírali nejlepší příslušníci dělnické třídy, kteří se obětovali s vědomím, že zahynou, ale že zachrání další generace, že

zachrání tisíce a tisíce dělníků a rolníků. Nemilosrdně pranýřovali a pronásledovali prospěcháře, jimž šlo ve válce jen o vlastní kůži, a nelítostně je stříleli. Jsme hrdí na tuto diktaturu, na tuto železnou moc dělníků, která prohlásila: Svrhli jsme kapitalisty a při jejich sebemenším pokusu obnovit svou moc všichni položíme své životy. Nikdo během těchto dvou let tolik nehladověl jako dělníci v Petrohradě, v Moskvě a Ivanovu-Vozněnsku. Teď bylo spočítáno^[2], že po tyto dva roky dostávali všehovšudy 7 pudů chleba ročně, zatímco rolníci obilnářských gubernií nejméně 17 pudů. Dělníci přinášeli velké oběti, trpěli nemocemi, stoupla mezi nimi úmrtnost, ale oni dokážou, že dělníci nepovstávali proti kapitalistům z pomstychtivosti, nýbrž proto, že se pevně rozhodli vybudovat sociální pořádek, v němž už nebudou statkáři a kapitalisté. Kvůli tomu přinesli tyto oběti; jediné díky těmto nepředstavitelným obětem, a to obětem uvědomělým, dobrovolným, podepřeným kázní Rudé armády, která nepoužívala prostředky staré kázně, jenom díky těmto obrovským obětem vyspělí dělníci svou diktaturu udrželi a vybojovali si právo na úctu dělníků celého světa. Ať nezapomínají ti, kdo obzvlášť pomlouvají bolševiky, že diktatura znamenala především oběti, především hlad pro samotné dělníky, kteří ji uskutečňovali. Ivanovsko-vozněsenští, petrohradští a moskevští dělníci unesli za tyto dva roky na svých bedrech tolik, kolik nikdy neunesl nikdo jiný v boji na rudých frontách.

To by měli mít nejvíce a především na zřeteli, to by si měli pevně vštípit do paměti soudruzi pracující v uhelném průmyslu. Vy jste přední oddíl. Válka pokračuje, ne válka krvavá, tu jsme našťastí skončili, teď už se nikdo neodváží vrhnout se na Sovětské Rusko, protože všichni vědí, že by byli poraženi, neboť uvědomělé dělníky proti nám poslat nemohou; vyhodili by do povětří přístavy, jako je vyhodili Angličanům v Archangelsku, jako je vyhodili v Oděse. To je dokázáno, to jsme si vybojovali, ale ve

válce pokračujeme, přece jen pokračujeme, jenže ve válce hospodářské. Dnes bojujeme proti spekulantům a proti nevelkému počtu dělníků, kteří jsou demoralizováni starým kapitalismem a myslí si, že »mně musí být mzda zvýšena, a na ostatní se vykašlu«. »Chci dvojnásobnou mzdu, chci 2—3 funty* chleba denně«, ale o tom, že pracují pro obranu dělníků a rolníků, o tom, že útočí na vymoženosti kapitalistů, o tom nepřemýšlejí. Proti těmto lidem je třeba bojovat soudružskou výchovou, soudružským působením, a to nemůže udělat nikdo kromě odborů. Těmto dělníkům je třeba vysvětlit, že přidají-li se na stranu keřasů a spekulantů, na stranu těch bohatých rolníků, kteří říkají, že »čím víc mám obilí, tím víc si nacpu kapsy«, že »každý za sebe, jen pámbu za všechny«, že takhle uvažují páni kapitalisté a všichni, kdo hájí staré kapitalistické manýry, a že ty, kdo uvažují postaru, považujeme za zrádce a zaprodance, které musí dělnická třída pranýřovat a odsoudit. Jsme obklíčeni většinou kapitalistických zemí, v celém světě se proti nám spojují, spojují se s našimi spekulanty, chtějí nás násilím svrhnout, myslí, že jsou silnější než my. Zůstáváme nadále obleženou pevností, k níž vzhlížejí dělníci celého světa, neboť vědí, že jim odtud kyne svoboda, a v této obležené pevnosti si musíme počínat s vojenskou nemilosrdností, s vojenskou kázní a obětavostí. Prospěcháře, kteří nechtějí sladit zájmy své skupiny se zájmy všech dělníků a rolníků, nemůžeme v dělnických řadách trpět.

Je nutné zavést za pomoci odborového svazu takovou soudružskou kázeň, jaká byla v Rudé armádě a jakou u nás zavádí každý dobrý odborový svaz a jakou zavedete, jak jsem přesvědčen, i vy, až teď založíte odborový Svaz pracovníků důlního průmyslu.

Váš svaz bude jedním z čelných svazů a k tomu se mu

* Funt — 409,5 g. *Čes. red.*

dostane veškeré pomoci státu, jakou mu jen budeme moci poskytnout. Jsem přesvědčen, že stejně obětavě se budete starat i vy o zavedení pevné pracovní kázně, o zvýšení produktivity práce a obětavosti dělníků uhelného průmyslu, kteří konají snad tu nejtěžší, nejspínavější a nejstrašnější práci, kterou se technika vynalezená člověkem snaží vůbec zlikvidovat.

Ale abychom teď sovětskou moc zachránili, je nutné dát průmyslu chléb, tj. uhlí. Bez něho hospodářství neobnovíme, bez něho železnice jezdit nebudou, bez něho továrny do provozu nevedeme a nebudou se v nich vyrábět předměty, které musíme dát rolníkům výměnou za jejich obilí, neboť rolníci se pochopitelně nemohou spokojovat barevnými papírky za to, že nám poskytují úvěr, protože jsou povinni poskytnout úvěr hladovějícím dělníkům. My jsme však povinni tento úvěr vrátit, a proto je třeba zesáternásobit výrobu a spustit všechny továrny.

Takový je, soudruzi, onen obrovský úkol, který čeká všechny uvědomělé dělníky, který je kladen na dělníky uvědomující si, že jde o udržení a upevnění sovětské moci a socialismu, aby byly všechny příští generace navždycky uchráněny útlaku statkářů a kapitalistů. Kdo to nechce pochopit, musí být vyhnán z řad dělníků, a na toho, kdo to chápe jen částečně, musí působit odbory svou výchovnou prací, svým vlivem a propagandou, svou maximální péčí o chod výroby a kázeň. Touto cestou dospějeme k upevnění moci dělníků a rolníků, touto sice pomalou, ale velice důležitou prací dosáhneme a musíme dosáhnout vítězství významnějších, než byla vítězství naší Rudé armády na frontě.

*Otištěno roku 1920 v brožuře
Rezolucii i postanovenija
I Vserossijskogo učreditělnogo
sjezda gornorabočich. Moskva*

Podle textu brožury

P R O J E V
N A I I I . C E L O R U S K Ě M
S J E Z D U O D B O R Ů
7 . D U B N A 1 9 2 0¹²¹

(Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk přecházející v ovace.) Soudružky a soudruzi, dovolte mi, abych nejprve pozdravil III. celoruský sjezd odborů jménem rady lidových komisařů. (Potlesk.) Soudruzi, sovětská moc právě teď prožívá zvlášť vážnou chvíli, která nás v mnoha směrech staví před velmi složité a velmi zajímavé úkoly období přelomu. A právě zvláštnost této chvíle klade na odbory i zvláštní úkoly a zvláštní odpovědnost za budování socialismu.

Proto bych teď nechtěl mluvit ani tak o jednotlivých usneseních právě skončeného sjezdu strany¹²² (o tom vám bude podána podrobnější zpráva). Rád bych pohovořil o změněných podmínkách sovětské politiky, které spojují všechny úkoly socialistické výstavby s činností odborů. Hlavní zvláštností období, které prožíváme, je přechod od vojenských úkolů, které až dosud plně pohlcovaly pozornost a úsilí sovětské moci, k úkolům mírové hospodářské výstavby. A především je třeba podotknout, že sovětská moc a Sovětská republika neprožívají takové období poprvé. K řešení této otázky se vrátíme podruhé — podruhé za období diktatury proletariátu stavějící dějiny na první místo úkoly mírové výstavby.

Poprvé to bylo začátkem roku 1918, kdy nám po ofenzívě německého imperialismu, která netrvala dlouho, ale zato byla nesmírně drtivá, dravci německého imperialismu vnutili brestlitevský mír, a to v době úplného rozpadu staré kapitalistické armády, v době, kdy jsme vlastní armádu neměli a v krátké době jsme ji vybudovat nemoh-

li. Zdálo se, že pro slabost reálné síly sovětské moci ustoupily vojenské úkoly do pozadí. Zdálo se, že budeme moci přejít k úkolům mírové výstavby. A tehdy jsem měl 29. dubna 1918*, téměř před dvěma lety, referát^[37] v Ce-
loruském ústředním výkonném výboru sovětů. Ústřední výbor přijal řadu tezí^[48], které se váží na můj referát a které byly otištěny^[42] **. Připomínám vám to proto, že už tehdy se v tezích uváděla řada otázek týkajících se pracovní kázně apod., které jsou na pořadu tohoto sjezdu. Tehdejší situace byla podobná té, kterou prožíváme teď. Tvrdím, že naše pozornost se i dnes soustřeďuje na spory a neshody, které byly v odborovém hnutí přede dvěma lety. Říkat, že usnesení IX. sjezdu KSR^[101] jsou výsledkem nynějších sporů, je naprosto chybné. Takové tvrzení by mohlo zkreslit skutečný vývoj událostí. A proto, abychom správně pochopili podstatu otázky a správně přistupovali k jejímu řešení, bude užitečné situaci porovnat a zamyslet se nad tím, jaká byla začátkem roku 1918 a jaká je dnes.

Tehdy, po krátkém přerušení války s německým imperialismem, se dostaly u nás do popředí úkoly mírové výstavby. Zdálo se, že budeme moci prožít dlouhé období pokojného budování. Občanská válka ještě nezačala. Za podpory Němců se Krasnov teprve začal objevovat na Donu. Na Uralu a na severu byl klid. Sovětská republika ovládala obrovské území s výjimkou toho, které jí bylo odňato brestlitevským mírem. Situace vypadala tak, že jsme mohli počítat s dlouhým obdobím mírové práce. A první, co za této situace dala komunistická strana na pořad dne a co se zdůrazňovalo v celé řadě rezolucí, zejména 29. dubna 1918^[102], byla nutnost rozvinout širokou propagandu a usilovně prosazovat pracovní kázeň.

Diktátorská moc a řízení jednou osobou nejsou v roz-

* Viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 261—297. *Red.*

** Viz tamtéž, s. 298—301. *Red.*

poru se socialistickou demokracií. To je třeba teď připomenout, abychom pochopili jak usnesení sjezdu strany, který se právě konal, tak společné úkoly, které máme před sebou. To vůbec není odpověď na otázky, které vstaly teprve teď, ale souvisí to se samotnými podmínkami období, které prožíváme. A kdo o tom pochybuje, ať porovná situaci, jaká byla přede dvěma roky, a pochopí, že současná situace přesunuje veškerou pozornost na otázky pracovní kázně a na otázku pracovních armád, i když přede dvěma roky nebyla o pracovních armádách vůbec řeč. Teprve porovnáním toho, jak si klademe otázku dnes a jak jsme si ji kladli tehdy, můžeme dospět k správnému závěru, ponechat stranou dílčí problémy a stanovit ty společné a hlavní. Veškerá pozornost komunistické strany a sovětské moci je soustředěna na otázky mírové hospodářské výstavby, na otázky diktatury a řízení jednou osobou. K takovému řešení těchto otázek nás nevedou jen zkušenosti, jež jsme získali během dvou let úporné občanské války.

Když jsme si tyto otázky kladli v roce 1918, žádná občanská válka u nás nebyla a ani o nějakých zkušenostech nemohla být řeč.

A tak tedy nejen zkušenosti Rudé armády a zkušenosti z vítězné občanské války, ale cosi hlubšího, co souvisí s úkoly diktatury dělnické třídy vůbec, nás teď přimělo, stejně jako přede dvěma roky, soustředit všechnu pozornost na otázky pracovní kázně, která je jádrem celé hospodářské výstavby socialismu, základem našeho pojetí diktatury proletariátu. Po svržení kapitalismu nás každý den naší revoluce výrazně vzdaluje od onoho pojetí šířeného starými internacionalisty, skrznskrz prosáklými maloburžoazní ideologií, kteří se domnívali, že otázka může být vyřešena rozhodnutím většiny — při zachování soukromého vlastnictví půdy, výrobních prostředků a kapitálu — v demokratických institucích buržoazního parlamentarismu; ve skutečnosti však jediným řešením je

pouze urputný třídní boj. Význam diktatury proletariátu a podmínky pro její reálné praktické uskutečňování se před námi vynořovaly teprve v průběhu toho, když jsme ji po vyřešení otázky dobytí moci začali uplatňovat v praxi. Poznali jsme, že boj tříd tím nekončí, že vítězství nad kapitalisty a statkáři tyto třídy neodstranilo, pouze je roz-bilo, ale definitivně nezlikvidovalo. Stačí poukázat na mezinárodní spojení kapitálu, které je zajištěno na mnohem delší dobu a pevněji než v dané chvíli spojení dělnické třídy.

Kapitál, v jeho mezinárodním měřítku, je i dnes, jak z hlediska vojenského, tak i ekonomického, silnější než sovětská moc a sovětské zřízení. Z této základní teze musíme vycházet a nikdy na ni nesmíme zapomínat. Formy boje proti kapitálu se mění, tu mají vyložený mezinárodní charakter, tu se zase soustřeďují v jedné zemi. Tyto formy se mění. Ať vezmeme vojenskou nebo hospodářskou situaci, či nějaký jiný moment sociálního zřízení, boj pokračuje a základní zákon třídního boje je potvrzován naší revolucí. Čím víc se proletariát sjednocuje a svrhává buržoazní třídy, tím víc se sám učí. Revoluce se rozvíjí přímo v průběhu boje. Ani po svržení kapitalistů boj neustává. Teprve když je toto svržení v jedné zemi pevné, začíná mít praktický význam pro celý svět. Vždyť na počátku říjnového převratu kapitalisté považovali naši revoluci za kuriozitu: stává se, že se na perifériích dějí všelijaké divné věci.

Aby diktatura proletariátu měla světový význam, bylo třeba, aby se v některé zemi opravdu upevnila. Teprve tehdy se kapitalisté, nejen ruští, kteří okamžitě žadonili o pomoc jiné kapitalisty, ale i kapitalisté všech dalších zemí přesvědčili, že postoj k této otázce začíná mít mezinárodní význam. Teprve potom dosáhl odpor kapitalistů v mezinárodním měřítku oné síly, kterou opravdu měl. Teprve potom se v Rusku rozpoutala občanská válka a všechny vítězné země se jednoznačně rozhodly pomoci

v této občanské válce ruským kapitalistům a statkářům.

Třídní boj v Rusku se plně vyhranil kolem roku 1900, zatímco k vítězství socialistické revoluce došlo v roce 1917. Nejenže se odpor svrhávané třídy stupňoval po jejím svržení, ale získal navíc i nový zdroj sil, které čerpal ze vzájemného vztahu mezi proletariátem a rolnictvem. To vědí všichni, kdo alespoň trochu studovali marxismus, kdo stavěli socialismus na půdu mezinárodního hnutí dělnické třídy jako na jeho jedinou vědeckou základnu. Všichni vědí, že marxismus je teoretickým zdůvodněním likvidace tříd. Co to znamená? K vítězství socialismu nestačí svrhnout kapitalisty, k tomu je nutné odstranit rozdíl mezi proletariátem a rolnictvem. Rolnictvo se octlo v takové situaci, že na jedné straně je třídou pracujících, které po desetiletí a staletí vykořisťovali statkáři a kapitalisté, a proto dlouho nebudou s to zapomenout, že je tohoto útlaku zbavili jedině dělníci. O to je možné přít se desítky let, o této otázce byly popsány haldy papíru a na základě této otázky vzniklo mnoho frakčních skupin, ale teď vidíme, jak tyto rozdílné názory tváří v tvář realitě života pozbyly ostří. Rolníci jako pracující dlouhá léta nezapomenou, že je zbavili statkářů jen dělníci, a skutečně tomu tak bylo. O tom není sporu, avšak dokud existuje tržní hospodářství, zůstávají vlastníky. Každý případ prodeje obilí na volném trhu, šmelinářství a spekulace znamenají obnovení tržního hospodářství, a tedy i kapitalismu. Svrháváním kapitalistů jsme osvobodili i rolnictvo, třídu, k níž ve starém Rusku nesporně patřila většina obyvatelstva. Rolnictvo zůstalo vlastníkem ve své výrobě a plodilo a plodí po svržení buržoazie nové kapitalistické vztahy. To jsou hlavní rysy naší hospodářské situace. Od lidí, kteří nechápou, jak se věci mají, slyšíme pak všelijaké hloupé řeči. Řeči o rovnosti, svobodě a demokracii jsou za současné situace nesmysl. Vedeme třídní boj a naším cílem je zlikvidovat třídy. Dokud budou dělníci a rolníci, do té doby nebude socialismus uskutečněn. A v pra-

xi probíhá nesmiřitelný boj na každém kroku. Je třeba zamyslet se nad tím, jak a za jakých podmínek může proletariát, který má ve svých rukou tak silný donucovací aparát, jako je státní moc, získat rolníka jako pracujícího člověka a buď nad ním zvítězit, nebo ho neutralizovat, zneškodnit jeho odpor jako vlastníka.

Třídní boj na tomto poli pokračuje a význam diktatury proletariátu před námi vyvstává v novém světle. Vyvstává zde nejen, a dokonce ani ne tak jako používání donucovacích prostředků celého aparátu státní moci k potlačení odporu vykořisťovatelů. Je samozřejmě správné, když se říká, že jsme i pomocí těchto prostředků hodně udělali, ale kromě toho máme i jinou metodu, v níž hraje roli proletariát jako organizátor, který prošel školou práce, školou výcviku a poznal kázeň kapitalistické továrny. Musíme dokázat organizovat hospodářství na novém, dokonalejším základě, přihlížet při tom ke všemu, čeho dosáhl kapitalismus, a využívat toho. Bez toho nebudeme s to žádný socialismus ani komunismus vybudovat. Tento úkol je mnohem těžší než úkol vojenský. Vojenský úkol lze v mnoha směrech řešit snadněji. Dá se řešit zvýšenou energií, obětavostí. Pro rolnictvo bylo snazší a pochopitelnější, když šlo proti odvěkému nepříteli — statkáři. Nepotřebovalo k tomu vědět, jaká je souvislost mezi mocí dělníků a nutností zvítězit nad volným obchodem. Bylo snadnější zvítězit nad ruskými bělogvardějci, statkáři a kapitalisty se všemi jejich pomocníky, jako byli menševici, ovšem toto vítězství nás bude stát víc — času i sil.

Hospodářské úkoly se nedají zdolávat tak jako úkoly vojenské. Nad volným obchodem se nedá zvítězit nadšením a obětavostí. Tady je potřebná dlouhodobá práce, musí se postupovat kousek po kousku, tady je nutná organizující síla proletariátu, tady se dá zvítězit jen v případě, že proletariát uskuteční svou diktaturu jako obrovskou organizovanou, organizační a morální sílu pro všechny pracující včetně pracujících neproletářských mas. Protože

jsme úspěšně vyřešili a budeme stejně úspěšně řešit první a jednodušší úkol — potlačit vykořisťovatele, kteří se přímo pokoušeli vyhladit sovětskou moc, vyvstává teď druhý, složitější úkol — organizovat síly proletariátu, naučit se být dobrým organizátorem. Je třeba organizovat práci novým způsobem, najít nové formy, jak zapojit lidi do práce a podřídít je pracovní kázní. I kapitalismus řešil tento úkol desítky let. V tom se neustále dělají nejhrubší chyby. Mezi našimi odpůrci je mnoho těch, kdo tuto otázku vůbec nechápou. Když jsme říkali, že je možné převzít moc, nazvali nás utopisty. Na druhé straně od nás žádají, abychom zorganizovali práci během několika měsíců, s výsledky několika let. To je nesmysl. Moc se dá udržet za určitých politických podmínek nadšením dělníků snad i proti celému světu. My jsme to dokázali. Ale najít nové formy společenské kázně, to je záležitost desítek let. Dokonce i kapitalismus potřeboval k nahrazení staré organizace organizací novou celá desetiletí. Když se od nás čeká a když se dělníkům a rolníkům namlouvá, že můžeme v krátké době změnit organizaci práce, je to teoreticky úplný nesmysl.

A je to nejen nesmysl, ale je to i velice škodlivé, protože to brání dělníkům jasně pochopit, jaký je rozdíl mezi starými a novými úkoly. Novým úkolem je zorganizovat průmysl a — to především — vlastní síly, ale my jsme v organizování slabí, slabší než všechny vyspělé národy. Organizační schopnosti rozvíjí strojový velkopřmysl. Žádná jiná materiální historická základna neexistuje. Kromě výroby, která zaměstnává milióny lidí podle předem daného plánu s prostředky strojového velkopřmyslu, žádná jiná základna neexistuje. A tady se zájmy proletariátu a rolnictva rozcházejí. Tady nastává těžké období boje — boje s rolnictvem. Na druhé straně však musíme dokazovat rolnictvu, že nemá jiné východisko — buď musí jít s dělníky, pomáhat proletariátu, nebo se znovu dostat pod moc statkářů. Střední cesta neexistuje,

střední cesta vede k menševikům, a to je úplně prohnílá sebranka, která všude spěje ke svému konci, dokonce i v Německu. Rolnické masy to nemohou pochopit z teorie nebo ze sledování činnosti II. a III. internacionály. Rolnické masy, představující desetimilióny lidí, to mohou pochopit jen z vlastní praxe, z běžného života. Rolnictvo mohlo pochopit vítězství nad Kolčakem a Děnikinem. Názorně si postavilo proti sobě na jednu stranu Kolčaka a Děnikina a na druhou stranu diktaturu dělnické třídy, a touto diktaturou menševici a eseři rolnictvo nejvíc strašili a dosud se pokoušejí strašit. Ale rolnictvo se opravdu nemohlo a nemůže zabývat teorií. Rolnické masy vidí, že menševici a eseři jen lžou, a rolnictvo vidí, že bojujeme proti spekulaci. Nutno přiznat, že menševici zaznamenali v agitaci také jisté úspěchy, když se poučili od našich politických oddělení v armádě. Rolníci viděli prapor, na němž nebylo napsáno diktatura proletariátu, ale Ústavodárné shromáždění, lidovláda, slovo »diktatura« neviděli, slovu »diktatura« nerozuměli. Z praxe ovšem poznali, že sovětská moc je lepší.

A teď nás čeká druhý úkol — morálně působit na rolnictvo. Jenže naše donucovací prostředky vůči rolnictvu věci moc nepomohou. Tady jde o řešení ekonomických rozdílů uvnitř rolnictva. Dělníci se v boji, po svržení kapitalistů, ve dva roky trvající občanské válce stmelovali a jsou stmeleni. Rolnictvo se naopak čím dál víc tříští. Rolníci nemohou zapomenout na statkáře a kapitalisty, pamatují se na ně. Na druhé straně dnešní rolnictvo není jednotné, zájmy jedné části se rozcházejí se zájmy druhé. Rolnictvo není semknuté. Vždyť přece každý rolník nemá přebytky potravin. Tady neexistuje žádná rovnost. To je žvást. Abychom rolnictvo rozštěpili a nekulacké živly získali na svou stranu, to si vyžádá hodně času. To bude dlouhý boj, ale využijeme v něm všechny naše síly a všechny naše prostředky. Nevítezí se ovšem jen silou, musíme používat i morální prostředky. A z toho také vy-

plývají všechny otázky o diktátorské moci a řízení jednou osobou, o nichž se mnozí — a v každém případě lze s jistotou říci někteří — domnívají, že vplynuly jen z našich včerejších sporů. Ale to není pravda. Srovnajte si to s rokem 1918. Tehdy žádné spory nebyly.

Jakmile před námi po uzavření míru s Němci vstala otázka, na jakém základě budovat moc, my komunisté jsme odpověděli: je třeba vysvětlit, že demokracie za sovětské moci není v rozporu s diktaturou. To se mnohým vůdcům staré internacionály nelíbilo. Vyčínil mi za to i Kautsky^[143].

Rolníci jsou zpola pracující, zpola vlastníci, a k tomu, abychom je získali na svou stranu, je potřebná jednotná vůle, je třeba, aby v každé praktické otázce všichni postupovali jednotně. Jednotná vůle nesmí být frází, symbolem. Potřebujeme, aby byla běžnou praxí. Za války se jednota vůle projevovala v tom, že stavěl-li někdo své vlastní zájmy, zájmy své obce, skupiny nad zájmy celku, byl označen za prospěcháře, byl zastřelen a toto zastřelení nacházelo své ospravedlnění v mravním vědomí dělnické třídy, že musí zvítězit. Za toto střílení jsme se otevřeně stavěli, přiznávali jsme, že násilí neskrýváme, protože si uvědomujeme, že bez přinucení zaostalé části proletariátu se ze staré společnosti nedostaneme. V tom se tedy projevovala jednota vůle. A tato jednota vůle se v praxi uskutečňovala potrestáním každého dezertéra, uskutečňovala se v každé bitvě, za pochodu, kdy komunisté šli příkladem v prvních řadách. Dnes je úkolem pokusit se uplatnit tuto jednotu vůle v průmyslu a v zemědělství. Máme obrovské území o rozloze tisíců verst a bezpočet továren. Jistě si uvědomujete, že tu s pouhým násilím nevystačíme, jistě chápete, jak obrovský úkol nás čeká, jistě chápete, co znamená tato jednota vůle. To není pouhé heslo. Nad tím je třeba se zamyslet, zapřemýšlet. Toto heslo od nás vyžaduje každodenní a dlouhodobou práci. Vezměte si rok 1918, kdy neexistovaly takovéto spory

a kdy jsem už tehdy upozorňoval, že je nutné uplatňovat řízení jednou osobou, že je nutné přiznat diktátorskou pravomoc jednomu člověku při prosazování sovětské ideje. Všechny řeči o rovnoprávnosti jsou nesmysl. Třídní boj nevedeme na základě rovnoprávnosti. Pouze tak může proletariát vítězit. Může vítězit proto, že tu jsou statisíce ukázněných lidí s jednotnou vůlí, je s to zdolat hospodářskou roztržštěnost rolnictva, které nemá společnou základnu, sjednocující proletariát v továrnách, v závodech, ve městech. Rolnictvo je hospodářsky rozptýlené. Rolník je zčásti vlastníkem, zčásti pracujícím. Vlastnictví ho táhne ke kapitalismu: »Čím výhodněji prodám, tím lépe.« »Je-li hlad, tím dražší prodám.« Ale pracující rolník ví, že od statkáře zakusil jen útlak, jehož ho zbavil dělník. Tady se střetává boj dvou duší, který vyplývá z hospodářského postavení rolnictva. Musíme tyto dvě duše od sebe oddělit. A zvítězíme teprve tehdy, budeme-li skutečňovat tvrdou linii. Všichni pracující pro nás vždycky zůstanou pracujícími. Ale proti rolnickým vlastníkům musíme bojovat. Kromě toho, že se mezi sebou hryžou, jsou navíc nevzdělaní. Pánové ze Společnosti národů nejsou chválabohu nevzdělaní, ti jsou možná vzdělanější než naši menševici a eseři, ale co se tam děje? Japonsko vychvaluje Společnost národů, ale samo nastavuje nohu Americe apod.

Všichni se mezi sebou perou, ale my jsme jednotní, a proto se dělníci všech zemí přidávají k nám. Když jsme vyvráli nad tak vzdělanými pány, jako jsou přední činitelé mezinárodní politiky, nad pány tak zkušenými a bohatými, kteří mají stokrát víc děl a bitevních lodí než my, je směšné myslet, že si s rolnickou otázkou neporadíme. Tady zvítězí kázeň, oddanost a jednota vůle. Vůli statisíců a desetitisíců může vyjadřovat jedna osoba. Tato složitá vůle se vytváří sovětskou cestou. Tolik rolnických a dělnických sjezdů, kolik jich bylo u nás, se nekonalo v žádném státě na světě. Takovým způsobem rozvíjíme uvědo-

mění. To, co dává sovětská ústava, nemohl dát žádný stát ani za dvě stě let. (Potlesk.) Vezměte si jen pouhý počet sjezdů. Ani jeden stát za sto let demokracie tolikrát nevolal lid; a právě tímto způsobem společně vypracováváme usnesení a utváříme společnou vůli.

Na této širokánské základně spočívá naše sovětská ústava, naše sovětská moc. Díky této základně mají usnesení sovětské moci ve světě nevídanou sílu autority, sílu dělníků a rolníků. Ale to je pro nás málo. Jsme materialisté, a síla autority nás nenasytí. Snažte se to realizovat, nepůjde to. Vidíme, že tady nabývá převahy starý buržoazní živel, je silnější než my, to si musíme otevřeně přiznat. Starý maloburžoazní zvyk hospodařit každý sám a upevňovat volný obchod — to všechno je silnější než my.

Odbory vyrostly z kapitalismu jako prostředek rozvoje nové třídy. Třída je pojem, který vzniká během boje a vývoje. Třídy nejsou od sebe odděleny zdí. Dělníci a rolníci nejsou od sebe odděleni čínskou zdí. Jak se člověk učil sjednocovat se? Nejdříve podle příslušnosti k cechu, potom podle profesí. Když se proletariát stal třídou, stal se natolik silný, že převzal do svých rukou celý státní mechanismus, vyhlásil válku celému světu a zvítězil. Pak už se cechy a profese přežívají. I za kapitalismu se kdysi proletáři sjednocovali podle cechů a profesí. Tenkrát to byl jev pokrokový. Jinak se proletariát sjednocovat nemohl. Hlásat, že se proletariát mohl sjednotit v třídu hned, je absurdní. Takové sjednocování může trvat desetiletí. Nikdo nebojoval proti krátkozrakým sektářským názorům tolik jako Marx. Třída vyrůstá v kapitalismu, a když nastane příhodný okamžik pro revoluci, přebírá státní moc. A pak už jsou všechny cechy a profese zastaralé, přežily se, jsou brzdou, ne snad proto, že by v nich byli špatní lidé, ale špatní lidé a odpůrci komunismu v nich nacházejí půdu pro svou propagandu. Jsme obklopeni maloburžoazií, která křísí volný obchod a kapitalismus.

Karel Marx bojoval ze všeho nejvíc proti starému utopickému socialismu a prosazoval vědecký názor, podle něhož třída roste v boji tříd a je třeba pomáhat jí zrát. Marx rovněž tak bojoval proti vůdcům dělnické třídy, kteří se dopouštěli chyb. V roce 1872 udělila federální rada Marxovi důtku za to, že řekl, že angličtí vůdcové jsou podplaceni buržoazií^[53]. Marx to pochopitelně nemyslel tak, že by to byli zrádci, to je nesmysl. Měl na mysli blok jisté části dělníků s buržoazií. Buržoazie podporuje tuto část dělníků přímo i nepřímo, a tím ji právě podplácí.

Prosazovat zástupce do parlamentu — v tom dokázala anglická buržoazie pravé divy, v tom předčila všechny. Marx a Engels po čtyřicet let — od roku 1852 do roku 1892 — usvědčovali buržoazii, jenže buržoazie si tak počíná ve všech zemích. Všude na světě znamená přechod svazků podle profese od úlohy otroků k úloze budovatelů přelom. My existujeme dva roky, a jak jsme na tom? Dělnická třída dnes velmi hladoví. V roce 1918 a 1919 dostali průmysloví dělníci ve státě pouze po 7 pudech obilí, kdežto rolníci v obilnářských guberniích po 17 pudech. Za cara měl rolník v nejlepším případě 16 pudů, a za naší moci má 17 pudů. To je statisticky dokázáno^[2]. Proletariát dva roky hladověl, ale tímto hladověním dokázal, že dělník je odhodlán obětovat nejen své cechovní zájmy, ale i svůj život. Proletariát dokázal po dva roky snášet hlad, protože měl morální podporu všech pracujících, a přinášel tyto oběti v zájmu vítězství moci dělníků a rolníků. Je sice pravda, že dělníci jsou dál rozděleni podle profesí a z těchto profesí je mnoho takových, které potřebovali kapitalisté, ale my je nepotřebujeme. A my víme, že dělníci těchto profesí hladovějí víc než ostatní. Jinak tomu být nemůže. Kapitalismus je zlomen, ale socialismus ještě není vybudován a budovat se bude ještě hodně dlouho. Tady narážíme na všemožná nedorozumění, která nejsou náhodná, ale jsou výsledkem historické úlohy odborů jako nástroje sjednocování podle cechů za kapita-

lismu a třídního sjednocování dělníků, kteří převzali státní moc. Takoví dělníci jsou ochotni přinést jakékoli oběti, vytvářejí kázeň, která nám dovoluje tvrdit a nejasně cítit, že třídní zájmy stojí výš než zájmy cechovní. Dělníky, kteří nedokážou přinášet oběti, považujeme za prospěcháře a vylučujeme je z proletářské rodiny.

To je tedy ve všeobecných rysech ta základní otázka pracovní kázně a řízení jednou osobou, o níž jednal sjezd strany. To je podstata usnesení sjezdu strany, která všichni znáte a která vám podrobně objasní zvlášť vybraní referenti. Smyslem všeho je, že dělnická třída vyrostla a zmužněla; převzala moc do svých rukou, bojuje proti celému buržoaznímu světu, a boj je stále těžší a těžší. Bojovat ve válce bylo snadnější. Teď je třeba organizovat, morálně lidi vychovávat. Proletariát není dnes v Rusku příliš početný, jeho řady za války prořídly. Na frontě jsme zvítězili, ale spravovat zemi je pro nás těžší. Odboráři i masy dělníků si to musí uvědomit. Mluvíme-li o diktatuře, není to rozmar lidí z centra. Oblasti, které jsme dobyli, značně zvětšily území Sovětského Ruska. Zvítězili jsme na Sibiři, na Donu a na Kubáni. Tam je procento proletariátu nepatrné, menší než u nás. Naší povinností je jít přímo za dělníkem a otevřeně mu říci, že naše práce nebude jednoduchá. Je zapotřebí více kázně, tvrdší ruky jedné osoby, více diktatury. Bez toho nemůžeme na větší vítězství ani pomyslet. Máme organizovanou třímilionovou armádu. Šest set tisíc komunistů — členů strany musí být jejím předvojem.

Ale je třeba si uvědomit, že kromě šesti set tisíc komunistů a tří milionů odborářů nemáme jinou armádu, s kterou bychom zvítězili. Připojení území s rolnickým, převážně kulackým obyvatelstvem vyžaduje nové vypětí sil proletariátu. Máme před sebou problém nového vzájemného poměru proletářských a neproletářských mas, jejich sociálních a třídních zájmů. Pouhým násilím tu nic nevyřešíme. Je bezprostředně nutná organizace a morální

autorita. Z toho vyplývá naše nezvratné přesvědčení, k němuž jsme na sjezdu strany dospěli a které považujeme za svou povinnost hájit. Naše hlavní heslo zní: Více a blíže k zásadě řízení jednou osobou, více pracovní kázně, zrychlit tempo, pracovat s vojenskou rozhodností, tvrdostí, obětavostí a házet stranou zájmy skupin, cechů, obětovat klidně všechny soukromé zájmy! Jinak nevíťezíme. A uskutečníme-li toto usnesení strany, uskutečníme-li je svorně jako jeden muž prostřednictvím tří miliónů dělníků a pak prostřednictvím desetimiliónů rolníků, kteří budou cítit morální autoritu, sílu lidí, kteří se obětovali pro vítězství socialismu, budeme definitivně a absolutně neporazitelní. (Bouřlivý potlesk.)

V neúplném znění otištěno
8. dubna 1920 v publikaci *Bjulleť*
III Vserossijskogo sjezda
professionalnych sojuzov, č. 2
V plném znění otištěno poprvé
roku 1921 v knize
Tretij Vserossijskij sjezd
professionalnych sojuzov.
Stenografičeskij otčet

Podle textu knihy
porovnaného s textem
publikace Bjulleť

OD ROZBITÍ OD VĚKÉHO ŘÁDU K VYTVOŘENÍ NOVÉHO

Náš list¹²³ je věnován otázce komunistické práce.

Je to nejdůležitější otázka budování socialismu. A je třeba především velice dobře si ujasnit, že s touto otázkou bylo *možné* přijít prakticky teprve po vybojování politické moci proletariátem, teprve po vyvlastnění statkářů a kapitalistů, teprve když proletariát, který vybojoval státní moc, dosáhl rozhodujících vítězství nad vykořisťovateli, kteří zorganizovali zuřivý odpor a kontrarevoluční povstání a vyvolali občanskou válku.

Začátkem roku 1918 se zdálo, že tato doba nastala — a ona po válečném tažení německého imperialismu proti Rusku v únoru (1918) skutečně nastala. Ale tato doba trvala tehdy jen krátce, a nová, mohutnější vlna kontrarevolučních povstání a vpádů se přivalila tak rychle, že sovětská moc neměla možnost zabývat se poněkud intenzivněji a důkladněji mírovou výstavbou.

Teď máme za sebou dva roky neslýchaných a neuvěřitelných těžkostí, hladu, strádání a utrpení, ale zároveň i nebývalých vítězství Rudé armády nad hordami mezinárodní kapitalistické reakce.

Teď je reálná naděje (pokud francouzští kapitalisté nevěstvou Polsko do války), že se nám dostane míru trvalejšího a delšího.

Za dva roky jsme už získali určité zkušenosti z budování na socialistickém základě. Proto můžeme a musíme otázku komunistické práce formulovat přesněji — správněji řečeno ne komunistické, ale socialistické práce, neboť nejde o vyšší, ale o nižší a počáteční stupeň vývoje

nového společenského řádu, vyrůstajícího z kapitalismu.

Komunistická práce v užším a přesnějším smyslu slova je bezplatná práce ve prospěch společnosti, práce, která se nevykonává proto, aby byla splněna určitá povinnost, ne proto, aby se získal nárok na určité výrobky, ne podle předem stanovených a uzákoněných norem, nýbrž práce dobrovolná, nenormovaná, práce bez nároku na odměnu, nepodmíněná odměnou, práce vykonávaná z návyku pracovat ve prospěch celku a z uvědomělého postoje (z něhož se stal návyk) k nutnosti pracovat ve prospěch celku, práce jako potřeba zdravého organismu.

Všem je jasné, že k tak širokému, skutečně masovému využívání *takové* práce máme, tj. naše společnost, náš společenský řád, ještě hodně, hodně daleko.

Ale krokem vpřed na této cestě je už i to, že byla tato otázka vytyčena, že s touto otázkou přišel jak všechen uvědomělý proletariát (komunistická strana a odbory), tak i státní moc.

Chceme-li dospět k velkému, musíme začít od malého.

A na druhé straně po »velkém«, po státním převratu, který svrhl vlastnictví kapitalistů a předal moc proletariátu, *je možné* začít budovat hospodářský život na *novém* základě jedině od *malého*.

Subotniky, pracovní armády, pracovní povinnost — to jsou různé formy praktického uskutečňování socialistické a komunistické práce.

V tomto uskutečňování je dosud spousta nedostatků. Škodolibě se nad těmito nedostatky smát (nebo se rozčilovat) mohou jen lidé, ponecháme-li stranou obhájce kapitalismu, kteří vůbec neumějí přemýšlet.

Nedostatky, chyby a omyly v tak obtížné a v tak velké věci jsou nevyhnutelné. Kdo se bojí obtíží při budování socialismu, kdo se dá jimi zastrašit, kdo propadá zoufalství nebo malověrné bezradnosti, není socialista.

Vytvářet novou pracovní kázeň, vytvářet nové formy společenských vztahů mezi lidmi, hledat nové formy

a metody, jak zapojovat lidi do práce, to je práce na mnoho let a desetiletí.

Je to ale práce nejděčnější a nejušlechtilejší.

Naším štěstím je, že jsme si po svržení buržoazie a po potlačení jejího odporu dokázali vybojovat půdu, na níž se taková práce *stala možnou*.

Pustíme se do ní s veškerou energií. Vytrvalost, důslednost, houževnatost, odhodlanost a umění stokrát zkoušet, stokrát opravovat a stůj co stůj dosáhnout cíle — tyto vlastnosti si proletariát osvojoval během deseti, patnácti, dvaceti let před Říjnovou revolucí, vypěstoval si je během dvou let po této revoluci v podmínkách neslýchaného strádání, hladu, rozvratu a bídy. Tyto vlastnosti proletariátu jsou zárukou toho, že zvítězí.

8. dubna 1920

Kommunističeskij subbotnik
11. dubna 1920
Podepsán N. Lenin

Podle listu
Kommunističeskij subbotnik

P R O J E V
N A I I I . C E L O R U S K É M
S J E Z D U D Ě L N Í K Ů A D Ě L N I C
T E X T I L N Í H O P R Ů M Y S L U ¹²⁴
1 9 . D U B N A 1 9 2 0

(Bouřlivý potlesk, přecházející v ovace.) Soudružky a soudruzi, dovolte, abych vám poděkoval za uvítání a zároveň vás pozdravil jménem rady lidových komisařů.

Všichni jsme teď plni čerstvých dojmů z nedávno skončeného sjezdu strany a rezolucí, které schválil^[101]. Všichni také víme, jaké závažné úkoly určil sjezd strany dělníkům, rolnictvu, všem pracujícím masám Sovětské republiky. Tyto úkoly spočívají ve vytvoření jednotné pracovní fronty.

Teď, kdy jsme ke štěstí a blahu proletariátu v Rusku úspěšně ukončili občanskou válku a kdy nám hrozí nebezpečí jen ze strany Polska, které horlivě povzbuzují západoevropští imperialisté, teď nás čeká nesmírně obtížný přechod k uspořádání našeho vnitřního života.

Abych vysvětlil ten obrovský přelom a obtíže, které teď dělnickou třídu čekají, dovolím si nastínit všechna hlavní stadia vývoje, jimiž prošel proletariát Ruska na cestě ke komunistickému zřízení.

Když zaostalí, neuvědomělí rolníci poprvé přišli do továrny, dobře zařízené a vybavené divy moderní techniky, byli zaraženi, měli tísnivý pocit z neobvyklého přepychu továrny. Prostá rolníkova duše viděla v továrníkovi svého dobrodince, chlebedárce, který mu dává práci, bez něhož by dělník nemohl existovat. Když se bezbranný dělník ze zapadlé, zapomenuté vsi dostal do vroucího kotle továrny, kde získal snesitelnější existenční podmínky a možnost jakžtakž se najíst, začalo ho tížit jářmo kapitalistic-

kého vykořisťování. Všichni dobře vědí, jak dělníci v Rusku i v jiných zemích prožívali tuto těžkou dobu. A pak vidíme, jak se dělník postupně zbavuje své rolnické zaostalosti a zakřiknutosti a pozvedá se na vyšší stupeň vývoje, jak se objevují první pokusy o boj proti utlačovatelům — stávky, pokusy rozptýlených proletářských mas organizovat se v odbory, jak se v dělníkovi začíná probouzet nová síla, jak každá stávka přes všechny nicotné výsledky přinášela cosi neocenitelného, nového, důležitého, něco, co má hlubší smysl. Stávka učila dělníky uvědomovat si, že síla je pouze v jednotě s jinými dělníky, síla mohutná, schopná zastavit stroje, udělat z otroka svobodného člověka a užívat statků, které právem patří tomu, kdo je vytvořil. Všichni víte, jak se rozvíjelo stávkové hnutí v posledních desetiletích, jak postupně přecházelo od menších, roztržitých stávek k rozsáhlým organizovaným stávkám. V roce 1905 se převalila mohutná stávková vlna celým Ruskem. Spolu s růstem organizovaného stávkového boje proti kapitalistům získává dělník dosud nevídanou sílu. A jedno z předních míst v tom patří odborovým organizacím. Dělník si začíná uvědomovat, že všechny technické vynálezy, všechny stroje a výrobní nástroje, jichž využívají kapitalisté ve svém zájmu a na úkor zájmu proletariátu, že to všechno se může a musí stát majetkem proletariátu. Tato nová fáze, fáze organizovaného odporu dělníků proti kapitalistům za pomoci odborů byla dalším krokem vpřed v dějinách vývoje třídního uvědomování proletariátu. Dělník už není manipulovatelným, bezmocným nástrojem v rukou utlačovatelů. Všechn život kolem ho přesvědčuje, že je nutné soustavně, neustále a intenzívně bojovat. Dělník dosahuje určitého zlepšení svého ekonomického postavení, zvýšení mzdy a zkrácení pracovního dne. Na tomto stupni odborového hnutí se sny a naděje dělníků upínají k dosažení aspoň trochu snesitelnějšího života.

Přišla však doba, kdy i tento stupeň třídního uvědomo-

vání proletariátu, který byl kdysi obrovským krokem vpřed, už nestačil. Život pobízel jít stále kupředu.

Kapitalisté všech zemí, kteří si začali troufat čím dál víc, nejdříve dělníky přimáčkli a pak je nadobro spoutali světovou válkou, kterou vyvolali jednak proto, aby mohli dál utlačovat proletariát bojující za své osvobození, jednak proto, aby si navzájem uloupili území. Po zuby ozbrojení imperialističtí dravci se pustili do boje. Dělníka přesvědčovali, že tato válka se vede v zájmu jakýchsi ušlechtilých ideálů osvobození lidstva. Dělník však brzy prohlédl. Události kolem brestlitevského a versailleského míru, obsazení všech kolonií Anglií a Francií — to všechno otevřelo dělníkovi oči natolik, aby poznal skutečný stav věcí. Ukázalo se, že za světové války zahynulo 10 miliónů lidí, 20 miliónů jich bylo zmrzačeno, a to všechno jen proto, aby se dravci ještě víc obohatili.

Když dělník prohlédl, pozvedá se proti jařmu kapitálu, propuká sociální revoluce, jejímž začátkem byly říjnové události. Naším úkolem teď není pouze to, být členy svých odborových organizací — to nestačí. Dělník se musí povznést ještě výš, aby se z utlačované třídy stala třída vládnoucí. S rolnictvem se zatím počítat nedá. Je rozptýlené, bezmocné a ze své nevzdělanosti se hned tak nedostane. Rolnictvo může vyvést z temna nevědomosti pouze ta třída, která sama vyšla z rolnictva, naučila se chápat, v čem je síla organizovanosti, a dokázala si vybojovat lepší život nejen za kapitalismu; toho totiž dosáhli i dělníci v západní Evropě, ale před válkou je to nezachránilo. Dělník si musí uvědomit, že ho čeká nový, mnohem těžší úkol — převzít veškerou správu státu do svých rukou. Dělník si musí říci: dokud existuje soukromé vlastnictví, dokud není kapitalismus zlomen, nikdo, kdo žije na cizí účet, nesmí mít moc ve státě.

A právě o to usiluje sovětská moc, která si neobyčejně rychle získává sympatie všeho světového proletariátu. Vytvořením proletářského státu vzala na sebe dělnická

třída nesmírné břemeno. Dělník může zlikvidovat vykořisťovatelské třídy a vybudovat socialismus, jen bude-li svorně spolupracovat s rolnictvem. Rolníci však dál hospodaří individuálně, prodávají své přebytky na volném trhu, a hrstka vyřídudů se tím ještě víc obohacuje. Rolníci to nedělají vědomě, neboť žijí v docela jiných podmínkách než dělníci. Volný obchod však znamená návrat ke kapitalistickému otroctví. Abychom tomu předešli, musíme organizovat práci novým způsobem, a to nemůže udělat nikdo jiný než proletariát.

V současné době není dělník jen členem své odborové organizace. Opačný názor by znamenal návrat k tomu, co bylo dříve. Boj proti kapitálu dosud neskončil. Kapitalismus dosud brzdí akce sovětské moci, a to šmelinářstvím, Sucharevkou¹²⁵ apod. Této síle může čelit jen síla dělnických organizací, vybudovaných na nových principech a neomezujících se jen na úzký rámec vlastních výrobních zájmů, ale sledujících zájmy celostátní. Jen tehdy, dokáželi se celá dělnická třída, bez ohledu na profese jednotlivců, sjednotit ve vládnoucí třídu a vytvořili-li jednotnou armádu práce, jen tehdy si získá úctu celého světa.

Rolnictvo se přesvědčilo, že silou proletariátu byl poražen Kolčak a Děnikin, a dnes už pocítilo pevnou ruku dobrého hospodáře. Ale definitivně proletariátu uvěří teprve tehdy, až bude vyloučen jakýkoli pokus o restauraci kapitalismu. Teprve pak rolník pochopí, že v proletářské straně není místo pro kulaky a parazity. Dosud však rolník zcela nevěří, že si proletariát dokáže poradit se svým velikým úkolem.

Neslýchanému strádání posledních dvou let, které proletariát Ruska vědomě podstoupil, když bojoval v prvních řadách Rudé armády, není ještě konec. Čekají nás nové útrapy, nové úkoly, tím těžší, čím větších vítězství jsme dosáhli na rudé frontě. Dobyli jsme rozsáhlá území na Sibiři a na Ukrajině, kde neexistuje takový proletariát, jako je proletariát moskevský, petrohradský, iva-

novsko-vozněsenský, který dokázal činy, že se za žádnou cenu nevzdá revolučních vymožeností. Je třeba, aby uvědomělí dělníci dokázali proniknout do všech pórů státní moci, aby se dokázali přiblížit rolnictvu, aby je zorganizovali v zájmu té třídy, která svrhla jařmo statkářů a bude stát bez kapitalistů. Je nezbytná obětavost a železná kázeň. Je nezbytné, aby všechen proletariát ve svorné jednotě konal na pracovní frontě stejně divy jako na frontě válečné. Mnozí se zpočátku domnívali, že věc revoluce je beznadějná. Úplný rozklad armády, masový útěk z fronty, nedostatek munice — takové bylo dědictví po Kerenském. Proletariát Ruska dokázal stmelit, semknout roztráštěné síly a vybudovat jednotnou a odolnou Rudou armádu. Rudá armáda dokázala zázraky, když odrazila nápor kapitalistů, jimž pomáhali kapitalisté celého světa. Úkoly na pracovní frontě jsou mnohem obtížnější. Jestliže však Rudá armáda potřebovala jen muže, pak dnes musí být na frontu práce vrženy všechny práceschopné síly země — muži i ženy, a dokonce i mladiství. Je nutné zavést železnou kázeň, ale to je slabá stránka nás, Rusů. Musíme prokázat vytrvalost, houževnatost, odolnost a jednomyslnost. Před ničím se nesmíme zastavit. Všechno a všichni pro záchranu dělnicko-rolnické moci a komunismu!

Válka neskončila, pokračuje na nekrvavé frontě. Tady jsou nepřátelé dosud silnější než my, to si musíme uvědomit. Drobným hospodářům, kteří prodávají své výrobky na volném trhu, přichází na pomoc světový kapitál, který je ochoten jednou rukou obnovit obchodní styky a druhou rukou zardousit proletariát a Sovětské Rusko.

Je třeba, aby se celá čtyřmilionová masa proletářů připravila na nové oběti, na nová strádání a útrapy, ne menší, než byly ty válečné. Jen tehdy můžeme doufat, že nepřítel bude definitivně poražen. Rolník, který zatím vyčkává, kolísá, pak zcela uvěří v sílu proletariátu. Rolník se ještě velice dobře pamatuje na statkáře, na Děnikina

a Kolčaka, ale vidí také lajdáctví a zahálku a říká: Snad by to nebylo ani tak špatné, ale kdepak my!

Je třeba, aby rolnictvo vidělo něco jiného. Ať dělnická třída zorganizuje výrobu tak, jako zorganizovala Rudou armádu. Ať si každý dělník uvědomí, že on spravuje zemi. Čím je nás méně, tím víc se od nás žádá. Je třeba, aby se Rusko změnilo v obrovskou armádu práce prodchnutou heroickým vědomím, že musí obětovat všechno pro společnou věc — pro osvobození pracujících.

Všichni vědí, že textilní průmysl strašlivě živoří, protože nemáme bavlnu, kterou jsme dováželi ze zahraničí, neboť i v západní Evropě je citelný nedostatek surovin. Jediným zdrojem je Turkestán, který jsme teprve nedávno vybojovali na bělogvardějcích, ale nefunguje doprava.

Jedním z prostředků, který by nás teď mohl zachránit, je urychlené zahájení těžby rašeliny a jejího zpracovávání, což by nám umožnilo spustit na plný výkon všechny elektrárny a zbavit se naprosté závislosti na uhelných oblastech, velmi vzdálených od centrálního Ruska.

Na dřevo jako palivo nemůžeme za současného hospodářského rozvratu spoléhat. Ložiska rašeliny jsou hlavně v oblastech s textilním průmyslem. A jedním z hlavních úkolů proletariátu v textilním průmyslu je zorganizovat těžbu rašeliny. Dobře vím, že je to práce nesmírně těžká, je při ní třeba stát po kolena ve vodě, a přitom není obuv ani ubytování; těžkosti jsou opravdu obrovské. Ale cožpak Rudá armáda měla všechno, co potřebovala? Kolik obětí přinesli a co všechno vytrpěli rudoarmějci, kteří po dva měsíce postupovali po pás ve vodě kupředu, jen aby dobyli na Angličanech tanky! Kapitalisté spoléhají na to, že dělníci jsou vyčerpaní a hladoví a nedokážou se udržet. Kapitalisté číhají na vhodný okamžik, aby zaútočili na moc dělníků, a veškeré své naděje upínají k tomu, že proletariát nedokáže vytvořit jednotnou pracovní frontu a oni se vrátí k moci.

Vůbec si nemyslím, že práce, která nás čeká, je lehká,

ale všechny těžkosti musí a mohou být překonány. Je třeba, aby každý dělník pomohl při organizování práce, aby v něm rolnictvo vidělo organizátora, aby se práce považovala za jediný prostředek, jímž lze zachránit moc dělníků a rolníků. Když se továrníci už za Kerenského přesvědčili, že jim továrny nezůstanou, mařili výrobu a uzavírali s kapitalisty jiných zemí smlouvy směřující k likvidaci ruského průmyslu, jen aby se nedostal do rukou dělníků, a vyčerpávali proletariát občanskou válkou.

Dělnickou třídu čeká nejtěžší zkouška — každý dělník a každá dělnice musí konat ještě větší divy než rudoarmějci na frontě. Zvítězit na pracovní frontě, přinášet oběti v každodenní mizérii je nesrovnatelně těžší, ale stokrát cennější než obětovat život.

Pryč se starou uzavřeností! Jenom ten dělník je hoden být členem odborové organizace, který se osvědčil jako příslušník rudé armády práce. Ať naděláme stovky chyb, ať zakusíme tisíce nezdarů, my se jich nebojíme. Musíme si říci, že vítězství dosáhneme jen tvrdým proletářským náparem.

Dva roky proletariát brání dělnicko-rolnickou moc. V celém světě zraje sociální revoluce. Abychom dokázali, že všichni jsme na výši úkolu, který nám byl svěřen, musíme si s veškerou energií a přesvědčením, i když bude situace sebetěžší, zachovat svůj proletářský elán a dokázat na mírové frontě práce stejné zázraky, jaké dokázala Rudá armáda na krvavé frontě v boji proti imperialistům a jejich pomahačům. (Bouřlivý potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 20. dubna 1920
v Pravdě, č. 83
V plném znění otištěno
roku 1920 v knize Protokoly
3-go Vserossijského sjezda
sojuza tekstilščikov. Moskva*

*Podle textu knihy
porovnaného
se stenografickým zápisem*

PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ
SVOLANÉM MOSKEVSKÝM
VÝBOREM KSR(b) K OSLAVĚ
PADESÁTÝCH
NAROZENIN V. I. LENINA
23. DUBNA 1920¹²⁶

(Bouřlivý potlesk.) Soudružky a soudruzi! Především vám musím přirozeně poděkovat za dvě věci: za první za blahopřání, která jsem dnes dostal, a za druhé ještě víc za to, že jste mě ušetřili povinnosti poslouchat jubilejní projevy. (Potlesk.) Doufám, že snad tímto způsobem se postupně, pochopitelně ne hned, dopracujeme k vhodnějšímu způsobu oslav jubileí, než byl ten dosavadní, který občas dával podnět k podivuhodně dobrým karikaturám. Tady je jedna z takových karikatur, kterou nakreslil významný malíř u příležitosti podobného jubilea. Dostal jsem ji dnes spolu s neobyčejně přátelským dopisem, a protože soudruzi byli tak laskaví a ušetřili mě jubilejních projevů, dávám tuto karikaturu k prohlédnutí všem s tím, abychom propříště byli podobných jubilejních oslav ušetřeni.¹²⁷

Ted' bych rád řekl několik slov k současné situaci bolševické strany. Následující myšlenky mi vnučly řádky jednoho publicisty, které napsal před osmnácti lety, v roce 1902. Tímto publicistou je Karl Kautsky, s nímž jsme se museli v současné době velice rázně rozejít a začít proti němu bojovat; avšak v boji proti německému oportunismu byl dříve Kautsky jedním z vůdců proletářské strany a tehdy jsme s ním spolupracovali. Tenkrát ještě bolševici neexistovali, ale všichni pozdější bolševici, kteří s ním spolupracovali, si ho velice vážili. A tento publicista v roce 1902 napsal:

»Ale v dnešní době« (na rozdíl od roku 1848) »se můžeme domnívat, že Slované se nejen zařadili mezi revoluční národy, ale že se k Slovanům stále více a více přesunuje i těžiště revolučního myšlení a revolučního dění. Revoluční těžiště se přesunuje ze Západu na Východ. V první polovině 19. století bylo ve Francii, občas v Anglii. V roce 1848 se také Německo zařadilo mezi revoluční národy . . . Nové století začíná událostmi, které nás přivádějí k myšlence, že jdeme vstříc dalšímu přesunu revolučního těžiště, a sice jeho přesunu do Ruska . . . Rusko, které přejalo tolik revoluční iniciativy ze Západu, bude teď možná samo pro Západ zdrojem revoluční energie. Rozhořivající se ruské revoluční hnutí se možná stane nejmocnějším prostředkem k tomu, aby byl vypuzen duch slabošského šosáctví a opatrnického politikaření, který se začíná šířit v našich řadách, a aby znovu vyšlehl jasný plamen touhy po boji a vroucí oddanosti našim velkým ideálům. Rusko už dávno přestalo být pro západní Evropu pouhou záštitou reakce a absolutismu. Ted' je tomu patrně právě naopak. Západní Evropa se stává záštitou reakce a absolutismu v Rusku . . . Ruští revolucionáři by se byli s carem asi už dávno vypořádali, kdyby nemuseli zároveň bojovat i proti jeho spojenci — evropskému kapitálu. Doufejme, že tentokrát se jim podaří vypořádat se s oběma nepřáteli a že se nová »Svatá aliance« zhrouť dřív, než se zhrouť její předchůdci. Ale ať už dnešní boj v Rusku skončí jakkoli, krev a úděl mučedníků, jichž bude bohužel v tomto boji víc než dost, nebudou marné. Zúrodní výhonky sociálního převratu v celém civilizovaném světě a přinutí je, aby rostly košatěji a rychleji. V roce 1848 spálili Slované jako třeskový mráz květy jara národů. Možná že teď je jim souzeno stát se bouří, která prolomí ledy reakce a nezadržitelně s sebou národům přinese nové, šťastné jaro.« (K. Kautsky, Slované a revoluce. Jiskra, 1902, č. 18, 10. března.)

Takhle tedy psal před osmnácti lety o revolučním hnutí v Rusku významný socialista, s nímž jsme se teď museli tak rázně rozejít. Tato slova mě přivádějí na myšlenku, že naše strana by se mohla teď možná dostat do velmi nebezpečného postavení, a sice do postavení člověka, který zpyšněl. Je to postavení dost hloupé, zahanbující a směšné. Víme, že nezdarům a úpadku politických stran velmi často předcházela situace, kdy tyto strany měly možnost zpychnout. Opravdu, naděje vkládané do ruské revoluce, které jsem uvedl slovy našeho dnešního úhlavního nepřítele, tyto naděje jsou nesmírně veliké. Vždyť ke skvělým

úspěchům a skvělým vítězstvím, jichž jsme dosud dosáhli, jsme došli za takových podmínek, kdy jsme hlavní těžkosti ještě ani nemohli vyřešit. Došli jsme k nim za podmínek, kdy jsme museli řešit úkoly vojenské, kdy jsme museli nesmírně intenzívně bojovat proti statkářské, carské a generálské reakci. Úkoly, které jsou podstatou socialistického převratu, byly tak odsouvány do pozadí a přední místo zaujímal boj proti všedním, každodenním projevům maloburžoazní živelnosti, roztržitosti a rozptýlenosti, tj. proti všemu, co strhuje zpět ke kapitalismu. V pozadí zůstávaly jak úkoly ekonomické, tak politické. Neměli jsme možnost řešit je tak, jak bylo třeba. Proto na nebezpečí, na něž upozorňují uvedená slova, nesmí ani na minutu zapomínat žádný bolševik ani jako jednotlivec, ani bolševici jako celá politická strana. Musíme si uvědomit, že usnesení našeho posledního sjezdu strany^[9] musí být za každou cenu splněna, a to znamená, že nás čeká obrovská práce, která si vyžádá mnohem větší úsilí než dosud.

Dovolte mi zakončit přáním, abychom žádným způsobem nepřivedli naši stranu do postavení strany, která zpychla. (Potlesk.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 24. dubna 1920
v listech Pravda, č. 87, a
Izvěstija VCIK, č. 87
V plném znění otištěno
roku 1920 v brožuře
50-letije Vladimira
Iliče Uljanova-Lenina
(1870 — 23. aprílja — 1920)
Moskva*

*Podle textu brožury
porovnaného
se stenografickým zápisem*

POZNÁMKY K DEKRETU
O PRACOVNÍM PŘÍDĚLU
POTRAVIN¹²⁸

1

1. Změnit název.
2. Zrušit všeobecnou občanskou normu.
3. Za základ stanovit *pracovní příděl*, tj. *příděl za odpracované dny*.
4. Pracovní příděl rozdělit na kategorie podle lehčí nebo namáhavější práce.
5. První kategorie: duševní a kancelářská práce.
6. Druhá " fyzická.
7. Třetí " velmi těžká atd.
8. «Klíčové skupiny» (tj. ty profese a podniky, které jsou pro stát zvlášť důležité) se podle usnesení rady lidových komisařů (někdy podle zvláštních předpisů) a Rady obrany převádějí do kategorií 2, 3 atd.
9. Pro nepracující, nezaměstnané, dále pro obchodníky apod. se zavádí zvlášť nízká norma. *Výjimky*.
10. Zvláštní výjimky pro děti a nemocné.

2

Návrh názvu:

»Dekret o vnesení větší jednotnosti do přídělu potravin a o pracovním přídělu jako základu celého systému zásobování potravinami.«

To, čemu se dříve říkalo »všeobecná občanská norma«, *přejmenovat* na

»normu pro nezaměstnané a drobné vlastníky« nebo pro občany provozující vlastní výtěžnou činnost, pro

nepracující atd. (nebo pro »drobné podnikatele«), »nepracující ve státních podnicích a úřadech«.

Výhoda: (1) v sídelních městech a ve všech nezemědělských, průmyslových městech obrovské zjednodušení (neboť tam *masa* pracuje ve státních podnicích nebo ve státních úřadech).

(2) V *neprůmyslových* městech *jasně* rozlišujeme obyvatelstvo, které ve státních podnicích a ve státních úřadech nepracuje, *a tomuto obyvatelstvu je nutné povolna zmenšovat příděl* (buďto ať si zařídí *vlastní* zahradu, nebo ať jde pracovat do státního podniku nebo státního úřadu).

Ne budeme živit lidi, kteří nepracují ani ve státních podnicích, ani ve státních úřadech.

Vypočítat, při jakém systému bude *méně lístků* a celý systém jednodušší.

27. 4. 1920

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

PROJEV
NA CELORUSKÉM SJEZDU
DĚLNÍKŮ SKLÁŘSKÉ
A KERAMICKÉ VÝROBY
29. DUBNA 1920¹²⁹

Včerejší den nám přinesl dvě noviny: první z nich je velmi zarmucující — je to zpráva o svolání šéfa polské vlády Piłsudského⁷⁴. Text svolání jsem ještě neviděl, byl jsem o něm uvědoměn telefonicky, ale jedno je nesporné, že je to totéž, jako kdyby Polsko vypovědělo Ukrajině válku. Jak je vidět, ve vládních kruzích Polska nabyl vrchu vliv francouzských imperialistů. Polská vláda se rozhodla zanechat politiky lavírování, kterou v poslední době praktikovala při našem společném jednání o míru, a zahájit vojenské akce na širší frontě. Polsko už obsadilo Žitomir a táhne na Kyjev. To od nás vyžaduje, abychom co nejrozhodněji a neprodleně začali hájit zájmy proletariátu. Nepochybujeme, že tyto zájmy uhájíme, nepochybujeme, že tento nový pokus dohodových imperialistů zardousit Sovětské Rusko zkrachuje stejně jako dobrodružství Kolčaka a Děnikina. Je zřejmé, že Polsko dostává veškerou vojenskou pomoc od Francie, Anglie a celé Dohody. V tomto směru je velmi příznačné, že v poslední fázi jednání s námi o Krymu anglická vláda výrazně změnila svůj počáteční blahovolný postoj. Na návrh Anglie, abychom byli humánní vůči Děnikinovým vojákům zatlačeným k moři, jsme odpověděli, že jsme ochotni darovat krymským bělogvardějcům život, projeví-li humánnost také Dohoda vůči poraženým maďarským komunistům a pustí je do Sovětského Ruska. Nepotřebujeme krev těchto krymských bělogvardějců, nejsme pomstychtiví. Odpověď na naši nótu jsme však od anglické

vlády nedostali, v souvislosti s vystoupením Polska zřejmě s touto odpovědí nespíchá. Jsme však přesvědčeni, že mezi anglickými dělníky, ani mezi těmi nejoportunističtějšími naladěnými, se nenajdou stoupenci intervence.

Máme zprávy, že i v Polsku Polská socialistická strana¹³⁰, která doma pronásledovala komunisty, prohlašuje ve svém tiskovém orgánu [161], že není možné mařit mírová jednání se Sovětským Ruskem předložením ultimativního požadavku Polska, aby se jednání vedla v Borisově. Takovýto postup polské vlády považuje tento list za zločin. Poláci nám navrhli jednat o míru v Borisově bez přerušení vojenských operací; jenomže jednání právě v tomto městě by nám znemožnilo pokračovat v době jednání ve vojenských operacích, kdežto Polsko by mělo v tomto ohledu naprostou volnost. Za takových podmínek jsme pochopitelně o míru jednat nemohli a navrhli jsme, aby se po vzájemné dohodě s Polskem přenesla jednání do Paříže nebo Revelu, Varšavy, Moskvy či do jiného města. Odpovědí na tento návrh byla rozsáhlá ofenzíva polských vojsk na celé frontě. Nepochybujeme, že polská vláda rozpoutala tuto útočnou válku proti vůli svých dělníků. A proto bereme toto nové dobrodružství s naprostým klidem. Víme, že z něho vyjdeme jako vítězové, ale vy víte, soudruzi, že každá válka je spojena s obrovskými těžkostmi, a my jsme už nejednou žádali dělnické masy o podporu, abychom tyto těžkosti překonali. Válka s Polskem nám byla vnucena, nemáme nejmenší úmysl ukládat o nezávislost Polska, stejně jako o nezávislost Litvy a Běloruska, ale přes všechnu naši ústupnost nám přece jen vnucují válku; a když už je tomu tak, musíme povstat jako jeden muž a bránit sebe i Ukrajinu před náparem polských imperialistů. (Hlučný potlesk.) A proto musíme opět leccos změnit. I když si sebevíc přejeme co nejrychleji a na široké frontě rozvinout mírovou výstavbu, stalo se, že nám byla vnucena válka, a my jí musíme podřídit všechno, abychom co nejrychleji dosáhli pro nás co nej-

příznivějších výsledků. Musíme všem dělníkům a rolníkům vysvětlit, proč Polsko, podněcované Dohodou, začalo proti nám válčit. Musíme jim vysvětlit, že to bylo proto, aby se zvětšila bariéra, aby se prohloubila propast, která od nás odděluje německý proletariát.

Naproti tomu jsme dostali včera zprávu z Baku, z níž je vidět, že se postavení Sovětského Ruska obrací k lepšímu. Víme, že náš průmysl stojí, protože není palivo, a tu došla zpráva, že bakuský proletariát převzal moc do svých rukou a svrhl ázerbájdžánskou vládu. To znamená, že teď máme takovou ekonomickou základnu, která může veškerý náš průmysl oživit. V Baku je milión pudů ropy, pro niž až do poslední doby nebyl odbyt, a proto se dokonce naftový magnát Nobel pokoušel s námi vyjednávat o dodávce této ropy do Sovětského Ruska. Naše doprava a průmysl tak dostanou z bakuských ropných polí velmi vydatnou pomoc.

Dnes mi lidový komisař zásobování soudruh Cjurupa sdělil, že na Kubáni a na Kavkaze jsou obrovské zásoby obilí, s nimiž můžeme počítat. To znamená, že budeme mít palivo pro průmysl i chleba pro lidi. Vynasnažíme-li se všemožně obnovit dopravu, budeme mít obilí i ropu, které se stanou tou správnou ekonomickou základnou pro vzájemné vztahy mezi dělníky a rolníky. Říkáme, že rolník musí poskytovat své přebytky obilí dělníkům proto, že prodávat tyto přebytky by v dnešní době byl zločin, a také proto, že jakmile obnovíme náš průmysl, vynaložíme všechny síly, abychom uspokojili rolníky výrobky městského průmyslu.

Když jsem vás několika slovy, pokud mi dovolil čas, seznámil se současnou celkovou situací republiky, dovlím si nakonec vyslovit přesvědčení, že čtyři milióny dělníků organizovaných v odborech, jejichž prostřednictvím jsme prováděli sovětskou politiku, se neuzavřou do úzkého rámce svého odborového života, ale s pomocí širokých vrstev rolnictva všemožně napomohou tak jako kdysi

i v současné chvíli, v novém stadiu našich vztahů s Polskem, v době, kdy už máme volnou cestu ke kubáňskému obilí a k bakuské ropě, dalšímu úspěchu a rozvoji věci všeho proletariátu. Víme, že jen uvědomělost dělníků, jejich sjednocení a naprostá semknutost odborů jsou onou silou, jež umožňovala skvělá vítězství naší Rudé armády, armády, která nejlépe vnášela uvědomění mezi rolníky a naučila je vylučovat ze svých řad prospěcháře, aby dělníci udrželi moc ve svých rukou. I dnes, ve válce proti Polsku a při obnově průmyslu, potřebujeme tuto uvědomělost, jednotu a naprostou semknutost odborů. Dnes je třeba dál udržovat a upevňovat kázeň, která je nezbytná ve všech sférách výroby. Uvědomělí dělníci vědí, že kdybyste vy, dělníci, nebyli dosud tak ukázněni, mohl by nás stihnout osud Maďarska. Ať na to soudruzi nezapomínají a dosáhnou na svých pracovištích toho, aby všichni byli podřízeni jednomu základnímu úkolu: je třeba se zbavit proklatého hesla Každý za sebe, jen pámbu za všechny, je třeba s ním co nejrychleji skoncovat. Je třeba, aby proletářská pracovní kázeň dosáhla nejvyššího stupně vypětí, a pak budeme nepremožitelní. Dokážeme, že Sovětskou republiku nelze svrhnout a že si dokážeme získat pomoc všech ostatních republik na světě. (Projev soudruha Lenina byl odměněn spontánním, dlouho neutuchajícím potleskem všech účastníků sjezdu a výkřiky: »Ať žije náš vůdce soudruh Lenin!«.)

*Pravda, č. 92
30. dubna 1920*

Podle textu Pravdy

PŘÍPRAVNÉ
MATERIÁLY

POZNÁMKY K NÁVRHU DEKRETU O REKVIZICÍCH A KONFISKACÍCH¹³¹

*Dekret o rekvizicích a konfiskacích**

... 9. Rekvírované a konfiskované potraviny a další předměty široké spotřeby přecházejí do vlastnictví RSFSR a nejpozději do tří dnů po rekvizici se předávají prostřednictvím orgánů pro zásobování potravinami; bytové zařízení a potřeby pro domácnost se předávají prostřednictvím distribučních orgánů; peníze a cenné papíry prostřednictvím lidových bank; zbraně prostřednictvím vojenských komisariátů; zemědělské nářadí, inventář apod. prostřednictvím orgánů lidového komisariátu zemědělství atd.

10. Rekvizici nepodléhají: monopolizované potraviny a potraviny na přiděl v množství nepřevyšujícím přiděl # stanovený lidovým komisariátem zásobování, mimo přiděl — bez ohledu na množství, není-li důvodné podezření, že jsou určeny ke spekulaci.

Poznámka: Uložit lidovému komisariátu zásobování, aby nejpozději do 15. ledna 1920 zveřejnil zmíněné normy.

*Viz poznámky
v textu.*

Kam se předávají?

Redakce není
dobrá.

A co povinné odvádění všech přebytků? Podléhá rekvizici *přebytek*, nebyli zahrnut do povinného odvádění všech přebytků?? Lépe uvážit *společně s lidovým komisariátem zásobování otázku*

* Jednotlivá místa v textu podtrhl Lenin. *Red.*

povinného od-
vádění všech
přebytků.

Jiné slovo. Pře-
bytečné kalhoty
je tedy možné
obyvateli ode-
brat? To je
přesříliš. Tady
je něco vyjádře-
no nesprávně,
příliš obecně. Je
to potřeba říci
nějak jinak.

Podle mého ná-
zoru jsou i zde
potřebná ome-
zení: zvláštní
nařízení, a to
ani ne místní,
ale *ústřední
moci*. Jinak ne-
ní není možné
konfiskovat kni-
hy > 3000.

Je na to nějaký
zákon? Rolní-
kům tedy nad
(5 × 2000)
10 000 rublů
všechno kon-
fiskovat?
To není možné.

11. Rekvizici nepodléhají předměty široké
spotřeby, jako například: oděv, obuv, nábytek,
nádobí apod., které byly používány; věci do-
sud nepoužité a rovněž materiál potřebný k je-
jich zhotovení se ponechávají jen v množství
potřebném k jejich zhotovení a v počtu ne-
zbytném k uspokojení skutečné potřeby pří-
slušníků rodiny, pokud množství předmětů
používaných i dosud nepoužitých nenasvědču-
je tomu, že se skladují za účelem spekulace.

... 13. Konfiskaci nepodléhají knihy a no-
ty soukromých osob a spolků v množství, které
nepřevyšuje 3000 titulů knih nebo 1000 titulů
not, a stejně tak osob a spolků, které sice mají
větší množství knih a not, ale dostali k tomu
povolení od knihovnického oddělení lidového
komisariátu školství a osvěty. Při konfiskaci
knih a not nad výše uvedenou normu je maji-
tel oprávněn ponechat si knihy nebo noty po-
dle vlastního výběru.

14. Konfiskaci nepodléhají papírové pení-
ze, které nepřevyšují minimální roční stanove-
nou výši pro každou oblast a na každého ro-
dinného příslušníka. Co je nad tuto výši, se
konfiskuje.

15. Konfiskaci nepodléhají zlaté a stříbrné předměty, jakož i drahé kameny zasazené do šperků, pokud jejich počet nepřevyšuje jeden kus od každého druhu na osobu.

... # 18. Rekvizici nepodléhá nářadí potřebné pro rolnické hospodářství a předměty pro domácnost v množství potřebném pro provoz hospodářství bez používání námezdní práce, podle počtu rodinných příslušníků a místních podmínek hospodaření. Zejména nepodléhají rekvizici jediný kůň a jediná kráva, drobné domácí zvířectvo a drůbež.

I zde jsou nutná omezení.
Prstýnek? Přívěsek?

NB

A co druhý kůň?
Druhá kráva?

Tak to nejde. To je bod, v němž musíme být **mnohem opatrnější.**

Neexistují, pokud jde o hospodářská zvířata, nějaké předpisy lidového komisariátu zásobování nebo lidového komisariátu vojenství?

To je snad nejdůležitější a nejožehavější bod. Povolit, aby byl rekvírován druhý kůň a druhá kráva, je nemožné.

*Napsáno mezi 16. prosincem 1919
a 24. lednem 1920
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

D O P I S P. I. P O P O V O V I

(O SPOTŘEBĚ OBYVATELSTVA RSFSR
PŘED ŘÍJNOVOU REVOLUCÍ A PO NÍ)¹³²

1

Soudruhu Popove! Buďte tak laskav a vraťte mi, nezabere-li Vám to mnoho času, přiloženou tabulku s Vaším vyjádřením:

Je z hlediska statistiky a jejích současných údajů týkajících se Ruska

(aa) možné nebo není možné sestavit podobnou tabulku (i když nejsou údaje dostatečné)?

(bb) Je-li to možné, jaké by byly hlavní opravy?

(cc) Nesestavil by někdo z vašich odborníků podobnou tabulku (třeba i s větším rozptylem »od — do«)?

Váš *Lenin*

Předpokládejme (zaokrouhleně, pro zjednodušení a pro snadnější zapamatování), že má RSFSR 50 miliónů obyvatel

Jak se stravují? (nyní)	% oby- vatel	Jak se stravovali před válkou (do let 1914—1917)?
a) 10 mil. dělníků = 50—60 % normy	20 %	průměrně dejme to- mu během 10, 15 let před válkou 70—80 % normy
b) 20 mil. chudých rolní- ků = 70—80 % nor- my	40 %	50—60 % normy
c) 15 mil. středních rolní- ků = 90—100 % nor- my	30 %	60—70 % normy nebo 90 %?
d) 4 mil. bohatých rolní- ků = 120—150 % normy	8 %	100 % normy nebo 110—120 %?
e) 1 mil. bývalých statká- řů, kapitalistů, vyso- kých úředníků apod. = 60—70 % normy	2 %	150—200 % normy
	<u>100 %</u>	

{ Za normu je třeba považovat, jaké vědecky zdů- }
{ vodněné množství chleba, masa, mléka, vajec apod. }
člověk potřebuje,

tj. norma nikoli jako množství kalorií, ale kvantita
a kvalita potravy.

Dělníky se rozumějí průmysloví dělníci, nedělnické
městské obyvatelstvo se započítává do příslušných sku-
pin c a d.

Sociální typy:

- a) proletářské a poloproletářské městské obyvatelstvo
- b) totéž — vesnické
- c) střední rolnictvo a jemu nejbližší maloburžoazní
obyvatelstvo vůbec
- d) bohaté rolnictvo a městská střední buržoazie
- e) nejvyšší třídy.

*Napsáno v druhé polovině
prosince 1919
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
R A D Y O B R A N Y
O S I T U A C I V D O P R A V Ě

Zasedání 2. 2. 1920.¹³³

- (1) 50 → 100 % ucelených vlaků.
- (2) Kazaňská dráha.
- (3) Samara—Zlatoust—Čeljabinsk
? { zvýšit přepravu potravin.
- (4) Zvýšit nakládku potravin v Čeljabinské oblasti.
- (5) Vyslat přímo odpovědné pracovníky do opravárenských dílen (v Petrohradě a v Moskvě).
- (6) Odměny ve formě ošacení.
- (7) Opravárenské vlaky na západní frontě.
- + (8) Vyslání Aržanova.
- + (9) Vojenští pomocníci náčelníků drah.
- (10) Jednu železnici předat armádě.
- (11) Převést pracovníky Celoruské mimořádné komise na práci v dopravě.
- (12) Opravárenské podniky postavit naroveň dopravním podnikům.
- (13) Zásoby, jimiž disponuje Čuso* — mimořádný zmocněnec Rady obrany pro zásobování armády, a které byly předány komisariátu zásobování, přidělit dělníkům v dopravě.

(14) Železniční odborníky z Výboru pro státní stavby a z dalších oddělení NNHR i z jiných resortů poslat do dopravy.	} mobi-
liza-
ce |
|--|------------------------|

* Чрезвычайный уполномоченный Совета Обороны по снабжению армии (Чусоснабарм). *Red.*

- (15) Zvětšit počet vojáků (40 000) k odstraňování závějí.
- (16) ad 5 + členy CÚVV.
- (17) Zvětšit počet subotníků na opravářské práce.
- (18) Výjimečný stav v pásmu 30—50 verst.
- (19) Posílit volosti při železnicích pracovníky.
- (20) Zvlášť zintenzívnit zabezpečování paliva.
- (21) Požádat organizační byro ústředního výboru, aby poslalo stranickým organizacím oběžník o zintenzívnění práce v tomto směru.
- (22) Zrevidovat plán přepravy ve prospěch přepravy potravin a paliva.
- (23) Uzavřít některé závody a převést je na opravářské práce.
- (24) Dodat lopaty a rukavice.
- (25) Sněhové pluhy a jejich distribuce.
- (26) Instruktaž pracovníků traťové služby.

D O D A T E K K U S N E S E N Í M
R A D Y O B R A N Y
O S I T U A C I V D O P R A V Ě

Žádám všechny vedoucí pracovníky státních orgánů, aby těmto usnesením věnovali zvláštní pozornost. Situace v dopravě je zoufalá. Pro její záchranu jsou nutná opatření vskutku hrdinská a revoluční.

Lenin

2. 2. 1920

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

O VÝHODÁCH PRO DĚLNÍKY OPRAVUJÍCÍ LOKOMOTIVY

NÁVRH USNESENÍ RLK¹³⁴

1. Publikovat zprávu o ucelených vlacích, jež jsou odměnou za opravářské práce.

2. Uložit lidovému komisariátu dopravy vypracovat takový plán odměňování, aby se prováděly jen ty nejn nutnější opravy, a nikoli speciální opravy ucelených vlaků.

3. Všechny údaje o opravách pro ucelené vlaky shrnout, doplnit a dát je zpracované Ústřednímu statistickému úřadu.

4. Uložit Celoruské ústřední radě odborů, aby moskevská, petrohradská, ivanovská a tverská odborová rada vyřešily, jak využívat nejlepších dílen k opravářským pracím plných 24 hodin denně¹³⁵.

*Napsáno 5. února 1920
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIV*

Podle rukopisu

P O Z N Á M K Y
K N Á V R H U R E Z O L U C E
F R A N C O U Z S K É
S O C I A L I S T I C K É S T R A N Y¹³⁶

I 2 »motions«* (I—13 bod = odstavce; II—23 bod = odstavce)

(1) Válka vytrhla, »odtrhla« II. internacionálu z »vý-
chovné« práce.

? jen? Tak ne

(2) Válka ji »rozštěpila« (dé-
chirée) a její »část« se
podělila o moc s buržo-
zií.

((Jaká? Kdy?))

(3) II. internacionála »ne-
odpovídá *revoluční si-
tuaci*« . . .

$\sum \sum^{**} = 8 + 9 + 8 =$
 $= 25$ řádků *planého*
řečnění, žvanění, vy-
krucování. Nespoko-
jené, »ale« . . . existu-
jí oddíly »restés fidè-
*les«*** (bod 11) II*

Mělo by být:

II. internacionála zra-
dila socialismus a spojila
se s buržozií: osprave-
dlnovala »obranu vlasti«
za války v letech
1914—1918, jež byla
kořistnická, loupeživá,
reakční, imperialistická
na *obou* stranách.

(4) III. internacionála »se
réclame« du programme

* — »návrhy«. *Red.*

** Summa summarum — celkový výsledek. *Red.*

*** — »které zůstaly věrné«. *Red.*

intégral* ... přidali se k ní ti a ti

se réclame *každý*.

A *ve skutečnosti?*

- (5) Z II. vystoupily Švýcarsko, S. státy a němečtí nezávislí

$$\sum \sum = 14 + 12 = 26$$

Zeilen** planého řečnění

V takové válce ne-
jde o obranu vlasti, tj.
o obranu kořistnické
buržoazie, ale o její re-
voluční svržení. Cestou
k tomu je diktatura
proletariátu, moc sově-
tů. To je základ III. in-
ternacionály.

- (6) Francouzská socialistická strana »bere v úvahu« rozhodnutí nezávislých, kteří »sont restés dignes«

(??)***, a konstatuje, že »nemůže setrvávat« (ale nevystupuje?).

... Complices du Kaiser ((podívejme se! a complices de Poincaré? de Clémenceau? de Lloyd George? de Wilson?))†.

Mělo by být:

vystupuje (nebo nevystupuje?). Ano či ne?

{ 12 Zeilen }
{ dvojznač- }
{ nosti } }

- (7) Regroupement†† (jaké? à la hra na ministristva?) »principes traditionnels du socialisme

{ + 12 }
{ Zeilen }
{ planého }
{ řečnění }
{ To ne }

Proč »le traditionnel« vedlo ke krachu? Vůdcové a horní vrstva dělníků. Podíl na mimořádném zisku imperialistů. Oportunismus, bloky s buržoazií.

* — »se dovolává« celkového programu. *Red.*

** — řádků. *Red.*

*** — »zachovali důstojnost« (??). *Red.*

† Společníci Kaisera ((podívejme se! a společníci Poincarého? Clémenceau? Lloyda George? Wilsona?)). *Red.*

†† Přeskupení. *Red.*

internatio-
nal«*.

Nedostatek umění
a vůle provádět revo-
luční propagandu, agi-
taci, řídit legální i ile-
gální organizace.

- (8) Není možné (19 Zeilen,
vědět přesně z nich 8
všechno o re- přesných,
voluci v Rus- *pro dikta-*
ku . . . *Ale* ani turu prole-
jedno ze zá- тариátu a
sadních pro- pro sově-
hlášení III. ty.)
internacioná-
ly není v roz-
poru s hlav-
ními zásada-
mi socialis-
mu.

*Diktatura
proletariátu* je zá-
kladem každé re-
voluční koncepce.

*Ustavení sově-
tů* je jedním
z nejúčinnějších
prostředků.

7 řádků
lepšíh
než 94

Tedy 8 řádků jas-
ných, z $\sum\sum\sum = 94$,
tj. < 10 %!!

Nebylo by lepší
ponechat těchto 8 řá-
dků a ostatní vypus-
tit?

Za diktaturu prole-
tariátu! Za sověty děl-
níků a drobných rol-
níků, kteří nepoužíva-
jí námezdní práce
a nevykořisťují cizí
práci! Pryč s buržoaz-
ními parlamenty, ať
žijí sověty! Socialis-
tou je jen ten, kdo
pracuje v tomto du-
chu.

* — »tradiční principy mezinárodního socialismu«. *Red.*

- (9) Ale ... roz-
hodně počítat { 14 Zeilen }
s existujícími { dvojná- }
 { nosti } || Je v nich nutné
dělnickými or- pracovat právě v ta-
ganismy, s od- kovém duchu, aby
bory a druž- z nich byli nelítostně
stvy ... a proto vyháněni oportunisti-
»délibérations tičtí vůdcové, aby se
en commun«* vytvářely komunistic-
s III. internacio- ké buňky a komunis-
nálou. tické frakce a aby se
 nekompromisně pro-
 pagoval komunismus.
- (10) Odsoudit spolu- (8 Zeilen) || To je málo. Bez »con-
práci s buržoa- damnation« du *social-*
zií, a obzvláště *-chauwinisme***.
ministerialis-
mus.
- (11) Francouzská so- || ? Ano či ne?
cialistická stra-
na se přiklání
k návrhu Nezá- { 9 Zeilen }
vislé strany Ně- { dvojná- }
mecka a chce { nosti }
usilovat o sply-
nutí »oddílů II.
internacionály,
věrných zásadě
třídního boje«
(??), s členskými
stranami III. in-
ternacionály.

* — »posouzení společně«. *Red.*

** — »odsouzení« sociálšovinismu. *Red.*

(12) »Aktivní sympatie« ... (Méně sympatie, více činů!) a zůstat »solidaire« (étroitement)* s proletáři Anglie a Ameriky.	8 Zeilen dvojznačnosti	Kterého směru? sociálšovinistického a oportunistického, nebo revolučního? (α) zamlčovat rozkol!! (β) čekat na revoluci.
--	---------------------------	---

(13) Svolat »předběžnou konferenci« delegátů stran stojících na půdě »tradičních zásad socialismu«, v zájmu jednání s III. internacionálou.	10 Zeilen opakování a dvojznačností
---	--

Výsledky + $\frac{94}{49}$

Zeilen $\frac{\quad}{143}$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{z nich 8 jasných,} \\ \text{přesných, věcných,} \\ \text{podstatných.} \\ \text{Ostatní jsou vytáčkami.} \end{array} \right\}$

*Napsáno mezi 8. a 14. únorem 1920
 Poprvé otištěno roku 1959
 v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

* — »solidárními« (úzce). *Red.*

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ

POZNÁMKY

REJSTŘÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH LENINOVÝCH PRACÍ

(16. prosince 1919—30. dubna 1920)

1919

TELEGRAM PŘEDSEDOVI CELORUSKÉ ZDRAVOTNICKÉ KOMISE M. S. KEDROVOVI

O tomto Leninově telegramu se sděním, že se Rada obrany 24. prosince 1919 usnesla poskytnout část budovy správy Omské dráhy ke zřízení lazaretu pro nemocné tyfem, se mluví ve vzpomínkách M. S. Kedrova Z rudého sešitu o Iljiči (viz *Vzpomínky na V. I. Lenina*, sv. 2, Praha 1958, s. 103).

DOPIS A. I. RYKOVHOVI

V knize odesílané korespondence RLK je u data 26. prosince 1919 pod číslem 6378 uvedeno: »Leninův dopis Rykovovi« (Ústřední státní archiv Říjnové revoluce).

1920

DOPIS A. A. IOFFEMU

O tomto Leninově dopisu se zmiňuje Ioffe ve svém dopisu z 26. ledna 1920 (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

DOPIS J. LONGUETOVI PRO SJEZD FRANCOUZSKÉ SOCIALISTICKÉ STRANY VE ŠTRASBURKU

O tomto Leninově dopisu napsal G. V. Čičerin v telegramu z 15. února 1920, adresovaném M. M. Litvinovovi do Kodaně: »Odpověď na Longuetův dopis hodlá Lenin poslat rádiem, aby vešla ve známost ještě před sjezdem francouzské strany . . .« (Archív zahraniční politiky SSSR); o obsahu Leninova dopisu se psalo v článku věnovaném sjezdu Francouzské socialistické strany ve Štrasburku, který byl otištěn v listu Leipziger Volkszeitung z 28. února 1920: »Sjezd francouzských socialistů obdržel Leninův dopis adresovaný Longuetovi. Lenin prohlašuje, že Francouzská socialistická strana může být přijata do moskevské Internacionály jedině pod podmínkou, že budou ze strany vyloučeni lidé, jako je Albert Thomas, Sembat a Bracke.«

ZPRÁVA J. V. STALINOVÍ

O Leninově jednání se Stalinem přímou linkou v noci ze 17. na 18. března 1920 se Stalin zmiňuje v telegramu Leninovi z 18. března 1920 (Ústřední státní archív Říjnové revoluce).

TELEFONOGRAM CH. G. RAKOVSKÉMU

V Leninově telegramu zaslaném jménem politického byra ÚV KSR(b) A. J. Šumskému do Charkova (kopie — ústřednímu výboru Komunistické strany Ukrajiny, Ch. G. Rakovskému) z 24. března 1920 se říká: »Na potvrzení telefonogramu, který včera v noci poslal Lenin Rakovskému, sdělujeme . . .« (Ústřední státní archív Sovětské armády).

PÍSEMNÉ VZKAZY PŘEDSEDNICTVU IX. SJEZDU KSR(b)

O Leninových písemných vzkazech předsednictvu zasedání delegátů IX. sjezdu strany, které bylo uspořádáno na počest blížících se Le-

ninových padesátin, v nichž Lenin žádal, aby se skončilo s projevy chvály na jeho adresu, psali ve svých vzpomínkách Y. Sirola a P. S. Zaslavskij (viz Y. Sirola, Vospominanija o Lenině [Vzpomínky na Lenina], Proletarskaja revoljucija 1930, č. 1, s. 82; P. S. Zaslavskij, Moi vstreči s Leninym [Má setkání s Leninem], Vospominanija o Vladimire Iljiče Lenině, část 3, Moskva 1960, s. 184).

SEZNAM DOKUMENTŮ,
NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ
SE V. I. LENIN PODÍLEL

DEKRETY A USNESENÍ
CÚVV, RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
A RADY DĚLNICKO-ROLNICKÉ OBRANY
(RADY PRÁCE A OBRANY)

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O EVIDENCI PŘE-
BYTKŮ ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ, ZÍSKANÝCH ZE SOV-
CHOZŮ. 23. prosince 1919

DEKRET RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZLEPŠENÍ
SITUACE VĚDECKÝCH PRACOVNÍKŮ. 23. prosince 1919

NÁVRH NA PŘEVEDENÍ SPRÁVY VODNÍ DOPRAVY DO
KOMPETENCE LIDOVÉHO KOMISARIÁTU DOPRAVY. (*Schvá-
len RLK 30. prosince 1919.*)

USNESENÍ RADY OBRANY O PŘÍZNÁNÍ STATUTU VOJEN-
SKÉ INSTITUCE HLAVNÍ VOJENSKÉ ZDRAVOTNÍ SPRÁVĚ.
2. ledna 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O ZAVEDENÍ POŘÁDKU DO ŘÍ-
ZENÍ PRACÍ SPOJENÝCH S TĚŽBOU MÍSTNÍCH PALIV. 9. ledna
1920

USNESENÍ RADY OBRANY O ZRUŠENÍ MIMOŘÁDNÉHO
VÝBORU PRO ZAVÁDĚNÍ VÝJIMEČNÉHO STAVU NA ŽELEZ-
NICÍCH. 16. ledna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O OPATŘENÍCH
KE ZLEPŠENÍ SITUACE DĚLNÍKŮ A ZAMĚSTNANCŮ STÁT-
NÍCH INSTITUCÍ. 17. ledna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ KE ZPRÁVĚ LI-
DOVÉHO KOMISAŘE POŠT A TELEGRAFŮ O STAVU POŠT
A TELEGRAFŮ. 17. ledna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O PŘEDÁNÍ BĚ-
LOGVARDĚJSKÉ LITERATURY LIDOVÉMU KOMISARIÁTU
ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY S TÍM, ABY BYLA ULOŽENA VE STÁT-
NÍCH KNIHOVNÁCH A ZPŘÍSTUPNĚNA VEŘEJNOSTI. *17. led-
na 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O TOM, ŽE SE POVAŽUJÍ PRÁCE
NA STAVBĚ DŘEVĚNÝCH KONSTRUKCÍ PRO OBNOVU ŽE-
LEZNIČNÍCH MOSTŮ ZA VOJENSKY NEODKLADNÉ. *19. ledna
1920*

USTANOVENÍ O UKRAJINSKÉ RADĚ PRACOVNÍ ARMÁDY,
SCHVÁLENÉ PO DOHODĚ RLK RSFSR S CELOUKRAJINSKÝM
REVOLUČNÍM VÝBOREM. *21. ledna 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O VYUŽITÍ VŠECH SIL A PRO-
STŘEDKŮ ZÁLOŽNÍ ARMÁDY REPUBLIKY KE ZLEPŠENÍ ŽE-
LEZNIČNÍ DOPRAVY V PROSTORU MOSKEVSKO-KAZAŇSKÉ
DRÁHY. *23. ledna 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O ZÁSOBOVÁNÍ ZÁVODŮ NA
VÝROBU VOZOVÉHO PARKU PALIVEM. *23. ledna 1920*

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZRUŠENÍ RAD
DRUŽSTEVNÍCH SJEZDŮ. *27. ledna 1920*

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZPŮSOBU ZA-
VEDENÍ VŠEOBECNÉ PRACOVNÍ POVINNOSTI. *29. ledna 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O PRACOVNÍM RAJÓNU PRVNÍ
PRACOVNÍ ARMÁDY. *30. ledna 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O SITUACI V DOPRAVĚ. *2. února
1920*

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O MIMOŘÁDNÉ
ZDRAVOTNICKÉ KOMISI V MOSKVĚ. *19. února 1920*

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZÁSOBOVÁNÍ
PRACOVNÍKŮ PŘI TĚŽBĚ DŘEVA POTRAVINAMI A TAŽNÝCH
ZVÍŘAT KRMIVEM. *19. února 1920*

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O STÁTNÍM VÝ-
KAZNICTVÍ. *19. února 1920*

USNESENÍ RADY OBRANY O ZŘÍZENÍ KOMISE PŘI MOSKEVSKÉM SOVĚTU PRO ZLEPŠENÍ PRACOVNÍCH PODMÍNEK V DÍLNÁCH A V DEPU MOSKEVSKÉHO ŽELEZNIČNÍHO UZLU. 20. února 1920

USNESENÍ RADY OBRANY, ABY DĚLNÍKŮM, ZAMĚSTNAN-CŮM A TECHNICKÉMU PERSONÁLU BYLA VYPLACENA PENĚŽITÁ ODMĚNA ZA TO, ŽE VYBUDOVALI MOST PŘES ŘEKU KAMU O DVA MĚSÍCE DŘÍVE, NEŽ STANOVIL PLÁN. 27. února 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZŘÍZENÍ ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ PRO ZÁSOBOVÁNÍ MĚST A PRŮMYSLOVÝCH STŘEDISEK MLÉČNÝMI VÝROBKY A ZELENINOU. 2. března 1920

DEKRET RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O POVINNÉ DO-DÁVCE VAJEC. 2. března 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O SOUDNÍCH PROCESECH S NEZLETILÝMI, OBVIŇOVANÝMI ZE SPOLEČENSKY NEBEZPEČNÉ ČINNOSTI. 4. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O ZRUŠENÍ BYRA PRO PŘEVÁDĚNÍ NA RUDOARMĚJSKÝ PŘÍDĚL POTRAVIN. 5. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O SVOLÁVÁNÍ PŘÍPRAVNÝCH ZASEDÁNÍ RADY OBRANY. 10. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O MOBILIZACI OBYVATELSTVA ASTRACHAŇSKÉ A CARICYNŠKÉ GUBERNIE NA PRÁCI V RYBNÉM PRŮMYSLU. 12. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O MIMOŘÁDNÝCH OPATŘENÍCH K ZVÝŠENÍ PŘÍSRUKU DŘEVA K ŽELEZNIČNÍM STANICÍM A SPLAVNÝM ŘEKÁM. 12. března 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZAJIŠTĚNÍ MOŽNOSTI ZAKÁZEK LOKOMOTIV A NÁHRADNÍCH DÍLŮ PRO OPRAVU ŽELEZNIČNÍHO PARKU V ZAHRANIČÍ. 16. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O OKAMŽITÝCH OPATŘENÍCH

K VYKLÁDCE POBŘEŽNÍCH ROPNÝCH NÁDRŽÍ V PŘÍSTA-
VECH NA VOLZE. 19. března 1920

DEKRET RADY OBRANY O OSVOBOZENÍ OD MOBILIZACE
DO RUDÉ ARMÁDY OSOB, KTERÉ ALESPŮŇ TŘI MĚSÍCE
PRACUJÍ V LÉČEBNÝCH A VÝCHOVNÝCH ZAŘÍZENÍCH. 19.
března 1920

DEKRET RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O POVINNÝCH
DODÁVKÁCH JATEČNÉHO SKOTU. 23. března 1920

OBEČNÉ USTANOVENÍ O PRÉMIOVÁNÍ. 23. března 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZŘÍZENÍ STÁT-
NÍ KOMISE PRO ELEKTRIFIKACI RUSKA (GOELRO). 24. března
1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O MONOPOLU
NA DŘEVO. 25. března 1920

TEZE O KONCESÍCH. 25. března 1920

USNESENÍ RADY OBRANY O ROZŠÍŘENÍ PLATNOSTI BO-
DŮ 3. A 4. USNESENÍ RADY OBRANY Z 30. ČERVENCE 1919 TÝ-
KAJÍCÍHO SE ZAVEDENÍ VOJENSKÉHO REŽIMU I PRO DĚLNÍ-
KY A ZAMĚSTNANCE ZMOBILIZOVANÉ NA STAVBU VYSOCE
VÝKONNÝCH RÁDIOVÝCH STANIC V OMSKU, ČELJABINSKU
A V KYJEVĚ. 7. dubna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O OCHRANĚ VI-
NIC. 8. dubna 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O VYBUDOVÁNÍ
OPRAVEN DOPRAVNÍCH PROSTŘEDKŮ V MOSKVĚ A V SA-
MAŘE. 14. dubna 1920

USTANOVENÍ O REVOLUČNÍ RADĚ PRVNÍ PRACOVNÍ AR-
MÁDY. 15. dubna 1920

DEKRET CÚVV O ROZDĚLENÍ LIDOVÉHO KOMISARIÁTU
PRÁCE A SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ NA DVA KOMISARIÁTY
— LIDOVÝ KOMISARIÁT PRÁCE A LIDOVÝ KOMISARIÁT SO-
CIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. Mezi 15. a 21. dubnem 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O EVIDENCI DŮSTOJ-
NÍKŮ. 16. dubna 1920

DEKRET RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZNÁRODNĚNÍ
ZÁSOB KNIH A JINÝCH TISKOVIN. 20. dubna 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O DRUHÉ REVOLUČ-
NÍ PRACOVNÍ ARMÁDĚ. 21. dubna 1920

USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O PODMÍNKÁCH VÝ-
MĚNY ZBOŽÍ S FRANCÍÍ. 23. dubna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O TELEGRAFNÍM
STYKU SOVĚTSKÝCH INSTITUCÍ A FUNKCIONÁŘŮ. 27. dubna
1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZŘÍZENÍ KO-
MISE PRO PROJEDNÁVÁNÍ ZÁSADNÍCH A MEZIRESORTNÍCH
OTÁZEK, JEŽ VZNIKAJÍ V LIDOVÉM KOMISARIÁTU ZAHRA-
NIČNÍHO OBCHODU, A PRO PŘEDKLÁDÁNÍ NÁVRHŮ RADĚ
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ. 27. dubna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ, JÍMŽ SE POVO-
LUJE LIDOVÉMU KOMISARIÁTU ZAHRANIČNÍHO OBCHODU
VYPŮJČIT SI 20 MILIÓNU RUBLŮ VE ZLATĚ Z TŘÍSETMILIÓ-
NOVÉHO ZLATÉHO FONDU, KTERÝ JE ZVLÁŠTĚ REZERVO-
VÁN NA NÁKUP LOKOMOTIV A PŘÍSLUŠNÝCH NÁHRAD-
NÍCH DÍLŮ V ZAHRANIČÍ. 27. dubna 1920

USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ KE ZPRÁVĚ
O OBVINĚNÍCH VZNESENÝCH PROTI SKUPINĚ ČLENŮ PRO-
ZATÍMNÍHO VEDENÍ ÚSTŘEDNÍHO SVAZU SPOTŘEBNÍCH
DRUŽSTEV. 27. dubna 1920

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS jsou uloženy návrhy uvedených dekretů a usnesení s Leni-
novými úpravami textu a doplňky. Část z nich byla otištěna (viz Leni-
nskij sbornik XXIV, s. 50, 64—67, 79—80, 185—186; Leninskij
sbornik XXXV, s. 103; Chronologičeskij ukazatel' proizvedenij V. I.
Lenina, část 2, Moskva 1960, s. 380; Istoričeskij archiv, 1958, č. 4, s.
22—23; Čeljabinskij rabočij č. 96, 22. dubna 1960).

TELEGRAMY

NÁČELNÍKŮM VOJENSKÉ SPOJOVÉ SLUŽBY 3. A 5. ARMÁDY. *16. prosince 1919*

KAZAŇSKÉMU GUBERNIÁLNÍMU VÝKONNÉMU VÝBORU. *16. ledna 1920*

MIMOŘÁDNÉ KOMISI V NIŽNÍM NOVGORODU. *5. února 1920*

M. V. FRUNZEMU. *24. února 1920*

G. J. ZINOVJEVOVI A PŘEDSEDOVI NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADY SEVERNÍ OBLASTI KOTLJAKOVOVI. *19. března 1920*

REVOLUČNÍ VOJENSKÉ RADĚ KAVKAZSKÉHO FRONTU, G. K. ORDŽONIKIDZEMU. *15. dubna 1920*

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uloženy originály uvedených telegramů s Leninovými úpravami textu. Většina z nich byla otištěna (viz Leninskij sbornik XXIV, s. 83, 87, 144, 151, 184).

PROHLÁŠENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ O ZÁSADÁCH SOVĚTSKÉ POLITIKY V ŮČI POLSKU

28. ledna 1920

Na zasedání rady lidových komisařů dne 27. ledna 1920 přednesli V. I. Lenin a L. M. Karachan referát o návrhu prohlášení; pro projednání návrhu byla vytvořena komise, jejímž členem byl Lenin (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

PROVOLÁNÍ CELORUSKÉHO
ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU
K POLSKÉMU LIDU

2. února 1920

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS je uložen návrh provolání s Leninovými úpravami textu.

NEJBLIŽŠÍ ÚKOLY
HOSPODÁŘSKÉ VÝSTAVBY
(TEZE ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KE SJEZDU STRANY)

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS jsou uloženy Leninovy připomínky k návrhu tezí, který
předložil ústřednímu výboru L. D. Trockij (viz tento svazek, s.
215—216); k většině těchto připomínek se přihlídklo při přepracování
návrhu, což se odrazilo v tezích ústředního výboru k IX. sjezdu
KSR(b).

POZNÁMKY

- ¹ *Dohoda* — blok imperialistických států (Velké Británie, Francie a Ruska), který se definitivně zformoval v roce 1907 jako protiváha imperialistického Trojspolku (Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie). Název je převzat podle britsko-francouzské smlouvy entente cordiale (srdečná dohoda), uzavřené v roce 1904. Za první světové války se k Dohodě připojily USA, Japonsko a další země. Po Říjnové revoluci hlavní členové tohoto bloku — Velká Británie, Francie, USA a Japonsko — zorganizovali a vedli vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. — 28
- ² *Nezávislá sociálně demokratická strana Německa* — centristická strana založená v dubnu 1917 na ustavujícím sjezdu v Gotě. »Nezávislí« proklamovali jednotu se sociálšovinisty a dospěli až k odmítání třídního boje. Jádrem strany tvořila kautskistická organizace Pracovní souručenství v Říšském sněmu. V říjnu 1920 došlo na sjezdu Nezávislé sociálně demokratické strany Německa v Halle k rozkolu. Značná část jejích členů se v prosinci 1920 sloučila s Komunistickou stranou Německa. Pravice vytvořila samostatnou stranu a přijala starý název Nezávislá sociálně demokratická strana Německa; existovala do září 1922. — 30
- ³ Jsou míněna jednání o složení vlády probíhající v říjnu až listopadu 1917 mezi bolševiky a Celoruským výkonným výborem svazu železničářů (Vikžel).

Tento výbor, v němž vedoucí úlohu hráli menševici a eseři, byl po vítězství říjnového ozbrojeného povstání v Petrohradě jednou z opor kontrarevoluce. Svou činnost maskoval prohlášením o své neutralitě a výzvami k ukončení občanské války, současně však bránil přesunu revolučních oddílů z Petrohradu do Moskvy, kde pokračoval ozbrojený boj za nastolení sovětské moci, a vyhrožoval přerušáním železniční dopravy. 29. října (11. listopadu) 1917 schválil rezoluci, v níž vyzýval, aby byla vytvořena nová, takzvaná jednotná socialistická vláda, složená ze zástupců všech stran — od bolševiků až po lidové socialisty. Toho dne byla také zahájena porada svolaná Vikželem, aby projednala složení vlády.

Ústřední výbor bolševické strany uznal za možné zúčastnit se porady, ale konstatoval, že jakékoli jednání o rozšíření vlády a Ce-loruského ústředního výkonného výboru sovětů je možné pouze za podmínky, bude-li uznán program činnosti sovětské vlády, schválený na II. sjezdu sovětů. Podle Lenina jednání na této poradě »mělo diplomaticky zastřít vojenské akce« (Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 70). Porada se hodnotila na rozšířeném zasedání ÚV SDDSR(b) 1. (14.) listopadu a na zasedání ústředního výboru 2. (15.) listopadu 1917. O průběhu jednání s Vikželem a o zrádném počínání Kameněva, Zinovjeva, Rykova, Miljutina, Rjazanova a dalších při tomto jednání viz Protokoly Centralnogo Komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, Moskva 1958, s. 124—132. — 31

- ⁴ *Centrismus* — odrůda oportunistu v mezinárodním dělnickém hnutí, směr nepřátelský marxismu-leninismu; vznikl v sociálně demokratických stranách II. internacionály před první světovou válkou. Ideologie centrismu je ideologií přizpůsobování, podřízení třídních zájmů proletariátu zájmům buržoazie. Nebezpečnost centrismu pro mezinárodní dělnické hnutí byla v tom, že bojoval proti marxismu, ale zastíral to používáním marxistické terminologie. Zároveň dále udržoval organizační spojení s otevřeným oportunismem a snažil se udržet jeho vliv, a tedy i vliv buržoazie na masy. Zvláště velkou škodu způsobili centristé dělnickému hnutí za první světové války. Ačkoli se označovali za internacionalisty, nepodnikali nic, aby připravili dělnickou třídu k aktivnímu boji proti válce, odmítali heslo přeměny imperialistické války ve válku občanskou a byli ve stejných stranách společně se zapří-sáhlými sociálšovinisty.

Hlavou a teoretikem centrismu byl K. Kautsky. K představitelům centrismu patřili: v Německu H. Haase, G. Ledebour, ve Francii J. Longuet, A. Pressemanne, v Anglii Ph. Snowden a R. MacDonald, v USA M. Hillquit, v Itálii F. Turati, C. Treves, D. E. Modigliani, ve Švýcarsku R. Grimm, v Rakousku B. Adler a v Rusku L. D. Trockij, L. Martov, N. S. Čcheidze a P. B. Axelrod.

Nesmiřitelným a důsledným bojovníkem proti centrismu v ruském i mezinárodním dělnickém hnutí byla bolševická strana v čele s Leninem. Bolševici svým bojem proti centrismu v Rusku pomohli revolucionářům ve stranách II. internacionály zbavit se centrismu, skoncovat s oportunismem a vytvořit skutečně marxistické komunistické strany.

- Lenin charakterizoval centrismus v člancích Krach II. interna-

cionály, O porážce vlastní vlády v imperialistické válce, Socialismus a válka, O úkolech proletariátu v nynější revoluci (viz Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 231—286, 305—310, 327—372; sv. 31, Praha 1987, s. 138—143) a jiných. — 32

⁵ Jde o Marxova slova z jeho dopisu L. Kugelmannovi⁵⁴⁾ ze 13. prosince 1870 (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 203). — 32

⁶ Viz K. Marx, Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta a Občanská válka ve Francii (K. Marx—B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 227—229 a Spisy 22, Praha 1967, s. 234—236). — 36

⁷ Píše-li Lenin o rolnických návrzích uveřejněných v eserském listu, má na mysli článek Vzorový návrh vypracovaný na podkladě 242 návrhů předložených delegáty z jednotlivých míst I. celoruskému sjezdu sovětu rolnických zástupců v Petrohradě v roce 1917. Článek byl uveřejněn v listu Izvěstija vsrossijskogo sověta krestjanskich deputatov, č. 88 a 89 z 19. a 20. srpna (1. a 2. září) 1917 a Lenin mu věnoval svou práci Z deníku publicisty. Rolníci a dělníci (viz Sebrané spisy 34, Praha 1987, s. 136—144). — 37

⁸ Lenin má na mysli mírovou smlouvu mezi Sovětským Ruskem a státy Čtyřspolku (Německo, Rakousko-Uhersko, Bulharsko a Turecko), podepsanou 3. března 1918 v Brestu Litevském a ratifikovanou 15. března IV., mimořádným celoruským sjezdem sovětu. Mírové podmínky byly pro Sovětské Rusko nesmírně těžké. Podle smlouvy mělo Polsko, téměř celé Pobaltí a část Běloruska připadnout pod kontrolu Německa a Rakousko-Uherska. Ukrajina byla od Sovětského Ruska oddělena a stala se státem závislým na Německu. Turecku připadla města Kars, Batumi a Ardahan. V srpnu 1918 vnutilo Německo Sovětskému Rusku dodatečnou smlouvu a finanční dohodu s novými lupičskými požadavky.

Uzavření brestlitevského míru bylo spojeno s houževnatým bojem proti Trockému a protistranické skupině »levých komunistů«. Mírová smlouva s Německem byla podepsána jen díky obrovskému Leninovu úsilí. Uzavření brestlitevského míru bylo zářným příkladem pružnosti leninské taktiky, umění v mimořádně složité situaci vypracovat jedinečnou správnou politiku a přistoupit na rozumný politický kompromis. Sovětský stát získal brestlitevskou smlouvou mírový oddech, mohl demobilizovat starou rozkládající se armádu a vytvořit novou — Rudou armádu, rozvíjet socialistickou výstavbu a shromáždit síly pro příští boj proti

vnitřní kontrarevoluci a cizím interventům. Brestlitevská smlouva napomohla dalšímu zesílení boje za mír, růstu revolučních nálad mezi vojáky a mezi širokými masami lidu ve všech válčících zemích. Po listopadové revoluci 1918 v Německu, která svrhla monarchii, Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů 13. listopadu lupičskou brestlitevskou smlouvu anuloval. — 40

⁹ Je míněno potlačení proletářské revoluce ve Finsku finskou buržoazií. Revoluce ve Finsku začala 27. ledna 1918 na výzvu Sociálně demokratické strany Finska. 28. ledna obsadila finská Rudá garda hlavní město Helsingfors [Helsinky]. Svinhufvudova buržoazní vláda byla svržena a moc přešla do rukou dělníků, kteří vytvořili 29. ledna revoluční vládu — radu lidových zmocněnců. Jejímí členy se stali E. Gylling, O. Kuusinen, Y. Sirola, A. Taimi aj. Základem státní moci ve Finsku se staly »sněmy« dělnických organizací, zvolené organizovanými dělníky. Podle Lenina to byl typ moci »nový, proletářský« (viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 75). Revoluce ve Finsku byla svým charakterem socialistická, i když revoluční vláda neměla zpočátku jasný socialistický program a věnovala pozornost hlavně plnění úkolů buržoazně demokratické revoluce. Dělnická vláda přijala různá opatření, z nichž nejdůležitější bylo schválení zákona o bezplatném předání půdy obdělávané bezzemky do jejich vlastnictví bez náhrady, osvobození nejchudších vrstev obyvatelstva od všech daní, vyvlastnění podniků, jejichž majitelé uprchli, zavedení státní kontroly nad soukromými bankami (jejich funkce postupně převzala Státní banka).

Dne 1. března 1918 byla v Petrohradě podepsána smlouva mezi Finskou socialistickou republikou a RSFSR, založená na zásadách úplné rovnoprávnosti a svrchovanosti obou stran. Byla to první smlouva v dějinách mezi dvěma socialistickými státy.

Proletářská revoluce však zvítězila jen na jihu Finska. Svinhufvudova vláda se udržela na severu a požádala o pomoc vládu císařského Německa. Po zásahu německých ozbrojených sil, po tříměsíční urputné občanské válce byla revoluce ve Finsku 2. května 1918 potlačena. V zemi zavládl bílý teror, tisíce revolučních dělníků a rolníků byly uvězněny a umučeny v žalářích.

— 46

¹⁰ *Longuetovci* — stoupenci menšiny ve Francouzské socialistické straně, vedené J. Longuetem. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko a vůči sociálšovinistům uskutečňovali kompromisnickou politiku. Odmítali revoluční boj a propagovali

obranu vlasti v imperialistické válce. Lenin je nazýval maloburžoazními nacionalisty (viz Sebrané spisy 37, Praha 1988, s. 327). Po vítězství Říjnové revoluce se vyslovovali pro diktaturu proletariátu, ale ve skutečnosti zůstali jejími nepřáteli. — 48

¹¹ Pozdrav, který Lenin adresoval *naši směně*, byl poslán mládeži Petrohradské gubernie u příležitosti Týdne mládeže, který zorganizovali petrohradští komsomolci; cílem této akce bylo v co největší míře zapojit dělnickou a rolnickou mládež do veřejné činnosti. — 49

¹² *Versailleskou mírovou smlouvu* po skončení první světové války podepsaly 28. června 1919 USA, Velká Británie, Francie, Itálie, Japonsko a jejich spojenci na jedné straně a Německo na druhé straně.

Když Lenin hodnotil versailleskou mírovou smlouvu, řekl 15. října 1920: »Je to neslýchaný, lupičský mír, který z desítek miliónů lidí, i těch nejcivilizovanějších, dělá otroky« (Spisy 31, Praha 1955, s. 323). Cílem smlouvy bylo potvrdit nové rozdělení kapitalistického světa ve prospěch vítězných mocností a vytvořit takový systém vztahů mezi státy, který by umožnil zlikvidovat Sovětské Rusko a potlačit revoluční hnutí na celém světě. — 52

¹³ *Moskevská městská konference KSR(b)* se konala ve dnech 20.—21. prosince 1919. Byly na ní posouzeny tyto otázky: celoruská konference strany, paliva, subotniky, epidemie skvrnitého tyfu a opatření proti této epidemii, zásobování Moskvy potravinami, všeobecná vojenská příprava a oddíly zvláštního určení.

O subotnicích byla schválena rezoluce, v níž se zdůrazňoval jejich obrovský význam jakožto prvních kroků k praktickému uskutečňování komunismu. Konference podtrhla rovněž jejich velký význam »ve smyslu reálných výsledků při zvyšování produktivity práce a pro zmírňování krize v dopravě, v palivech, v zásobování potravinami a dalších krizí, které Sovětská republika prožívá«, a vyzvala všechny členy strany, aby se »subotníků povinně účastnili a vynakládali při nich maximální pracovní úsilí«.

Po Leninově referátu byl na konferenci přednesen referát o organizační stránce subotníků a schválena příslušná instrukce. Moskevský výbor KSR(b) vypracoval a schválil ustanovení o subotnicích a to bylo 27. prosince 1919 uveřejněno v Pravdě. Pro přímé řízení subotníků bylo při moskevském výboru KSR(b) vytvořeno zvláštní oddělení pro subotniky. — 56

¹⁴ *III., Komunistická internacionála* byla založena na I. (ustavujícím) kongresu Komunistické internacionály, který se konal ve dnech 2.—6. března 1919 v Moskvě. Kongresu se zúčastnilo 52 delegátů, z toho 34 s rozhodujícím hlasem a 18 s hlasem poradním. Byly na něm zastoupeny tyto komunistické a socialistické strany, skupiny a organizace: komunistické strany Ruska, Německa, Rakouska, Maďarska, Polska, Finska, Ukrajiny, Lotyšska, Litvy, Běloruska, Estonska, Arménie a německé oblasti Povolží; Levicová sociálně demokratická strana Švédska, norští sociální demokraté, Švýcarská sociálně demokratická strana (opozice), Balkánská sociálně demokratická federace, sdružená skupina východních národů Ruska, francouzské levicové křídlo zimmerwaldovců, česká, bulharská, jugoslávská, anglická, francouzská a švýcarská komunistická skupina, holandská sociálně demokratická skupina, americká Liga socialistické propagandy, Socialistická dělnická strana USA, čínští a korejští socialisté, turkestánská, turecká, gruzínská, ázerbájdžánská a perská sekce ústředního byra národů Východu a zimmerwaldská komise.

Na prvním zasedání bylo rozhodnuto »zasedat na úrovni mezinárodní komunistické konference« a byl schválen tento pořad jednání: 1. ustavení, 2. referáty, 3. platforma mezinárodní komunistické konference, 4. buržoazní demokracie a diktatura proletariátu, 5. bernská konference a vztah k socialistickým směrům, 6. mezinárodní situace a politika Dohody, 7. manifest, 8. bílý teror, 9. volby byra a různé organizační otázky.

Na konferenci byly ústředním bodem Leninovy teze a jeho referát o buržoazní demokracii a diktatuře proletariátu. Konference vyjádřila s tezemi jednomyslný souhlas a rozhodla předat je byru, které je mělo rozšířit v různých zemích. Konference také schválila jako doplněk k tezím rezoluci, kterou navrhl Lenin (viz Sebrané spisy 37, Praha 1988, s. 539).

Dne 4. března, po schválení tezí a rezoluce k Leninovu referátu, se konference usnesla »konstituovat se jako III. internacionála a přijmout název Komunistická internacionála«. Zároveň bylo jednomyslně rozhodnuto považovat zimmerwaldské sdružení za rozpuštěné. Dále byla schválena platforma Komunistické internacionály, která obsahovala tyto hlavní zásady: 1. nezbytnost nahrazení kapitalistického společenského zřízení komunistickým, 2. nutnost revolučního boje proletariátu za svržení buržoazních vlád, 3. likvidace buržoazního státu a jeho nahrazení státem nového typu, státem proletariátu, státem sovětského typu, který zajistí přechod ke komunistické společnosti.

Z dokumentů kongresu byl zvláště významný manifest k prole-

tářům celého světa, v němž se konstatovalo, že Komunistická internacionála navazuje na Marxovy a Engelsovy myšlenky, vyjádřené v Manifestu Komunistické strany. Kongres vyzval dělníky všech zemí, aby podporovali Sovětské Rusko, a požadoval nevměšování Dohody do vnitřních záležitostí Sovětské republiky, stažení intervenčních vojsk z území Ruska, uznání sovětského státu, zrušení hospodářské blokády a obnovení obchodních styků. V rezoluci Vztah k »socialistickým« směrům a k bernské konferenci odsoudil kongres pokusy obnovit II. internacionálu, »kte-
rá je pouhou zbraní v rukou buržoazie«, a prohlásil, že revoluční proletariát nemá s touto konferencí nic společného.

Založení III., Komunistické internacionály mělo nesmírný význam pro odhalení oportunistu v dělnickém hnutí, pro obnove-
ní styků mezi pracujícími různých zemí a pro vytvoření a upev-
nění komunistických stran. — 58

- ¹⁵ V. I. Lenin má na mysli Teze ÚV KSR(b) o situaci na východní frontě^{47]}, které byly napsány 11. dubna 1919. Ústřední výbor v nich žádal všechny organizace strany a všechny odborové orga-
nizace, aby »začaly pracovat revolučním způsobem« (Sebrané spisy 38, Praha 1988, s. 292—297). — 60
- ¹⁶ *Celoukrajinský vojenský revoluční výbor* — prozatímní orgán revo-
luční moci na Ukrajině — vznikl na základě usnesení Ústředního
výkonného výboru sovětů a ukrajinské rady lidových komisařů
11. prosince 1919 v den osvobození Poltavy a Charkova. Tvořili
jej bolševici G. I. Petrovskij (předseda), V. P. Zatonckij, D. Z.
Manuilskij a dva zástupci jiných stran. Úkolem revolučního vý-
boru, který měl funkce ÚVV a ukrajinské RLK, bylo organizovat
všestrannou pomoc Rudé armádě, aby byli definitivně potřeni
bělogvardějci; likvidovat statkáře a statkářské vlastnictví půdy;
nastolit pevnou moc dělníků a rolníků na území sovětské Ukraj-
ny; svolat IV. celoukrajinský sjezd sovětů ihned, jakmile bude
osvobozena větší část ukrajinského území. — 67
- ¹⁷ *Boroťbisté* — členové maloburžoazní, nacionalistické strany, kte-
rá vznikla v květnu 1918 po rozkolu Ukrajinské strany socialistů-
revolucionářů. Nazývali se podle ústředního tiskového orgánu
své strany — listu Boroťba. V březnu 1919 přijali název Ukrajini-
ská strana socialistů-revolucionářů komunistů-boroťbistů
a v srpnu Ukrajinská komunistická strana boroťbistů. Ve vedení
této strany byli V. Blakytynj, H. Hriňko, A. Šumskij a další.
V jejích řadách bylo i nemálo kontrarevolučních petljurovců,
kteří se sice oháněli revolučními frázemi a slovy uznávali komu-

nistickou platformu, ve skutečnosti však vystupovali proti dikta-
tuře proletariátu a usilovali o rozkol jednotné revoluční fronty
ukrajinských a ruských pracujících. Leninovo hodnocení boroř-
bistů viz tento svazek, s. 144, 185.

Borořbisté dvakrát žádali exekutivu Komunistické internacio-
nály, aby jejich strana byla přijata do Kominterny a uznána za
hlavní komunistickou stranu na Ukrajině. 26. února 1920 přijala
Kominternu k této otázce zvláštní usnesení, v němž se borořbis-
tům doporučovalo, aby svou stranu rozpustili a sloučili se s Ko-
munistickou stranou Ukrajiny (bolševiků). V usnesení se pravilo,
že požadavek vytvořit na Ukrajině paralelní stranu nemůže exe-
kutiva Kominterny hodnotit jinak než jako pokus o roztržičení
řad pracujících.

Rostoucí vliv bolševiků mezi rolnictvem a úspěchy sovětské
moci na Ukrajině donutily borořbisty k rozpuštění své strany.

IV. konference KSU(b), která se konala ve dnech 17.—23.
března 1920, se vyslovila pro přijetí borořbistů do Komunistické
strany Ukrajiny; všichni nově přijatí členové byli přeregistrová-
ni. Později však mnozí borořbisté pokračovali v protisovětské
činnosti a stáli v čele buržoazně nacionalistických živlů na Ukra-
jině. — 67

¹⁸ Kniha amerického komunistického spisovatele Johna Reeda De-
set dnů, které otřáslы světem vyšla v USA roku 1919 a měla
obrovský úspěch (jen v tomto roce vyšla třikrát). Výtisk této kni-
hy věnoval autor Leninovi za svého druhého pobytu v Sovětském
Rusku koncem roku 1919. Leninova předmluva byla určena pro
další vydání knihy v Americe, tam však s Leninovou předmluvou
vyšla až v roce 1926. V Sovětském Rusku vyšla roku 1923 v na-
kladatelství Krasnaja nov; v ní byla Leninova předmluva otištěna
poprvé. — 71

¹⁹ Tuto poznámku napsal Lenin roku 1919 nebo 1920 na jednom
zasedání politického byra ÚV KSR(b). Koncem roku 1924 byla
objevena a poprvé otištěna v Pravdě. Nepodařilo se přesně zjis-
tit, kdy byla napsána. — 72

²⁰ *První sjezd zaměstnaných žen a rolnic Petrohradské gubernie* se ko-
nal ve dnech 15.—16. ledna 1920. Bylo na něm přítomno 403
delegátek, z toho 157 komunistek a 246 bezpartijních. Mezi dele-
gátkami bylo 91 rolnic, 131 dělnic, 133 příslušnic inteligence, 15
švadlen, 11 žen z domácnosti a 2 milicionářky. Přestože na sjez-
du měly převahu ženy politicky neorganizované, duch sjezdu byl

vyloženě komunistický. Byly projednávány tyto otázky: současná situace; komunistická strana, zaměstnané ženy a rolnice; rolnická otázka; spotřební komuny; sociální výchova aj. Na prvním zasedání byl přečten Leninův pozdrav sjezdu a zaslán mu děkovný telegram. Pozdrav ústřednímu výboru KSR(b) a oddělení pro práci mezi zaměstnanými ženami a rolnicemi přečetla na sjezdu J. D. Stasovová, která zdůraznila velký význam nadcházejícího »frontového týdne« a vyzvala delegátky, aby vynaložily všechny síly na obnovu normálního života. První guberniální sjezd zaměstnaných žen a rolnic demonstroval snahu těchto žen aktivně se podílet na budování mladé Sovětské republiky. — 73

- ²¹ *Celoruská mimořádná komise (Čeka)* byla vytvořena 7. (20.) prosince 1917 na základě usnesení rady lidových komisařů; jejím úkolem bylo »nemilosrdně bojovat proti kontrarevoluci, sabotáži a spekulaci«. Jako jeden z nejdůležitějších orgánů diktatury proletariátu sehrála Čeka obrovskou úlohu v boji proti podvrtné činnosti kontrarevoluce a při ochraně státní bezpečnosti Sovětské republiky.

Když Lenin na IX. celoruském sjezdu sovětů v prosinci 1921 hodnotil ve svém referátu činnost této komise, řekl: »Je to instituce, která byla naším ničivým nástrojem proti nesčetným spiknutím, proti nesčetným úkladům proti sovětské moci« (Spisy 33, Praha 1955, s. 171). IX. celoruský sjezd sovětů ocenil v rezoluci O Celoruské mimořádné komisi hrdinskou práci, kterou orgány Čeky vykonaly při obraně vymožeností Říjnové revoluce, a vzhledem k upevnění sovětské moci doporučil omezit okruh činnosti této komise. V rezoluci se promítla Leninova doporučení, obsažená v návrhu usnesení politického byra ÚV KSR(b) o Celoruské mimořádné komisi, který napsal Lenin 1. prosince 1921 (viz Leninskij sborník XXXVI, s. 369). Komise byla zrušena dekretem CÚVV ze 6. února 1922. — 74

- ²² Návrh usnesení předložený Leninem byl schválen na zasedání Rady dělnické a rolnické obrany 16. ledna 1920, kdy se projednával referát O reorganizaci mimořádného výboru pro zavádění výjimečného stavu na železnicích a dopravního oddělení Celoruské mimořádné komise. — 74

- ²³ Dne 2. ledna 1920 sovětská vláda navrhla ázerbájdžánské musavatistické vládě uzavření dohody o společných akcích proti Děnikinovi, ta však návrh odmítla.

Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) ve dnech 17. a 18.

ledna 1920 přednesl lidový komisař zahraničních věcí G. V. Čičerin referát o možnosti zahájit mírová jednání s Ázerbájdžánem. Politické byro schválilo k této otázce návrh usnesení, který předložil V. I. Lenin. — 75

²⁴ *Návrh (neboli teze) odpovědi Komunistické strany Ruska na dopis Nezávislé sociálně demokratické strany Německa* napsal Lenin jako odpověď na návrh Nezávislé sociálně demokratické strany Německa zahájit jednání o podmínkách vstupu do Komunistické internacionály. 20. ledna 1920 projednávalo Leninovy teze zasedání politického byra ÚV KSR(b), usneslo se schválit je jako základ a vytvořit komisi za účasti Lenina, která by formulovala definitivní odpověď a přepracovala teze jako dopis. — 77

²⁵ *Die Freiheit* — deník, orgán Nezávislé sociálně demokratické strany Německa; vycházel v Berlíně od 15. listopadu 1918 do 30. září 1922. — 78

²⁶ Lenin má na mysli článek G. M. Kržižanovského Úkoly elektrifikace průmyslu^[32], který byl ve zkráceném znění otištěn ve 20. čísle Pravdy 30. ledna 1920. — 85

²⁷ G. M. Kržižanovskij napsal brožuru Hlavní úkoly elektrifikace Ruska^[33], vyšla v únoru 1920. — 85

²⁸ O reorganizaci státní kontroly v dělnicko-rolnickou inspekci se začalo uvažovat koncem roku 1919 a jednal o ní VII. celoruský sjezd sovětů. Pro vypracování návrhu ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci vytvořil CÚVV komisi, složenou z předsedů státní kontroly, Celoruské ústřední rady odborů a Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. Existovaly tři návrhy ustanovení: 1. návrh moskevské dělnické inspekce (uveřejněn ve 4. čísle Pravdy 6. ledna 1920), 2. společný návrh CÚVV a Celoruské ústřední rady odborů (uveřejněn ve 14. čísle listu Izvěstija VCIK 22. ledna 1920) a 3. návrh státní kontroly (nezveřejněn). Protože komise nedospěla k žádným závěrům, projednávalo tuto otázku politické byro ÚV KSR(b), které se 23. ledna 1920 usneslo vydat tuto směrnici, kterou navrhl Lenin.

Na základě směrnice ústředního výboru a Leninových připomínek (viz tento svazek, s. 87, 88—89) bylo vypracováno Ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci, které schválilo zasedání CÚVV 7. února 1920 (zveřejněno bylo v 28. čísle listu Izvěstija VCIK 8. února 1920), podle něhož byla státní kontrola reorganizována »v jednotný orgán socialistické kontroly tím, že

do orgánů bývalé státní kontroly byli přibráni dělníci a rolníci».

V. I. Lenin všestranně propracoval organizační zásady kontroly v sovětském státě; ve svých posledních člancích z roku 1923 nastínil plán reorganizace dělnicko-rolnické inspekce, podle něhož měla být stranická a státní kontrola spojena a do její činnosti ve velké míře zapojeni dělníci a rolníci. V tom viděl záruku úspěšné práce a nevysychající zdroj síly strany a státu. Podle Leninových pokynů XII. sjezd KSR(b) ustavil sjednocený orgán — Ústřední kontrolní komisi — dělnicko-rolnickou inspekci, který plnil funkci stranické a státní kontroly. — 87

²⁹ Jde o potlačení Maďarské republiky rad, jež vznikla 21. března 1919.

Dohodoví imperialisté přijali nastolení diktatury proletariátu v Maďarsku s nevráživostí a uvalili na republiku rad hospodářskou blokádu. Proti Maďarské republice rad byla zorganizována vojenská intervence, což aktivizovalo maďarskou kontrarevoluci. Jednou z příčin záhuby Maďarské republiky rad byla též zrada pravicových sociálních demokratů, kteří se spojili s mezinárodním imperialismem.

Negativně se projevila i nepříznivá mezinárodní situace v létě 1919, kdy Sovětské Rusko bylo ze všech stran obklíčeno nepřáteli a nemohlo Maďarské republice rad přijít na pomoc. 1. srpna 1919 byla společnými akcemi zahraniční intervence imperialistů a domácí kontrarevoluce republika rad v Maďarsku svržena. — 91

³⁰ Jsou míněna jednání Velké Británie a Francie s malými buržoazními státy sousedícími se Sovětskou republikou o společném a současném útoku na Sovětské Rusko. Podle Churchilla se tohoto tažení mělo zúčastnit čtrnáct států — USA, Velká Británie, Francie, Japonsko, Itálie, Finsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Ukrajina, Gruzie, Ázerbájdžán a Arménie. Organizátoři určili dokonce i termín obsazení Petrohradu a Moskvy — prosinec 1919. Tažení se však nekonalo, přestože, jak řekl Lenin, bylo použito všech způsobů nátlaku — »finančního, zásobovacího i vojenského, aby bylo Estonsko, Finsko a bezpochyby i Lotyšsko, Litva a Polsko, aby byla celá tato skupina států přinucena jít proti nám« (Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 361).

Buržoazní vlády pobaltských států odmítly aktivní účast ve válce proti Sovětskému Rusku, protože Sovětská republika jim několikrát nabídla uzavření míru, neukládala o nezávislost a svrchovanost malých států, které byly předtím součástí Ruské

říše, kdežto Kolčák a Děnikin razili heslo »jednotného a nedělitelného« Ruska. Kromě toho účast pobaltských států na protiso-
větském tažení ztěžovala i skutečnost, že široké lidové masy byly
pro zastavení války se Sovětským Ruskem a pro uzavření míru
s nimi. Britská vláda jako iniciátorka tohoto tažení byla na pod-
zim 1919 nucena pod nátlakem britských dělníků odvolat svá
vojska z Archangelska a 16. ledna 1920 se Nejvyšší rada Dohody
usnesla zrušit hospodářskou blokádu a obnovit obchodní sty-
ky »s obyvatelstvem Sovětského Ruska«. — 91

- ³¹ *Pracovní armády* — armády zapojené do obnovy národního hos-
podářství, zachovaly si však svůj armádní aparát. Začátkem ledna
1920 se revoluční vojenská rada 3. armády, dislokované na Ura-
lu, obrátila na Lenina s dopisem, v němž navrhovala využití
k rychlejší obnově hospodářství vojáků Rudé armády. Sovětská
vláda iniciativu vojáků plně podpořila. 15. ledna 1920 schválila
Rada dělnické a rolnické obrany usnesení o reorganizaci 3. armá-
dy v 1. pracovní armádu. Politické byro ÚV KSR(b) projednalo
17. a 18. ledna otázku využití vojenských jednotek na hospodář-
ské frontě a schválilo usnesení Rady obrany. 1. pracovní armáda
vykonala velmi mnoho pro obnovení železniční dopravy a vý-
znamně pomohla při těžbě uhlí a dřeva. Těchto zkušeností brzy
využily i další armády.

Vytvoření pracovních armád bylo podmíněno zvláštními histo-
rickými podmínkami — nebezpečím nového tažení interventů
proti Sovětské republice, bylo tedy nutné armádu nerozpouštět,
ale zároveň využít mírového oddechu k obnově rozvráceného ná-
rodního hospodářství za přispění rudoarmějců. Komunistická
strana a sovětská vláda považovaly vytvoření pracovních armád
za dočasné a vynucené opatření, nezbytné jen za konkrétních
podmínek mírového oddechu.

Válka s Polskem a bojové akce proti Vrangelovi si záhy vynuti-
ly převést pracovní armády kromě 1. armády, která byla zrušena
roku 1921, opět do bojového stavu. — 92

- ³² *Pokyny k činnosti agitačních a instruktorských vlaků a parníků* na-
psal Lenin 25. ledna 1920 na podkladě zprávy J. I. Burova o vý-
sledcích činnosti agitačních a instruktorských vlaků CÚVV.

Oddělení agitačních a instruktorských vlaků a parníků CÚVV
3. února 1920 sdělilo, že podle uvedených pokynů navázalo kon-
takt s výborem pro kinematografii a byla ustavena komise, která
vypracuje ustanovení o agitačních a instruktorských vlacích
a parnicích CÚVV. — 95

³³ *Návrhy usnesení a směrnice o družstevnictví* napsal Lenin během porady o družstevnictví, která se konala 26. ledna 1920 za jeho předsednictví. Na základě Leninových směrnic schválila porada usnesení a to se pak stalo základem dekretu rady lidových komisařů O sjednocení všech druhů družstevních organizací; dekret byl schválen 27. ledna 1920.

Podle tohoto dekretu se sloučila úvěrová družstva a spořitelní družstva poskytující půjčky i jejich okresní, guberniální a oblastní družstevní svazy se spotřebními družstvy a jejich družstevními svazy. Celoruské ústředí zemědělských, výrobních a dalších druhů družstev se spojilo s Ústředním svazem spotřebních družstev s právy jeho jednotlivých sekcí. Uskutečněním všech opatření byl pověřen Hlavní výbor pro záležitosti družstev při lidovém komisiariátu zásobování. Dekret RLK O zrušení rad družstevních sjezdů byl schválen též den, 27. ledna 1920, protože všechna celoruská družstevní ústředí splynula s Ústředním svazem spotřebních družstev a úvěrová družstva se spotřebními družstvy. Funkce a majetek Celoruské rady družstevních sjezdů a guberniálních rad družstevních sjezdů byly předány Ústřednímu svazu spotřebních družstev a guberniálním svazům. — 97

³⁴ *III. celoruský sjezd národohospodářských rad* se konal v Moskvě 23.—29. ledna 1920. Vytyčil plán další obnovy a rozvoje národního hospodářství Sovětské republiky. Zúčastnilo se ho přes 500 osob — zástupci odborů a guberniálních národohospodářských rad i dělníci velkých průmyslových podniků. Na programu sjezdu byly tyto otázky: hospodářská situace Sovětského Ruska, vojenský průmysl a zásobování Rudé armády, organizace řízení hospodářství, organizace práce, všeobecná pracovní povinnost, současná situace v dopravě, paliva a další. 27. ledna promluvil na zasedání sjezdu Lenin. Hovořil zejména o organizaci řízení národního hospodářství a prosazoval zásadu jednoho vedoucího, sjezd ji však zamítl (viz poznámku 35). Sjezd schválil teze ÚV KSR(b) O mobilizaci průmyslového proletariátu, o pracovní povinnosti, o zavedení vojenského režimu do ekonomiky a o využívání vojenských jednotek pro potřeby hospodářství^[110]. Ve svých usneseních sjezd zdůraznil, že je nutné zachovat centralizaci řízení národního hospodářství. Místním národohospodářským radám se však poskytovala větší samostatnost v hospodářské činnosti. — 99

³⁵ K zásadě řízení podniků a odvětví znárodněného hospodářství jednou osobou se začalo přecházet na jaře 1918. Do té doby zís-

kala dělnická třída určité zkušenosti z řízení. V orgánech dělnické kontroly a ve volených kolektivních orgánech se kovaly první kádry sovětských hospodářských pracovníků. Zásada řízení jednou osobou se začala ze všeho nejdříve uplatňovat v železniční dopravě. Rada lidových komisařů schválila 23. března 1918 dekret O centralizaci správy a ochraně komunikací a zvýšení jejich provozní způsobilosti, jímž se zaváděla v dopravě centralizace, osobní odpovědnost a přísná kázeň. Nutnost zásady řízení výrobou jednou osobou spolu se širokým zapojováním pracujících do řízení hospodářství Lenin hluboce zdůvodnil v článku Nejbližší úkoly sovětské moci, uveřejněném 28. dubna 1918.

Koncem roku 1919, kdy do popředí vyvstal úkol hospodářské výstavby, se rozvinula diskuse, zda mají být podniky řízeny kolektivem či jednou osobou. Proti Leninovi, který prosazoval řízení výroby jednou osobou, vystoupila 12. ledna 1920 komunistická frakce v Celoruské ústřední radě odborů; proti řízení jednou osobou se vyslovil i III. celoruský sjezd národohospodářských rad, který se konal 23.—29. ledna. Většinou hlasů byla schválena rezoluce pro zavedení kolektivního řízení.

Diskuse o kolektivním řízení a řízení jednou osobou se účastnili straničtí, odboroví a hospodářští pracovníci. Kolektivní řízení obhajovali členové skupiny »demokratického centralismu«, tzv. decisté, T. V. Saproňov, M. Osinskij (V. V. Obolenskij), V. N. Maximovskij a V. M. Smirnov, které podporovali M. P. Tomskij, A. I. Rykov, A. S. Bubnov a další. Pro kolektivní řízení se vyslovil i moskevský guberniální výbor strany. Na guberniální konferenci strany v Charkově dosáhli decisté toho, že byla schválena rezoluce proti řízení jednou osobou a na IV. konferenci KSU(b) (17.—23. března 1920) byl při hlasování o rezoluci týkající se metod řízení výroby počet hlasů stejný.

IX. sjezd KSR(b) skoncoval s diskusí o kolektivním řízení či řízení jednou osobou. Ve sjezdové rezoluci O nejbližších úkolech hospodářské výstavby se zdůrazňovalo, že »hlavním úkolem ve věci organizace řízení je vytvořit kvalifikované, pevné a energické vedení, ať už jde o jednotlivý průmyslový podnik nebo o celé průmyslové odvětví«. Sjezd dal pokyn »přiblížit řízení průmyslu zásadě jediného, osobně odpovědného vedoucího, a to zavést úplné a bezpodmínečné řízení výroby jedinou osobou v dílnách a provozech, přecházet k této zásadě ve vedení podniků a ponechat užší kolektivní orgány jenom ve středních a vyšších člancích aparátu pro řízení výroby« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 369). — 99

³⁶ Jsou míněny teze ÚV KSR(b) O mobilizaci průmyslového proletariátu, o pracovní povinnosti, o zavedení vojenského režimu do ekonomiky a o využívání vojenských jednotek pro potřeby hospodářství, které byly uveřejněny 22. ledna 1920 ve 14. čísle Pravdy, a referáty přednesené na III. celoruském sjezdu národohospodářských rad O hospodářské situaci Sovětského Ruska, O řízení hospodářství a O organizaci práce. — 102

³⁷ Radu obrany (*Radu dělnické a rolnické obrany*) zřídil Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů 30. listopadu 1918. V usnesení CÚVV se konstatovalo, že Rada dělnické a rolnické obrany se vytváří, aby realizovala dekret CÚVV z 2. září 1918, jímž byla Sovětská republika prohlášena za vojenský tábor. Rada obrany byla mimořádným orgánem sovětského státu, neboť její založení si vynutila neobyčejně tíživá situace v zemi. Byla jí poskytnuta neomezená plná moc při mobilizování sil a prostředků pro obranu země. Předsedou Rady obrany byl jmenován V. I. Lenin.

Usnesení Rady obrany byla závazná pro ústřední i místní úřady a instituce, pro všechny občany Sovětské republiky. Za cizí intervence a občanské války byla Rada obrany hlavním vojensko-hospodářským a plánovacím orgánem republiky, soustavně kontrolovala činnost Revoluční vojenské rady republiky a dalších vojenských orgánů.

Začátkem dubna 1920 byla Rada obrany reorganizována v Radu práce a obrany (RPO). Na základě usnesení VIII. celoruského sjezdu sovětů začala v prosinci 1920 pracovat s právy komise rady lidových komisařů a jejím hlavním úkolem bylo koordinovat práci všech hospodářských resortů. Existovala do roku 1937.

— 104

³⁸ Článek 4 návrhu prémiového řádu pro dělníky a zaměstnance, který vyvolal Leninovy pochybnosti, byl formulován takto: »Čl. 4. Za základ pro stanovení výkonových norem je třeba vzít technicky možný výkon za nejlepších technických výrobních podmínek, které existují za normálního stavu výrobních prostředků a nástrojů. Avšak vzhledem k celkovým podmínkám současného stavu průmyslu je nutné tuto technicky možnou normu změkčit, ale v žádném případě ne víc než o 50 %; pak se stanoví skutečná norma výkonnosti, která může být pro různé druhy výroby, pro podniky a jejich skupiny rozdílná.«

Malá rada lidových komisařů se na zasedání 1. února 1920 usnesla: »Návrh prémiového řádu vrátit lidovému komisariátu práce k přepracování podle připomínek soudruha Lenina.«

Usnesení O způsobu schvalování návrhů prémiových řádů schválila rada lidových komisařů 8. června; zveřejněno bylo 10. června 1920 v listě *Izvěstija VCIK*. — 107

³⁹ Jde o první zasedání *Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů sedmého volebního období*, které se konalo v Moskvě 2.—7. února 1920. Na programu zasedání byly tyto otázky: zpráva o činnosti předsednictva CÚVV, mezinárodní situace, hospodářská politika v souvislosti s organizací práce a zásobováním, pracovní mobilizace v souvislosti s využitím armády, doprava, zásobování potravinami, dělnicko-rolnická inspekce, průběh mírových jednání s Estonskem aj. 2. února přednesl Lenin na zasedání zprávu o činnosti CÚVV a rady lidových komisařů (viz tento svazek, s. 110—132). Zasedání schválilo jednak Ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci, na jehož základě byl lidový komisařiát státní kontroly reorganizován v aparát dělnicko-rolnické kontroly s širokou účastí dělníků a rolníků na kontrole, jednak rezoluci O dopravě, v níž byl sovětské moci uložen jako prvořadý úkol obnovit a zlepšit dopravu. V jedné z rezolucí zasedání se zdůrazňoval obrovský význam elektrifikace národního hospodářství. Zasedání CÚVV rovněž schválilo svolání k polskému lidu^[63] a usnesení o ratifikaci mírové smlouvy s Estonskem.

— 108

⁴⁰ Lenin přečetl zprávu^[107], uveřejněnou 18. ledna 1920 v ústředních listech, o rozhodnutí vlád dohodových zemí zrušit blokádu Sovětského Ruska a začít s ním obchodovat. Ve zprávě se však zdůrazňovalo, že toto rozhodnutí »v žádném případě neznamená změnu politiky spojenců vůči sovětské vládě«. — 111

⁴¹ Dokumenty, o nichž Lenin mluvil, vzal Olejnikov, který poté přešel na stranu sovětské moci, z Paříže od S. D. Sazonova přes Švédsko Juděničovi.

Osoby jmenované v dokumentech: Sazonov — ministr zahraničních věcí carské a Kolčakovy vlády a Kolčakův a Děnikinův zástupce v Paříži; Gulkevič — Kolčakův vyslanec ve Švédsku; Bachmetěv — Kolčakův velvyslanec ve Washingtonu; Sukin — vedoucí ministerstva zahraničních věcí (fakticky ministr) Kolčakovy vlády v Omsku; Sablin — Kolčakův pověřenec v Londýně; Nox — generál, zástupce britské vlády u Kolčaka. — 116

⁴² Lenin má na mysli jednání Ruského Červeného kříže o výměně zajatců, o návratu uprchlíků apod. — 119

⁴³ Lenin má na mysli provolání rady lidových komisařů RSFSR adresované polské vládě a polskému lidu z 28. ledna 1920^[70].

Buržoazně statkářské Polsko, zcela závislé na dohodových imperialistech, se z popudu britské a francouzské vlády připravovalo k ničím neopodstatněné, zločinné válce proti mladé Sovětské republice. Sovětská vláda, důsledně a vytrvale uskutečňující mírovou politiku, ve svém provolání upozorňovala, že politika RSFSR vůči Polsku vychází ze zásady národního sebeurčení a bezvýhradného uznání nezávislosti a svrchovanosti Polské republiky a že sovětská politika nesleduje žádné agresivní cíle vůči Polsku. Jako doplněk k tomuto provolání bylo 2. února na prvním zasedání CÚVV sedmého volebního období schváleno provolání CÚVV adresované polskému lidu^[63]. Vyvracely se v něm pomluvy imperialistických států o údajných anexních záměrech Sovětského Ruska vůči Polsku a zdůrazňovalo se vytrvalé úsilí sovětské vlády o mír a navázání přátelských sousedských vztahů s nezávislým Polskem. — 119

⁴⁴ *Baškirská autonomní sovětská republika* byla vyhlášena na základě dohody mezi ústřední sovětskou vládou a baškirskou vládou o sovětské autonomní Baškírii^[109]. Dohodu podepsali předseda rady lidových komisařů V. I. Lenin a předseda Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. Stanovila vytvoření Baškirské autonomní sovětské republiky na podkladě sovětské ústavy, vymezovala hranice republiky a její správní členění. Dohoda byla zveřejněna 23. března 1919 v 63. čísle listu *Izvěstija VCIK*. — 121

⁴⁵ *Tatarská autonomní sovětská republika* byla vyhlášena 27. května 1920. Dekret Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o jejím vyhlášení podepsali V. I. Lenin a M. I. Kalinin. — 121

⁴⁶ Lenin má na mysli dekret CÚVV O spojení sovětských republik — Ruské, Ukrajinské, Lotyšské, Litevské a Běloruské k boji proti světovému imperialismu^[59], schválený 1. června 1919.

Protože hrozila generální ofenzíva mezinárodního imperialismu a vnitřní kontrarevoluce na všech frontách, uznal CÚVV, vycházející z rezoluce ústředního výkonného výboru Ukrajiny z 18. května 1919 a návrhů Lotyšska, Litvy a Běloruska, za nutné pevně spojit vojenskou organizaci a vojenské velení, národohospodářské rady, správu železnic a železniční hospodářství, finance a komisariáty práce Ruské, Ukrajinské, Lotyšské, Litevské a Běloruské sovětské socialistické republiky a Krymu.

Tím vznikl vojenskopolitický svazek sovětských socialistických republik, který sehrál významnou úlohu ve vítězství nad interventy a vnitřní kontrarevolucí. — 121

⁴⁷ Dekret o znovurozdělování půdy^[11] byl projednán a schválen radou lidových komisařů 30. dubna 1920 a 13. května byl uveřejněn ve 102. čísle listu Izvěstija VCIK. — 126

⁴⁸ Lenin má na mysli řadu vládních usnesení k boji proti hospodářskému rozvratu a o obnově národního hospodářství. Usnesení^[88] o využití 3. armády k pracovním účelům na Uralu (tato armáda byla přejmenována na 1. revoluční pracovní armádu) schválila rada lidových komisařů 15. ledna 1920. Ustanovení o ukrajinské pracovní armádě^[81] schválila rada lidových komisařů RSFSR po dohodě s Celoukrajinským revolučním výborem 21. ledna. Usnesení^[89] o využití sil a prostředků Záložní armády republiky ke zlepšení železniční dopravy na Moskevsko-kazaňské dráze schválila Rada obrany 23. ledna. Usnesení o všeobecné pracovní povinnosti^[86] a ustanovení o výborech pro všeobecnou pracovní povinnost^[78] byla schválena radou lidových komisařů 29. ledna. Na rozdíl od předchozích let, kdy se zákon o všeobecné pracovní povinnosti vztahoval hlavně na osoby nevykonávající produktivní práci (buržoazie a s ní spojené parazitní živly), platil tento zákon pro všechny vrstvy obyvatelstva. Každému občanu republiky (kromě práce neschopných) mohlo být uloženo, aby bez ohledu na své stálé zaměstnání jednorázově nebo periodicky plnil různé pracovní povinnosti, jako byly například těžba a svoz paliva, zemědělské či stavební práce atd. Obecně pracovní mobilizaci řídila Rada obrany. Pro praktické řízení mobilizace pracovních sil byl vytvořen Hlavní výbor pro všeobecnou pracovní povinnost v čele s F. E. Dzeržinským. — 129

⁴⁹ *Plán elektrifikace celého Ruska* — první vědecký perspektivní plán obnovy a rozvoje národního hospodářství Sovětské republiky — vypracovala z Leninova pověření Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO) roku 1920; byl proponován na 10—15 let. Počítal s vybudováním dvaceti tepelných elektráren (Kizelské, Kaširské, Štěrovské aj.) a deseti vodních elektráren (Dněperské, Svirské, Volchovské aj.) o celkové kapacitě 1,5 miliónu kWh s perspektivou, že během patnácti let dosáhne kapacita všech těchto oblastních elektráren 1,75 miliónu kWh. Celková roční výroba elektrické energie měla podle plánu činit 8,8 miliard kWh proti 1,9 miliardy kWh vyráběné v Rusku v roce 1913. Plán

předpokládal racionální rovnoměrné rozmístění průmyslu po celém území země. Průmyslová výroba se měla podle plánu zvýšit o 80—100 % oproti úrovni z roku 1913 a mnohonásobně ve srovnání s úrovní výroby z roku 1920. Plán GOELRO byl v podstatě splněn už v roce 1931. Výroba elektrické energie v SSSR dosáhla roku 1931 10,7 miliardy kWh, čili za deset let se zvýšila více než dvacetkrát. Koncem roku 1935 byl plán GOELRO ve všech hlavních ukazatelích značně překročen. — 131

- ⁵⁰ *Konference železničářů moskevského uzlu* se konala v Moskvě ve dnech 5.—6. února 1920. Zúčastnilo se jí přes tisíce osob. Na pořadu byly tyto otázky: mezinárodní situace, boj proti hospodářskému rozvratu a pracovní povinnost, doprava, sociální zabezpečení, úkoly KSR(b) v proletářské revoluci, zdravotnictví a zásobování potravinami.

Konference probíhala ve dnech, kdy doprava byla hlavním úsekem pracovní fronty. Na stavu dopravy závisel přísun surovin a paliva pro továrny a potravin pro obyvatelstvo. Bylo třeba v co nejkratší době opravit tisíce lokomotiv a vagónů, opravit koleje a obnovit mosty. Strana zapojila do dopravy nejlepší síly, vyhlásila pracovní mobilizaci komunistů. V den zahájení konference promluvil Lenin. Rezoluce konference doporučovala, aby veškerá pozornost týlu a energie dělnické třídy byly soustředěny na vnitřní výstavbu Sovětského Ruska, a hlavně na obnovu průmyslu a ekonomiky. Konference vyzvala všechny železničáře, aby vytvořili »Rudou dopravní pracovní armádu s přísnou pracovní kázní«. — 133

- ⁵¹ Lenin má na mysli zasedání Rady dělnické a rolnické obrany 2. února 1920, na němž se jednalo o situaci v dopravě (referoval Lenin). V usneseních k této otázce Rada obrany stanovila řadu mimořádných opatření k zlepšení železniční dopravy (viz Leninskij sbornik XXIV, s. 63—67). — 134

- ⁵² *Projev na IV. konferenci guberniálních mimořádných komisí* přednesl Lenin na dopoledním zasedání 6. února 1920. Konference se sešla v době, kdy si sovětská země rozdrčením Kolčaka, Děnikina a Juděniče vybojovala dočasný oddech a mohla se věnovat hospodářské výstavbě.

Lenin charakterizoval mezinárodní postavení a vnitřní situaci Sovětské republiky a stanovil úkoly mimořádných komisí za nových podmínek — přechodu od války k míru a vymezil jejich úlohu při překonávání a řešení hospodářských potíží sovětské země, především pokud jde o obnovení dopravy. Během kon-

ference, která trvala čtyři dny, se projevila naprostá shoda ve všech projednávaných otázkách.

Na konferenci bylo přítomno 69 delegátů s rozhodujícím hlasem a 7 s poradním hlasem. Všichni byli komunisté, přičemž z 69 delegátů s rozhodujícím hlasem vstoupila většina do strany dávno před Říjnovou revolucí. Pokud jde o sociální složení, většinu tvořili dělníci. »Sovětská moc dala mimořádné komisi nebezpečnou zbraň, ale postarala se, aby tato zbraň byla ve spolehlivých rukou,« konstatoval účastník této konference soudruh Latic ve své noticce Konference guberniálních mimořádných komisí, jež byla otištěna 8. února 1920 v 28. čísle Pravdy. — 135

- 53 Dále následuje v rukopisu tento Leninův pokyn: »Uložit Trockému a Rakovskému, aby nejpozději zítra upřesnili tuto rezoluci a telegraficky, šifrou ji rovněž zítra poslali ukrajinskému revolučnímu výboru.« — 144
- 54 Lenin má na mysli Ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci^[79], schválené na prvním zasedání CÚVV sedmého volebního období. Vzhledem ke zvětšení objemu hospodářských a správních úkolů Sovětské republiky byl dekretem z 12. dubna 1919 svěřen státní kontrole dozor a kontrola nad realizací dekretů a usnesení sovětské moci ve všech oblastech národního hospodářství a státní správy. Aby bylo možné zapojit do státní kontroly a do správy státního aparátu široké masy dělníků a rolníků, byla státní kontrola na všech úrovních reorganizována v jednotný orgán socialistické kontroly, který byl nazván dělnicko-rolnická inspekce (viz poznámku 28). — 149
- 55 *Le Populaire* — list francouzských centristů. Vycházel od roku 1916 v Limoges a od července 1917 v Paříži. Redigoval jej J. Longuet; přispívali do něho P. Brizon, A. Pressemanne, J. P. Raffin-Dugens, B. Souvarine, P. Faure aj. Od roku 1921 je orgánem Francouzské socialistické strany. — 151
- 56 *Výbor pro obnovení internacionály* (Comité pour la Reconstruction de l'Internationale) založili koncem roku 1919 centristé z Francouzské socialistické strany v čele s Jeanem Longuetem. Ve Francouzské socialistické straně probíhala ostrá diskuse o postoji strany k II. a III. internacionále. Pravicoví socialisté Renaudel, Grumbach a Poisson byli pro to, aby II. internacionála byla zachována a aby v ní Francouzská socialistická strana setrvala. Centristé se pod vlivem pevných členů strany vyslovili pro vystoupení z II. in-

ternacionály, ale zůstali jen u slov. Za nejlepší řešení pokládali »reorganizaci« II. internacionály. Když se v prosinci 1920 na sjezdu strany v Tours většina Francouzské socialistické strany vyslovila pro bezvýhradné připojení ke III., Komunistické internacionále, pravičáci a centristé v čele s Blumem, Renaudelem a Longuetem sjezd opustili, čímž dovršili rozkol strany; vytvořili pak socialistickou stranu (francouzskou sekci Dělnické internacionály), kdežto většina sjezdu založila komunistickou stranu (francouzskou sekci Komunistické internacionály) (viz též poznámku 57). Vůdce Výboru pro obnovení internacionály J. Longuet, P. Faure aj. se později vrátili do II. internacionály. — 151

⁵⁷ *Francouzská socialistická strana* byla založena roku 1905 sloučením Socialistické strany Francie (guesdovci) a Francouzské socialistické strany (jaurèsovci). Do čela sloučené strany se postavili reformisté. Po vypuknutí první světové války zaujalo vedení strany sociálšovinistické stanovisko, otevřeně podporovalo imperialistickou válku a účast v buržoazní vládě. Ve straně existoval centristický směr vedený Jeanem Longuetem, který hlásal sociálpacifismus a vůči sociálšovinistům prováděl smířliveckou politiku. Ve Francouzské socialistické straně existovalo také levé, revoluční křídlo, které zaujímalo internacionalistické stanovisko. K tomuto křídlu patřili hlavně řadoví členové strany.

Po Říjnové revoluci se ve straně rozpoutal ostrý boj mezi otevřenými reformisty a centristy na jedné straně a levým, revolučním křídlem, které po masovém vstupu řadových dělníků do FSS zesílilo, na druhé straně. Na sjezdu strany, který se konal v prosinci 1920 v Tours, získalo revoluční křídlo většinu. Sjezd schválil usnesení o připojení strany ke Komunistické internacionále a založil Komunistickou stranu Francie (od roku 1943 Francouzská komunistická strana). Reformisticko-centristická většina se od strany odtrhla a vytvořila samostatnou stranu, která si ponechala starý název — Francouzská socialistická strana. — 151

⁵⁸ *La Vie Ouvrière* — týdeník, orgán francouzských revolučních syndikalistů. Vycházel v Paříži od dubna 1919 do roku 1939, kdy byl zastaven. Znovu začal vycházet roku 1944. V současné době je orgánem Všeobecné konfederace práce — odborové organizace francouzské dělnické třídy. — 151

⁵⁹ *Kommunističeskij internacional* — časopis, tiskový orgán exekutivy Komunistické internacionály. Vycházel v ruštině, němčině, francouzštině, angličtině, španělštině a čínštině. První číslo vyšlo

1. května 1919. V časopisu byly uveřejňovány teoretické články a dokumenty Kominterny, vyšla v něm řada Leninových článků. Časopis objasňoval hlavní otázky marxisticko-leninské teorie v souvislosti s problematikou mezinárodního dělnického a komunistického hnutí, přinášel zkušenosti z výstavby socialismu v SSSR a bojoval proti nejružnějším protileninským směrům. Přestal vycházet v červnu 1943, po usnesení předsednictva exekutivy Kominterny z 15. května 1943 o rozpuštění Komunistické internacionály. — 151

- ⁶⁰ Jde o mezinárodní politickou stávku dělníků na podporu ruské a maďarské revoluce, plánovanou na 21. července 1919 s požadavkem, aby se imperialistické vlády přestaly vměšovat do ruských a maďarských záležitostí. V uvedený den se konaly stávky ve Velké Británii, Itálii, Německu, Norsku i jinde, ale jednotně proletariát všech zemí nevystoupil.

Pravicoví vůdcové socialistických stran a odborů udělali všechno, aby mezinárodní stávce zabránili. Zrádně si počínali francouzští sociálkompromisníci. Aby oklamali dělníky, vyslovili se Jouhaux, Merrheim a jiní vůdcové Všeobecné konfederace práce pro stávku, ale těsně před jejím uskutečněním navrhli, aby byla odložena, a tím ji zmařili. — 151

- ⁶¹ *Avanti!* — deník, ústřední orgán Italské socialistické strany. Byl založen v prosinci 1896 v Římě. Za první světové války zaujímal nedůsledné internacionalistické stanovisko a nepřerušil styky s reformisty. Roku 1926 jej fašistická vláda Mussoliniho zastavila, ale vycházel dále v zahraničí; od roku 1943 vychází opět v Itálii. — 151

- ⁶² *ILP (Independent Labour Party)* — Nezávislá labouristická strana — anglická reformistická organizace. Založili ji předáci »nových tradeunionů« v roce 1893, v době zesíleného stávkového boje a hnutí za nezávislost anglické dělnické třídy na buržoazních stranách. Do strany vstoupili členové »nových tradeunionů« a mnoho starých tradeunionistů, příslušníci inteligence a maloburžoazie ovlivnění fabiány. V čele strany stáli K. Hardie a R. MacDonald. Od samého počátku zaujímal tato strana buržoazně reformistické stanovisko; hlavní důraz kladla na parlamentní formu boje a parlamentní dohody s liberální stranou. Lenin o Nezávislé labouristické straně napsal, že »ve skutečnosti to je oportunistická strana, která byla vždycky závislá na buržoazii« (Sebrané spisy 39, Praha 1988, s. 110). — 152

⁶³ *Die Rote Fahne* — ústřední orgán Komunistické strany Rakouska. Vycházel ve Vídni od listopadu 1918, zpočátku pod názvem *Der Weckruf*, od ledna 1919 jako *Die Soziale Revolution* a od července 1919 pod názvem *Die Rote Fahne*. V roce 1933 byl nucen přejít do ilegality. Od srpna 1945 vycházel jako *Österreichische Volksstimme* a od 21. února 1957 má název *Volksstimme*. — 153

⁶⁴ *L'Humanité* — deník; založil jej roku 1904 Jean Jaurès jako orgán Francouzské socialistické strany. Za první světové války byl list v rukou nejpravicejšího křídla Francouzské socialistické strany a zaujímal sociálšovinistické stanovisko.

Roku 1918 se šéfredaktorem listu stal významný činitel francouzského a mezinárodního dělnického hnutí Marcel Cachin. V letech 1918—1920 bojoval list proti imperialistické politice francouzské vlády, která vyslala svá vojska proti Sovětské republice. Od prosince 1920, kdy v Tours došlo k rozkolu ve Francouzské socialistické straně a kdy byla vytvořena Komunistická strana Francie (tak se nazývala Francouzská komunistická strana v letech 1920—1943), stal se list jejím ústředním orgánem.

La Bataille — list francouzských anarchosyndikalistů. Vycházel v Paříži v letech 1915—1920 místo zastaveného listu *La Bataille Syndicaliste*. List v podstatě řídili Grave, Guillaume, Dubreuil, Jouhau, Cornelissen aj. Za první světové války zaujímal list šovinistické stanovisko. — 154

⁶⁵ Lenin má na mysli mimořádný sjezd Nezávislé sociálně demokratické strany Německa ve dnech 30. listopadu—6. prosince 1919 v Lipsku. — 155

⁶⁶ *Basilejský manifest* — manifest o válce, schválený mimořádným mezinárodním socialistickým kongresem v Basileji, který se konal 24.—25. listopadu 1912. Manifest upozorňoval národy na vzrůstající nebezpečí světové imperialistické války, odhaloval lupičské cíle této války a vyzýval dělníky všech zemí, aby energicky bojovali za mír a aby postavili »proti kapitalistickému imperialismu sílu mezinárodní solidarity proletariátu«. Do basilejského manifestu byl začleněn bod rezoluce stuttgartského kongresu z roku 1907 zformulovaný Leninem, v němž se říká, že v případě rozpoutání imperialistické války musí socialisté využít hospodářské a politické krize způsobené válkou k boji za socialistickou revoluci. — 159

- ⁶⁷ Lenin má na mysli Wagnerova slova z Goethovy tragédie Faust:
 Ó, rozkošněj se duchem nésti lze
 od listu k listu, z knihy ke knize.
 V postavě Wagnera je vykreslen typ omezeného, od života odtrženého kabinetního pracovníka. (Viz J. W. Goethe—E. Delacroix, Faust. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1955, s. 62.) — 160
- ⁶⁸ Program IX. sjezdu KSR(b) byl otištěn 11. února 1920 ve 30. čísle Pravdy. — 165
- ⁶⁹ Po vítězství Rudé armády nad Kolčakem a Děnikinem americký tisk, odrážející nálady svých obchodních kruhů, dvakrát požádal Lenina o interview. 18. února 1920 odpověděl Lenin na otázky berlínského dopisovatele americké zpravodajské agentury Universal Service Karla Wiganda. Text Leninovy odpovědi byl radiotelegramem sdělen do Berlína a odtud 21. února 1920 do New Yorku; téhož dne večer byla Leninova odpověď otištěna v New Yorku Evening Journal pod názvem Cílem bolševiků je mír a více obchodu, říká Lenin. Leninovy odpovědi byly rovněž otištěny v německém komunistickém a socialistickém tisku. — 170
- ⁷⁰ Zvláštní dopisovatel londýnského konzervativního listu Daily Express v Kodani požádal Lenina o odpověď na čtyři otázky. Leninova odpověď došla do Kodaně 22. února a příštího dne ji otiskl Daily Express. — 174
- ⁷¹ Lenin poskytl interview dopisovateli amerického buržoazního listu The World Lincolni Eirovi v polovině února 1920. Tehdy se v Sovětském Rusku začaly vypracovávat plány obnovy a rekonstrukce národního hospodářství a sovětská vláda předložila rozsáhlý program navázání diplomatických a obchodních styků s kapitalistickými zeměmi. Lincoln Eir byl vyslán do Ruska, aby osobně interviewoval Lenina. Lenin ho přijal společně s kameramanem Victorem Kubesem. Rozmlouvali anglicky, nejprve v Leninově pracovně, potom v jeho bytě v Kremlu. Rozhovor trval hodinu a týkal se aktuálních otázek. Leninův interview byl otištěn v The World 21. února 1920 a přetištěn v četných západoevropských a amerických listech. — 176
- ⁷² *Mírová smlouva mezi RSFSR a Litvou* byla uzavřena 12. července 1920 v Moskvě. *Mírová smlouva mezi RSFSR a Lotyšskem* byla uzavřena 11. srpna 1920 v Rize. — 180

⁷³ Učiteli z ukrajinské Spilky má Lenin na mysli Svaz ukrajinských učitelů, v jehož čele byli petljurovci. — 185

⁷⁴ *Společnost národů* — mezinárodní organizace působící v letech 1920—1939. Byla ustavena na pařížské mírové konferenci (1919—1920) vítězných mocností v první světové válce. Pakt Společnosti národů se stal součástí zde uzavřených mírových smluv a podepsalo jej 44 států. Činnost Společnosti národů řídily tři orgány: Shromáždění, Rada a stálý sekretariát v čele s generálním tajemníkem. Pakt Společnosti národů byl sestaven tak, aby budil dojem, že cílem této organizace je boj proti agresí, omezování zbrojení a upevňování míru a mezinárodní bezpečnosti. Ve skutečnosti však vedoucí činitelé Společnosti národů byli vůči agresorům shovívaví, podporovali horečné zbrojení a přípravu druhé světové války.

V letech 1920—1934 byla činnost Společnosti národů vůči Sovětskému svazu nepřátelská. V letech 1920—1921 byla Společnost národů jedním z center, v nichž se připravovala cizí vojenská intervence proti sovětskému státu.

Dne 15. září 1934 z podnětu francouzské diplomacie vyzvalo 34 členských států Společnosti národů Sovětský svaz, aby se stal jejím členem. SSSR v zájmu boje za upevnění míru do Společnosti národů vstoupil, avšak jeho snaha vytvořit mírovou frontu narážela na odpor reakčních kruhů západních mocností. Po vypuknutí druhé světové války činnost Společnosti národů fakticky ustala. Oficiálně byla tato organizace rozpuštěna v dubnu 1946 usnesením zvlášť svolaného shromáždění. — 186

⁷⁵ Jde o proletkultovce, členy Proletkultu, který vznikl v září 1917 jako nezávislá dělnická kulturně osvětová a literárně umělecká organizace. V čele Proletkultu stál A. A. Bogdanov a jeho stoupenici. I po Říjnové revoluci požadoval Proletkult takzvanou samostatnost, čímž se stavěl proti proletářskému státu. V důsledku toho pronikli do této organizace buržoazní intelektuálové, kteří silně ovlivňovali její zaměření. Proletkultovci fakticky popírali význam kulturního dědictví minulosti, snažili se distancovat od masové kulturně osvětové práce. Održení od života chtěli vytvořit zvláštní »proletářskou kulturu« »laboratorní cestou«. Hlavní ideolog Proletkultu Bogdanov slovy sice uznával marxismus, ale ve skutečnosti hlásal subjektivně idealistickou machistickou filozofii. Proletkult nebyl sourodou organizací. Vedle příslušníků buržoazní inteligence, kteří měli v mnoha jeho organizacích hlavní slovo, v něm byla i dělnická mládež, která chtěla upřímně

pomáhat sovětskému státu při kulturní výstavbě. Nejvíce byly proletkultovské organizace rozšířeny v roce 1919. Na začátku 20. let začaly upadat a v roce 1932 Proletkult zanikl.

Lenin v návrhu rezoluce O proletářské kultuře (viz Spisy 31, Praha 1955, s. 313—314) a v několika dalších pracích chybné názory Proletkultu nelítostně kritizoval. — 190

⁷⁶ *I. celoruský sjezd pracujících kozáků* se konal 29. února—6. března 1920. Bylo na něm přítomno 339 delegátů zastupujících téměř všechny kozácké oblasti. Sjezd jednal o sovětské výstavbě v kozáckých oblastech, o zásobování potravinami, o organizaci národního hospodářství atd. Lenin ve svém referátě na sjezdu 1. března objasnil, jakou cestou musí jít pracující kozáctvo. Sjezd ukázal, že kozáctvo není nějakou zvláštní národností nebo národem, nýbrž neoddelitelnou součástí ruského lidu a nepomýšlí na oddělení od Sovětského Ruska. Odsoudil pokusy bohatých kozáků, spjatých se statkáři a buržoazií, odtrhnout kozáky od společné věci všech pracujících. Ve sjezdové rezoluci se zdůrazňovalo, že hlavním úkolem pracujícího kozáctva je vytvořit svazek s dělníky a rolníky Sovětského Ruska. Sjezd se vyslovil pro účast pracujících kozáků v orgánech sovětské moci podle stejných zásad spolu s ostatními dělníky a rolníky a vyzval kozáky, aby upevňovali svazek dělníků a rolníků a soustředili veškeré úsilí na překonání hospodářského rozvratu v zemi. — 192

⁷⁷ Lenin má na mysli *Dekret o míru*, schválený na II. celoruském sjezdu sovětů dělnických a vojenských zástupců 26. října (8. listopadu) 1917 (viz Sebrané spisy 35, Praha 1987, s. 41—45). — 195

⁷⁸ Lenin má na mysli stávkou německých dělníků, která začala 28. ledna 1918. Dělníci protestovali proti lupičským mírovým podmínkám, předloženým německou delegací na jednáních v Brestu Litevském [Brest]. Přes 500 000 dělníků zbrojních závodů zastavilo práci a žádalo uzavření míru bez anexí a kontribucí na základě návrhů sovětské delegace, účast dělnických zástupců všech zemí na mírových jednáních, zrušení výjimečného stavu v zemi a poskytnutí demokratických práv lidu. Záhy se k berlínským dělníkům připojili dělníci v Hamburku, Kielu, Porúří, Lipsku a v dalších průmyslových centrech. Lednové politické stávky se účastnilo celkem přes milión lidí. V průběhu stávky vznikly v několika městech rady dělnických zástupců.

Stávkou vedli revoluční starostové, rekrutující se hlavně z aktivistů základních odborových organizací, jimž dali dělníci svůj

hlas. Jenže revoluční starostové byli většinou členy Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, jejíž činnost usměrňovali kompromisníci, a to síly stávkujících oslabovalo.

Lednová politická stávka skončila porážkou dělníků, ale její význam byl veliký. Lenin ji hodnotil jako »zvrát ve smýšlení německého proletariátu« (Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 554). — 195

⁷⁹ Jde o listy, které v letech 1918—1919 vydávaly zahraniční komunistické strany, existující při ÚV KSR(b), v angličtině, němčině a francouzštině; byly rozšiřovány mezi intervenčními vojsky a mezi zajatci. V angličtině vycházel *The Call* a byl rozšiřován na severní frontě. V němčině vycházely dva listy — *Der Völkerfriede* a *Weltrevolution* — a oba byly rozšiřovány mezi německými válečnými zajatci a na Ukrajině. Ve francouzštině vycházel týdeník *La Lanterne* a byl rozšiřován na jihu Ruska. — 197

⁸⁰ *The Times* — deník, založený roku 1785 v Londýně; jeden z významných konzervativních listů britské buržoazie. — 200

⁸¹ Dne 18. (31.) prosince 1917 předal Lenin šefovi finské buržoazní vlády Svinhufvudovi usnesení rady lidových komisařů o uznání nezávislosti Finska^[95]. 22. prosince 1917 (4. ledna 1918) potvrdil toto usnesení Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů. — 200

⁸² Lenin má na mysli přípravu vojenského monarchistického převratu v Německu. Tento převrat, nazývaný Kappův puč, uskutečnila reakční německá soldateska v čele s Kappem. Spiklenci připravovali převrat za zjevné shovívavosti sociálně demokratické vlády. 13. března 1920 vyslali na Berlín vojenské útvary, a když nenarazili na odpor vlády, prohlásili ji za svrženou a vyhlásili vojenskou diktaturu. Němečtí dělníci odpověděli na převrat generální stávkou. Pod náporom proletariátu Kappova vláda 17. března padla. K moci se znovu dostali sociální demokraté, kteří oklamaním dělníků generální stávku zmařili. — 205

⁸³ Heslo návratu k hranicím z roku 1772 znamenalo obsazení Běloruska, Litvy, části Ukrajiny až po střední tok Dněpru a jižní části Lotyšska; odráželo agresivní šovinistické nálady polské buržoazie a statkářů. — 206

⁸⁴ *II. celoruský sjezd lékařů a zdravotníků* se konal 25. února—2. března 1920. Bylo na něm přítomno 312 osob, z toho 125 komunistů. Na programu sjezdu byly tyto otázky: zpráva o činnosti

ústředního výboru Celoruského svazu lékařských a zdravotních pracovníků, volby rozpočtové a finanční komise, referát o organizační otázce, stav zdravotnictví v republice, organizace lékařské péče v republice aj. 1. března přednesl krátký pozdravný projev V. I. Lenin. Sjezd věnoval hlavní pozornost organizaci lidového zdravotnictví, objasnil otázky týkající se přípravy nových lékařských kádrů a nastínil plán organizace odborného vzdělávání lékařů. — 213

- ⁸⁵ V návrhu tezí Trockého byl první článek nazván O vole k trudu [Ochota pracovat] (viz Děvjatyj sjezd RKP(b). Mart-aprel 1920 goda. Protokoly. Moskva 1960, s. 533). — 215
- ⁸⁶ Návrh dekretu lidového komisariátu školství a osvěty O souzení nezletilých byl projednáván a s Leninovými poznámkami schválen na zasedání rady lidových komisařů 4. března 1920. S podpisem předsedy RLK V. Uljanova (Lenina) byl 6. března otištěn v 51. čísle listu Izvěstija VCIK pod názvem O záležitostech nezletilých obviněných ze společensky nebezpečné činnosti. — 219
- ⁸⁷ V. I. Lenin byl zvolen 16. února 1920 poslancem moskevského sovětu za Státní továrnu č. 3 na výrobu cukrovinek (dnes továrna Bolševik) a za dělníky a zaměstnance stanice Chovrino Nikolajevské (dnes Říjnové) dráhy; 20. února byl potvrzen jako člen moskevského sovětu a dostal poslanecký průkaz s číslem 1 (viz tento svazek, s. 163). Doposud se při každých volbách do městského sovětu v Moskvě průkaz s číslem 1 vypisuje na jméno V. I. Lenin. — 220
- ⁸⁸ Dne 23. prosince 1919 se v radě lidových komisařů jednalo o množství přebytků potravinových výrobků získaných ze sovchozů. RLK se usnesla zřídit komisi složenou ze zástupců lidového komisariátu zásobování, lidového komisariátu zemědělství, Nejvyšší národohospodářské rady, Ústředního statistického úřadu a Celoruské ústřední rady odborů. Úkolem komise bylo vypracovat podle Leninových pokynů praktické návrhy na důkladnější evidenci a kontrolu sovchozů a opatření ke zlepšení jejich organizace. Svoláním komise byl pověřen S. P. Sereda, který měl také do tří týdnů podat o této otázce zprávu radě lidových komisařů.
- Dne 27. ledna 1920 byl na zasedání RLK projednán a schválen návrh instrukce o správě sovchozů, přednesený Seredou. Zpráva komise, ustavené RLK 23. prosince 1919, se projednáva-

la na zasedání rady lidových komisařů 9. března 1920. V diskusi o této otázce předložil Lenin výše otiskovaný návrh usnesení RLK. Definitivní rozhodnutí o zprávě komise bylo odloženo na příští zasedání RLK. Předsedovi komise rada lidových komisařů uložila »předložit přesný text všech usnesení k této otázce a v souvislosti s tím vypracovaný návrh usnesení«. Návrh usnesení o opatřeních k organizaci sovchozů, vypracovaný lidovým komisariátem zemědělství, schválila RLK 15. dubna 1920. — 236

- ⁸⁹ *III. celoruský sjezd pracovníků vodní dopravy* se konal v Moskvě 15.—23. března 1920. Bylo na něm přítomno 161 delegátů, z toho 144 komunistů. Mezi delegáty byli zástupci Sibiře, Archan-gelska a Ukrajiny. Na programu sjezdu byly tyto otázky: současná situace a úkoly odborů, zpráva ústředního výboru a revizní komise, mezinárodní odborové hnutí, otázka zásobování potravinami, odbory a orgány správy národního hospodářství, odborné technické vzdělávání, kulturně výchovná činnost aj. 15. března, v den zahájení sjezdu, promluvil jménem rady lidových komisařů V. I. Lenin. — 237
- ⁹⁰ Lenin má na mysli teze ÚV KSR(b) k IX. sjezdu strany Nejbližší úkoly hospodářské výstavby, uveřejněné 12. března 1920 ve 14. čísle listu Izvěstija CK RKP(b) (viz Děvjatyj sjezd RKP(b). Mart-aprel 1920 goda. Protokoly. Moskva 1960, s. 538—544). — 239
- ⁹¹ Komunistická frakce v Celoruské ústřední radě odborů zasedala 15. března 1920 a projednala teze M. P. Tomského o úkolech odborů, uveřejněné 10. března 1920 v 54. čísle listu *Ekonomičeskaja žizň*. Teze Tomského se předběžně projednávaly v komisi, kterou ustavila frakce v CÚRO, jenže komise ponechala všechny zásadní myšlenky tezí v původním znění. Autor tezí prosazoval kolektivní řízení průmyslových podniků a tuto myšlenku obsahovaly i jeho teze, které většina frakce v CÚRO podpořila. Lenin vystoupil na zasedání frakce několikrát, předkládal pozměňovací návrhy nebo kritizoval jednotlivé body tezí Tomského a prosazoval zásadu řízení hospodářských podniků jednou osobou. — 245
- ⁹² Protože nesporný typ řízení sovětských podniků dosud nebyl vypracován, připouštěly se na cestě k důslednému řízení podniků jednou osobou různé kombinace, jako například: 1. v čele podniku ředitel z řad dělníků a jako jeho technický náměstek odborník, inženýr; 2. v čele podniku inženýr odborník jako faktický vedoucí podniku a vedle něho komisař z řad dělníků s rozsáhlou

pravomocí a povinností zasahovat do všech záležitostí; 3. v čele podniku ředitel odborník a jeden nebo dva komunisté jako jeho náměstkové s právem a povinností zabývat se všemi úseky vedení závodu, ale bez práva pozastavovat plnění ředitelových příkazů; 4. v čele podniku nevelké, dobře sešrané kolektivní řídicí orgány s předsedou odpovídajícím za celkové řízení. Takováto forma organizace řízení průmyslu byla schválena na IX. sjezdu KSR(b) (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 369—370). — 248

⁹³ K prvnímu výročí úmrtí J. M. Sverdlova se konalo 16. března 1920 ve Velkém divadle slavnostní zasedání. Přítomni byli členové ÚV KSR(b), CÚVV, moskevského výboru KSR(b), zástupci odborů, závodních výborů a delegáti guberniálního sjezdu sovětů, který se právě konal. Promluvili soudruzi, kteří se s ním dobře znali. K uctění památky J. M. Sverdlova promluvil jménem ústředního výboru KSR(b) V. I. Lenin. — 249

⁹⁴ *Usnesení politického byra ÚV KSR(b) o porušení stranické kázně členy frakce v Celoruské ústřední radě odborů* napsal Lenin 17. března 1920 v souvislosti s upozorněním na jednání tajemníka ÚV KSR(b) N. N. Krestinského, které ústřednímu výboru KSR(b) zaslali členové byra frakce v CÚRO M. P. Tomskij a J. Ch. Lutovinov.

Dne 15. března na společném zasedání frakce v CÚRO a moskevské odborové rady Krestinskij prohlásil, že pokud se stanovisko frakce v CÚRO a jejích vedoucích činitelů příkře rozchází se stanoviskem ÚV KSR(b), pak on jménem ústředního výboru strany doporučuje všem členům frakce v CÚRO, aby ve svých referátech na odborových sjezdech neprosazovali zásadu kolektivního řízení.

Členové byra frakce v CÚRO na svém neveřejném zasedání ostře protestovali proti podobnému výkladu a metodám stranické kázně a požádali ÚV KSR(b), aby jim povolil vystupovat na odborových sjezdech s rezolucí frakce v CÚRO. O upozornění členů byra frakce se jednalo na zasedání politického byra ÚV KSR(b), které schválilo tyto rezoluce předložené Leninem. Podepsali je členové politického byra V. I. Lenin, N. I. Bucharin a N. N. Krestinskij. Na první rezoluci Krestinskij připsal: »Protože se otázka týká mne, zdržuji se. N. Krestinskij.« Na strojopisné kopii druhé rezoluce Lenin připsal: »Dokumenty o konfliktu frakce v CÚRO s Krestinským.« — 251

- ⁹⁵ Předmluvu Lenin nedokončil. Knížka *The Proletarian Revolution and Kautsky the Renegade*. By V. I. Ulianov (N. Lenin)^[146] vyšla koncem března 1920 bez předmluvy. — 253
- ⁹⁶ Knížka N. Lenin. *Die Diktatur des Proletariats und der Renegat Karl Kautsky*^[147] vyšla koncem prosince 1919. — 253
- ⁹⁷ Knihu R. MacDonalda dostal Lenin později. Zachovala se v jeho osobní knihovně s poznámkami na okrajích. Lenin si speciálně označil ta místa, kde se MacDonald snaží zastít třídní rozpory kapitalistické společnosti. Leninovy poznámky v MacDonaldově knize jsou otištěny v publikaci *Leninskij sbornik XXIV*, s. 253—285. — 253
- ⁹⁸ Záznam Leninových projevů na gramofonové desky zajistila Ústřední agentura CÚVV pro distribuci tisku (Centropečať). V letech 1919—1921 bylo 15 Leninových projevů zaznamenáno na 16 desek. Hned po obnovení jediné továrny na gramofonové desky v Rusku projevoval Lenin velký zájem o propagandu prostřednictvím gramofonových desek a všemožně toto odvětví osvěty podporoval. První Leninovy projevy byly nahrávány ve zvlášť upravené místnosti v Kremlu, poslední nahrávka byla pořízena v budově Ústřední agentury. Projevy na gramofonových deskách vyšly v desetitisících exemplářů, rozdávaly se v agitačních střediscích, na shromážděních rolníků, v klubech a v útvech Rudé armády. Měly obrovský význam pro masovou agitační práci. Zvlášť populární byly projevy O středních rolnících, Co je to sovětská moc a O naturální dani. — 255
- ⁹⁹ *IX. sjezd KSR(b)* se konal ve dnech 29. března—5. dubna 1920 v Moskvě. Při zahájení ve Velkém divadle přednesl úvodní projev Lenin. Další zasedání se konala v Kremlu. Ze všech předchozích sjezdů byl IX. sjezd nejpočetněji zastoupen. Bylo na něm přítomno 715 delegátů, z toho 553 s rozhodujícím a 162 s poradním hlasem, kteří zastupovali 611 978 členů strany. Byly na něm zastoupeny stranické organizace centrálního Ruska, Ukrajiny, Uralu, Sibíře a dalších oblastí, které nedávno osvobodila Rudá armáda. Mnozí delegáti přijeli přímo z fronty.
- Na programu sjezdu byly tyto otázky: 1. zpráva ústředního výboru; 2. nejbližší úkoly hospodářské výstavby; 3. odborové hnutí; 4. organizační otázky; 5. úkoly Komunistické internacionály; 6. postoj k družstvům; 7. přechod k miličnímu systému; 8. volby ústředního výboru; 9. různé.

Sjezd osobně řídil Lenin. Přednesl zprávu o politické činnosti ústředního výboru a závěrečné slovo ke zprávě, projev o hospodářské výstavbě, o družstevnictví, závěrečný projev a předložil návrh kandidátky pro volby do ústředního výboru strany.

V rezoluci O nejbližších úkolech hospodářské výstavby sjezd konstatoval, že »základní podmínkou hospodářské obnovy země je vytrvalé plnění *jednotného hospodářského plánu*, vypracovaného na nejbližší historické období« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 363). V rezoluci bylo stanoveno pořadí v řešení základních úkolů hospodářského plánu: a) především zlepšení stavu dopravy, vytvoření nejnnutnějších zásob obilí, paliv a surovin a jejich přísun; b) výroba strojů pro dopravu, pro těžbu paliv a surovin a pro potřeby zemědělství; c) intenzivní rozvoj strojírenství pro spotřební průmysl; d) intenzivní výroba spotřebního zboží (viz tamtéž).

Nejdůležitější místo v jednotném hospodářském plánu zaujímala elektrifikace národního hospodářství, kterou Lenin prosazoval jako velký program na 10—20 let. Sjezd doporučil uskutečňovat elektrifikaci v souladu s jednotlivými etapami plnění plánu celého národního hospodářství. Směrnice IX. sjezdu se staly základem plánu Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO), který definitivně vypracoval a schválil celoruský sjezd sovětu v prosinci 1920. Byl to v dějinách lidstva první perspektivní, vědecky podložený plán rozvoje národního hospodářství obrovské země a počítal s vybudováním výrobně technické základny socialismu. Plán GOELRO byl splněn mnohem dříve, než se předpokládalo. Už do roku 1935 byl trojnásobně překročen.

IX. sjezd schválil teze ÚV KSR(b) o mobilizaci kvalifikovaných dělníků, o zavedení pracovní povinnosti, o zavedení vojenského režimu do ekonomiky a o využívání vojenských jednotek pro potřeby národního hospodářství. Sjezd uložil stranickým organizacím, aby pomohly odborům a pracovním oddělením evidovat všechny kvalifikované dělníky, aby mohli být zapojeni do výrobní činnosti se stejnou důsledností a přísností jako důstojníci pro potřeby armády.

Zapojení vojenských útvarů do plnění hospodářských úkolů jako pracovních armád bylo dočasné opatření, na něž sovětská vláda přistoupila vzhledem k dané situaci. Trockij považoval pracovní armády za jediný a nejlepší prostředek, jak zajistit národnímu hospodářství pracovní síly, a doporučoval přenést vojenské metody i do mírové hospodářské výstavby. Sjezd to však rezolutně odmítl jako naprosto neudržitelné. Zdůraznil, že použití ce-

lých pracovních armád je oprávněné jen tehdy, »je-li nutné udržet armádu jako celek pro plnění vojenských úkolů« (tamtéž, s. 374).

Sjezd věnoval velkou pozornost řízení výroby. V rezoluci k této otázce se upozorňovalo na nutnost zajistit kvalifikované, pevné a energické řízení jednou osobou.

Na základě Leninových připomínek sjezd zvláště zdůraznil, že v zájmu socialistického hospodářství je třeba široce využívat poznatků vědy, techniky a kultury. Zdůraznil, že je nutno ideovým působením získávat odborníky pro výrobní zájmy Sovětské republiky a vytvořit ovzduší soudružské spolupráce mezi dělníky a odborníky (viz tamtéž, s. 371).

Proti linii strany v hospodářské výstavbě vystoupila na sjezdu protistranická skupina »demokratického centralismu«, tzv. decisté (Sapronov, Osinskij, Smirnov). Frázemi o zachování demokratického centralismu brojila tato skupina proti využití starých odborníků, proti centralizovanému státnímu řízení, proti řízení podniků jednou osobou a osobní odpovědnosti vedoucího a trvala na neomezeném dodržování zásady kolektivního řízení. Decisté se ve skutečnosti snažili podrýt centralismus sovětské hospodářské soustavy, prosazovat místní zájmy, vytvořit stav nezodpovědnosti v řízení průmyslu a dezorganizovat národní hospodářství. Tuto skupinu podporovali na sjezdu Rykov, Tomskij, Miljutin a Lomov. Sjezd protistranické návrhy decistů rozhodně odsoudil a odmítl.

Sjezd rovněž vytyčil úkoly strany při obnovování dopravy. Ve zvláštní výzvě stranickým organizacím upozornil na hroživou situaci v dopravě a důrazně jim připomenul, že musí splnit směrnici ÚV KSR(b) a poslat na práci do dopravy 5000 nejlepších komunistů.

Zvláštní pozornost věnoval sjezd pracovnímu soutěžení a komunistickým subotníkům. Pro stimulování soutěžení doporučoval široce využívat prémiový systém odměňování práce. Usnesl se, že mezinárodní svátek proletariátu, 1. máj, který v roce 1920 připadl na sobotu, se stane mohutným celoruským subotníkem.

Sjezd věnoval značnou pozornost otázce odborů. Veškerou odborovou práci bylo třeba podřídit plnění hospodářských úkolů. Sjezd vymezil vztah odborů ke státu a ke straně, stanovil, jakou formou má strana odbory řídit a jakým způsobem se mají podílet na hospodářské výstavbě. Rozhodně potřel anarchosyndikalisty (Šljapnikov, Lozovskij, Tomskij a Lutovinov), kteří prosazovali nezávislost odborů a stavěli je proti komunistické straně a sovětské moci. Ukázal, že odbory jako škola komunismu, jak je označil

Lenin, musí masy proletářů kulturně a politicky vychovávat, připravovat je pro hospodářské funkce, organizovat je a pozvedat na úroveň komunismu, připravovat je na úlohu budovatelů komunistického zřízení.

Dne 4. dubna na neveřejném zasedání zvolil sjezd nový ústřední výbor (19 členů a 12 kandidátů ÚV). V závěrečném projevu Lenin shrnul výsledky sjezdu a vyslovil hluboké přesvědčení, že soustředí-li strana všechny síly komunistů i bezpartijních na plnění hospodářských úkolů, dokáže je řešit stejně úspěšně, jako řešila úkoly vojenské. Všechna usnesení sjezdu byla schválena jednomyslně.

IX. sjezd měl pro sovětský stát obrovský význam. Orientoval stranu na boj proti hospodářskému rozvratu, na praktické řešení úkolů obnovy národního hospodářství, upřesnil organizaci řízení průmyslu, vymezil úlohu a místo odborů v systému sovětského státu a navrhl rozsáhlá opatření k rozvíjení tvůrčí iniciativy a pracovního nadšení lidových mas. — 259

¹⁰⁰ *Politické byro a organizační byro ÚV KSR(b)* byly vytvořeny jako permanentně fungující orgány 25. března 1919 na prvním plenárním zasedání ústředního výboru zvoleného na VIII. sjezdu strany na základě rezoluce VIII. sjezdu o organizační otázce. — 263

¹⁰¹ Jedná se o zprávy ústředního výboru a jeho oddělení, uveřejněné před IX. sjezdem KSR(b) v březnu 1920 v listu *Izvěstija CK RKP(b)*. V 16. čísle z 28. března byla otištěna *Politická zpráva ústředního výboru*^[77], *Organizační zpráva ústředního výboru*^[66] a *Zpráva finančního oddělení ústředního výboru*^[72]. 15. číslo listu *Izvěstija CK RKP(b)* z 24. března bylo celé věnováno zprávám oddělení ústředního výboru. Byly v něm otištěny zprávy těchto oddělení: statistických informací^[23] za období od 18. dubna 1919 do 1. března 1920, organizačního a instruktorského^[63], oddělení pro evidenci a rozmísťování kádrů při ÚV KSR(b)^[114], zpráva ústředního výboru Komunistického svazu mládeže Ruska^[15], přehled o práci na vesnici^[99] a materiály *Ze zprávy o vydávání listů Pravda a Bědnota*^[17]. Ve 14. čísle z 12. března byla otištěna *Zpráva o činnosti oddělení ústředního výboru pro práci mezi ženami*^[71]. — 264

¹⁰² Lenin má na mysli bílý teror, který zavládl po potlačení revoluce ve Finsku v květnu 1918. Buržoazie se vypořádala s pracujícími velmi krutě. Přes 90 000 lidí bylo uvrženo do žalářů a koncen-

tračních táborů, asi 18 000 jich bylo popraveno a stejný počet jich zemřel na následky hladu a mučení. Počet obětí bílého teroru byl desetkrát větší než počet bojovníků, kteří padli v boji za revoluci. — 269

¹⁰³ Jedná se o porážku listopadové revoluce 1918 v Německu, která vedla ke svržení monarchie Viléma II.

Pravicoví předáci sociálních demokratů a centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa se všemožně snažili zachránit kapitalistické zřízení. Podařilo se jim získat početní převahu ve většině dělnických a vojenských rad. Prozatímní vláda, ustavená 10. listopadu na plenárním zasedání berlínské rady, byla složena z pravicových sociálních demokratů (F. Ebert, F. Scheidemann, O. Landsberg) a »nezávislých« sociálních demokratů (H. Haase aj.), kteří později z vlády odešli. Vládní program se omezoval na sociální reformy v mezích buržoazního zřízení. Na I. celoněmeckém sjezdu rad, který se konal 16.—21. prosince 1918 v Berlíně, prosadili předáci pravicových sociálních demokratů rezoluci o předání zákonodárné a výkonné moci vládě a o uspořádání voleb do Ústavodárného shromáždění. Ve skutečnosti to byla likvidace rad.

Zkušenosti z revolučního boje německé třídy přesvědčily spartakovce, že se musí s konečnou platností rozejít s Nezávislou sociálně demokratickou stranou Německa a vytvořit bojovou revoluční stranu dělnické třídy. Na ustavujícím sjezdu, který se konal ve dnech 30. prosince 1918—1. ledna 1919, založili nejlepší představitelé německé dělnické třídy Komunistickou stranu Německa. Avšak hned po ukončení ustavujícího sjezdu byla mladá Komunistická strana Německa vystavena těžkým zkouškám. Německá buržoazie se ve snaze zbavit komunistickou stranu vedení a rozdrtit předvoj dělnické třídy rozhodla, že vyprovokuje dělníky k předčasnému ozbrojenému povstání. Vedení povstání, které propuklo 6. ledna v Berlíně, se chopili »nezávislí«, kteří hned od počátku neorganizovali rychlý a energický útok proti nepříteli a později začali zrádovsky vyjednávat s vládou. Vystoupení berlínského proletariátu neobvykle krutě potlačily kontrarevoluční oddíly, v jejichž čele stál pravicový sociální demokrat G. Noske, který byl ministrem vojensví. 15. ledna ozbrojené bandy zatkly a bestiálně zavraždily vůdce německé dělnické třídy K. Liebknechta a R. Luxemburgovou. Po rozdrčení lednového povstání a po likvidaci nejlepších vůdců německých dělníků už mohla německá buržoazie zajistit ve volbách do Ústavodárného shromáždění, které se konaly 19. ledna 1919, vítězství buržoazním stranám.

I když revoluce v Německu nepřerostla v revoluci proletářskou a nedokázala vyřešit úkoly národního a sociálního osvobození německého lidu, měla přece jen pokrokový význam. Listopadová buržoazně demokratická revoluce byla do jisté míry uskutečněna proletářskými metodami a prostředky, vedla ke svržení monarchie a k vytvoření buržoazně demokratické republiky, která poskytla základní buržoazně demokratické svobody a uzákonila osmihodinovou pracovní dobu. Listopadová revoluce v Německu podstatně pomohla Sovětskému Rusku, neboť umožnila zlikvidovat lupičskou brestlitevskou mírovou smlouvu. — 269

¹⁰⁴ V souvislosti s porážkou cizích interventů a bělogvardějců roku 1919 a s upevněním mezinárodního postavení Sovětského Ruska byly vládnoucí kruhy Lotyšska nuceny uzavřít mír s RSFSR. 25. března 1920 lotyšské ministerstvo zahraničních věcí navrhlo sovětské vládě zahájit mírová jednání. 16. dubna byla v Moskvě zahájena konference zástupců RSFSR a Lotyšska o uzavření mírové smlouvy a 11. srpna byla v Rize mírová smlouva s Lotyšskem podepsána. — 271

¹⁰⁵ Když se začátkem roku 1920 upevnilo vnitřní i mezinárodní postavení Sovětského Ruska, byly vládnoucí kruhy Finska nuceny uzavřít mír s RSFSR. 25. března ministerstvo zahraničních věcí Finska nabídlo sovětské vládě, aby byla stanovena demarkační linie, což ve skutečnosti znamenalo zahájení jednání o míru. Sovětsko-finská mírová smlouva byla podepsána 14. října 1920 v Jurjevu [Tartu]. Potvrdila svrchovanost a nezávislost Finska, kterou Finsku poskytla roku 1917 sovětská vláda. 23. října 1920 ratifikoval smlouvu Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů. — 271

¹⁰⁶ Souhlas Polska k zahájení mírových jednání byl pouze manévrem, který měl zastříti skutečnost, že se Polsko připravuje k válce proti Sovětskému Rusku. Na několikrát návrhy sovětské vlády zahájit jednání (22. prosince 1919, 28. ledna, 2. února a 6. března 1920) odpověděla polská vláda kladně teprve 27. března a navrhla, aby jednání probíhala v přifrontovém městě Borisovu a aby válečné akce byly zastaveny jen na tomto úseku. Sovětský návrh, aby byly bojové akce úplně zastaveny a aby jednání probíhala v některém neutrálním státě, polská vláda ultimativně zamítla. Reakční polské kruhy zmařily jednání a 25. dubna zahájily válku proti Sovětské republice. Po úspěších Rudé armády na podzim 1920 byla polská vláda nucena souhlasit s uzavřením mí-

rové smlouvy. Smlouva o příměří a předběžných mírových podmínkách byla uzavřena 12. října v Rize; definitivní mírová smlouva RSFSR a USSR s Polskem byla podepsána v Rize 18. března 1921. — 271

¹⁰⁷ *Bulletin Ústředního statistického úřadu* vycházel za redakce sekretariátu ÚSU. První číslo vyšlo 22. ledna 1919. V bulletinu se uveřejňovaly přehledy a statistické materiály k různým otázkám hospodářského života země^[50]. Přestal vycházet roku 1926. — 280

¹⁰⁸ *Izvěstija Centralnogo komiteta Rossijskoj kommunističeskoj partii (bolševikov)* — informační bulletin ústředního výboru, objasňující otázky života strany. Vycházel od 28. května 1919 v Moskvě z rozhodnutí VIII. sjezdu KSR(b). První čísla vycházela jako týdenní příloha Pravdy, od října 1920 jako samostatný orgán. V listu *Izvěstija CK RKP(b)* se otiskovala usnesení, instrukce, zprávy o práci ústředního výboru, informace a články o výstavbě strany. Roku 1929 byl list změněn v časopis *Partijnoje stroitel'stvo*, který vycházel do června 1946, a později v časopis *Partijnaja žizň*. — 281

¹⁰⁹ V. I. Lenin má na mysli brožuru S. I. Guseva *Aktuální otázky hospodářské výstavby*^[8]. Bod, o němž Lenin dále hovoří, byl pojat do návrhu rezoluce ÚV KSR(b) k IX. sjezdu strany poněkud pozměněn (viz část II rezoluce IX. sjezdu KSR(b) O nejbližších úkolech hospodářské výstavby, bod 4; in: KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 364).

V Gusevově brožuře byl tento bod formulován takto: »Všechny druhy výroby, které nenapomáhají ke splnění základního úkolu hospodářského období, podporovat jen potud, pokud neztěžují splnění hlavního úkolu. Pomocné výroby k splnění hlavního úkolu je třeba rozvíjet podle skutečné potřeby. Proto jednotný hospodářský plán nesmí být souhrnem výrobních programů vypracovaných výrobními sekcemi a místními národohospodářskými radami na podkladě zakázek ústředních a místních institucí, nýbrž naopak, jednotný hospodářský plán musí určovat rozsah výrobních programů pro každou sekci.« — 281

¹¹⁰ *Ekonomičeskaja žizň* — deník; vycházel od listopadu 1918 do listopadu 1937 jako orgán Nejvyšší národohospodářské rady a hospodářských lidových komisariátů. V posledních letech byl orgán

nem lidového komisariátu financí SSSR, Státní banky a dalších peněžních ústavů SSSR a ústředního výboru Svazu bankovních zaměstnanců. — 283

- ¹¹¹ Návrh usnesení rady lidových komisařů o výkupu lnu byl schválen jako dekret 10. února 1920 a uveřejněn 12. února v 31. čísle listu *Ekonomičeskaja žizň*. Vypracovala jej Nejvyšší národohospodářská rada v koordinaci s lidovým komisariátem zemědělství a lidovým komisariátem zásobování. Bylo stanoveno, že příslušné množství lnu, podléhající výkupu, rozděluje Hlavní správa textilních podniků mezi lnářské oblasti.

Dekret stimuloval rolníky k dodávce lnu ve stanoveném termínu jednak tím, že zemědělské kolektivy dostávaly za včasnou dodávku lněné nebo bavlněné tkaniny — jeden aršin tkaniny za každý odevzdaný pud lnu, jednak tím, že len neodevzdaný v termínu podléhal konfiskaci.

Opozice tehdy viděla ve vydání tohoto dekretu a v opatřeních ke zlepšení sklizně lnu ignorování místní iniciativy, a tím i porušení usnesení VII. sjezdu sovětů a CÚVV. Tento názor opozice se projevil v Sapronovově diskusním příspěvku na IX. sjezdu KSR(b) k Leninově zprávě o politické činnosti ústředního výboru strany. — 289

- ¹¹² Lenin má na mysli zasedání frakce v Celoruské ústřední radě odborů 15. března 1920, na němž se projednávaly teze Tomského Úkoly odborů^[111]. Lenin je ve svém vystoupení ostře kritizoval, zvláště bod 7 o základní metodě řízení — o kolektivním řízení. Frakce však zaujala nesprávný postoj a ve své většině hlasovala pro teze Tomského. — 295

- ¹¹³ *Dekretem o diktátorství* menševici a eseři demagogicky nazývali dekret rady lidových komisařů O centralizaci správy a ochraně komunikací a zvýšení jejich provozní způsobilosti^[13], který byl uveřejněn 28. března 1918 v 59. čísle listu *Izvěstija VCIK* (viz *Dekrety sovětskoj vlasti*, sv. 2, 1959, s. 18—20). — 296

- ¹¹⁴ Pro otázku družstevnictví ustavil IX. sjezd KSR(b) zvláštní sekci, která na schůzi 2. dubna 1920 projednávala několik variant tezí o družstevnictví; ty byly předloženy sjezdu k posouzení. Sekce nejprve přijala za základ teze V. P. Miljutina, který doporučoval družstevnictví postátnit. Po Leninově vystoupení proti Miljutinovým tezím schválil sjezd většinou hlasů rezoluci, kterou prosazoval Lenin. — 301

- ¹¹⁵ Autorem návrhu Ustanovení o subotnicích byl pracovník aparátu ústředního výboru KSR(b) A. N. Sokolov. Ustanovení bylo zřejmě vypracováno k výročí zavedení subotníků (k 10. květnu 1920). — 313
- ¹¹⁶ Dokument *O kompromisech* je začátkem Leninova nedokončeného článku. Myšlenky obsažené v tomto dokumentu Lenin podrobně rozvedl v knize *Levičáctví — dětská nemoc komunismu*.
 Leninův rozhovor s pacifistou Lansburym, jedním z vedoucích činitelů anglické Nezávislé labouristické strany, se konal v Kremli 21. února 1920. — 314
- ¹¹⁷ Viz B. Engels, Program blanquistických emigrantů Komuny (K. Marx—B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 548—554). — 315
- ¹¹⁸ *Chartismus* (z anglického charter — charta) — masové revoluční hnutí anglických dělníků ve 30.—40. letech 19. století. Organizačním centrem tohoto hnutí bylo Sdružení londýnských dělníků. Jeho vedení vypracovalo v roce 1838 petici Charta lidu (People's Charter) adresovanou parlamentu, která obsahovala tyto požadavky: všeobecné volební právo pro muže od 21 let, tajné hlasování, zrovnoprávnění volebních obvodů, zrušení majetkového cenzu pro kandidáty na poslance parlamentu, stanovení platu pro poslance a každoroční parlamentní volby. Hnutí začalo velkými shromážděními a demonstracemi pod heslem boje za prosazení Charty lidu. V červenci 1840 bylo založeno Národní chartistické sdružení, první masová strana dělníků v dějinách dělnického hnutí.
 Dne 2. května 1842 předložili chartisté parlamentu druhou petici, obsahující tentokrát už požadavky sociálního charakteru (zkrácení pracovní doby, zvýšení mezd aj.). Parlament ji zamítl. Chartisté na to odpověděli generální stávkou.
 V roce 1848 plánovali chartisté hromadný pochod k parlamentu s třetí peticí, avšak vláda stáhla k městu vojsko a pochod zneemožnila. Parlament projednal petici po mnoha měsících a opět ji zamítl. Po roce 1848 začalo chartistické hnutí upadat. Jeho neúspěch pramenil hlavně z toho, že nemělo jasný program a taktiku a chybělo mu důsledné proletářské revoluční vedení. Přesto však měli chartisté obrovský vliv jak na politické dějiny Anglie, tak i na rozvoj mezinárodního dělnického hnutí. Lenin charakterizoval chartismus jako »první široké, skutečně masové, politicky vyhraněné proletářské revoluční hnutí« (Sebrané spisy 38, Praha 1988, s. 327—328). — 315

¹¹⁹ Lenin má na mysli případ, který se stal jemu samému 19. ledna 1919, když jel do Sokolníků navštívit N. K. Krupskou, která se tam zotavovala. Leninův automobil přepadli ozbrojení bandité, sebrali mu náprsní tašku, revolver a ukradli automobil. Po zákroku Čeky a trestním pátrání byl automobil nalezen a zločinci zatčeni. Podrobněji o tom viz v knize *Vzpomínky na Lenina*, Praha 1958, č. 2, s. 508—512 a v knize *Bonče-Brujeviče Napadeníje na Lenina* (1931). — 316

¹²⁰ *I. celoruský ustavující sjezd Svazu pracovníků důlního průmyslu* se konal v Moskvě ve dnech 1.—6. dubna 1920, v době intenzívního úsilí o obnovu národního hospodářství. Na sjezdu bylo přítomno 173 delegátů, z toho 153 s rozhodujícím a 13 s poradním hlasem; z nich bylo 85 komunistů. Celkem bylo zastoupeno asi 200 000 dělníků důlního průmyslu. Nemohli se dostavit delegáti ropného průmyslu, protože Kavkaz ještě nebyl osvobozen od bělogvardějců.

Sjezdoví delegáti schválili tento program: zpráva organizačního byra, úkoly odborů, organizační otázka, mzdová otázka, situace v důlním průmyslu, situace v uhelném průmyslu, formy účasti odborů na organizaci a správě průmyslu, volby. Na jednom zasedání promluvil Lenin, který byl z rozhodnutí sjezdu zvolen čestným předsedou. Sjezd zaslal pozdravný telegram horníkům všech zemí. — 317

¹²¹ *III. celoruský sjezd odborů* se konal v Moskvě ve dnech 6.—13. dubna 1920 v Domě odborů. Bylo na něm přítomno kolem 1600 delegátů, zastupujících přes 4 milióny odborářů. Převahu na něm měli bolševici: bolševických delegátů a s nimi sympatizujících bylo 1180, menševiků 57 a zástupců dalších stran 69.

Hlavním bodem jednání sjezdu byl program hospodářské výstavby, který vytyčil právě skončený IX. sjezd strany. Dále byly na pořadu tyto otázky: zpráva o činnosti Celoruské ústřední rady odborů, zpráva o činnosti lidového komisariátu práce, úkoly odborů, organizační otázka, mzdová politika, materiální zásobování dělníků, odbory a národní hospodářství, mezinárodní odborové hnutí a kulturně osvětová činnost.

Na druhém zasedání sjezdu 7. dubna promluvil jménem rady lidových komisařů Lenin, který byl uvítán nadšenými ovacemi a zpěvem *Internacionály*. Charakterizoval úkoly Sovětské republiky v období mírového oddechu, přičemž věnoval zvláštní pozornost úkolům odborů v hospodářské výstavbě. Po Leninově vystoupení se sjezd usnesl vyzvat dělníky a všechny pracující So-

větského Ruska, aby svorně a energicky bojovali proti rozvratu v hospodářství, aby ve všech odborových organizacích byla neprodleně zavedena tvrdá pracovní kázeň a intenzivněji získávány pracující masy pro komunistickou výstavbu prostřednictvím odborů pod vedením komunistické strany, která jedině vyjadřuje opravdové zájmy dělnické třídy a všech pracujících Sovětského Ruska.

III. celoruský sjezd odborů plně schválil usnesení IX. sjezdu KSR(b) týkající se hospodářské výstavby. Rázně se postavil proti zástupcům menševické frakce, kteří prosazovali nezávislost odborů a snažili se je stavět proti komunistické straně. — 324

¹²² Lenin má na mysli usnesení IX. sjezdu Komunistické strany Ruska (bolševiků), který skončil 5. dubna 1920^[9] (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924. Praha 1984, s. 362—394). — 324

¹²³ Lenin má na mysli jednorázový list *Kommunističeskij subbotnik*, který vyšel z podnětu moskevského výboru KSR(b) 11. dubna 1920. List připravili během subotniku 10. dubna redakce a pracovníci moskevských listů *Pravda*, *Izvěstija VCIK*, *Bědnota*, *Ekonomičeskaja žizň*, *Kommunističeskij trud* a tiskové agentury *ROSTA*. Iniciativu moskevského výboru KSR(b) vydat noviny vřele podpořili tiskařští dělníci, kteří ochotně pracovali o prvním »novinářském« subotniku. Vysázeli a vytiskli jej dělníci tiskárny CÚVV. V neděli 11. dubna byl list rozdán těm, kdo pracovali i na nedělní směně (voskresniku). Do novin přispěli V. I. Lenin, J. Jaroslavskij, A. M. Kollontajová, Děmjan Bědnyj, A. S. Serafimič, K. A. Timirjazev a další. — 338

¹²⁴ *III. celoruský sjezd dělníků a dělnic textilního průmyslu* se konal ve dnech 16.—20. dubna v Moskvě. Bylo na něm přítomno 358 delegátů, z toho 148 komunistů a 23 s nimi sympatizujících. Na programu byly tyto otázky: zpráva o činnosti ústředního výboru tohoto odborového svazu, o úkolech odborů a o situaci pokud jde o suroviny, o situaci ve lnářském a vlnářském průmyslu, o úkolech odborového svazu při obnově dopravy, potravinová otázka, ochrana práce aj. 19. dubna promluvil na zasedání V. I. Lenin. Předsednictvo sjezdu blahopřálo Leninovi jménem sjezdu k jeho padesátinám a delegáti ho pozdravili bouřlivými ovacemi. Sjezd zaslal pozdrav Rudé armádě a III., Komunistické internacionále. — 341

¹²⁵ *Sucharevka* — trh v Moskvě u Sucharevovy věže, postavené za

Petra I. v roce 1692. Za cizí vojenské intervence a občanské války byla Sucharevka místem spekulace a od té doby se stala synonymem »volného«, soukromého obchodu. Roku 1932 byl trh definitivně zrušen a roku 1934 byla Sucharevova věž zbořena, protože překážela dopravě. Dnes je na místě bývalé Sucharevky Kolchozní náměstí. — 344

¹²⁶ Dne 23. dubna 1920 uspořádal moskevský výbor KSR(b) slavnostní večer u příležitosti Leninových padesátin, na němž byli přítomni moskevští straniční pracovníci. Hovořili zde o Leninově činnosti lidé, kteří ho dobře znali ze společné práce už před Říjnovou revolucí. S láskou a uznáním promluvili o Leninovi A. M. Gorkij, A. V. Lunačarskij, M. S. Olminskij a také proletářští básníci V. T. Kirillov a V. D. Alexandrovskij. Lenin jim ve svém projevu poděkoval. — 348

¹²⁷ Lenin má na mysli karikaturu známého karikaturisty Karrika, kterou namaloval roku 1900 u příležitosti životního jubilea N. K. Michajlovského. Byli na ní zobrazeni marxisté jako malé děti, kteří přišli Michajlovskému blahopřát. Leninovi ji poslala J. D. Stasovová v den jeho padesátin a připsala, že tehdy, když byla věnována Michajlovskému, byla strana v dětském věku, počítala se na jednotlivce, kdežto teď vyrostla »a to je dílo Vašich rukou, Vašeho rozumu a talentu«. — 348

¹²⁸ Dekret *O zavedení pracovního přídelu potravin* schválila rada lidových komisařů 30. dubna 1920; zveřejněn byl 4. května v 94. čísle listu *Izvěstija VCIK*. — 351

¹²⁹ Na základě projevu V. I. Lenina sjezd jednomyslně schválil tuto rezoluci, která je uložena v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS: »IV. celoruský sjezd dělníků ze sklářských a keramických závodů po vyslechnutí Lenina projevem o mezinárodním postavení a vnitřní situaci Sovětské republiky prohlašuje jménem všech dělníků zaměstnaných ve sklářském a keramickém průmyslu, že na první zavolání dělníko-rolnické vlády půjdou jako jeden muž bránit vymoženosti velké ruské revoluce. Sjezd zdraví Ázerbájdžánskou sovětskou republiku v naději, že v brzké budoucnosti zavlaje prapor Sovětské republiky nad celým světem.

At' žije velký vůdce proletariátu soudruh Lenin!«. — 353

¹³⁰ PSS — Polská socialistická strana (Polska Partia Socjalistyczna),

reformistická nacionalistická strana, založená roku 1892. Po celou dobu trvání PSS vznikaly v jejích řadách příčiněním prostých dělníků levicové skupiny. Některé z nich se později připojily k revolučnímu křídlu polského dělnického hnutí.

V roce 1906 se Polská socialistická strana rozštěpila na PSS-levice a na šovinistickou pravici, PSS-revoluční frakci. PSS-levice pod vlivem SDDSR a Sociální demokracie Království polského a Litvy (SDKPaL) postupně přecházela na důsledně revoluční pozice. Za první světové války se většina členů PSS-levice hlásila k internacionalismu. V prosinci 1918 se PSS-levice sloučila se SDKPaL. Sloučené strany vytvořily Komunistickou dělnickou stranu Polska (od roku 1925 se nazývala Komunistická strana Polska).

Pravicová část PSS pokračovala za první světové války ve své nacionálně šovinistické politice; na území Haliče zformovala polské legie, které bojovaly na straně rakousko-německého imperialismu. Po vzniku polského buržoazního státu se pravicová PSS spojila v roce 1919 s organizacemi PSS na polském území, které bylo předtím obsazeno Německem a Rakouskem, a přijala opět název Polská socialistická strana. Získala rozhodující vliv ve vládě a napomáhala tomu, aby moc přešla do rukou polské buržoazie. Soustavně prováděla protikomunistickou propagandu a podporovala agresivní politiku proti Sovětskému Rusku, politiku anexí a utlačování západní Ukrajiny a západního Běloruska. Jednotlivé skupiny v PSS, které s touto politikou nesouhlasily, vstupovaly do Komunistické strany Polska.

Po fašistickém převratu Piłsudského v květnu 1926 se PSS formálně octla v parlamentní opozici. Ve skutečnosti však nikdy proti fašistickému režimu nebojovala a dál pokračovala ve své protikomunistické a protisovětské propagandě. Levicové síly PSS spolupracovaly v těchto letech s polskými komunisty a v četných kampaních podporovaly taktiku jednotné fronty.

Za druhé světové války se PSS znovu rozštěpila. Její pravicová, šovinistická část přijala název Wolność, Równość, Niepodległość (WRN — Svoboda, Rovnost, Nezávislost) a vstoupila do reakční polské emigrantské »vlády« v Londýně. Levicová část PSS, která přijala název Dělnická strana polských socialistů, se pod vlivem Polské dělnické strany, založené v roce 1942, zapojila do národní fronty boje proti hitlerovským okupantům, bojovala za osvobození Polska od fašistické poroby a byla pro navázání přátelských styků se Sovětským svazem.

Po osvobození východní části Polska od německých okupantů a po vytvoření Polského výboru národního osvobození přijala

Dělnická strana polských socialistů v roce 1944 opět název Polská socialistická strana a spolu s Polskou dělnickou stranou se podílela na budování lidově demokratického Polska. V prosinci 1948 se obě strany sloučily a vytvořily Polskou sjednocenou dělnickou stranu (PSDS). — 354

¹³¹ *Dekret o rekvizicích a konfiskacích* schválila rada lidových komisařů 15. dubna 1920. Konečnou redakci dekretu měl provést lidový komisař spravedlnosti D. I. Kurskij nejpozději 20. dubna.

Dne 16. dubna podepsal Lenin konečnou redakci dekretu a 22. dubna 1920 byl dekret uveřejněn v listu *Izvěstija VCIK*. — 359

¹³² V dopisu P. I. Popovovi udělal Lenin návrh srovnávací tabulky o spotřebě potravin obyvatelstva Sovětské republiky před první světovou válkou a po Říjnové revoluci a poslal jej Ústřednímu statistickému úřadu k vyjádření. Údajů ÚSÚ využil Lenin ve zprávě ústředního výboru na IX. sjezdu KSR(b) (viz tento svazek, s. 280). — 362

¹³³ Pod názvem dokumentu Zasedání 2. 2. 1920 je tato Leninova poznámka: »XII. 2274 vagónů s potravinami; I. 1415 vagónů s potravinami.« Zřejmě si poznamenal, kolik vagónů s potravinami bylo přepraveno za prosinec 1919 a leden 1920.

Celý návrh usnesení Rady obrany byl zahrnut do usnesení Rady obrany z 2. února 1920; 3. února byla tato usnesení s Leninovým podpisem poslána všem ústředním úřadům i s Leninovým dodatkem (viz tento svazek, s. 366). Usnesení Rady obrany jsou otištěna v publikaci *Leninskij sbornik XXIV*, s. 64—67). — 365

¹³⁴ Návrh usnesení předložil Lenin na zasedání rady lidových komisařů 5. února 1920, když se diskutovalo k referátu L. B. Krasina o výhodách pro dělníky opravující lokomotivy a vyrábějící náhradní díly k dopravním prostředkům.

Všechny body návrhu s výjimkou čtvrtého Lenin přeškrtl.

K referátu byla schválena tato rezoluce: »Uložit Nejvyšší národohospodářské radě, lidovému komisariátu zásobování a lidovému komisariátu dopravy, aby důkladně projednaly otázku všech výhod pro dělníky opravující lokomotivy a vyrábějící náhradní díly k dopravním prostředkům a seznam závodů předložily radě lidových komisařů.« — 367

¹³⁵ *O využití nejlepších dílen k opravářským pracím plných 24 hodin*

denně se diskutovalo na zasedání RLK 16. března 1920 po vyslechnutí referátu G. N. Melničanského, předsedy moskevské guberniální odborové rady. Protože situace v železniční dopravě byla katastrofální, Lenin prosazoval, aby se na opravách lokomotiv pracovalo intenzivně a nepřetržitě. V souvislosti s tím se na témž zasedání jednalo i o mnoha dalších otázkách, jejichž vyřešení by zlepšilo situaci v železniční dopravě (možnost zakoupit v zahraničí lokomotivy a náhradní díly potřebné k opravě železniční dopravy a zajištění továren, které opravují vagóny a lokomotivy). — 367

- ¹³⁶ Tento dokument obsahuje Leninovy kritické poznámky k návrhu rezoluce (body 1—13) ke sjezdu Francouzské socialistické strany ve Štrasburku; návrh byl otištěn v letáku Výboru pro obnovení internacionály. Zevrubnou kritiku tohoto návrhu, jakož i druhého návrhu rezoluce, který byl rovněž otištěn v uvedeném letáku, podává Lenin v článku Poznámky publicisty. Ukazuje, že ani jeden návrh rezoluce nestojí za nic, neboť jasně ilustrují to, že vůdcové II. internacionály, když vidí, jak masy nezadržitelně tíhnou k bolševismu a k sovětské moci, hledají východisko v slovním uznání diktatury proletariátu, ale ve skutečnosti zůstávají »bud' nepřáteli diktatury proletariátu, nebo lidmi, kteří nejsou s to, anebo nechtějí pochopit její význam a uskutečňovat ji« (viz tento svazek, s. 153). — 368

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE*

[¹] *Белогвардейцы, союзники и прибалтийские государства.* — «Правда», М., 1920, № 24, 4 февраля, стр. 1. — 115—118

[²] «Бюллетень Центрального Статистического Управления», М., 1920, № 19—20, 1 марта. — 280, 321, 335

[³] *Воззвание международной (циммервальдской) социалистической комиссии и заграничного представительства ЦК большевиков.* К пролетариям всех стран. — «Правда» («Рабочий Путь»), Пг., 1917, № 171 (102), 10 ноября (28 октября), стр. 3. Подпись: Международная социалистическая комиссия. Заграничное представительство Центрального Комитета большевиков. — 196

Воззвание Совнаркома к трудовому народу Польши — см. От Совета Народных Комиссаров РСФСР правительству Польши и польскому народу.

[⁴] *Всем землекопам.* [Постановление Народного комиссариата земледелия о порядке производства внутринадельных переделов в отдельных сельских обществах, селениях и других сельскохозяйственных объединениях. 1 июля 1919 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Крас-

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archivu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Čes. red.

ноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1919. № 141 (693). 1 июля, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 126

[⁵] ВЦИК. (Второй день первой сессии). Утреннее заседание 3 февраля. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920. № 24 (871). 4 февраля, стр. 1. — 129

[⁶] Гёте, И. В. Фауст. — 160

[⁷] * Год русской революции. (1917—1918 гг.). Сборник статей. М., «Земля и Воля», 1918. 233 стр. — 25—28, 29, 31, 33—34, 40, 42

[⁸] * Гусев, С. И. Очередные вопросы хозяйственного строительства. (О тезисах ЦК РКП). Материалы к 9-му съезду РКП. Изд. РВС Кавказфронта. Б. м., тип. штаба Кавказского фронта, [1920]. 30 стр. — 281

[⁹] Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стенографический отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920. 412 стр. (РКП(б)). — 283, 287, 288, 289, 290, 291, 293—294, 298, 301—305, 306, 307, 309, 312, 324, 325, 326, 335, 341, 350

[¹⁰] Декабрьское восстание в Москве 1905 г. Иллюстрированный сборник статей, заметок и воспоминаний под ред. Н. Овсянникова. Отдел печати Московского Совета р. и к. д. М., 10-я Гос. тип., 1919. 275, [2] стр. (Материалы по истории пролетарской революции. Сборник № 3-й). — 50

[¹¹] Декрет [СНК] о переделах земли. [30 апреля 1920 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 102 (949), 13 мая, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 126

[¹²] Декрет СНК о потребительских кооперативах. [29 мар-

та (11 апреля) 1918 г.]. — «Правда», М., 1918. № 71, 13 апреля (31 марта), стр. 1, в отд.: Действия и распоряжения ВЦИК, СНК и С. р. и к. деп. — 124

[13] Декрет (СНК) о централизации управления, охране дорог и повышении их провозоспособности. [23 марта 1918 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов», М., 1918, № 59 (323), 28 марта, стр. 2, в отд.: Действия правительства. — 296

[14] Декрет Совета Народных Комиссаров об объединении всех видов кооперативных организаций. [27 января 1920 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 21 (868), 31 января, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 125

[15] Доклад ЦК РКСМ. (За год работы). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 2—3. Подпись: Центральный Комитет РКСМ. — 264

[16] Заключение мира с Эстонией. — «Правда», М., 1920, № 23, 3 февраля, стр. 2, в отд.: Последние известия. — 112

[17] Из отчета по изданию газет «Правда» и «Беднота». — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 4. — 264

[18] «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг. — 37

— 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4; № 89, 20 августа, стр. 3—4. — 37

[19] «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 196

— 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 37

— 1917, № 255, 19 декабря, стр. 4. — 200

[²⁰] «Известия ВЦИК Советов Крестьянских, Рабочих, Солдатских и Казачьих Депутатов», М., 1918, № 59 (323), 28 марта, стр. 2. — 296

[²¹] «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1919, № 63 (615), 23 марта, стр. 2. — 120

— 1919, № 141 (693), 1 июля, стр. 3. — 125

— 1920, № 9 (856), 15 января, стр. 1. — 123, 136

— 1920, № 10 (857), 16 января, стр. 1. — 128

— 1920, № 14 (861), 22 января, стр. 1, 2. — 88, 122, 136

— 1920, № 16 (863), 25 января, стр. 1, 2. — 75, 120, 128—129

— 1920, № 19 (866), 29 января, стр. 2. — 128—129

— 1920, № 21 (868), 31 января, стр. 2. — 125

— 1920, № 24 (871), 4 февраля, стр. 1. — 128—129

— 1920, № 25 (872), 5 февраля, стр. 2. — 128—129

— 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 2—3 — 112, 130, 149, 172, 174, 175, 180, 188, 203, 225, 314

— 1920, № 52 (899), 7 марта, стр. 1. — 220

— 1920, № 68 (915), 28 марта, стр. 1. — 271, 272, 354

— 1920, № 75 (922), 6 апреля, стр. 2. — 354

— 1920, № 80 (927), 16 апреля, стр. 1. — 353—354

— 1920, № 102 (949), 13 мая, стр. 2. — 125

[²²] «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 13, 2 марта, стр. 1. — 283—284, 285, 286

- 1920, № 14, 12 марта, стр. 1, 2. — 237, 239, 246, 248, 264, 275, 281, 282, 293
- 1920, № 15, 24 марта, стр. 1—4. — 264
- 1920, № 16, 28 марта, стр. 1—2. — 264
- [²³] *Информационно-статистический отдел.* (Отчет с 18 апреля 1919 г. по 1 марта 1920 года). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 1—2. — 264
- [²⁴] «Искра», [Мюнхен], 1902, № 18, 10 марта, стр. 1. — 349
- [²⁵] *К ликвидации денкинской.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 80 (927), 16 апреля, стр. 1, в отд.: Дела дипломатические. — 353
- [²⁶] [Калинин, М. И. *Доклад на I Всероссийском съезде трудовых казаков 29 февраля 1920 г.*] — «Правда», М., 1920, № 47, 2 марта, стр. 1. Под общ. загл.: I-й Всероссийский съезд трудовых казаков. — 192
- [²⁷] [Каменев, Л. Б.] *Основные задачи рабочего класса в настоящий момент.* (Тезисы Л. Каменева). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 14, 12 марта, стр. 1. — 281
- [²⁸] *Каутский, К. Славяне и революция.* — «Искра», [Мюнхен], 1902, № 18, 10 марта, стр. 1. — 348, 349
- [²⁹] «Коммунистический Интернационал», Пг., 1919, № 7—8, ноябрь — декабрь, стлб. 969—974. — 151
- [³⁰] «Коммунистический Субботник», М., 1920, 11 апреля, 4 стр. — 338
- [³¹] *Конституция (Основной закон) Российской Социалистической Федеративной Советской Республики.* Опубликована в № 151 «Известий Всерос. Центр. Исп. Комитета» от 19 июля 1918 г. М., Гиз., 1919, 16 стр. (РСФСР). — 88, 217, 231, 276, 278, 338

- [³²] Кржижановский, Г. М. Конспект статьи Г. Кржижановского «Задачи электрификации промышленности». — «Правда», М., 1920, № 20, 30 января, стр. 1. — 85
- [³³] — Основные задачи электрификации России. М., Госиздат, 1920. 51 стр.; 1 л. карт. — 85, 130
- [³⁴] (Ленин, В. И.) Декрет о земле съезда Советов рабочих и с. д. (Принят на зас. 26 октября в 2 ч. н.). — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 209, 28 октября, стр. 1. — 37
- [³⁵] — Декрет о мире, принятый единогласно на заседании Всероссийского съезда Советов рабочих, солдатских и крестьянских депутатов 26 октября 1917 г. — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 208, 27 октября, стр. 1. — 195
- [³⁶] (Ленин, В. И.) Директива Политбюро ЦК РКП(б) по вопросу о Рабочей инспекции. 23 января 1920 г. — 88
- Доклад ВЦИК и Совнаркома 5 декабря (1919 г. на VII Всероссийском съезде Советов) — см. Ленин, В. И. Речь тов. Ленина 5 декабря.
- [³⁷] — Доклад об очередных задачах Советской власти (на заседании ВЦИК 29 апреля 1918 г.). — 325
- [³⁸] — (Доклад Центрального Комитета 29 марта 1920 г. на IX съезде РКП(б)). — В кн.: Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стенографический отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920, стр. 8—21. (РКП(б)). — 283
- [³⁹] — К организациям РКП по вопросу о порядке дня партийного съезда. — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 13, 2 марта, стр. 1. Подпись: ЦК РКП. — 283, 285, 286

- [⁴⁰] — *Об обмане народа лозунгами свободы и равенства.* (Речь на съезде по внешкольному образованию). [19 мая 1919 г.]. — В кн.: [Ленин, В. И.] Две речи на 1-м Всероссийском съезде по внешкольному образованию. (6—19 мая 1919 года). М., Госиздат, 1919, стр. 10—32. (РСФСР. День советской пропаганды). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 315
- [⁴¹] — *(Отчет Центрального Комитета 18 марта 1919 г. на VIII съезде РКП(б)).* — В кн.: VIII съезд Российской Коммунистической партии (большевиков). Москва, 18—23 марта 1919 года. Стеногр. отчет. М., «Коммунист», 1919, стр. 11—23. (РКП(б)). — 263
- [⁴²] * — *Очередные задачи Советской власти.* М., изд-во ВЦИК, 1918, 30 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 296—300, 325, 326
- *Письмо к организациям РКП о подготовке к партийному съезду* — см. Ленин, В. И. К организациям РКП по вопросу о порядке дня партийного съезда.
- [⁴³] — *Письмо к рабочим и крестьянам по поводу победы над Колчаком.* — В кн.: Ленин, В. И. Письмо к рабочим и крестьянам Украины по поводу побед над Деникиным. М., Гиз., б. г., стр. 17—32. Подпись: Н. Ленин. — 62
- [⁴⁴] — *Письмо Ленина к рабочим и крестьянам по поводу победы над Колчаком.* 24 августа 1919 г. — «Правда», М., 1919, № 190, 28 августа, стр. 1. Подпись: Н. Ленин. — 62
- [⁴⁵] * — *Пролетарская революция и ренегат Каутский.* М. — Пг., «Коммунист», 1918. 135 стр. (РКП(б)). Перед загл. авт.: Н. Ленин (Вл. Ульянов). — 253
- [⁴⁶] — *Речь тов. Ленина 5 декабря.* — «Правда», М., 1919, № 275, 7 декабря, стр. 2; № 276, 9 декабря, стр. 3; № 277, 10 декабря, стр. 3. — 111

- [47] — *Тезисы ЦК РКП(б) в связи с положением Восточного фронта.* — «Правда», М., 1919, № 79, 12 апреля, стр. 2. Подпись: Центральный Комитет РКП (больш.). — 60
- [48] * — *[Шесть тезисов об очередных задачах Советской власти].* — В кн.: Ленин, В. И. Очередные задачи Советской власти. М., изд-во ВЦИК, 1918, стр. 28—30, в предписании Президиума ВЦИК «Всем губернским, уездным, волостным Совдепам, всем, всем...». Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 296, 297, 299, 325, 326
- [49] * *[Ленин, В. И. и Зиновьев, Г. Е.] Против течения.* Сборник статей из «Социал-Демократа», «Коммуниста» и «Сборника Социал-Демократа». Изд. Петрогр. Совета рабочих и солдатских депутатов. Пг., тип. «Рабочее Дело», 1918. XVI, 550 стр.; 2 л. портр. Перед загл. авт.: Г. Зиновьев и Н. Ленин. — 229
- [50] *Лосицкий, А. Потребление хлеба и мяса сельским населением в 1918—1919 году.* — «Бюллетень Центрального Статистического Управления», М., 1920, № 19—20, 1 марта. — 280, 321, 335
- [51] *Маркс, К. Восемнадцатое брюмера Луи Бонапарта.* Декабрь 1851 г. — март 1852 г. — 36
- [52] — *Гражданская война во Франции.* Воззвание Генерального Совета Международного Товарищества Рабочих о гражданской войне во Франции 1871 г. Ко всем членам Товарищества в Европе и Соединенных Штатах. Апрель — май 1871 г. — 36
- [53] — *Запись выступления К. Маркса о мандате Барри.* Из протокола заседания Гаагского конгресса Международного Товарищества Рабочих 3 сентября 1872 года. — 335
- [54] — *Письмо Л. Кугельману.* 13 декабря 1870 г. — 32
- [55] *«Мир Народов» («Der Völkerfriede»),* Спб. На нем. яз. — 197

- [56] *Мирный договор между Россией и Эстонией.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 2—3. — 112, 172, 174, 180, 203, 314
- [57] *Мирный договор между Россией с одной стороны и Германией, Австро-Венгрией, Болгарией и Турцией с другой.* М., тип. Моск. Совета раб. и солд. депутатов, 1918. 150 стр.; 1 л. карт.. — 279
- [58] *Москва, народному комиссару по иностранным делам.* [Радиотелеграмма азербайджанского министра иностранных дел]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 16 (863), 25 января, стр. 1, в отд.: Дела дипломатические. — 75, 120
- [59] *Об объединении Советских Республик: России, Украины, Латвии, Литвы, Белоруссии для борьбы с мировым империализмом.* [Декрет ВЦИК от 1 июня 1919 г.]. — «Собрание Узаконений и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства», М., 1919, № 21, 6 июня, стр. 280—281. Под общ. загл.: Декреты Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета. — 121
- [60] *Об отношении к кооперации.* Резолюция, предложенная IX съезду РКП(б) большинством кооперативной секции 3 апреля 1920 г.). — В кн.: Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стенографический отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920, стр. 330—331. (РКП(б)). — 301, 304
- [61] *Об отношении к кооперации.* Резолюция, предложенная IX съезду РКП(б) меньшинством кооперативной секции 3 апреля 1920 г.). — Там же, стр. 253—258. Под загл.: Тезисы доклада тов. Крестинского. — 301, 304
- [62] *Об очередных задачах хозяйственного строительства.*

[Резолюция, принятая на IX съезде РКП(б) 31 марта 1920 г.]. — Там же, стр. 371—383. — 309

Обращение в ноябре 1917 г. ко всем народам — см. Воззвание международной (циммервальдской) социалистической комиссии и заграничного представительства ЦК большевиков.

[63] *Обращение ВЦИК к польскому народу.* — «Правда», М., 1920, № 25, 5 февраля, стр. 1. — 119, 122, 170, 206, 221

[64] *Обращение НКВД к Грузии и Азербайджану.* — «Правда», М., 1920, № 4, 6 января, стр. 2, в отд.: Последние известия. — 75, 120

[65] *Организационно-инструкторский отдел.* [Отчет о работе]. — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 2. Подпись: А. Соколов. — 264

[66] *Организационный отчет ЦК.* (К 9-му съезду партии). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 16, 28 марта, стр. 1—2. — 264

[67] *Осинский, Н. и др. Тезисы о коллегиальности и единоличии.* (К IX съезду РКП). — «Экономическая Жизнь», М., 1920, № 68, 28 марта, стр. 1. Подпись: Н. Осинский, Т. Сапронов, В. Максимовский. — 284, 285, 286, 288, 295

[68] *От Народного комиссариата по иностранным делам.* 5-е февраля 1920 г. — «Правда», М., 1920, № 26, 6 февраля, стр. 1. — 133

[69] *От Народного комиссариата по иностранным делам.* [2 апреля 1920 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 75 (922), 6 апреля, стр. 2, в отд.: Дела дипломатические. — 354

[70] *От Совета Народных Комиссаров РСФСР правитель-*

ству Польши и польскому народу. Заявление. [28 января 1920 г.]. — «Правда», М., 1920, № 20, 30 января, стр. 1. Под общ. загл.: Перед важным решением. — 119, 122, 133, 170, 206, 221

[⁷¹] *Отчет о деятельности отдела ЦК по работе среди женщин.* — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 14, 12 марта, стр. 2. Подпись: Отдел ЦК по работе среди женщин. — 264

[⁷²] *Отчет финансового отдела ЦК.* — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 16, 28 марта, стр. 2. — 264

[⁷³] *Очередные задачи хозяйственного строительства.* (Тезисы ЦК к партийному съезду). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 14, 12 марта, стр. 1. — 237, 239, 246, 248, 275, 282, 293

[⁷⁴] [*Пилсудский, И.*] *Ко всем жителям Украины.* (Прокламация Пилсудского). Варшава, 28/IV, 1920 г. — В кн.: «Красная книга». Сборник дипломатических документов о русско-польских отношениях 1918—1920 гг. М., 1920, стр. 104—105. (РСФСР. Народный комиссариат иностранных дел). — 353

Письмо Независимой с.-д. германской партии — см. Aufbau der Internationale.

[⁷⁵] *Пленум Московского Совета нового состава.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 52 (899), 7 марта, стр. 1. — 220

[⁷⁶] *По организационному вопросу.* [Резолюция, принятая на IX съезде РКП(б) 3 апреля 1920 г.]. — В кн.: Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стенографический отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920, стр. 389—394. (РКП(б)). — 306, 307

[⁷⁷] *Политический отчет ЦК.* — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 16, 28 марта, стр. 1. Подпись: ЦК РКП(б). — 264

- [78] *Положение о комитетах по всеобщей трудовой повинности.* [29 января 1920 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 25 (872), 5 февраля, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 129
- [79] *Положение о Рабоче-Крестьянской инспекции.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 3. Под общ. загл.: Постановления и резолюции Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета 7-го созыва, принятые на 1-й сессии (2—7 февраля 1920 г.). — 149, 225
- [80] *Положение о Рабоче-Крестьянской инспекции.* [Проект, предложенный Московской рабочей инспекцией]. — «Правда», М., 1920, № 4, 6 января, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения Советской власти. — 88, 123
- [81] *Положение об Укрсовтрударме, принятое по соглашению Совета Народных Комиссаров РСФСР с Всеукраинским Революционным Комитетом.* [20 января 1920 г.]. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 16 (863), 25 января, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 128—129
- [82] *Порядок дня IX съезда РКП(б).* — «Правда», М., 1920, № 30, 11 февраля, стр. 2, в отд.: Извещения. — 165
- [83] *Постановление Всероссийской Чрезвычайной Комиссии.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 9 (856), 15 января, стр. 1. — 122, 136

- [⁸⁴] *Постановление ВЦИК и Совета Народных Комиссаров (об отмене смертной казни. 17 января 1920 г.)*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 14 (861), 22 января, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 122, 136
- [⁸⁵] *Постановление Народного комиссариата земледелия. О порядке производства внутринадельных переделов в отдельных сельских обществах, селениях и других сельскохозяйственных объединениях. [1 июля 1919 г.]*. — «Собрание Узаконений и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства», М., 1919, № 36, 26 июля, стр. 415—416. — 125
- [⁸⁶] *Постановление Совета Народных Комиссаров о порядке всеобщей трудовой повинности. [29 января 1920 г.]*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 25 (872), 5 февраля, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 129
- [⁸⁷] *Постановление Совета Народных Комиссаров о сборе льна. [10 февраля 1920 г.]*. — «Экономическая Жизнь», М., 1920, № 31, 12 февраля, стр. 2. — 289, 293
- [⁸⁸] *Постановление Совета Рабоче-Крестьянской Обороны о Первой Революционной армии труда. [15 января 1920 г.]*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 10 (857), 16 января, стр. 1. Под общ. загл.: Красная армия труда. — 129
- [⁸⁹] *Постановление Совета Рабоче-Крестьянской Обороны (об использовании сил и средств Запасной армии республики для улучшения железнодорожного транспорта в районе Московско-Казанской железной дороги. 23 января 1920 г.)*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Крас-

ноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 19 (866), 29 января, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 128

[⁹⁰] *Постановления и резолюции Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета 7-го созыва, принятые на 1-й сессии (2—7 февраля 1920 г.).* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 2—3. — 149

[⁹¹] *«Правда» («Рабочий Путь»)*, Пг., 1917, № 171 (102), 10 ноября (28 октября), стр. 3. — 196

[⁹²] *«Правда»*, М., 1918, № 71, 13 апреля (31 марта), стр. 1. — 124

— 1919, № 79, 12 апреля, стр. 2. — 60

— 1919, № 190, 28 августа, стр. 1. — 62

— 1919, № 275, 7 декабря, стр. 2; № 276, 9 декабря, стр. 3; № 277, 10 декабря, стр. 3. — 111

— 1920, № 4, 6 января, стр. 2. — 75, 88, 120, 123

— 1920, № 12, 18 января, стр. 1. — 111, 175, 176, 179

— 1920, № 14, 22 января, стр. 1. — 102

— 1920, № 20, 30 января, стр. 1. — 85, 119, 122, 133, 170, 206, 221

— 1920, № 22, 1 февраля, стр. 1. — 120

— 1920, № 23, 3 февраля, стр. 2. — 112

— 1920, № 24, 4 февраля, стр. 1. — 116—118

— 1920, № 25, 5 февраля, стр. 1. — 119, 122, 170, 206, 221

— 1920, № 26, 6 февраля, стр. 1. — 133

- 1920, № 30, 11 февраля, стр. 2. — 165
- 1920, № 43, 26 февраля, стр. 2. — 186
- 1920, № 47, 2 марта, стр. 1. — 192
- [⁹³] *Предложение Латвии.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 68 (915), 28 марта, стр. 1. Под общ. загл.: К мирным переговорам. — 271
- [⁹⁴] *Предложение Польши.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 68 (915), 28 марта, стр. 1. Под общ. загл.: К мирным переговорам. — 271, 272, 354
- [⁹⁵] *Признание независимости Финляндии.* — «Известия ЦИК и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 255, 19 декабря, стр. 4. — 200
- [⁹⁶] *Примерный наказ.* Составленный на основании 242 наказов, доставленных с мест депутатами на 1-й Всероссийский съезд Советов крестьянских депутатов в Петрограде в 1917 году. — «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг., 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4; № 89, 20 августа, стр. 3—4. — 37
- [⁹⁷] * *Программа Российской Коммунистической партии (большевиков).* Принята 8-м съездом партии 18—23 марта 1919 г. М. — Пг., «Коммунист», 1919. 24 стр. (РКП(б)). — 125, 168, 292
- [⁹⁸] *Проект положения о Рабочей инспекции (предложенный ВЦИК и ВЦСПС).* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов». 1920, № 14 (861), 22 января, стр. 1. Под общ. загл.: Введение к проекту поло-

жения о Рабочей инспекции. (К заседанию сессии ВЦИК 1-го февраля). — 88, 123

- [⁹⁹] *Работа в деревне.* — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 3—4. — 264
- [¹⁰⁰] *Радиотелеграмма грузинского министра иностранных дел.* — «Правда», М., 1920, № 22, 1 февраля, стр. 1. — 120
- [¹⁰¹] *Резолюции и постановления IX съезда РКП.* — В кн.: Девятый съезд Российской Коммунистической партии. Стенографический отчет. (29-го марта — 4 апреля 1920 г.). М., Госиздат, 1920, стр. 369—397. (РКП(б)), в отд.: Приложения. — 312, 324, 325, 336, 341, 350
- [¹⁰²] *Резолюция Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета рабоч., солдат., крест. и казач. депутатов, принятая в заседании от 29-го апреля 1918 года, по докладу тов. Ленина «Об очередных задачах Советской власти».* — В кн.: Ленин, В. И. Очередные задачи Советской власти. М., изд-во ВЦИК, 1918, стр. 27. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 296, 297, 325
- [¹⁰³] *Резолюция об электрификации.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 28 (875), 8 февраля, стр. 2. Под общ. загл.: Постановления и резолюции Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета 7-го созыва, принятые на 1-й сессии (2—7 февраля 1920 г.). — 130, 175, 188
- [¹⁰⁴] *Решение по русскому вопросу.* — «Правда», М., 1920, № 43, 26 февраля, стр. 2, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: Среди союзников. — 186
- [¹⁰⁵] *Сборник секретных документов из архива бывшего министерства иностранных дел.* №№ 1—7. Изд. Нарком. по иностр. делам. Пг., тип. Ком. по иностр. делам, декабрь 1917 — февраль 1918. 7 кн. — 198, 207

- [¹⁰⁶] * *Свяцицкий, Н. В. Итоги выборов во Всероссийское учредительное собрание.* — В кн.: Год русской революции. (1917—1918 гг.). Сборник статей. М., «Земля и Воля», 1918, стр. 104—119. — 25—28, 29, 31, 33, 40, 42
- [¹⁰⁷] *Снятие блокады.* — «Правда», М., 1920, № 12, 18 января, стр. 1. — 111, 175, 176, 179
- [¹⁰⁸] «*Собрание Указаний и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства.*» М., 1919, № 21, 6 июня, стр. 280—281. — 121
- 1919, № 36, 26 июля, стр. 415—416. — 125
- [¹⁰⁹] *Соглашение центральной Советской власти с Башкирским правительством о Советской Автономной Башкирии.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1919, № 63 (615), 23 марта, стр. 2. — 121
- [¹¹⁰] *Тезисы ЦК РКП о мобилизации индустриального пролетариата, трудовой повинности, милитаризации хозяйства и применении воинских частей для хозяйственных нужд.* — «Правда», М., 1920, № 14, 22 января, стр. 1. — 102
- [¹¹¹] *Томский, М. П. Задачи профессиональных союзов.* (Тезисы М. Томского). — «Экономическая Жизнь», М., 1920, № 54, 10 марта, стр. 1. — 245—246, 252, 283, 286, 295
- [¹¹²] *Троцкий, Л. Д. Жан Лонге.* — «Коммунистический Интернационал», Пг., 1919, № 7—8, ноябрь—декабрь, стлб. 969—974. — 151
- [¹¹³] — *Труд, дисциплина, порядок спасут социалистическую Советскую республику.* Доклад на Московской городской конференции Российской Коммунистической партии 28 марта 1918 г. М., «Жизнь и Знание», 1918. 32 стр. (Дешевая 6-ка. Кн. 175-ая). — 296

- [¹¹⁴] *Учетно-распределительный отдел*. [Отчет о работе]. — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1920, № 15, 24 марта, стр. 2. — 264
- [¹¹⁵] *Финляндия и Советская Россия*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 68 (915), 28 марта, стр. 1. Под общ. загл.: К мирным переговорам. — 271
- [¹¹⁶] «*Экономическая Жизнь*», М., 1920, № 31, 12 февраля, стр. 2. — 289, 293
- 1920, № 54, 10 марта, стр. 1. — 245—246, 252, 283, 286, 295
- 1920, № 68, 28 марта, стр. 1. — 284, 285, 286, 288, 295
- [¹¹⁷] *Энгельс, Ф. Письмо Ф. А. Зорге*. 21 сентября 1872 г. — 335
- [¹¹⁸] — *Письмо Ф. А. Зорге*. 5 октября 1872 г. — 335
- [¹¹⁹] — *Письмо Ф. А. Зорге*. 4 августа 1874 г. — 335
- [¹²⁰] — *Письмо Ф. А. Зорге*. 7 декабря 1889 г. — 335
- [¹²¹] — *Письмо К. Каутскому*. 12 сентября 1882 г. — 335
- [¹²²] — *Письмо К. Марксу*. 24 сентября 1852 г. — 335
- [¹²³] — *Письмо К. Марксу*. 7 октября 1858 г. — 335
- [¹²⁴] — *Письмо К. Марксу*. 11 августа 1881 г. — 335
- [¹²⁵] — *Предисловие к английскому изданию «Положения рабочего класса в Англии» 1892 года*. 11 января 1892 г. — 335
- [¹²⁶] — *Предисловие ко второму немецкому изданию «Положения рабочего класса в Англии» 1892 года*. 21 июля 1892 г. — 335

- [¹²⁷] — *Эмигрантская литература*. Июнь 1874 г. — апрель 1875 г. — 315
- [¹²⁸] *Aufbau der Internationale*. — «Freiheit», Berlin, 1920, Nr. 1/11, 1. Januar. Morgen-Ausgabe, S. 2. — 78
- [¹²⁹] «*Avanti!*», Milano. — 151
— 1919, N. 279, 8 ottobre, p. 1. — 148
- [¹³⁰] «*La Bataille*», Paris. — 154
- [¹³¹] *Bauer, O. Der Weg zum Sozialismus*. Berlin, «Freiheit», 1919. 32 S. — 158—160, 161
- [¹³²] «*The Call*», Moscow. — 197
- [¹³³] *Crispien, A. Die Internationale. Vom Bund der Kommunisten bis zur Internationale der Weltrevolution*. Berlin, «Freiheit», 1919. 40 S. — 82
- [¹³⁴] «*Daily Express*», London. — 174
- [¹³⁵] «*The Daily Herald*», London. — 233, 253—254
- [¹³⁶] *Finland and the Bolsheviks*. — «The Times», London, 1919, No. 42, 239, Oktober 24, p. 4. — 200
- [¹³⁷] *Fjorton staters arméer och resurser mot Soviet-Ryssland. Härnadståget skall börja i dagarne*. — «Folkets Dagblad Politiken», Stockholm, 1919, Nr. 195, 25 august, s. 1. Под общ. загл.: Imperialismens dråpslag mot den ryska revolutionen. — 91, 147, 199
- [¹³⁸] «*Folkets Dagblad Politiken*», Stockholm, 1919, Nr. 195, 25 august s. 1. — 91, 147, 199
- [¹³⁹] «*Freiheit*», Berlin. — 78
— 1920, Nr. 1/A1, 1. Januar. Morgen-Ausgabe, S. 2. — 78
- [¹⁴⁰] «*L'Humanité*», Paris — 154
- [¹⁴¹] *In difesa della repubblica dei Soviet*. [Резолюция, принятая на съезде социалистических партий в Италии 7 октя-

бря 1919 г.]. — «Avanti!», Milano, 1919, N. 279, 8 ottobre, p. 1. Под общ. загл.: La terza giornata del Congresso socialista. — 148

- [¹⁴²] *Judaslohn*. — «Die Rote Fahne», Wien, 1919, Nr. 96, 2. September, S. 2. — 153
- [¹⁴³] *Kautsky, K. *Die Diktatur des Proletariats*. Wien, Brand, 1918. 63 S. — 332
- [¹⁴⁴] — *Terrorismus und Kommunismus*. Ein Beitrag zur Naturgeschichte der Revolution. Berlin, Berger, 1919. 154 S. — 123
- [¹⁴⁵] L. L. *Offener Brief an Jakob Weltner*. — «Die Rote Fahne», Wien, 1919, Nr. 84, 12. August, S. 1. — 153
- [¹⁴⁶] «La Lanterne», Moscou. — 197
- [¹⁴⁷] [Lenin, W. I.] *Die Diktatur des Proletariats und der Renegat Karl Kautsky*. Leipzig, Frank, 1919. 83 S. Перед загл. авт.: N. Lenin. — 253
- [¹⁴⁸] *The Proletarian Revolution and Kautsky the Renegade*. The Communist party. London, Strand, [1920]. 128 p. После загл. авт.: V. I. Ulianov (N. Lenin). — 253
- [¹⁴⁹] Longuet, J. *Comment on trompe nos camarades Russes*. — «Le Populaire», Paris, 1920, N 624, 10 janvier. — 151
- [¹⁵⁰] Lorient, F. *Tout doux, Longuet!* — «La Vie Ouvrière», Paris, 1920, N 37, 16 janvier. — 151
- [¹⁵¹] *MacDonald, J. R. *Parliament and Revolution*. Manchester, the national labour press, 1919. 116 p. (The socialist libr. 12). — 253
- [¹⁵²] — *Socialist Review Outlook*. — «The Socialist Review», London, 1919, October — December, p. 305—329. Подпись: The Editor. — 253
- [¹⁵³] *Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Außerordentlichen Internationalen Sozialistenkongreß zu Basel]*. — In: Außerordentlicher Internationaler Sozialis-

- tenkongreß zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1912, S. 23—27. — 159
- [154] «Opinion», Paris, 1920, N 1, 3 janvier. — 198, 234
 — 1920, N 2, 10 janvier. — 198, 234
 — 1920, N 3, 17 janvier. — 198, 234
- [155] «Le Populaire», Paris, 1920, N 624, 10 janvier. — 151
- [156] *Prierrefeu, J. Les Mémoires du prince Sixte de Bourbon.*
 — «Opinion», Paris, 1920, N 3, 17 janvier. — 198, 234
- [157] — *La mission secrète du prince Sixte de Bourbon.* — «Opinion», Paris, 1920, N 2, 10 janvier. — 198, 234
- [158] — *Une paix séparée avec l'Autriche, était-elle possible en 1917? La mission secrète du prince Sixte de Bourbon d'après des mémoires (6 décembre 1916—23 mai 1917).* — «Opinion», Paris, 1920, N 1, 3 janvier. — 198, 234
- [159] *R. Proletarian revolution in Russia.* 1919. 440 p. — 308
- [160] *Reed, J. Ten Days that shook the World.* New York, Boni and Liveright, 1919. 371 p. — 71
- [161] «Robotnik», Warszawa. — 354
- [162] «Die Rote Fahne», Wien. — 153, 158
 — 1919, Nr. 79, 2. August, S. 3. — 152
 — 1919, Nr. 80, 5. August, S. 2—3. — 153
 — 1919, Nr. 84, 12. August, S. 1. — 153
 — 1919, Nr. 86, 14. August, S. 3; Nr. 87, 16. August, S. 3. — 153
 — 1919, Nr. 91, 23. August, S. 1. — 153
 — 1919, Nr. 96, 2. September, S. 2. — 153

- [¹⁶³] «*The Socialist Review*», London. — 253—254
— 1919, October—December, p. 305—329. — 253—254
- [¹⁶⁴] «*The Times*», London. — 200, 229
— 1919, No. 42, 239, October 24, p. 4. — 200
- [¹⁶⁵] «*La Vie Ouvrière*», Paris, 1920, N 37, 16 janvier. — 151
- [¹⁶⁶] *Vier Monate Räterepublik.* — «*Die Rote Fahne*», Wien, 1919, Nr. 80, 5. August, S. 2—3. — 153
- [¹⁶⁷] «*Weltrevolution*», Moskau. — 197
- [¹⁶⁸] *Wie und warum die ungarische Räteregierung fiel.* — «*Die Rote Fahne*», Wien, 1919, Nr. 86, 14. August, S. 3; Nr. 87, 16. August, S. 3. — 153
- [¹⁶⁹] *Wir klagen an!* — «*Die Rote Fahne*», Wien, 1919, Nr. 91, 23. August, S. 1. — 153
- [¹⁷⁰] «*The World*», New York. — 176
- [¹⁷¹] *Wortlaut der angenommenen Anträge.* — In: Protokoll über die Verhandlungen des außerordentlichen Parteitagcs in Leipzig vom 30. November bis 6. Dezember 1919. Berlin, «*Freiheit*», 6. r., S. 531—539. (Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands). — 155
- [¹⁷²] *Zum Streikbruch der französischen Gewerkschaftsbonzen.* — «*Die Rote Fahne*». Wien, 1919, Nr. 79, 2. August, S. 3. — 151—152

J M E N N Ý R E J S T Ř Í K

ADLER Friedrich (1879—1960) — rakouský sociální demokrat, jeden z teoretiků austromarxismu. Ve filozofii obhajoval empiriokriticismus a pokusil se »doplnit« marxismus machistickou filozofií. V letech 1910—1911 byl redaktorem novin Volksrecht, orgánu Švýcarské sociálně demokratické strany, později tajemníkem Rakouské sociálně demokratické strany. 21. října 1916 zastřelil rakouského ministerského předsedu K. Stürgkha. V roce 1918 po revoluci v Rakousku přešel do tábora kontrarevoluce. Lenin ho označil za jednoho z nejhanebnějších zrádců socialismu. Jako reformista v politice patřil Adler mezi organizátory Dvaapůlté internacionály (1921—1923) a později Socialistické dělnické internacionály, v níž byl v letech 1923—1940 generálním tajemníkem. — 82, 158, 161—162

ARŽANOV M. M. (1873—1941) — politicky neorganizován. Před Říjnovou revolucí pracoval v dopravě. V letech 1919—1922 byl vedoucím ústřední správy vojenských spojů při Revoluční vojenské radě republiky. Později zastával vedoucí funkce v lidovém komisiariátu dopravy a v posledních letech života byl členem jeho vědeckotechnické rady. — 365

AVANĚSOV V. A. (1884—1930) — sovětský státník. Byl členem SDDSR od roku 1903, aktivně se účastnil první revoluce v Rusku. V letech 1907—1913 žil ve Švýcarsku a zastával funkci tajemníka Sjednocené skupiny SDDSR. V roce 1914 se vrátil do Ruska a přiklonil se k bolševikům. Po únorové revoluci 1917 se stal členem bolševické frakce moskevského sovětu a členem jeho předsednictva. V říjnu 1917 byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru, v letech 1917—1919 tajemníkem a členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a v roce 1919 a začátkem roku 1920 členem kolegia státní kontroly. V letech 1920—1924 působil jako člen kolegia Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, náměstek lidového komi-

saře dělnicko-rolnické inspekce a poté náměstek lidového komisaře zahraničního obchodu. V letech 1922—1927 byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a od roku 1925 zároveň členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. — 87—89

AVILOV N. P. (Glebov N.) (1887—1942) — člen SDDSR od roku 1904. Stranicky pracoval na Uralu, v Kaluze, Moskvě, Petrohradě a v jiných městech. Aktivně se účastnil první ruské revoluce. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonné komise petrohradského výboru strany, pracoval v ústředním byru odborů v Petrohradě a později v Celoruské ústřední radě odborů. Po Říjnové revoluci zastával v radě lidových komisařů funkci lidového komisaře pošt a telegrafů. Od roku 1918 pracoval v různých vojenskopolitických, odborových a stranických funkcích a rovněž v sovětských orgánech. Na XIV. sjezdu VKS(b) (1925) patřil k »nové opozici«. Po XV. sjezdu strany prohlásil, že přiznává své chyby, a podřídil se stranickým usnesením. Od roku 1928 byl ředitelem závodu na výrobu zemědělských strojů v Rostově na Donu (Rostselmaš). — 251

BACHMETEV B. A. — Kolčákův velvyslanec ve Washingtonu. — 116—118

BAUER Otto (1882—1938) — jeden z vůdců rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxismu. Byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Říjnovou revoluci neschvaloval. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. Jeho protikomunistické projevy neměly daleko k fašismu, podporoval pangermánskou propagandu. — 158 až 159, 161—162

BIRK — v roce 1920 ministr zahraničních věcí Estonska. — 112

BRACKE (vl. jm. Alexandre Marie Desrousseau) (1861—1955) — jeden z vůdců Francouzské socialistické strany a její tajemník pro zahraniční styky. Od roku 1900 se podílel na vydávání četných periodik této strany, byl rovněž redaktorem listu L'Humanité. Několikrát byl zvolen členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. Byl proti tomu, aby francouzští socialisté vstoupili do III. internacionály. V roce 1923 zastupoval Francouzskou socialistickou stranu v Socialistické dělnické internacionále. — 154

BUBNOV A. S. (1883—1940) — významný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval v Ivanovu-Vozněnsku, Moskvě, Petrohradě a v dalších městech. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra SDDSR(b), petrohradského výboru a ústředního výboru strany. Aktivně se účastnil příprav Říjnové revoluce, v jejím průběhu působil jako člen petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání, které ustavil ústřední výbor strany. Od roku 1918 zastával různé funkce ve straně, sovětech a armádě. Patřil ke skupině »levých komunistů«. Byl členem ukrajinské sovětské vlády a ústředního výboru Komunistické strany Ukrajiny (boľševiků), členem vojenských revolučních rad Ukrajinského frontu a severokavkazského vojenského okruhu. V letech 1920—1921 se přiklonil k oportunistické skupině »demokratického centralismu«. V letech 1922—1923 vedl oddělení propagandy a agitace ÚV KSR(b). V roce 1923 podepsal trockistické prohlášení šestačtyřiceti, později proti trockismu bojoval. V roce 1924 byl náčelníkem politické správy Rudé armády a členem Revoluční vojenské rady SSSR, v roce 1925 tajemníkem ÚV KSR(b). V letech 1929—1937 zastával funkci lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. Několikrát byl zvolen kandidátem nebo členem ústředního výboru strany. — 291

BUCHARIN N. I. (1888—1938) — významný státní a stranický činitel, člen SDDSR od roku 1906. Působil jako propagandista v různých moskevských obvodech. Od roku 1911 žil v emigraci. V roce 1915 spolupracoval s časopisem *Kommunist*, za první světové války zastával nesprávné stanovisko v otázce státu, diktatury proletariátu a práva národů na sebeurčení. Po Říjnové revoluci vedl redakční radu listu *Pravda* a byl generálním tajemníkem exekutivy Komunistické internacionály. Od roku 1917 byl členem ústředního výboru, v letech 1919—1929 jeho kandidátem a poté členem politického byra ÚV. V roce 1929 byl vyloučen z politického byra ÚV, z předsednictva exekutivy Komunistické internacionály a v roce 1937 ze strany. Byl podroben represím, v roce 1938 odsouzen, v roce 1988 rehabilitován. V některých otázkách politiky strany a socialistické výstavby zaujímal mylná teoretická stanoviska. — 245, 251—252, 290, 295

BUROV J. I. (1881—1950) — člen SDDSR od roku 1905. Po Říjnové revoluci působil jako politický a osvětový pracovník. V letech 1918—1920 se podílel na organizování agitačních a instruktorských vlaků CÚVV. V roce 1922 se v lidovém komisariátu zemědělství podílel na založení Ústředního domu rolníků. Později se zabý-

val redaktorskou a literární činností. V posledních letech života pracoval jako ředitel okresního domu kultury. — 96..

CAUSSY — francouzský socialista, přikláněl se k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

CJURUPA A. D. (1870—1928) — významný činitel komunistické strany a sovětského státu. Do revolučního hnutí se zapojil roku 1891, v roce 1898 se stal členem SDDSR. Stranicky pracoval v Ufě, Charkově, Tule a v dalších městech. Po únorové revoluci 1917 byl členem sjednoceného ufského výboru, později bolševického výboru SDDSR a sovětu dělnických a vojenských zástupců; zastával funkci předsedy guberniálního zásobovacího výboru a městské dумы. V říjnových dnech roku 1917 byl členem ufského vojenského revolučního výboru, od listopadu 1917 náměstkem a od roku 1918 pak lidovým komisařem zásobování. V roce 1921 se stal místopředsedou rady lidových komisařů a Rady práce a obrany. V letech 1922—1923 byl lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce, 1923—1925 předsedou Státní plánovací komise a od roku 1925 lidovým komisařem zahraničního a vnitřního obchodu. Na XII.—XV. sjezdu byl zvolen členem ústředního výboru strany. — 97, 298, 355

CLAROVÁ Fanny — francouzská socialistka. Patřila k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany, byla redaktorkou listu *Le Populaire*. V roce 1920 byla členkou Výboru pro obnovení II. internacionály. Po kongresu Francouzské socialistické strany v Tours v prosinci 1920 zůstala v řadách menšiny, která se nepřipojila ke Komunistické internacionále. — 151

CLEMENCEAU Georges Benjamin (1841—1929) — francouzský politik a státník, dlouholetý vůdce radikální strany. V roce 1876 byl zvolen členem poslanecké sněmovny. V roce 1902 byl zvolen do senátu a v letech 1906—1909 stál v čele francouzské vlády. Hájil zájmy velkokapitálu a prováděl politiku krutých represálií vůči dělnické třídě. Těsně před první světovou válkou se s radikální stranou rozešel. Za války vystupoval jako šovinista. Od listopadu 1917 stál znovu v čele vlády a nastolil v zemi vojenskou diktaturu. Byl jedním z inspirátorů a organizátorů cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku. Na pařížské mírové konferenci v roce 1919 hájil zájmy francouzských imperialistů. V roce 1920 byl poražen v prezidentských volbách a zanechal politické činnosti. — 156, 176—177, 369

CRISPIEN Arthur (1875—1946) — jeden z vůdců německé sociální demokracie, publicista. V letech 1917—1922 vedl pravé křídlo Nezávislé sociálně demokratické strany Německa. Jako člen delegace této strany se v roce 1920 účastnil II. kongresu Komunistické internacionály. Po návratu do Německa vystoupil proti připojení ke Kominterně. V roce 1922 přešel zpět do Sociálně demokratické strany Německa a stal se členem jejího ÚV. Po nástupu fašismu v Německu emigroval do Švýcarska. — 82

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany. Od května do srpna 1917 zastával funkci ministra zemědělství v prozatímní vládě. Použil krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a šířil protisovětskou propagandu. — 29, 37

ČIRIKOV J. N. (1864—1936) — spisovatel. V novelách a povídkách kritizoval maloměšťácký způsob života, vylíčil krizi narodnictví. Po porážce první revoluce v Rusku se v jeho tvorbě objevily dekadentní tendence. Po Říjnové revoluci emigroval a v zahraničí psal protisovětské články. — 231

ČUČIN F. G. (1883—1942) — člen SDDSR od roku 1904. Po únorové revoluci 1917 byl členem tomského sovětu vojenských zástupců, komisařem anžerských a sudženských dolů a členem sibiřského oblastního byra SDDSR(b). V letech 1918—1919 ilegálně stanicky pracoval na území obsazeném povstalci československého sboru a vojsky Kolčaka. Zúčastnil se IX. sjezdu strany (1920). Od roku 1923 se zabýval vědeckou a pedagogickou činností na různých moskevských vysokých školách. — 302—304

DELÉPINE Maurice — francouzský socialista, centrista. Počátkem roku 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

DĚNIKIN A. I. (1872—1947) — carský generál; za občanské války jeden z vůdců bělogvardějského hnutí. Po smrti generála Kornilova se stal vrchním velitelem protisovětských ozbrojených sil na jihu Ruska. Po porážce své armády sovětskými vojsky emigroval. — 40—41, 43, 53, 62, 67, 69—70, 75, 92—94, 108, 115, 120, 122, 127, 135, 138, 141, 148, 160—161, 165, 167—168, 174, 177, 187, 194, 200—201, 208—210, 220, 231, 247, 255, 257, 266, 272, 281, 283, 306, 331, 344—345, 353

DRIDZO S. A. — viz Lozovskij S. A.

DUNOIS A. (nar. 1879) — francouzský socialista. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. V prosinci 1920 vstoupil do komunistické strany, byl členem jejího řídicího výboru. Později přešel na pozice trockismu, za což byl z komunistické strany vyloučen. V roce 1930 se vrátil do Francouzské socialistické strany, vystupoval proti komunistickému hnutí a sovětskému státu. — 151

DYBENKO P. J. (1889—1938) — sovětský vojenský činitel a státník; od roku 1912 člen SDDSR. Za první světové války byl několikrát vězněn za revoluční propagandu v armádě. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou ústředního výboru Baltského loďstva (Centrobalt), kde se aktivně účastnil příprav k ozbrojenému povstání v říjnu 1917. Na II. celoruském sjezdu sovětů se stal ve funkci člena výboru pro vojenství a vojenské námořnictvo členem rady lidových komisařů. Od října 1918 do konce občanské války velel jednotkám a svazům Rudé armády na ukrajinské, jižní, kavkazské a dalších frontách. Po ukončení občanské války zastával velitelské funkce v Rudé armádě. — 247

DZERŽINSKIJ F. E. (1877—1926) — jeden z vůdců polského a ruského dělnického hnutí, významný činitel komunistické strany a sovětského státu, člen SDDSR od roku 1895. Přes 11 let svého života strávil ve vězení, na nucených pracích a ve vyhnanství. Na IV. sjezdu SDDSR byl zvolen do ústředního výboru. Po únorové revoluci 1917 stranicky pracoval v Moskvě. V období příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Po vítězství revoluce se stal předsedou Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi (Čeka). Počátkem roku 1918 zastával nesprávný názor na uzavření brestlitevského míru. V roce 1921 byl jmenován lidovým komisařem dopravy a současně ponechán ve funkci předsedy Čeky a lidového komisaře vnitra. Od roku 1924 byl předsedou Nejvyšší národohospodářské rady, v červnu roku 1924 se stal kandidátem politického byra ÚV KSR(b) a členem organizačního byra ÚV KSR(b). — 122—123, 136

DŽUGAŠVILI J. V. — viz Stalin J. V.

EIRE Lincoln — dopisovatel amerického buržoazního listu *The World*.

— 176

ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupracovník K. Marxe (životopis viz v Leninově článku *Bedřich Engels*, *Sebrané spisy* 2, Praha 1980, s. 15—27). — 316, 335

FAURE Paul (1878—1960) — francouzský socialista, povoláním novinář. V roce 1901 patřil k zakladatelům Francouzské socialistické strany. Od roku 1920 byl hlavním redaktorem listu *Le Populaire*. Společně s Jeanem Longuetem stál v čele Výboru pro obnovení II. internacionály, který vytvořila koncem roku 1919 centristická menšina Francouzské socialistické strany. Bojoval proti akční jednotě komunistické strany a strany socialistické. Před druhou světovou válkou obhajoval pod maskou pacifismu mnichovskou politiku. Po okupaci Francie hitlerovským Německem byl členem Pétainovy vlády. — 151

FOCH Ferdinand (1851—1929) — francouzský generál, od roku 1918 maršál. Za první světové války byl velitelem francouzské armády, poté náčelníkem generálního štábu Francie a od dubna 1918 vrchním velitelem dohodových vojsk. V letech 1918—1920 patřil k organizátorům cizí vojenské intervence, byl předsedou Nejvyšší rady Dohody a jedním z autorů Versailleské mírové smlouvy. — 176—180

FROSSARD LOUIS Oscar (1889—1946) — francouzský socialista. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Podílel se na založení Komunistické strany Francie (od roku 1943 Francouzská komunistická strana), pracoval v jejím řídicím výboru. V roce 1923 se s komunistickým hnutím rozešel a přešel na pozice reformismu. Před druhou světovou válkou podporoval mnichovskou politiku. V letech 1939—1940 byl ministrem informací. Bojoval proti komunistickému hnutí a proti sovětskému státu. — 151

FROT Eugène (nar. 1883) — francouzský politik. Byl členem Francouzské socialistické strany, zaujímal centristické stanovisko. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály, v roce 1934 se stal ministrem vnitra v Daladierově vládě. Před druhou světovou válkou podporoval mnichovskou politiku. V lednu 1941 se stal členem Pétainovy vlády. Bojoval proti komunistickému hnutí a proti sovětskému státu. — 151

- GADE — tzv. komisař americké vlády v pobaltských provinciích Ruska. — 116
- GLEBOV N. — viz Avilov N. P.
- GOLCMAN A. Z. (1894—1933) — účastník revolučního hnutí od roku 1910. V dubnu 1917 vstoupil do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci zastával vedoucí funkce v odborech a v hospodářských orgánech. V letech 1917—1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, 1920—1921 členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech aktivně obhajoval stanovisko Trockého. Od roku 1922 zastával odpovědné funkce v Nejvyšší národohospodářské radě, v ústřední kontrolní komisi dělnicko-rolnické inspekce a v Hlavní správě civilního letectva. — 299
- GOURDEAUX Henri (1881—1961) — dlouholetý pracovník dělnického a komunistického hnutí, člen Francouzské socialistické strany. Byl redaktorem listu *La Lutte Sociale*. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Podílel se na založení Francouzské komunistické strany (v letech 1920—1943 se nazývala Komunistická strana Francie), byl členem jejího řídicího a poté ústředního výboru. Za okupace Francie hitlerovským Německem se účastnil ilegálního boje proti nacistům. Do roku 1959 byl členem pařížské městské rady a generální rady departementu Seine. — 151
- GUČKOV. — 117
- GUKOVSKIJ I. E. (1871—1921) — účastník revolučního hnutí od roku 1898, bolševik. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem financí, v letech 1919—1920 zplnomocněným zástupcem RSFSR v Estonku. — 112
- GULKEVIČ K. N. (nar. 1865) — carský diplomat. V letech 1914—1916 byl poradcem na ministerstvu zahraničních věcí. Před únorovou revolucí 1917 působil jako mimořádný velvyslanec v Norsku, v roce 1919 pak jako vyslanec bělogvardějské Kolčakovy vlády ve Švédsku. — 116
- GUSEV S. I. (vl. jm. Drabkin J. D.) (Chariton) (1874—1933) — profesionální revolucionář, bolševik. V roce 1896 začal pracovat v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Na II. sjezdu SDDSR vystupoval jako delegát donského výboru a většinový jiskrovec. Od prosince 1904 do května 1905 byl tajemníkem byra vý-

borů většiny a petrohradského výboru strany. Později patřil k vedoucím pracovníkům oděské bolševické organizace. V lednu 1906 se stal členem moskevského výboru SDDSR a jako delegát moskevské organizace se zúčastnil IV. sjezdu strany. V říjnových dnech roku 1917 zastával funkci tajemníka petrohradského vojenského revolučního výboru. Od roku 1918 působil jako politický pracovník v Rudé armádě, v letech 1921—1923 byl náčelníkem politické správy a členem Revoluční vojenské rady republiky. V roce 1923 se stal tajemníkem ústřední kontrolní komise KSR(b) a členem kolegia lidového komisariátu dělnicko-rolnické inspekce. Od roku 1925 stál v čele tiskového oddělení ústředního výboru KSR(b). V letech 1928—1933 byl kandidátem předsednictva exekutivy Kominterny. Napsal řadu prací z dějin strany a mezinárodního dělnického hnutí, o vojenských a hospodářských otázkách. — 281—282

HAPGOOD — v roce 1919 americký velvyslanec v Kodani. — 118

HENDERSON Arthur (1863—1935) — jeden z vůdců Labouristické strany a anglického odborového hnutí. V letech 1908—1910 a 1914—1917 byl předsedou labouristické parlamentní frakce. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko, byl členem Asquithovy koaliční vlády a poté vojenské vlády Lloyda George. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska agitovat za pokračování ve válce. V roce 1919 byl jedním z organizátorů II. (bernské) internacionály a od roku 1923 předsedou exekutivy Socialistické dělnické internacionály. V následujících letech byl několikrát členem britské buržoazní vlády. — 162

CHURCHILL sir Winston (1874—1965) — britský státník; původně liberál, od roku 1924 člen konzervativní strany. Od roku 1906 byl státním tajemníkem v ministerstvu kolonií, v letech 1908—1910 ministrem obchodu, 1910—1911 ministrem vnitra, 1918—1921 ministrem vojenství a letectví. Patřil k organizátorům protisovětské intervence. V letech 1924—1929 byl ministrem financí. V letech 1940—1945 byl ministerským předsedou koaliční vlády konzervativců, labouristů a liberálů. Patřil k vedoucím činitelům protifašistické koalice za druhé světové války; oddaloval otevření druhé fronty. Po porážce ve volbách v roce 1945 jeho vláda odstoupila. V roce 1946 při projevu ve Fultonu (USA) užil poprvé slov o »železné oponě« a nutnosti bloků proti SSSR a lidově demokratickým zemím (začátek studené války). V letech 1951—1955 byl opět ministerským předsedou; prováděl politiku orientovanou na německý militarismus a na vytvoření vojenskopolitických bloků proti SSSR a li-

dově demokratickým zemím. V roce 1955 odstoupil. — 147, 177, 180, 199, 203

IOFFE A. A. (1883—1927) — významný sovětský diplomat. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil koncem 90. let. Po II. sjezdu SDDSR patřil k menševikům. Od roku 1908 vydával ve Vídni spolu s Trockým list Pravda. Po únorové revoluci 1917 vstoupil do skupiny mezirajonovců, byl členem petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a členem ústředního výkonného výboru prvního volebního období. Na VI. sjezdu SDDSR(b) byl spolu s mezirajonovci přijat do bolševické strany a zvolen do ústředního výboru. V říjnových dnech 1917 byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru. V roce 1918 vystupoval jako »levý komunista«. Při brestlitevských jednáních byl nejdříve vedoucím, později členem sovětské mírové delegace; v poslední fázi jednání působil jako poradce. Od dubna do listopadu 1918 byl zplnomocněným zástupcem RSFSR v Berlíně. Účastnil se jednání Sovětského Ruska s vládami řady kapitalistických zemí. V letech 1925—1927 se přiklonil k trockistické opozici. — 112

IŠČENKO A. G. (nar. 1895) — člen SDDSR(b) od dubna 1917. V roce 1917 pracoval v ústředním výboru Svazu pracovníků vodní dopravy v Petrohradě, poté byl komisařem flotily torpédoborců. V letech 1919—1921 a 1924—1927 zastával funkci předsedy ústředního výboru Svazu pracovníků vodní dopravy. V roce 1923 patřil k aktivním stoupencům Trockého, stal se členem moskevského trockistického ústředí. V roce 1927 byl za trockistickou činnost vyloučen ze strany, v listopadu 1929 rehabilitován a v únoru 1935 znovu za kontrarevoluční činnost vyloučen. — 245, 251

JOUHAUX Léon (1879—1954) — reformistický činitel francouzského a mezinárodního odborového hnutí; jeden z pravicových vůdců Amsterdamské internacionály. Za první světové války byl šovinista. — 152

JUDENIČ N. N. (1862—1933) — generál carské armády. V letech 1905—1906 vedl trestní výpravu do Arménie. V roce 1917 velel Kavkazskému frontu. Po Říjnové revoluci se stal členem kontrarevoluční tzv. severozápadní vlády. Byl jedním z hlavních organizátorů kontrarevoluce v období občanské války v letech 1918—1920; v roce 1919 velel bělogvardějské severozápadní armádě, která se v říjnu až listopadu dvakrát pokusila probít k Petrohradu, byla však odražena Rudou armádou. Od roku 1920 žil v emigraci. — 53,

108, 110, 115, 117, 135, 138, 141, 160—161, 165, 167—168, 194, 200—201, 255, 257, 266, 283, 306, 320

JURENEV K. K. (1888—1938) — aktivní účastník revolučního hnutí v Rusku, významný sovětský činitel; člen SDDSR od roku 1905. Od roku 1913 do července 1917 patřil k vůdcům petrohradské organizace mezirajonovců. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a členem Ústředního výkonného výboru. Na VI. sjezdu SDDSR(b) (1917) byl společně se skupinou mezirajonovců přijat do bolševické strany. Po Říjnové revoluci pracoval na odpovědných místech v sovětských orgánech. Byl členem kolegia lidového komisiátu vojenství a vojenského námořnictva, pracoval v revoluční vojenské radě Východního a později Západního frontu. V roce 1920 se stal členem moskevského výboru KSR(b). Od června 1921 pracoval v diplomatických službách. — 286—288, 290

KALININ M. I. (1875—1946) — významný činitel komunistické strany a sovětského státu, člen SDDSR od roku 1898. Pracoval v prvních ilegálních marxistických dělnických kroužcích a v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Aktivně se účastnil první revoluce v Rusku. Stranicky pracoval v Tiflisu [Tbilisi], Revelu [Talin], Moskvě a v dalších městech. V roce 1912 byl na VI. (pražské) konferenci zvolen kandidátem ÚV a poté kooptován do ruského byra ÚV SDDSR. Patřil k zakladatelům listu Pravda. Za únorové revoluce 1917 řídil četné bojové akce petrohradských dělníků a vojáků; byl členem výkonné komise petrohradského výboru strany. V říjnu 1917 se aktivně účastnil ozbrojeného povstání v Petrohradě. Po Říjnové revoluci vykonával funkci starosty města Petrohradu a poté komisaře pro městské hospodářství. V březnu 1919 se stal předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, v roce 1922 předsedou Ústředního výkonného výboru SSSR a v roce 1938 předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. Od roku 1919 byl členem ÚV, od roku 1926 členem politického byra ÚV VKS(b). V roce 1944 mu byl udělen titul hrdina socialistické práce. Je autorem četných prací o otázkách socialistické výstavby a komunistické výchovy. — 192

KAMENEV L. B. (vl. jm. Rozenfeld) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Po II. sjezdu strany se přiklonil k bolševikům. V letech reakce se stavěl smířlivecky k likvidátorům, otcovistům a trockistům. V roce 1905 byl vězněn a před carským soudem se zřekl bolševického hesla porážky carské vlády v imperialistické válce. Po-

dílel se na vydávání listů Proletarij a Pravda. Po únorové revoluci 1917 vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) v roce 1917 byl zvolen do ústředního výboru strany. V říjnu 1917 uveřejnil spolu se Zinovjevem v polomeňševickém listu Novaja žizň prohlášení, že nesouhlasí s usneseními ÚV o ozbrojeném povstání, čímž vyzradil prozatímní vládě plány strany.

Po Říjnové revoluci zastával řadu významných funkcí — byl předsedou moskevského sovětu, místopředsedou rady lidových komisařů, členem politického byra ÚV. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany; v listopadu 1917 souhlasil s vytvořením koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům tzv. nové opozice, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockistického bloku. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) vyloučen ze strany. V roce 1928 byl do strany znovu přijat, v roce 1932 byl znovu vyloučen, v roce 1933 opět přijat a roku 1934 vyloučen potřetí. Koncem třicátých let byl podroben represím. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 281

KAPP Wolfgang (1858—1922) — představitel německých junkerských a imperialistických vojenských kruhů. V roce 1917 patřil k zakladatelům reakční Německé vlastenecké strany. V březnu 1920 stál v čele kontrarevolučního vojensko-monarchistického puče. Po jeho nezdaru uprchl do Švédska. V roce 1922 se do Německa vrátil. — 205

KAREL I. (HABSBURSKÝ) (1887—1922) — poslední rakousko-uherský císař (1916—1918). — 234

KAUTSKÝ Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit. Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx s Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu teoretických a historických prací z marxistické teorie, které i přes své chyby přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1958), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. V letech 1910—1911 zcela přešel na pozice oportunistu. Za první světové války byl centristou, poté zjevným odpůrcem revolučního marxismu; svůj sociálšovinismus zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval reakční teorii

ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti proletářské revoluci, proti sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu.

Lenin kritizoval teorie Kautského v dílech *Krach II. internacionály* (1915), *Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu* (1916), *Stát a revoluce* (1917), *Proletářská revoluce a renegát Kautsky* (1918) a v dalších pracích. — 29, 32, 37, 39, 123, 253, 332, 348—349

KERENSKIJ A. F. (1881—1970) — eser, poslanec IV. státní dумы. V dumě byl po určitou dobu předsedou trudovické skupiny. Za první světové války zastával sociálšovinistické názory. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem spravedlnosti, ministrem vojenství a vojenského námořnictva a poté předsedou prozatímní vlády a vrchním velitelem armády. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. V roce 1918 emigroval. — 204, 229, 238, 272, 345, 347

KISELJOV A. S. (1879—1938) — člen SDDSR od roku 1898. Stranicky pracoval v mnoha městech Ruska. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou sovětu a členem výboru SDDSR(b) v Ivanovu-Vozněnsku. Po Říjnové revoluci zastával různé funkce v odborových, státních a hospodářských orgánech. V roce 1920 stál v čele Svazu horníků a byl členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru. V diskusi o odborech (1920—1921) obhajoval stanovisko protistranické skupiny »dělnická opozice«. Na XII. sjezdu strany v roce 1923 byl zvolen členem předsednictva ústřední kontrolní komise KSR(b); později pracoval jako lidový komisař dělníko-rolnické inspekce RSFSR a náměstek lidového komisaře dělníko-rolnické inspekce SSSR. Od roku 1924 byl tajemníkem Ústředního výkonného výboru SSSR a v letech 1936—1938 tajemníkem Nejvyššího sovětu SSSR. — 88

KOLČAK A. V. (1873—1920) — admirál carského loďstva, monarchista. V letech 1918—1919 jeden z hlavních vůdců ruské kontrarevoluce, chráněnc Dohody. Po Říjnové revoluci se za podpory amerických, anglických a francouzských imperialistů prohlásil za nejvyššího vládce Ruska a postavil se do čela vojenské buržoazně statkářské diktatury na Uralu, na Sibiři a na Dálném východě. Vítězství Rudé armády a růst revolučního a partyzánského hnutí vedly k jeho pádu. Kolčak byl zajat a 7. února 1920 na základě usnesení irkutského revolučního výboru popraven. — 40—41, 53, 62, 69, 90, 92—93, 108, 110, 115, 117—118, 120, 127, 135, 138, 141, 160—161, 167—168, 174, 177, 194, 200—201, 208, 210, 220, 231, 247, 255, 257, 266, 272, 283, 320, 331, 344, 346, 353

KORITSCHONER Franz (1891—1942) — jeden ze zakladatelů Komunistické strany Rakouska v roce 1918, do roku 1927 člen jejího ústředního výboru. Redigoval ústřední orgán strany, list Die Rote Fahne, stál v čele rady rakouských revolučních odborů a před rokem 1937 pracoval v Rudé odborové internacionále v Moskvě. — 158

KRASIN L. B. (1870—1926) — profesionální revolucionář, bolševik, význačný sovětský státník a diplomat. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od 90. let. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům, byl kooptován do ústředního výboru strany. Zaujal smířlivý postoj k menševikům, brzy se však s nimi rozešel. Zúčastnil se III. sjezdu SDDSR a byl zvolen členem ÚV. V roce 1905 se podílel na založení prvního ilegálního bolševického listu Novaja žizň; jako představitel ústředního výboru se stal členem petrohradského sovětu dělnických zástupců. Na IV. (sjednocovacím) sjezdu byl znovu zvolen členem ÚV a na V. (londýnském) kandidátem ÚV SDDSR. V roce 1908 emigroval. V letech reakce dočasně patřil k otzovistické skupině Vperjod; později politické činnosti zanechal a pracoval jako inženýr v zahraničí i v Rusku. Po Říjnové revoluci pracoval v zásobování Rudé armády, byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, lidovým komisařem obchodu a průmyslu a lidovým komisařem dopravy. Od roku 1919 pracoval v diplomatických službách. Od roku 1920 zastával funkci lidového komisaře zahraničního obchodu. V letech 1921—1923 byl zplnomocněným zástupcem SSSR v Anglii, od roku 1924 ve Francii a od roku 1925 opět v Anglii. Na XIII. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ÚV. — 86

KRASNOV P. N. (1869—1947) — generál carské armády, aktivní účastník Kornilovovy vzpoury v srpnu 1917. Koncem října 1917 velel kozáckým oddílům, které Kerenskij za protisovětské vzpoury poslal na Petrohrad. V letech 1918—1919 byl velitelem kozácké bělogvardějské armády na Donu. V roce 1919 uprchl do zahraničí a tam pokračoval v protisovětské činnosti. V letech 1941—1945 kolaboroval s hitlerovci. Padl do zajetí a podle rozsudku vojenského kolegia Nejvyššího soudu SSSR mu byl udělen trest smrti. — 325

KRESTINSKIJ N. N. (1883—1938) — člen SDDSR od roku 1903. V roce 1905 se připojil k bolševikům. Od roku 1907 pracoval v Petrohradě v odborovém hnutí, ve frakcích dumy a přispíval do bolševického tisku. V roce 1917 se stal místopředsedou jekatěrinburského [sverdlovského] oblastního výboru a poté uralského oblastního výboru

SDDSR(b). V letech 1918—1921 byl lidovým komisařem financí RSFSR a od roku 1919 zároveň tajemníkem ÚV KSR(b). V roce 1918 vystupoval společně s »levými komunisty« proti uzavření brest-litevského míru. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 byl stoupencem platformy Trockého. V letech 1921—1930 působil jako zplnomocněný zástupce SSSR v Německu, poté zastával funkci náměstka lidového komisaře zahraničních věcí SSSR. V roce 1937 byl za protistranickou činnost vyloučen ze strany. — 251—252, 290, 303

KRYLENKO N. V. (1885—1938) — významný sovětský státník, člen SDDSR od roku 1904. Po únorové revoluci 1917 se stal členem redakce listu Soldatskaja pravda, zúčastnil se celoruské konference frontových a týlových vojenských organizací SDDSR(b). Byl delegátem I. celoruského sjezdu sovětů. Aktivně se zúčastnil Říjnové revoluce. Jako člen výboru pro vojenské a námořní záležitosti byl na II. celoruském sjezdu sovětů zvolen do rady lidových komisařů, později se stal vrchním velitelem. Od roku 1918 působil v justičních orgánech jako předseda Nejvyššího tribunálu CÚVV, náměstek lidového komisaře spravedlnosti a prokurátor republiky. Od roku 1931 byl lidovým komisařem spravedlnosti RSFSR, od roku 1936 lidovým komisařem spravedlnosti SSSR. Na XV. a XVI. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem ústřední kontrolní komise. Napsal několik prací z oboru organizace soudnictví a trestního práva. — 247

KRŽIŽANOVSKIJ G. M. (1872—1959) — dlouholetý stranický pracovník, známý sovětský vědec, inženýr energetik. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1893. Spolu s V. I. Leninem byl jedním z organizátorů petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. II. sjezd SDDSR jej v nepřítomnosti zvolil za člena ÚV strany. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907. Po únorové revoluci 1917 působil v bolševické frakci moskevského sovětu. Po Říjnové revoluci pomáhal při obnově a rozvoji moskevské energetické sítě. V roce 1920 jej Lenin pověřil vedením komise pro elektrifikaci Ruska (GO-ELRO). V letech 1921—1930 stál v čele Státní plánovací komise, podílel se na vypracování prvního pětiletého plánu rozvoje národního hospodářství SSSR, v letech 1930—1932 vedl Hlavní správu pro zjišťování energetických zdrojů SSSR při lidovém komisiariátu palivového průmyslu. V letech 1932—1936 byl předsedou výboru pro vysokoškolské vzdělání při Ústředním výkonném výboru SSSR a náměstkem lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. Několikrát byl zvolen členem ÚV VKS(b) a Ústředního výkonného výboru SSSR. V roce 1929 se stal členem Akademie věd SSSR, v le-

tech 1929—1939 byl viceprezidentem Akademie věd SSSR. Založil Institut energetiky při Akademii věd SSSR a byl jeho stálým ředitelem. Napsal mnoho vědeckých prací z oblasti energetiky. — 85, 130

KUN Béla (1886—1939) — významný činitel maďarského a mezinárodního dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů a vůdců Komunistické strany Maďarska. Za první světové války byl zajat na ruské frontě, žil v Tomsku, kde prováděl revoluční propagandu mezi zajatci. Roku 1916 navázal spojení s místní organizací SDDSR a vstoupil do bolševické strany. Po únorové revoluci 1917 se stal členem tomského guberniálního výboru SDDSR(b). Roku 1918 byl předsedou federace zahraničních skupin KSR(b). Na podzim 1918 se vrátil do Maďarska. V únoru 1919 byl uvězněn, v březnu osvobozen. Po založení Maďarské republiky rad stanul fakticky v čele maďarské sovětské vlády, v níž oficiálně zastával funkci lidového komisaře zahraničních věcí a byl členem kolegia lidového komisariátu vojenství. Po porážce Maďarské republiky rad emigroval do Rakouska a poté do Ruska. V roce 1920 byl členem revoluční vojenské rady Jižního frontu, později předsedou revolučního výboru na Krymu. Od roku 1921 zastával vedoucí stranické funkce na Uralu, byl členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a zmocněncem ÚV KSR(b) v ústředním výboru Komsomolu. V letech 1921—1936 byl členem exekutivy Komunistické internacionály. — 153

LANSBURY Georg (1859—1940) — jeden z vůdců britské Labouristické strany. V roce 1892 vstoupil do Sociálně demokratické federace, v roce 1906 se přiklonil k labouristům. V letech 1910 až 1912 a 1922—1940 byl členem parlamentu. Od roku 1912 do roku 1922 vydával a redigoval deník The Daily Herald. V období 1929—1931 byl ministrem veřejných prací, v letech 1931 až 1935 předsedou Labouristické strany. — 314

LEICIAGNEOVÁ L. — francouzská socialistka. Patřila k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byla členkou Výboru pro obnovení II. internacionály. Na kongresu Francouzské socialistické strany v Tours v prosinci 1920 se připojila k většině, která dala základ komunistické straně, a byla zvolena do řídicího výboru strany. — 151

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov) — (-e-, Iljin V., Lenin, Lenin N., Lenin V., N. L., Pirjučev P.) (1870—1924) — viz Životopisná data. — 49,

70—73, 86, 89—90, 94—96, 99, 107—108, 133, 146—148, 173, 176, 180—182, 184—185, 213, 216, 249, 251—252, 287, 293, 308, 315, 340, 348, 352, 356, 362, 366

LE TROQUER André (nar. 1884) — francouzský politik, povoláním novinář. Byl členem Francouzské socialistické strany a jedním z redaktorů listu *L'Humanité*. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovu II. internacionály. V listopadu 1943 byl jmenován komisařem francouzského výboru pro vojenské a námořní záležitosti v Alžíru. V roce 1946 se stal ministrem vnitra, od prosince 1946 do ledna 1947 byl ministrem národní obrany. V únoru 1954 byl jmenován předsedou Národního shromáždění. — 151

LEŽAVA A. M. (1870—1937) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1904. Po Říjnové revoluci zastával vedoucí funkce v hospodářských a státních orgánech. V letech 1918—1920 byl předsedou Ústředního svazu spotřebních družstev, 1920—1925 náměstkem lidového komisaře zahraničního obchodu, 1925—1930 místopředsedou rady lidových komisařů RSFSR. Po několik volebních období byl členem Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a Ústředního výkonného výboru SSSR. Od roku 1933 do roku 1937 pracoval jako vedoucí Hlavní správy subtropických kultur SSSR. — 97

LIEBKNECHT Karl (1871—1919) — význačný činitel německého a mezinárodního dělnického hnutí; syn Wilhelma Liebknechta, povoláním advokát. Do socialistického hnutí se zapojil už jako student, aktivně bojoval proti oportunistu a militarismu. V roce 1912 byl zvolen poslancem Říšského sněmu. Na začátku první světové války rozhodně vystoupil proti podpoře »vlastní« vlády v loupeživé válce a jediný v celém Říšském sněmu hlasoval proti válečným úvěrům (2. prosince 1914). Byl jedním ze zakladatelů a vůdců skupiny Internacionála (později zvané Spartakus a pak Spartakův svaz). V roce 1916 byl za antimilitaristickou propagandu odsouzen k nuceným pracím. Za listopadové revoluce 1918 v Německu stál spolu s R. Luxemburgovou v čele avantgardy německých dělníků, redigoval list *Die Rote Fahne*, byl jedním ze zakladatelů Komunistické strany Německa a jedním z vůdců povstání berlínských dělníků v lednu 1919. Po potlačení povstání byl bestialně zavražděn bandami Noskeho. — 195, 205, 231, 269, 319

LITVINOV M. M. (1876—1951) — profesionální revolucionář, bolševik, významný sovětský diplomat. V revolučním hnutí začal pracovat v roce 1898 jako propagandista v dělnických kroužcích v Klincích

(Černigovská gubernie). V roce 1900 působil v kyjevském výboru, roku 1901 byl zatčen; ve vězení se přiklonil k jiskrovcům. V srpnu 1902 z vězení uprchl se skupinou jedenácti jiskrovců a emigroval. Aktivně pomáhal rozšiřovat list Jiskra. Zúčastnil se II. sjezdu Zahraniční ligy ruské revoluční sociální demokracie. Říšská organizace jej delegovala na III. sjezd SDDSR. V roce 1905 se podílel na vydávání prvního legálního bolševického listu Novaja žižň. V roce 1907 byl členem a tajemníkem ruské delegace na mezinárodním socialistickém kongresu ve Stuttgartu. V roce 1912 se zúčastnil bernské konference zahraničních sociálně demokratických skupin. Zastupoval ÚV SDDSR v mezinárodním socialistickém byru a byl členem bolševické sekce v Londýně. V únoru 1915 promluvil z Leninova pověření na konferenci socialistů Dohody v Londýně a požadoval, aby socialisté vystoupili z buržoazních vlád a distancovali se od imperialistů. Od roku 1921 byl náměstkem a v letech 1930—1939 lidovým komisařem zahraničních věcí. V letech 1941—1943 zastával znovu funkci náměstka lidového komisaře zahraničních věcí a zároveň velvyslance SSSR v USA. Na XVII. sjezdu strany byl zvolen členem ÚV VKS(b). Byl rovněž členem Ústředního výkonného výboru SSSR a později poslancem Nejvyššího sovětu SSSR. — 53, 95

LLOYD GEORGE David (1863—1945) — britský státník a diplomat, vůdce liberální strany. Od roku 1890 byl členem parlamentu, v letech 1905—1908 ministrem obchodu a v letech 1908—1915 ministrem financí. Značně ovlivnil politickou linii britské vlády při přípravě první světové války. Vystupoval proti revolučnímu hnutí proletariátu, všemi prostředky se snažil znemožnit nebo alespoň oddálit vytvoření revoluční dělnické strany v Británii. V letech 1916—1922 se snažil jako ministerský předseda posílit pozice britského imperialismu na Blízkém a Středním východě a na Balkáně a tvrdě potlačoval národně osvobozené hnutí v koloniích a závislých zemích. Po Říjnové revoluci byl jedním z inspirátorů a organizátorů vojenské intervence a blokády sovětského státu. Po řadě politických neúspěchů podal v roce 1922 demisi. — 160—161, 177, 369

LONGUET Jean Laurent Frederick (1876—1938) — jeden z vůdců Francouzské socialistické strany a II. internacionály, publicista, syn Jenny Marxové a Charlese Longueta, vnuk Karla Marxe. Za první světové války stál v čele centristické a pacifistické menšiny ve Francouzské socialistické straně. Byl jedním ze zakladatelů a redaktorů francouzského listu Le Populaire, orgánu francouzských centristů. Stavěl se proti vstupu Francouzské socialistické strany do Komunis-

tické internacionály. Od roku 1921 byl členem exekutivy Dvaapůlté internacionály, od roku 1923 jedním z vůdců Socialistické dělnické internacionály. Ve 30. letech vystupoval za akční jednotu socialistů a komunistů v boji proti fašismu, byl členem mezinárodních organizací pro boj proti fašismu a válce. — 29, 39, 151—152

LORIOT Ferdinand (1870—1930) — francouzský socialista. Za první světové války se projevoval jako internacionalista, na kientalské konferenci (1916) se připojil k zimmerwaldské levici. V letech 1920—1927 byl členem Komunistické strany Francie (od roku 1943 Francouzská komunistická strana). Jako delegát se zúčastnil III. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1925 vystoupil na IV. sjezdu KSF proti usnesením V. kongresu Kominterny. V roce 1927 byl jako pravicový oportunista z komunistické strany vyloučen. — 151

LOUIS Paul (1872—1955) — francouzský socialista, povoláním spisovatel a novinář. Pracoval v redakci listu *Le Populaire* a jiných deníků a časopisů. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Po kongresu Francouzské socialistické strany v Tours v prosinci 1920 se stal do roku 1923 členem komunistické strany a později založil tzv. Stranu proletářské jednoty. Od roku 1944 pracoval v redakci reakčního pařížského listu *Le Parisien Libéré*. — 151

LOZOVSKIJ (vl. jm. Dridzo) S. A. (1878—1952) — člen SDDSR od roku 1901. Zúčastnil se první revoluce v Rusku. Byl několikrát vězněn a poslán do vyhnanství. V letech 1909—1917 žil v emigraci, patřil ke skupině bolševiků-smířlivců. V červnu 1917 se vrátil do Ruska; na III. celoruské odborové konferenci v červenci 1917 byl zvolen tajemníkem Celoruské ústřední rady odborů. V prosinci 1917 byl za vystupování proti politice strany ze SDDSR(b) vyloučen. Později stál v čele skupiny sociálních demokratů-internationalistů a spolu s ní byl v prosinci 1919 znovu přijat do KSR(b). V roce 1920 byl zvolen předsedou moskevské guberniální rady odborů. V letech 1921—1937 vykonával funkci generálního tajemníka Rudé odborové internacionály. Později pracoval jako ředitel nakladatelství Goslitizdat. V letech 1939—1946 byl náměstkem lidového komisaře (později ministra) zahraničních věcí SSSR. Od XV. sjezdu strany byl kandidátem ÚV VKS(b), na XVIII. sjezdu byl zvolen členem ÚV VKS(b). — 245, 247

LUTOVINOV J. Ch. (1887—1924) — člen SDDSR od roku 1904. Stranic-

ky pracoval v různých městech Ruska. Po Říjnové revoluci bojoval v občanské válce na Donu a na Ukrajině, byl členem ilegálního ústředního výboru KŠU(b). Později pracoval v odborových a státních orgánech. Od roku 1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, tajemníkem a členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech v letech 1920—1921 patřil k aktivním účastníkům protistranické skupiny »dělnická opozice«. — 251, 290—291

LUXEMBURGOVÁ Rosa (1871—1919) — významná pracovnice mezinárodního dělnického hnutí, představitelka levého křídla II. internacionály. V revolučním hnutí začala pracovat v druhé polovině 80. let. Patřila k zakladatelům polské sociální demokracie. Od roku 1897 se aktivně účastnila německého sociálně demokratického hnutí, vystupovala proti bernsteinismu a millerandismu. Účastnila se první ruské revoluce (ve Varšavě). Jako delegátka V. (londýnského) sjezdu SDDSR v roce 1907 podporovala bolševiky. Od počátku první světové války zastávala internacionalismus. V Německu patřila k zakladatelům skupiny Internacionála (později zvané Spartakus a pak Spartakův svaz). Po listopadové revoluci 1918 sehrála významnou úlohu na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa. V lednu 1919 byla na příkaz Scheidemannovy vlády zatčena a zavražděna. Lenin si Luxemburgové hluboce vážil; kritikou jejích mylných názorů jí pomáhal zaujímat správná stanoviska. — 205, 319

MACDONALD James Ramsey (1866—1937)— britský politik, spoluzakladatel a vůdce Nezávislé labouristické strany a Labouristické strany. Ve straně i v II. internacionále uskutečňoval krajně oportunistickou politiku. Hlásal reakční teorii třídní spolupráce a postupného přerůstání kapitalismu do socialismu. Na začátku první světové války zaujal pacifistické stanovisko, později otevřeně podporoval imperialistickou buržoazii. V letech 1918—1920 se pokoušel zabránit boji anglických dělníků proti intervenci v Sovětském Rusku. V letech 1924, 1929—1931 zastával úřad ministerského předsedy. Jeho vláda uskutečňovala protidělnickou politiku a krutě potlačovala národně osvobozené hnutí v britských koloniích. V letech 1931—1935 stál v čele tzv. národní vlády, jejíž politiku určovali konzervativci. — 29, 39, 253—254

MACLEAN Neil — člen britského parlamentu. — 254

MACHAJSKI W. K. — polský socialista, vůdce machajskovců. Považoval inteligenci za parazitní třídu vůči proletariátu a za hlavní sílu v revoluci pokládal deklasované živly. Machajskovština vznikla koncem 19. století a představovala maloburžoazní směr v ruském dělnickém hnutí, který se však příliš nerozšířil. — 285

MACHNO N. I. (1884—1934) — vůdce kontrarevolučních anarchistických oddílů na Ukrajině, které bojovaly proti sovětské moci v letech 1918—1921. Vystupoval jako zastánce zájmů rolníků a snažil se za pomoci svých stoupenců strhnout rolníky na svou stranu. Počítal se s změnami v politické a válečné situaci, uchyloval se proto k manévrování: řídil vojenské akce tu proti bělogvardějcům, tu proti Rudé armádě. Machnovy bandy se zaměřovaly na politický terorismus, napadaly sovětské organizace, uskutečňovaly pogromy, olupovaly obyvatelstvo, vraždily stranické pracovníky. Tyto bandy byly s konečnou platností zlikvidovány na jaře 1921. Machno uprchl do Rumunska. — 285

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — jeden z čelných představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od první poloviny 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy a v roce 1900 na přípravě a vydávání Jiskry — byl jejím redaktorem. V letech reakce patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata a v roce 1912 se zúčastnil protistranické srpnové konference. Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával kontrarevoluční menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 29, 36

MARX Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu) — Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115]. — 32, 35—36, 315, 334—335

MAURANGES — francouzský socialista a centrista. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

MAURIN Maurice (nar. 1879) — francouzský socialista. Patřil k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Až do roku

1938 byl členem stálé administrativní komise socialistické strany.
— 151

MAXIMOVSKIJ V. N. (1887—1941) — člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval v mnoha městech Ruska. Po Říjnové revoluci zastával různé funkce ve stranických a státních orgánech: byl tajemníkem moskevského oblastního výboru strany, vedoucím oddělení pro evidenci a rozmísťování kádrů při ÚV KSR(b), náměstkem lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. V době brestlitevského míru patřil k »levým komunistům«, v letech 1920—1921 k aktivním činitelům protistranické skupiny »demokratického centralismu«. V roce 1923 podepsal trockistické prohlášení šestačtyřiceti a později se přiklonil k »nové opozici«. Po XIV. sjezdu strany (1925) se s opozicí rozešel a od roku 1929 se zabýval vědeckou a pedagogickou činností na různých sovětských vysokých školách.
— 284—288, 295

MAYÉRAS Barthélemy (nar. 1879) — francouzský socialista, povoláním novinář. V letech 1914—1919 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zastával centristické a pacifistické stanovisko. Aktivně přispíval do listu *Le Populaire* i do jiných orgánů francouzských centristů. Jako člen vedení Francouzské socialistické strany usiloval o jednotu se zjevnými sociálšovinisty ve straně. Byl pro obnovení II. internacionály. — 151

MIKULÁŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894—1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnických a vojenských zástupců v Jekatěrinburgu [Sverdlovsk] byl 17. července 1918 zastřelen. — 92, 198—199, 207, 349

MILJUTIN V. P. (1884—1938) — účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1903; zpočátku menševik, od roku 1910 bolševik. Stranicky pracoval v Kursku, Moskvě, Orlu, Petrohradě a Tule. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) v roce 1917 byl zvolen členem ÚV strany, na II. celoruském sjezdu sovětů se stal lidovým komisařem zemědělství v RLK. V listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů. Po vyjádření svého nesouhlasu s politikou strany z ústředního výboru i vlády odešel. V letech 1918—1921 byl místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady, později zastával různé odpovědné funkce v sovětských a hospodářských orgánech. Byl kandidátem ÚV strany a členem ústřední kontrolní komise. — 293, 301—304

MILLERAND Alexandre-Étienne (1859—1943) — francouzský politik. V 80. letech patřil k buržoazním radikálům, v 90. letech se hlásil k socialistům, postavil se do čela oportunistické skupiny francouzského socialistického hnutí. V roce 1899 vstoupil do reakční francouzské buržoazní vlády Waldecka-Rousseaua, v níž spolupracoval s katem Pařížské komuny generálem Galliffetem. Lenin odhalil sociální kořeny millerandismu a označil jej za zradu zájmů proletariátu a za uplatnění revizionismu v praxi.

V roce 1904 byl Millerand vyloučen ze Socialistické strany a společně s bývalými socialisty (Briand, Viviani) se přiklonil ke skupině takzvaných nezávislých socialistů. V letech 1909—1910 a 1912—1915 zastával různé ministerské funkce. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům protisovětské intervence; v letech 1920—1924 byl prezidentem Francouzské republiky. Po volebním vítězství levicových buržoazních stran v červnu 1924 byl nucen odstoupit. — 160—161, 177

MOROZOVÉ — majitelé několika známých firem, jako byly Nikolská textilní společnost Savvy Morozova, syna a spol., Nikolská textilní společnost Vikuly Morozova a synů, Společnost bogorodsko-gluchovské textilní továrny, Společnost tverské [kalininské] bavlnářské textilní továrny. V letech 1913—1914 zaměstnávali Morozovové ve svých podnicích 54 000 dělníků. Stali se akcionáři moskevských bank a významnými činiteli Společnosti majitelů továren na zpracování bavlny. Za 1. světové války aktivně pracovali ve výborech pro řízení válečného průmyslu. — 238

MORRIS — v roce 1919 americký velvyslanec ve Stockholmu. — 117

MOURET Jean (nar. 1863) — francouzský socialista. Patřil k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1919 byl členem poslanecké sněmovny, v roce 1920 členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

NOBELOVÉ — rodina švédských podnikatelů. Ludwig Nobel (1831—1888) byl zakladatelem největší naftařské firmy v Rusku Společnost brády Nobelů, která do Říjnové revoluce ovládala rozsáhlou těžbu a zpracování ropy v Baku. Jeho mladší bratr Alfred Nobel (1833—1896, narodil se v Rusku) si dal roku 1867 patentovat výrobu dynamitu, později založil ve Francii, Německu, Anglii a v dalších zemích továrny na výrobu nitroglycerinových trhavin. — 355

NOSKE Gustav (1868—1946) — jeden z oportunistických vůdců Sociálně demokratické strany Německa. Před první světovou válkou propagoval militarismus, za války se projevoval jako sociálšovinista, v Říšském sněmu hlasoval pro válečné úvěry. Za listopadové revoluce 1918 v Německu se podílel na potlačení povstání námořníků v Kielu. V letech 1919—1920 byl ministrem obrany; použil represálií vůči berlínským dělníkům a zorganizoval zavraždění K. Liebknechta a R. Luxemburgové. Později byl prezidentem v Hannover-sku. Za fašistické diktatury pobíral od hitlerovské vlády státní penzi. — 82, 156

NOVYCH G. J. — viz Rasputin G. J.

NOX — generál, zástupce britské vlády u Kolčaka. — 116—117

OBOLENSKIJ V. V. — viz Osinskij N.

OLEJNIKOV — bělogvardějský důstojník. Koncem roku 1919 začal sympatizovat se sovětskou vládou a předal jí řadu tajných dokumentů, které odhalovaly imperialistickou politiku Ameriky, Anglie a Francie. — 115

OSINSKIJ N. (vl. jm. Obolenskij V. V.) (1887—1938) — člen SDDSR od roku 1907, bolševik. Stranicky pracoval v Moskvě, Tveru [Kalinin] a Charkově. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra SDDSR(b) a členem redakce bolševického listu Social-demokrat. Po Říjnové revoluci byl ředitelem Státní banky RSFSR a předsedou Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1918 byl jedním z autorů platformy »levých komunistů« otištěné v časopisu Kommunist. V letech 1918—1919 pracoval v redakci listu Pravda a v oddělení propagandy Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů; byl delegátem I. kongresu Komunistické internacionály. V letech 1920—1921 se aktivně podílel na činnosti protistranické skupiny »demokratického centralismu«, v roce 1923 patřil k trockistické opozici. Od roku 1921 do roku 1923 byl náměstkem lidového komisaře zemědělství, v roce 1925 členem předsednictva Státní plánovací komise SSSR. Na XIV. sjezdu VKS(b) v roce 1925 byl zvolen kandidátem ÚV. V letech 1926—1928 stál v čele Ústředního statistického úřadu SSSR, v roce 1929 byl místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady. Později vykonával různé vedoucí funkce ve stranických a hospodářských orgánech. — 284—285, 288, 295

PALICOT — francouzský socialista. Patřil k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Na kongresu Francouzské socialistické strany v Tours v prosinci 1920 se připojil k většině, která dala základ komunistické straně; byl zvolen za kandidáta řídicího výboru strany. — 151

PÉCHER — francouzský socialista. Patřil k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

PIŁSUDSKI Józef (1867—1935) — polský reakční státník. Za první světové války byl hlavním organizátorem polských legií, které bojovaly na straně Německa. V letech 1918—1922 stál v čele polského státu a krutě pronásledoval revoluční hnutí pracujících. V roce 1920 organizoval vojenské tažení proti Sovětskému Rusku. V květnu 1926 nastolil státním převratem diktátorský režim sanace a v roce 1934 se spojil s hitlerovským Německem. — 353

PODVOJSKIJ N. I. (1880—1948) — významný stranický a vojenský činitel, člen SDDSR od roku 1901. Stranicky pracoval na Ukrajině, v Ivanovu-Vozněsensku, Jaroslavli, Kostromě, Baku a v Petrohradě. Aktivně se účastnil první revoluce v Rusku. Po únorové revoluci 1917 byl zvolen členem petrohradského výboru SDDSR(b). V říjnových dnech 1917 zastával funkci předsedy vojenského revolučního výboru v Petrohradě, byl jedním z velitelů útoku na Zimní palác. Po Říjnové revoluci se stal členem výboru pro vojenství a vojenské námořnictvo a velitelem petrohradského vojenského okruhu. Od roku 1919 byl lidovým komisařem vojenství a vojenského námořnictva na Ukrajině. Později byl několikrát zvolen členem ústřední kontrolní komise VKS(b). V posledních letech života se zabýval propagandistickou a literární činností. — 247

POINCARÉ Raymond (1860—1934) — francouzský politik a státník, povoláním advokát. V roce 1887 byl zvolen poslancem, od roku 1893 byl několikrát členem vlády, v níž byl představitelem nejagresivnějších kruhů francouzské buržoazie. V roce 1912 zastával úřad ministerského předsedy a v letech 1913—1920 prezidenta Francie. Ve všech funkcích aktivně připravoval světovou válku, za což byl nazýván »Poincaré-válka«. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům protisovětské intervence. V letech 1922—1924 a 1926—1929 zastával opět úřad ministerského předsedy. Byl silně protisovětsky zaměřen, útočil i na práva a demokratické svobody francouz-

ských pracujících, pronásledoval francouzské komunisty. — 369

ПОПОВ П. И. (1872—1950) — statistik. Člen KSR(b) od roku 1924. Od roku 1918 byl ředitelem Ústředního statistického úřadu a členem předsednictva Státní plánovací komise SSSR. V letech 1926—1949 byl členem předsednictva Státní plánovací komise RSFSR (od roku 1948 Státní plánovací výbor), vedoucím zemědělského odboru téže instituce a členem Všesvazové akademie zemědělských věd V. I. Lenina. Později pracoval ve vědeckometodologické radě při Ústředním statistickém úřadu SSSR. Je autorem řady vědeckých prací ze statistiky. — 362

RADCLIFFE — generál. — 117

РАДЕК К. В. (1885—1939) — účastník sociálně demokratického hnutí v Haliči, Polsku a Německu od roku 1900. Přispíval do publikací německých levicových sociálních demokratů. Za první světové války byl internacionalistou; nedoceňoval význam demokratických požadavků. V roce 1917 se stal členem SDDSR(b). Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí, byl tajemníkem exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1918 patřil k »levým« komunistům. V roce 1936 byl vyloučen z VKS(b) a podroben represím. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 197, 291

РАКОВСКИЙ Ч. Г. (1873—1941) — účastník sociálně demokratického hnutí v Bulharsku, Rumunsku, Švýcarsku a ve Francii od počátku 90. let, člen SDDSR(b) od roku 1917. Po Říjnové revoluci vykonával funkce ve stranických státních orgánech: byl předsedou rady lidových komisařů Ukrajiny, zplnomocněným diplomatickým zástupcem ve Velké Británii a ve Francii, zástupcem lidového komisaře zahraničních věcí. Dopouštěl se chyb v některých otázkách politiky strany. Byl podroben represím; v roce 1988 byl rehabilitován. — 289, 292

РАСПУТИН Г. Я. (vl. jm. Novych) (1872—1916) — fanatický mnich rolnického původu z Tobolské gubernie, dobrodruh mající velký vliv u dvora Mikuláše II. Bezmeznou důvěru carské rodiny si získal v roce 1907 jako »svatý muž« a sibiřský »prorok« a zneužíval ji ve svůj prospěch. Po několik let ovlivňoval carova rozhodnutí v závažných státních záležitostech. Výrazně zasahoval do politiky Ruska za první světové války. Rasputinovština byla projevem tmářství, fanatismu a morálního rozkladu vládnoucích kruhů carského Ruska.

V prosinci 1916 byl Rasputin v Petrohradě zavražděn monarchistickou opozicí. — 196

RAUZEOVÁ Marianne — francouzská socialistka. Pracovala v redakci listu *Le Populaire* a několika dalších. Patřila k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany a v roce 1920 byla členkou Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

REED John (1887—1920) — významný činitel amerického dělnického hnutí, spisovatel a publicista. Za první světové války byl vojenským korespondentem v Evropě, vystupoval proti imperialistické válce. Roku 1917 přijel do Ruska. Říjnovou revoluci nadšeně vítal a věnoval jejím událostem knihu *Deset dní, které otřásly světem*. Po návratu do USA v roce 1918 se připojil k levicovému křídlu socialistické strany a řídil jeho činnost. Podílel se na založení Komunistické dělnické strany Ameriky v září 1919. V říjnu 1919 byl zvolen členem exekutivy Komunistické internacionály a v roce 1920 se aktivně podílel na činnosti II. kongresu Komunistické internacionály. Zemřel v Moskvě, pochován je na Rudém náměstí u kremelské zdi. — 71

RENAUDEL Pierre (1871—1935) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany. V letech 1902—1914 redigoval list *Le Peuple* a 1914—1920 *L'Humanité*; v letech 1914—1919 a 1924 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zastával socialisticko-šovinistické názory. V roce 1927 se vzdal vedení socialistické strany, v roce 1933 byl ze strany vyloučen. Později založil neosocialistickou skupinu. — 32

RENNER Karl (1870—1950) — rakouský politik, vůdce a teoretik rakouských pravicových sociálních demokratů. Byl jedním z ideologů tzv. austromarxismu a autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Za první světové války zastával socialisticko-šovinistické názory. V letech 1919—1920 byl kancléřem, v letech 1945—1950 prezidentem. — 158

RENOULT Daniel (1880—1958) — významný činitel dělnického a komunistického hnutí Francie, povoláním novinář. V letech 1906—1920 byl členem Francouzské socialistické strany, od roku 1908 redigoval list *L'Humanité*. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Podílel se na založení Komunistické strany Francie (od roku 1943 Francouzská komunistická strana), byl zvolen do jejího řídicího výboru. Za okupace Francie hitlerovským

Německem byl několikrát vězněn v koncentračních táborech. Od roku 1945 do roku 1950 pracoval v ústředním výboru FKS a v letech 1950—1958 byl členem ústřední komise finanční kontroly.

— 151

RJABUŠINŠTÍ — rodina vlivných moskevských průmyslníků a bankéřů.

— 238

RYKOV A. I. (Vlasov) (1881—1938) — význačný státní a stranický činitel, člen SDDSR od roku 1899. Byl delegátem III. a IV. sjezdu SDDSR, členem ÚV strany byl s krátkou přestávkou od roku 1905. V letech reakce zaujímal smířlivecký postoj k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Projedával nerozhodnost v otázkách uskutečnění Říjnové revoluce. Po nastolení sovětské moci byl lidovým komisařem vnitra, předsedou Nejvyšší národohospodářské rady, místopředsedou a později předsedou rady lidových komisařů SSSR a RSFSR, Rady práce a obrany, členem politického byra ústředního výboru (1922—1930). V roce 1937 byl vyloučen z VKS(b) a podroben represím. V roce 1938 byl odsouzen, v roce 1988 rehabilitován. — 247, 289, 293—294, 298, 303

SABLIN — Kolčákův pověřenec v Londýně. — 117

SAPRONOV T. V. (1887—1939) — člen SDDSR od roku 1912. Po Říjnové revoluci byl předsedou moskevského guberniálního výkonného výboru, v letech 1918—1920 zastával vedoucí stranické funkce. Na XI. sjezdu strany byl zvolen do ÚV KSR(b). Často vystupoval proti politice strany. V roce 1918 byl »levým komunistou«. V diskusi o odborech (1920—1921) stál v čele protistranické skupiny »demokratického centralismu«. V roce 1923 podepsal trockistické prohlášení šestačtyřiceti. V letech 1925 až 1927 byl jedním z aktivních účastníků »nové opozice« a trockisticko-zinovjevovského bloku. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) za protistranickou činnost ze strany vyloučen. — 283—286, 288—289, 293, 295, 300

SAZONOV S. D. (1861—1927) — významný diplomat carského Ruska, představitel zájmů velkostatkářů a kapitalistů. Od roku 1904 působil v Evropě jako diplomat. V roce 1909 byl jmenován náměstkem ministra zahraničních věcí, v letech 1910—1916 ministrem zahraničních věcí a v roce 1916 velvyslancem v Londýně. Po únorové revoluci 1917 podporoval kontrarevoluční politiku prozatímní vlády, po Říjnové revoluci zastupoval bělogvardějskou vládu Kolčaka a později Děnikina v Paříži, kde zůstal v emigraci. — 116

SEMBAT Marcel (1862—1922) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany, novinář. Od roku 1893 byl členem poslancecké sněmovny. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Od srpna 1914 do září 1917 byl ministrem veřejných prací v takzvané vládě národní obrany. V únoru 1915 se zúčastnil londýnské konference socialistů dohodových zemí, jejímž cílem bylo sjednotit tyto socialisty na platformě sociálšovinismu. — 154

SEREDA S. P. (1871—1933) — významný sovětský státník, člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval ve Smolensku, Kyjevě a Kaluze. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru rjazaňského sovětu dělnických, vojenských a rolnických zástupců. Po Říjnové revoluci zastával odpovědné funkce ve státních a hospodářských orgánech: v letech 1918—1921 byl lidovým komisařem zemědělství RSFSR, od roku 1921 členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady a Státní plánovací komise, náměstkem ředitele a poté ředitelem Ústředního statistického úřadu RSFSR a od roku 1930 místopředsedou Státní plánovací komise. — 289

SERVANTIER — francouzský socialista. Pracoval v redakci listu *Le Populaire*. Přislušel k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

SCHEIDEMANN Philipp (1865—1939) — jeden z vůdců krajně pravicového oportunistického křídla německé sociální demokracie. Od roku 1903 byl členem sociálně demokratické frakce v Říšském sněmu, od roku 1911 členem představenstva Sociálně demokratické strany Německa. Za první světové války se stal sociálšovinistou. Při listopadové revoluci 1918 v Německu byl členem kontrarevoluční rady lidových zmocněnců a inspirátorem štvavé agitace proti spartakovcům. V únoru až červnu 1919 stál v čele koaliční vlády Výmarské republiky, v letech 1918—1921 patřil k organizátorům krvavého potlačení německého dělnického hnutí. Později aktivní politické činnosti zanechal. — 32, 82, 158, 171

SIXTE-QUENIN Anatole (1870—1957) — francouzský socialista a publicista. V roce 1900 byl městským radou, v letech 1910, 1914, 1918 a 1932 poslancem parlamentu. Pracoval v redakci listu *Le Populaire* od počátku jeho založení. Patřil k centristickému křídlu Francouzské socialistické strany a v roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. — 151

STALIN J. V. (vl. jm. Džugašvili) (1879—1953) — významný činitel ruského a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, KSSS a sovětského státu. Do SDDSR vstoupil v roce 1898. Stranicky pracoval v Tiflisu [Tbilisi], Baku, Batumi a v Petrohradě. V lednu 1912 byl kooptován do ÚV zvoleného na VI. (pražské) konferenci SDDSR; podílel se na redigování bolševického listu Pravda. Za Říjnové revoluce se stal členem vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen lidovým komisařem pro národnostní záležitosti. V době cizí vojenské intervence a občanské války byl členem Revoluční vojenské rady republiky a odpovídal za stranickou činnost několika frontů. V roce 1922 byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSR(b).

Stalin sehrál významnou úlohu při realizaci Leninova plánu industrializace SSSR a kolektivizace zemědělství, v boji za nezávislost sovětského státu a za posílení míru. Stál v čele boje proti trockistům, pravicovým oportunistům a buržoazním nacionalistům. Od roku 1941 byl předsedou rady lidových komisařů, později rady ministrů SSSR. Za Velké vlastenecké války byl předsedou Státního výboru obrany, lidovým komisařem obrany a vrchním velitelem sovětských ozbrojených sil.

Ve Stalinově činnosti se projeví i negativní rysy. V odpovědných stranických a státních funkcích se dopustil hrubého porušování leninských zásad kolektivního vedení, norem stranického života a socialistické zákonnosti.

Hlavní díla: Marksizm i nacionalnyj vopros [Marxismus a národnostní otázka] (1912—1913), Ob osnovach leninizma [O základech leninismu] (1924), K voprosam leninizma [K otázkám leninismu] (1926), Ekonomičeskije problemy socializma v SSSR [Ekonomické problémy socialismu v SSSR] (1952) (viz J. V. Stalin, Spisy 1—13, Praha 1949—1953). — 88—89

SUKIN I. I. — vedoucí ministerstva zahraničních věcí (fakticky ministr) Kolčakovy vlády v Omsku. — 116

SVERDLOV J. M. (1885—1919) — významný stranický pracovník a státník; člen SDDSR od roku 1901. Řídil revoluční činnost v Nižním Novgorodu [Gorkij], Sormově [dnes součást Gorkého], Kostromě, Kazani, Moskvě, Petrohradě a v dalších městech. Za revoluce 1905—1907 řídil bolševické organizace na Uralu. Po VI. (pražské) konferenci SDDSR v lednu 1912 byl kooptován do ústředního výboru a zařazen do ruského byra ústředního výboru. Byl členem redakce Pravdy. Carská vláda ho za revoluční činnost často pronásledovala; dvanáct let strávil ve vězeních a ve vyhnanství. Po únorové

revoluci 1917 byl jedním z vedoucích pracovníků uralské stranické organizace. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci v roce 1917 byl zvolen členem ÚV SDDSR(b) a vedoucím sekretariátu ÚV. Aktivně se účastnil příprav Říjnové revoluce i revoluce samé, v jejím průběhu působil jako člen petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání, které ustavil ústřední výbor strany. Dne 8. (21.) listopadu 1917 byl zvolen předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů.
— 249—250, 263

SVINHUFVUD Pehr Evind (1861—1944) — finský politik a státník. V letech 1917—1918 stál v čele buržoazní finské vlády, která nesmlouvavě potlačovala finskou dělnickou revoluci. V letech 1931—1937 byl prezidentem Finské republiky. Po neúspěchu v řádných prezidentských volbách z politického života odešel. — 200

SVJATICKIJ N. V. (nar. 1887) — eser, člen Ústavodárného shromáždění. V roce 1918 byl tajemníkem kontrarevolučního výboru členů Ústavodárného shromáždění v Samaře [Kujbyšev]. Po Kolčakově vzpouře a zatčení mnoha členů Ústavodárného shromáždění vstoupil do eserské skupiny Narod, která odmítala ozbrojený boj proti sovětské moci. Později pracoval v sovětských institucích. — 25—28, 33, 42

ŠIJAPNIKOV A. G. (1885—1937) — člen SDDSR od roku 1901. Stranic ky pracoval v Sormově [dnes součást Gorkého], Petrohradě, Muromu a v Moskvě. Po únorové revoluci 1917 se stal členem petrohradského výboru SDDSR(b), členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a předsedou petrohradského Svazu kovodělníků. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem práce, později pracoval v odborech a v hospodářských orgánech. V letech 1920—1922 založil a vedl protistranickou skupinu »dělnická opozice«. V roce 1933 byl ze strany vyloučen.
— 287, 290

ŠMIDT O. J. (1891—1956) — významný sovětský vědec, akademik, odborník v matematice, astronomii a geofyzice, polární badatel a veřejný činitel; od roku 1918 člen KSR(b). V letech 1918—1920 byl členem kolegia lidového komisariátu zásobování, v roce 1920 vedení Ústředního svazu spotřebních družstev, v letech 1920—1921 kolegia lidového komisariátu školství a osvěty a 1921—1922 lidového komisariátu financí. V letech 1921—1924 zastával funkci ředitele nakladatelství Gosizdat, 1932—1939 byl náčelníkem Hlavní správy

Severní mořské cesty. Patřil k zakladatelům Velké sovětské encyklopedie a byl jejím hlavním redaktorem. Byl profesorem na mnoha vysokých školách; vedl několik polárních expedicí. Napsal řadu vědeckých prací. Ke konci života předložil novou teorii o původu Země. Byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a poslancem Nejvyššího sovětu SSSR prvního volebního období. — 97

THOMAS Albert (1878—1932) — francouzský politik, pravicový socialista. Od roku 1910 byl jedním z vůdců parlamentní frakce socialistické strany. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Ve francouzské buržoazní vládě zastával funkci ministra zbrojního průmyslu. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování ve válce. V roce 1919 patřil k organizátorům II. (bernské) internacionály. V letech 1919—1932 stál v čele Mezinárodního byra práce při Společnosti národů. — 154, 162, 186—187, 198, 234

TOMAN Karl — rakouský komunista, později renegát. Byl členem ústředního výboru Komunistické strany Rakouska a redaktorem jejího ústředního orgánu, listu Die Rote Fahne. V roce 1927 byl za frakční činnost ze strany vyloučen. Po roce 1934 přešel na stranu fašistů a stal se nacistickým starostou v Dolních Rakousích. — 158

TOMMASI Josef (1886—1926) — francouzský socialista, později komunista. Aktivně pracoval ve francouzském odborovém hnutí. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Po kongresu Francouzské socialistické strany v Tours v prosinci 1920 vstoupil do komunistické strany a zastával v ní řadu odpovědných funkcí. — 151

TOMSKIJ M. P. (1880—1936) — člen SDDSR od roku 1904. V letech 1905—1906 působil v revelské [tallinské] organizaci SDDSR. V roce 1907 se stal členem petrohradského výboru SDDSR a pracoval v redakci bolševického listu Proletarij. Účastnil se V. sjezdu SDDSR(b). Po Říjnové revoluci byl předsedou Celoruské ústřední rady odborů, členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a Ústředního výkonného výboru SSSR; v letech 1922—1929 byl členem politického byra ústředního výboru strany. Ve 30. letech byla proti němu vznesena politická obvinění. V roce 1988 bylo potvrzeno jeho členství ve straně od roku 1904. — 247, 251—252, 283—284, 286, 290—291, 295

TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) — člen SDDSR od roku 1897, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem, přestože předstíral »nefrakčnost«. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok. Za první světové války zaujímal centristickou pozici a bojoval proti Leninovu stanovisku v otázkách války, míru a revoluce. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonovců a společně s nimi byl na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do bolševické strany. Po Říjnové revoluci zastával funkci lidového komisaře zahraničních věcí, lidového komisaře vojenství a vojenského námořnictva, byl předsedou Revoluční vojenské rady republiky, členem politického byra ústředního výboru a členem exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1918 se stavěl proti brestlitevskému míru, v letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Od roku 1923 vedl frakční boj proti leninskému programu výstavby socialismu a proti generální linii strany, prohlašoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 za protisovětskou činnost vypovězen ze SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. — 151, 204, 215, 247, 293, 296, 299, 308

TROELSTRA Pieter Jelles (1860—1930) — představitel holandského dělnického hnutí, pravicový socialista, oportunist. Byl jedním ze zakladatelů (1894) a vůdců Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska. Na počátku 20. století přešel z marxistických pozic na pozice krajního oportunismu. Bojoval proti levému křídлу strany, které se v roce 1907 seskupilo kolem listu De Tribune a v roce 1909 zformovalo v Sociálně demokratickou stranu Nizozemska (stranu tribunistů). Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista a germanofil. — 227

TRUBECKOJ J. N. (1863—1920) — kníže, jeden z ideologů ruského buržoazního liberalismu, idealistický filozof. Byl profesorem filozofie práva na kyjevské a později na moskevské univerzitě. Do roku 1906 kadet, od roku 1906 jeden z organizátorů kadetsko-okťabristické Strany pokojné obnovy. Hrál značnou úlohu při potlačování první revoluce v Rusku a při nastolování Stolypinova režimu v zemi. Za první světové války byl jedním z ideologů ruského imperialismu. Po Říjnové revoluci vystupoval jako nepřítel sovětské moci a aktivní děnikinovec. — 231

VERFEUIL Raoul — francouzský socialista, stoupenec centrismu, spolupracovník listu Le Populaire. Počátkem roku 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Po kongresu Francouzské so-

cialistické strany v Tours v prosinci 1920 vstoupil do komunistické strany, z níž v roce 1923 odešel. — 151

VILÉM II. (HOHENZOLLERN) (1859—1941) — německý císař a pruský král (1888—1918). — 156, 205, 369

WIGAND Karl — berlínský dopisovatel americké zpravodajské agentury Universal Service. — 170

WILSON Thomas Woodrow (1856—1924) — americký politik a historik. V letech 1910—1912 byl guvernérem státu New Jersey. V roce 1913 byl za Demokratickou stranu zvolen prezidentem USA. Tuto funkci zastával až do roku 1921. Krutě potlačoval dělnické hnutí v zemi. Vystoupil s programem »nové demokracie«, což byl v podstatě systém politických a ekonomických opatření, která měla podpořit rozvoj americké monopolistické ekonomiky a velmocenské postavení USA ve světě. Za první světové války byl nucen ve shodě s veřejným míněním udržovat neutralitu USA, avšak z politických a ekonomických důvodů usiloval o vstup USA do války. Zahraniční politika jeho vlády měla vyděračský, expanzivní charakter, zejména vůči latinskoamerickým zemím, do jejichž vnitřních záležitostí USA nejednou zasáhly ozbrojenou cestou. Po vítězství Říjnové revoluce vystoupil s plánem na rozdělení Ruska, podporoval protisovětské kontrarevoluční síly a byl jedním z organizátorů protisovětské intervence. V roce 1918 předložil imperialistický mírový program (»čtrnáct bodů«), jímž měla být nastolena světovláda USA. Vedl americkou delegaci na pařížské mírové konferenci v letech 1919—1920. V prezidentských volbách roku 1920 byl poražen a politické činnosti zanechal. — 160—161, 369

ŽIVOTOPISNÁ DATA
(16. prosince 1919—30. dubna 1920)

1919

16. prosince Lenin píše článek Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu.
- Mezi 16. prosincem 1919 a 24. lednem 1920 Lenin si dělá poznámky k návrhu dekretu o rekvizicích a konfiskacích.
17. prosince Lenin řídí zasedání Rady dělnické a rolnické obrany, na němž se jedná o vypracování formy výkazů, jež by umožňovaly sledovat práci železnic, a o situaci tiskařských dělníků; na tomto zasedání se také projednává návrh dekretu o evidenci radiotelegrafistů, návrh nařízení o způsobu odvozu paliv, dále se jedná o zajištění krmiva pro kulebacký a vyksunský závod, aby mohly splnit vojenské zakázky, o osvobození všech valchářů podílejících se na plnění vojenských zakázek od mobilizace do armády, a to v období výkupu do 15. března 1920 aj.
- Mezi 17. a 23. prosincem Lenin píše dva vzkazy lidovému komisaři spravedlnosti D. I. Kurskému s připomínkami k jeho návrhu usnesení rady lidových komisařů o odstranění byrokratických průtahů.
18. prosince V listu Směna je otištěn Leninův pozdrav mládeži Petrohradské gubernie Naší směně.
- 18.—20. prosince Lenin diskutuje s lidovým komisařem školství a osvěty A. V. Lunačarským a vytýká mu, že v Moskvě není důstojný pomník Karla Marxe; vyslovuje přání, aby byl postaven k 1. květnu 1920.
19. prosince Lenin jedná s velitelem 5. armády M. N. Tuchačev-

ským; navrhuje, aby byl na jižní frontu přesunut především velitelský sbor 5. armády, protože přesunout tam v krátké době vojenské jednotky není možné pro špatný stav dopravy; dále navrhuje, aby byl odcházející velitelský sbor nahrazován frekventanty vojenských učilišť; ukládá Tučačevskému, aby zpracoval ve formě referátu zásady, jimiž se řídilo velení 5. armády v přípravě velitelského sboru složeného z komunistů.

Lenin hovoří s P. N. Lepešinským v souvislosti s jeho jmenováním lidovým komisařem školství a osvěty Turkeštské republiky a píše dopis předsedovi komise pro záležitosti Turkeštska Š. Z. Eliavovi, v němž Lepešinského doporučuje.

Lenin má projev na koncertu v Preseňském obvodu u příležitosti 14. výročí ozbrojeného povstání roku 1905 v Moskvě; poté rozmlouvá s dělníky Prochorovy (Trjochgorné) textilní továrny.

*Nejpozději
20. prosince*

V souvislosti s otázkou zlepšení životních podmínek vědců, kterou se zabýval lidový komisař školství a osvěty, navrhuje Lenin, aby vědečtí pracovníci dostávali mimořádné »akademické« přídělky.

20. prosince

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o složení kirgizského (kazašského) revolučního výboru a o složení ústředního byra komunistických organizací národů Východu; na tomto zasedání se také projednává zpráva o usnesení sjezdu internacionalistů o sloučení s KSR(b) aj. Na moskevské městské konferenci KSR(b) přednáší Lenin referát o subotnicích a závěrečné slovo k tomuto referátu.

*Mezi 20. a 24.
prosincom*

Lenin hovoří s M. D. Krjukovem, kterého pověřil Hlavní výbor pro ropný průmysl organizací přepravy ropných výrobků potahy z prostoru Dossoru do Astrachaně a zajištěním výstavby železnice k embské ropné oblasti.

21. prosince

Lenin podepisuje výzvu k stranickým a státním orgánům Tulské a Rjazaňské gubernie, aby učinily veškerá opatření k zásobování Moskvy potravinami.

22. prosince Lenin píše vzkaz předsedovi malé RLK, že je třeba v krátké době vypracovat a předložit této radě instrukce o využití církevních budov pro školské účely.
23. prosince Lenin píše dopis předsedovi petrohradského sovětu G. J. Zinovjevovi o tom, že je třeba obnovit obranné stavby v Petrohradě, že je nutné opravovat lokomotivy a vagóny, jejichž nedostatek znemožňuje zásobování potravinami, a že je nezbytné využívat jako paliva hořlavých břidlic.
 Lenin přijímá delegaci Turkestánské republiky.
 Lenin řídí zasedání RLK; píše návrh usnesení o tom, že guberniální komisaři zásobování v Kazaňské, Simbirské a Samarské gubernii nesplnili příkaz lidového komisariátu zásobování a nevyslali do Moskvy ucelené vlaky s obilím; doplňuje návrh usnesení o evidenci přebytků zemědělských výrobků, získaných ze sovchozů; Lenin byl požádán, aby podepsal jménem RLK návrh oběžníku o důsledné realizaci usnesení VI. sjezdu sovětů k dodržování zákonů RSFSR. Na zasedání se jedná také o zlepšení situace vědeckých pracovníků a posuzuje se návrh na omezení platnosti výnosu o plukovních soudech z 10. června 1919 aj.
24. prosince Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává otázka vybudování železniční tratě k embské ropné oblasti a zpráva o činnosti mimořádného výboru pro zavádění výjimečného stavu na železnicích, diskutuje se k návrhu usnesení o dvouměsíčním prodloužení platnosti nařízení Rady obrany z 5. listopadu 1919 o zákazu osobní dopravy na Východě; na tomto zasedání se také jedná o opatřeních k lepšímu zásobování armády, o lepším zásobování uralských dělníků potravinami a oděvy, o přepravě výrobků ze Simbirské oblasti do Moskvy aj.
26. prosince Lenin podepisuje dekret RLK o likvidaci negramotnosti v RSFSR.
 Lenin jedná s G. M. Kržižanovským, ředitelem elektrárny na rašelinu Elektroperedača, vybudované nedaleko Moskvy, o významu rašeliny v palivové bilanci Ruska a o možnostech jejího využití při elektrifikaci.

Lenin nařizuje zvláštnímu zmocněnci Rady obrany při hlavních správách pro paliva A. V. Ejdukovi, aby byla podniknuta mimořádná opatření ke zvýšení nalkládky dřeva na železnicích a zároveň aby se předešlo absenci v práci o církevních svátcích.

Lenin píše vzkaz, který má být telegraficky tlumočen do Charkova guberniálnímu výkonnému výboru nebo guberniálnímu revolučnímu výboru, v němž se požaduje ještě zintenzívnit opravy lokomotiv a do dávků uhlí do centra.

Lenin píše dopis G. M. Kržižanovskému, v němž ho žádá, aby napsal do listu *Ekonomičeskaja žizň* článek o zásobách rašeliny v Sovětském Rusku a o možnostech jejího využití jakožto suroviny pro elektrifikaci.

27. prosince

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); píše návrh rezoluce o vypracování opatření k cenzuře stranického tisku a o způsobu jejího provádění, který vyplynul z diskuse o sdělení lidového komisaře zahraničních věcí G. V. Čičerina, že petrohradské oddělení ROSTA uveřejnilo materiály nežádoucí z hlediska sovětské zahraniční politiky. Na zasedání se projednával také návrh kozácké sekce CÚVV na svolání celoruského sjezdu kozáků, prohlášení předsedy Celoruské ústřední rady odborů M. P. Tomského o nutnosti věnovat velkou pozornost odborářské práci, usnesení o frakci v Celoruské ústřední radě odborů aj.

Lenin informuje dopisem G. V. Čičerina o usnesení politického byra ÚV KSR(b), aby byl gruzínské vládě zaslán návrh podniknout společné vojenské akce proti Děnikinovi.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o zásobování Rudé armády mýdlem, o zásobování dělníků potravinami, o zavedení všeobecné pracovní povinnosti, o zásobování obyvatelstva bramborami aj.

28. prosince

Lenin píše Dopis ukrajinským dělníkům a rolníkům u příležitosti vítězství nad Děnikinem.

Lenin píše telegram M. M. Litvinovovi do Kodaně, v němž ho žádá, aby shromažďoval a posílal do Moskvy všechny materiály týkající se ideových proudů v levicovém socialistickém a komunistickém hnutí,

a zejména anarchosyndikalistického deformování komunismu nebo výpadů proti němu.

Na kopii telegramu F. E. Dzeržinského orgánům Mimořádné komise, v němž se jim nařizuje, aby podnikly okamžitá opatření k zabezpečení normálního železničního provozu v zimních podmínkách, připsuje Lenin pokyn: »*V nejbližších dnech zjistit, jaká byla podniknuta kontrolní opatření.*«

30. prosince

Lenin telefonicky hovoří se členem městské odborové rady v Moskvě G. N. Melničanským o nebezpečí nezaměstnanosti 34 000 dělníků a zaměstnanců moskevských kovožpracujících závodů a o plánu zapojit tyto nezaměstnané do práce v opravárenských železničních dílnách.

Lenin řídí zasedání RLK; píše návrh usnesení ke zprávě o instrukci týkající se dodávek surovin; připravuje návrh usnesení o zrušení usnesení vojenské rady petrohradské oblasti týkající se mimořádné komise pro opravu železničního vozového parku. Na zasedání se také jedná o zprávu mimořádné meziresortní komise pro boj proti spekulaci, o charakteru, metodách a výsledcích její práce, o opatřeních k zásobování závodů na výrobu mýdla živočišnými a rostlinnými tuky, o odměňování dělníků železničních dílen moukou, o zadání zakázky sochaři S. D. Merkurovovi na pomník Karla Marxe, o návrhu na převedení správy vodní dopravy do kompetence lidového komisariátu dopravy aj.

31. prosince

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o kavkazském revolučním výboru, o pracovních stranických a státních orgánů na Ukrajině aj.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává návrh dekretu o rozšíření výhod stanovených pro velitelský sbor Rudé armády na odborníky pracující v institucích lidového komisariátu dopravy, návrh usnesení o demobilizaci kvalifikovaných železničních techniků a dělníků, otázka povolání do vojenské služby všech občanů narozených v roce 1901 a v letech 1886—1888 aj.

Lenin má projev na novoročním večeru dělníků

v Basmanském obvodu o vítězstvích Rudé armády a o nadcházejícím boji proti hospodářskému rozvratu. Zavítal na novoroční oslavy v Preseňském, Rogožsko-simonovském a Lefortovském obvodu.

*V druhé
polovině
prosince*

Lenin sestavuje návrh srovnávací tabulky o tom, kolik potravin spotřebovalo obyvatelstvo RSFSR před imperialistickou válkou a kolik po Říjnové revoluci, a posílá jej k vyjádření Ústřednímu statistickému úřadu spolu s dopisem adresovaným řediteli ÚSU P. I. Popovovi.

Lenin píše noticku týkající se politiky KSR(b) mezi národy Východu.

Koncem roku

Lenin píše předmluvu ke knize Johna Reeda Deset dnů, které otřásly světem.

Lenin hovoří s delegátem dělníků kostromských továren Golubevem, který přijel se žádostí, aby byl schválen rozpočet pomoci nezaměstnaným; posílá ho do NNHR, aby byla vyřešena otázka, budou-li kostromské továrny uvedeny do provozu, a k lidovému komisaři financí N. N. Krestinskému ohledně poskytnutí pomoci nezaměstnaným.

*V roce 1919
nebo 1920*

Na jednom zasedání politického byra ÚV KSR(b) píše Lenin poznámku O očiště ruského jazyka (Úvahy ve volných chvílích, tj. při poslouchání projevů na schůzích).

1920

Začátkem roku

Lenin diskutuje se členem kolegia Hlavního výboru pro ropný průmysl I. M. Gubkinem o možnostech přepravy ropy z embské oblasti za situace, kdy všechny cesty jsou nesjízdné, a o zahájení těžby ropy v ložiscích na severním Uralu v blízkosti železničních tratí.

1. ledna

Lenin obdržel telegram předsedy revoluční vojenské rady 5. armády I. N. Smirnova o organizaci prací v uhelných dolech Kuzněcké pánve a napsal příkaz tajemníkovi, aby odeslal kopii telegramu L. B. Krasinovi a zařadil na program Rady obrany otázku začle-

nění dělníků kamenouhelných dolů mezi osoby zásobované armádou.

2. ledna

Lenin rozmlouvá s rolníky z jefremovského újezdu Tulské gubernie I. I. Silajevem, M. A. Perelyginem a I. M. Voroninem, kteří byli zmocněnci rolnického sjezdu o dodávkách potravin (sjezd se konal 17. prosince 1919); během rozmluvy si píše poznámky o povinnosti odvádět všechny přebytky potravin, o nesprávném postupu zásobovacích a rekvizičních oddílů, o stavu škol aj.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; referuje o vojenských výkazech v resortech lidového komisariátu pošt a telegrafů a lidového komisariátu dopravy; při projednávání návrhu usnesení, aby Hlavní vojenské zdravotní správě byl přiznán statut vojenské instituce, předkládá k němu pozměňovací návrhy. Na zasedání se rovněž projednávají návrhy usnesení o zrušení guberniálních a újezdních revolučních výborů, o uvolnění telegrafních a telefonních odborníků ze všech institucí, o zlepšení situace pracovníků ve zdravotnictví, o zabezpečení plynulého provozu moskevské radiostanice, diskutuje se ke zprávě o tom, co se fakticky udělalo pro zlepšení situace a pro zvýšení produktivity práce v Moskevské uhelné pánvi, jedná se o opatrování potravin pro dělníky kovrovských dílen na opravu lokomotiv aj.

3. ledna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o pracovní povinnosti, o stranických organizacích na Kavkaze, o tom, aby lidovým komisariátům dopravy a zásobování byla dána k dispozici řada odpovědných pracovníků z jiných resortů v zájmu posílení práce na železnicích a zásobování potravinami v jednotlivých místech, o přepravě potravin ze Sibiře, o vojenské politice na Ukrajině aj.

Lenin řídí zasedání RLK; v souvislosti s projednáváním reorganizace Hlavní správy vodní dopravy píše návrh usnesení RLK; v diskusi o katastrofální situaci v potažní dopravě NNHR si bere slovo a hlasuje proti návrhu, aby bylo v jednotlivých případech orgánům NNHR povoleno získávat krmivo za volné ceny.

Na zasedání se také jedná o přepravě embské ropy potahy, diskutuje se ke zprávě NNHR o výsledcích činnosti komise pro zásobování elektřinou aj.

Po 3. lednu Lenin přijímá delegáta 32. divize složené z kubáňských kozáků, V. P. Ploščadkina, a vypyťává se ho na situaci na Kubáni.

5. ledna Lenin obdržel zprávu ze schůze dělníků balašichinské továrny na zpracování bavlny (moskevský újezd) o těžké situaci v zásobování dělníků potravinami a písemně žádá člena kolegia lidového komisariátu zásobování A. I. Sviděrského, aby přijal zástupce továrny a nezapomněl ho informovat o tom, na čem se lidový komisariát zásobování usnesl.

Mezi 5. a 23. lednem V souvislosti s dopisem A. D. Cjurupy ústřednímu výboru KSR(b), v němž se konstatuje, že usnesení rady lidových komisařů z 3. ledna 1920 povolující orgánům NNHR opatřovat si krmivo za volné ceny je v rozporu se zásadami politiky lidového komisariátu zásobování a ruší monopol na výkup krmiv, píše Lenin členům politického byra ÚV KSR(b), že zrušení tohoto usnesení RLK považuje za nevhodné, a doporučuje po diskusi hlasovat o usnesení, které by zavazovalo příslušnou instituci státní kontroly informovat lidový komisariát zásobování o každém případě, kdy bylo orgánům NNHR povoleno koupit krmivo za volné ceny.

9. ledna Lenin řídí zasedání Rady obrany; navrhuje pozměnit návrh usnesení o zavedení pořádku do řízení prací spojených s těžbou místních paliv. Na zasedání se rovněž projednává návrh předpisů pro využívání jednotlivých vagónů, návrh dekretu, aby práce na stavbě plavební komory Polza na Bělozerském průplavu Mariinského systému byly považovány za práce strategické, návrh usnesení o plynulém zásobování uhlím železnice Orenburg—Taškent; dále se jedná o výstavbě radiostanice v Omsku, o zvýšení přidělu potravin uralským a permským dělníkům zásobovaným armádou, o přidělení teplých oděvů dělníkům kizelských dolů, o zajištění krmiva pro tažná zvířata k od-

vozu vytěženého dřeva v Permské a Jekatěrinské gubernii aj.

10. ledna

Lenin píše pozdravný dopis sjezdu zaměstnaných žen a rolnic Petrohradské gubernie.

Na telegram velitele Turkestánského frontu M. V. Frunzeho, v němž sděluje, že pro upevnění vlivu sovětské moci v Turkestánu je nutné zorganizovat na řekách Amudarji a Syrdarji obchodní karavany a odvelet tam S. V. Malyševa, který má zkušenosti z organizování pojiždých prodejen na vlečných lodích na Volze, Lenin píše dotaz ÚV strany: »Už jste o této věci jednali? A jak jste rozhodli?«

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o uzavření příměří s buržoazní Lotyšskou republikou aj.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o zavedení potažní dopravy v Moskvě, o přepravě vykoupeného sena a ovsu povozy, dále se projednává návrh usnesení o zvětšení objemu přepravy potravin po železnici na úkor přepravy vojenské, návrh usnesení o řízení vodní dopravy, o výkupu brambor aj.

12. ledna

Lenin má projev na zasedání komunistické frakce v Celoruské ústřední radě odborů o otázce kolektivního řízení hospodářských orgánů, či o jejich řízení jednou osobou.

V telegramu revoluční vojenské radě 3. armády Lenin schvaluje její návrh, aby byly všechny síly a prostředky armády využity k obnově dopravy a k zorganizování hospodářství v Čeljabinské, Tobolské a Jekatěrinské gubernii a aby 3. armáda byla reorganizována v 1. revoluční pracovní armádu; doporučuje, aby byly všechny síly vrženy na shromažďování zemědělských přebytků a na obnovu dopravy.

Lenin píše dopis všem členům RLK o tom, že návrh revoluční vojenské rady 3. armády, který má obrovský význam, předloží 13. ledna k posouzení RLK a že považuje za nutné v zásadě tento návrh přijmout, široce jej popularizovat a schválit hlavní zásady organizace pracovních armád.

13. ledna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV

KSR(b), na němž se jedná o uzavření příměří s Lotyšskem a míru s Estonskem a dále o návrhu F. E. Dzeržinského, aby byl jménem Čeky otištěn rozkaz, že od 1. února 1920 nesmí žádná místní mimořádná komise ukládat nejvyšší trest (zastřelení) a že se všechny případy, kdy by se mohlo jednat o takovýto trest, postupují revolučnímu tribunálu; na tomto zasedání se projednávají teze o úkolech strany a sovětské moci na Krymu, jedná se na něm o složení krymského revolučního výboru, o návrhu vytyčit linii strany v otázce státní moci na Ukrajině a stanovit formy vzájemných vztahů mezi Ukrajinou a Ruskem.

Lenin hovoří na schůzi komunistické frakce v CÚVV o pracovní povinnosti.

Lenin řídí zasedání RLK; podává zprávu o návrhu revoluční vojenské rady 3. armády, aby Rudá armáda Východního frontu byla reorganizována v 1. revoluční pracovní armádu; je zvolen do komise pro vypracování návrhů, jak nejúčelněji využít 3. armádu; na zasedání se dále projednává návrh dekretu o železničním programu Výboru pro státní stavby na rok 1920, návrhy usnesení o zajištění krmiva pro tažná zvířata a potravin pro pracující při přepravě a naložce paliv, o zorganizování potažní přepravy ropy z embské ropné oblasti, o zlepšení situace zaměstnanců sovětských institucí, o mimořádné kontrole, zda jsou správně využívány místní pobočky spořitelen aj.

14. ledna

Lenin přijímá ivanovsko-vozněsenského guberniálního komisaře zásobování M. Z. Manuilského a člena předsednictva CÚVV A. S. Kiseljova. Vypytává se na situaci v Ivanovu-Vozněsensku a dává pokyn náměstkovi lidového komisaře dopravy S. D. Markovovi, aby do 24 hodin poslal z moskevského železničního uzlu 19 vagónů s obilím do Ivanova-Vozněsenska a urychlil pohyb vlaků s potravinami z gubernií produkujících obilí.

Lenin přijímá člena komise pro vykládku vagónů na železničním uzlu v Brjansku P. N. Solonka; když se od něho dozvěděl, že v okolí Brjanska jsou ložiska uhlí, kyzu železného a písku pro výrobu porcelánu, posílá Hlavní správě uhelného průmyslu Solonkovo písemné vyjádření s doporučením, aby byly otevřeny

nové kamenouhelné doly; žádá, aby mu sdělili, zda se o těchto nerostech ví a co je o tom vůbec známo, existuje-li nějaká literatura, co se udělalo a co se dělá pro jejich těžbu.

Lenin řídí zasedání komise, kterou vytvořila RLK. Jejím úkolem je vypracovat návrhy na reorganizaci armád Východního frontu v 1. pracovní armádu.

15. ledna Lenin posílá náměstkovi lidového komisaře školství a osvěty M. N. Pokrovskému vzkaz s návrhem dát příkaz státním knihovnám, aby soustředily všechny bělogvardějské noviny a aby zkontrolovaly, zda jsou komplety sovětských novin, počínaje rokem 1917, úplné.

16. ledna Lenin píše dopis M. P. Tomskému o průtazích, lajdáctví a byrokratismu v moskevských odborových orgánech, což se projevilo v souvislosti se záměrem přesunout 10 000 moskevských kovodělníků na opravárenské práce do dopravy; žádá komunistickou frakci v Celoruské ústřední radě odborů, aby učinila praktická opatření k »boji proti byrokratismu, průtahům, nečinnosti a nepružnosti«.

Lenin řídí zasedání Rady obrany. K otázce, týkající se reorganizace mimořádného výboru pro zavádění výjimečného stavu na železnicích (Oskom) a dopravního oddělení Celoruské mimořádné komise (TOVČK), píše návrh usnesení k instrukci o činnosti TOVČK a doplňuje návrh usnesení o zrušení Oskomu. Na zasedání se také projednává návrh usnesení, aby radiotelegrafisté a telefonisté z řad studentů byli osvobozeni od mobilizace do armády, návrh usnesení o situaci v lesním hospodářství na Uralu, v němž rozhoduje mnoho osob, a o nakládce dřeva pro železnice, zpráva o splnění usnesení Rady obrany ze 17. prosince 1919 o opatřeních ke koncentraci polygrafické výroby. Dále se na tomto zasedání jedná o posílení politického oddělení lidového komisariátu dopravy, o situaci v tuském opevněném prostoru, diskutuje se k návrhu usnesení o přepravě stavebních hmot pro Kaširskou státní elektrárnu aj.

17. ledna Lenin řídí zasedání RLK; doplňuje návrh usnesení

o předání bělogvardějské literatury lidovému komisařiátu školství a osvěty. Během diskuse ke zprávě lidového komisaře pošt a telegrafů o stavu pošt a telegrafů doporučuje změny v návrhu usnesení a dělá si poznámky o tom, má-li být návrh schválen nebo mají-li být některé body návrhu projednány v malé RLK; během diskuse ke zprávě o tom, jak příslušná komise zorganizovala zlepšení situace zaměstnanců státních institucí, a o zavedení bezplatného veřejného stravování rediguje návrh usnesení. Na zasedání se také projednávají návrhy dekretů o zvětšení osevňovací plochy v roce 1920, o zrušení trestu smrti a o zvětšení památky A. I. Gercena aj.

17.—18. ledna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); předkládá ke schválení vlastní návrhy rezolucí, a to jednak ke zprávě G. V. Čičerina o možnosti mírových jednání s musavatistickou vládou Ázerbájdžánu, a jednak k pokusu Dohody navázat obchodní styky se Sovětským Ruskem prostřednictvím ruských družstev. Na zasedání se také jedná o vojenských otázkách a o ukrajinských problémech: o formě státoprávních vztahů mezi Ruskem a Ukrajinou, o bořobistech, o vnitřní organizaci ÚV KSU(b) aj.

18. ledna Lenin ukládá sekretářce, aby telefonicky sdělila Markovovi, že všemožně podporuje žádost lidového komisaře zdravotnictví N. A. Semaška, aby byl na jižní frontu a na Ukrajinu co nejrychleji přepraven vlak s mimořádnou zdravotnickou komisí v čele s B. S. Vejsbrodem, který veze léky a zdravotnický materiál proti skvrnitému tyfu.

Mezi 18. lednem a 5. květnem Lenin diskutuje s A. V. Lunačarským o tom, že je nezbytné vydat slovník současného spisovného ruského jazyka.

19. ledna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají teze o organizaci práce v průmyslu a rovněž připomínka, že je nutné posoudit, jakým způsobem organizovat výměnu zboží se zahraničím v souvislosti se zrušením blokády, aj.

*Před 20.
lednem*

Lenin ukládá vedoucímu úřadovny RLK V. D. Bončovi-Brujevičovi, aby zajistil vyhledání Leninových článků o Gercenovi v ilegálním zahraničním tisku z let 1906—1909.

20. ledna

Lenin diskutuje s předsedou Celoruské ústřední rady odborů M. P. Tomským a členem ÚV Svazu kovodělníků A. Z. Golcmanem o tom, jakým způsobem by mohl ÚV Svazu kovodělníků pomoci při získávání dělníků moskevských kovodělných závodů, které se zavírají, pro opravu železničního vozového parku, a s J. Rozentalem, který přijel z Uralu, o situaci na Uralu, o náladách dělníků a rolníků a o jejich postoji k sovětské moci a bolševické straně.

Lenin píše návrh odpovědi KSR(b) na dopis Nezávislé sociálně demokratické strany Německa.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); předkládá k posouzení své teze odpovědi Nezávislé sociálně demokratické straně Německa na její dopis, jímž se obrátila na Komunistickou internacionálu a na Komunistickou stranu Ruska; je zvolen do komise, která má formulovat definitivní znění odpovědi. Na zasedání se projednávají také návrhy na organizaci pracovních armád, diskutuje se o konferenci KSU(b) a o sjezdu sovětů na Ukrajině, o borořbistech aj.

Lenin rediguje návrh ustanovení rady ukrajinské pracovní armády a dělá si na něm poznámku: »Zítřej předložit RLK.«

21. ledna

V telegramu předsedovi sibiřského revolučního výboru I. N. Smirnovovi a revoluční vojenské radě 5. armády schvaluje Lenin návrh, za jakých podmínek lze vytvořit v Pobajkalí nárazníkový stát, a dává pokyny ohledně odzbrojení a evakuace československých legionářů.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se projednává návrh instrukce o těžbě surovin, otázky týkající se systému zdravotnických opatření, dále se na tomto zasedání jedná o vydání oběžníku, v němž by bylo vysvětleno, jak uplatňovat dekret o zrušení trestu smrti, na tomto zasedání se také diskutuje o návrhu usnesení ke zlepšení železniční přepravy nákladů potravin, ke

zprávě o skutečných výsledcích využívání expedičních vlaků s potravinami, které sestavuje moskevská odborová rada, aj.

*Nejpozději 23.
ledna*

Lenin rozmlouvá s lidovým komisařem dopravy L. B. Krasinem o možnostech a perspektivách elektrifikace železnic v Sovětském Rusku.

23. ledna

Lenin si přečetl rukopis článku G. M. Kržižanovského Úkoly elektrifikace průmyslu, který napsal pro Pravdu, a píše Kržižanovskému dopis, v němž jeho článek schvaluje a radí mu, aby v něm rozvinul státní plán elektrifikace Ruska.

Lenin diskutuje s G. V. Čičerinem o průběhu mírových jednání s Estonskem a zdůrazňuje, že je nutné co nejrychleji je ukončit a uzavřít mírovou smlouvu. Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); předkládá ke schválení svůj návrh rezoluce o reorganizaci státní kontroly v dělnicko-rolnickou inspekci. Na zasedání se projednává také návrh povolání k ruské inteligenci v zahraničí, protest kazaňského guberniálního výboru strany a ústředního byra komunistických organizací národů Východu proti rozhodnutí revoluční vojenské rady Turkestánského frontu, která povolila náboženské sektě vaisovců («božích bojovníků») formovat samostatné muslimské vojenské útvary, žádost J. V. Stalina, aby bylo vysláno na Ukrajinu 400—500 pracovníků z Petrohradu, z Ivanova-Vozněnska, z Moskvy a vůbec z průmyslových gubernií na práci spojenou se zásobováním potravinami, návrh baškirského revolučního výboru, aby byl Sterlitamak připojen k Baškirské republice aj. Lenin řídí zasedání Rady obrany. Při diskusi k návrhu usnesení o využití Záložní armády ke zlepšení železniční dopravy v prostoru Moskevsko-kazaňské dráhy navrhuje doplňky k usnesení. Na zasedání se také projednává návrh usnesení o zásobování závodů na výrobu vozového parku palivem, návrh usnesení o radě kavkazské pracovní armády, návrh usnesení o zavedení vojenského režimu pro dělníky a zaměstnance všech palivových institucí, otázka sjednocení všech institucí ochrany železnic aj.

- Nejdříve 23. ledna* Lenin má rozhovor se zástupcem organizace dělníků USA a Kanady Průmysloví dělníci světa G. Hardiem o taktice této organizace, radí mu, aby si prostudoval bolševickou literaturu, a vybírá mu ze své knihovny několik knih, mezi nimi Stát a revoluci.
- 24. ledna* Lenin píše připomínku a dodatek k návrhům Ustanovení o dělnicko-rolnické inspekci, které vypracovala moskevská dělnická inspekce, CÚVV spolu s Celoruskou ústřední radou odborů a státní kontrolou, a posílá je J. V. Stalinovi, V. A. Avanešovovi, M. P. Tomskému a A. S. Kiseljovovi s doporučením, aby z těchto tří návrhů vypracovali jeden na podkladě směrnice politického byra ÚV KSR(b) z 23. ledna. Lenin má projev na konferenci politicky neorganizovaných dělníků a rudoarmějců Preseňského obvodu a odpovídá na dotazy o podmínkách uzavření míru s Estonskem.
- 25. ledna* Lenin diskutuje s vedoucím oddělení agitačních a instruktorských vlaků a parníků CÚVV J. I. Burovem. Po vyslechnutí jeho zprávy o výsledcích práce za rok 1919 radí, jak zintenzívnit práci těchto vlaků a parníků CÚVV.
- 26. ledna* Lenin řídí poradou o družstevnictví; píše směrnice k návrhu dekretu RLK a návrhy usnesení o sjednocení různých druhů družstev a o úloze spotřebních družstev při výkupu a distribuci potravin. Lenin se seznámil s návrhem ustanovení petrohradské pracovní armády a píše na něj pokyn pro sekretářku, aby byl tento návrh zařazen na pořad zasedání RLK 27. ledna, rozmnožen a kopie poslány všem zainteresovaným lidovým komisařům.
- Před 27. lednem* Lenin rozmlouvá s L. I. Ruzerem, bývalým politickým komisařem agitačního vlaku V. I. Lenin, o činnosti tohoto vlaku na jižním Uralu a na Sibiři a ukládá mu, aby napsal zprávu o těchto zkušenostech.
- 27. ledna* Lenin posílá odpovědnému vedoucímu pracovníku Ruské tiskové agentury (ROSTA) P. M. Keržencevovi písemné sdělení G. V. Čičerina, že ROSTA uveřejni-

la neodpovědné interview člena ukrajinského revolučního výboru V. P. Zatonského o sovětsko-polských vztazích, s tímto příkazem: vzít na vědomí a vyřídit, zjistit, kdo povolil interview zveřejnit, a potrestat ho, informovat mě o splnění úkolu a o tom, jaká byla učiněna opatření, aby se předcházelo podobným případům.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává složení předsednictva NNHR, teze o práci komunistů mezi dělníky a rolníky muslimského Východu aj.

Lenin má projev na III. celoruském sjezdu národohospodářských rad.

Lenin řídí zasedání RLK; podává zprávu o návrhu svolání adresovaného polské vládě a je zvolen do komise, která má tento návrh zredigovat; upravuje návrh usnesení o zrušení rad družstevních sjezdů. Na zasedání se také projednává návrh instrukce o řízení sovchozů, návrh dekretu o úvěrových družstvech aj.

Mezi 27. a 30. lednem Z pověření politického byra ÚV KSR(b) ukládá Lenin veliteli Turkeštánského frontu M. V. Frunzemu zajistit, aby byla obyvatelstvu Baškirské republiky vysvětlena podstata politiky sovětské moci vůči Baškirské republice.

Před 28. lednem Lenin má rozhovor s americkým inženýrem R. Keeleym, který projevil přání pomoci Sovětské republice, a radí mu, aby zajel na jih, do Turkeštánu.

29. ledna Lenin řídí zasedání RLK; v diskusi doporučuje pozměnit návrhy usnesení o způsobu zavedení všeobecné pracovní povinnosti a o vyložení a okamžité opravě chladírenského vagónu Union. Na zasedání se také projednává návrh usnesení o způsobu financování Hlavní správy pro zásobování armády, otázka vypracování metod státního výkaznictví, návrh statutu výborů pro pracovní povinnost, návrh dekretu o odborném technickém vzdělávání, návrh ustanovení o právech a povinnostech Výboru pro odborné technické vzdělávání a návrh dekretu o sjednocení všech druhů družstevních organizací.

30. ledna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává návrh svolání k pracující inteligenci v zahraničí, otázka milice aj. Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednávají návrhy těchto usnesení: o poskytnutí práva lékařům v železniční dopravě používat služební vagóny, o pracích spojených se zpevňováním sesuté půdy na sibirském svahu a u mostu přes Volhu, o evidenci mužů podléhajících výcviku a všeobecné vojenské přípravě před odvodem do armády; dále se jedná o zvýšení propustnosti Moskevsko-kazaňské dráhy, o poklesu produktivity práce na Uralu, projednává se návrh usnesení o zavedení vojenského režimu do moskevské tramvajové dopravy a návrh usnesení o mobilizaci strojvůdců, topičů a kotlářů aj.

31. ledna

Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV KSR(b); během diskuse o programu zasedání CÚVV je Leninovi uloženo, aby jménem předsednictva CÚVV a RLK přednesl všeobecnou politickou zprávu. Na zasedání se rovněž jedná o sjezdu strany, o jednotné legitimaci člena strany, o III. sjezdu odborů aj.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se projednává návrh instrukce pro guberniální národohospodářské rady o řízení průmyslu, zpráva o opatřeních lidového komisariátu vnitra k povinnému odklizení sněhu, otázka přidělování papíru, návrh dekretu o zpřístupnění parních lázní pracujícím, teze o zahraničním obchodu aj.

Koncem ledna

Lenin přehlíží konspekt a poté rukopis brožury G. M. Kržižanovského Hlavní úkoly elektrifikace Ruska. Posílá rukopis do tiskárny, aby byl urychleně vydán před svoláním prvního zasedání CÚVV sedmého volebního období; žádá ředitele Státního nakladatelství V. V. Vorovského, aby dal tiskárně pokyn co nejrychleji vyrobit uvedenou brožuru.

1. února

Lenin si píše poznámky na návrh Všeobecného přemiového řádu.

Lenin píše dopis členům Rady obrany o katastrofální situaci v dopravě a o nezbytnosti učinit mimořádná opatření k její záchraně.

Lenin referuje o současných úkolech na poradě předsedů guberniálních a újezdních výkonných výborů sovětů.

2. února

Lenin řídí zasedání Rady obrany; referuje o situaci v dopravě a píše koncept usnesení o situaci v dopravě; po zasedání upravuje a podepisuje protokol; v dodatku k protokolu upozorňuje vedoucí pracovníky státních orgánů na usnesení Rady obrany.

Lenin referuje o práci CÚVV a RLK na prvním zasedání CÚVV sedmého volebního období.

5. února

Lenin rozmlouvá s I. I. Radčenkem před jeho odjezdem na Ural, kde má zorganizovat těžbu rašeliny a sjednotit činnost guberniálních výborů pro lesní hospodářství.

Lenin diskutuje s náměstkem lidového komisaře pošt a telegrafů A. M. Nikolajevem o práci nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře; na žádost vedoucího laboratoře M. A. Bonče-Brujeviče dává pokyn předsedovi nižněnovgorodské mimořádné komise, aby okamžitě propustil zatčeného vynálezce A. F. Šorina vzhledem k naléhavým a mimořádně důležitým pracím nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře; v telegramu adresovaném předsedovi nižněnovgorodského guberniálního výkonného výboru sovětů nařizuje poskytovat laboratoři pomoc a podporu.

Lenin píše dopis vedoucímu nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře M. A. Bončovi-Brujevičovi, děkuje mu za velkou práci při budování rozhlasu a slibuje mu všemožnou podporu při vytváření »novin bez papíru a bez „vzdáleností“«.

Lenin má projev na konferenci železničářů moskevského uzlu.

Lenin řídí zasedání RLK; během diskuse o výhodách pro dělníky opravující lokomotivy a vyrábějící náhradní díly pro dopravu píše návrh usnesení.

6. února

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); předkládá ke schválení svůj návrh rezoluce o borořbistech; v souvislosti s diskusí o návrhu, aby byla vojska Turkestánského frontu a 2. armády využi-

ta na práci v dopravě, bylo Leninovi uloženo projednat tuto otázku s L. B. Krasinem.

Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV KSR(b); v průběhu diskuse o nadcházejícím sjezdu strany je Leninovi uloženo přednést zprávu ústředního výboru. Na zasedání se také projednává rezoluce frakce v Celoruské ústřední radě odborů o vzájemných vztazích mezi místními výkonnými výbory sovětů, lidovými komisariáty, radou lidových komisařů a CÚVV aj. Lenin má projev na IV. konferenci guberniálních mimořádných komisí.

7. února

Lenin píše článek Když válka, tak po vojensku.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává návrh usnesení o zavedení pracovní povinnosti pracovníků školství a osvěty, aby bojovali proti negramotnosti v Rudé armádě; byl také projednán návrh usnesení, aby správě železnic a komisařům železnic bylo poskytnuto právo ukládat administrativní tresty, a návrh usnesení o zrušení disciplinárních soudů; dále byla prodiskutována otázka zásobování pracovníků vodní dopravy Baltsko-mariinské oblasti potravinami, posuzoval se návrh usnesení, aby polním komisařům pro boj proti dezerci bylo poskytnuto právo ukládat tresty za ukrývání dezertérů; dále se jednalo o výkupu lnu a kožek, o vytvoření zásob paliva na železnicích, projednával se návrh usnesení o přiznání týlového rudoarmějského přidělu potravin pracovníkům místních a ústředních agitačních středisek aj.

Mezi 8. a 14.
únorem

Lenin si píše poznámky k návrhu rezoluce Výboru pro obnovení internacionály, který byl napsán k nadcházejícímu sjezdu Francouzské socialistické strany ve Štrasburku.

9. února

Lenin má projev na konferenci politicky neorganizovaných pracujících Blaguševsko-lefortovského obvodu.

10. února

V telegramu revoluční vojenské radě 1. pracovní armády Lenin nařizuje, aby se skoncovalo se všemi resortními spory a všechny síly byly vrženy na obnovu

železniční dopravy, na shromažďování a přepravu potravin a na těžbu dřeva.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o výsledcích průzkumu, proč byla nedostatečně zorganizována pracovní povinnost k odklizení sněhu, o opatřeních k nápravě, o realizaci dekretu o veřejném stravování aj.

14. února

Lenin píše článek Poznámky publicisty.

V dopisu S. P. Seredovi a A. D. Cjurupovi upozorňuje Lenin na článek J. A. Preobraženského Neztrácejte čas, který byl otištěn 11. února v Pravdě. Doporučuje jim, aby akceptovali návrh autora na využití příměstské půdy k rozvoji kolektivního zelinářství, k chovu hospodářských zvířat a k zakládání kolektivních hospodářství a vypracovali příslušný návrh dekretu.

Mezi 14. a 25.
únorem

Lenin píše dopis Jeanu Longuetovi pro sjezd Francouzské socialistické strany ve Štrasburku, v němž upozorňuje, že hlavní podmínkou pro vstup Francouzské socialistické strany do III., Komunistické internacionály je, že z ní budou vyloučeni takoví zjevní oportunisté jako Albert Thomas, Marcel Sembat a Bracke (A. Derousseau).

16. února

Lenin je zvolen poslancem moskevského sovětu.

17. února

V telegramu členům revoluční vojenské rady Kavkazského frontu I. T. Smilgovi a G. K. Ordžonikidzemu Lenin vyjadřuje nespokojenost se stavem vojsk Kavkazského frontu a žádá, aby byla podniknuta mimořádná opatření k jeho posílení.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává návrh telegramu o politice strany vůči muslimským národnostem v Rusku, požadavek oddělení ÚV KSR(b) pro práci mezi ženami, aby mu bylo povoleno vydávat měsíčník, v němž by byly otiskovány články o práci mezi ženami aj.

Mezi 17. a 26.
únorem

Z pověření politického byra ÚV KSR(b) píše Lenin návrh dopisu organizacím KSR(b) o přípravě IX. sjezdu strany.

18. února

Lenin píše odpovědi na otázky berlínského dopisovatele americké zpravodajské agentury Universal Service Karla Wiganda, které mu byly zaslány radiotelegraficky, a na otázky dopisovatele anglického listu Daily Express.

V telegramu předsedovi rady ukrajinské pracovní armády J. V. Stalinovi Lenin upozorňuje, že je nezbytné zajistit ochranu a odvoz uhlí a soli, vytěžených v Donbasu, důsledně odvádět všechny přebytky potravin, odměňovat chudinu chlebem a solí a mobilizovat část charkovských dělníků na práci v zásobování potravinami spolu s armádou.

Lenin rozmlouvá s N. N. Krestinským o žádosti sibiřského revolučního výboru, aby mu bylo povoleno vydat obligace půjčky se sovětským symbolem místo peněz, protože na Sibiři je nedostatek sovětských papírových peněz.

19. února

Lenin píše dopis vedoucímu správě telefonní sítě, členu kolegia lidového komisariátu pošt a telegrafů G. L. Vollenbergovi, že nebyl splněn jeho několikrát opakovaný požadavek, aby bylo zavedeno přímé telefonní spojení Kremlu s Charkovem, a vyslovuje mu důtku za nedbalost sice v malém, ale významném věci.

Lenin dostal telegram, v němž Stalin protestuje proti nařízení vrchního velitele, aby byly z ukrajinské pracovní armády vyčleněny jednotky k posílení Kavkazského frontu; Lenin píše členům politického byra ÚV KSR(b), že souhlasí s vrchním velitelem, a jménem politického byra koncipuje návrh telegramu Stalinovi o tom, že hlavním úkolem je posílit Kavkazský front, aby byl definitivně rozdrčen Děnikin.

Lenin řídí zasedání RLK; píše poznámky k 1. bodu návrhu usnesení o zásobování pracovníků při těžbě dřeva potravinami a tažných zvířat krmivem; během jednání o zdravotní situaci v Moskvě a o opatřeních moskevského sovětu k úklidu města rediguje návrh usnesení o mimořádné zdravotnické komisi v Moskvě. Na zasedání se projednávají také návrhy usnesení o opatřeních k boji proti banditismu, o reorganizaci mimořádné komise zajišťující odklizení sněhu na železnicích, o státním výkaznictví týkajícím se zahraničního obchodu; na tomto zasedání se také jedná

o zásobování Moskvy potravinami, o nebezpečí požárů v Moskvě, o přidělování papíru aj.

20. února Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se jedná o zásobování 1. pracovní armády potravinami, o situaci v Moskevské uhelné pánvi, o činnosti Hlavní politické správy lidového komisariátu dopravy, o zřízení komise při moskevském sovětu pro zlepšení pracovních podmínek v dílnách a depu moskevského železničního uzlu aj.
- Před 21. únorem Lenin přijímá dopisovatele amerického listu The World Lincolna Eira, rozmlouvá s ním a odpovídá na jeho otázky o zahraniční a vnitřní politice sovětského státu.
21. února Lenin píše článek K pracujícím ženám. Lenin přijímá ředitele listu Daily Herald labouristu J. Lansburyho a diskutuje s ním o dělnickém hnutí ve Velké Británii.
22. února Lenin píše poznámky k návrhu usnesení exekutivy Kominterny o borořbistech. Lenin píše telegram do Charkova členu ukrajinského revolučního výboru D. Z. Manuilemu, v němž dává pokyny, jakou politiku je třeba provádět vůči rolnictvu na Ukrajině. V telegramu J. V. Stalinovi do Charkova Lenin dává pokyn, aby byla učiněna opatření k úplnému zrovnoprávnění ukrajinského jazyka.
- Před 23. únorem Lenin žádá revoluční vojenskou radu Západního frontu, aby mu podala zprávu o situaci na západní frontě a o stavu vojsk frontu vzhledem k možné aktivizaci polské armády.
23. února Lenin diskutuje s A. D. Cjurupou o vztahu k ukrajinskému rolnictvu.
24. února Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o vydání textilní továrny turkeštánskému obyvatelstvu, o opatřeních ke zlepšení situace v papírenském průmyslu, o průběhu výstavby železnice Alexandrov Gaj—Em-

ba, projednává se návrh dekretu o mobilizaci odborníků ropného průmyslu aj.

25. února

Lenin má projev na III. celoruské poradě vedoucích oddělení pro mimoškolní vzdělávání při guberniálních odborech školství a osvěty.

Lenin píše dopis členům kolegia lidového komisariátu zásobování, že je nutné poskytnout potraviny dělníkům ljubereckého závodu na výrobu zemědělských strojů.

26. února

Lenin přijímá zástupce rolníků polovodovské volosti usolského újezdu Permské gubernie F. S. Sannikova, G. I. Michaleva a P. P. Moskaleva a rozmlouvá s nimi o situaci na vesnici; píše dopis členům guberniálního výboru strany v Permu s pokynem, aby splnili jejich žádost, prověřili personální složení újezdního výboru pro zásobování potravinami a sdělili mu výsledek prověrky.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se projednává otázka zásobování Moskvy palivem v roce 1920, návrh dekretu o reorganizaci Hlavní správy pro rybolov a rybný průmysl v Rusku a jejích územních orgánů, statut agronomické správy při lidovém komisariátu dopravy, návrh usnesení o neodkladných opatřeních k obnově zničených železničních staveb aj.

27. února

Lenin přijímá předsedu výkonného výboru svazu učitelů ve Vesjegonsku v Tverské gubernii A. Vinogradova, rozmlouvá s ním o situaci učitelů a o jejich postoji k sovětské moci; píše vzkaz členům kolegia lidového komisariátu zásobování, aby mu telefonicky sdělili, zda je možné zvýšit příděl potravin učitelům vesjegonského újezdu.

Lenin píše telegram veliteli Kaspického loďstva F. F. Raskolnikovovi, v němž mu sděluje, že je nezbytné učinit veškerá opatření k odvozu ropy z Gurjeva ihned po zahájení plavební sezóny.

V telegramu předsedovi Revoluční vojenské rady republiky L. D. Trockému dává Lenin pokyn věnovat veškerou pozornost posílení Západního frontu, protože nutně dojde k vojenskému střetnutí s Polskem.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projed-

nává návrh usnesení o mobilizaci dopravních inženýrů a techniků, dále se na tomto zasedání jedná o tom, že lidový komisariát zásobování nesplnil ustanovení o prémiování dělníků, kteří opravili ucelené vlaky, o odměně dělníkům, kteří vybuodovali před stanoveným termínem most přes Kamu, o tom, že lidový komisariát dopravy nesplnil příkaz k přepravě dřeva, aj.

28. února

V telegramu G. J. Zinovjevovi do Petrohradu Lenin ukládá učinit opatření k ochraně knihovny bývalé Svobodné hospodářské společnosti.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); v diskusi hovoří o špatném stavu knihovnictví, zvláště pak pokud jde o zahraniční knihy, noviny a časopisy. Na zasedání se projednává také telegram Ch. G. Rakovského se sdělením, že H. F. Hriňko doporučuje přijmout borotbisty do KSU(b), jestliže se orgánům strany podřídí, dále návrh svolání ke všem členům strany, že je nutné mobilizovat 5000 komunistů do dopravy, prohlášení ústředního výboru Svazu pracovníků vodní dopravy a frakce v Celoruské ústřední radě odborů o řízení vodní dopravy aj.

Lenin řídí zasedání RLK; během diskuse k referátu o zavedení pracovní povinnosti v celoruském měřítku doplňuje návrh usnesení. Na zasedání se rovněž projednává zpráva komise pro zřizování sovchozů, kterou ustavila 23. prosince 1919 rada lidových komisariátů, aj.

1. března

Lenin přijímá delegaci dělníků textilní továrny v Gluchově, kteří prosí, aby dostávali stejný přiděl potravin jako dělníci v Moskvě. Během rozhovoru s delegáty si Lenin píše poznámky o situaci v gluchovské továrně.

Lenin má projev na I. celoruském sjezdu pracujících kozáků.

Lenin hovoří na II. celoruském sjezdu lékařů a zdravotníků.

2. března

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o rozdělení lidového komisariátu práce a sociálního zabezpečení na dva lidové

- komisariáty a projednává se dopis G. V. Čičerina o cařihradské deklaraci panislamistů aj.
- Lenin řídí zasedání RLK; píše návrh usnesení o vytvoření zbožního fondu lidového komisariátu zahraničního obchodu; během diskuse k návrhu usnesení o zřízení zemědělských podniků pro zásobování měst a průmyslových středisek mléčnými výrobky a zeleninou navrhuje provést v něm některé změny.
3. března Lenin píše poznámky k návrhu tezí L. D. Trockého Nejbližší úkoly hospodářské výstavby.
4. března Lenin píše článek K mezinárodnímu dni zaměstnaných žen.
Lenin řídí zasedání RLK; v souvislosti s projednáváním návrhu dekretu o souzení nezletilých píše poznámky k návrhu tohoto dekretu a doporučuje provést v něm změny.
5. března Lenin řídí zasedání Rady obrany; během diskuse doplňuje 3. bod návrhu usnesení o tom, jak posuzovat otázky spojené s převáděním na rudoarmějský příděl potravin. Na zasedání se také jedná o vybudování embského ropovodu, o zřízení komise pro boj proti absentérství na železnicích, o návratu všech kvalifikovaných železničních dělníků a pracovníků do dopravy, o zásobování železničních zaměstnanců potravinami, o návrhu usnesení týkajícího se registrace důstojníků, o ochraně obilí v Ufské gubernii, o palivové situaci, dále se diskutuje k návrhu usnesení o způsobu registrace a využívání dělníků z uzavíraných podniků aj.
6. března Lenin vystoupil na zasedání moskevského sovětu dělnických a rudoarmějských zástupců.
Lenin má projev na slavnostním zasedání moskevského sovětu u příležitosti prvního výročí založení III. internacionály.
8. března Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají teze o hospodářské výstavbě, dále se na tomto zasedání jedná o přechodu k miličnímu systému, o organizační otázce, o plenárním zasedání ústředního výboru aj.

9. března

V telegramu sibiřskému revolučnímu výboru dává Lenin směrnicí, aby se v ničem neustupovalo menševikům a eserům při jednání o jejich účasti ve vládě nárazníkového státu na Dálném východě.

V telegramu členu předsednictva NNHR G. I. Lomovovi v Archangelsku ukládá Lenin vyhledat tištěné materiály a zprávy o ropné oblasti v povodí Uchty. Lenin řídí zasedání RLK; píše návrh usnesení ke zprávě o opatřeních ke zlepšení organizace sovchozů; na zasedání se také jedná o opatřeních proti pozdním příchodům lidových komisařů na zasedání RLK, o stavu sovchozů a pracovních komun podle soupisu z roku 1919; na zasedání se rovněž projednává návrh dekretu o sklizni konopí, situace v tabákovém průmyslu aj.

10. března

Lenin přijímá zástupce Ivanovsko-vozněsenské gubernie V. S. Smirnova-Malkova a M. Z. Manuilského a členu předsednictva CÚVV A. S. Kiseljova, kteří prosí, aby byly ivanovsko-vozněsenským dělníkům urychleně dodány vlaky vyžadující opravu, kterých by po opravě využili k přepravě potravin do gubernie, dále žádají několik traktorů, aby mohli zorat pole a zasázet brambory, aby Gavrilo Posad byl vyčleněn z Vladimírské gubernie a připojen ke gubernii Ivanovsko-vozněsenské, aj.; k předběžnému projednání těchto otázek navrhuje svolat poradou zástupců lidového komisariátu zásobování, lidového komisariátu zemědělství, lidového komisariátu dopravy, Hlavní správy vodní dopravy, Hlavního výboru pro textilní průmysl a lidového komisariátu práce za předsednictví Kiseljova a týž den večer předložit tuto otázku k projednání Radě obrany; píše příkaz ke svolání porady.

Lenin řídí zasedání Rady obrany; během diskuse k návrhu usnesení o svolávání přípravných zasedání Rady obrany rediguje tento návrh; na zasedání se rovněž jedná o zřizování artělů stálých dělníků pro zvláště nálehavé práce na železnicích, o zajištění pracovních sil pro výstavbu Kaširské elektrárny, o návrhu usnesení k boji proti absentérství na železnicích, o nutnosti poskytovat více potravin pracovníkům při těžbě dřeva a zvýšit příděl krmiva pro tažná zvířata,

o zásobování ivanovsko-vozněsenských dělníků potravinami; na zasedání se rovněž projednává návrh usnesení o revolučních vojenských tribunálech na železnicích a také otázka osvobození stavebních dělníků od mobilizace aj.

11. března

Lenin píše politickému nebo organizačnímu byru ÚV KSR(b), aby prošetřily sdělení J. Berzina, že cenzura lidového komisariátu zahraničních věcí nezadržela dopis menševika Abramoviče R. Hilferdingovi, a aby očistily lidový komisariát zahraničních věcí od nepřátelských živlů.

Lenin posílá telegram členům revoluční vojenské rady Kavkazského frontu I. T. Smilgovi a G. K. Ordžonikidzemu, v němž je upozorňuje, že hlavním úkolem revoluční vojenské rady frontu není organizace kavkazské pracovní armády, nýbrž příprava co nejrychlejšího přesunu co největšího počtu vojsk na západní frontu vzhledem k nevyhnutelné válce s Polskem.

Lenin posílá telegram členu revoluční vojenské rady Západního frontu I. S. Unšlichtovi, v němž mu dává pokyn zesílit agitaci v polském jazyce vzhledem k tomu, že Polsko určitě zahájí vojenské operace.

12. března

Lenin řídí zasedání Rady obrany; podává zprávu o protestu lidového komisariátu zahraničních věcí, neboť bez jeho předběžného souhlasu byl umožněn přechod fronty cizím státním příslušníkům; píše návrh usnesení o zapojení lesníků do těžby dřeva; během diskuse k návrhu usnesení o mobilizaci obyvatelstva Astrachaňské a Caricynské gubernie na práci v rybném průmyslu předkládá pozměnění tohoto návrhu. Na zasedání se jedná také o situaci v zásobování potravinami, o ochraně vlaků s palivem aj.

13. března

Lenin rozmlouvá s G. M. Kržižanovským o předloženém návrhu prohlášení Státní komise pro elektrifikaci Ruska.

14. března

Lenin doporučuje v dopisu G. M. Kržižanovskému, aby napsal nebo některému odborníkovi zadal napsat článek, v němž by byla na faktografickém materiálu

dokázána nutnost elektrifikace Ruska a její obrovské přednosti.

15. března

V přípisu místopředsedovi Revoluční vojenské rady republiky E. M. Skljanskému dává Lenin pokyn Revoluční vojenské radě republiky, aby vypracovala směrnici o přípravě ofenzívy na Krymu.

Lenin má projev na III. celoruském sjezdu pracovníků vodní dopravy.

Lenin se účastní společného zasedání komunistických frakcí v Celoruské ústřední radě odborů a v moskevské odborové radě; osmkrát diskutuje při projednávání tezí M. P. Tomského o úkolech odborů a prosazuje zásadu řízení podniků jednou osobou.

Lenin řídí poradou zástupců lidového komisariátu zásobování a Hlavního výboru pro lesní hospodářství o zajištění odvozu dřeva na saních k železničním stanicím a splavným řekám.

16. března

Lenin píše telegram předsednictvu celoukrajinské konference borořbistů do Charkova, v němž děkuje za pozdrav a přeje mnoho úspěchů při započatém slučování s bolševickou stranou.

Na smutečním zasedání ve Velkém divadle má Lenin projev k uctění památky J. M. Sverdlova.

Lenin řídí zasedání RLK; podává zprávu o stanovení hranic Donské gubernie; během diskuse k návrhu usnesení o zajištění možnosti zakázek lokomotiv a náhradních dílů pro opravu železničního parku v zahraničí píše vzkaz L. B. Krasinovi a doporučuje mu, aby zahrnul do návrhu bod o pozvání zahraničních odborníků elektrotechniků a o vyčlenění 500 000 rublů na tyto účely. Na zasedání se také projednávají návrhy dekretů o výkupu osiva a sadbových brambor a o vytvoření osivového fondu v oblastech neprodukcujících zemědělské plodiny, výnos o revolučních tribunálech, který vypracovala komise CÚVV, návrh dekretu o povinných dodávkách jatečného skotu, ustanovení o odměňování pěstitelů cukrovky, zřízení orgánů pro zásobování potravinami v Kirgizii aj.

17. března

V telegramu členům revoluční vojenské rady Kavkazského frontu I. T. Smilgovi a G. K. Ordžonikidzemu

dává Lenin pokyn k vynaložení veškerého úsilí na dobytí Baku.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); píše návrh rezoluce k prohlášení frakce komunistů v Celoruské ústřední radě odborů, v němž žádá, aby komunistům, kteří jsou členy Celoruské ústřední rady odborů, bylo poskytnuto právo prosazovat na právě probíhajících odborových sjezdech rezoluci frakce v Celoruské ústřední radě odborů o řízení průmyslových podniků, která se rozchází s tezími ÚV KSR(b).

19. března

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se jedná o vytvoření severní pracovní armády, o mimořádných opatřeních k větší ochraně hranic republiky, o provádění pracovní mobilizace a pracovní povinnosti, projednává se návrh dekretu o okamžitých opatřeních k vykládce pobřežních ropných nádrží v přístavech na Volze v plavební sezóně 1920, zpráva Hlavního výboru pro řízení vodní dopravy o mimořádných opatřeních v souvislosti se zahájením plavební sezóny, dále se jedná o vytvoření komise pro vyčíslení ztrát způsobených Sovětské republiky útokem imperialistických států a blokadou, o účelném využití železničářů povolaných k výkonu vojenské služby aj.

20. března

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o lidovém komisariátu dopravy, o revolučních tribunálech na železnicích a o Baškirské republice.

Lenin řídí zasedání RLK; během diskuse k návrhu tezí o koncesích předkládá pozměňovací návrh. Na zasedání se rovněž projednává návrh dekretu o jednotném přidělu potravin, program výběrového a dotazníkového průzkumu způsobu a výsledků výkupu zemědělské produkce za účasti družstev i bez jejich účasti, jedná se o sestavování ucelených vlaků apod.

22. března

Lenin přijímá zástupce ústředního byra komunistických organizací národů Východu: předsedu byra S. Saida-Galijeva, jeho zástupce M. Sultana-Galijeva a redaktora ústředního tiskového orgánu byra »Eše«

B. Mansurova; hovoří s nimi o vytvoření autonomní Tatarské republiky, o stavu vydavatelské činnosti v Kazani a o národní tatarské literatuře, o životě Tatarů a jejich vzájemných vztazích s ruským obyvatelstvem.

23. března

Lenin řídí zasedání RLK; během diskuse k návrhu dekretu o povinných dodávkách jatečného skotu a k návrhu usnesení o GOELRO předkládá k nim pozměňovací návrhy a doplňky. Na zasedání se jedná také o smlouvě s Estonskem ohledně koncese na těžbu dřeva, o zřízení komise pro průzkum situace zaměstnanců v sovětských orgánech a o opatřeních k zlepšení této situace aj.

24. března

Lenin písemně informuje CÚVV, že rada lidových komisařů posílá ke schválení CÚVV seznam podniků, které podléhají bezprostřednímu řízení ústředních orgánů NNHR a jsou zařazeny do první skupiny podle instrukce CÚVV.

Z pověření politického byra ÚV KSR(b) posílá Lenin telegram A. J. Šumskému do Charkova, že vzhledem k nepřijatelné situaci na konferenci KSU(b), neboť 105 delegátů odmítlo účastnit se volby ústředního výboru a prohlásilo provedené volby za nepravoplatné, se politické byro usneslo vytvořit prozatímní orgán, dokud nebude tento konflikt urovnán, a to ve složení: Šumskij, který se frakčního boje na konferenci neúčastnil, a po dvou zástupcích starého a nového složení ústředního výboru KSU(b).

25. března

Na moskevské městské konferenci KSR(b) je Lenin zvolen delegátem IX. sjezdu KSR(b).

Lenin podepisuje plnou moc L. B. Krasinovi a M. M. Litvinovovi k jednání se zástupci vlád Velké Británie, USA, Belgie, Itálie, Francie a Japonska o eventuelních mírových podmínkách mezi uvedenými státy a Sovětským Ruskem a plnou moc L. B. Krasinovi, V. P. Noginovi a M. M. Litvinovovi k navázání obchodních styků a výměny zboží se zahraničím a k organizování tohoto obchodu mimo území Sovětského Ruska.

Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se jedná

- o otázkách vodní dopravy, o finančním vyrovnání s majiteli znárodněných skladů dřeva aj.
- Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o tom, že je třeba rezervovat miliardu rublů na sezónní výkup textilních surovin, o zásobování Moskvy a Leningradu obilím; na zasedání se rovněž projednává návrh usnesení o státním monopolu na dřevo, návrh dekretu o znovurozdělení půdy aj.
- Před 27. březnem* Lenin diskutuje s vedoucím oddělení pro Blízký a Střední východ lidového komisariátu zahraničních věcí N. N. Narimanovem o situaci v Baku a v Ázerbájdžánu, o rozkladu musavatistického režimu a o taktice Sovětského Ruska vůči nacionalistickým vládám v Zakavkazsku.
- 28. března* Lenin píše vzkaz A. I. Rykovovi, že je nutné zajistit odvoz zásob benzínu ukořistěného v Grozném a jeho ochranu.
- Lenin rozmlouvá s I. I. Švarcem (Semjonem), který přijel na IX. sjezd KSR(b), o stavu uhelného průmyslu v Donbasu, o kádrové situaci ve státních a hospodářských orgánech na Ukrajině a o frakčním boji v KSU(b).
- Lenin řídí zasedání Rady obrany, na němž se projednává návrh usnesení o posílení vodní dopravy, otázka přepravy nákladů s potravinami na Moskevsko-kažanské dráze, benzínu aj.
- 29. března* Lenin zahajuje IX. sjezd KSR(b) úvodním projevem, je zvolen do předsednictva sjezdu, přednáší zprávu ÚV KSR(b) a vyplňuje osobní kartu delegáta IX. sjezdu.
- 30. března* Na druhém (dopoledním) zasedání IX. sjezdu KSR(b) má Lenin závěrečné slovo ke zprávě ústředního výboru strany.
- 31. března* Na čtvrtém (dopoledním) zasedání IX. sjezdu KSR(b) Lenin diskutuje k referátu o hospodářské výstavbě.
- Koncem března* Lenin namlouvá dva projevy na gramofonové desky: o práci v dopravě a o pracovní kázní.

Lenin dává pokyn, aby do počtu osob, které dostávají zvýšený příděl potravin, bylo zahrnuto 15 vědců a inženýrů — členů GOELRO, jejich zástupců a vedoucích pracovníků jednotlivých oblastí.

Březen—duben Lenin píše článek O kompromisech.

Začátkem dubna Lenin přijímá delegáty 3. pevnostního (bývalého 438. orenburského dělnického) pluku, kteří mu předali potvrzení o jeho zvolení čestným rudoarmějcem pluku.

2. dubna V telegramu členu revoluční vojenské rady Kavkazského frontu G. K. Ordžonikidzemu dává Lenin pokyn, že je nutné jednat s muslimy obezřetně a chovat se k nim nanejvýš přátelsky, zvláště při vstupu do Dagestánu.

3. dubna Na osmém (odpoledním) zasedání IX. sjezdu KSR(b) Lenin diskutuje k otázce družstevnictví.

4. dubna Na devátém (dopoledním) zasedání IX. sjezdu KSR(b) je Lenin zvolen členem ÚV KSR(b).

4. nebo 5. dubna Lenin hovoří s delegátem IX. sjezdu KSR(b) za jekatěrinskou stranickou organizaci A. A. Andrejevem, vypyává se ho na situaci na Uralu, na práci v závodech a na smýšlení rolnictva.

Nejdříve 4. a nejpозději 6. dubna Lenin má projev na I. celoruském ustavujícím sjezdu Svazu pracovníků důlního průmyslu.

5. dubna Lenin má závěrečný projev na desátém (dopoledním) zasedání IX. sjezdu KSR(b). Po skončení sjezdu hovoří o nové kandidátce členů ústředního výboru. Po skončení IX. sjezdu KSR(b) se na návrh sjezdových delegátů koná oslava na počest blížících se Leninových padesátin; je rozhodnuto realizovat souborné vydání Leninových děl. Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV KSR(b); je zvolen členem politického byra ústředního výboru. Na zasedání se jedná o složení a funkcích organizač-

ního byra a sekretariátu ÚV, o III. celoruském sjezdu odborů, o ukrajinské otázce aj.

6. dubna

Lenin rozmlouvá s delegáty IX. sjezdu KSR(b) za Kazanskou gubernii: s tajemníkem guberniálního výboru strany G. S. Gordějevem, s předsedou guberniální odborové rady A. I. Doganovem a s předsedou guberniálního výkonného výboru sovětů I. I. Chodorovským o otázkách týkajících se vytvoření autonomní Tatarské republiky.

V dopisu V. V. Adoratskému do Kazaně se Lenin dotazuje, zda by mohl shromáždit podklady k dějinám občanské války a Sovětské republiky.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se projednává návrh usnesení o opatřeních proti pozdním příchoďům na zasedání a porady, jedná se o vypracování soupisu obyvatelstva aj.

Mezi 6. a 21.
dubnem

Na dopis od G. V. Čičerina, v němž Leninovi sděluje, že do Sovětského Ruska přijede delegace britských tradeunionů, píše Lenin návrh usnesení ÚV KSR(b) o vytvoření a složení komise pro přijetí této delegace. Lenin mluví telefonicky s G. V. Čičerinem o plánu přijetí britské delegace, který byl vypracován podle Leninova návrhu, a doporučuje provést v něm některé změny a doplňky.

7. dubna

Lenin má projev na III. celoruském sjezdu odborů. Lenin řídí plenární zasedání Rady práce a obrany (RPO), na němž se projednává návrh NNHR, aby byla schválena výstavba projektované elektrárny v Ivanovu-Vozněsensku, která má celostátní význam, návrhy usnesení o zásobování potravinami dělníků, kteří plaví dřevo, o rozšíření pracovní povinnosti týkající se odklizení sněhových závějí i na práce při jarních povodních, o zavedení vojenského režimu ve vodní dopravě, otázka odměňování uralských dělníků aj.

8. dubna

Pro list *Kommunističeskij subbotnik* (vyšlo pouze jedno číslo) píše Lenin článek *Od rozbití odvěkého řádu k vytvoření nového*.

Lenin se účastní plenárního zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednává návrh odpovědi Společnosti ná-

rodů; na tomto zasedání se diskutuje o jednáních s Polskem a o politice Dohody vůči Polsku a Sovětskému Rusku, o baškirských záležitostech, o vytvoření a složení sibiřského byra ÚV KSR(b) aj.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o pořízení soupisu osob s odbornými znalostmi, o revizi usnesení RLK z 5. března 1920 o zásobování cukrovarnického, lihovarnického, škrobárenského, tabákového, olejářského a farmaceutického atd. průmyslu surovinami.

13. dubna

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se jedná o evidenci osevní plochy, o vynětí Tumeňské a Čeljabinské gubernie ze správy sibiřského revolučního výboru aj.

14. dubna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o ústředním výboru Svazu pracovníků vodní dopravy a politickém sekretariátu Hlavního výboru pro řízení vodní dopravy, o Čičerinově návrhu odpovědi Velké Británii, o sjednocení odborného vzdělávání na Ukrajině a v RSFSR, o podmínkách vstupu maximalistů do KSR(b), o prohlášení lidového komisaře školství a osvěty, že je třeba učinit opatření ke zlepšení situace školských pracovníků aj.

Lenin řídí zasedání komise, kterou ustavila RLK pro konečnou redakci ustanovení o revoluční radě první pracovní armády; píše usnesení, aby vůči A. I. Rykovovi, který neměl vážné důvody pro pozdní příchod na zasedání, byl uplatněn dekret o pozdních příchodech.

Nejpozději 15. dubna

Lenin diskutuje s předsedou Státní komise pro elektrifikaci Ruska G. M. Kržižanovským a potvrzuje své nařízení poskytnout komisi patnáct zvýšených přídělů potravin.

15. dubna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o agitačních střediscích, o rozšíření činnosti Hlavní politické správy železniční dopravy na oblast vodní dopravy.

Lenin řídí zasedání RLK; podává zprávu o vytvoření komise složené ze zástupců Celoruské ústřední rady

odborů, lidového komisariátu zásobování, lidového komisariátu dopravy a ústředního výboru Svazu pracovníků vodní dopravy, jejímž úkolem je ihned prozkoumat, jak jsou pracovníci vodní dopravy zásobováni potravinami. Na zasedání se projednává také návrh usnesení o opatřeních k zakládání sovchozů, o způsobu kontroly neplánovaných přidělů potravin z Hlavní správy pro zásobování potravinami a o snížení nebo úplném zrušení takových přidělů, návrh dekretu o rekvizicích a konfiskacích a otázka evidence osevňovací plochy aj.

16. dubna

Lenin rozmlouvá s A. P. Serebrovským, kterého Rada práce a obrany posílá do bakuské oblasti s mimořádnou plnou mocí, aby tam zorganizoval ropný průmysl a odvoz ropy a ropných výrobků.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany; během diskuse k návrhu usnesení o evidenci důstojníků navrhuje provést v tomto návrhu změny. Na zasedání se také projednávají návrhy usnesení o zásobování Baltského loďstva uhlím, o mobilizaci horníků, o situaci v doněckém uhelném průmyslu, o vytvoření rezervního fondu potravin pro dělníky v železniční a vodní dopravě, návrh dekretu o vybudování širokorozchodné železnice Alexandrov Gaj—Emba a o přebudování úzkorozchodné železnice Krasnyj Kut—Alexandrov Gaj aj.

19. dubna

Lenin má projev na dopoledním zasedání III. celoruského sjezdu dělníků a dělnic textilního průmyslu.

20. dubna

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b); předkládá k diskusi otázku, kde uložit zlatý poklad republiky, který byl zabaven bělogvardějcům. Na zasedání se také jedná o uralském oblastním byru ústředního výboru, projednává se odpověď na nótu ministra zahraničních věcí Velké Británie Curzona, jedná se o reorganizaci lidového komisariátu pro národnostní záležitosti aj.

Lenin řídí zasedání RLK a během diskuse doporučuje některé opravy v návrhu dekretu o znárodnění zásob knih a jiných tiskovin. Na zasedání se dále projednává návrh dekretu o nerostném bohatství, návrh

usnesení o distribuci literatury, návrh usnesení o disciplinárních a administrativních trestech členů výkonných výborů sovětů a pracovníků státních institucí aj.

22. dubna

Lenin diskutuje s A. M. Gorkým o úkolech sovětské výstavby a o úloze inteligence v této výstavbě. Na dopis profesora S. P. Kostyčeva Gorkému o tom, že potřebuje některé materiály k provedení svých experimentů, které mají velký vědecký význam, píše Lenin příkaz všemožně pomáhat Gorkému, kdykoli bude žádat o pomoc v podobných otázkách.

Lenin přijímá dělníky Kajurova a Serebrova, kteří přijeli ze Samary, hovoří s nimi o zásobovací situaci v RSFSR a podporuje jejich návrh, aby byli na vesnici posláni dělníci, kteří by organizovali chudinu.

23. dubna

Lenin přijímá zástupce Turkestánského frontu, kteří dopravili do Moskvy dvacet vagonů obilí jako dárek Leninovi k jeho padesátinám; vyptává se jich na situaci v Samaře a v Baškírii, rozmlouvá s nimi o úkolech sovětské moci a o politice strany v Turkestánu a o perspektivách osvobození koloniálních zemí Východu. Dává pokyn, aby deset z dovezených vagonů bylo předáno dělníkům těžícím rašelinu a deset vagonů dětem v Moskvě, v Petrohradě a Ivanovu-Vozněnsku.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany; píše návrh usnesení, aby všechny resorty a instituce vůbec pomáhaly Správě pro výrobu papírových peněz, mincí a řádů; upravuje text návrhu telegramu L. B. Krasinovi a M. M. Litvinovovi jako odpověď na jejich dotaz, za jakých podmínek lze uskutečňovat výměnu zboží s francouzskými podnikateli. Na zasedání se také jedná o vytvoření hydrotechnických oddílů, o praktických opatřeních k využití odborníků sloužících v armádě a o dokončení průzkumu neúčelného využívání odborníků, o ochraně nákladů s potravinami v přístavech a během plavby, o mobilizaci pracovníků pro vodní dopravu a o osvobození od této mobilizace pracovníků vodní dopravy zaměstnaných v NNHR aj.

Lenin řídí zasedání RLK, na němž se projednává ná-

vrh usnesení o tom, že se lidovému komisariátu zemědělství uděluje právo uzavřít smlouvu s Jednotnou organizací německých svazů pro emigraci do Sovětského Ruska, návrh doplňku k usnesení ze 7. srpna 1919 o hlavních zásadách poskytování půdy Německému svazu přesídlenců aj.

Lenin přijíždí na ukončení večera komunistů na počest jeho padesátin, který uspořádal moskevský výbor KSR(b), a má na něm projev o úkolech bolševické strany.

26. dubna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o situaci na Ukrajině, o Donské oblasti aj.

27. dubna Lenin dokončuje práci Levičactví — dětská nemoc komunismu.

Lenin čte knihu Nauka i demokratija [Věda a demokracie. Sborník statí 1904—1919], kterou mu věnoval její autor K. A. Timirjazev; píše Timirjazevovi dopis, v němž mu děkuje za dárek s milým věnováním.

Lenin řídí zasedání RLK; během diskuse k návrhu dekretu o zavedení jednotného přidělu potravin píše připomínky k tomuto návrhu a dále návrh směrnic pro komisi, která má dekret vypracovat; během diskuse navrhuje také některé změny a doplňky k několika návrhům: k návrhu usnesení ke zprávě F. E. Dzeržinského o obviněních vznesených proti skupině členů prozatímního vedení Ústředního svazu spotřebních družstev, k návrhu usnesení, jímž se povoluje lidovému komisariátu zahraničního obchodu vypůjčit si 20 milionů rublů ve zlatě z fondu, který je rezervován na nákup lokomotiv a příslušných náhradních dílů v zahraničí, k návrhu o používání telegrafu sovětskými institucemi a funkcionáři a k návrhu usnesení o zřízení komise pro projednávání zásadních a meziresortních otázek, jež vznikají v lidovém komisariátě zahraničního obchodu, a pro předkládání návrhů radě lidových komisařů.

28. dubna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o dohodě NNHR a lidové-

ho komisariátu dopravy, aby byla vytvořena skupina závodů, které by pohotově zajišťovaly zakázky pro dopravu; na tomto zasedání se také projednává zpráva o dohodě s hlavním velitelem v otázkách strategie, jedná se na něm o otázkách týkajících se Polska, o přijetí delegace britských dělníků aj.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává návrh usnesení o vytvoření podmínek pro úsporu paliv, návrh zvláštního ustanovení o vztahu lidového komisariátu zásobování k oddílům vnitřní ochrany určeným pro práci v zásobování, dále se jedná o neodkladných opatřeních k zavedení hromadné výroby náhradních dílů k lokomotivám a další hromadné výroby lokomotiv a o dalších otázkách.

29. dubna

Lenin má projev na celoruském sjezdu dělníků ze sklářských a keramických závodů.

30. dubna

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává návrh usnesení o urychlení přípravy lékařů, o pomoci Západnímu frontu, pokud jde o potraviny, léky apod., o podniknutí okamžitých opatření ke generální opravě všech telegrafních a telefonních linek a další otázky.

OBSAH

Předmluva	7—24
-----------	------

1919

VOLBY DO ÚSTAVODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ A DIKTATURA PROLETARIÁTU	25—48
I	25
II	28
III	32
IV	34
V	39
VI	44

*NAŠÍ SMĚNĚ	49
-------------	----

*PROJEV K VÝROČÍ PROSINCOVÉHO POVSTÁNÍ Z ROKU 1905 NA SHROMÁŽDĚNÍ V PRESEŇSKÉM OBVODU 19. PROSINCE 1919	50—55
---	-------

*REFERÁT O SUBOTNICÍCH NA MOSKEVSKÉ MĚST- SKÉ KONFERENCI KSR(b) 20. PROSINCE 1919	56—61
--	-------

DOPIS UKRAJINSKÝM DĚLNÍKŮM A ROLNÍKŮM U PŘÍLEŽITOSTI VÍTĚZSTVÍ NAD DĚNIKINEM	62—70
---	-------

*PŘEDMLUVA KE KNIZE JOHNA REEDA DESET DNŮ, KTERÉ OTŘÁSLY SVĚTEM	71
--	----

O OČISTĚ RUSKÉHO JAZYKA (<i>Úvahy ve volných chvílích, tj. při poslouchání projevů na schůzích</i>)	72
---	----

1920

PŘEDSEDNICTVU SJEZDU ŽEN PETROHRADSKÉ GU- BERNIE	73
---	----

* Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-
leninismu při ÚV KSSS.

*O DOPRAVNÍM ODDĚLENÍ CELORUSKÉ MIMOŘÁDNÉ KOMISE. <i>Návrh usnesení Rady obrany</i>	74
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	75
*USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) K POKUSU DOHODY NAVÁZAT OBCHODNÍ STYKY S RUSKEM PROSTŘEDNICTVÍM RUSKÝCH DRUŽSTEV	76
NÁVRH (NEBOLI TEZE) ODPOVĚDI KOMUNISTICKÉ STRANY RUSKA NA DOPIS NEZÁVISLÉ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ STRANY NĚMECKA	77—84
*G. M. KRŽIŽANOVSKÉMU	85—86
*SMĚRNICE POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) K DÉLNICKÉ INSPEKCI	87
*PŘIPOMÍNKA A DODATEK K NÁVRHŮM USTANOVENÍ O DÉLNICKO-ROLNICKÉ INSPEKCI	88—89
*PROJEV NA KONFERENCI POLITICKY NEORGANIZOVANÝCH DÉLNÍKŮ A RUDOARMĚJCŮ PRESEŇSKÉHO OBVODU 24. LEDNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	90—94
*POKYNY K ČINNOSTI AGITAČNÍCH A INSTRUKTORSKÝCH VLAKŮ A PARNÍKŮ	95—96
*NÁVRHY USNESENÍ A SMĚRNICE O DRUŽSTEVNICTVÍ	97—98
*PROJEV NA III. CELORUSKÉM SJEZDU NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH RAD 27. LEDNA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	99—103
ČLENŮM RADY OBRANY	104
*POZNÁMKY K NÁVRHU PRÉMIOVÉHO ŘÁDU PRO DÉLNÍKY A ZAMĚSTNANCE	107
*VYSTOUPENÍ NA PORADĚ PŘEDSEDŮ GUBERNIÁLNÍCH A ÚJEZDNÍCH VÝKONNÝCH VÝBORŮ SOVĚTŮ 1. ÚNORA 1920	108—109
*ZPRÁVA O ČINNOSTI CELORUSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU SOVĚTŮ A RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ NA PRVNÍM ZASEDÁNÍ CUVV SEDMÉHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ 2. ÚNORA 1920	110—132

*PROJEV NA KONFERENCI ŽELEZNIČÁŘŮ MOSKEVSKÉHO UZLU 5. ÚNORA 1920. <i>Stručná novinová zpráva</i>	133—134
*PROJEV NA IV. KONFERENCI GUBERNIÁLNÍCH MI-MOŘÁDNÝCH KOMISÍ 6. ÚNORA 1920	135—143
*NÁVRH REZOLUCE O UKRAJINSKÉ STRANĚ BOROŤBISTŮ	144
KDYŽ VÁLKA, TAK PO VOJENSKU	145—146
*PROJEV NA KONFERENCI POLITICKY NEORGANIZOVANÝCH V BLAGUŠEVSKO-LEFORTOVSKÉM OB-VODU 9. ÚNORA 1920. <i>Novinová zpráva</i>	147—150
POZNÁMKY PUBLICISTY	151—162
I	151
II	152
III	156
IV	158
DOPIS ORGANIZACÍM KSR O PŘÍPRAVĚ SJEZDU STRANY	165—169
*ODPOVĚĎ NA OTÁZKY BERLÍNSKÉHO DOPISOVA-TELE AMERICKÉ ZPRAVODAJSKÉ AGENTURY UNI-VERSAL SERVICE KARLA WIGANDA	170—173
*ODPOVĚĎ NA OTÁZKY DOPISOVATELE ANGLIC-KÉHO LISTU DAILY EXPRESS	174—175
*ROZHOVOR S DOPISOVATELEM AMERICKÉHO LISTU THE WORLD LINCOLNEM EIREM	176—182
K PRACUJÍCÍM ŽENÁM	183—184
*POZNÁMKY K REZOLUCI EXEKUTIVY KOMUNIS-TICKÉ INTERNACIONÁLY O BOROŤBISTECH	185
*PROJEV NA III. CELORUSKÉ PORADĚ VEDOUCÍCH ODDĚLENÍ PRO MIMOŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PŘI GUBERNIÁLNÍCH ODBORECH ŠKOLSTVÍ A LIDOVÉ OSVĚTY 25. ÚNORA 1920	186—191
*REFERÁT NA I. CELORUSKÉM SJEZDU PRACUJÍ-CÍCH KOZÁKŮ 1. BŘEZNA 1920	192—212

*PROJEV NA II. CELORUSKÉM SJEZDU LÉKAŘŮ A ZDRAVOTNÍKŮ 1. BŘEZNA 1920. <i>Protokolární zápis</i>	213—214
*POZNÁMKY K NÁVRHU TEZÍ TROCKÉHO NEJBLIŽ- ŠÍ ÚKOLY HOSPODÁŘSKÉ VÝSTAVBY	215—216
K MEZINÁRODNÍMU DNI ZAMĚSTNANÝCH ŽEN	217—218
*O SOUZENÍ NEZLETILÝCH. <i>Poznámky a změny k návr- hu dekretu</i>	219
*PROJEV NA ZASEDÁNÍ MOSKEVSKÉHO SOVĚTU DĚLNICKÝCH A RUDOARMĚJSKÝCH ZÁSTUPCŮ 6. BŘEZNA 1920	220—226
*PROJEV NA SLAVNOSTNÍM ZASEDÁNÍ MOSKEV- SKÉHO SOVĚTU U PŘÍLEŽITOSTI PRVNÍHO VÝROČÍ III. INTERNACIONÁLY 6. BŘEZNA 1920	227—235
*O OPATŘENÍCH KE ZLEPŠENÍ ORGANIZACE SOV- CHOZŮ. <i>Návrh usnesení RLK</i>	236
*PROJEV NA III. CELORUSKÉM SJEZDU PRACOVNÍ- KŮ VODNÍ DOPRAVY 15. BŘEZNA 1920	237—244
*PROJEV NA ZASEDÁNÍ KOMUNISTICKÉ FRAKCE V CELORUSKÉ ÚSTŘEDNÍ RADĚ ODBORŮ 15. BŘEZ- NA 1920. <i>Protokolární zápis</i>	245—248
*PROJEV NA ZASEDÁNÍ VĚNOVANÉM PAMÁTCE J. M. SVERDLOVA 16. BŘEZNA 1920. <i>Stručná novinová zpráva</i>	249—250
*USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O PORU- ŠENÍ STRANICKÉ KÁZNĚ ČLENY FRAKCE V CELO- RUSKÉ ÚSTŘEDNÍ RADĚ ODBORŮ	251—252
*PŘEDMLUVA K ANGLICKÉMU VYDÁNÍ BROŽURY PROLETÁŘSKÁ REVOLUCE A RENEGÁT KAUTSKY	253—254
*DVA PROJEVY NA GRAMOFONOVÝCH DESKÁCH	255—258
1. O PRÁCI V DOPRAVĚ	255
2. O PRACOVNÍ KÁZNI	257
*IX. SJEZD KSR(b). 29. března—5. dubna 1920	259—312
*1. PROJEV PŘI ZAHÁJENÍ SJEZDU 29. BŘEZNA	261

*2. ZPRÁVA ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU 29. BŘEZNA	263
*3. ZÁVĚREČNÉ SLOVO KE ZPRÁVĚ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU 30. BŘEZNA	283
*4. PROJEV O HOSPODÁŘSKÉ VÝSTAVBĚ 31. BŘEZNA	293
*5. PROJEV O DRUŽSTEVNICTVÍ 3. DUBNA	301
*6. PROJEV PŘI ZAKONČENÍ SJEZDU 5. DUBNA	306
*DOPLŇKY K NÁVRHU USTANOVENÍ O SUBOTNÍCH	313
*O KOMPROMISECH	314—316
I	314
*PROJEV NA I. CELORUSKÉM USTAVUJÍCÍM SJEZDU SVAZU PRACOVNÍKŮ DŮLNÍHO PRŮMYSLU	317—323
*PROJEV NA III. CELORUSKÉM SJEZDU ODBORŮ 7. DUBNA 1920	324—337
OD ROZBITÍ ODVĚKÉHO ŘÁDU K VYTVOŘENÍ NOVÉHO	338—340
*PROJEV NA III. CELORUSKÉM SJEZDU DĚLNÍKŮ A DĚLNIC TEXTILNÍHO PRŮMYSLU 19. DUBNA 1920	341—347
*PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ SVOLANÉM MOSKEVSKÝM VÝBOREM KSR(b) K OSLAVĚ PADESÁTÝCH NAROZENIN V. I. LENINA 23. DUBNA 1920	348—350
*POZNÁMKY K DEKRETU O PRACOVNÍM PŘÍDĚLU POTRAVIN	351—352
1	351
2	351
*PROJEV NA CELORUSKÉM SJEZDU DĚLNÍKŮ SKLÁŘSKÉ A KERAMICKÉ VÝROBY 29. DUBNA 1920	353—356
PŘÍPRAVNÉ MATERIÁLY	357—372

*Poznámky k návrhu dekretu o rekvizicích a konfiskacích	359—361
*Dopis P. J. Popovovi (<i>O spotřebě obyvatelstva RSFSR před Říjnovou revolucí a po ní</i>)	362—364 362 363
*1	363
*2	
*Návrh usnesení Rady obrany o situaci v dopravě	365—366
*Dodatek k usnesení Rady obrany o situaci v dopravě	366
*O výhodách pro dělníky opravující lokomotivy. <i>Návrh usnesení RLK</i>	367
*Poznámky k návrhu rezoluce francouzské socialistické strany	368—372
Seznam dosud nenalezených Leninových prací (<i>16. prosince 1919—30. dubna 1920</i>)	375—377
Seznam dokumentů, na jejichž redigování se V. I. Lenin po- dílel	378—384
Poznámky	385—429
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	430—451
Jmenný rejstřík	452—485
Životopisná data	486—523

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y

4 0

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 40, Politizdat, Moskva 1977, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorky Miluše Hančilová a Marie Vondrášková. Odpovědná redaktorka Marie Mrkosová. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Jitka Vostradovská. Vydání II. Praha 1988. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5908. (7021.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1-30 000. AA 27,43 (text 26,96, ilustrace 0,47), VA 28,31. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 10,80 Kčs, váz. výt. 16,— Kčs.

73/202-21-8.5

25—079—88 Kčs 16,—